

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

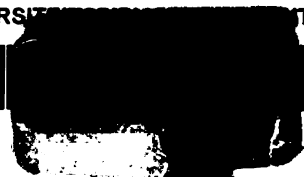
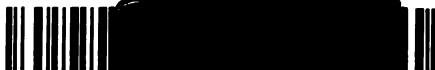
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Hi 9585

UNIVERSITY OF TORONTO

Digitized by Google

AD
NOVA ACTA
ERUDITORUM,
QUÆ
LIPSIÆ PUBLICANTUR,
SUPPLEMENTA.
TOMUS III.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Electoris Saxoniae Privilegiis.*

LIPSIÆ,

Prostant apud MAURIT. GEORG. WEIDEMANNUM, B. LANCKISII hæredes,
& CASP. FRITSCHIUM.

Venduntur etiam Romæ apud PAGLIARINOS, Venetiis apud JO. BAPT. ALBRIZZIUM, & FRANC. PITTERUM, Parisiis apud BRIASSONUM, & Amstelodami in WAESBERGIORUM & WETSTENII officinis.

MDCCXXXIX.

THE HISTORY OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES OF AMERICA

FROM 1776 TO 1863

BY

W. D. HOWLAND

NEW YORK

1863

THE HISTORY OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES OF AMERICA

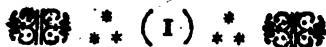
Lectori Salutem!

Non est animus nobis, in principio hujus Voluminis, nuper demum gaudentibus nostris Musis absoluti, pluribus aut nostra in te, Lector, & magnam illam literarum Rempublicam, merita jactare, aut sudores nostros & vigiliis miserabili carmine decantare, aut magna omnia in futurum tempus promittere. Sane enim, si rem nostram recte gessimus, minore longe jure approbationem publicam plausumque poscimus, quam, si male gessimus, vituperationem & contemptum omnium timemus. In munere, quod susceperunt, pessime versantur, si quis, ad scribendum consilio præpostero conversi, non, quantum est in viribus ipsorum, ad ornandam hanc provinciam & condigne administrandam conferunt. Esse hæc cura omnium, etsi sit paucissimorum, debet, ut ex his, quæ publicis scribuntur usibus, eum lectores, quem expectarunt, aut hoc majorem etiam, fructum capiant. Cujus & antiquæ & in sanctissimis habendæ legis si non minus nos præsentem in Volumine, quam in ceteris, quæcunque olim dedimus, fuisse, memores intelligis, id decuisse homines non novos, sed tanquam veteranos in his castris milites, memineris. Nam, qui annos jam prope sexaginta in hoc stadio decurrimus, & continua exercitatione ita honesto hauri, & spectanti unice ad incrementa literarum, negotio assuevimus, ut pene in naturam abierit utilia scribendi consuetudo, nunc demum, cum eo res devenit, ut ni-

⋈

hil

bil non maturum a nobis expectetur, a pristina virtute non nisi, cum certissima fame olim acquisitæ jactura degenerabimus. Itaque, non defuisse nobis animum, novum hoc Volumen illis ceteris, quæ dudum data sunt in manus tuas, æquale efficere, omnes credunt; quam bene huic consilio eventus responderit, nemo doceri a nobis ipsis cupit. Eorum vero, quæ futura sunt, quam inutilis sit ostentatio, aliorum dudum exemplo didicimus; nec unum fore Lectorum confidimus, qui non rem spectare ipsam, quam nostra legere promissa, malit. Nam, si præteritorum laudem nullam tulimus, nihil penes te pollicitationes, quantumvis splendide, valebunt, & similes nos semper nostri fore, jure tuo judicabis; si tolerabiles videntur veteres labores, de his, quæ postea elaborabunt Musæ nostræ, bona omnia sperabis sponte tua. Satis igitur & nobis & tibi ipsi esse poterit, si viri boni habeamur, qui, deflectere ab eo tramite, quem omni tempore rectissimum cognoverunt, turpe ac indecorum putent. Id unum forsitan careat ambitionis nota, si jam velut publica in tabula significemus, non hanc, ex cujus limine te salutamus, Supplementorum Partem omnium postremam fore, sed, dum lectores nobis erunt, & horum favor annuet, plures alias hanc secuturas, idque deinde etiam nos operam daturus, ut Acta nostra locupletissimos rerum inter eruditos gestarum Commentarios habeas, quibus minus carere, quam instructissima quaque Bibliotheca, possis.

AD

NOVA ACTA ERUDITORUM,

Quæ Lipsiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III Sectio I.

JO. MATTHÆI GIBERTI, EPISCOPI
Veronensis, Ecclesiasticæ disciplinæ ante Tridentinam
Synodum instauratoris solertissimi, Opera, nunc primum
collecta, & ineditis ejusdem Opusculis aucta, Celeber-
rimi Autoris vita, Dissertationes, variisque monumentis,
illustrata, & sub auspiciis Illustrissimi JOANNIS
BRAGADENI, Veronæ Episcopi, edita.

Veronæ, ex typographia Petri Antonii Berni, 1733, 4 maj.
Alph. 2 plag. 9½.

Celeberrimum est penes Italos *Giberti* nomen, qui Seculo
ineunte XVI rem ecclesiasticam collapsam, quantum ad
disciplinam externam attinet, refinxit & instauravit. Quam
ob rem ipsius *Vita*, accurate perscripta, Operi ipsi præmissa
apparet. Excipit eam *de restituta per eundem Giberium ante*
Tridentinam Synodum ecclesiastica disciplina Dissertatio. Tunc
sequuntur Constitutiones *Gibertine* cum animadversionibus
Cardinalis *Augustini Valerii*, aliorumque Episcoporum Vero-
nensium.

Δ

nenfium. Adjungitur porro *Appendix Augustini Valerii* ad Constitutiones *Gibertinas*, seu libellus ad Clerum suum, cur Constitutiones ipse hæcenus non ediderit. Deinceps adjiciuntur Opuscula Italice scripta: *Costituzioni per le Monache*, i. e. Constitutiones pro Monachis, pag. 183 seq. *Capitoli di regolazione fatta sopra le stesse* pag. 213 seq. Posthæc *Monitiones* exhibentur *generales* pag. 215 seq. Sequuntur deinde *Capitula societatis, a charitate dicta*, pag. 228 seq. *Edicta selecta* pag. 231 seq. *Lettere scelte*, id est, Epistolæ selectæ, pag. 238 seq. Pro Appendice suffiguntur quatuor Opuscula, nempe *Petri Francisci Zini boni pastoris exemplum ac specimen singulare, ex Jo. Matthæo Giberto, Episcopo, expressum atque propositum*, pag. 253 seq. *Orazione funebre desta da fra Angelo Castiglione il giorno dopo la morte del Giberti* pag. 297 seq. *Adami Fumani Latina laudatio in funere ejusdem Episcopi* pag. 309 seq. Agmen claudunt *Insignitum aliquot Virorum de Giberto testimonia, ex quamplurimis selecta*, pag. 322 seq. Ultima Operis linea est *Index rerum memorabiliorum* pag. 349 seq. Vitam Autor ex scriptoribus & monumentis corævis depromsit. Ex Dissertatione adjecta innotescit, universæ Ecclesiæ Romanæ reformationem, ratione disciplinæ, quæ postea instituta fuit, quæque nunc etiam obtinet, *Giberto* autori potissimum in acceptis referendam. Ipse in lucem fuit editus A. 1495, severe educatus, optimis inardescens studiis literisque. *Adrianus VI* ipsi munus Legati ad *Carolus V*, Imperatorem, & *Henricum VIII*, Angliæ Regem, demandavit A. 1521. Inde in Hispanias trajecit, & cum *Adriano VI*, qui absens Pontifex erat creatus, redux in Italiam venit. *Clemens VII* A. 1524 ipsum constituit Datarium. Eodem anno creatus fuit Episcopus Veronensis, ac in urbe Roma exorsus est reformationem, legatione ad *Franciscum I*, Franciæ Regem, paululum sufflaminatam. Post varias Pontificibus ecclesiisque præstitas operas & exantlatos labores, A. 1543 d. 3 Cal. Jan. rebus humanis valedixit. Ut vero constet, qualis fuerit ineunte Seculo decimo sexto, status ecclesiasticus, & quam necessaria fuerit reformatio, paucula huc ex Autoris Dissertatione, quæ Vitam *Giberti* excipit, & quidem

Pag. 4 seq.

7 seq.

48 seq.

quidem ex §. 8 pag. 73, transcribemus: *Ea erat illorum temporum calamitas, ut paucos reperisses non ex Episcopis solum, sed etiam ex Parochis, qui in traditis sibi ecclesiis residerent. Satis officio suo se fecisse putabant, si procuratori, qui Capellanus tunc vocabatur, regendam ecclesiam committerent; ipsi vero Parochi nomine ac dignitate & ecclesiasticis redditibus potirentur. Plerisque magnis aliquibus Prælati, sive etiam nobilibus viris atque principibus, suam operam navabant, sive ad pompam curiæ augendam, sive ad negotia tractanda; de populo autem, suæ fidei credito, num in Christiana religione proficeret, an desceret, ne nuntium quidem audiebant. Visitationes annuæ, quas Gibertus ipse obiit, potissima reformationis origo extiterunt. Exinde profluxerunt regulæ admodum multæ, quæ ad ritus & disciplinam Parochis Monachisque ab ipso fuerunt præscriptæ, quibus in præsens inhærere, nostri haud est instituti.*

Pag. 85.

GLOSSARIUM ANTIQUITATUM ROMANARUM, a WILLIELMO BAXTER, Cornavio, Scholæ Merciariorum Præfecto. *Accedunt eruditi Auctoris Vitæ, a se ipso conscriptæ, Fragmentum, & selectæ quedam ejusdem Epistolæ.*

Londini, apud C. Dawis, 1731, 8 maj.

Alph. 1 plag. 6.

Autor hujus Opusculi Clarissimus in gratiam filiorum vitam ipse conscripsit, eamque libello suo præmisit. *Popidiam gentem in Cornavio ætatis Canganis antiquam & nobilissimam fuisse dicit, simulque originem dicti de pari nobilitate: par est Houel Heilyno, commemorat. Heilyni enim erant Principum in Anglia pocillatores: Popidii vero eorum pistores. Jo. Popidius, sive le Baxter, Duumviratu sub Eduardo IV & Henrico Theodart, seu VII, functus, nullos reliquit filios, ex se natos. Hinc gentilitiæ hæreditates ad Barkeros pervenerunt. Joannis frater erat Rodgerus, qui reliquerat Willielmum, qui centum fere annos vixit, cujus filius erat Richardus; & hic filium*

A 2

reliquerat *Rodgerum*, avum nostri *Baxteri*. Patre usus est *Joanne*, & matre *Catharina Bolvirina*. Ipse ex matrimonio, quod cum *Sarra, Jo. Carturiti* filia; inierat, suscepisse se refert *Richardum & Joannem*. Noster *Baxterus*, postquam Grammaticæ & Philosophiæ se totum dederat, urbanorumque filios per viginti fere annos erudierat, variamque fortunam expertus erat, grate commemorat, *Θεῶν τὰν Φιλανθρωπίαν* sibi ab inenente ætate adfuisse, finitque vitæ historiam: *Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit. Moses Gulselmius*, qui has reliquias *Baxterianas* Episcopo Menevensi, *Richardo Smalbrokio*, dedicaverat, eas juris publici fecit. In *Glossario* unius tantum literæ, nimirum *A*, vocabula quædam percurrit, & dum de *Aba*, vel *Abba*, loquitur, notat, a plerisque gentibus voces ejus generis fuisse reduplicatas. Ab Arabum nomine *Abeu*, quod filium notat, Judæorum *Ben* oriri existimat. *Abacum* derivat ab *ἀβάω*, *ἀβαξ*, vel *ἀβακος*, quo nomine Mensa Delphica, alias Ministerium, imprimis veniat. Significationes hujus vocabuli varias recenset. *Abaddir*, Deum Terminum, seu Jovem lapidem, & *Abenezzer Samuelis lapidem præcinctum*, vertendum esse, existimat. Lapidés rudes veteribus loco sacrarum imaginum fuisse, & inde fabulam de creatione generis humani ex lapidibus emanasse, consert. Voces *Abdicare & Abdicere* derivat ab *ἀπέ* & *δικη*, vel *ἀποδικάζειν*. A nemine huc usque observatum esse ait, quod Latinis duplex sit *dare*, a *διδωμι* & a *δύω*. Deum *Abellionem*, & Deum *Volianum*, hoc est, aurarum Deum, unum idemque Numen existimat; & miratur *Ger. Jo. Vossium*, qui *Abellionem* pro *Beleno*, seu veterum Gallorum *Apolline*, habuit. *Aborigines* esse tantquam absque origine, putat; quo nomine ac ritu Britannos, cum origine fiat Galli, *Cumbros*, h. e. *Aborigines*, se appellasse. *Academiam* magis esse dicendam *Hecademiam*, quia *ἐκάς τῆ δῆμος*, longe a populo, fuerat. De *Accentibus*, seu *tenoribus*, Græcis *τόνοις & προσωδίας*, observat, lapsos fuisse viros doctissimos, quod tempora non satis distinxerint ab accentibus. Veterum rationem vocis modulandæ nobis hodie perobscuram esse credit, qui omnes fere syllabas eisdem præne spatiis efferre solemus.

solemus. De *Accusationibus*, & earum speciebus, sub hac voce agit, in iudicio privato; & publico. *Acetabulum*, Græce ὀξύγαλον, fuisse mensuram, quindecim drachmas complectentem, quartam nimirum heminx partem, docet. *Achivos* dictos esse tanquam fratres, qui, autore *Eustathio*, ad montem Caucasum habitaverunt, contendit. In voce *Acies*, vel *Classis*, ostendit, veteribus Romanis triplicem eam fuisse in legionibus. De classe notat, quod, præter ordinem, vel aciem, κλάσιν, seu futuram, significet; quod neminem observasse conjicit. Per *Acroamata* intelligit Autor omne genus ludionum atque musicorum, qui a *Macrobio* Symphoniaci pueri appellantur. *Acrumaruma*, qua voce *Paulus Diaconus* usus est, utensilia ampliora eadem indicans, duas esse voces censet, in unam confusas; quarum altera tanquam correctio est alterius. Scribendum igitur *acrua aruma*. Sub voce *Actus* loquitur de actu terræ, seu actu quadrato, itemque de actus itinere, qui etiam dicebatur actus minimus. Porro actus negotiorum, seu procuratio. Hinc formulæ Jurisconsultorum, *actum alicujus gerere*, & *ab actu remove*. *Adafa* non notat primogenitam, ut *Dacarius* putat, sed ovem vetulam recentis partus. *Adjutorum* varia munera recenset. *Admissionarium* in aula Cæsarum tres classes constituit. De *Adonide* multum affert. *Adoptionis* & *Arrogationis* differentiam ostendit. Quid sit *Taciti* locutio, *venerari manu*, plenius eloquitur Autor. De *Egypto* existimat, a vulturino, seu fulco, colore nomen habuisse. *Agminales* equos fuisse inter munera patrimonii arbitratur: itemque agricolas atque aratores vocatos esse, qui, in agris publicis collocati, decumam frumenti populo Romano dabant. Hebræorum שׂרָפָה derivari existimat a שָׂרַף & נָפֵיט, i. e. cædere celeriter. Per *Ambactor* intelligit mercenarios aratores, agrestes operarios, ut est apud *Cæsarem*. A ῥόδον *Rholes* formarunt ῥόδον vel ῥόδα, unde & Latinum *rosæ*, &, adjecto αἶν pro αἶνα, *Rhoino* more, Ἀμῥοσία, *Ambrosia*, quasi *rosaces*, quod nemo hactenus viderat, ut ipse putat Autor. Sub voce *Amor* multa profert, quæ cum vocibus ejusdem terminationis similitudinem habent. Condita cadavera ab *Anomo* *mumias* vulgo appellatas esse,

conjicit. *Anademata* mitræ, & redimicula mitræ, fasciis fuisse latis, quæ Phrygios pileos, seu mitras, instar spiræ petasi, capiti alligabant, ostendit ex Tiberiana gemma. *Anchialus* Auctori nostro videtur vox Hebraica: cur enim non possit dici אַנְיִיִּיִּיִּי, Anchiel, hoc est, Rudens Deus, vel ἄνῳθεός, eadem forma, qua & אַנְיִיִּיִּיִּי, Ariel, Leoninus Deus, vel λεωνίθεός. Notum est veterum convicium apud *Tertullianum*: *Deus Christianorum onocherites*. De *Angerona*, tutelari urbis Romanz Numine, varia collegit. De *Anno*, & quod ad vocis etymologiam attinet, & quæ cum ejus antiquitatibus connexa sunt, longum instituit sermonem. *Anseribus* ob vigilantiam honor habetur; contra ignominia canibus. *Antesignanorum* duplicem esse significationem, notat. De *Antefnistra* in auguriis ave unum alterumque monet, quod alii ante non viderunt. *Antestari* quid sit, docet. De *Aqua*, & de diversis aquarum denominationibus & locis, agit. *Varia de Arietibus* ex antiquitate affert. *Arimanes*, variarum gentium Numen, ab eo consideratur. De *Oromasde* & *Arimanio* varia recenset. *Arsalos* tria Solymorum Numina fuisse monstrat, quæ appellarunt ἀληθεὺς Θεός, sivos Deos. Quod *arse verse* significet, averte ignem, pluribus enarrat. *Arsinium* derivat ab *ar* & *sinus*, idque fuisse dicit crinalem matronarum vittulam, qua capillorum stries involvebant. *Artifellium* mensam fuisse Delphicam, existimat. De *fratribus arvalibus* copiose disputat. Originem lusus puerilis, *capita aut navim*, arcessit ex numerorum cursorum sculptura. *Asarota* veteres vocasse pavimenta sectilia, seu tessellata, putat. *Ascaniam*, quod sit Dei terra, antiquum fuisse nomen Asiæ minoris, recenset, variaque affert, quæ cum nomine sunt conjuncta. Formulam, *sub ascia dedicare*, significare, cum jam tectorium a dealbatoris ascia dolaretur, finito dealbationis opere, conjicit. *Asciburgium* significare arcem fraxineam, arbitratur. *Ascolia*, ludicrum Atheniensium certamen, in honorem *Baccbi* in Liberalibus, derivat ab ἀσκόδς, úter, & ἀλλομαί, salio. *Asarcbam*, summum Patriarcham metropolitanarum gentilium in Asia minore, considerat. *Usus Asinorum* apud Judæos varium recenset, & *Hygini* locum in fabulis sic

sic emendat: *Antiqui nostri in lectis tricliniaribus in fulcris capita asellorum vite alligata habuerunt, significantes, fatuitatem in vino esse.* De *Asperionibus* antiquorum odoratis & pretiosis quædam assert. Tulipas, quas Christus lilia agri nominavit, sub voce *Aspbodelus* memorat. *Astarte* varias habere significationes, notat, & uberius inde explanat nomen *Astaroth*. De *Atriis* æque privatis ac publicis, eorumque ornamentis, copiosius disserit. Columbam, sacram volucrem, non modo Syris & Assyriis pro castrensi signo fuisse, sed etiam Hebræis, ostendit. *Semiramidis* etymologiæ eruendæ operam impendit pag. 336. *Arox* geminam fuisse vocem existimat, atque alteram Græcam, vetustis Autoribus usurpatam, crudum significasse, alteram vero esse posterioris ævi, & Latinam, ejusdemque formæ, cujus & ferox & velox, & similia, ab atro declinatam. *Attacottos*, gentem Britannicam, Romanis infestam, credit fuisse eos, quos Wallos appellamus. *Attributum* æs militare esse putat, assignatum Tribunis ærarii, ut militi reddant. De *Auguribus*, eorumque munere, & jure creandi eos, de vestitu, de collegio, & auspiciis publicis & privatis, copiosum sermonem instituit, itemque assert, quod Græci augures se ab occasu ad septentrionem, Romani vero ad austrum, verterint, pro diverso simulacrorum situ in templis. *Avium auguralium*, earumque signorum, mentionem facit, & quomodo diversis appellentur nominibus, docet, explicatque locutiones, quibus augures in auguriis usi fuerint. *Augustus* rite derivari a voce *augur*, putat, uti a robur est robustus. *Augustum* enim veteribus dici, quicquid bonis avibus sacratum, & per hoc inviolabile effectum & venerandum. *Aulæorum* texendorum artem ab Indis habere originem, tradit. *Auribulum* auri talentum exæquasse, & loco auri adhibitum fuisse, ad gemmas includendas, ex *Plauto* & *Plinio* recenset. *Aurum* primis temporibus, ut & cetera metalla, inter merces fuisse, aliisque mercibus permutatum, opinatur; deinde varias appellationes auri apud Autores memorat. Vectigalia fuisse partem maximam ex auro soluto affirmat, & vectigal illud, quod vel aurum vel argentum (*χρυσόργυρον* appellatum) sine

sine discrimine acciperetur, infame fuisse. *Aufones* nomen habuisse a Tusco *ausum*, & a colore capillorum *Aufones* & *Auruncos* appellatos, eorumque nationem quandam magis, quam gentem fuisse ipsam, probat. Turcarum vocem *Effendi* oriri a Græcorum voce *αὐθένης*, quæ eadem ac *αὐτοκράτωρ*, sui potens ac dominus, corrupte oriri arbitratur. *Authepsa* nostro Autori videtur inserviisse præcipue aquæ calefaciendæ, in usum conviviorum. *Vitruvii* locum, ubi automata, seu machinamenta veterum, quibus hortos decorarunt, occurrunt, ita emendat: *ut merularum aqua motu voces, atque ancubata labentia, quæ tandem movent sigilla.* Horas primis temporibus tres tantum fuisse, secutis autem, addito autumnno, quatuor, sub voce *Autumnus* pag. 393 annotavit. *Axitiotas* fuisse mulieres, catervatim agglomeratas, in foro vel loco aliquo publico, ostendit; id quod neminem vidisse existimat. *Azanes* esse verustum nomen Arcadum, censet. Diligenter hæc omnia ac erudite disputat Autor, dignissimus, quem primariis ævi nostri Criticis & Antiquariis annumeremus.

Neueste Beschreibung der Griechischen Christen
in der Tûrckey.

i. e.

DESCRIPTIO STATUS NOVISSIMI GRÆ-
corum inter Turcas, Autore D. JACOBO ELSNERO.

Berolini, 1737. 8.

Alph. 1 plag. 3, Fig. æn. 10.

Uti nunquam defuere post renatas literas, qui præcæ illius Atticæ eloquentiæ veneres antiquitatis sordibus purgare magno studio conati sunt; ita nec eorum nos copia destituit, qui, quæ nostri temporis Græci homines agant, qua sacrorum religione constriuantur, quibus gaudeant commodis, quibus miseris circumfluant, quæ domi, quæ publice, gerant, non sine laudis merito, exponere & designare studuerunt. Præcipuum inter hos locum meretur S. Rev. Autor scripti hujus, cujus edendi quæ ipsi subvata sit occasio, in ipso statim limine de
Athanasio

Athanasii Dorostami effigies, & libri titulus, docet, qui, ex *Athanasii* illius relationibus fide plenissimis, & aliis non minus doctis celeberrimorum hominum scriptis, conflata esse operam, prodit. Ea vero Græcæ ecclesiæ miserrima hodiernum facies est, ut, quos furibunda superi belli Veneti rabies immanitati Turcarum captivos tradidit, suæ gentis homines, inhumanæ eripere tyrannidi, & dulcissimæ restituere libertati, mirum quantum gestiant, sed, viribus opibusque necessariis destituti, communi consensu nonnullos sociorum, publicis munitis literis, in occidentales nostros tractus, ad colligendas, quantascunque possent, opes emiserint. Talis fuit, quem modo nominavimus, *Athanasius Dorostamus*, Archimandrita Patriarchæ CPolitani, qui, multis tandem ægre superatis morborum latronumque insultibus, & devoratis aliis longinqui itineris molestiis, Berolinum delatus, in S. Rev. *Elfsæri* domo diu, mensaque, & amplexibus, hæsit. Is, tam opportuna occasione mirum in modum exultans, qua maxima potuit diligentia, quæ Græcos tangunt; omnia expiscaturus, *Athanasium* suum tantum non jurisjurandi sacramento adstrinxit, ut non nisi vera sibi narraret, falsisque detectis, nulli se parti, nullis factionibus, addictum præberet. Ex quo enata illa opera, tam pia, quam erudita, *septem* distincta *Capitibus*, cui præmissa est Præfatio, Autoris eam fuisse mentem, docens, non ut aliorum transcriberet commenta, & in sua transferret horrea, sed ut novissimum tantum Græcæ Ecclesiæ statum brevi delineatum conspectu exhiberet.

Primum Caput Athanasii progeniem, patriam, (Patras, oraculo quondam celeberrimas,) pristinae captivitatis fata, redemptionis, 2000 Joachimicis procuratæ, molestiam, varia variis temporibus gesta sacra officia, præsens munus, ejusque rationes, ablegationem in Insulas Ægzi maris, antè decem annos factam, qua stipem ad instaurandam Edem Patriarchalem, flammis destructam, collegerat, itineris Germanici utramque fortunam, formam, eruditionem, & plenam sinceri candoris fidem, describit. *Alterum Caput* debilem emancipatorum & captivorum inter Turcas ac Arabes

Cap. I.

Cap II. Arabes conditionem docet, quantisque corporum ætumnis affligantur, quanto æternæ salutis periclitentur discrimine, quam sæpe abnegandæ fidei causa ad illicita adigantur matrimonia, senes tandem inædia enecti pereant, & Protestantes inprimis, huc delati, crudelissime habeantur, diligenter percenset. His additæ sunt Patriarchæ hodierni CPolitani literæ, ejusdem sigillo signatæ, & sex principum inter Græcos hominum, Metropolitanum scilicet Cæsæreenfis, Cyziceni, Nicæni, Proilabonensis, Archiepiscorum autem Nicomediensis & Adrianopolitani, nominibus commendatæ, Græci illæ sermonis, & ad Germanicæ ac Suevicæ principes directæ. Germanicam versionem conferre non libuit, cum tanti non sit, quantumaliscunque Græcas literas vertere, quæ defæctum illud Athenarum os nequaquam spirant, neque argumentorum ponderibus effulgent. Miramur sane, Græcam, non rudem illam ac ignavam gentem, sed nobilissimam, sed lectissimam manum, tantum a prisco nitore descivisse, ut alii potius, quam Græci, videantur. Magis autem miramur, S. Rev. Autorem in notis, quas subjectæ Germanicæ versionis, allatis quibusdam exemplis ostendere voluisse, quam geminus *Platoni*, quam similis *Aristidi & Plutarcho*, sit *Pæfius III*. Id quoque observamus, in fine epistolæ S. Rev. Autorem loco, quod putat, corrupto medelam, sed eam aliquantum intempestivam, asserre studuisse. Verbis, ἔχοντες οὐκ ἠμῶς ἀπαράστρητον, χεῖρας αἰεὶν intridas χεῖρας πρὸς Θεὸν &c. post χεῖρας intrudit διαλυομένους. Quæsi esset sensus: Nos autem, dissoluto immant illo ars, manus poterimus tollere ad Deum supplices. Non opus est istis ambagibus. Vertatur: Ita indissolubili vinculo obstricti erimus vobis, ut tollamus &c. Caput III hodiernum Patriarcham *Pæfium III*, patria Constantinopolitanum, natu LII annorum, Monachum aliquando Sinaitem, post Archiepiscopum Nicomediensem, Græcarum veterum, Arabicarum, Turcicarum, literarum gnarissimum, in scenam producit, ejusque titulum Oecumenici Patriarchæ, (quem attribuere ipsi dubitat,) ornatum vere Imperatorium, cujus scilicet dignitatis umbra

III, inter

inter Turcas, deletio imperio, refert, electionem, epe factam ant
 duodecim Metropolitaram perficiendam, confirmationem, a
 Sultano & Vezirio maximo impetrandam, salutationem a Græcijs
 oblatam, collocationem in folio Patriarchali, vestitum, bacu-
 lum, sigillum, admissionis facilitatem, quæ putidorum pedum
 oscula, & abjectam se prosternendi humilitatem, recuset,
 equitantis porro per urbem excursus, comitantibus Monachis &
 Janizariis, curam totius ecclesiæ generalem, & in suum præsertim
 districtum strictiores vigilias, sancta consilia, iudicia plebeja,
 orationes pro concione publicas, venerandam dignitatem,
 impiorum e communi cœtu ejectionem, reditus, expensas,
 sanctiores reliquias, templum, domum, hortos, Bibliotheca-
 cam, quam *Athenis* ordine, numero, ac munimine, spectatam
 dixerat, oblectationes denique & molestias innumeris, recen-
 set, laodat, vituperat. *Quartum Caput* res Monachorum,
 Sacerdotum, & omnium, sacrorum æque, sc profanorum, homi-
 num, qui sacris se servitiis addixere, exponit. Hic igitur, quales
 sint reliqui Orientis Præsules, quo habendus loco Achridæ, seu
 Rusiæ, antistes, a *Iustiniano M.* constitutus, quomodo eli-
 gantur sacri illi homines, quæ Metropolitæ, quæ Archiepiscopi,
 distinguantur ratione præcedant, qui sequantur, qui sint Epi-
 scopi, Archimandritæ, Abbates, quantus sit Monachorum montis
 Athos numerus, quæ ad sustentandam vitam opificia, quis victus,
 cum aves detestentur, aliisque feminei generis bestiis nec ve-
 scantur, nec pascendi locum concedant: quibus pareant magi-
 stratibus, quorum tuti vivant præsidio, qualis illorum in
 monte Sinai conditio, quis locorum istorum conspectus, quæ
 sacras, quantum a Romanis monachis differant, quæ mo-
 nachorum facies, quis matrimonii habitus, & alia non in vul-
 gus nota, cognosces. *Quintum Caput*, quæ doceant, & qui-
 bus sacri ordinis homines se adstringant fidei regulis, tradit, ubi
 Auctor non nisi illa se propositurum pollicetur, quæ in publicis
 scriptis ab omnibus existant approbata, ab omnibus firma rata-
 que habentur. Eum nullus non se esse ait, qui alijs sententias,
 vix unquam nomine auditas, affingat; id sibi tamen
 indul-

Cap. IV.

V.

indulgendum, ut, quæ laude digna sibi videantur, colludet, quæ notanda, perstringat, & Romanæ ecclesiæ impietatem, fraudes, & malignas, quas Græcorum fortunis struxeruat, infidias, patefaciat, & publico spectaculo exponat. Fidei ipsorum itaque regulam Scripturam sacram esse pronuntiat, & quas reliquere priorum temporum sancti patres, sententias. Gaudet imprimis S. Rev. Autor, Græcos non tantum Apocryphis libris minorem longe tribuere auctoritatem, quam Pontificios, sed & liberæ cujusque lectioni incorruptum Scripturæ codicem tradere, quam ignotæ vulgo linguæ difficultas, quæ nulli ipsi videtur, prohibere nequeat. Acce illud de Processione Spiritus S. certamen, quo utraque Ecclesia tam diu, tamque infeste, colluctata est, levi opera componendum pronuntiat. Divinitatem Christi imperterrito conatu & tam felici successu ab ipsis vindicatam sit, ut Turcæ in veneratione & reverentia ejus quasi inter se decertent. Quæ de descensu Christi ad inferos habet, ita exponit, ut futuri nobis videantur, a quibus vix impetrari assensus possit. Jejunia ipsorum, quæ magni faciunt, ita describit, ut non parum a Romanis ea differre ostendat. Ab animalium sanguine & suffocatis Græcos abstinere, quando monet, stratum etiam nonnullos, virtutum ac eruditionis famulos, ut *Bechmannum* & *Salmasium*, religionis quadam pietate motos, eadem cavisse, inspergit. In imaginum cultu a Romanis Græcos longius discedere demonstrat, qui nec sculptis, nec fictis, (picta si exceperis,) nec fuis, locum faciant, nec, qua alii solent, temeritate iisdem colendis incumbant. Septem, quæ dicunt, Sacramenta venerantur, & duo præsertim colunt. Baptismum scilicet, quo non adpersa aquis corpora, sed immersa, ungi & adjurari solent. Oleo isti sacro quantas vires inesse Græci existimeant, ex eo putat S. Rev. Autor apparere, quod vel literas medicas, parando isti oleo præscriptas, Confessioni suæ edit. *Normann.* pag. 163 inferendas curaverint. Sed conferentibus non nisi verba occurrent: *ἔλαιον τὸ ἑλεῖον, τὸ ἐλεῖον, καὶ ἑλεῖον μαρτυρίας.* Si quis igitur oleum, idemque purissimum, si balsamum, habeat, Græco.

Græcorum habeat tam pretiosum sacrum oleum? Num receptis, uti dicunt, inscribi id solet? Quis vere prudentis Medici, has schedulas esse affirmet? Quos in sacra cœna administranda ritus observent sacri, plebeji, describere pergunt. Utraque illud specis stantibus dari, & dogma de transubstantatione majoribus suis inauditum, verbis, non re ipsa, concedi, multis probat rationibus. Reliquis ordine transactis Sacramentis, purgatorium Græcis notum & agnatum negat, at, locum quendam medium ab ipsis nominari, & preces pro defunctis solvi, non negat. Tandem, qua Pontifex Romanus inter Græcos auctoritate polleat, ex eo cognosci dicit, quod Jesuitæ, a Turcis de fide sua requisiti, respondeant, se eadem, quæ Galliarum rex credat, amplectari. Ipsos vero Jesuitas, post tot excitates turbas, adeo Turcis exosos esse ait, ut omnem ipsorum pecuniam, ad affligendos Græcos oblatam, recusent, æris alioquin avidissimi: Græcis autem tam execrandos videri, ut non nisi Medicorum habitu ad ipsos penetrare possint. *Sextum Caput* publicæ divini cultus, eum matutini, tum pomeridiani, rationem, ejusque, multis captivis die protracti, molestias, orationum sacrarum raritatem, defectum omnium instrumentorum musicorum, externorum rituum inutilem abundantiam, festorum decursus per totum annum, quem Septembri. Judæorum more, suspicantur, Paschatis insolentem hilaritatem, hujusmodi delapsi ceremonias, templorum structuram, partes, vasa, ornatus, ac immunitatem, quippe quæ afflictis & malignis asyle pateant, sepeliendi ritus, & scholarum feliciter nunc emendatam conditionem, persequitur. *Septimum*, idemque ultimum, *Caput* hodiernum Græcorum inter Turcas statum explicat. Quorum magnam Constantinopoli degentium multitudinem, 400000 capitum feracem, extollit, nova molentium timiditatem, ejusque causas, annotat, æris annui pro capite solvendi pondus describit, quod tutos ob omni periculo servat, & Turcas ipsis conciliat. Cum tamen inimicorum machinis horridas non semel constatas esse tempestates monet, constantiam

ipsorum, nec vinculis, nec morte, movendam, prædicat; quam inirifico illo animorum consensu firmari haud parum & stabiliri affirmat. Sincerum tandem votum pro perpetua Græcorum salute, pro captivorum libertate, pro æterna miserorum salute, totum Opus, eruditum æque ac pium & modestum, claudit & coronat. Quæ enim in Romanos durius profert, sacris quibusdam motibus, & veritatis tuendæ studio, adversarij attribuant & condonanda judicabunt. Addita Supplementa, inter alia, Græcum quendam præterito anno sumptibus suis Germaniam & Sueciam peragrassæ, docent, *Theocletum Polyidan*, Abbatem Polyaniz in Macedonia, & sacri montis magnam Ecclesiarcham, eumque Holmiæ *Tubam sacra fidei* edidisse, librum futilissimum, latinitatis omnis expertem, qui non nisi aliorum dia dicta congerat, & Græcorum Patrum loca è Latina versione appingat. Non minus erudita multa habet de sacra Parasceve, cujus monasterii quondam Abbas fuerat *Athanasius*, licet, quæ sit illa Sancta, ignorarit, de crucigeris Græcorum, &c. Scriptores harum rerum, ubi errarunt, corrigere non negligit, ineptos pictores arguit inscientiæ, & imagines, a *Dorostamo* designatas, ut vero omnium oculato teste, exhibet. Quæ communis quamplurimos insederat opinio, Turcas vi abreptos Christianorum liberos ad fidem suam cogere, eradicare ut falsissimam ex hominum animis & refutare studet. Originem vocis Germanicæ *Leffel* a Græco *λεβίς* deducit pag. 128, instrumento, quo vinum & panem in S. cœna porrigit: quod tamen ut difficultioribus quibusdam persuadeat, admodum veremur. Inter Autores commemoratos, *Christoph. Anglum*, cujus non pauca passim vestigia offendimus, non attingi, miramur. Germanicarum quoque constructionum ordinem interdum meliorem desideres. Quod pag. 333 S. Rev. Autor Turcarum juramentum *Wallab Billab*, per Deum & religionem meam, significare putet, id nolimus quidem, cum utrumque nil aliud, quam per Deum significet, nec nisi se junctim unquam proferatur. Cum etiam S. Rev. Autor pag. 332 libri *Relandini*, de Religione Maba-

Mubamedis, mentionem injecerit; de eo hic mentem nostram exponere liceat. Philosophi Arabis opus hoc esse dicit, quanto fieri potuit, artificio expolitur. Autor vero, si major non fuerit Philosophus, quam in hoc quidem demonstravit, nullus certe erit, cum in toto opere Philosophia nulla appareat. Quanta autem ars, quantus ex ipso nitor, effulgeat, nos quidem non perspicimus, nisi forte præ nimio cultu, ubi cultus hæreat, perspicere nequeamus. Sane *Relandus* is non est Arabicus heros, qui *Golios*, *Palcockios*, *Schultensior*, æquet, quorum vestigia e longinquo adorat. Libellum Arabicum, 3 aut 4 forte foliorum, vertere, præeunte *Pocockio* in *Spec. Hist. Arab.* tanti non est, talem præsertim, qui nullis lectionem innectit tricia, nullis attonitum suspendit difficultatibus. *Enchiridion* studiosi, tantum abest, ut famæ ejus consulturum putemus, ut ipsam, si recte judicetur, lædere magis videatur & profernere. Tantum forte *Relandus* *Rosgardiana* tribuit aut autoritati, aut amicitie, aut, nisi omnia nos fallant, pecuniæ, ut, librum cum tota errorum segete interire, pati non poterit. Interea eruditionem ejus criticam, in sacra præsertim Historia, grata mente suspicimus. Nostro vero Autori non minus de polito Opere, quam de tenero in Ecclesiam Græcam affectu, gratulamur, id pium inprimis & religiosum judicantes, quod exemplarium hujus libri reditus redimendis miseris illis totos destinavit.

Friedrich Christian Lessers LITHOTHEOLOGIE &c.

b. e.

FRIDERICI CHRISTIANI LESSERI, LIBERÆ
Imperii urbis Nordbuse ad Templum, quod a Monte
Virginis dicitur, Pastoris, Orphanotropii Inspe-
ctoris, Lithotheologia, seu Historia naturalis & sacra
contemplatio Lapidum, ita adornata, ut summi Creatoris
exinde omnipotentia, sapientia, bonitas, justitia, elu-
ceat, cum Sacra Scriptura oraculis, quo excitentur
ad

ad Numinis cultum, laudes, & admirationem, homines.
 Prefationem addidit JO. ALBERTUS FABRICIUS,
 S. Theol. Doct. & Prof. Publ. Gymnasii
 • Hamburgensis.

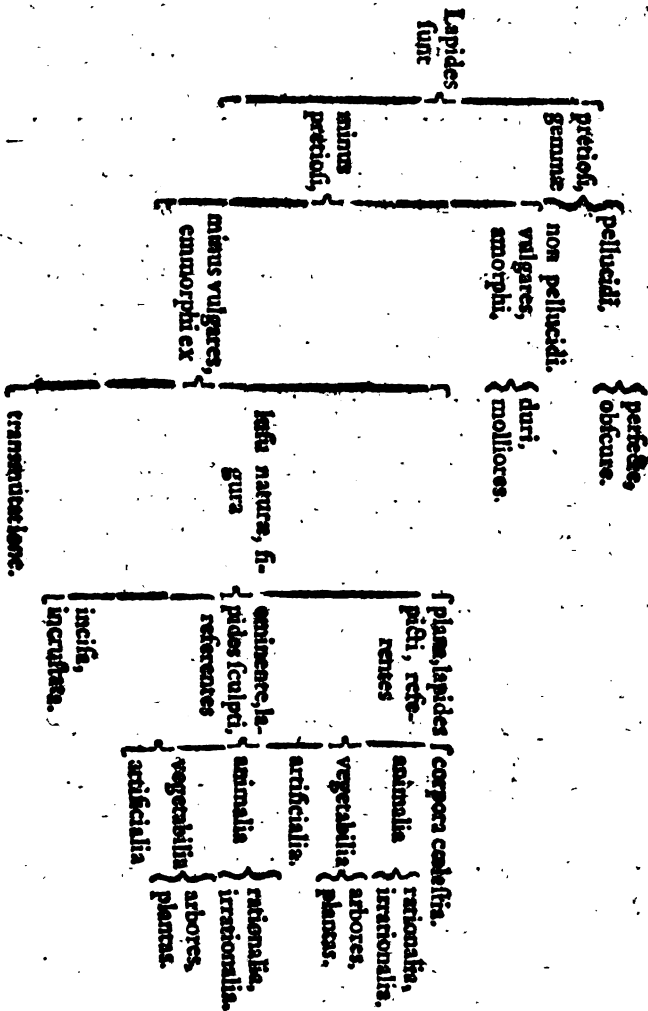
Hamburgi, spud Christian. Wilh. Brandt, 1735, 8.
 Alph. 3 plag. 20, cum Fig. zn. 10.

Naturalem rerum scientiam cum revelato & sanctiore Numinis cultu adeo feliciter conjungit Rev. Autor, ut ultra quis nequeat. Lapidum potissimum studium & amplissimam historiam dignam judicavit, quam piis meditationibus destinaret; cujus rei eorum major eidem debuit esse commoditas, quo instructius ipsi est Museum, quod omni fossilium genere abunde locupletavit. Hinc non compilasse tantum Autores, qui de hoc argumento abunde commentati sunt, sed sua tradidisse, merito censetur. Præmittuntur generalia de igne subterraneo quodam, etsi jille potentia magis, quam actu, talis sit, quo, ex mutuo diversorum principiorum conflictu orto, non vegetatio tantum insigniter adjuvetur, sed & metallorum genesis, & fontium origo. Verum hi ignes, nisi faxis rupibusque coererentur, nisi venti subterranei, hoc calore excitati, lapidum compage detinerentur, terræ motus, quibus aliæ regiones frequentius exercentur, globo terræque ruinam minarentur. Huic generali lapidum usui adduntur varia de usu lapidum civili & architectonico. Inde lapidis essentia declaratur, cui tribuuntur salia, acida æque ac alcalia, itidemque sulphura, quod ex odorem spirantibus lapidibus, lolitho & coprolitho, seu porcino, clarum est. Neque vero generatur, aut ad dimensiones aliqua vegetatione formatur, sed appositione augetur, vel ex fluidiore statu in solidum transit, id quod inclusa lapidibus testantur; qua occasione de animalibus in saxo viventibus ad mentem *Luidii* Epist. 3 quædam adducuntur. Analogon quidpiam in animantibus contingit, quorum cava lapidibus replentur, qualibus abundant haud raro pulmones, hepar, lien, ventriculus,

ventriculus, cor, intestina reliqua. Hac occasione de Bezoardicis emanantium lapidibus, quorum usus aliquis in arte salutari est, disseritur. Qualitates lapidum a mensura specifica, duritie, coloribus, pellucidate, superficie, definiuntur. Est etiam quibusdam lucem spargendi facultas, prout Phosphoris, quamvis certum sit, non gemmas tantum, sed & lapides omnes, acido menstruo solutos, & igne plurimum exercitatos, virtutem luminosam possidere. Aliis occulti quidpiam ratione mutui nexus accidit, prout Magneti. Speciatim lapides communi methodo in nobiles & pretiosos, ignobiles & minus pretiosos, dividuntur. De pretiosis ita potissimum agit, ut historia singularum sacra, eo ordine, quo vel in Thorace Aaronis, vel in Apocalypsi, recensentur, habeatur, quos quidem denuo in diaphanos & opacos, sicut his intermedios, distinguere licet. Lapidibus ignobiles vel constantem formam nullam obtinent, amorphi hoc ipso appellati, vel emmorphi, id est, figurati, existunt, frons naturalis sit ista figurarum in lapidibus relictis, sive imaginariis. Vera scilicet similitudo paucioribus est, qui hoc vel illo modo colludantur a rerum sacrarum imaginibus, quales *Jaanes Langius* ex Achate nuper dedit, vel quales a credulis Lapidibus musicales, ophthalmites, variolites, lithopædopodia, &c. porro, appellantur. Huc & carpolithi, qui a fructuum quorundam similitudine definiuntur, pisolithi, fungites, &c. pertinent. Constantem ceteroquin, & a nullo in dubium vocandam, similitudinem obtinent lapides, qui forma triplicis naturæ regni concreta non ruditer, sed exacte, referunt. De partibus animalium petrefactis ita quidem disserit, ut de ossibus hominum vel gigantum dubitare videatur, de reliquis diserte pronuntiet. Ossa scilicet crocodili prope Suhlam, elephantis prope Tonnam Thuringiæ, lapides prorsus naturæ, reperta, ubertim rem demonstrant. Ichthyolithi, Ichthyodontes, Ichthyospondyli, in propatulo sunt, sed de serpentibus petrefactis, arachneis, stellis marinis, in lapide dubitare licet, quandoquidem horum nomine nobis alia figmenta lapidea, non minus elegantia, sed diversæ omnino originis, exhibeantur. Nulla autem petrefacta animalis conditionis abundantiora sunt illis,

illis, quæ ad animantium Ostracodermorum aut Melousireorum familias pertinent. Conchylia potissimum ectypa in lapide tanta sunt, totque modis diversa, quanta in archetypo demonstrare quis vix possit. Raro habentur lapides turbinati, quorum simulacrum cognitz cuidam cochleæ neutiquam recedit. Vegetabilia petrefacta numero inferiora haud sunt, elegantia haud quidquam cedunt, ex quibus tamen habentur, quæ, ne suspecta reddatur methodus, removenda prorsus sunt. Tales existunt Dendroides in marga vel fissili albo Eichstadiensi lapide figuræ; constantis tamen sunt ad aliquam plantam, vel plantæ ejusdem partem, relationis Lithoxyla, Elatites, Phengites, Dryites, Lithophylla, equiseti, gallii, molluginis, algæ, arundinis, garanii, & sic porro, imaginem referentia; quamvis æquum haud sit, omnium horum originem ad diluvium referre: nam sunt molliori luto efficta, quædam, quæ nostris temporibus propiora esse possunt. Nec submarinis quidem plantis pepercit lapidificatio; nempe & Corallophytorum imagines ex lapide habentur, unde Madreporæ, Reteporæ, Pori, Milleporæ, Escharæ, in saxo reperiuntur incredibili similitudine. Verum ardua quandoque res est, definire velle dubias quorundam lapidum origines. Quid Gammarolithi, Belemnitzæ, Encrini, Hysterolithi? quamvis Celeberrimi Viri, *Kleinus, Rafinus, Bruckmannus*, nodos ejusmodi solvere aggressi fuerint. Hæc omnia ordine naturæ proximo disponuntur, dividuntur, in Tabulas Synopticas rediguntur, summis generibus, per subalterna & species explicatis. Exempli loco generalis hæc, omnium dicendorum conspectum exhibens, Synoptica Tabula esse poterit: cujus argumenta singula, apte sciteque inter se connexa, insignem a doctrinæ & ingenio Autoris lucem accipiunt, & ob id imprimis, quod piis illustrata meditationibus, & veritatibus, ex sacro Codice desuntis, sunt ornata, dubium Lectori faciunt, majore ex hoc Opere Historiæ naturalis studiosis, an Theologiis, an omnibus, utilitas sit expectanda.

Lapides

THE ANCIENT PHYSICIAN'S LEGACY

impartially sarveyd: &c.

h. e.

SENIS MEDICI LEGATUM SINE PARTIUM
studia dijudicatum, ejusque praxis contradictoria esse probata non tantum optimis, antiquis atque ac recentioribus, Medicis, sed & ipsi morborum natura, quorum historiam tradere suscepit, itidemque cum ipsis curationum indicationibus minus conveniens; cum practicis in singulum Caput observationibus, in Epistola ad provincialem quendam Medicum. Cui additur, per modum Postscripti, de Hydrargyro, prout hodie communiter ad usum recipitur, deque ejus dextris sinistrisque effectibus, Sermo, cum singulari Bellottianarum & Autoris pilularum comparatione, & defuncti Barthon Booth, Equitis, celebrisque Tragædi, casu, prout ille Autori ab ALEXANDRO SMALL, Chirurgo, a quo defuncti corpus, presente Ill. HANS SLOANE, dissectum fuit, communicatus existit.

Autore DANIELE TURNERO, Societatis Medicorum Londinensium Collega.

Londini, typis Jo. Clarke, 1733. 18.

Plag. 15.

Senex Medicus, contra quem Libellus dirigitur, ille est, cujus in *Actis* nostris mentio facta fuit, quod detectis Hydrargyri vivi in corpore humano effectibus clarus exlitterit. Hic ille fuit, qui, innocenter assumi posse illud fluidum metallicum ad plura pondera, assererat, nec primarum tantum, sed & remotiorum, viarum præstantissimum medicamentum esse declaraverat. Contra huncce, prout appellari in deliciis habuit, *Quicksilver Dofforem Medicum hydrargyro factum*, disputatur strenue, ejus heroica facta suspecta efficiuntur, & morborum

rum theoria, quam senex ille Medicus professus est, perstrin-
gitur. Rixis & contentionibus plenus est libellus, neque, nisi
æquo rerum iudici, perlectis & studiose perquisitis, quæ in
controversia sunt, quæstionibus, utraque etiam controverten-
tium parte rite intellecta, de jure vel injuria rei judicare
licebit. Prima est de natura Podagræ disceptatio, an
materia illius in humoribus versetur, an opiata plus vel
minus convenient, quorum usus Seni Medico vitio vertitur.
Inde de venæsectionum enormi frequentia in omni fere mor-
borum genere disquiritur, & an illa in pulmonum vomica vel
ulcere salutaris esse possit, disceptatur, objiciturque Seni Medico,
qui, inter legata sui Hydrargyri usum patriz suæ relinquere, ma-
gno sibi honori duxit, quod in asthmatis cura illud liquidum non
commendaverit, cui tamen in calculi cura insignis virtus tri-
buatur, etsi nunquam argentum illud potabile per vias urinarias
exiisse deprehensum fuerit, quod contingeret, si quidem calculus
in vesica ab eadem attingi resolvive deberet. De seminio ver-
minoso morborum, maxime vero dyfenteriz ab abusu horzo-
rum causa, affirmativam amplexus fuerat Senex, quam in ludi-
beum vertit Autor. Dicitum fuerat in libello, hujus belli medici
autore, pulverem Gasconium insignem hominum stragem
edidisse, ubi mirati sumus, venena sic impune divendi per Angliam;
sed pulveris illius causa egregie dicitur, quando illius inno-
centia ex ingredientium indole declaratur, quem ex chelis
cancrorum, oculis cancri, coralliis rubris, margaritis præpa-
ratis, constare, nunc intelligimus. Venæsectiones in cusa vel
prophylactica vel therapevtica pestis saluberrimas pronuntia-
verat Adversarius, inflammatorium morbum illam esse asserens;
Noster pro contraria militat sententia: qua occasione *Sydenhami*,
cujus famam hinc inde misere dilacerat, aliorumque, de
methodis curandi epidemicum illud malum opiniones inter se
tanquam contradictorias conferre studet. Elegantior illa
parte est Libellus, qua facti Hydrargyri crudi largius epoti per
Angliam ingenue describit. Remedium istud hodiernum solen-
ne & communi usu receptum esse, exinde intelligimus, etsi non
desint, qui heroici istius & cautionibus plurimis subjecti reme-

abufum reprehendere non intermittant, quorum numero Noster interest, qui non omnem prorsus hydrargyri virtutem negat, quia potius falutare eidem effectum largitur, quamdiu, prout in pilulis Belloftianis, in minimis sphærulas diffolutus, purgantibusque admixtus est, verum, aggregatum eundem & ad uncias affumptum ad vafa lactea transfire poffe, illud quidem in dubium vocat quam maxime, addita confessione eorum, qui huic medicamina afflueuerant, eodem pondere Hydrargyrum per annum redditum fuiffe, idque virgini, choreas agenti aliquando, tale quid non prævidenti, ficut carcerum impatiens est metallicus ille fluor, accidit, cum rifu præfentium. Ponderus fpecificum Hydrargyri definoitur, quid fanguis hoc patiatur, docetur, ceterum, figulinum fubefle odium, hinc inde apparet. Abundat quisque fuo ingenio, fuique cuilibet mores perplacent. Adduntur finiftri eventus novæ iftius medicationis, inter quos allegatus in fronte libelli nobilis cujufdam Tragædi cafus exifit, quo tanquam invidio contra Mercurialifas conterraneos tormento utitur.

JOANNIS MATTHÆI BARTHII, RATISB.

V. D. M. de Culice Differtatio.

Ratisbonæ, fumptibus Jo. Leopaldi Montag, 1737, 4.

Plag. 9, cum Fig. mn. 1.

Parvum volumine animal magnum admirandæ ftructuræ corpufculi animati argumentum, & egregia induftriam ingeniumque eruditif probandi occafio, exifit. Evolvitur ante omnia onomatologia Culicis, qui Græcis Κόρυς audit, unde Conopea telæ pro avertendis Culicibus fabrefactæ dicebantur. An autem כוּרִי, Hebraica dictio, qua Spiritus S. ad Ægyptiorum divinitus miffum cruciatum declarandam utitur, debeat de Culice, an, fecundum *Bochartum* aliosque, de Pediculo, verti, id quidem in dubio relinquit, addit tamen, nihil impedire, quo minus id de Culice intelligatur, quandoquidem alibi כוּרִי fit fructuum deftructor Scarabæus, non quidem Culex, fed nec

nec procul pediculus. Sed vaga dictio: generis Culicis declaratur primum ex antiquis fontibus, putaturque, Ægyptiis eandem prout e verve contingit, innotuisse, ob Hieroglyphicum ubi ex verme Culex. Certe *Aristoteles* quosdam Culices ex verme habet; *Plinio* omnia de isthac re fabulosa. Mirari convenit, *Aldrovando*, *Monsato*, *Liceto*, Culicem inter sponte nascentia habitum fuisse, primumque fuisse *Rajium*, qui Culicis ova, vermem, statum medium, seu Aureolam, & denique Culicem, accuratius descripserit. Equivocus ceteroquin est Culicis significatus; nam & muscæ, quæ ex galliis & tuberculis foliorum, post peractam metamorphosin, evolant, Culices Autoribus dicuntur. Culices vinarios, qui ex animalculis aceti vinorum fiunt, habet *Menzelius*. Sed proprie sic dicti Culices sunt muscæ bipennes ex verme aquatico stagnorum vel cisternarum secundum metamorphoseos leges, quam communem habent cum crucis, per statum aliquem medium, qui nymphea vel sureola dicitur, formatæ. Principium adeoque & ortus Culicis ex ovulis, de quibus multa ingeniosius, quam verius, recenset *Gedertus*, quod cisternarum fundum gravitate petant, & per hiemem ibi ad æstatis menses usque quiescunt, aliæque. Rubicunda pluribus sunt ovula, unde sanguineus quandoque stagnorum color, aliis variegata vel albida innatant, quamprimum a Culice foemina partu edita fuerint, absconditis stagnorum locis inter arundineta a frigore secunda manent. Nam docuit excellens in hac Historiæ Naturalis parte *Gallus Reaumurius*, quem nondum legit Noster, plures esse species. Non nisi æstate generantur ova, ipso Culice per hiemem in arborum truncis variisque aliis latebris abscondito. Ex ovulis istis prodit vermis, summis innatans aquis, & Trachea respirans, annulis distinctus, quem non vermem, sed Culicis involucrem, recte appellat Autor, qui per mediam vermis pellucidam membranam Culicem jam effectum conspexit, in quo etiam *Hookius* intestinorum motum observavit. Vermis iste in sureolam seu nympheam mutatur, squis innatantem, qua rupta, Culicem ita dimittit, ut in exuviis etiamnum pedum aliarumve partium involucre conspici possint. Ipse Culex, pulcherrimum &

& superbae formae animal, alia in capite, in thorace & abdomine alia, considerata exhibet. In capite coruscant oculi pergrandes & innumeris pupillis, lege inter Muscas & Libellas communi, obfisi, mediae facies sutas distinctas tubas serreas, seu Tracheas, demonstrat. Proboscis inter thecam quatuor aculeos ferratosque hamos, nec aculeum, exhibet; hi circumstant tubam, fugentem sanguinem, qui ex vulnere in cute valis profuit. Divisam & croce turgentem observavit Noster. Antennae duo, duodecim annulis divisae, frontem ornant, fingulum annulum sex pili, ordiae circumquaque positi, conspicuum reddunt, summus potissimum annulus cristis prominulis superbit. Thorax in gibbere suo trifariam intortum demonstrat ligamentum, quod aliam pellucidam, nervis distinctam, dirigit, cui utrinque subest caruncula. Ipse thorax, sicut & omnis abdominalis ambitus, pinaculis cristatis condecoratur, subtus thoracem tres utrinque articulantur pedes, octo segmentis, tribus tantum juncturis, apice duplici unco armato, posteriores tamen anterioribus longiores habentur. Accedunt duo protuberantiae, malleoli *Swammerdamii* dictae, quibus pedum loco quandoque utuntur, abdomen octo intersecatur annulis, quorum ultimo mas gerit duplicem appendicem ad normam Bombycis, quam genitale esse convenit. Sunt enim Culici mari & feminae quaedam peculiaris: antenna mari articulata, feminae neutiquam, corpus ventricosum feminae, mari strictum. Semen Culicis maris vermiculis plenum microscopio detexisse visus est *Leuwenhoekius*. Adduntur sub finem Proverbia a Culice desumpta. In specie explicantur, quae ad similitudinem, a Servatore O. M. *Matth. XXIII, 24*, prolatam, spectant. Ornatissimus iste Libellus Antoris sui industriam omnibus modis comprobatur.

DESCRIZIONE DI TUTTE LE PUBBLICHE PITTURE
della Citta' de Venezia, ed Isole circonvicine, &c.

i. e.

DESCRIPTIO OMNIUM PUBLICARUM PICTURARUM
urbis Venetiarum ac Insularum circumvicinarum,
cum compendio vitarum & modulorum, ad primarios
Pictores

Pictorés pertinentium, oblata Illustrissimo Domino
ANTONIO MARIE ZANETTI.

Venetiis, typis Petri Bassalliz, 1733, 8.

Alph. I plag. 8.

Thesaurus urbis dominæ pretiosissimus hic cum lectore communicatur; antiquitas videlicet & splendor picturarum, quæ Venetiis sunt obvix. Proœmium historiam picturæ exponit, ex Ægypto Græciaque repetitam. Anno 1071, Duce *Dominico Silvio*, templo *S. Marci* Venetiis opera Constantinopolitanorum artificum picturæ fuerunt additæ. *Dominicus* quidam *Venetus* docuit primus Florentiæ *Andream del Castagno* veram indolem adhibendi colores picturis. Pictorum Venetorum primus, cujus distincta exstat mentio, fuit *Guarientus Pataviensis*, *Marco Cornaro* Duce, qui floruit circa A. 1365. *Nicoletti Semitecoli* memoria ad A. 1370 est obvix, qui depinxit historiam vultus Sancti *Luccensis*. Ineunte Seculo XVI floruerunt *Franciscus* & *Jacobellus Flore*, pater ac filius, quorum posterior vultus Sanctorum ad devotionem accendendam admodum modestos pinxit. Eorum discipuli exstiterunt *Carolus Crivelli* & *Donatus Venetus*, circa A. 1450. Quatuor tum quoque floruerunt *Istivarini de Murano*. Hosce exceperunt in dies numerosi de familia pictorum filii, quorum Autor insignem texit catalogum, ad nostra usque tempora & *Angelum Trivisanum* usque decurrentem. Excipit hæc vitas tabula cognominum, nominum, & patriæ, omnium pictorum, in hoc libro occurrentium. A picturis, quæ eminent in *Æde S. Marci*, deinceps fit initium. Medio decimo sexto Seculo floruerunt fratres *Veneti, Franciscus* & *Valerius Zuccati*, quorum inibi nonnulla artis pictoriæ exstant specimina laud contemnenda. Recensentur porro singulæ picturæ, per templa reliqua & loca publica obvix, summo cum studio ac data opera, ut studiosi artis pictoriæ, *Venetis* forte lustrantes, sibi gratulari queant de hodego, cujus ductu citra molestiam splendidissimas imagines ac ornamenta auro contra cara perfacile possint deprehendere ac dijudicare.

Pag. 10.

16.

67 seq.

D

LEVENS.

LEVENSBESCHRYVING VAN BEROEMDE EN
geleerde Mannen, &c.

h. e.

VITÆ VIRORUM FAMA ET DOCTRINA
*illustrium, mortesque eorumdem, nuper defunctorum.**Pars V & VI.*Amstelœdami, sumtu Adriani Wor & hæredum onder
de Linden, 1732 & 1733. 8 maj.

Alph. 4 plag. 14.

Bibliopolæ nobilissimi in studio instituti sui decurrunt alacriter, nec desistunt a Vitis Virorum clariorum, quos vel dignitas vel literæ extulerunt, adornandis. In lingua Batavica Opus consimile nondum in lucem exiit. *Partes* ejus jam *quatuor*, earumque *Fasciculos viginti*, pridem cum orbe erudito lidem communicarunt. Binis mensibus sese *Fasciculos* singulos in posterum esse edituros, liberaliter ipsi in Præfatione pollicentur, contententes a lectoribus enixe, ut ii, quibus suppetit copia, institutum tantopere dilaudandum apparatu suo literario adjuvare ac promovere dignentur. In *Partis quinta Fascio primo* obvia est *D. Martini Lutheri* vita factorumque series. Adjecta est *Gerhardi Uthoffi* de libro *Interim* commentatio. In fine nuntiatur mors *Francisci Michaelis Janissonii*, Hagæ Comitum A. 1730 d. 19 Aug. defuncti, Parisiis nati A. 1674 d. 24 Dec. qui partem unam & alteram *Bibliotheca faminarum* ediderat, *presentem statum foederatarum Belgii provinciarum* scripserat, complura eheu! sibi edenda proposuerat. In *Fascio secundo* exhibetur vita *Philippi Melancthonis*, nec non famosi *Andrea Rudolphi Bodensteini*, quem vulgo *Carolostadtum* appellitarunt. Præterea ibi conspicitur inserta vita *Wolfgangi Fabricii Capitonis*, Hænoviz in Alsatia A. 1478 in lucem suscepti, moderati primum ecclesiam Bruchsalensem, *Oecolampadio* amici, Basileæ reformatoris primi, qui A. 1516 *Oecolampadium* creavit Doctorem, ac obiit ad annum 1541. Excipit eam vita *Thome Wissenbachii*, ex cujus disciplina *Ulricus Zwinglius* prodiiit.

Pag. 83 seq.
144 seq.

157 seq.

235 seq.

Fasciculum claudit vita & mors *Antoni Wilhelmi Bahmit*, Diaconi Evangelico-Halenſis ad Ædem Londinenſem regiam S. *Jacobi* teutoniceam, nati quondam Pirmontj A. 1673 Cal. Junij, Halenſium Theologorum discipuli & amatoris, in Angliam A. 1701 delati, Tranſuebarianæ emendationi sacræ admodum faventis. Quantopere is Halam curæ cordique habuerit, ex libris ab ipſo Anglice converſis pateſcit. Si id duntaxat addiderimus, *Babmianum* Anglice edidiſſe vitam pueri *Chriſtiani Leberechi de Exter* A. 1708, & *Compendium vite Armelle* A. 1709, ſuctumque A. 1710, cauſa dicta eſt, lectoresque jam odorantur, qualis *Babmitus* fuerit Theologus, & quo adjutore *Anna* Regina inſtitutis Halenſium facta ſit propitia. Adjicitur mors ac vita Antecessoris Primarij Jenenſis, *Jo. Chriſtiani Schræteri*. *Fasciculus tertius* continet vitas *Deſiderij Eraſmi*, *Chriſtophori Columbi*, ac mortem *Sicconis de Goſtinga*, Curatoris Academiz Franecceranz. *Fascio quarto* repræſentantur *Theodorus Beza*, *Joannes Reuchlinus* ſeu *Capnio*, & *Joannes Oecolampadius*. In fine additur mors ac geſta *Joannis Burchardi Menckenii*, Collegæ olim noſtri, cujus nomen illuſtre nulla unquam delebit oblivio. *Fascis quintus* complectitur vitas *Leontis Jude*, Tigurini Eccleſiaſtæ, *Zwinglio* associati, *Jacobi* porro *Sannazarj*, ac *Uberti Folletæ*. Subjiciuntur mortes ac vitæ *Joannis Georgij Jacobi*, Profeſſoris Theologiæ Vitebergenſis, pag. 673 ſeq. *Chriſtiani Ludovici*, Prof. Lipſienſis, pag. 681 ſeq. *Juſti Godofredi Rabenori*, Eccleſiaſtæ Lipſienſis, p. 685 ſeq. ac *Joannis Henrici Maji*. *Fasciculo ſexto* edifferitur vita *Jo. Calvinj* pag. 688 ſeq. ac inſtar corollarij ſubjungitur vita ante paucos annos demortui Gottingæ *Joachimi Meyeri*, Profeſſoris ſcholæ Academicæ emeriti, p. 803 ſeq. Parti ſuffixus eſt huic tandem Index ſatis accuratus.

Progredimur ad *Partem ſextam*, in cujus *Fasciculo primo* occurrunt vitæ *Thomæ Cranmeri*, *Petri Martyris*, *Joannis Jacobi Huldrici*, Profeſſoris hand ita pridem Tigurini, ac *Chriſtophori Dorſchii*, Artificis Noribergenſis, pag. 133 ſeq. *Fasciculus ſecundus* continet vitas *Aonii Palæarj* pag. 143 ſeq. *Bilibaldi Pirckhotmeri* pag. 209 ſeq. *Vigili ab Ayta Zuricheni*, *Carolo V Imp.* ætate æqualis, pag. 269 ſeq. *Fridericj Auguſti*, Regis Poloniarum, pag. 271 ſeq. *Fasciculus tertius* complectitur vitas

Pag. 263 ſeq.

274 ſeq.

285 ſeq.

297 ſeq.

395 ſeq.

531 ſeq.

559 ſeq.

697 ſeq.

688 ſeq.

7 ſeq.

103 ſeq.

Pag. 28 seq. *Petri Bembi, Augerii Gislenii Busbequii pag. 329 seq. Joannis Georgii Pristii, Ecclesiastæ Senioris Francofurti ad Moenum, pag. 495 seq. Christiani Vateri, Professoris Medicinæ ac Consiliarii Aulici Vitebergæ, pag. 409 seq. & Christiani Weidlingii pag. 413 seq. Fasciculo quarto enarrantur vitæ, res gestæ, ac scripta Justii Lipsii, Abrahami Ortelii pag. 523 seq. Gerhardi Mercatoris pag. 537 seq. & ex recentioribus Joannis Wilhelmi Gollingsi, Inspectoris alumnorum & Oeconomiz in Academia Altorfina Professoris, pag. 547 seq. Henrici Schefferi, Archiatri Hafniensis, pag. 550 seq. Joannis Sigismundi Monchii, Concionatoris Aulici Menacensis, pag. 552 seq. ac Caroli Ludovici Hohelselii, Professoris linguæ Græcæ ac Orientalium in Gymnasio Dantiscano, pag. 553 seq. Fasciculo quinto, seu ultimo, recensentur vitæ Julii Caesaris Scaligeri, Francisci Junii pag. 601 seq. Immanuelis Tremellii, Heidelbergæ Professoris linguæ sanctæ, pag. 663 seq. Joannis Wilhelmi de Lish pag. 673 seq. quem controversia de Articulis Suobachicis reddidit illustrem: ac Jacobi Augusti Franckensteinii, Principi Anhaltino-Servestano a Consiliis aulicis, posteaque Professoris Lipsiensis, pag. 682 seq. Index bene digestus Operi calcem addit, nobisque ansam suppeditat, bene precandi autoribus instituti, apud Batavos suscepti, tam novi, tam jucundi, & tam salutaris.*

CATALOGUS HAGIOLOGICUS HETRUSCUS,
seu de Sanctis ac Beatis Hetruriæ, CLEMENTI XII,
Pontifici Opt. Max. dicatus.

Romæ, typis Antonii de Rubeis, 1731, 8.

Plag. 8.

Carolus Guido Fortis, S. Stephani Eques, privato studio hunc Catalogum collegerat, quem tandem orbi erudito representat. Rationem habet terminorum, quibus nunc concluditur Hetruria. Ipse haud ignorat, quamplurimos ex *tolerantia ecclesie* duntaxat ceu Beatos coli: alios honoribus Beatorum intra fines unius tantum provinciæ, civitatis, aut cœnobii, gau-

gaudere: alios Beatorum titulo sine ullo cultu appellari. At *Urbanus VIII* sanxit decretum, ne quis amplius *Beati* nomine afficiatur, nisi Pontificia Facultas id ita comprobaverit. Addit tamen idem, se neutiquam eis detrimentum velle afferre, qui antea & ex longo jam temporis intervallo fruuntur eo honore. Qua determinatione suis Sanctis ac Beatis, quos hic percenset, caute consultum ivit, non asseverans, singulos hic fuisse enumeratos, falsus potius, restare quamplures recensendos. Quem defectum ut suppleat, non Catalogum solum diligentiore, sed historiam quoque, sese successu temporis daturum esse promittit. *B. Clara* corpus anno duodecimo ab ejus obitu integrum intactumque fuisse repertum, traditur, absque ulla corruptionis labe. In ecclesia Graeca indicium ejusmodi denotat maledictionem. Reliqui Beati admodum succincte & quasi in nuce describuntur, addito plerumque die emortuali, ac uno alteroque Autore, penes quem ejus mentio injicitur. Utrum vere sancti, & quos Numen caeleste tales esse reputat, cum hisce convenient, eorum est disquirere, quorum intellectus est plus quam humanus. Id est certum, breves ejusmodi Catalogos ad studium sanctimoniae vix quemquam esse inflammatorios.

Pag. 34.

HUBERTI LANGUETI HISTORICA DESCRIPTIO suscepta a Caesarea Majestate executionis contra *S. Rom. Imperii rebelles*, eorumque receptatorem, & captivae urbis *Gothae*, soloque aequati castris *Grimmenstein A. 1567 d. 13 Aprilis*, scripta *A. 1568*, ex archetypo edita, numi coevi aetate ornata, summarisque instructa, ab **E. H. RENEICH GERHARDO COLDEWEY, D. Sereniss.**

Princ. Fris. Orient. Consiliario, Advocato fisci, & Archivario.

Bremæ, ex officina Saurmanniana, 1735, 4.

Plag. 9 1/2.

Descriptio hæc conspicitur jam inserta Collectioni Scriptorum rerum Germanicarum, a *Simone Schardio* adornata. *Languetum* ejus esse Autorem, ex manuscripto judicavit *Vinc.*

D 3

contin.

centus Placcius in Theatro Anonymorum & Pseudonymorum
 Cap. V n. 1122 pag. 284, qui itidem docet, *Hubertum* sub latva
 Pag. 7. *Stephani Junii Bruti Celsi* scripsisse *Vindictas contra tyrannos*.
 Laudatur *Languetus* a viris maximis, *Joachimo* & *Ludovico Ca-*
merariis. Vitam ejus scripsit *Philippus de la Marné*, quam
 Illustris *J. P. de Ludewig* A. 1700 Halæ edidit. *Languetus*
 cum eventis causas egregie copulavit. Cl. Editor Opusculum in
 Præfationem & Capita XVIII distribuit, omnibus eis lectu utilis-
 simum, quorum animo inest contumacia ac studium magistrati-
 bus suis reluctandi. *Grumbachius* enim exstitit alter *Cassina*.

METODO DI SCRIVER LETTERE &c.

i. e.

METHODUS SCRIBENDI LITERAS,
desumpta ex CICERONE, PLINIO, aliisque hominibus
illustribus, cum observationibus, literis ad imitationem
factis, & titulorum seu inscriptionum honorificarum
indice, opera D. DOMINICI MARRONI, Viterbiensis.

Romæ, impensis Joannis Zempelii, 1732, 8.

Plag. 17½.

Institutiones hæc Epistolicas Autor sacras voluit ad dicatas
Joanni Baptista Piccaluga. Ipse in exponendis Epistolæ
 partibus ac speciebus, exemplo hæud uno illustratis, sunt positæ.
 Epistolæ, quæ ex Autoribus Latinis, eisque probatissimis, de-
 promptæ his apparent, in Italicum sermonem simul sunt con-
 versæ. Larga læges exemplorum vicem regularum, ple-
 rumque difficilium & obscurarum, sustinet. Qui igitur Itali-
 cum literarum commercium excolere student, hinc sua rigare
 arva operæ pretium existimabunt.

CASPARIS A RHEDEN, J. U. D. INTRODUCTIO
in Erbicam, seu Philosophiam moralem.

Bremæ, typis Hermannii Christiani Jeni, 1736, 8,

Alph. 1 plag. 4.

Felick-

Felicitas nostri ævi haud ultima esse videtur, quod ii, qui aliquo ingenii acumine pollent, aut ad res philosophicas animum appellant, aut in moribus hominum effingendis studium omne & operam consumere soleant. Uti enim contemplatio rerum sine morum elegantia & suavitate in vanam abit scientiam, sic eruditorum uniuscuiusque cohors intelligentia sua & veri investigatione nihil fere agit, nisi hominum confociationi, veræque rei publicæ salutem, his ipsis doctrinis consultum eat. Hinc nemo sanus *Lulliana* somnia & Scholasticorum tricas in deliciis habebit, quia citius e tenebris *Heracleti* lucem, e dubitatione *Socratis* scientiam certam, & e *Diogenis* stultitia sapientiam, elicere poteris, quam ex istis subtilium Philosophorum scriptis micam salis. Sed summos in Philosophia viros, *Grotium*, *Bachrum*, *Pufendorfium*, *Leibnitium*, *Wolffum*, strenue festabatur, quorum singuli Philosophorum dogmata sordibus suis, uti olim *Hercules Anglia* stabulum, purgarunt, emendatasque doctrinas usui quotidiano & vitæ accommodarunt. Hæc etiam, & desiderium studiosæ juventutis, in causa fuerunt, cur C. Autor totam, quæ patet, Philosophiam practicam & moralem in compendium reduceret, eamque typis publicis imprimendam traderet. Præfuerat ante Doctiss. Autor Scholæ Bremenfis, sed ad curiam evocatus, noluit illorum deesse petitionibus, qui Ethicam ipsius perfrustrare cupiunt, at sine vivo doctore, vel annotationibus saculentis, non omnino sitim suam restinguere possunt. Quorum rationibus etiam consuluit, & iis, quæ obscuræ, quæ resolvenda adhuc videbantur, expositis, ita librum suum adornavit, ut a quovis, vel leviter præceptis philosophicis imbuto, legi posset. In Præcognitionis viam pandit lectoribus ad plenioram vocis Philosophiæ moralis cognitionem, dein Capite I de homine ipso, & quidem de prima mentis facultate, seu intelligentia, disputat, ubi quidem non consentimus in plerisque descriptionibus cum Autore, nimis quippe fusis, nec sufficientibus, sed, quia scholasticæ tantum juventuti, nondum subactæ ingenio præcipua, scripsit, veniam ipsi, in quibusdam hallucinanti, clamamus. Progreditur Capite II ad secundam mentis facultatem, seu voluntatem, nihilque extricat, nisi quod jam dudum

- dudum *Rudigerus, Buddeus, & Gundlingius*, multis voluminibus mortalium animis insinuat. Quapropter crambem multoties coctam lectoribus offerre nolumus, sed summa tantum capita attingemus, ut, quid querendum sit in hoc libello, vel levi hoc indice constare possit lectoribus. Capite III in *corporis naturam, conjunctionem cum anima, & temperamentum corporis & morum*, inquit. Capite IV de *affectibus* agit. Capite V *morbos mentis, & inprimis voluntatis*, explicat. Capite VI de *characteribus seu signis propensionum voluntatis* commentatur. Capite VII de *summa hominis felicitate*, tanquam de sanitate mentis humanæ, & maxime voluntatis, varia differit. Capite VIII *remedia morborum mentis, & inprimis voluntatis*, demonstrat. Capite IX de *debita remediorum perveniendi ad sanitatem voluntatis applicatione* sententias Philosophorum affert. Capite X de *insufficiencia remediorum*, quæ Philosophia sola affert, differit, ubi solutio quorundam dubiorum subnectitur. Si quid ergo bonæ frugis in hoc libro reperimus, scholæ solummodo aptum & conveniens esse deprehendimus. Ratiocinationes enim, ex legitimis & indubitatis principiis deductas, frustra hic quæras, sed narrationes, memoriæ inservientes, non quæ iudicii limam acuant, se tibi offerent. Hunc igitur, si placet, in manus sume libellum, & iis, quæ apprime utilia sunt, delectis, ad meliores, tanquam ex diverticulo in orbitam, revertere.

MISCELLANEA DUISBURGENSIA.

Tomi II Fasciculus III & IV.

Amstelodami & Duisburgi, apud Adrianum Wor, 1735, 8.

Alph. 1.

Prima tertii Fasciculi Dissertatio, Præside Cl. *Alb. Schulzenho* A. 1721 a *Cbauspico* defensa, duo habet Capita, quorum in priore *Scaligeri, Casauboni*, aliorumque, *crucis supplicium* apud Judæos usitatum fuisse, negantium, argumenta proferuntur & convelluntur; in posteriori demonstratur contrariæ sententiæ veritas argumentis lucidissimis. In *secunda* Cl. *Petrus Zornius de armis convivalibus veterum Hebræorum* disputat

disputat, eosque instrumenta illis, quibus cibos sumere nos solemus, cochleari, fascinula, & cetero, usos fuisse, negat. Tertia est *Georgii Ludovici Rhodii ad Rom. VIII, 19 seq.* intelligi per *πᾶσιν ἕλιον* contendentes *universitatem gentium*, Abrahamo promissam tanquam hæreditatem & progeniem: quæ desiderium suum ostendat accedendi per fidem forti patris fidelium, ut a veritate liberetur, & cum filiis Dei gloriose reveletur. Profert doctissimus Autor *Marci XVI, 15, & Coloss. I, 23*, ubi itidem *πᾶσα κτίσις* sunt *ethnici*. Addit, eundem loquendi morem habuisse Judæos; id quod exemplis probat pluribus. Ac interpretationi huic loci hujus *δουλοῦ* calculum suum pag. 494 adjicit Cl. Editor, D. *Gerdesius*. Quartum locum occupat *Petri Janssenii* Commentatio *de immundo spiritu, antiquam suam domum denuo occupante, Matth. XII, 24 seq. & Luca XI, 24 seq.* Per *hominem, e quo exiit imparus spiritus*, is intelligit Phariseos, a fœda majorum suorum idololatria immunes, eoque tempore viventes, quo Christus eiciebat dæmonia; per *locam aquis carentia* terras ethnicorum, in quibus immundus spiritus frustra quæsit requiem, illata scilicet illis luce Evangelii; per *reditum ejus in pristinam domum* peccatum Judæorum, Christo summis viribus repugnantium, & a Deo deficientium. Quinta Dissertatione idem Autor *quinque fratres dicitur Luca XVI, 28*, contemplatur. Nimirum per *divitem* significare putat proceres Judæorum, per *Lazarum* Christum, quo defuncto *dives sepultus est*, hoc est, Judæi omni dignitate, omnibus honoribus ac divitiis, exuti. *Quinque ejus fratres* sunt ex Nostri sententia Judæi, in quinque Novi Testamenti periodis viventes post primam ejus periodum, in qua vixit ipse *dives* ille. Septima igitur in periodo Judæos esse Christiana sacra amplexturos, hinc concludit. Sexta Dissertatio est ejusdem Autoris ad *Apoc. III, 15, 16*, in qua contendit, *frigidum* hoc loco dici eum, qui Deo placeat propter officia charitatis, sitienti proximo præstita: *calidum* vero eum, qui ferveat pietatis studio. Septima Dissertatio exhibet *Hermanni Bruyningii* Notas & conjecturas exegeticas ad *Hebr. XI, 16*, & *oçtava* J. J. *Schillingii Schediasma* ad *2 Petri III, 6*. Nona recensentur *Max. Rev. Gerdesii Observationes ad Historiam Isaaci*, quarum

prima est de risu *Sara*; altera de significatione mystica ablationis *Isaaci*; *tertia* de *Isaaco* tanquam typo *Messia*; *quarta* de ligatione *Isaaci*; *quinta* de ejus matrimonio; *sexta* de meditatione ejus campestri; *septima* de precibus ejus, quibus expetit sobolem; *octava* de Deo, *pavore Isaaci*; *nona* de fide *Isaaci*; *ultima* de benedictione *Isaaci* facta duobus filiis. Decimo loco, eodemque postremo exhibentur *Francisci Lamberti*, *Hassiae* Reformatoris, *Paradoxa* ad Ecclesiarum *Hassiacarum* reformationem in Synodo proposita & asserta.

In *quarto Fasciculo* primum locum tenent *Jo. Christ. Loerfi*, Theologi quondam *Duisburgensis*, Animadversiones in *Jesaja XXXII, 3*, cui loco hunc sensum tribuit: *Qui oculos Messiam viderunt, non sunt eum contemplati cum voluntate, ut in eo solo acquiescerent: contra, qui de eo audierunt doctrinam Evangelicam, hi per Spiritus S. gratiam illuminati in eum credunt.* *Secunda* Dissertatio continet ejusdem *exegetin Psalmi LXII, 12*, quo loco *Psalten* respexisse putat naturam *Echo*, ac significasse, fideles id, quod Deus dixit, fide bis repetere, plenoque assensu toti foederi gratiae adstipulari. *Tertia* est ejusdem *Meditatio de luctu Jacobi, Genes. XXXII, 22-seq.* Hic, refutatis ante aliorum interpretationibus, statuit, filium Dei apparuisse *Jacobo*, magna versanti in sollicitudine, *Jacobum*que eum statim agnovisse, & cum abiturus videretur, manus ei injecisse, eumque retinere conatum esse; hinc filium Dei ex *Jacobi* amplexibus se expedire voluisse, *Jacobo* summa pertinacia eum tenente, adjectis precibus & lachrymis; atque ita filium Dei se retineri passum esse. *Quarta* est *Cl. Joannis ab Hamen*, Theologi *Duisburgensis*, *Observatio ad Num. XIX, 19*, ubi contra doctissimum *Stephanum le Moyne* eruditissime docetur, sermonem esse de sacerdotibus, non de pueris. Simul docet ex antiquitate *Judaica*, quosdam *Judaeos* mansisse incircumcisos, illos videlicet, quorum duo fratres antea mortui erant ex dolore circumcisionis. *Quinta* est *D. Wilb. Ewaldi* *Observatio exegetica ad Psalm. XCI, 5, 6*, qui, missa eorum sententia, qui, pestem & contagionem hic describi, sentiunt, censet, hoc in *Psalmo* describi fata *Israelis* mystici, hoc est, *Ecclesiae Novi Testamenti*, phrasasque desumptas esse a fatibus *Israelis* carna-

carna.

carnalis, olim ex Ægypto per Arabiæ. deserta demigrantis in Palæstinam. Quare per *pavorem nocturnum*, & per *pestem in obscuro incedentem*, respici putat *angelum mortis*, Ægyptios noctu adorientem, & pellis instar omnes primogenitos trucidantem; per *sagittam interdium volantem*, & per *excidium in meridie vaheans*, alludi censet ad ventum orientem Palæstinæ. Sexto loco sequitur *Petri Zornii* elaboratissima *Disquisitione, cur falsa Nomina in sacris literis subinde מוֹרֵרָא (stercorea) appellentur*. Præcipue scilicet respici judicat Ægyptiorum stercoreos Deos, inter quos *scarabeus* erat, imò ipse *ventris crepitus*. Septima est *Guilielmi de Water* Dissertatio ad *Psal. CXXI, 1, 2*, quæ verba, rejectis aliorum interpretationibus, ita cum *Junio* ac *Tremellio* reddit: *An attollerem oculos meos ad montes? An inde venit auxilium meum? Auxilium meum est a Domino, qui fecit caelum & terram*. Per *montes* autem Deos intelligit, in montibus coli solitos. *Octavum* locum Cl. Editor assignavit *J. J. Schillingii* Observationibus ad *Lucæ XI, 35, & Matth. XVII, 2*, quæ loca ibi illustrantur doctrinis Physicorum: *Ultimo* loco exhibentur *Excerpta* e recentissimis aliquot Disputationibus Theologico-philologicis, scilicet 1) ex *E. L. Vriemati* *Antiquitatibus Israëliticis*, 2) ex *Jo. Cbr. Kirchmeieri* *Cogitationibus sacris de circumstantiis historiae incarnationis Christi, earumque mysteriis*, 3) ex ejusdem *Dissertatione de festo Purim*, 4) ex *C. A. Heumanni* *Commentatione de Christi passione majestatica*.

DE VIRIBUS MENTIS HUMANÆ DIS-
 quisitio Philosophica Anti-Huetiana, in qua Tractatus
 Philosophicus Clarissimi & Celeberrimi PETRI DA-
 NIELIS HUETII, Episcopi Abrincensis, de debilitate
 mentis humanæ, expenditur & refutatur a JOANNE
 EGGER, V. D. M. Philos. in Acad. Bern. Prof.
 Ord. b. 1. Rectore.

Bernæ, typis viduæ Joannis Bondeli, 1735, 8.

Alph. 1 plag. 3.

Mirari nunquam desinet posteritas, hominem tantum, quan-
 tus fuit illustris *Huetius*, veritatis sectatorem tam stre-
 nuum,

num, virum in omni, quod scitur a mortalibus, versatissimum, in ipso pæpe scientiarum atrio senescentem, immo grandævum, & eruditionis vallissimæ dudum palmas adeptum, inpetrare a se potuisse, ut veritatem toties cognitam invaderet, atque inimicorum ejus crudelissimorum sese agmini tinendo immisceret. Si e dignitatis fastigio, gloriæ magnitudine, & annorum incrementis, dijudicandæ essent doctorum hominum opiniones, duce *Huetio* triumphum agerent veritatis hostes, neque nullitare quisquam auderet veri cultor. Sed nihil obest maxima honorum, fanæ, ætatisque, prærogativa, quo minus omni partium studio carentes viri summorum etiam hominum hallucinationes audacter impugnent. Tam intrepidi animi insigne documentum dedit nobis Cl. *Eggerus* in hac Anti-*Huetiana* Disquisitione, quam, pro egregia, qua pollet, veritatis cognitione, tam felici laborum successu conscripsit, ut exemplo nobis sit, audaces, uti in bello fortunam, ita in veri cultu, Minervam, juvare. Præfamen ejus, oppositum Præfamini *Huetiano*, libellum de imbecillitate mentis humanæ, confirmat, vere factum esse *Huetii* posthumum, magni ab ipso parente suo æstimatum, & reliquis suis scriptis omnibus longe antelatum, ita tamen, ut quoad viveret, abstinendum sibi Autor a libelli editione putaret. Ad finem fere perducta erat hæc *Eggeri* nostri refutatio, cum Cl. *de Crouza* Examen Pyrrhonismi veteris & novi, una cum refutatione Operis *Huetiani*, publice compareret. Quamobrem suffocandum illico, decrevisset Autor hunc libellum suum, nisi cognovisset, *Crouzatium* hinc inde quædam selegisse ex illo Opere, non vero in singulis vestigiis adversarium secutum esse, nec, argumenta argumentis opponendo, ex professo eum refutasse; præterea non unicuique integrum esse, volumen Operis *Crouzati*, cui in eadem forma in folio adjecta est refutatio, tanto pretio sibi comparare. Indicium malæ & pœnitendæ causæ ab *Huetio* in Præfatione datum esse, existimat Autor, quod non tantum in autographo suo suppositum *Theocriti de Pluvignac* nomen assumerit, sed & placita propria Nobili cuidam provinciali affinxerit. Observat veto etiam quædam ad singula Viri magni de singulis Philosophorum sectis judicia, iniqua de cete-

fis

ris omnibus, æqua de solo Scepticorum agmine, quippe cui, requiem inventurus, uti loquitur personatus ille Nobilis, sese addixit, postquam reliquorum omnium, *Aristotelicorum, Cartesianorum, Epicureorum, & Platonicorum*, scholas peragraverat erro. Ad limina autem Academicorum, *Arcefila, Carneadis, & Pyrrhonis*, quem terque quaterque *Pyrronem* typus sistit, delatus, hanc thesin sibi defendendam sumsit: *In nemine hominum inventiri facultatem naturalem, mediante qua ipse veritatem cum plena persuasionis eruere possit.* Hanc thesin in Libri I Capite I, ad quod Caput circa definitiones *Philosophia*, quam conatum dixerat *Huetius*, *spiritus, seu mentis humana, idearum, cogitationis, rationis, certitudinis*, huiusque circa distinctiones, multa monenda invenit Noster, sequens ipsius Præfulis de *certitudine* sententia rursus destruere videtur: *Hominem in hac vita posse cognoscere veritatem certitudine humana, qualem Deus menti humana indulgere voluit, dum corpori juncta est.* Ad Caput 2, in quo, nullo discrimine inter scriptores *θεοπνεύστis* & Patres facta, ex utrisque testimonia collegit *Huetius*, bene regessit Autor, neque *Salomonem* in Ecclesiaste, neque scriptorem libri Sapientia, neque *Paulum* Apostolum, locis hunc in finem citatis eum scopum habere, aut probare id, quod probare feruntur. Quærit hic satis recte Autor, supponendo, dicta hæc probare thesin *Huetianam*, quodnam futurum sit fundamentum fidei in lectore, & cur his dictis acquiescere debeat; an non prius rationibus & argumentis probandum ipsi sit, Codicem V. & N. Testamenti esse verbum Dei; & quomodo Scepticus illa divina credere possit, qui, nos nihil certo scire posse, omnia incerta esse, nullas nos habere facultates ad aliquid cognoscendum, arbitratur. Constantini M. vox ad Patres Concilii Nicæni: *Hominem veritatem cognoscere non posse*, secundum subjectam materiam de veritate mysterii S. S. Trinitatis explicanda est. Patrum vero de incertitudine Philosophia, & imperfectione rationis, testimonia nihil aliud continent, quam querelas de hominibus præjudicii & affectibus abreptis, & veritatem perverse tractantibus, deque ratione ad salutem æternam comparandam insufficiente. Ad Caput 3, prætentam sensationum nostrarum fallaciam, tanquam secundum argumentum contra certitudinem veritatis,

Pag. 18.
22.

36.

38.

41.

- Anti-Huettianus* noster primo in genere ex Dei, summi opificis, sapientia & bonitate refellere conatur, deinde in specie respondet ad argumentum de Specierum, seu imaginum, quæ ex corporibus egredi supponatur a Scholasticis, nobis incognita natura, ubi *similitudinem cum identitate* confudisse arguitur *Huettius*. Respondet pari dexteritate ad objectiones, desumptas a medio, per quod transire istæ species concipiuntur, nempe ab instabilitate maxima colorum sub vesperam & in ipso meridie, a facie hominum ad accensum sulphur pallida & cadaverosa, ab ædificiis, quæ, per fumum ignis intermedii conspecta, contremiscere & subsultare videntur, ab objectis in magna distantia plerumque cæruleis, a baculo in aqua fracto apparente, a vitro colorato, a prisma & lamellis aureis. Pari studio refellit aliam objectionem, desumptam non modo ab infidelitate & inconstantia organorum nostrorum, quæ, si sana & robusta sunt, aliter sentimus, quam si morbida sunt, sed & a diversitate organorum sensus in uno eodemque homine. Male autem procedere ostendit hanc Præsulis sui conclusionem: *Nor non res externas ipsas sensibus percipere, sed tantum impressionem specierum, ex iis decerptarum*, quasi omnia corpora, quæ e longinquo percipimus, organis infarcienda essent. Addit & nonnulla de turri quadrata, quæ eminus rotunda conspicitur, erroremque non in ratione, sed in proferente nimis iudicio ante rem accurate satis examinatum, ponit. Ad quartam in hoc secundo argumento partem, quæ desumpta est ab incertitudine actionis, per organum receptæ, & per nervos mediatis spiritibus animalibus ad commune sensorium delatæ; & ad quintam objectionem, quod species objecti a cerebro, *anima castello, & rationis laboratorio*, in diversis hominibus diversa ratione comparato, varias alterationes subire possit, regerit doctissimus Autor, quoad illam quidem, certum esse, quod omnes nervi, extremas ramificationes per organa sensoria, oculos, aures, nares, &c. spargentes, sua principia, seu thalamos, quibus non interrupta serie suæ substantiæ egrediuntur ad extremitates, in meditullio cerebri, ubi commune est sensorium, habeant, adeoque speciem receptam per illos deferant, quacunque id ratione fiat. Quoad hæc autem objectionem quintam negat, cerebri eam esse in homi-

hominibus sanis diversitatem, ut incertitudo sensationis exinde derivari possit; negat etiam, intellectum hominum a corporum dispositione pendere, remque variis experimentis illustrat. Circa Textum & ultimum dubium *Huettianum* in hoc Capite, quod ab incertitudine, qua in ipsa mente species usque ad cerebri maditullium transmissæ recipiuntur, petitum est, male concludit ait Autor, quia modum & rationem illius receptionis mens ignorat, ideo incertam esse debere. Rationem enim, exempli gratia, unionis inter mentem & corpus meum me latere, & tamen veram esse illam unionem. Ad visus autem incertitudinem demonstrandam nihil præfidii in eo inveniri dicit, si quis imagines objectorum in fundo oculi inversas depingi objecerit. Structuram enim oculi talem esse, ut radius, qui a puncto infimo objecti procedit, in superiori retinæ parte terminetur, & qui a supremo puncto, in inferiori, ita, ut unumquodque punctum a mente, si imaginem in fundo oculi depictam intueretur, utique in eo loco conspiceretur, in quo est. Sed falsum esse suppositum, quod mens intueatur illam imaginem, & objecta non aliter, quam inversa, percipiat, cum spectet illam delineationem, sed potius occasione vibrationis in fibrillis nervi optici, seu ideæ immaterialis, certam repræsentationem, seu ideam immaterialem, sibi sistat. Ex his ergo omnino sequi concludit, nihil ob stare, quo minus persuasissimi sumus, genuinam & sufficientem inter objectum externum & ejus in mente imaginem intercedere convenientiam. Capite 4 tertium argumentum ad incertitudinem cognitionis humanæ declarandam, de promptum a difficultate in rebus ipsis cognoscendis reperiunda, & ab essentiis rerum menti humanæ incomprehensibilibus, ita removet Autor, ut ostendat, essentias rerum intellectui humano non plane esse impervias. Falsum enim esse, quod *Huettius* in suo ratiocinio, seu potius sophismate, subsumit, genus alicujus rei cognosci non posse nisi nota ejus essentia, essentiam vero cognosci non posse nisi noto genere & differentia specifica, rem ergo in circulum redire, & obscurum ex æque obscuro cognosci. Falsum quoque esse, quod genus inquiretur per speciem, aut species per genus, cum, essentiam rei inquirendo, tum illius genus, tum speciem, cognoscamus, nec nisi utroque cognito rei natura nobis

Pag. 79

90.

- Pag. III. nobis innotescat. Argumentum quartum *Huetii*, in Capite 5 a mutabilitate rerum cognoscendarum depropterea, cognitione, quæ in Deo de his mutabilibus rebus certissima & perfectissima est, repellit Autor. & ad varias objectiones respondet. Quo facto, sponte sua concidere videtur argumentum quintum in
124. Capite 6, quod ex proxime antecedente derivatum fuerat, ubi a minori ad majus ita concludebat: Si in homine uno eodemque tanta mutabilitas, quanta disparitas in illa hominum multitudine? & quænam hinc judiciorum poterit convenientia expectari? Negato enim priori, non finit alterum. Pro *Huetio* nec *Æsopoles* apud *Euripidem*, quando dicit, inter homines nihil æquale aut simile, nisi rerum nomina, res autem ipsas fixæ aut stabilis nihil habere, nec *Protagoras*, qui docuit, unumquemque sibi ipsum veritatis regulam esse debere. Argumentum sextum *Huetii*,
129. Capite 7 propositum, de multitudine rerum queritur, quibus mens humana in quocunque objecto obruatür, allato in medium exemplo unius objecti, cujus cognitio omnem aliarum rerum cognitionem involvat, nempe hominis. Sed sedare istas querelas studet Autor noster, sibi que nauseam creasse fatetur istam tanti Viri, qui omne tempus studiis literarum trivit, conclusionem: *Præstat in limine statim subsistere, quam vtilem laborem suscipere*. Multo magis autem studet Noster *Arbillem* suum *Huetianum* superare, argumentum putamus Capite 8 propositum, quod invincibile & capitale contra Dogmaticorum temeritatem vocant Sceptici, nempe homini deesse normam, regulam, amissam, ad quam, num quid verum, num falsum sit, examinare possit; tali enim regula Deum naturam hominum privasse. Injuriam hanc in Deum sententiam ut eo felicius abolere possit Autor, definitiones & divisiones *Criterii Huetianæ* corrigit, & progressui in infinitum, quem prætexunt hic Sceptici, notiones illas hominis simplicissimas, claritate sua mentem collustrantes, opponit. Evidentiam in conceptu, criterium veritatis, & præsidium Dogmaticorum, everteret *Huetius*, in Capite 9 argumentum desumeret ab evidentia imaginaria, cum qua res varias percipiunt somniantes, mero sepulti, mente moti, &c. Adjecerat etiam, nihil tam evidens esse, ut toti mundo tale videatur. Ad hæc regressit Autor, esse unam

unam tantum evidentiam, neque hanc esse fallacem, sed consistere principis communibus, in quibus omnes consentiant. Imaginum autem, quæ in somno aut crapula nobis obijciuntur, evidentiam non aliunde esse, quam a veris illa, impressa tum, cum ipsa objecta presentia in organa sensus agerent; mentem ergo in somno recte judicare, se habere rerum ideas habere, sed tum falli, cum sanè iudicat, objecta externa presentia esse pari modo, prout eas vigilamus. At vero inter alia indicia, quibus status somni & vigiliæ distinguantur, esse & hoc, quod in somno nulla sit ratio sufficiens, nullus nexu & ordo eorum, quæ se nobis offerunt. Capite 10 dubitationem *Cartesii*, quod

Pag. 173.

quisquam, an non Deus nos talis creare voluerit natura, ut perpetuo fallamur, suam vocem *Huetius*. Discrimen ergo ostendit Autor inter dubitationem *Cartesianam* & Scepticorum, illam, *Cartesii*, esse methodum & viam examinis Philosopho & Christiano non indignam, hanc vero, Scepticorum, longe alterius naturæ esse. Capite 11 petitionis principii accusaverat illustris Præsul Dogmaticos, quod per rationem probent, rationem certam esse. Sed respondetur, idem fecisse eandem, nec hanc ratione peti principium; jure enim distinguuntur rationem in objectivam & subjectivam, quarum ex una altera certa fit. Capite 12 ratiociniorum certitudo adversus Præsulem, ipsum ratiocinio utentem, defenditur. Capite 13 expenditur illa consequentia, parum philosophica, & alio loco ab ipso suo Autore rejecta, scilicet *nulli scilicet esse adhaerendum, sed omnes pariter rejectendos, quis Dogmatici omnes inter se dissentiant*. Capite 14 nubes illa testium ex celebrioribus Philosophis, quos a partibus suis stare credidit *Huetius*, dissipatur, & pluribus docetur, nec *Anaxarsum, Pherecydem, Pythagoram, Empedoclem, Epicurum, Parmenidem*; cujus sententia unde hausta sit, Autorem nostrum non diutius latebit, si *Ciceronis Quæstiones Tusculanas Lib. IV n. 74 edit. Gronov.* evolvere hunc gravetur, nec *Zenonem Eleatem, Heraclitum, Anaxagoram, Democritum, Protagoram, Socratem, Platonem, Aristotelem*, Scepticismo fuisse, reliquos vero Academia- rum statores in propria causa iudices esse non posse. Capite 15 & ultimo Libri primi corollaria, ex antecedentibus male deducta, expenduntur. Ad Libri II Caput 1, in quo subito ad tempus

181.

184.

192.

195.

- Pag. 229. Dogmaticus fit *Huetius*, & explicationem: suae opinionis: accuratam promittit, praeter alia plura monet Cl. Auctor, videri sibi *Huetium*, quando concedit, hominem aliquam omnino habere cognitionem veritatis, non tamen talem, quae omnia exhaustat, vel secum pugnare, vel insciunt. & in conscientia convictum & invitum talia fateri. Capite 2 fidem ex revelatione & rationis lucem conjungit. Capite 3 ideas innatas defendit, ita tamen, ut non omnes ideas, sed plurimas & praecipuas, homini congenitas esse existimet. Ad Caput 4, in quo, de rigore suo sceptico iterum remittens Praesul, loco ipsius veritatis verisimilitudines & probabilitates sectandas suaserat, bene observat Auctor, probabilitati nullum locum esse sine veritatis cognitione, sumque, qui veritatem imperviam intellectui humano credit, etiam probabilitatis sensum ei adimere, adeoque ex duobus alterutrum eligendum, aut adimendam homini facultatem non tantum ad totum, sed & omnes partes veritatis, aut, si partes concedantur, etiam totum & possibilitatem ad totum veritatis consequendum tribuendam; cetera *Huetii* in hoc Capite contradictoria esse. Ad Caput 5 annotat, Praesulem, qui verisimilitudinis criterium facere volebat id, quod Dogmaticis veritatis criterium est, non verum hic Dogmaticorum veri criterium indicare, atque ideo nihil minus, quam probabilitatis verum criterium, proponere. In Capite 6 circa fines Scepticorum excipit *Ant-Huetianus*, finem illorum proximum, nempe fugam errorum, pertinaciam in placitis propriis, & arrogantiam, recte omnino sese habere, sed vitandum etiam alterum extremum, nempe desultoriam levitatem, & omnia convellendi perpetuum studium. Finem vero alterum, ab *Huetio*, a reliquis Scepticis hic dissentiente, stabilitum, quod nimirum mens nostra sic praeparari debeat ad recipiendam fidem, nullo modo ita attingi posse, cum Systema Scepticorum omnem fidem derogat sensibus, quibus tamen testimonia Scripturae S. nitantur. In Capite 7 praesudicium autoritatis lectorum animis eximendum curavit Praesul. Sed quaeritur hic satis ingeniose, quodnam in Sceptico ejusmodi assertio sit fundamentum? Apud Dogmaticos quidem fundamentum praesudicii autoritatis fugiendi haec esse, quia nobis Deus aequae ac aliis facultates concessit veritatem inveniendi, unde

unde amicus sit *Plato*, amicus *Aristoteles*, sed magis amicus veritatis; at vero hoc non existimari posse a Sceptico, cui omnis veritas inaccessa videatur. Queritur insuper, quid per trutinam mentis intelligere possit *Huetius*, ad quam iussit omnia & Dogmaticorum & Scepticorum placita ponderari. Ex Capitibus ejus 8, 9, 10, & 11, plurima admittuntur, paucis exceptis. Liber *Huetii tertius* prioribus *septem* Capitibus objectiones adversariorum proponit, atque ad has Capitibus subsequentibus respondet. In eo igitur est doctissimus Adversarius, ut *illius Huetii* responsiones ad lancem exigit atque examinet. Quam in re pro virili agit, & hæc etiam scepticissimi munimenta, ut nobis quidem videtur, non infeliciter subruit. Ita ad Caput 9 distinctionem Scepticorum explodit, quæ rō philosophari & rō vivere pessime distinguunt. Ad Caput 10 observat, qui culpam incertitudinis humanæ in naturam ipsam hominis transferunt, injurios in Deum esse, item Scepticos sibi etuere oculos. Ad Caput 11 addit, *Huetium* ad objectionem, a criterio probabilitatis, quam admittit, defuntam, non recte respondisse. Occasione Capituli 12 vanæ Scepticorum gloriaciones refutantur. Capite 13 e Scepticorum sententia, qua adstruunt, nihil verum aut falsum esse, demonstratur, exceptionem *Huetii* nec veram, nec falsam, adeoque nullam, esse; argumentum vero Epicuræorum adversus Scepticos utique limitandum docetur, ne nimium probet, de quo questus erat *Huetius*. Capite 14 ridetur adversarius, ad *Cartesium* confugiens, ut pro se loquatur, suamque sanctam religionem prætextat, qua omnino doctus sit, Deum non esse impioiorem; cum tamen nihil sectæ aliquid statuat, quod isti veritati contradicit. Capite 15 Præsul secum ipse pugnantem sistitur, dum fidei nihil dixit periculi imminere a parte rationis, quia rationi sua lux sit, quamvis ita debilis, ut ex illa veritatis nulla certa cognitio hauriri possit. Euge vero, egregia lux, ad quam videre nemo tutus potest! O præstantissimum Episcopi Christiani effatum: *Quamvis non habemus sanctam fidei regulam, habemus tamen leges & consuetudines*. Quasi vero leges & consuetudines humanæ tuto sequendæ sint, & loco divinæ legis esse possint, ratio autem & ejus lumen nullam plane utilitatem habeat. Ridiculum etiam est & male causæ indi-

Pag. 303.
308.

312.

322.

329.

338.

342.

347.

354.

eiam, quod, cum Sceptici, homines omnes fallaces, potissimum
 illorum, omnium, fallacem, sensus omnium fallaces, statuant,
 ex his forte tamen *Hurtius*, eximat. Apostolos & Sanctos,
 neque respondere valeat ad objectionem, Scepticis a *Tertul-*
iano de humana Christi natura factam, neque *Augustini* argu-
 mentum alio modo, quam supposita fide, sua enthusiastica,
 remove, neque dubium de sublata cognitione existen-
 tiae Dei, aliter solvere, quam illa explosa dudum distinctione
 inter certitudinem rationis, quae humana sit, & certitudinem
 per fidem, quae divina. Respondeo porro illam & parum philo-
 sophice agere, quando, rationem cum fide commixturus, alia
 axiomata prima etiam a fide corrigi debere putat; quasi vero
 conversus, post receptam fidem, certiorum huius e. g. princi-
 pii, *Quodlibet vel est, vel non est, nihil sit cognitioem*, Capitibus
 16 & 17, de veris causis, quae Scepticismus raros invenerit
 sectatores, disquiritur, & triumphus, de quo mature nimis glo-
 riatus erat *Hurtius*, iudicium lectoribus ab omni partium
 studio alienis relinquatur. Haec itaque insunt Disquisitioni huius
Anti-Hurtiana, quam operante eodem studio eademque cura
 typis mandata, quae ab Autore suo conscripta est. Varii enim &
 praeter innumeris errores typographici tum in vocibus Latinis
 Graecisque sunt, tum in notis distinctionum, quas inter cum-
 primis punctum finale centies inulto loco positum conspicitur,

GOTHOFR. CHRIST. ROTHII DE NOMINIBUS
vocabulique, quibus Medicos, eorumdemque artem, ap-
pellaunt veteres Germani, Disquisitio philologica an-
tiquaria, Observationibus variis, majorum nostrorum
mores ac rem medicam illustrantibus, instructa.

Helmstadii, apud Christian. Frid. Weygandum, 1735, 8.

Plag. 10.

Antiquissima Germanorum res medica penes feminas &
 Sacerdotes, quos Druidas vocabant, consistit, in quo simile
 aliquid Aegyptiorum, quibus idem, & templorum, & salutis
 officios existit, animadvertas. Apparatus remedium medicorum
 simplicitati per suis, Corticibus arborum & radicibus
 morbos

morbos profligare tentabant, unde primam medicantibus nomen *Arza*, *Erzet*, *Erzeter*, inditum fuit, id est, pimentarivus & radicum divenditor. Hæc simplicior conjectura, sed ornatio illa, quam veram esse deceret, quæ *Arzt* derivatur ab antiquo nomine *Arus*. Supponitur Saxonum lingua Celticæ esse filia, & Francicam, Alemannicam, Gothicam, ætate superare; unde facile fuerit divinitatis cujusdam, quæ salutis humanæ tutelam suscepisset, nomen ad Medicos transiisse. Disputant de hac notione *Camdenus*, Anglus, & *Claud. Franc. Menestrierus*, eandem Arari flumini, per Lugdunensem agrum defluenti, competere affirmantes. Anonymus in Commentariis Trivultinis, *Arus* omne Numen denotare, asserit. *Herculem* esse caput *Arus* Noster, cujus etiam columnæ in Celsis quaruntur, qui sanitatis Deus exinde fuisse habitus conjicitur, quod in nummo Telesphorum socium habeat, cujus imago ex nummis Pergamanorum, Nicæensium, Hierapolitanorum, juxta *Spanhemium* & *Harduinum*, vindicatur. Ergo ab *Arus*, *Herculis* nomine, *Arzt* Saxonibus dici potuit: cujus *Ar* non Germanis tantum quædam fuit autoritas, sed Cæcis etiam exinde salutis redditæ statum *arir*, *guarir*, *guerir*, appellarunt. Quid? quod & Scythæ Medicos suos ab *Aræ* *Agære* vocaverint. Supponendum autem, ne conjectura vacua sit, Scythas *Straboni* esse populam, Rheno, Oceano, Tama, Ponto Euxino, inclusam, unde quædam dictiones communes Germanis Scythisque esse poterunt. *Evagètes* Scythæ Medicos dictos fuisse, conjicitur ex *Herodoto*, ut ut aliis *Evagètes* Hermaproditi esse perhibeantur: Opportuna sane dictio, ut *Evagètes* possit *hecti en arst*. Etymon vocis etiam esse potuit *Ar*, *telus*, unde Pannonica lingua *Orvus* medicum sonat, ita quidem, ut *Aræ*, *Orvus*, *Arus*, significet hominem campestem, rusticam, herbas instrantem. Non ingeniosa minus est de *Lach*, Alemannorum & Francorum vocabulo, Medicis attributo, commentatio, quibus *Lachenanga* medicina, *Lacedom* apparatus medicus, *Laccs Crafft* virtus medica, *Lackner* mederi, denotavit. Equidem Bohemicum & Polonicum nomen *Lekar*, *Lekartz*, *Lekarstva*, petuit a *Lacc*, *denyer*, derivari, quod deceat medicos

dicos mercenarios esse, quos æquum sit ad exemplum *Cosum* & *Damiani* gratis dispensare munera. Verum satius fuit a lingendo, *licken*, medici officium definire, quod suctione curata fuerint prisca Germanis vulnera, quod a *Pfillis* & *Marbis* Romanorum didicisse potuerunt; sed mulierum id fuit penes majores nostros officium. Sic enim *Tacitus*: *Ad matres & conjuges vulnera ferunt* &c. Honestissimum itidem Medicorum prisca ævi nomen fuit *From*, a *Frow*, hilaris, unde nostrum *Frob*, *Folch*, *Fruma*, *Froma*, *Fronum*, *From*, medicus, eo quod utilitati publicæ prospiciat, sitque pius & cum religione hilaris. *Uursari*, herbarius, inter titulos Medicorum habebatur eo, quod radicum usu potissimum mederentur. *Uir* enim & *Wurza*, Helvetis *Wirz*, *Wurz*, *Gewurz*, nobis *Wurzel*, cognata videntur esse nomina. Sic instrumentorum usus artificii titulos fecit, unde factum, ut a *kryz*, herba, *grado*, *grunen*, *grader* & *gradars*, sanare dictum fuerit prisca, forte quod & *Grodo*, inter Deos veteris medicinz nomenclandus, aliquam cum hac dictione affinitatem alere potuit. *Heilari*, *Heiler*, *Heiler*, medicina efficacius designant; unde & *Belgia* *Haelmeester*, Anglis *Healer*, *Heiland*, salvator, medicus dicitur. An Græcia Germanis hoc nomen dederit, an *ἄλος* degenerare potuerit in *betlen*, videant alii. Si qui carmine sanarent, *Beter* dicebantur, unde hodiernum *be hat sik beten laten*, magica arte curatus fuit, forte a *betern*, unde nostrum *bessern*, Anglis *to boot*, prodesse. Videtur Nostro Græcum *ἰατρὴν* huc spectare. *Genesim*, vox, eripiendi, servandi, sanandi, convalescendi, actum significat. Inter honoris titulos habetur etiam *Physicus*, qui idem Medicus fuit olim, nisi Inscriptio a *Reinesio* exhibita semibarbara est. Certe Anglicum nomen a *Physician*, medicus, origines suas haud obscure exinde traxit. Industria & ingenium Autoris, sicut arti suæ ornamento est, ita amplissimam rerum antiquarum notitiam, qua abundat, satis superque testatur.

TRACTATUS TALMUDICUS TAMID. SEU DE CULTU quotidiano templi. sub Præsidio CONRADI IKENII, S. T. D. & P. Hebraice editus, Latine versus, illustratus. & ventilatus, a CONRADO IKENIO.

Bremæ,

Breitov, apud Herm. Chr. Jenam, 1796, 4.

Plag. 17½.

Diu jam partam civium suorum gloriam strenue vindicatis, iisdemque sibi meritis, eruditum orbem voluit obstringere Auctor præstantissimus, quibus non *Seringhamii* tantum, *Wagensilii*, *l'Empereurii*, *Lundii*, *Houtingii*, *Crameri*, *Dachselii*, sed doctissimi præ ceteris *Bremenses*, *Coccejus*, *Hofanus*, *Ikenianus*, politam & sanctiorem publicam rem communi plausu illustrarunt. Horum enim exemplis splendidissimis, horum prædentissimis excitatus institutis, antequam Gymnasii limites transcenderet, ad majora perrecturus, non potuit tam egregium insignis doctrinæ subactique iudicii non ponere monumentum ac testimonium. Licet vero duorum jam Celeberrimorum hominum, *G. Peringeri*, & *N. Arnoldi*, curis hunc eundem Tractatum perpolitum habeamus, tantum tamen abest, ut *morsari* nobilissimos aulus aut intercipere hæc potuerint, ut ad profereandos illos acrius instigarint, cum illius lucubratiōnes, quas Auctor non vidit, Commentario desituantur, hujus autem operæ non uno in loco *Ikeniana* quadam censoria virgula indigeant. Conf. pag. 51, 81, 85, 96, 101, ubi *Opitium*, pag. 6, ubi *l'Empereurium*, pag. 4 & 124, ubi *Surenhusium*, pag. 63, ubi *Relandum*, aliaque loca, ubi alios Auctores tetigit. E quibus apparet, non infractas esse Cl. Auctoris vires, quæ illustrissimos literarum proceres & provocare in canipum, & suis quasi impetere munimentis, audeant. Ad delibandas interiores Opusculi dulcedines merito jam propius accedimus. Pag. 11 seq. *Biram* i *Çbron*. XXIX, 19, quæ omnibus cruce[m] fixit interpretibus, eam esse tradit, quæ temporis progressu Antoninæ nomen sibi acquisivit. Pag. 15 de cantu galli, ad illustrandam Passionis historiam, nonnulla affert. Pag. 21 vocem ܘܒܘܨܗ , *officium*, ab Arabico ܘܒ , *aperuit*, deducit. Pag. 26, quid sit המזבח הטהור , *altaris decineratio*, contra *Seringhamium* distincte docet. Pag. 29 seq. in igniarii התורה veram formam disquirat, non illam quidem, quam mendaces Assyriaci aut suspecti Samaritani nummi produunt, aut Pontificii imitantur, sed eam, quæ instrumentum fuisse docet quadratum, tribus lateribus & ansa longiore instructum, sine margine, quod Germani *Kohlen-Schüppe* vocant. Pag. 44

de שׂוֹדֵי הַיָּדָו disputat, & arborem hanc non ab Arab. שׂוֹד, quod ple-
rique volunt, sed a שׂוֹד, derivandam putat. Pag. 45 numerum struum,
quod die super altari struatarum, recenset. Pag. 50 Bocharum, in deductio-
ne vccis נֶדֶם, esse iudicat, & derivat eam ab Arabico נֶדֶם,
quia נֶדֶם a carne segregata sit. Sed nimis generalis hic sensus est, nec
temere recipiendus. Pag. 53 Relandum castigat, qui vocem Cap. 3 Mischn. 2
pro appellativo assumserat, cum coruscationes significet. Pag. 55 verum situm
conclavis agnorum designat. Pag. 58 seq. Relandum iterum aliosque carpit,
qui conelave vasorum unum faciunt, cum duo sint, unum, quod deponen-
dis vasis donec oblatis, alterum, quod afferendis ministerii sacri instru-
menti inserviret. Pag. 74 λύχρον αιδόναλον affirmat; pag. 81 modum
spargendi sanguinis declarat; pag. 84 locum obscurum Hebr. IV, 12, ejus-
que vocem תֵּלְרַחֲלִים מֵנוּא, ex Mischna 2 Cap. IV illustrat. Pag. 69
זֶרֶק non, ut Vistringa, a זֶרֶק, vidit, sed זֶרֶק, in thesaurum recondidit,
deducit. Pag. 99 קַבֵּי vas rotundum cavum, קַבֵּי autem planum, cum
calicibus illis comparat, e quibus caldā haurire solemus, (Theekapffgen
an Theeschälgen) præsertim cum prius, quod ad sonum, Hebraico apprime,
& Latino cupa, quod inde defluxit, conveniat. Pag. 104 de פֶּרֶסֶם
differit. Tribus vicibus in hoc Tractatu vox illa occurrit; primo Cap. 2
Mischn. I pag. 38, ubi quidam per scopas reddunt, Autor per palas lignas, &
Arab. פֶּרֶסֶם; secundo Cap. 3 Mischn. 8 pag. 70, quod Judei instrumentum
nescio quod esse musicum, Tillius pelvim rophalo pulsatam, Kirckerns cam-
panam, & tandem Franeckeranus Priemouh anthiam ingentem, contendunt;
tertio hic Cap. 65, ubi aliquid, quod ipsi ignorant, instrumentum extru-
dunt. Teneant modo, hoc esse ab Arabico פֶּרֶסֶם, cochlear, scutilla, & li-
tem totam eo compositam habebunt, ut instrumentum unitus formæ, sed
alius usus, aliusque materiæ, fuisse intelligant, utrumque lasum & paulum
incurvatam, cymbalorum fere ad morem, que projecta sonabant. Pag. 107
זֶרֶק, porricum, ab Arab. זֶרֶק, derivat, ut זֶרֶק suffuxum sit. Malle-
mus vel a זֶרֶק, visitatum adit, vel a זֶרֶק, cibavit, quia Orientales collo-
qui amicis, & cibare in atriis, neminem autem in interiorē domus partem,
quæ gynæceum est, admittere solebat. Pag. 109 Bonfrerium aliosque refu-
tat, qui altaris aurei superficiem reticulam afferunt, contraque sollicita
veterum cura cineres converrendi solidam fuisse evincit. Pag. 112 illustrat
locum Luc. I, 10. Pag. 117 clausulam Oratoris Dominico cum sine benedi-
ctonis Judaicæ confect. Pag. 125 vocem רִצְרִיץ ab Arabico רִצְרִיץ, quod
in quarta Conjug. est congregavit, deducit. Nobis vero ab alia radice
רִצְרִיץ compressus, arbus, brevis fuit, videtur prodire;
hæc enim descriptioni Josephina optime conveniunt.

Quod patet Cl. Autoris monitum
velimus.

88 (49) 88

AD

NOVA ACTA
ERUDITORUM,

Quæ Lipsiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III Sectio II.

LE PARNASSE FRANÇOIS, &c

h. e.

PARNASSUS GALLICUS, DEDICATUS
Regi, opera TITONI DE TILLET, Cognitoris
causarum bellicarum provincialis, antea Centurionis
equitum desultoriorum, & Magistri hospitii beatæ
Domine Delphinatus, matris Regis.

Parisiis, ex typographeo Joannis Baptistæ Coignardi, filii, ty-
pographi regii, 1732, fol.

Alph. 7 plag. 21, cum Tab. 2n. 13.

Ratio, cur Opus Regi Christianissimo Autor dedicaverit, desu-
mitur a muniis, Regi Galliarum per septem & triginta an-
nos domi militiæque præstitis, a gloria *Ludovico Magno*, & me-
moriam amplissimam Poetis Musiciisque Gallicis, debita, & a virtu-
tibus *Ludovici XV* illustrissimis. Poetæ & Musici Gallici hic de-
scribuntur 274 recentiores, 127 Poetæ, ante annum 1300 vitæ
functi, summam indicantur. *Colletetus* scripsit vitas multo-
rum Poetarum Galliarum, quæ typis jam Parisiis excusæ fuerunt

G

elapso

elapso anno 1732. Parnassi figura, in æs incisa, libroque præmissa, repræsentat *Ludovicum XIV* in habitu *Apollinis*, circa quem apparent *Domina de Suse & de Hulsere*, ac *Virgo dicta de Scudery*, veluti totidem Parnassi Gratiz. Præterea conspectui offeruntur ibi Principes Poetæ, *Petrus Cornehius, Moliærius, Racinius, Racanus, Lullius, Quinæaldus, Segræis, la Fontaine, Despreaux, & Chapello*. In Præfatione Autor enumerat honores ac præmia, quibus Poetæ inde ab antiquissimis temporibus fuere affecti. Omittimus ea, quæ copiose ad illustrandam Parnassi affabre facti figuram expromuntur. Can-

Pag. 93 seq. dide agit Autor, dum fontes laudat & prodit, e quibus vitas Poetarum patriæ suæ hausit. *Clemens Marotus* Epigrammate Gallico recensuit veteres Galliz Poetas, allato pag. 99. Addit Autor *Thebaldum V*, Campaniæ Comitem, A. 1254 defunctum, *Wilhelmum de Lorris* circa annum 1260, Autorem libri *le Roman de la Rose*; *Joannem* porro persequitur describendo, quem alii vocant *de Meun*, alii *de Meung*, florentem ad A. 1321; illustrat vitam *Francisci Villonii, Wilhelmi Coquillardi*, qui gloriam sui diffudit circa A. 1484, *Martialis de Paris*, dicti *Arverni, Wilhelmi du Bois*, mortui A. 1525, *Caroli Bordigne & Joannis Molinet, Joannis Maroti*, Cadomensis, cujus Opera Parisiis A. 1723 in 12 Volumine uno *Joannes Urbanus Cutelærius* edidit: nec non *Clementis Maroti*, ex *Jeanne* illo geniti, cujus Poemata sæpius sunt recusa. Hæc Comitum A. 1731 Voluminibus quatuor in 4 prodiit egregia editio Operum *Joannis, Clementis, & Michaelis, Marotorum*. *Michael* fuit *Joannis* ex *Clemente* nepos, Poeta haud eximius.

103 seq.
105 seq.
110 seq.

116 seq. In hanc vatum seriem adsciscitur merito *Margareta Valesta*, Regina Navarræ, soror *Francisci I*, defuncta A. 1549. Poemata eius, magnam partem sacra, opera *Joannis Silvii* A. 1547 Lugduni uno Volumine in forma octava, quam vocant, in lucem fuerunt emissa. Ipsa Latinum egregie calluit sermonem, defudavit in studiis Philosophiæ, in expositione diviniæ literarum fuit satis exercitata, elogiisque justissimis affecta a *Thuano, Seavola Sammartiano*, aliisque. *Franciscus Rabelæus* eam exiepit, defunctus A. 1553, cujus prudentia ordo Medico-

dicorum Montisbelliardardi fuit conservatus, unde Doctores ibi recens creati gestant togam *Rabelesii*, viri sua ætate doctissimi, & Principibus summis acceptissimi. Veneratur memoriam *Henrica Colignia*, quam solent Comitem & Dominaam Susensem appellare. Ipsa fuit filia *Caspari Colignii*, Franciæ Marechalli, defuncta Parisiis A. 1673. Exemplum tam illustre quamplures feminas Galliz generosiores ad venam poeticam experiendam inflammavit, multasque progeniit Poetrias. Occurrit etiam *Joannes Capellanus*, qui obiit in summa dignitate A. 1674, cujus consiliis in æstimandis eruditis usi sunt *Ribelius & Colbertus*. *Heinsius* ac *Grævius* eum suspexerunt. Triginta annos meditatus fuit unicum Poema *de Puella famosa*, sed, ut prolatum fuit in lucem, displicuit multis, & Autoris gloriæ nonnihil detrivit. *Sorbierius* vero, *Sant-Pavimus*, *Flechiertus*, Episcopus Nemausensis, & inprimis *Huetius*, id approbarunt. Postremus horum monuit, judicari haud satis posse de venustate Poematis, ni pars altera inedita æque perlegatur. Id tamen inficias haud eunt Gallorum literatissimi, quod rhythmus sapius duriores sint. Memorabilis est *Joannis Fontainii* oblivio sui & suorum, qua inter occupationes suas poeticas erat distractus, & quasi in alium translatus orbem. Natalis ejus incidit in anni 1621 diem 8 Jun. & obitus in anni 1695 diem 13 Martii. In nonnullis libris ad d. 13 Aprilis falso mors ejus refertur. *Petri Halleji* mors attingit A. 1689 d. 27 Dec. Ipse inter Gallos rarans acquisivit Latini Poetæ gloriæ. *Antonium Hallejum* nulla contigit cognatione, licet id *Ballietus* contendere sit ausus. *Guiljelmi Menagii* vita haud uno ornamento singulari effulget. Ipse erat Grammaticus, Philosophus, Jurisconsultus, Historicus, Poeta, Antiquarius, & Criticus. Familiares ipsi erant linguæ Græcæ, Latine, Hispanicæ, Gallicæ, in quibus Poemata concinavit. Carmina Latina condidit in quocunque genere, feminearum venustatum amicus. Videantur *Menagiana*, A. 1715 edita, eisque præmissa Introductio. *Carolus de S. Dionysio*, Dominus *de Evremont*, Dux bellicus, & scriptor Latinus æque ac Gallicus tum in prosa tum in verso,

Pag. 324
seq.

334 seq.

461 seq.

425.

437 seq.

498 seq.

Pag. 505.

519.
554 seq.

38.

43.

sa, defunctus in Anglia, inter amatores artis poeticae hic comparet, sepultus Londini in sepultura regia Westmonasteriensi, nonagenarius. *Renati Cartesii* neptis scripsit avi magni mortem, nacta locum inter Poetrias Gallicas, defuncta A. 1706. *Esprit Flechier* Latina & Gallica pepigit Poemata, eloquentiae princeps, defunctus A. 1710 d. 16 Febr. natus 78 annos. *Fouclonii* vitam hic egregie expositam deprehendimus, nec non *Anna Fabra Dacieria* pag. 569 seq. porro *Petri Danielis Huetii* pag. 574 seq. Dolendum, ob instituti nostri rationem egregias, easque permultas, vitas & observationes ne quidem attingere nobis licere digitis primoribus. In fine Operis adjunctae sunt Annotationes de Poetica & Musica, atque harum duarum artium excellentia, una cum observationibus peculiaribus in Poesin & Musicam Gallorum, eisque amatam spectaculorum amoenitatem. Regnante *Carolo* penes Gallos quinto, in lucem prodibat Tragedia & Comedia sub nomine cantus regalis, consistens in versibus heroicis, saepius derivatis ex Historia sacra. Magister ludorum vocabatur Rex, quos magistratus vetuit fieri A. 1378. *Catharina* Medicea eis autoritatem accommodavit. *Maria* Medicea attulit ornamenta, & ex eo tempore res comica inter Gallos crevit, tandemque a *Molierio* ad summum apicem fuit perducta. Accedit Epistola *Jacobi Vanierii* IHS ad *D. de Caulet*, heroico carmine scripta, infulatum in Senatu Tolosano Praesidem. Hac illustrantur aenea Poetarum numismata, ac potiores Gallorum Poetae concelebrantur. Cardinalis *Richeliius* Poetas inter & rei comicae amplificatores locum obtinuit eminentissimum. Gratulamur manibus Poetarum & Musicorum Galliae, qui *Tilletum* acceperunt dignum laudam suarum ac lucubrationum artisque Apollineae praeconeim. Gratulamur etiam bonis literis, quibus a *Viro* inter arma diutissime versato tanta fuit lux accensa, qui docuit, falsum id esse, quod vulgo perhibent, inter arma filere Musas.

HISTOIRE ECCLESIASTIQUE, &c.

i. e.

HISTO

HISTORIA ECCLESIASTICA, EXHIBENS
continuationem Historiæ Ecclesiasticæ B. Domini FLEURY, Sacerdotis, Prioris Argentoniæ, ac Regis a Confessionibus sacris.

Tomus XXI — XXXIV.

Bruxellæ, impensis hæredum Eugenii Henrici Frickii, 1726—
 1734, 12 maj.

Tom. XXI ab A. 1401 ad A. 1431, P. I & II Alph. 1 plag. 8,
 Tom. XXII ab A. 1431 ad A. 1455, P. I & II Alph. 1 plag. 8,
 Tom. XXIII ab A. 1456 ad A. 1484, Alph. 1, Tom. XXIV ab
 A. 1485 ad A. 1507, Alph. 1, Tom. XXV ab A. 1508 ad A.
 1520, Alph. 1, Tom. XXVI ab A. 1521 ad A. 1528, Alph. 1,
 Tom. XXVII ab A. 1528 ad A. 1535, Alph. 1, Tom. XXVIII
 ab A. 1536 ad A. 1545, Alph. 1, Tom. XXIX ab A. 1545 ad
 A. 1550, Alph. 1, Tom. XXXII ab A. 1561 ad A. 1562, Alph. 1,
 Tom. XXXIII ab A. 1562 ad A. 1563, plag. 12, Tom.
 XXXIV ab A. 1564 ad A. 1569, Alph. 1 plag. 12.

Opus sane magnum stæpendique laboris plenum hæredes
Frickii, typographi Imperatorii, formis publicis descri-
 bendum curarunt, quod tum nitore chartæ, tum profuente
 stili ubertate purissima, tum variis introductionibus, passim
 insertis, ac Indicibus necessariis, sese commendat. Autor
 unus, an plures, manum operi adinoverint, dicere non ha-
 bemus. Gallica scribendi ratio, ecclesiæ Galliarum libertas,
 ac proclivitas ingenii, concinnas compositasque periodorum
 juncturas enixi, utramque faciunt paginam. Dolebunt alii
 id potissime, quod testimoniis Historicorum, quibus fidem
 tato habere liceat, fides haud sit facta pronuntiatis. Ita sci-
 licet Gallorum plerique sentiant, accumulata illa scripto-
 rum testimonia multum elegantiz sermonis officere, fasti-
 diumque gignere, & vivax ingenii lumen imminuere.
 mittitur *Tomo XXXIII* Commentatio de instauratione elegan-
 tium studiorum ac s. crorum inprimis, inde a Seculi XIV ex-
 ordio arcessenda. Scopus Commentatoris tria respicit: pri-

mo hæreticis, id est, doctrinæ sacræ reformatibus, denegat instaurationem literarum; secundo Academiam Parisiensem a novo introductæ barbariei scholasticæ absolvere conatur; tertio Gallis suis reformatas literas, quoad ejus fieri potuit, ac libertatis ecclesiasticæ & orthodoxiæ laudem, inprimis it vindicatum. Atque optandum profecto esset, ut Gallis nestræ ætatis tantus inesset ardor addiscendæ linguæ & Græcæ, & Hebræicæ, ac Poeticæ Latinæ, quantus in majoribus ipsorum eluxit! Verum expulsi ab ipsis sunt ii, qui vice cotis fungebantur. *Innocentius III. Can. 19* Concilii Lateranensis jam sanxerat, ut in Ecclesiis cathedralibus ac collegiatis fundus ad magistrum alendum pararetur, qui Ecclesiasticos viros doceret scientias, conditioni ipsorum congruentes. Concilium, A. 1536 Coloniz institutum, Canoni huic autoritatem redditurum fuit. Autor instaurationem primo edidit linguarum, mortuarum & vigentium. In numerum mortuarum refert Latinam, Græcam, Hebræicam, deinde ad instaurationem reliquarum artium & disciplinarum gradum promovit, ad translationum ac interpretationum studia, ad sacrarum literarum tractationem, lectionem Patrum, Theologiam scholasticam, Jus Canonicum, studium Historiæ Ecclesiasticæ, Biographias Sanctorum, antiquorum monumentorum resuscitationem, Theologiæ moralis, casuisticæ, ac mysticæ, nec non homileticæ, studia, artem criticam, editiones Operum ac Scriptorum novas, & Breviariorum emendationes, imo liturgiarum. De Jurisprudentiâ reliqua, medica & chemica scientia, Philosophiâ, Physiâ inprimis experimentalî, disciplinâ mathematicis, ac Historiâ civili, omnia hîc alto premuntur silentio. Si quæris, quid Deus spectaverit, instaurationem bonarum literarum tantopere Seculo XIV adjuvans, Autorem habes respondentem, literas fuisse renatas, ut arma Romanæ essent Ecclesiæ, quibus prosterneret hæreticos mox exorturos. At, ni ipsi, quos punit, fuissent reformatores doctrinæ, Pontificii ad æmulationem & necessitatem literis porro studendi haud fuissent compulsi, multisque caruissent donis, quæ ex concertationibus dogmaticis fuerunt enata. Con-

Pag. 25.

quie-

quievit sane ardor Gallorum literarius maxima ex parte, ex quo Huguenottas ipsi eiecerunt. Universitates scientiarum, Seculo XIII ineunte inchoatae, Latinae linguae ornatum ac nativam puritatem haud revocarunt. *Laurentio Valle, Cbrysolora*, eorumque discipulis, ille honor debetur, quippe ipsi barbariem linguae Latinae exterminare coeperunt. Potuissent suo jure *Philippus Melanchthon, Ulricus ab Hutten*, ac alii Germani, ordini eorum inferi, qui literas elegantiores restituerunt, ni Germanis ipsi ortum debuissent. Praedicatur merito *Nicolai V* Papae pietas & beneficentia in bonarum literarum incrementa. De Ciceronianismo Italorum affectato ea edisserit Autor, quae veritati congruunt. In eo autem haeremus, an ipsi sit credendum, arbitranti, stikum Gallorum Latinum puriorem esse eo, quem Itali adhibere soleant. Si de libris, hac aetate editis, sermo est, Italis nemo non concedet, credimus, palmam; etsi, nec Gallis nunc deesse suos antiquae elegantiae & venustatis vindices, satis nobis constet. Instaurationem linguae Graecae in acceptis ferimus Mediceorum genti, qui Graecos profugos in modum matris blandae ac beneficae ad sinum suum invitarunt ac susceperunt. In Gallias *Gregorius Tibernas*, Italus, notitiam ac disciplinam linguae Graecae invexit, discipulus *Emanuelis Cbrysolora*, atque inde ab A. 1470 Parisiis Graeca docuit cum laude summa. Successorem obtinuit is *Georgium Hermonymum*, quem *Joannes Reuchlinus*, Germanus, avide audivisse fertur. Autor perhibet, eundem *Reuchlinum* a *Joanne Wesselio*, Groningano, Parisiis didicisse Hebraicae linguae elementa. Memorabile est Collegium regium, quod floret Parisiis, a *Gustielmo Budaeo* excogitatum, & A. 1528 a *Genebrardo* Parisiis fundatum, favente *Francisco I* Rege & saluti publicae & literatis literisque. Finis in eo constitit, ut Constitutioni *Clementis V* Papae fieret satis, qui sanxerat, ut linguae, Graeca, Hebraica, Arabica, & Chaldaica, ad peregrinos convincendos docerentur publice, nimirum Romae, Parisiis, Oxonii, Bononiae, & Salamanticae. Professores linguae Hebraeae primi Parisios erant peregre adducti ac conducti, scilicet *Paulus Canossensis*, & *Agathius Guidacerius*. *Vatablus*, ipsorum successor, e Picardia erat ortus.

tus. Primus Græcæ linguæ Professor erat Parisiis natus, *Petrus Danaus*. Succedit ei *Jacobus omnium Sanctorum*, Campanus. Inde ab 100 annis ardor discipulorum pæne fuit extinctus, licet informatione gratuita disciplinæ, Græca & Hebraica, ibi docendis impertiantur. Bibliotheca publica prima in Galliis constituta fuit in Blazarum oppido. *Joannes Lascaris*, qui cum *Carolo VIII* ex expeditione Neapolitana in Galliis venit, multos Bibliothecæ regis intulit MStos Codices Græcos. Instituerat eam *Carolus*, Dux Aurelianensis, Poeta suæ ætatis excellentissimus. Autor credit, sacras literas esse ad viam salutis addiscendam luce sufficienti instructas, licet nonnulla eis insint loca obscura. Illico tamen eis instar amissis secundariæ addit traditionem Ecclesiasticam pag. 22, quam haberemus utinam accurate coherentem, & secundum dogmata singula evidentem! De *Bellarmino* ita judicat Autor, ut confiteatur, eum juribus quæsitis curiæ Romanæ & autoritati Papatum plus justo tribuisse. Concilio, Bononiæ inchoato, & Tridenti finito, edictam fuit initio, ut compura Patrum scripta in sermonem Italicum converterentur, & ut negotium id *Florisundo*, Episcopo Sessensensi, daretur, quod Autor ex literis ad Cardinalem de *Cervino* datis, ac ipsis translationibus, licet historici de concilio Tridentino scriptores taceant, comprobat. Idem indicat, libertatibus Gallorum haud unis detrimenta per Concilium Tridentinum fuisse intenta ac inflicta, quare hi soleant in rebus ad disciplinam attinentibus ea dumtaxat inde approbare & usibus adhibere, quæ consuetudini ecclesiæ Galliarum pristinae haud repugnent. Excusat porro Gallos suos, eosque Theologiæ scholasticæ subtilitates invexisse, partim abnuit, partim concedit, ratus, methodi causa scholasticam docendi rationem fuisse in subsidium assumptam, ut capita fidei planius docerentur, & adversus adversarios vindicarentur. *Joannes Damascenus* Parisiensibus proluserat. Corruptelarum scholasticarum labem Autor peregrinis, præcipue Hispanis, impingit, de reliquo distinguens usum inter & abusum Theologiæ scholasticæ, ac adjungens mentionem de remediis abusui illi per ordi-

Pag. 19 seq.

24.

25.

32.

28 seq.

ondem Theologorum Parisensium oppositis, quam in fi-
 nem *Francisci I* Edictum salubre ac severum promul-
 gavit. Usus artis ac methodi scholasticæ præcipuum Au-
 tor in eo collocat, quod hac ratione novatoribus postero-
 rum Seculorum religio Pontificia persistat formidanda, qui,
 methodo illi sese impares rati, scholasticam illam artem
 ignominia publicæ exponere tentaverint. Ni usus superfit
 aliis, is certe erit satis exiguus, siquidem & ipsi, quos vocat,
novatores voces philosophicas, quibus subest solida notio, e
 Theologia haud penitus proscribunt. E contrario sunt inter
 ipsos, qui de mole scholasticæ barbariei, in systemata theo-
 logicæ introductæ, querelas excitant vehementes. Utinam Au-
 tor vidisset *Kenigii Theologiam positivam*, & aliorum scripta,
 longe ab illis nugis alienissima! Laudat Autor consilium *E-
 rasmi*, qui pueris voluerit instillari parum instructionis, ac
 multum historię, quod ipsum pulchre successerit in famosa
 schola, quam A. 1509 *Joannes Coletus*, Decanus Ecclesiæ
S. Pauli Londini, fundandam curavit. Autorem suæ Eccle-
 siæ ac libertati Gallicæ quam maxime favere, in *Hugo-
 notianis* vitis amplificandis nulli pepercisse operæ, ac eos,
 quos pro hæreticis habet, laudibus haud cumulasse, plu-
 rima ostendunt documenta. Bene in eo fecit, quod
 barbaricam ævi mediæ ipse haud retulit cum *Polycarpo Ly-
 sero* nostrate ad commenta, quod ordinem literaturæ rena-
 scentis enervavit, quod ubique causas cum eventibus copu-
 landis fuit admodum studiosus. Gratulamur itaque manibus
Von Flaurii de successore vel successoribus tanti iudicii ac
 ingenii. Ne tamen indicta plane videantur abiisse tot Vo-
 luntina, e re futurum nostra credimus, si unum ac alterum
 producimus ex Opere longo specimen & singulare & scitu
 necessarium. Ut initia Seculi XV dextre traderentur, res
 in Ecclesiæ gestis inde a *Bonifacii VIII* ætate repetuntur,
 cognitus quidem, attamen cohærenter. Avenione Pontifi-
 ces, orta Galli, tenere soliam per annos 64. *Urbani VI* ele-
 ctio fuit & coacta, & tumultibus implicata, quem ipsi patres
 purpurati, quos vocant Cardinales, appellarunt *apostatam*,

Pag. 30.

36.

Tom. XXI

Introd.

pag. 1 seq.

H

anti-

- antichristum, & usurpatorem. Urbanus* contra duriter & as-
flere habuit quoscunque, *Ottone*m, Ducem Brunsvicensem,
Joanna, Regina Neapolitanae, maritum, solio privavit, in C
dinales virus acerbitatis suae evomuit, ac neminem non
Pag. 7. lienavit a se. Patres purpurati praeterea elegerunt Papam
alium Fundis, nempe *Robertum Gemuens*em, postea dictum
Clementem VII, cui primo pauci dicto fuerunt audientes.
Sancta *Catharina Siensis* partes *Urbani VI* defendit, ac ad
eum tres eo nomine scripsit epistolas, quae publicis typis sunt
descriptae. Inter haec unus Papa alterum diris fulminibusque
II. evibratis devovit ac proscripsit. Haec sunt illa schismatis
horribilis primordia. Ex hisce ceterisque liquet illico, hi-
storiam satis libere ac candide fuisse perscriptam, nec ipso-
rum Paparum naevos fuisse silentio tactos. De Lollardis, pro-
genie Wiclefitarum, in Anglia, Bohemia, ac Austria, nimis
4 seq. afferuntur pauca, ea vero, quae allata sunt, e rivulis sunt po-
tita, non ex fontibus. Si testes fide digni ubique pronun-
tatis firmandis essent additi, hoc saepius foret ita perspi-
cuum, ut ad id negandum nemo inducturus esset animum.
De *Joanne Husso*, ac ejus doctrina, discipulisque, proferuntur
10 seq. complura in lucem. Methodus autem, ad annorum singu-
201 seq. lorum gesta adstricta, lectorem paulisper turbat, complexum
unius facti ad finem & eventum usque perspicendo inten-
tium. *Timurlanc* seu *Timurlen*, Autoris ex judicio, vox est
Persica, significans *claudum*. *Arabscham* qui legit, ad secus
judicandum adduci potest. Schismatis historiam, admini-
74 seq. cula, & remedia, quid opus est repetere? Copiose recensentur
94 seq. acta Concilii Parisiensis ecclesiastici ad annum 1408, ac Pi-
sani ad A. 1409, quod *Rapertus* Palatinus disturbare frustra
tentaverat. *Joannis Petiti* libellus, qui inscribatur *Justi-
ficatio Ducis Burgundia*, privatis licentiam occidendi tyran-
nos permiserat. Unde examina, turbae, ac negotia multa,
193 seq. exstiterunt. *Petrus Dresdensis* fuit autor revocandae in Bo-
202. hemia communionis sub utraque. Quae de Concilio Con-
stantiensi exstant inserta, ea sunt prorsus selecta & expolita.
254. *Hermanni de Hardt* Opus in subsidium fuisse adhibitum, fa-
cile

cile patefcit. Quis dubitabit, ad palatum ea effe doctoribus Sorbonicis, quæ hic de poteflate Conciliorum paffim fcripta apparent? *Lutherus* laudibus ingenii dicitur præftitiffe, ac favore *Friderici Sapientis* præmunitus perhibetur. *Tetzelius* fuit fcientiarum expers, ingenio minus fubtili, munere fuo fuperbus, ac parum circumfpectus. De Concilio Wormatiensli, ceterisque *Lutheri* rebus geflis, ac diffidentium doctrinis, ita differunt ii, qui in Opere tanto edendo defudarunt, ut eos agnofcas facile & Pontificios, & Gallos, & Hiftoricos tum accuratos, tum pragmaticos, in quibus exquisita rerum reconditarum peritia, lectio multijugis, ac judicium, limpido ingenio junctum, omne ferunt punctum. Ut ea, quæ defunt Operi, mox formis publicis itidem defcribantur, votis expetimus conceptis, comproçantes eis, quorum intereft, ea fui vires inoffenfas, vegetas, ac labori tanto haud impareres. Si qua funt, in quibus diffidemus ab ipsis, ea ad aliud tempus, ad alium locum, funt referenda.

Tom. XXV
pag. 480.

NOVUM TESTAMENTUM GRÆCUM,
ad probatiffimorum Codicum exempla fuma diligentia recognitum, verfone Latina BENEDICTI ARIÆ MONTANI donatum, chartarum. & typorum elegantia magnifice adornatum, Capitum argumentis ac locis parallelis curatius inftitutum, Notis pariter theologicis ac philologicis, quoad difficiliore locos, exquisitius inftitutum, vitiofa contra interpungendi ratione, textum disturbante, qua Codices vulgo premuntur, & mendis typographicis, pro virili liberatum perpurgatumque, a CHRISTIANO SIGISMUNDO GEORGIO, in Academia Witteb.

Prof. Publ.

Wittebergæ, fumtibus Jo. Mich. Teubneri, 1737, 8.

Alph. 3 plag. 7.

H 2

In

In edendis Novi Instrumenti libris multi olim operam navarunt omnem, ut emendati & nitidi prodirent; quod majori cum cura ab illis factum fuisse videtur, quo reverentia his ipsis libris Biblicis ab omnibus debetur. Quamvis vero non penuria editionum N. Fœderis laboremus, sed quotidie novæ prodeant, & plures promittantur, tamen Cl. Autori placuit, nobis duas N. Fœderis dare brevi tempore editiones. Altera erat Græca, altera, quam præ manibus habemus, Græco-Latina est. Non expresse indicat Cl. Autor, quibus Codicibus in edenda hæc editione, aut quibus jamjam ad illos castigatis editionibus fuerit usus; id potius sollicite in Præfatione narrat, se chartis conquirendis nitidissimis dedisse operam, & ut typis exscriberetur elegantissimis hæc editio, neglectis compendiis scriptionum omnibus. Ex quo ipso argumentum petit, Saxoniam nostram, omnis elegantiaz copia refertam, neque hac in parte Anglis, Batavis, Italis, reliquis, concedere palmam, & *Tcubnero*, qui in hac editione procuranda nullis sumptibus pepercit, fausta quævis ominatur. Latinam interpretationem *Benedicti Aria Montani*, propter elegantiam forte Latini sermonis, apposuit, & quidem ita, ut sibi religioni duxerit, in ea quidquam immutare, quamvis in nonnullis locis, præsertim in Apocalypsi, a Græco textu recedat. Paucis tamen in locis, ut ipse fatetur Cl. Autor, pro *si non* voculam *nisi*, & pro *quia* vocem *quod*, adhibuit, ibi nempe, ubi videbat, hæc sensum clariorem reddere. Quod ad operas Clar. Autoris attinet, & quid ipse in hoc libro edendo præliterit, varia omnino sunt, a nobis non profus negligenda. Initio, cum videret, interpunctionem N. Fœderis per versus multas nonnunquam turbas dedisse, textum iis liberavit, &, ne lecturæ impedimento sint, versus numeros in margine posuit. Singulis deinde Capitibus præmisit argumentum & brevem conspectum earum rerum, quæ in iis pertractantur. Variantes lectiones nullas hic additas videbis, quamvis confirmet Autor, se illas diligenter contulisse, at, nisi in paucis locis, non addidisse, ne imperitiores perturbentur. In observationibus nempe subjectis nonnunquam

ejusmodi lectionis variz mentionem facit. Et, cum loci paralleli, quemadmodum vocant, in Sacre Scripturæ explicatione maxime sint utiles, quoniam nil in ea dicitur, quod alio loco non explicetur & illustretur, id sibi negotii datum fuisse credit Cl. *Georgi*, ut textum his ipsis instrueret atque exornaret. Non autem illos tantum adjunxit, qui verba potissimum respiciunt, sed quæ res ipsas maxime attingunt; præterea hos parallelos locos non raro a contrario, ab exemplo, a testimonio, a causis, ab effectibus, a simili, &c. desumpsit. Atque hoc se ea ex ratione fecisse scietur, ut ab illis etiam gratiam inire posset, quibus inopinato orationes sacre sunt habendæ, ut illis differendi materia ne desit. Observationes & animadversiones, quæ adjectæ sunt a Cl. Autore, & sub paginæ cujusvis finem comparent, varii sunt generis. Aliæ theologicæ, aliæ philologicæ, aliæ exegeticæ. Notum est, quanta contentione Cl. *Georgi* controversias de Hebraïsmis, Chaldaïsmis, Syrasinis, Latinitismis, & sic porro, Novi Fœderis tractaverit, & quod sibi persuaserit, Novum Fœdus per omnia dialecto Atticâ esse concinnatum, omnesque illos in Spiritum Sanctum esse injurios, qui ipsi contradicere conentur. Inde & hoc in libro eandem controversiam refocillavit, & in his animadversionibus semper observat, hic vel illic a nonnullis fingi Hebraïsmum, & sic porro. Parcus tamen, ne moles nempe libri nimis excresceret, est in illis refutandis, statimque ad suas Vindicias remittit lectorem, in quibus hanc rem uberius tractavit, brevissimis verbis in animadversionibus hæc suis rem indicans, v. g. *Hebraïsmo hanc phrasin laborare putant ψευδοφιλόλογοι, sine Hebraïsmo, non est Hebraïsmus*, & similibus formulis utitur, remittens semper, ut diximus, lectorem ad suas Vindicias & Hierocriticum. Nec omittit frequenter ad hos suos labores provocare, ubi ex phrasi Græca, sive observatione philologica, Novum Fœdus est illustrandum. Sæpius explicationi Scripturæ sese dat, & ex mente aliorum locos nonnullos exponit, quando v. g. *Matth. XXIV, 15*, ad verba *βδελυγμοὶ ἐρμώσεως, intelliguntur*, inquit, *partim Romanorum exercitus, Hierosolythas circumquaque oppu-*

Pag. 95 seq.

4. 7. 8. 10.

37. 49 seq.

129.

- Pag. 369. *gnantes, partim trucidationes interne, speciatimque in templo, Romanis obfidensibus facta.* Quid sit *ἀνθρώπος* *πνευματικός* & *οἰκονομικός* Luc. 11, 1 seq. curate edilserit. ad res theologicas pertinent, etiam ex his quædam monere, & nonnunquam addere, non neglexit, v. g.
426. Jo. I, 1 seq. ubi de Christo tanquam *λόγος ὑποσώτων* & de ejus incarnatione, agitur, observat, hoc in loco de verbo substantiali sermonem esse, quomodo ab æterno a Patre essentiam habeat, & sic porro. Locum 1 Petr. III, 18, de descensu Christi ad inferos recte interpretatur, ubi, & in reliquis ejusmodi locis, brevibus ad Commentatores & interpretes optimos provocat. Videri poterit inprimis Epistola ad Romanos. Quod philologicas observationes attinet, illæ maxime usum vocum apud Græcos, & significationes varias, quæque huc spectant, evolvunt, quem in modum videri poterit explicatio vocis *θέλω* Luc. XII, 33, & quæ ibidem v. 42 de voce *σιντομέτριον*, & multis aliis, passim habet, ut nihil dicamus de illis observationibus, quæ satis frequenter dictiones & phrasas Græcas explicant. Ceterum in recognoscendo & a mendis purgando huncce libellum omnem operam se adhibuisse dicit Autor, ut pauca tantummodo irreperint errata. Quæ cum ita sint, non omni prorsus laude defraudandus erit Cl. Autor de hac nova N. Fœderis editione, quam orbi literato dedit, qualem nun ante non habuerimus, non disputamus. Dubium autem nobis, has observationes Autoris cum cura pervolventibus, visum fuit, an illæ sint ita comparatæ, ut paucis hic invenias verbis, quæ in Theologorum ac Philologorum scriptis, vel multis perlectis paginis, tandem reperias, vel quandoque frustra quæras, quod in Præfatione de se, nescimus, an satis modeste, prædicat Autor. Quicquid vero horum sit, illud tamen non diffitemur, occurrere in his ipsis additis annotatis varia, quæ partim levioris momenti esse videntur, partim aliis dubiam mentem relinquere possunt. Scæpius enim v. g. Cl. Autori Grammaticum agere placuit, & sollicitè tempora & personas indicare, constructiones etiam resolvere & explicare; nisi hæc & ejusmodi generis alia in eorum gratiam forte addita sunt, quos imperitiores esse credit,
19. 34. 40
seq.

dit, & quorum in usum supra se variantes lectiones omisit se profitebatur. Tandem multi forte possent offendi, si viderint, Cl. Autorem, suæ hypothesei inservientem, pro Attico N. Fœderis stilo adeo pugnare, ut nonnunquam ex phrasibus exterorum Autorum, quæ proxime ad Biblicas accedunt, soleat probare, de quibus tamen nihil attinet dicere, cum ex dictis satis superque de studio & labore, quem præfenti Operi impendit Cl. Autor, constare posse videatur.

CAÏI LUCILII SUESSANI AURUNCANI, Satyrographorum principis, Satyrarum, quæ supersunt, reliquæ. FRANCISCUS JANI F. DOUSA collegit, disposuit, & Notas addidit. Editio secunda, Lugduno-Batava auctior.

Patavii, excudebat Josephus Cominus, 1735, 8.

Plag. 21.

In quanta olim admiratione fuerit Satyrographorum princeps, & rigidissimus morum censor, *Lucilius*, testantur ejus bene sapienterque dicta, antiquis in Scriptoribus tam frequenter obvia, ut, quamvis longinquitate temporis, & libreriorum oscitantia, interciderint Satyræ ejus, reliqua tamen Romanorum scripta, ære perenniora, memoriam ejus, sales, & facetias, asservaverint. *Horatio* quidem novimus displuisse *Lucilium*, utpote qui dicit, ipsum fluere lutulentum & incompositum, at fortassis more opificum dente *Theonino* rodebat virum ingenio florentissimum. Pluris itaque facimus *Ciceronis*, *Plinii*, & *Quintiliani*, testimonia, quorum prior nostrum in *Bruto perurbanum & doctum* vocat, alter *conditum ab eo styli nasum* ait, tertius vero tam præclare de eo sentit, ut alienum ab instituto nostro non arbitremur, si integra ejusdem verba apponamus. *Ego*, inquit, *quantum ab illis, tantum ab Horatio, dissentio, qui, Lucilium fluere lutulentum, & esse aliquid, quod tollere possis, putat. Nam & eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abunde*

de salis. Lætentur igitur illi, quos pasci juvabit urbanissimi Poetæ sententiis, & quibus nondum prorsus palatum obbruit ad hæc antiquitatis quasi dapa tilia, exultent tam pertinaci *Francisci Douſæ* industria, qui olim post *Stephanos* diligentius ex ingenti Grammaticorum numero reliquias *Lucilii* collegit, digessit, scholiis illustravit, ediditque Lugduni Batavorum A. 1597 in 4. Ab hoc tempore, quod mireris, ne unicum quidem *Lucilianorum* fragmentorum exemplum typis exscriptum fuit, quanquam aliqua editio Amstelodamensis annum 1661 præferat, sed cujus prima tantum pagina novo habitu incedit, nec forsitan istæ *Lucilii* tabulæ, quæ naufragium enatarunt, a quoquam exceptæ fuissent, nisi typographi Patavini librum, diuturno & assiduo stillicidii casu misere in Bibliotheca quadam Italica putrescentem, depromserint, & observationes *Francisci Douſæ*, ne omnino temporis oblivione deleterentur, caverint. Typi jam literarum longo usu detriti, visuque injucundi, erant, (quo dedecore pleræque *Raphelengii* editiones laborant,) hinc Patavini librarii, studiosæ juventutis rationibus consulturi, summa fide & diligentia editionem Lugduno-Batavam descripserunt, errata quamplurima sustulerunt, loca quædam, aut nulla, aut obscura, sententia, restituerunt, operæque pretium fore existimarunt, si, quæ *Fabricius*, *Crintus*, & *Sagittarius*, de *Lucilio* memoriæ tradiderunt, adjicerent. Nos nunquam recordamur istorum *Lucilii* fragmentorum data opera memoriæ injecisse; quare anſam nobis felicissime oblatam ambabus amplectimur manibus, contemplaturi, quibus præſidiis, aut quo studio, *Franc. Douſæ* olim tam laceris & concisis acutissimi Poetæ segmentis faciem prætulit. Noluît vir sine controversia sua ætate doctissimus ad institutum *Jani Guilielmi*, *Jani Rutgerſii*, *Justi Rycquii*, observationes suas sparsim edere, sed unicuique versui ad latus suam posuit sententiam. Ita autem totum disposuit opus, ut sub ipsa *Lucilii* fragmenta, Grammaticorum interpretationes, quarum occasione ab illis producebantur, adjiceret. Nam ceteroquin *Oedipo* aut *Sibylla* opus fuisset, nisi integram scriptoris præſci orationem in consilium

liam adhibuisset. Grammaticos vero omnes, ex quibus sua hausit, in una velut tabula conspiciendos exhibet, quales sunt præcipui *Donatus, Diomedes, Feslus, Fulgentius, Acron, Porphyrio, Servius*. Quibus indicatis, ipsa *Lucilii* Fragmenta diligentissime adducit, pugnantium lectionum varietatibus & emendationibus, non suis tantum, sed & *Scaligeri, Turnebi, Hadriani Junii, Francisci Junii, Lipsii, Isaaci Casauboni, Jans Guilclmii*, ad marginem collocatis. Neque enim ipsum piguit, per quos profecerit, indicare; atque, ubi argumentum tulit, honorifica, suisque digna studiis, ratione animadversiones memorare. Nostrium itaque erit, missis *Lucilii* Fragmentis, ipsas inspicere *Franc. Doussa* notas, quæ excultam, & omnis antiquæ eruditionis mellagine imbutam, mentem spirant. Ante vero, quam operam suam Reliquiis commodat celeberrimus olim Vir, non solum *Centones* aliquot *Lucilianos*, ex disjunctissimis Poetæ illius fragmentis a *Jano Doussa, Nordovice*, concinnatos, inserit, verum etiam de *Lucilii* genere, vita, & scriptis, haud proletaria differit. Primum enim monet, nomen *Lucilii* simplici / ubique rescribendum esse, non *Lucilius*, atque in testimonium adhibet non tantum formis excusos, sed etiam manu exaratos, Codices, item Inscriptiones, in lapidibus præcis-obvenientes. Dein *Acronis* sententiam refutat ex *Vellejo Porphyrione*que, utpote qui dixerat, avum fuisse *Magni Pompeji*, sed, avunculum esse, contendit, non tamen ex sorore, sed fratris filia. Scripsit ille *Lucilius*, plurium eruditorum sententia, vitam *Scipionis* privatam, sed ex eo manifesti erroris convincit *Pseudo-Porphyronem*, qui, *Lucilium* vitam privatam *Scipionis*, *Ennium* vero bella, cecinisse, annotat. Sed nomina *Scipionum* perturbata fuerunt & confusa. Nam quis credet sine maxima notarum temporis læsione, *Lucilium* ejusdem *Scipionis*, cujus bella *Ennium* cecinisse ajunt, vitam descripsisse? Memorat porro ejus in scribendo acerbitatem, qua singulos cives, populumque universum tributim, probrosis laceravit carminibus. Emendat insuper Interpretis *Horatiani* locum, ubi pro *asperitate acerbitatem* restituit, quam apte *suavitati* opponi, sibi persuadet.

Pag. 209.

204.

205.

I

Ita

Ita enim legitur vulgo: *Satyra Horatii inter Lucilii Satyram & Juvenalis media est: nam & asperitatem habet, qualem Lucilius, & suavitatem, qualem Juvenalis.* Pag. 207, liquere jam, arbitratur, manifesto vanitatem illorum, qui, *Lucilium* jambicos & trochaicos heroicis versibus immiscuisse, perhibent. Jambico quidem & trochaico genere eum fuisse usum, non negat *Dousa*, *Diomedis* quippe autoritate inductus, sed, sicubi eos adhibuit, nullum præterea aliud metri genus usurpavit. In universon præterea docet trigintæ dari Satyras, quarum priores viginti sint hexametris compositæ, reliquæ omnes, præter trigesimalam, aut jambicis, aut trochaicis, versibus constat. Pag. 208, nominari apud veteres ejusdem Comœdiam, sed *Lucilium* illum alium esse a nostro Poeta, affirmat, idque eo magis, quod in veteri *Fulgentii* libro *Lucretii Comici* nomen exstet. Ibidem incipit ab interpretatione Reliquiarum libri cujusdam incerti, defendit verbum *magnificare* ex *Plauto*, *Terentio*, aliisque, legit *Titii Aunii* pro *Tritanni*, monstro illo vocabuli, quod ad extremos barbaros amandandum primus esse voluit *Lipsius Ansig. Lect. Lib. V Cap. 2. Pag. 210* ad verba, *Arte pavimento atque emblemate vermiculato*, ait, corruptissime totum versum hodie in *Plinio* exstare hoc pacto: *Ante pavimenta atque emblemata vermiculata.* Ex membro sexto illarum Reliquiarum observavit *sectatorem* pro *scurra*, quam Pater legendum divinaverat *Scurra adeo ipseusque suo.* Pag. 211 *pertisum* mavult, quam *perthesum*, illudque ex *Festo* probat. Ibidem *Anquinam* rescribendum putat pro *anchora*, innixus loco *Isidori, Lib. XIX Origin. Cap. 4* ita loquentis *Anquina, qua ad malum antenna constringitur.* Pag. 212 *pistricem* etiam *cetum* appellari docet, quem *Virgilius* & alii *pristim* dicunt, idque ex *Floro Lib. III Cap. 7* & *Festo* demonstrat, ajente: *Balenam beluam marinam ipsam dicunt esse pistricem, ipsam esse cetum.* Pag. 216 in *Porphyriionis* versum:

- - - - - per mihi lectum
 Imposuique pedem pelibus habes - -

pri-

primas dictiones transponendas putat, ac sequentia ad hoc exemplum refingit, patre suo, *Jano Doufa*, duce:

Lectum

Permixti, impositaque pudendam pellibu' labem.

Pag. 217 nequam & magnum hominem ponit pro *solido & inepto*, prae-monstratore *Scaligero* in Conjectaneis, uti *juvencus* apud *Aristophanem*. Pag. 221, *gladius* neutro genere usurpasse Poetam, observat, & exempla ex *Festo*, *Varrone*, veteribusque Poetarum interpretibus, coacervat, ut lector cum Cel. Viro mirari possit, quid accuratissimo Autori *Quinsiliano* in mentem venerit, scribenti *Lib. I Cap. 5: Gladius qui dixerunt, genere exciderunt.* Pag. 227, in illis, *efflansque elatis naribus lucem*, imitari Poetam dixit *Emis* verba: *Fundansque elatis naribus lucem*, unde quoque *Virgilius*:

Solis equi, lucemque elatis naribus efflant.

Pag. 228 ad v. 118, *carcer vix carcere dignus*, hanc non elegantem iterationem, quam Graeci *Ἀναδιπλωσιν* vocant, defendit ex *Calpurnio Pisone*, ita dicente: *Optime Lucilius Satyra XXVIII de Callio:*

Hic scurra, hic carter, carcer vix carcere dignus.

Pag. 229 ad v. 121, *solacissimum* recte & latine dici, ait, contra *J. Gellii & Asinii Capitonis* sententiam, qui negant, apud antiquiores & idoneos scriptores vocabulum illud reperiri. Pag. 233 ad v. 178:

Cujus non audeo dicere notam?

Quid refert, dictis ignoscat Musius, an non?

geminos horce versus, ait, *Lucilio* redonatos fuisse a patre suo ex *Juvenale*, uti ex sequentibus verbis *Juvenalis*:

unde illa priorum

Scribendi, quodcumque animo flagrante laborat,

Simplicitas.

subodorari sibi videtur. Nam hic libertatem *Lucilii* & acrimoniam satyricè appellat Poeta simplicitatem. Pag. 236 ad v. 188, *Gracia Sulpicio fortè data, Gallia Cotta*, hunc absolutum versum, qui adhuc sub incerto Poeta latuerat, excitatum certe ab *Isidoro* in *Orig. Lib. I Cap. 35*, sub *Lucilii*

viri ligna revocavit Scaliger, quem ut sequeretur, moverunt sermonis prisce vestigia. Disposuit deinceps Vir doctissimus Reliquias in *Libros XXX*, & cuius observationes suas, eruditionis omnis criticæ, & antiquitatis Romanæ, apparatu refertissimas, addidit. Nos Sisyphi saxum volveremus, si omnia, quæ ad palatum lectori futura putamus, apponere vellemus. Sed æmulabimur eorum mores, qui inter lactissimas epulas & gustus delicias temperantiz & frugalitati student. Agendum, pauca decerpemus, &, si quid novisti rectius istis, Lector, non in *Douſa* Musam culpam transfer, sed conditioni temporum illorum veniam impertire. Et, si vel maxime vocum *Lucilianarum* explicationem naturalem & verosimilem afferre studeamus, verendam tamen esset adhuc, ne, quem *Douſa* identidem increpuit, Delio natatore opus haberemus. Ex ungue tamen fas erit iudicare leonem, & ex clavo ipsum *Hervalem*. *Lib. I pag. 241* per *Carbonem* intelligit quemvis fœtum hominem & immanem, provocatque ad testimonium *U. Gellii Lib. XV Cap. 21*, neque minus ad *Ciceronis* effatum *Epist. ad Famil. Lib. IX*, cujus verba sunt: *Cognovimus Cn. Carbonem, & ejus fratrem, scurrant, quid his improbius?* *Pag. 242* pro cui si cum jure populus, verbis sine sensu, ex chirographo restituit: *Cui, si conjures, populus vix totus satis sit*. Ex *Lib. II pag. 248* verbum *caax* ex *Festo & Glossa Isidori* per *claudum* interpretatur. *Invasse* pro *Invassisse* etiam *Horatium* adhibuisse ait *Lib. II Serm. III. Pag. 247* pro *noctiluca* mavult legi cum *Josepho Scaligero noctulugum*, dicitque, hanc vocem *Lucilium* usurpasse pro *obsceno*, id est, mali ominis, quales sunt bubones, aut similes aves noctu lucentes. Ex *Lib. III pag. 248* *Αργιλίπος montes Ætnæ*, veram esse hujus versus scripturam, *Theod. Canterus* ex *Homero* nos docuit, ubi sæpissime legitur: *Ἦτε καὶ Ἀργιλίπος πόντος*, quem sequitur noster *Douſa. V. 19*, ergo e somno pueros, contra *Casp. Scioppium* defendit lectionem vulgatam. Ille enim turbat sensum, & novas plagas sua medicina inferebat: *Ego e somno pueros*. Ex *Lib. IV pag. 258*, tamen tenero mancat succussa lacerte, observat, aliis legi tenero modat, quod pro *morseatur* positum credidit pater ejus, *Janus Douſa. Pag. 266, dum fulmen-*

tas

tas quattuor addit, probat ingeniosam Casauboni emendationem, clavis fulmentas quattuor addit; imperitum enim librarium ex el fecisse d, suspicatur. Ex Lib. V pag. ead. tametsi non quari docebo, labascere versum, ait Noster, ni fulciatur emendatione: tamen etsi non quari docebo. Pag. 268 ad Lib. VII pro expilor putat rescribendum expolior, pingor; apposito enim ad correctionem ipsius videtur respicere Plautus, de muliebri ornaturagens: Lavari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari, poliri, expoliri, pingi, fingi. Pag. 271 ad Lib. VIII pro barbula prima legit cum Scriverio parmula prima. Pag. 304 ad Lib. XXVIII v. 22, tristis ac severus Philosophus, emendat Afranium: Non ego te novi tristem, severum, serium, ubi vulgo: tristem, servum, serium. Libris XXX succedunt reliquiarum reliquie, probabili exquisitaque doctrina illustratz, quz nulli tamen certo Libro adscribi possunt. Saltem hoc veteres scriptores, excitantes Lucilii versus, non indicant. Optandum vero esset, ut post Douse industriam eruditi, in hac literarum palzstra se exercentes, majus studium interpretandis Lucilii Fragmentis impenderent. Quamvis enim fortes creentur fortibus, tantumque virum, qualis Janus Douse fuit, haud dissimilem sui procreare potuisse filium, facile inducamur, ut credamus, nullumque proinde dubium fit, quin Lucilium optime enucleaverit, fateamur tamen cum Cel. quondam Fabricio necesse est, eum non omnes adhuc exantlasse labores, multumque affecti reliquisse, quod ut Critici, harum rerum gnari, perficiant, literarum causa impense vovemus.

**CONSPECTUS PHYSIOLOGIÆ MEDICÆ
& Hygieines, in forma Tabularum representatus, &
ad dogmata potissimum Stabliana adornatus, Autore D.
JOANNE JUNCKERO, Prof. Publ. Ordin. & Med.**

Pr. Instit. Orphanotrophei Halensis.

Halz Magdeburgica, impensis Orphanotrophei, 1735, 4-
Alph. 3 plag. 6.

Partem Medicinz practicam ad mentem Illustris Stablii
huc usque Cel. Junckerus tradidit. Quoniam vero nunc
I 3 etiam

etiam Professoris in Academia Halensi provinciam sustinet, Opus suum per quælibet doctrinæ medicæ capita plenius redditurus, ad exponendam quoque partem theoreticam processit. Neque tamen hic adeo vestigiis *Stablianis* insistit, ut nihil profus afferat, nisi quod in hujus libris reperiat, quin multa etiam ab aliis repetit, atque in usus suos convertit. Sæpius adhæc varias Autorum de hoc illove argumento sententias propriis ipsorum verbis recitat, & de placitis Physiologorum, qui ex *Stabliana* schola non prodierunt, modestius semper differit, quam multi alii, qui se tum demum genuinos magni Viri discipulos fore existimant, cum aliorum systemata & sententias acriter & acerbe perstrinxerint. Quamvis vero, quibus de rebus in ejusmodi Opere instituat tractatio, cordatiores lectores facile sint intellecturi, non omnino tamen inutile fuerit, cujusvis Tabulæ summam vel uno verbo notare. Agit itaque *Tab. I* de Medicina generatim, *II* de homine, seu corpore vivo; *III* de corpore mixto; *IV* de corpore structo, & partium ejus usu; *V* de corporis organici motore, seu de natura, ubi & eorum argumenta, qui animam rationalem motuum vitalium naturaliumque causam esse pernegant, argumenta percenset, & refellere conatur, simul vero omnes, quibus suam sententiam inniti putat, rationes in medium adducit; *VI* de generatione & partu; *VII* de motu generatim, & de progressivo, seu circulatione sanguinis speciatim; *VIII* de motu respiratorio; *IX* de motu tonico; *X* de secretionibus & excretionibus generatim; *XI* de secretionem chyli; *XII* de secretionem lymphæ; *XIII* de secretionem liquidum nervei; *XIV* de salivæ & succi pancreatici secretionem; *XV* de secretionem humoris, oculos irrogantis; *XVI* de secretionem humoris pericardii; *XVII* de secretionem seminis; *XVIII* de secretionem lactis; *XX* de secretionem & excretionem bilis; *XX* de urinæ secretionem & excretionem; *XXI* de mucis & ceruminis secretionem & excretionem; *XXII* de transpirationem; *XXIII* de fecum alvinarum excretionem; *XXIV* de excretionem sanguinis menstrui; *XXV* de nutritionem; *XXVI* de differentiam corporis & actionum
secundum

secundum ætatem, sexum, & temperamentum; *XXVII* de sensibus. In altera autem *Parte*, qua præcipua Hygieines capita explanantur, agitur *Tab. I* de sanitate; *II* de aere; *III* de cibo & potu; *IV* de somno & vigiliis; *V* de motu & quiete; *VI* de pathematibus animi; *VII* de excretis & retentis. Nos quidem ex omnibus, quæ Autor hic affert, duo tantum speciminis loco transcribemus. In *prima Tabula*, qua simul Medicinæ historiam breviter persequitur, primas ejus origines ad *Adamum* refert, hunc primum fuisse Medicum, justis rationibus probari posse, contendit, quævis, eam opinionem ab aliis false ridenti, non ignoret. Postquam enim homo in gravissimam Numinis iram, & simul in acerbissimas incidit miseras, is certe, necessitate compulsus, videre debuit, qua ratione corporis molestias præcavendo vel cito percurando tolerabiliores redderet. Præterea graviditatis *Eve* initium, statum, atque symptomata, foetus & secundinarum exclusionem, lochiorum fluxus, tanquam hæmorrhagiæ exemplum valde luculentum, porro lactis proventum alendo infanti a natura sapienter destinatum, meconii excretionem, aliaque utriusque sexui, ejusque ætatibus, propria, observavit. Quid hæmorrhagia passiva, quid mors, esset, funestissimo experimento *Abelis* a *Caino* trucidati perspexit, atque ita Pathologiæ addiscendæ occasionem habuit. Porro ejus scientiam naturalem indicare videntur nomina animalibus imposita, quæ rudia non erant, sed cum intimiori naturæ cujusvis animalis conjuncta cognitione. *Tab. II pag. 50* homini tribuit vitam triplicem, propriam scilicet, quam anima rationalis ut spiritus habet; spiritualem, ad quam suscitandam & obtinendam omnia illa valent *μεγαλέων*, quæ Deus per magnam mundi Servatorem manifestavit; & denique naturalem, quam cum corpore communem habet. Vita spiritualis atque animalis longissime inter se indole, desiderii, actibus, atque effectibus, discrepant. Quælibet cupit ea, quæ sua sunt, atque alteri sæpius contraria. Vita spiritualis cupit cælestia, naturalis vero terrena, & sui præcipue corporis conservationem. Anima, quæ hic tanquam mater dua-

rum

rum harum filiarum sistitur, utriusque amans, & in hanc, & in illam, singulari amore & obsequio fertur. Sed, quando uni magis obtemperat, alterius offensionem incurrit. Quia etiam vita naturalis cum spirituali nexu quodam singulari arctius juncta cohæret, innumerabiles hinc oriuntur commixtiones atque confusiones, quæ ipsos Theologos ita passim fallunt, ut in errores non mediocres sæpius delabantur, & id, quod naturæ est, ad gratiam referant, vel, quod gratiæ est, naturæ tribuant. Hanc turbam atque confusionem quamvis Theologi per statum tentationis expedire nitantur, monet tamen Noster, tentationes non esse puras, sed vitæ naturalis turbis permixtas, atque facile evanescentes, quamprimum morbus corporeus sanatus fuerit. Puras vero tentationes, quæ mentem nostram corpore sano agitent, rariores, & ad illas dignoscendas habitu theologico-medico opus esse. Præterea etiam anima, si medice tantum consideretur, in vita naturali, qua cum corpore intime est conjuncta, talem præ se ferre potest indolem, quæ indoli spirituali adversari videtur. In hoc enim vinculo materialibus affectionibus est obnoxia, & talia subit prædicata, quæ de spiritu dici nequeunt. Præcipue autem ob nexum hunc incorporeum in actionibus suis multum impeditur, quo minus pro indole sua spirituali agere queat. Facultates ratiocinii ita esse limitatas observat, ut rerum terrestrium terminos transcendere nequeant; atque ita etiam in motibus vitalibus multas occurrere difficultates, multoque opus esse exercitio, donec infans ambulet, multo labore, multaque difficultate, reliqua exercitia & artificia addisci, a motu corporis voluntario & functionibus animalibus fieri fatigationes, animam itaque hic velut semimaterialem videri.

*ALBERTI HALLER, MED. DOCT. SOC.
Reg. Scient. Suec. Sod. Reipubl. Bernensis hætenus Bi-
bliothecarii, de Methodico studio Botanices absque præ-
septore Dissertatio inauguralis, cum primum Anato-
mes*

mes, Botanices, & Chirurgiæ, Professionem publicam ordinariam in Academia Georgia Augusta Regio iussu capesseret ad diem 12 Octobr. A. 1736.

Gottingæ, apud Abrahamum Vandenhœck, 1736, 4.

Plag. 4.

Felicioꝝ præ reliquis censetur Botanica, quod externis plantæ singulæ abundant signis, quibus illæ generi cuidam summo, medio, infimo, subalterno, denique & speciei, adjudicari, vel a male constituta classe quadam denuo divelli, & ad alias partes ablegari possint. Istius rei eam censet claritatem Cl. Autor, ut sine præceptore etiam proficere quempiam in re herbaria posse confidat, dummodo plantæ partes externas, easque constantes, pro charactere adoptet, & suis quamque nominibus cognitam perspectamque efficiat, id quod ductu *Raji* potissimum, quod plantas floriferas, ductu *Scheuchzeri*, quod gramina attinet, fieri posse arbitratur. Muscis cognoscendis sufficere putat, si quis conditionem fructificationis, huic generi solennis, *coronam, operculum, setam, volvam, anulum, ex Vaillantio & Dillenio* præcognitam habuerit. Optimam inde seligendam suadet methodum, eam, quæ sit sine ullò errore, facilis, tuta, qualem si quis habiturus est, expectabit, donec amnis defluat. Non placet Cl. Autori *Morisoniana*, non *Riviniana*, nec meliori fortuna *Tournefortii, Pontederæ, Knauthii, Magnolii, Vaillantii*que, synopsis plantarum utuntur, quas noluit humani quidpiam passas esse. *Hermanniana*, quam *Barbavius* correctam reddidit, parum abest, quin placeat; sed *Rajana* præ ceteris illa est, quæ errare nescit. Hanc, vel *Hermannianam*, præceptoris vices penes rudem aliquem in re herbaria hominem habituram putat. Summum genus, *arborem & herbam*, etsi difficultatibus istam rem premi haud diffiteatur, retinendum censet, sed prævidit, in ultimis familiarum rei herbariæ tabulis, quas epiphyllisperma, lichenes, fungi, musci, constituunt, aquam hæsuram; inde subsidia, & luculentos, qui characteris loco esse possunt, conceptus, de ista re suppeditat; donec *Baubinianus*, quem Cl. *Dillenius* adornat, Pinax lucem

K

ad-

ad specturus est, qui omnia lubrica hactenus & incerta majori luminari admovebit. Laudatur interea *Vaillantii*, *Michelli*, *Dillenii*que, circas fungos meritum, maxime vero *Michelli* circa muscos præfens, & circa filicinas futura, industria, quain cum longum sit expectare, ipse epiphyllispermas ex unita fructuum & foliorum consideratione eleganter admodum, & pro sua in arte peritia, perspicue, declarat. Cognitis omnibus, quæ ad optimam methodum faciunt, exeundum est tyroni, qui magistro uti nolit, vel eodem destituatur, in floridos campos, nemora, & loca lacustria; conquirendæ plantæ florentes; annotanda radices, caulibus, foliorum, floris, calycis, petalorum, flaminum, tubæ, ovæ, placentæ, seminum, figura, numerus, sedes, color, odor, sapor, magnitudo; hæc omnia chartis mobilibus consignanda, addito suæ descriptioni mensis die, locoque natali. Primo anno non nisi florentes perfecto flore observet, omittis tantisper graminibus, inuscis, aliisque. Elapso anno, stirpes affabre exsiccatas floribus nitide conservatis disponat, & genera ex præstabilitis Tabulis Synopticis conquirat; proximo anno, quas antea non viderat, vel dubias, aut imperfecte observatas, adjiciat, sed errore vacuum fore laborem desperet, curis posterioribus fordes paulatim expurgaturus. Vocandi in subsidium erunt Autores, qui singularum, quas inhabitarunt, regionum plantas descripserunt; iconibus itidem aliquid largiendum erit, quas optimas ex *Clusio*, *Lobelio*, *Rivino*, quem hac unica vice cum honoris mentione adducit, aliisque, habere quempiam posse largitur. His tamen omnibus ita nemo progredietur, ut non eidem cum rei herbariæ dira lue, homonymia, synonymia, & polyonymia, consistendum superfit. Perplacent, quæ de jure nova imponendi nomina sic habentur: *Erit autem in pronuntando timidior semper, neque nova nomina imponet facile.* Utinam ista privatorum hominum, jure, quod plurimum esse debet, abutentium, licentia plantas cognoscendi studium non interverteret. Consilium isthoc de Botanica sine magistro addiscenda superfluum Philobotanicis Gottingensibus futurum est, quibus ista felicitate frui

CON-

contingit, ut *Cratœum* Helvetum præeuntem habeant, cujus semestri instructione plus, quam triennio avtodidactæ diligentia, profecturi sunt.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE DES
Sciences, A. MDCCXXX, &c.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIA-
rum Anni 1730, una cum Commentariis Mathematicis
& Physicis ejusdem Anni.

Parisiis, in Typographia regia, 1733, 4.

Alph. 3 plag. 22, Tabb. xn. 26.

In *Physica generali du. Fey*, experimenta magnetica anni 1728 continuans, non nisi unum vorticem, vel fluxum, materiz magneticæ per polum boreum intrantem, exeuntem per australem, concedit. Strias magnetis, quas *c. l.* demonstratas dare allaborarat, probabilitatis nihil amittunt, hincque occasionem arripit Autor differendi de optima methodo acus vi magnetica imbuendæ, quid citius proprietates magneticas adipiscatur, ferrum, chalybs, an chalybs indurata, inquirens. *De Reaumur* multum insudavit thermometris graduum comparabilium construendis, principium tamen divisionis fixum a puncto congelationis aquæ artificialis, non naturalis, sumit. Gradus æquales sunt, non ratione longitudinis tubi, sed ratione dilatationis liquoris. Sit volumen liquoris partium centum, volumine hoc aucto una centesima, thermometer monstrabit unum gradum, duos, volumine aucto duabus centesimis, & ita porro. Eo igitur res reducitur, ut innotescat exactissime capacitas globi in thermometro, centum e. g. partium aquæ; additis una, duabus &c. partibus aquæ, si in cylindro thermometri notetur altitudo, quousque ascendat liquor totalis, gradus hi erunt æqualiam voluminis augmentationum, quanquam inæqualium longitudinum ob irregularitates thermometri physicas. Articulus hic novis ac summe utilibus gaudet notis. Idem Autor de natura & caractere terrarum in genere, an & in quo

ab arenis differant, differunt. Terræ aquis humectatæ rarefiunt, & desiccatae ad pristinum redeunt volumen, arenæ e contrario, quantum possunt humefactæ, non majus occupant spatium, nec arefactæ minus. Quo magis terræ pingues sunt, eo majori gaudent gradu ductilitatis, ut vasa inde fingi possint. Quæ annis 1726 - 1728 *Coupletus* de vallis terras sustinentibus exhibuit, e Geometriæ subtilis sinu erant petita. De *Reaumur* jam addit physicas quasdam speculationes. Terra ad perpendicularitatem lecta paulatim tantum decidit, hinc murus oppositus non magnum experitur nisum terræ ad latera; alii, quoniam hæc terra, aqua pluvia inflata, valde expanditur, ac vim inferiora versus exercere non valet, hinc totus nisus in horizontalem directionem eo fortius incumbit. Omnes terræ pro alkalinis habentur, una tamen longe fortior altera cum acidis effervescit. Idem diligentissimus naturæ investigator scriptum legit de Mechanica, qua multa insecta folia arborum, quercus imprimis, plicant, ac ad curvaturam ducunt. *Maraldus* quantitatem pluvie 16 digit. $\frac{1}{2}$ lin. maximam thermometri altitudinem d. 4 Aug. 76° vento Notozephyro imam, d. 27 Jan. 23° barometri imam 27 dig. 2 lin. d. Martii 9 - 11, summam 28 dig. 4 lin. d. 23, 25, 26 Nov. ac declinationem acus magneticæ $14^{\circ} 25'$ Corum versus d. 20 Nov. observavit. Aurora borealis sæpius, non tamen nimis, splendida, si illam d. 9 Octobr. excipias, apparuit. *Cassini* Observationes meteorologicas, Aquis Sextiis habitas, cum Parisiensibus comparat.

In *Anatomia Petitus*, Medicus, scrupulose in varios humores chrySTALLINOS & animalium & hominum inquisivit, eorum pondus, magnitudinem, duritiem, varias sphericitates, in tabellas conjiciens, quibus adjunxit magnum numerum mensurarum, quas in aliis invenit animalibus. *Morandus* in homine mortuo 40 annorum humoris vitrei portionem ossificatam, inaudito exemplo, deprehendit. *Winslow* de motu capitis, colli, & spinæ dorsi, more suo elegantissime disseruit. *Hunaldus* ossa cranii humani rigide examinavit, futuras, diversas laminas, ossa *Wormiana*, dentes, &c. comprehendens.

In

In *Chymia Geoffroy* de juribus carniū cominentatur, ac in tabulis exhibet, quid, balneo mariz extracto, hujus extracti analysi, & quæ post analysin in extracto supererant, fibris valde ficcis, in diversarum carniū jusculis deprehenderit. Res non spernendi usus in morbis, qui, in Gallia præsertim, juribus tantum carnis locum dant. *Du Fay* stupendum numerum materiārum phosphorascēntium detexit. Ad phosphori naturam, parum abest, quin omnia evehantur corpora, ita, ut, si in posterum non omnia corpora phosphori evadant, forsā admiratio nos subitura sit contraria ei, quam, cum lapis Bononiensis detegeretur, nobis subnatam meminimus. *Bourdelinus* sal lixiviosum guajaci examinavit, cujus occasionem *Stablius* præbuit; & *Boulduc* simpliciorē methodum mercurium sublimatum corrosivum præparandi præscripsit.

In *Botanica du Hamel* artem furculos arboribus inserendi ad meliorem reducere methodum conatur, ac pirum Anatomiz, ut loquuntur, subjecit. Sed, ut specimen aliquale exhibeamus, quanta cura ac patientia delicatissimæ fibræ hujus fructus in apricum producantur, hoc unicum adjiciemus, aliquanto pirum, duobus annis integris in aqua maceratam, cum scalpello valde subtili unica fibra separari cœpisset, iterum 15 diebus aquæ injiciendam fuisse. Huic macerationi debetur, quod, cum cutis humana tribus membranis componatur, Autor in piro quatuor detexerit, cui nomina epidermidis, membranæ mucosæ, lapideæ, & fibrosæ, indidit. *Nissolius*, Montispeffulanensis Academiæ Socius, phaseoli Ind. hederæ folio anguloso, semine oblongo, (vid. *Raji Hist. Tom. III pag. 438*) descriptionem dedit.

In *Geometria Abbas de Bragelongne* curvas quarti ordinis imperio Geometrarum subjecit. Hujus ordinis huc usque non notæ erant nisi 3, vel 4, parabolæ, tot hyperbolæ, conchois *Nicomedis*, & Lemniscas *Bernoulliorum*, quas omnes fere *Mac-Laurinus* ultimo consideravit. Jam vero novus, isque vastissimus, aperitur campus, cui huc usque vix parem inveneris. *Bernoulli*, Prof. Mathem. Bas. methodum inveniendarum tautochronarum in medio resistente ut quadratum velocitatis exhibuit. *De Maupertuis* problema inveni-

niendæ curvæ accessus ad horizontem, vel descensus æquabilis, quam *Leibnitius*, *Bernoullius*, & *Varignonius*, Parabolam cubicam secundam invenere, ad maximam evexit universalitatem, non in vacuo, sed in medio quocunque resistente, eam detegere docens. *Nicolius* fortes duorum lusorum calculo subjecit, nec non, positis 3 vel 4 lusoribus, idem præstitit, imo positis lusoribus tot, quot volueris, qui tot finiant, quot placuerit, ludos, omnia analysi examinavit. *Mabieu* analogiam, quæ triangulum, circulum, & hyperbolam, intercedit, in apricum posuit, ac ulteriorem promittit elucidationem.

In *Astronomia Cassini* Cometam, a d. 31 Julii A. 1729 usque ad 21 Jan. A. 1730 observatum, quanquam non nisi Astronomis, iisque exercitatis, visum, maximi tamen habet. Toto seculo cometa nullus per sex menses integros exstitit visibilis; a primo apparitionis tempore usque ad 19 & 20 Octobris semper retrogrediebatur, post hæc directo procedebat itinere. Perbelle hic cometa & *Kepleri* regulam, & vortices *Cartesii*, corroborat. Observatio eclipsæ lunæ d. 8 Aug. A. 1729 & Parisiis, & Luisianæ in Anrelia nova, habita, differentiam meridianorum valde conformem sistit ei, quam de *Isle* prodidit. Exstat & observatio eclipsæ solaris, ab eodem *Cassino* d. 15 Julii A. 1730 instituta. *Godinus* publicavit solutionem valde simplicem problematis, inveniendi punctum eclipticæ, ubi motus solis in ascensione recta æqualis est motui longitudinis.

In *Geographia de Mairan*, contra *Davallum*, Gallorum metropolin, ut de *Isle* dixerat, majorem esse Britannorum regia, pro aris & focus defendit.

In *Mechanica Coupletus* testudines, anno præcedente perfectæ positas, geometricè considerat. Jam autem, cum lateres physice valde sint impoliti, jungit has inæqualitates, examinatque minimam crassitiem, quæ testudini 180 & 120 graduum sufficiat, nifum concamerationis horizontalem, & basin columnæ sustentantis. *Pitotus*, de motu aquarum commentaturus, *Varignonii* principium præmittit. Celeritates aquarum e foraminibus in fundo vasorum aut aquæductuum salientium esse inter se ait ut radices altitudinis aquæ superincum-

eumbentis. Applicat hæc ad motum molendinorum, aquarum salientium, ac fluviorum.

REVELATION EXAMINED WITH CANDOUR, &c.
h. e.

INQUISITIO SINCERA IN SENSUM ET usum diversorum dictorum Scripturæ, manifestatorum hominibus, & ad creationem attinentium.

Volumen primum. Editio secunda, emendata.

Londini, apud Christ. Rivington, 1733. 8.

Alph. I plag. 6.

Premittit Autor Dedicacionem ad potentissimum Angliæ Regem, qua hortatur eum ad omnia tentanda, quæ faciant ad subjugandum errorem, & pedibus conculcandam impietatem, in quo regni Angliæ vera gloria, uti Regum ipsorum omnisque stirpis regiz, consistat. In Præfatione lamentatur de incredulitate pariter ac impietate crescente in dies, serioque declarat, se præter veritatis & sanctitatis studium nihil intendere. Dissertatione *prima* agit de fructu vetito in revelatione illa, quæ primum facta *Adamo* in Paradiso, *Genes. II, 16, 17*. Hanc revelationem credit fuisse necessariam, ne comessione fructuum minus salutarium sibi met afferrent perniciem primi homines. Dissertatione *secunda* de cognitione *Adami* ad bruta attinente, ad eorum nempe naturam, affectiones, aliaque, huc pertinentia, disputat: qualis admodum ei fuerit necessaria. Accessit deinde dominium in eadem concessum, ut nasceretur ei jus utendi creaturis. Dubium hic sibi movet, quomodo *Eva* ab serpente seduci potuerit, cum, nec loquendi facultate, nec rationis usu, eundem præditum esse, cognosceret. Fingit sibi Autor, credidisse *Evam*, serpentem loquelæ & rationis usu fuisse ipsa fructus vetiti comessione instructum, & hoc modo illam seductioni sese reddidisse obnoxiam: sed, cum hæc fingat Autor, non meretur approbationem

tionem interpretatio. Dissertatione *tertia*, de cognitione matrimonii, *Adamo* data, hujus proponit necessitatem, & arctissimam maris & foeminae unionem, multaque operose probat ubivis obvia. Dissertatione *quarta* de loquendi facultate ad custodiam societatis valde necessaria, communicata cum *Adamo*, quam sine revelatione assequi non poterat, fulse disputat. Dissertatione *quinta*, de revelationibus, quae lapsus sequebantur, historiae lapsus obscuritatem concedit, nec aliter, quam obscuram, esse potuisse, tuetur; *Adamum* & *Evam* plura longe in poena serpenti denunciata vidisse, ac litera ostendat; serpentes comedere pulverem credit; serpentem, qui *Evam* seduxerit, diabolum fuisse concedit, historiamque lapsus modo literaliter, modo allegorice, esse exponendam, existimat, idemque argumentum Dissertatione *sexta* & *septima* persequitur. Dissertatione *octava* de sacrificiis agit; primum actum cultus divini in sacrificio fide oblato quærit, cujus usus, cum ad omnes gentes sese extenderit, aut ab exemplo *Adami*, aut autoritate divina, fuerit propagatus; sacrificia itaque divinae esse institutionis, Deumque ita voluisse pactum erigere cum hominibus, iisque suam offerre gratiam. Dissertatione *nona*, de corruptione hominum, & diluvio, eam consequente, malitiam hominum tanquam causam respiciendam esse impellentem, recte putat. Dissertatione *decima*, de causis naturalibus, quibus est usus Deus omnipotens in diluvio hominibus immittendo, Deum putat, cum expansum secundi diei constitueret, tantam aquarum copiam elevasse, quantum cum demitteretur, diluvio immittendo sufficeret, non exclusis causis aliis, in ipso textu sacro productis; tandem reducit omnia ad omnipotentiam divinam. Dissertatione *undecima* fines indicat, quos divina sapientia, diluvio immisso, intendit. Voluit Deus constituere monumentum infallibile providae justitiae suae. Ejus autem diluvii existentiam rationibus impugnari vilioribus, ait Autor, nihil plane efficientibus. Dissertatione *duodecima*, *decima tertia*, & *decima quarta*, partim dubiis satisfecit, partim veram sententiam confirmavit testimoniis. Dissertatione *decima quinta* difficultatibus nonnullis occurrit, quae adversus arcam *Noe* moventur.

Parte

Parte secunda in Præfatione, nullum amplius, queritur, sensum Numinis inesse hominibus: quem defectum ex contentu Scripturæ derivat, non exclusis causis aliis. Huc refert perverfam illam methodi mathematicæ ad sermones, coram plebe habendos, accommodationem, quam pertinere putat ad scholas, nec laudem mereri oratores sacros, cum ita se gerant, ac si cum intelligentiis puris, omni corpore orbatis, ipsis res esset, & sola theoria explendis officiis sufficeret. Dissertatione *prima* de concessione agit, post diluviun *Noacho* data, vescendi animalibus, ita tamen, ut comestione sanguinis interdiceretur, quo interdicto adhuc hodie Christianos teneri existimat. Pergit hæc Dissertatione *secunda* exponere. Dissertatione *tertia* de ædificatione Babelica, quæ ab ipsa antiquitate confirmetur; *quarta* de prædictionibus, ad *Ismaelem* attinentibus; *quinta* de circumcissione, quæ *Abrahamo* injuncta; *sexta* de everfione Sodomæ & Gomorrhæ; *septima* de mandato, *Abrahamo* dato, ad sacrificandum filium, copiose disserit. Dissertatione *octava* idem mandatum liberat ab aliquo dubio, quod moveri solet, ubi multa cura id agit, ut S. Scripturæ autoritatem divinam afferat.

LETTRES PHILOSOPHIQUES, &c.

h. e.

EPISTOLÆ PHILOSOPHICÆ, SCRIPTÆ

Autore V * * *

Rhotomagi, apud Joreum, 1734, 8.

Plag 12.

Quæ in Gallia habuerint fata hæc Epistolæ *Voltarii*, A. 1733 primum Anglico sermone Londini editæ, satis jam constat. Quandoquidem vero de iis potissimum argumentis agunt, quæ ad rem Anglorum sacram, civilem, atque literariam, pertinent, varietateque & elegantia sua lectores non parum oblectant, operæ pretium nobis facturi videmur, si earun-

L

dem

dem mentionem non penitus prætermittamus. Epistola igitur *prima* colloquium cum Tremulo quodam, quem Londini invisit, de præcipuis ejus sectæ placitis, baptismo, sacra cœna, moribus quoque singularibus, quando a titulis verborumque honoribus, inter politiores receptis, ab aperiendo capite, à militia, &c. abstinent, item de vestitu peculiari, habitum, exponit. *Secunda*, quid in sacris Tremulorum publicis, cum iis interesset, observatum fuerit, commemorat. *Tertia* primas lineas historię Quackerismi, in priinis *Georgii Foxii*, sistit. Hunc in priinis refert cuidam judici, coram magno hominum confesso, ob sanctorum virorum vexationes, singularem pœnam prædixisse. Is vero; ut semper fuit ebriosus, potitque cerevisiæ & liquorum spirituorum deditus, duobus post diebus apoplexia interiit, cum jam in eo esset, ut tabulas de Quackeris quibusdam carceri includendis obfignaret. Cum hic eventus non intemperantiæ, sed prædictioni, deberi crederetur, eo ipso Quackerorum numerus magis, quam a mille sermonibus, increvit. *Quarta* historiam hanc persequitur, maxime ratione *Wilhelmi Penii*. *Quinta* de religione Anglicana, Episcopisque, agit, quos cum Gallis comparat, & illis multo rectius incorruptiusque vitæ gemis sectari contendit, causas ejus rei explorans, Abbatesque Gallicos false simul perstringens. Lepide admodum dicit, Gallos tanquam homines liberos ad cœlum contendere, per quamcunque viam placuerit. *Sexta* de Presbyterianis agit, quos cum mediocribus admodum redditibus, adeoque nec tam lauto vivendi genere, quam Episcopi, fruantur, & proinde in horum honores magnopere invehantur, scite cum superbo *Diogeni*, qui superbum *Platonem* pedibus conculcabat, comparat. Quam amice autem & pacate tam diversarum sectarum homines in Anglia inter se agant, Londini in priinis in ædibus, ubi mercatorum conventus institui solent, videre licet. *Septima* de Socinianis, vel Arianis, aut Antitrinitariis, in Anglia, & in priinis de *Newtono*, qui hujus sectæ fuerit studiosior, quod eam magis geometricè ratiocinari putaverit, quam alias, item de *Clarckio*, ejusque studiis & caractere, & quod opiniones suas in sinu suo magis amaverit, quam multos earum consortes

red-

reddere laborarit, nonnulla refert. *Oitava* Senatum summum Anglicanum, seu Parliamentum, respicit. Quandoquidem ejus senatoribus comparatio cum veteribus Romanis qualiscunque admodum placet, magnum inter populum Romanum & Anglicanum intercedere discrimen ostendit. *Nona* regiminis statusque publici varias vicissitudines, & presentem conditionem, repræsentat. *Decima* commercium, & redundantes inde ad Anglorum gentem divitias, exponit. *Undecima* ad inoculationem variolarum pertinet. Mos ille a Circassis ad Anglos pervenit. Cum enim filix illorum admodum venustæ in lucem edantur, matres admodum egenæ molliter eas educant, & inprimis saltandi arte exercent, ut amoris illecebris eo magis placeant, & locum in Gynæceis Turcicis Persicisque nanciscantur. Sæpius vero accidit, ut variolæ vel morte præmatura, vel vultus defecatione, omnem eam spem irritam redderent, vel epidemiæ etiam commercia cum Persis Turcisque intercluderent. Cum igitur meminissent, paucos admodum bis in variolarum morbum incidere, de iis arte excitandis cogitarunt. Atque hæc inoculationis fuit occasio. Posthæc ad Turcas, ab iis vero per Legati ad Imperatorem Turcicum Britannici, *Wortley*, conjungem, initio regni *Georgii I*, in Angliam, demigravit. *Duodecima*, vere sapientem hominem longe præferendum esse omnibus illis Heroibus, qui terrarum orbem devastaverunt, contendit. Maxima simul ejus pars merita extollit *Baconis Verulamii*, præcipue ob Philosophiam experimentalem ab ipso institutam. Nec minus Philosophia morali, Historia, dictionisque præstantia, clarus, uno verbo, elegantissimi ingenii vir, fuit. *Decima tertia* in laudes *Joannis Lockii* excurret. Magnus is utique fuit Philosophus, potissimum Logicus, probavitque suo exemplo, posse aliquem ingenio Geometrico esse præditum sine Geometriæ adjumento. De mente humana cum parum cognovissent ante illum Philosophi, is ejus naturam diligentius exploravit, de intellectu inprimis accurate commentatus. Magnis litibus fuit implicitus ob quæstionem, an Deus materiæ vim cogitandi tribuere queat,

quam *Lockius* affirmavit. Autor ejus partes tuetur, & opinionem hanc religioni non inimicam esse, asserit. *Decima quarta* comparationem inter *Cartesium* & *Newtonum* instituit. Eadem jam usus erat *Fontenellus* in elogio *Newtoni*. Sed male ea habuit Societatem Londinensem. Cl. *Voltarius* ostendit, fuisse hos Philosophos & ingenio, & moribus, & fortuna, & fatis, & philosophia, diversos. *Decima quinta*, de *Newtoniano* attractionis systemate agens, primo theoriam motus magnorum mundi corporum, a *Cartesio* excogitatum, objectionesque *Newtonianas*, attingit, deinde vero narrat, quomodo *Newtonus* in systema attractionis inciderit, & quibus argumentis illud in omni materia locum habere demonstraverit. *Decima sexta* exponit, quousque *Cartesius* in doctrina de lumine processerit, & quibus accessionibus eandem auxerit *Newtonus*. *Decima septima* merita *Newtoni* in Geometriam infinitorum, calculum scilicet differentialem & integralem, quorum is autor hic perhibetur, neque minus emendationem Chronologiae perceret, qua nimirum eruisse sibi *Newtonus* videtur, mundum 500 annis juniorem esse, quam vulgo traditur, cujus sententiae fundamenta breviter hic, sed eleganter, explicantur. Nos vero de iis rebus alibi ex instituto satis diximus. *Decima octava* Criticam in Tragœdias Anglorum, eorumque præcipuos scriptores, maxime *Shakespear*, *Drydenum*, & *Addisonum*, exhibet. *Decima nona* similem Criticam in Comœdias Anglorum, & potiores earum scriptores, ut *Wicherley*, *Vanbrugg*, & *Congreve*, sistit. *Vigesima* de principibus Angliæ viris literarum cultoribus agit, in primis rationem exquirens, quare plures ex iis se literarum studiis tradant, quam a regiminis forma petit, quod pluribus temporibus publicos habere sermones, & patriæ salutem defendere, licet. Exstat in fine hujus Epistolæ Ode quædam satis bella in Italiam, ab Anglo quodam, inde reduce, confecta. *Vigesima prima* Comitem *Rochestriæ* celebrat tanquam magnum Poetam, & magni ingenii virum. In Satyris suis ad *Boilavium* accedit, quod exemplo quodam, ubi de eodem argumento uterque scripsit, probatur. Laudat quoque *Wallerum*, tanquam præstantissimum Poetam, qui *Voituris* non modo par, sed etiam superior,

fior, fuerit. *Vigesima secunda* de *Swiftio*, ejusque operibus, & *Popio*, agit. Illum Angliæ *Rabelsum* vocant. Autor vero, multis modis eum meliorem esse *Rabelsio*, asserit. Ceterum & Autori videtur, Angliam non habere tam egregios Historicos, quam Galliam, nec Tragœdias veri nominis, sed Comœdias perbellas, specimina poeseos admiratione digna, & Philosophos, qui deberent esse præceptores generis humani. *Vigesima tertia* honoris, quo in Anglia eruditi viri fruuntur, rationem habet. Ad excolendas literas Angli non excitantur tot propositis præmiis, ut Galli solent. Excitari tamen facile possunt, quod 1) sæpe splendidis muneribus præfici soleant, 2) magno honore & vivi fruuntur, & mortui, quod vel monumenta Westmonasteriensia, magnis viris, qui nationis gloriam multum amplificaverunt, constituta, testantur. Quandoquidem vero id nonnulli ægre tulerunt, quod celebris illa Comœdiarum actrix, *Oldfeldia*, eodem prope honoris cultu, quo *Newtonus*, terræ mandata fuerit, id eo excusat Autor, quod spectacula magno in honore habeat Anglicana natio. Multa de *Joanne I*, qui spectaculis labem adspersit, asseruntur. *Vigesima quarta*, de Academiis Anglicanis inscripta, Societatem Scientiarum Londinensem antiquiorem esse Parisiensi, sed non adeo bene constitutam, contendit. Desunt præcipue præmia & regulæ. In Londinensem facile recipitur, qui amat literas; in Parisiensem vero non nisi qui in iisdem admodum excellit, & in certaminibus alios competitores vincit. Londinensis & Physicam, & literaturam, respicit. Parisiensis autem solam Physicam scrutatur; literaturam alia Societas peruestigat. *Swiftius* posterioribus *Anna* annis conditurus erat Academiam linguæ patriæ excolendæ causa, cujus protector & magnum ornamentum futurus erat Vice-Comes *Bolingbrakius*, Status Secretarius. Sed morte *Anna* subita ea consilia in fenum abierunt. Hac occasione ad Societatem Francicam quoque devolvitur *Voltarius*, & imprimis Orationes, quæ haberi, & deinceps typis publicari, solent, quando novus Collega recipitur, & in quibus idem idemque semper dicitur, false admodum perstringit. *Vigesima quinta* in meditationes quasdam *Pascalii* observatio-

nes exhibet. Putat Cel. *Voltaire*, *Pascalium* in iis homines nimis malos, nimis miseros, repræsentare, atque essentia naturæ humanæ ea imputare, quæ ad singulares tantum homines pertineant. Quapropter partes humanitatis contra hunc milanthropum subtilem defensurus, breves ubique annotationes subjecit. *Vigesima sexta*, quæ est ultima, de incendio Altonaviæ refert, ad illud perpetrandum Comitem *Steinbockium* ab Hamburgensibus non fuisse invitatum. In vita enim *Caroli XII*, Suecorum Regis, tradidit, commune esse famam, ac si res ita acta esset, Aliter vero a Cl. *Richey* coram, atque ab Autore *Epistolæ* cujusdam, *Bibliotheca*, ut vocatur, *ratiocinanti* insertæ, edoctus, verba hæc retractat.

DELLA ESISTENZA, DELLA PROVIDENZA, &c.

h. e.

DE EXISTENTIA, PROVIDENTIA, ET aliis attributis divinis, de natura miraculorum, de immaterialitate, libertate, & immortalitate mentis humanæ, de bonis & malis moralibus, de præmiis & poenis vitæ futuræ, Dissertatio FRANCISCI WENCESLAI BARKOVICH, Sacerd. Congreg. di *Somasca*, dedicata Excell. Senatui Veneto.

Venetis, apud Ludovicum Pavinum, 1730, 8.

Plag. 6.

Libellus hic, mole admodum exiguus, gravissima religionis naturalis capita complectitur, docte & succincte a præclaro Autore pertractata. Qui, quanquam aliorum Philosophorum loca excitare non solet, in eorum tamen scriptis & sententiis se diligenter versatum esse ostendit. Dei unius existentiam necessariam & independentem, infinitasque perfectiones, ex consideratione rerum existentium finitarum demonstrat. Porro neque in Deo, neque in mente nostra, esse aliquid corporei, neque facultatem cogitandi attribui materiæ posse, docet. Inde progreditur ad libertatem Dei homi-

hominisque afferendam: qua qui destitutus sit, ac necessario agat, eum plane non agere, sed pati: qui vero indifferentiam æquilibrii ad libertatem requirunt, eos confundere indifferentiam ipsius potentiz agendi cum indifferentia prõpensionis: hanc parum rationi congruere, illam in hoc uno consistere, quod, qui libere agit, is etiam possit non agere: rationes, quæ ehs liberum ad agendum movent, non esse causas, sed occasiones, actionum, neque impedire, quo minus actiones sint liberrimæ. Ad quæstionem, an præsens mundus sit necessario ex illis universis optimus, quos Deus producere potuisset, negando respondet Autor: potuisse enim Deum, salva sua sapientia, mundum plane nullum condere: licet, respectu rerum creatarum, melius sit, esse creatas, quam non creatas, & esse perfectiores creatas, quam minus perfectas, tamen respectu Dei idem afferi haudquaquam posse: distinguendam esse sapientiam Dei interiorẽ ab eisdem sapientia, in mundo expressa: in mundo perfectiore plus futurum fuisse sapientiz expressæ, non plus sapientiz interioris. Si Deus creare mundum nolisset, nolisset sapientiam suam exprimere: at, si æque sapiens fuisset, sive exprimere sapientiam suam voluisset, sive minus, fatendum esse, eum etiam æque sapientem fuisse, sive magis, sive minus, sapientiam suam exprimere, hoc est, sive perfectiorem mundum, sive minus perfectum, condere, voluisset. Jam, quod ad bonitatem, iustitiam, ac ceteras Dei perfectiones, attinet, quæ morales vocantur, eas plane esse infinitas, Autor declarat, neque mala, quæ in mundo deprehendimus, alii esse rei adscribenda, quam vel imbecillitati intellectus finiti, vel potentiz deficienti, vel voluntati, perperam agenti: bona & mala moralia in eo consistere, quod actiones hominũ cum veritate rerum vel convenient, vel minus convenient: eumque peccare, qui veritatem quamque ipsa sua actione negat: omnes enim res suas inter se habere certas relationes, aliasque aliis perfectiores, ideoque præferendas esse: hinc, qui imperfectiores perfectioribus præferant, magisque ament, omnino male facere, suaque abuti libertate. Omitimus, quæ

quæ de miraculis, & providentia divina, Autor præclare differit, tribusque saltem verbis adhuc annotamus, quod pœnas damnatorum æternas fore statuatur, quoniam eorum culpa & malitia similiter sit in æternum duratura. Quod vero de mensura felicitatis vel miseriæ alterius vitæ affert, ex magnitudine & duratione voluptatum & dolorum hujus vitæ æstimanda, non carere difficultate videtur.

LETTERE DISCORSIVE INTORNO AD AL-
cuni poetici-abusi, &c.

h. e.

LITERÆ, QUIBUS RATIONES EXPRO-
muntur de nonnullis abusibus poeticis, dignitati reli-
gionis Christianæ & doctrinæ Christianorum morali pe-
ricula creantibus. Opus posthumum Doctoris PETRI
FRANCISCI BOTTAZZONI, Bononiensis, in-
scriptum Serenissimo Domino Principi hæreditario
Ducatus Mutinensis.

Neapoli, impensis Moschenii ac sociorum, 1733, 4.

Alph. 1. plag. 12.

Editor existit Autoris, inopinata & præmatura morte literis erepti, amicus carissimus, & hoc Opusculum, a *Cajetano Tacconio*, Doctore Philosophiæ, ac Medicinæ Lectore publico, & Professore Anatomies in Academia Bononiensi, acceptum dono, amicitia illius testificandæ causa in usum aliorum evulgare sustinuit. In formula Dedicacionis prædicat Principis hæreditarii Mutinensis commorationem Ripaltensem, picturis, hortis, fontibus, artificiose subsilentibus, ac deliciis reliquis, commendabilem. Dedicatio posterior Deo ter optimo maximo est attributa, cui Autor acceptum fert hoc Opusculum, id inprimis, quod Deus calamum ipsius in hoc aliisque scriptis concinnandis gubernaverit. Existunt utique Poetarum complures, qui formulas, simulacrorum adorationibus proprias, ac hominibus a Religione Christiana alienis

alienis familiares, vel pro ornamentis, vel pro consuetudine, in versiculis suis adhibent. Magni profecto Poetz hic a janua aberrarunt. Epistolis 51 id ipsum ostenditur ac refellitur a *Bottazzonio*. *Erasmus* jam improbavit illum morem, quo Poetz Christiani, carmen exorsuri, Musas & Apollinem invocant, vel *Mariam* Virginem in actionibus vilioribus in auxilium advocant. Nec probat Autor, angelos dici *gentes*, *Mariam* Deiparam vocari *Musam*, seu *Thaliam*, Deum nominari *factorem divinum*, Satanam vero *Averni Daem*, Sanctos fingi *in cymba Charontis proveci*, Jesum Christum cognominari *heroem*, i. e. e semisse Deum, & ex altero semisse hominem, Principesque dioi Turcos *fortunata Marte* devicisse. Id imprimis Christiana mente indignum est, si qui Poetz in delineando Eucharistiae sacramento usi sunt nominibus *Bacchi* ac *Cereris*. Voces *bercle*, *divus*, *medius fidius*, *pol*, *mebercle*, *aeastor*, & similes, Christianis oculis auribusque sunt indignae. Sunt, qui Christum insulse vocarunt *Apollinem*. Autor detestatur porro dedicationem, quae a Christianis fit vocibus adhibitis: *consecrare in voto*. Necromantis vaticinia ac prophetias injuste tribui, addit, detrahens idem donum morituris, quoad id nonnullis naturale videtur. Docet idem praeterea, res profanas haud exponendas esse interventu sacrarum, nec prophetas nostros ad formam & mores eorum, qui multos colunt Deos, repraesentandos. Dedecet Christianos, in sponsaliis nuptiisque conciliandis *Hymenaum* invocare. Quis vero ignorat, Poetas, poemata sua si cui dedicant, Deum facerem, cujus patrocinium extollunt vel implorant. Quem morem haud secus ac alios, aequae pravos, Poetis probatos, Autor notat & refellit. Huc refer eos, qui Regem *Davidem* vocarunt *divinam* vel *regalem Sirena*; qui *Mariam* Deiparam vocarunt *matrem magnam*, ac Deum *Jovem supremum*; qui credunt, ad conservandam linguarum Latinae majestatem gratiamque poeticam locutiones ecclesiasticas esse fugiendas. Adjungit id quoque Noster, quod prophetarum dici non debeant *vates*; quod non liceat dissentire a sensu S. Ecclesiae;

Pag. 1.

4 seq.

14.

19.

26 seq.

28.

32 seq.

43.

58 seq.

67 seq.

97 seq.

M

clesiae;

elefix; nec res fidei Romanensis in dubium vocare deceat. Ipse detestatur eos, qui angelos describunt talaribus ad pedes usque demissis vestitos; qui *Mariam* vocant *Divam* ac *Uraniam*; qui Apostolos vocant *Dives*. Addit tandem, Jesum Christum haud habere angelum custodem, negans, argumentum Elegiæ debere lascivum, molle, vel delicatum, esse. In calce apparent duo Indices, alter Autorum, quorum testimonia fuerunt allata, alter rerum memorabilium.

Pag. 149
seq.
176 seq.
237 seq.
239 seq.

**ARTIS COGITANDI PRINCIPIA, AD
mentem recentiorum Philosophorum compendio exhibi-
ta, atque in usum privatae institutionis concinnata, ope-
ra JANNIS JACOBI BREITINGERI,
Professoris publici.**

Tiguri, literis Conr. Orellii & Sciorum, 1736, 8.
Plag. 10.

Magistri, quibus Cel. Autor in libello hoc concinnando usus fuit, sunt Galli, qui a Portu Regio appellantur, *Jo. Lockius*, *Jo. Clericus*, *J. P. Croufazius*, *Buffarius*, *Christianus Wolfius*, & fidus ejus interpres, quondam clarissimus, *Philippus Ludovicus Thummigius*. Nec suo judicio nihil fidendum esse putavit, in rem præsentem convertens illa *Seneca* verba: *Ego non me cuiquam mancipavi, nullius nomen fero, multum magnorum virorum judicio tribuo, aliquid & meo vindico*. Syllogisticam doctrinam retinuit, in qua, ut verbis ejus utamur, *divinum quoddam latere artificium, post Celeb. Wolfii vindicias, agnoscimus omnes*. Libellus ipse constat, præter Præfationem, præcognitis, Partibus quatuor, & Appendice, quæ decem prædicamenta *Aristotelica* & prædicabilia exhibet. In Præcognitis strictim attinguntur historia Logicæ, definitio, in naturalem & artificialem divisio, ac distributio in quatuor partes, perceptionem, judicium, ratiocinationem, & praxin logicam, seu methodum, ac usum, hisce adjunctum. In *prima Parte* atitur de natura perce-

perceptionis in genere, idearum origine, diversis idearum objectis, substantiis videlicet & modis, relatione, ad quam nonnihil ex Ontologia fuit tractatum, de ideis simplicibus & compositis, de abstractionibus, earumque modis triplicibus, formali, modali, & similibus, de ideis singularibus, particularibus, & universalibus, de variis in modo percipiendi claritatis gradibus, de definitione, de usu verborum. *Secunda Pars* complectitur naturam judicii & propositionis in genere, qualitatem propositionum, quantitatem propositionum, oppositionem propositionum, propositionem simplicem & complexam, propositiones incidentes, easque vel explicativas, vel determinativas, propositiones compositas, propositionum veritatem, tractationem de primis principiis & propositionibus demonstrabilibus, de propositionibus verisimilibus, quarum natura & definitio poterat dari accuratior, de propositionibus dubiis, de iis, quæ sunt de falsitate suspectæ, de falsis, de propositionum investigatione. *Tertia Parte* disseritur succincte de argumentationis natura in genere, de syllogismorum forma, de syllogismorum discrimine, vel simplicium, vel conjunctivorum, de regulis syllogismorum generalibus, de figuris & modis syllogismorum in genere, de prima figura syllogismorum, reliquisque figuris, de syllogisimis conjunctivis & imperfectis, de methodo expendendi vim argumentationis, citra regulas, de figuris & modis syllogismorum, atque de variis sophismatum generibus. *Quarta Parte* agitur de methodo in genere, de divisione, de methodo analytica & synthetica, de usu Logicæ in libris dijudicandis & legendis, ad normam & amullum Ill. *Christiani Wolffii* descripto, de usu Logicæ in convincendo, refutando, & disputando, ac de attentione & capacitate mentis. Patet ex hac sciagraphia, quibusnam doctrinis complexus scientiæ logicæ ad hanc usque ætatem sit amplificatus, ac quænam ejus partes in plerisque Compendiis desint. Cum vero doctrina prædicamentorum in cognitione veritatis nullo gaudeat usu, illam merito Cl. Autor in Appendicem rejecit. Si qua ad defini-

Pag. 64 seq.

107 seq.

18.

tiones emendandas videbuntur monenda, eis jam, Autori
Opus suum gratulantes, superfedere possumus.

**Besondere und ausführliche Nachrichten von der
Evangelischen Barfüßer- und St. Jacobs-
Kirchen in Augspurg, &c.**

h. c.

**SINGULARES ET COPIOSIORES RELA-
tiones de templo Nudipedum & S. Jacobi Augustæ
Vindelicorum, in quibus memorabilia facta, ad Histo-
riam Ecclesiasticam communem Evangelico - Augusta-
nam referenda, succincte & chronologicè enarrantur,
exhibita a M. JOANNE MARTINO CHRIS-
TELLO, Synergo ministerii Ecclesiastici ad
Ædem Discalceatorum.**

Augustæ Vindelicorum, typis Merzii & Meieri, 1733, 8.
Plag. 20½.

M. *Joannes Baucrus*, Diaconus ad Ædem Evangelicam, Ca-
pucinatorum seu potius Nudipedum dictam, A. 1671 in 12
edidit libellum de Ordine Discalceatorum, cum adjecta enar-
ratione de iis, quæ in eo templo memorabilia evenerunt.
Ex hoc libello prima Pl. Rev. *Christellio* enata ac arcessita
sunt femina, e quibus libri ipsius materia nonnulla, certe
occafio, ejusque arreptæ fructus, succreverunt. Summam
Opusculi hanc habe. Præcognita sunt præmissa tractationi.
In eis de Nudipedum nomine, origine, ac speciebus, sectis-
que, agitur. Tractatio procedit bipertita. *Pars prior* de
templo Discalceatorum seu Nudipedum Augustanorum agit,
ejusque memorabilibus, ad annum usque 1732. Adduntur
omnes Ecclesiastæ, ad illam Ædem Deo operati, ab exordio Re-
formationis ad annum usque 1733 Intercalantur tractatio-
ni Ecclesiastæ reliquorum templorum, inde ab A. 1522 us-
que

que ad 1733. Accedunt ministri Ecclesie, qui libros ediderunt. Adjicitur numerus Ecclesiastiarum, quos vocant pestilentiariorum, inde ab A. 1648. Curatores templi deinde recensentur, scribæ, organistæ, missatici, præcentores, ac sepulchra monumentis decorata. Succedit descriptio Ædis, S. *Jacobo* sacræ, Ecclesiastiarum XX, curatorum, æditorum, organistarum, & præcentorum, ornatus templi, qualis is quidem existerit A. 1660, 1717, & 1730. Nudipedes laudandi vocantur *Moses Exod. III, 5*, & *Josua Jof. V, 15*, vituperandi autem memorantur *Deut. XXV, 9, 10*. Judzi festo expiationis die, ac luctu graviore occupati, nudis pedibus inceserunt. Nudi pedes sunt signum inopie, servitutis, subjectionis, tristitiæ haud exigue. Minoritarum consuetudo discalceata a S. *Francisco* exorta est. Ipsi, A. 1243 Augustam Vindelicorum ab Episcopo *Sigebotto* recepti, templum ab ipsis cognominatum meditari ceperunt, quod una cum Cœnobio paulo ante A. 1265 exstructum. Frater *Berchtoldus*, Theol. Doctor, adversus indulgentias verba ad populum sæpius fecit. Episcopum *Udalgerum* A. 848 circiter contra *Nicolaï* Papæ decretum, cœlibatui sacerdotum favens, scripsisse, vulgo credunt. Sed ea non sunt negligenda, quæ *J. G. Eccardus* ad *Tomum II Corporis historia avi medii* fuit præfatus. Circa A. 1450 Hussitarum nonnulli sese Augustam contulerunt. *Joannes Occolampadius*, & *D. Urbanus Reginus*, fuerunt Concionatores ibidem in Æde cathedrali. Religio Evangelica jam A. 1521 Augustæ cœpit publice doceri. *D. Joannes Frosch* & *D. Urbanus Reginus* A. 1525 ad S. *Anna* sub utraque sacram cœnam administrarunt. Gymnasium Evangelicum ad S. *Anna* A. 1531 ex munifica fundatione *Ulrici Langenmantelii* fuit exortum. Ab A. 1548 d. 26 Julii sese ad libellum Interim Ecclesiæ Augustani usque ad annum 1551 attemperarunt; *D. Wolfgangus Musculus* & *Joannes Karge* autem sponte muneribus suis ideo sese abdicarunt. *Mauritius*, Elector Saxonie, A. 1552 d. 4 April. occupavit Augustam, ac Confessionem Interim abrogavit, re

Pag. 2.

8 seq.

11.

19.

20.

23.

25.

27 seq.

30.

37.

54.

58.

- Pag. 60. vocatis in exilium eiectis Ecclesiasticis. Agenda Ecclesiastica Evangelicorum A. 1555 fuere concinnata, paululum post-
61. hzc immutata. *Otto* Episcopus A. 1559 *Petrum Canisium*, architectum teutonici catechismi Tridentini, constituit Concionatorem *Ædis cathedralis*. Jesuitæ tum institutionibus vacare cœperunt, ac A. 1580 Collegium exstructum obtinuerunt. Anabaptistarum Iolia A. 1562 fuerunt exstincta. A.
65. 1576 Theologi Augustani jussu magistratus Formulam Concordiæ approbatione sua & subscriptione munierunt. A. 1581 Collegium scholæ Evangelicorum fuit conditum. Controversiæ de calendario *Gregoriano* A. 1582 exardere cœperunt, ac ob tumultus inde ortos Ecclesiasticæ nonnulli fuere dimissi. A. 1584 D. *Georgius Müllerus*, eam ob causam carpento abreptus, deinde profugus, Vitebergam elapsus est, ubi Professionem Theologiæ obtinuit. D. *Nicolaus Selneccorus* & D. *Joannes Pappus*, ille Hildesia, hic Argentorato, excitis, visitatione hic peracta, Ecclesiam a zizaniis præmunierunt. Memoria Reformationis A. 1617 fuit repetita. Ab A. 1629 usque ad 1632 Ecclesiasticæ & ludorum magistri in exilio dixerunt suspiria, *Henrico V* Episcopo Edictum restitutionis urgente. *Gustavus vero Adolphus*, Sveciæ Rex, & pax Westphalica, tandem omnia ad pristinam redegerunt concordiam. A. 1733 numerosa Salisburgensium copia, religionis causa emigrantium, iter per urbem Augustæ fecit. Momenta copiose exsequitur Pl. Rev. Autor. Sed singula quid referamus? Pleraque enim Augustanis inservire queunt, reliquis haud æque. Inprimis libelli partem plus quam dimidiam in enarrando urbis Augustæ universæ Lutheranismi versari, inspicienti unicuique patet.
- 89 seq.
- 70.
- 169 seq.

JO. HENR. CALLENBERGII, PHILOS.

Professoris, Juris circa Christianos Muhammedani Particulæ.

Halz., 1729, 4.

Plag. 3.

Tarz-

Tantum abest, ut insignem egregiamque opellam hanc dignam judicemus interitu, ut protractam ex umbris, licet nimis sero, communi luci vindicare nulli dubitemus. Sanctiores modo illæ operæ, quibus Cl. Autor aliquot abhinc annis nomen suum nobilitavit, dum Judæis ad ueliora sacra cogendis infudat, plura expectari & magis exalciata Orientalis literaturæ specimina concederent. Paucula enim & indigesta hæc sunt fragmenta rerum amplissimarum, quæ compellere in tam angustos carceres Cl. Autori ita placuit, ut alio tempore & majora daturum & copiosiora Codicum MStorum spolia promittat. Quæ ipsa nunc cum avidissimis quibusque expectamus, cum tam præclaris ausibus eo Autor sit aptior, quo instructiorem Typographiam Arabicam ipse possidet, e qua libros quosdam *Grotii* de veritate religionis Christianæ e versione rarissima *Ed. Pocockii*, & *Joannis*, Archipresbyteri Alexandrini, Epistolam Arabicam ad *Bernesum Pium*, Saxoniz Ducem, de itinere *Wanslebi* Habessinico, & secretis eo penetrandi modis, præter alia, prodire vidimus. Præsens opera octo Paragraphis absolvitur, qui secundum diversa Christianorum nomina congruo ordine fluunt. 1) enim compellationes illorum plerumque sat infames recenset; 2) quæ in Caseros, seu infideles; 3) quæ in Dimmios, seu clientes, & tributarios; 4) quæ in Ahlalketabi, seu Scripturarios; 5) quæ in Nazarinos; 6) quæ in desertores superstitionis Muhammedicæ; 7) quæ in novos execrandæ fidei affectas, jura cadant; 8) quæ tandem in illis observentur, enarrat, qui, patria ejurata religione, castra sequuntur aliena, & his rursus relictis, majorum placita amplexantur. Ex his apparet, non nullius pretii observationes has esse, sed e sanctioribus Juris sacri Muhammedani penetralibus repetitas, & in specie ex *Abilleitb*, Jcti Samarkendensis, Thesauro Jurisprudentiæ, ejusque Codice MSto, qui in Bibliotheca Orphanotrophei Halensis exstat, cui Cl. Autor cum laude præst. Optandum erat, ut de libri Autore, qui integro nomine *Abul-laitb Nasr ben Mohammed ben Ibrahim* audit, ejusque ceteris

ris scriptis, & hoc præsertim Opere, (quod, nitido Persarum characterè *Talik* exaratum, in Ducali Gothana reperitur, teste *Kebrio* in Statu Monarchiæ Asiaticæ-Saracenicæ pag. 28,) de Codicis ætate, scriba, reliquis rationibus, luculentius fuisset commentatus. Ceterum, si rectè judicamus, p. 16 lin. 21 pro

نرو جي legendum erit نرو جي، ut sensus melior ita constet: *Si vir absit ab uxore, & veniat ad hanc Moslemus certæ fidei, (dicens) quod conjux ejus ab Islamitica religione defecerit, non licet ei tempus vitandi commercii virilis exigere, & alii nubere conjugi. Sin dicat (Moslemus), rejecit maritus tuus Moslemorum sacra, & id confirmatum fuerit, licet illi, qui hæc audit, in matrimonium hanc ducere.*

DELLA STORIA DEGLI AGRUMI, &c.

h. e.

DE HISTORIA CITRORUM, FRUCTU
acido, ad Illustriss. & Clariss. Dom. Sen. Præsidem, PÆ-
TRUM FRANCISCUM DE RICCI, Lectio Acade-
mica JOANNIS DOMINICI CIVININI,
Academiæ Botanicæ, quæ Florentiæ
est, Socii.

Florentiæ, ex officina Francisci Moëcke, 1734, 4.

Plag. 4.

Vox *Agrumi* Hetrusca dictione succos omnis generis acidos, speciatim, quod aliter ex nexu dictorum in elegante libello haud apparet, fructus Citri acidus, designat, quorum historiam ex antiquitate recenset Autor. Poma media Assyriæ & Persiæ dicta mala, ipsidemque Aurantia, quasi arantia, ab aureo colore appellata, æquivalere dicuntur, quamvis hoc ipso ab Hesperidum pomis excludi videantur Limonium dulce æque ac Citrum dulci medulla, quæ in Hesperidum hortis non minus coluntur. Ex *Plinio*, *Theophrasto*, *Dioscoride*, afferuntur, quæ μέλιω μνδικῶ ab antiquis habitum honorem declarant. Omnia diligenter ab Autore explicantur, & ad patrii maxime sermonis elegantiam sunt composita.

MS (97) 58

AD

NOVA ACTA
ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III Sectio III.

DECISIONES FLORENTINÆ DIVERSO-
rum de Fideicommissis, Primogenituris, Majoratibus, &c.
compilatae opera & studio JACOBI DE COMITIBUS,
Nobilis Asculani, J. U. ac S. Theol. Doct. & Sanctissima
Inquisitionis Consultoris, olim in alma Urbe Advocati,
postea excelsae Rotae Senensis pro interim Auditoris, ex-
inde in amplissima Rota Florentina ex numero trium ul-
timarum Appellationum Auditoris, & modo in supremo
Etruriae Consilio Reg. Cels. Magni Ducis Gratiae & Ju-
stitiae primi intimique Consiliarii, & Proauditoris Cam-
erae; cum additionibus ejusdem Compilatoris
ad singulas Decisiones.

Tomus I.

Florentiae, typis regiae Celsitudinis, apud Jo. Cajetanum
Tartini & Sanctem Franchi, 1733, fol.

Alph. 9 plag. 9.

Centum Decisiones complectitur primus Operis Tomus,
Magno Etruriae Duci, Jo. Gastoni I, inscriptus, cui prae-
sertim ad enodandum difficile ac perobscurum de Fideicom-
missis

N

missis

missis argumentum mandari admovit Illustris Collector, *Jacobus de Comitibus*. Quo pluribus enim & subtilioribus tricis involuta est hæc jurium particula, sive ipsarum legum, sive voluntatis testantium, spectes ambiguitates, eo magis e re Jurisprudentiæ fore existimavit, si præcipuas, quæ animam judicis suspensum & ancipitem tenere possunt, quæstiones accuratis decisionibus, præstantissimorum hominum studio, discussas hoc Opere coacervaret. Cujus ideam delineare, non minus, quam in aliis id genus scriptionibus, quæ varias, & nullo vinculo coherentes, tractationes comprehenderent, supervacua operæ esset. Dabimus tamen, ut aliquo modo instituti ratio constet, argumenta, & præcipuas, in prioribus tribus Decisionibus excussas, quæstiones. Ac *prima* quidem, nempe in causa *Cassidoni* contra *Cassidoni*, disquiritur, an dispositione de pecunia numerata comprehendantur debitorum nomina; quæ substitutio censetur fideicommissaria, quæ potius vulgaris; & quorum verborum beneficio utraque inducatur. Caverat defunctus, ut hæres ex pecunia parata, quæ in hæreditate esset, acquireret bona immobilia, fideicommissa, quod simul adjiciebat, obnoxia futura. Jam, cum in bonis plura essent debitorum nomina, quærebatur, utrum & hæc appellatione pecuniæ paratæ *di denari contanti* contineantur, & bonis fideicommissi gratia comparandis impendi debeant, an libera de eis competeret hæredi disponendi potestas. Et videbantur fideicommissa non contineri. Usus erat testator verbis: *E perchè nell' credità rimaranno buona partita di denari contanti*. Atqui, si locus & tempus, ubi & quando pecunia reperiatur, aut exprimitur, aut tacite indicatur, eam intelligimus, quæ exstat vere, non quæ exigenda est. Numerata pecunia corpus est, nomina inter res incorporales & jura censentur, sub corporibus autem incorporalia contineri non solent. Quod tunc eo verius habebitur, quando ex voluntate testatoris accedunt aliæ conjecturæ, velut in hac specie, ubi de pecunia inventarium confici, eamque super monte pietatis deponi, defunctus jusserat, quod de alia, quam quæ exstabat, commoda non poterat explicari. Et, cum res alienum defuncti ex-

pna-

puniendum, & legata, quæ reliquerat, solvenda essent, neutrum vero aliter, quam exactis nominibus, fieri posset, absurdum videbatur ea trahere ad bona in fideicommissum comparanda. Nec movebantur iudices, quod pecuniæ summa haud ita magna reperiretur, cum tamen ex verbis defuncti *buona partita* existere debuisset. Amplius enim de facultatibus suis, quam in eis est, homines sæpenumero sperant, nec mirum, quod oratio testatoris patrimonii quantitati non exacte responderet, cum annus intra diem facti testamenti & mortis præterlapsus multa potuerit devorare. Quamvis ergo ad hoc fideicommissum nomina non pertinere visa sint, tamen, cum testator hæredi substituerit lineam ejus masculinam, & huic femininam, inde alium quendam, eique lineam ipsius utriusque sexus, denique his omnibus fratres S. Crucis civitatis Florentinæ, nondum erat extra controversiam positum, an non ea substitutio sit fideicommissaria, & libera de nominibus dispositio saltem hoc universali fideicommissio cohibeatur. Unde prolixius de verbis, vulgarem aut fideicommissariam substitutionem inducentibus, ab Autore Decisionis disputatur, & vulgarem subesse, adeoque in manu hæredis, quicquid de pecunia ex nominibus redacta statuere velit, positum videri, decreverunt. Accedunt huic sententiæ additiones Collectoris, quæ ad eandem, de quibus in Decisione disputatur, quæstiones redeunt, præsertim vero, an vocibus *post eum, eo vita functo, &c.* fideicommissaria substitutio involvatur, disquirunt. *Secunda* Decisionis summa est, quod in conditione positi filii non censeantur in dispositione vocati ex glossa ad *l. 2 de hæred. instit.* In cujus limine longæ sunt de humanæ prudentiæ mediocritate quærelæ, quam binis vocalis *ab intestato* adeo turbaverit glossæ conditor, ut de hac quæstione scribendi commentandique nec finis reperiat, nec modus. Quo res in eum locum perducta esset, ut iudici anxia dubitatio vitio verti non possit, etiam Florentiæ, cum ibi glossæ quidem opinio, ut verior, recepta sit, conjecturis tamen via ideo non præcludatur. Unde, quæ hac Decisione continentur, eo red-

eunt, ut, quæ hoc loco valeant, & quantum valeant, conjecturæ, aut singulæ, aut conjunctæ, patesceret. *Tertia* Decisio ambiguum testamenti, a *Laurentio Soderino*, Patricio Florentino, conditi formulam, quæ plurium litium causa & fons fuerat, expendit, & de eruenda exia fideicommissaria substitutione disputat. Ipsa vero, quæ in hac Decisione versatur, species quæstioni occasionem dedit, in quantum creditoribus incumbat, restituere eis, ad quos pertinent, bona, fideicommissio obnoxia, a se vero occupata. Ex hisce paucis, quæ in mediis attulimus, Decisionum argumentis cape tibi, Lector, ideam ceterorum. Sunt in eis species perquam intricatæ, sunt aliquæ non adeo singulares, omnes vero subtiliter & prolixè disputatæ, ut unicuique inveniendi certitudo pateat, Autores & Collectores a prisco Decisionum more, ab illa rationum & allegationum cumulandarum copia, & a dicendi genere Pragmaticis familiari, recedere, consultum non duxisse. Accedit Operi Index insigniter locuples, cujus ubertate dubio procul delectabuntur, qui ad causas agendas & decidendas testimonia Jctorum ex id genus voluminibus conquirunt, & Indicis ope in aliorum Consultationibus, Responsis, & Decisionibus, ea sine mora inveniri gaudent, quæ ex ipsis fontibus haurire negligunt.

GOTTLOB KRANZII, RECTORIS QUONDAM *Gymnastii Elisabeth. Vratislav. Prof. & Bibliothecarii, ceterarumque Scholarum A. C. adiectarum ibidem Inspectoris, &c. Historia Ecclesiastica, a Christo nato ad nostra usque tempora, singulorum Seculorum Ecclesie statum in communi, incrementa, lumina, adversitates, & Concilia, sistens. Adjectis ex fontibus genuinis Annotationibus, ex M^{to}, a B. Autore vivente adhuc sibi tradito, edidit & recognovit*
D. JOANNES CASPAR GEMEINHARDT, Laubensis.

Lipſiæ

Lipsiæ & Laubæ, typis & sumptibus Nic Schilii, 1736, 4.

Alph. 6 plag. 1.

Cum multa sint præclara studia, in quibus ingenuus animus cum laude maxima versari potest; tum illud inprimis, quod rebus in orbe Christiano gestis scrutandis tribuitur, singularem promeretur commendationem. Id vero dolendum maxime, non omnes, qui sacras colunt historias, pari ingenii virtute, compositaque mente, valere. Multi enim, rebus utilioribus, uniceque profuturis, quas divina sibi providentia in sanctioribus dogmatibus conservandis & ad nostram ætatem propagandis, vindicat, prætermittis, varia curiosa venantur. Alii, debita judicandi virtute cassi, omnia, nullo habito delectu, compiland undique; ex quo fit, ut plurimos errores, quos cupide antea inbiberant, ad posteros transmittant, ipsique falsi suos etiam imprudentes fallant lectores. Magni sane ingenii est, veritati historicæ verum ponere pretium, scriptores veros a falsis segregare, veras historias a fictis & fabulosis secernere narratiunculis, nullique parti favere ac patrocinari. Atque hoc quidem is omnium facillime consequitur, qui res sacræ civitatis diu multumque a se vestigatas, diligenterque cognitatas, profert in lucem, nec tam ingenio fidit currenti, quam judicio potius utitur accurate culto exercitatoque. Ex horum numero Cl. *Kranzius* unus est haud dubie, qui, dum vixit, per tot annos Historiam Ecclesiasticam in Gymnasio Elisabethano Vratislaviensi professus est, cum id muneris, quoungebatur, ratio flagitaret. Hanc vero ipsam, aliis tam diu traditam, nec segniter elaboratam, ex chartis B. Autoris edidit doctissimus *Gemeinhardt*, amicitia illius antehac usus. Nec male is, fatemur, de sacra & literata promeritus est civitate, præsertim cum, sicut ipse testatur, Opus *Kranzianum* auctius & locupletius in lucem exire jussit. Cl. *Kranzius* jam A. 1733 *Historia Ecclesiastica Compendium*, idque tecto nomine, ediderat. Veritus enim erat, ne parum illud viris profuturum esset, qui in ipsa historiarum sacrarum adyta penetrare molirentur. His igitur satisfactorius Cl. Editor, prioris

ris scriptis, & hoc præfertim Opere, (quod, nitido Persarum caractere *Talik* exaratum, in Ducali Gothana reperitur, teste *Kebrio* in Statu Monarchiæ Asiaticæ-Saracenicæ pag. 28,) de Codicis ætate, scriba, reliquis rationibus, luculentius fuisset commentatus. Ceterum, si recte judicamus, p. 16 lin. 21 pro

زى جى legendum erit زى جى, ut sensus melior ita constet: *Si vir absit ab uxore, & veniat ad hanc Moslemus certa fidei, (dicens) quod conjux ejus ab Islamitica religione defecerit, non licet ei tempus vitandi commercii virilis exigere, & alii nubere conjugi. Sin dicat (Moslemus), rejecit maritus tuus Moslemorum sacra, & id confirmatum fuerit, licet illi, qui hac audit, in matrimonium hanc ducere.*

DELLA STORIA DEGLI AGRUMI, &c.

h. e.

DE HISTORIA CITRORUM, FRUCTU acido, ad Illustriss. & Clariss. Dom. Sen. Præsidem, PÆTRUM FRANCISCUM DE RICCI, Lectio Academica JOANNIS DOMINICI CIVININI, Academiæ Botanicæ, quæ Florentiæ est, Socii.

Florentiæ, ex officina Francisci Moücke, 1734. 4.

Plag. 4.

Vox *Agrumi* Hetrusca dictione succos omnis generis acidos, speciatim, quod aliter ex nexu dictorum in elegante libello haud apparet, fructus Citri acidus, designat, quorum historiam ex antiquitate recenset Autor. Poma media Assyriæ & Persiæ dicta mala, itemque Aurantia, quasi arantia, ab aureo colore appellata, æquivalere dicuntur, quamvis hoc ipso ab Hesperidum pomis excludi videantur Limonium dulce æque ac Citrum dulci medulla, quæ in Hesperidum hortis non minus coluntur. Ex *Plinio*, *Theophrasto*, *Dioscoride*, afferuntur, quæ μήλω μνδικῶ ab antiquis habitum honorem declarant. Omnia diligenter ab Autore explicantur, & ad patrii maxime sermonis elegantiam sunt composita.

MS (97) 58

AD

NOVA ACTA ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III Sectio III.

DECISIONES FLORENTINÆ DIVERSORUM de Fideicommissis, Primogenituris, Majoratibus, &c. compilatae opera & studio JACOBI DE COMITIBUS, Nobilis Afulani, J. U. ac S. Theol. Doct. & Sanctissimae Inquisitionis Consultoris, olim in alma Urbe Advocati, postea excelsae Rotae Senensis pro interim Auditoris, exinde in amplissima Rota Florentina ex numero trium ultimarum Appellationum Auditoris, & modo in supremo Etruriae Consilio Reg. Cels. Magni Ducis Gratiae & Justitiae primi intimique Consiliiarii, & Proauditoris Camerae; cum additionibus ejusdem Compileris ad singulas Decisiones.

Tomus I.

Florentiae, typis regiae Celsitudinis, apud Jo. Cajetanum Tartini & Sanctem Franchi; 1733, fol.

Alph. 9 plag. 9.

Centum Decisiones complectitur primus Operis Tomus, Magno Etruriae Duci, Jo. Gastoni I, inscriptus, cui praefertur ad enodandum difficile ac perobscurum de Fideicommissis

N

missis

ris scriptis, & hoc præsertim Opere, (quod, nitido Persarum characterè *Talik* exaratum, in Ducali Gothana reperitur, teste *Kebrio* in Statu Monarchiæ Asiaticæ-Saracenicæ pag. 28,) de Codicis ætate, scriba, reliquis rationibus, tuculentius fuisset commentatus. Ceterum, si recte judicamus, p. 16 lin. 21 pro

زوجي legendum erit *زوجك*, ut sensus melior ita constet: *Si vir absit ab uxore, & veniat ad hanc Moslemus certa fidei, (dicens) quod conjux ejus ab Islamitica religione defecerit, non licet ei tempus vitandi commercii virilis exigere, & alii nubere conjugi. Sin dicat (Moslemus), rejecit maritus tuus Moslemorum sacra, & id confirmatum fuerit, licet illi, qui hæc audit, in matrimonium hanc ducere.*

DELLA STORIA DEGLI AGRUMI, &c.

h. e.

DE HISTORIA CITRORUM, FRUCTU
acido, ad Illustriss. & Clariss. Dom. Sen. Præsidem, PE-
TRUM FRANCISCUM DE RICCI, Lectio Acade-
mica JOANNIS DOMINICI CIVININI,
Academiæ Botanicæ, quæ Florentiæ
est, Socii.

Florentiæ, ex officina Francisci Moëcke, 1734, 4.

Plag. 4.

Vox *Agrumi* Hetrusca dictione succos omnis generis acidos, speciatim, quod aliter ex nexu dictorum in elegante libello haud apparet, fructus Citri acidus, designat, quorum historiam ex antiquitate recenset Autor. Poma media Assyriæ & Persiæ dicta mala, itidemque Aurantia, quasi arantia, ab aureo colore appellata, æquivalere dicuntur, quamvis hoc ipso ab Hesperidum pomis excludi videantur Limonium dulce æque ac Citrum dulci medulla, quæ in Hesperidum hortis non minus coluntur. Ex *Plinio*, *Theophrasto*, *Dioscoride*, afferuntur, quæ μέλιω μηδικῶ ab antiquis habitum honorem declarant. Omnia diligenter ab Autore explicantur, & ad patrii maxime sermonis elegantiam sunt composita.

MS (97) 58

AD

NOVA ACTA
ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III Sectio III.

DECISIONES FLORENTINÆ DIVERSO-
rum de Fideicommissis, Primogenituris, Majoratibus, &c.
compilatae opera & studio JACOBI DE COMITIBUS,
Nobilis Asculani, J. U. ac S. Theol. Doct. & Sanctissima
Inquisitionis Consultoris, olim in alma Urbe Advocati,
postea excelsae Rotae Senensis pro interim Auditoris, ex-
sua in amplissima Rota Florentina ex numero trium ul-
timarum Appellationum Auditoris, & modo in supremo
Etruriae Consilio Reg. Cels. Magni Ducis Gratiae & Ju-
stitiae primi intimique Consilarii, & Proauditoris Cam-
erae; cum additionibus ejusdem Compilatoris
ad singulas Decisiones.

Tomus I.

Florentiae, typis regiae Celsitudinis, apud Jo. Cajetanum
Tartini & Sanctem Franchi, 1733, fol.

Alph. 9 plag. 9.

Centum Decisiones complectitur primus Operis Tomus,
Magno Etruriae Duci, Jo. Gastoni I, inscriptus, cui prae-
sertim ad enodandum difficile ac perobscurum de Fideicom-
missis

N

missis argumentum mandatum admovit Illustris Collector, *Jacobus de Comitibus*. Quo pluribus enim & subtilioribus tricis involuta est hæc jurium particula, sive ipsarum legum, sive voluntatis testantium, spectes ambiguitates, eo magis e re Jurisprudentiæ fore existimavit, si præcipuas, quæ nimirum judicis suspensivæ & ancipitem tenere possunt, quæstiones accuratis decisionibus, præstantissimorum hominum studio, discussas hoc Opere coacervaret. Cujus ideam delineare, non minus, quam in aliis id genus descriptionibus, quæ variis, & nullo vinculo coherentes, tractationes comprehendunt, supervacua operæ esset. Dabimus tamen, ut aliquo modo instituti ratio constet, argumenta, & præcipuas, in prioribus tribus Decisionibus excussas, quæstiones. Ac *prima* quidem, nempe in causa *Cassidoni* contra *Cassidoni*, disquiritur, an dispositione de pecunia numerata comprehendantur debitorum nomina; quæ substitutio censetur fideicommissaria, quæ potius vulgaris; & quorum verborum beneficio utraque inducatur. Caverat defunctus, ut hæres ex pecunia parata, quæ in hæreditate esset, acquireret bona immobilia, fideicommissa, quod simul adjiciebat, obnoxia futura. Jam, cum in bonis plura essent debitorum nomina, quærebatur, utrum & hæc appellatione pecuniæ paratæ *di denari contanti* contineantur, & bonis fideicommissi gratia comparandis impendi debeant, an libera de eis competeret hæredi disponendi potestas. Et videbantur fideicommissa non contineri. Usus erat testator verbis: *E perchè nell' credità rimaranno buona partita di denari contanti*. Atqui, si locus & tempus, ubi & quando pecunia reperiatur, aut exprimitur, aut tacite indicatur, eam intelligimus, quæ exstat vere, non quæ exigenda est. Numerata pecunia corpus est, nomina inter res incorporales & jura censentur, sub corporibus autem incorporalia contineri non solent. Quod tunc eo verius habebitur, quando ex voluntate testatoris accedunt aliæ conjecturæ, velut in hac specie, ubi de pecunia inventarium confici, eamque super monte pietatis deponi, defunctus jusserat, quod de alia, quam quæ exstabat, commode non poterat explicari. Et, cum æs alienum defuncti ex-

pna-

parandum, & legata, quæ reliquerat, solvenda essent, neu-
 trum vero aliter, quam exactis nominibus, fieri posset, absur-
 dum videbatur ea trahere ad bona in fideicommissum com-
 paranda. Nec movebantur iudices, quod pecuniæ summæ
 hæud ita magna reperiretur, cum tamen ex verbis de-
 functi *buona partita* existere debuisset. Amplius enim de fa-
 cultatibus suis, quam in eis est, homines sæpenumero spe-
 rant, nec mirum, quod oratio testatoris patrimonii quantita-
 ti non exacte responderet, cum annus intra diem facti testa-
 menti & mortis præterlapsus inulta potuerit devorare. Quam-
 vis ergo ad hoc fideicommissum nomina non pertinere visa
 sint, tamen, cum testator hæredi substituerit lineam ejus ma-
 sculinam, & huic femininam, inde aliam quandam, eique
 lineam ipsius utriusque sexus, denique his omnibus fra-
 tres S. Crucis civitatis Florentinæ, nondum erat ex-
 tra controversiam positum, an non ea substitutio sit fidei-
 commissaria, & libera de nominibus dispositio saltem hoc
 universali fideicommissio cohibeatur. Unde prolixius de
 verbis, vulgarem aut fideicommissariam substitutionem indu-
 centibus, ab Autore Decisionis disputatur, & vulgarem subel-
 se, adeoque in manu hæredis, quicquid de pecunia ex nomi-
 bus redacta statuere velit, positum videri, decreverunt. Ac-
 cedunt huic sententiæ additiones Collectoris, quæ ad eas-
 dem, de quibus in Decisione disputatur, quæstiones redeunt,
 præsertim vero, an vocibus *post eum, eo vita functo, &c.* fi-
 deicommissaria substitutio involvatur, disquirunt. *Secunda*
 Decisionis summa est, quod in conditione positi filii non
 censeantur in dispositione vocati ex glossa ad l. 2 de hæ-
 red. instit. In cujus limine longæ sunt de humanæ pruden-
 tiæ mediocritate querelæ, quam binis vocalis *ab intestato ad-*
eo turbaverit glossæ conditor, ut de hac quæstione scribendi
 commentandique nec finis reperiatur, nec modus. Quo res
 in eum locum perducta esset, ut iudici anxia dubitatio vitio
 verti non possit, etiam Florentinæ, cum ibi glossæ quidem
 opinio, ut verior, recepta sit, conjecturis tamen via ideo non
 præcludatur. Unde, quæ hac Decisione continentur, eo red-
 eunt,

eunt, ut, quæ hoc loco valeant, & quantum valeant, conjecturæ, aut singulæ, aut conjunctæ, patefceret. *Tertia* Decisio ambiguum testamenti, a *Laurentio Soderino*, Patricio Florentino, conditi formulam, quæ plurium litium causa & fons fuerat, expendit, & de eruenda ex ea fideicommissaria substitutione disputat. Ipsa vero, quæ in hac Decisione versatur, species questionum occasionem dedit, in quantum creditoribus incumbat, restituere eis, ad quos pertinent, bona, fideicommissis obnoxia, a se vero occupata. Ex hisce paucis, quæ in mediis attulimus, Decisionum argumentis cape tibi, Lector, ideam ceterorum. Sunt in eis species perquam intricatæ, sunt aliquæ non adeo singulares, omnes vero subtiliter & prolixè disputatæ, ut unicuique intuenti continuo pateat; Auctores & Collectores a prisco Decisionum more, ab illa rationum & allegationum cumulandarum copia, & a dicendi genere Pragmaticis familiari, recedere, consultum non duxisse. Accedit Operi Index insigniter locuples, cujus ubertate dubio procul delectabuntur, qui ad causas agendas & decidendas testimonia Jurisconsultorum ex id genus voluminibus conquirunt, & Indicis ope in aliorum Consultationibus, Responsis, & Decisionibus, ea sine mora inveniri gaudent, quæ ex ipsis fontibus haurire negligunt.

GOTTLÖB KRANZII, RECTORIS QUONDAM *Gymnastii Elisabeth. Vratislav. Prof. & Bibliothecarii, ceterarumque Scholarum A. C. ad dictarum ibidem Inspectoris, &c. Historia Ecclesiastica, a Christo nato ad nostra usque tempora, singulorum Seculorum Ecclesie statum in communi, incrementa, lumina, adversitates, & Concilia, sistens. Adjectis ex fontibus genuinis Annotationibus, ex Mssis, a B. Auctore vivente adhuc sibi traditis, edidit & recognovit*
D. JOANNES CASPAR GEMEINHARDT, Laubensis.

Lipsiæ

Lipſiæ & Laubæ, typis & ſumptibus Nic Schilii, 1736, 4.

Alph. 6 plag. 1.

Cum multa ſint præclara ſtudia, in quibus ingenuus animus cum laude maxima verſari poteſt; tum illud inprimis, quod rebus in orbe Chriſtiano geſtis ſcrutandis tribuitur, ſingularem promeretur commendationem. Id vero dolendum maxime, non omnes, qui ſacras colunt hiftorias, pari ingenii virtute, compoſitaque mente, valere. Multi enim, rebus utilioribus, uniceque profuturis, quas divina ſibi providentia in ſanctioribus dogmatibus conſervandis & ad noſtram ætatem propagandis, vindicat, prætermiſſis, varia curioſa venantur. Alii, debita judicandi virtute caſſi, omnia, nullo habito delectu, compilant undique; ex quo fit, ut plurimos errores, quos cupide antea inbiberant, ad poſteros transmittant, ipſique falſi ſuos etiam imprudentes fallant. Lectores. Magni ſane ingenii eſt, veritati hiftoricæ verum ponere pretium, ſcriptores veros a falſis ſegregare, veras hiftorias a fictis & fabuloſis ſecernere narratiunculis, nulleque parti favere ac patrocinari. Atque hoc quidem is omnium facillime conſequitur, qui res ſacræ civitatis diu multumque a ſe veſtigatas, diligenterque cognitatas, profert in lucem, nec tam ingenio fidit currenti, quam judicio potius utitur accurate culto exercitatoque. Ex horum numero Cl. *Kranzius* unus eſt haud dubie, qui, dum vixit, per tot annos Hiftoriam Eccleſiaſticam in Gymnaſio Eliſabethano Vratiſlavienſi profeſſus eſt, cum id muneris, quo fungebatur, ratio flagitaret. Hanc vero ipſam, aliis tam diu traditam, nec ſegniter elaboratam, ex chartis B. Autoris edidit doctiſſimus *Gemeinhardt*, amicitia illius antehac uſus. Nec male is, fatemur, de ſacra & literata promeritus eſt civitate, præſertim cum, ſicut ipſe teſtatur, Opus *Kranzianum* auctius & locupletius in lucem exire juſſerit. Cl. *Kranzius* jam A. 1733 *Hiftoria Eccleſiaſtica Compendium*, idque teſto nomine, ediderat. Veritus enim erat, ne parum illud viris profuturum eſſet, qui in ipſa hiftoriarum ſacrarum adyta penetrare molirentur. His igitur ſatisfacturus Cl. Editor, prioris

Compendii verbis *Annotationes* B. *Kranzii*, secum benevole communicatas, subjecit; cumque hac ratione opus illud legitimo suo domino vindicaverit, non erit, cur metuat, ne manes Autoris beatissimi iratos sit habiturus. Nos vero de hoc Opere ea breviter dicemus, quæ ad illius naturam plenius dignoscendam facere videbuntur.

Pag. 1 - 34.

36.

Præmittitur *Pæmium* haud inutile, in quo meliora Historiæ Ecclesiasticæ auxilia enarrantur, & lectores in hunc peramœnum campum velut generatim ac univèrse introducuntur. Tum vero ipsa inchoatur tractatio, quæ a Seculo post C. N. primo incepta est, & usque ad recentiora decimi octavi temporis, hoc est, ad A. 1732, continuata. Seculorum ubivis, sicut ipsa rerum ratio poscit, observatur ordo, atque horum quodvis tria complectitur *Capita*. In *primo* quoque *status Ecclesiæ*, tam Orientalis, quam Occidentalis, adjuncta *Episcoporum Romanorum* serie, declaratur. *Incumenta* ejusdem & *lumina secundum* quodlibet *Caput* complectitur. In *tertio* denique quovis *adversitates*, tum internæ, tum externæ, earundemque remedia, nec non *Consilia*, describuntur. Notæ semper rebus separatim explanatis in ora subjectæ leguntur, nihilque usquam prætermittitur eorum, quæ ad interiorem librorum, & Autorum, a quibus profecti sunt, cognitionem necessaria visa sunt. Exemplo rem aliquo planam facturi & expositura, res Seculi XVIII a Cl. *Kranzio* descriptas in compendio enarrabimus, ne officio nostro deesse videamur. *Cap. I de*

935.

statu Ecclesiæ in genere inscribitur. Quanquam feralia bella, quæ priori Seculi parte orbem vexaverant cultiorem, per pacem Rastadiensem, Passarovicensem, Siculam, & Nyssadiensem, Deo bene juvante, confopita sint; sacra tamen pax, intra ipsos Ecclesiæ recte sentientis muros, tam frequenter calamitoseque fuit conturbata, ut hoc Seculum *Libertino-Enthusiasticum* nominari mereatur. Sicut *Orientis Ecclesiæ* per molitiones Turcicas multa pertulit mala; ita *Occidentalis Romana* antiquo suo loco constitit. Romanæ sedi *Clemens XI* ab A. 1700 ad 1721, raro fere exemplo, tum vero *Innocentius XIII*, & *Benedictus XIII*, præfuerunt. Hodie vero Præful

936 seq.

ful Clemens XII sedet. In *Cap. II de Incrementis & luminibus Ecclesia* differitur. Sic, exempli gratia, *Evangelica religio per Russiam, per Danicam de propanda fide collegium in India Orientali, nec non in Silesia per conventionem Altranstadiensem, eximia cepit incrementa. Quin etiam Ecclesia Lutherana A. 1717 Jubileum Reformationis secundum, immo A. 1730 alterum Augustanae Confessionis Jubileum, concelebravit. Neque hic silentio prætereunda Mauritiæ Guilielmi, Saxonie Ducis, Episcopatus Numburgensis Administratoris, fata. Adsciverat nimirum ille in Romana Ecclesia civitatem, sed A. 1718 ad nostra rediit sacra, brevi post beste defunctus. Præter varia consilia, ad uniendum & conjugendum utrumque Protestantium, ut vocantur, cœtum comparata, in quibus multi ex utraque parte Syneretismo fauerunt, Ecclesia lumina, hoc est, Doctores ac Professores celebriores, nominatim designantur, atque ex eorum vitis notatu digniora, animo a partium studio alieno, excerptantur. Recensitis cœtus Evangelici luminibus, illa commemorantur, quæ Reformatam & Romanam illustrarunt Ecclesiam. *Cap. III de adversitatibus Ecclesie & Conciliis agit.* His nec internis, nec externis, Evangelica præcipue Ecclesia caruit. *Externis* malis indicio tot sunt Gravamina de variis per Germaniam passim toleratis & exantlati injuriis. In Hungaria, Polonia, & in urbe sigillatim Thoruniensi, A. 1724, in Palatinatu, præcipue in tractu Salisburgensi, quantas subierint calamitates Evangelici, testatissimum est. Ad *internas* ejusdem cœtus calamitates jure ac merito lites ob *Pietismum* commotæ & agitatæ connumerantur, quippe quas nec Regnum, nec Principum, severissima Edicta coercere valuerunt, eo usque progressæ, ut vix unquam scriptis acerbioribus dimicatum fuerit. Illuc etiam lites *Terministica, turba Graizenser* in Variscis, circa Rostochium non ita pridem e tenebris in lucem revocatæ, ob salutem Cacodæmonum & hominum æternis flammis addictorum sperandam, pertinent; nec non perversa *Leonb. Christoph. Sturmii* de S. cœna opinio, atque *Herrmanni von der Herdt* miræ sacrarum*

Pag. 938
seq.

942.

943 seq.

953 seq.

965 seq.

975 seq.

983 seq.

985.

988.

histo-

Pag.
1006-1008.

historiarum detorsiones. Digna quoque heteroclitica sunt capita, quæ recenseantur, ut *Goshofr. Arnoldus, Dippelius, Peterfenius, Seebachius, Tuchtfeld*, alique, nec *Societate Herrenburtana* excepta. Ea de industria præterimus, quæ aliorum rationes cœtuum conturbant. *Concilia*, quæ malorum in Ecclesiam investorum remedia non male dicuntur, hoc quidem Seculo pauca fuere. A. 1710 *Guil. Ernestus*, Dux Saxoniz, Synodum totius Cleri e ditionibus suis Vinariz coegit. A. 1718, die 2 Septembris, *vexatio dissidentium*, ut nominantur, in *Polonia* Evangelico ac Reformato cœtui addictos ad *Conventum Dantisci* instituendum excitavit. In Romana Ecclesia *Benedictus XIII* A. 1725 *Synodum Lateranensem* collegit, sacra moresque suorum emendare, sed frustra, moliens. Idem fere de *Concilio Provinciali Embradunensi* in Gallia A. 1727 statuendum videtur, quod quidem famosam illam *Clementis Constitutionem* confirmavit, & Episcopum Senezensem, in alia omnia abeuntem, damnavit.

Ex hac exili tabula, quemadmodum res in orbe sacro gestas Cl. *Kranzius* verbosius enarraverit, perspicuum erit. Duo Indices, verborum alter, alter rerum, adjuncti finem libri constituunt.

Historische Nachricht von den in alten und mittlern Durchlauchtigsten Braunschweig-Lüneburgischen Hause getroffenen Erbtheilungen, &c.

h. e.

HISTORICA EXPOSITIO DE DIVISIONIBUS hærediorum in veteri & media Domo Serenissima Brunsvico-Lüneburgensi, speciatim temporibus Wilhelmî, & senioris, & junioris, ex pacto firmatis, ex editis ineditisque Diplomatis adornata, ac una cum eis in lucem emissa, ab ANTONIO ULRICO ERATHO.

Francofurti & Lipsiz, 1736, 4.

Plag. 20.

Autori

Autori Cl. in acceptis jam referimus Commentationem, de *ficta Henrici Superbi superbia* inscriptam. Ipse denuo vires suas in Historia Brunsvicensi periclitatur, haud equidem invita Minerva. Gratulamur ipsi tantum industriz bene collocatz documentum, rei felicioris augurium. Ordo ipsi perplacuit tractandi chronologicus. Diplomatum interjecta est expositio historica, quz levando ac tollendo lectionis fastidio fuit accommodata. Diplomata exposuit egregiis exsermone & jure Saxonico antiquo collectis dapibus, in notas subjectas redactis. Geographica dimisit intacta. Ac sub finem Przfationis agit gratias Plur. Rev. ac Celeb. *Joanni Christophoro Harenbergio*, generali per Ducatum Brunsvicensem Scholarum Inspectori, Viro de *Artis* nostris przclarissime promerito, pro benevolentissima subsidiorum diplomaticorum suppeditatione. Hereditas *Henrici Leonis* A. 1203 a filiis fuit in tres partes divisa, ac inter tres ejus filios cum supremo gubernationis, si Czsarem in censum haud vocaveris, modulo distributa. Ab hoc negotio Cl. Autor cepit tractationis fuz primordia. *Albertum* Ducem A. 1279 ex hereditate suscepisse Hannoverani, negat Autor, sententiamque sibi oppositam vocat errorem, excitans infra Chronicon Brunsvico-Luneburgense *Rebtmeierianum*, in quo pag. 1835 ille error non approbatus, sed refutatus, est. Autor porro arbitratur, *Leznerum* pag. 602 credidisse, *Ottonem Malum* A. 1303 fuisse natum, & anno demum 1379 ad gubernaculum Ducatus accessisse. Prius illud est verum; posterius non item. Attulit enim Ven. *Rebtmeierus* in *Chronico Brunsv. Luneb.* pag. 605 Diploma homagiale, A. 1367 datum, ex quo satis patet, *Ottonem* patri suo demortuo statim successisse. Ipsum vero A. 1292 in lucem fuisse susceptum, ac 26 annos natum obtinere cœpisse gubernationem, Autor Cl. docet. Palatium Ducale, quod existit Brunsvici, jam A. 1345 vocabatur *Mousbur*, alias *Steinbur* & *Burgbur* appellari solitum. Saxones otium & otiosam commorationem vocarunt *mous* & *moeße*, id est, *müsse*, tempus opportunum & otii plenum. *Casminatas* veteres vocabant patentia conclavia, quz in duobus

Pag. 8.

12.

14.

Q

late-

- lateribus oppositis erant caminis instructa, antequam usus
 fornacium ferrearum invalesceret. Canonicos regulares
 Autor semper a Monachis fuisse diversos credit, referens
 sese ad *Chronicon magnum Belgicum pag. 380. Monasteria principalia, Fürstliche Stifter*, vocantur, quæ Principi
 fidelitatem præstiterunt intemeratam, si Nostro accedimus.
 19. Liber, cui titulus: *Gründliche Nachricht von der Stadt Lübeck*, A. 1713, 8, editus, ab Autore laudatur, & *Comrado de Mel-*
len, Ecclesiastæ Rev. Lubecensi, tribuitur. Qui *Præbendas*
 putant esse redditus, Canonicis assignatos, ii magnopere fal-
 20. luntur. *Vicarii* olim duo expediebant munia; primo altare
 assignatum curabant tanquam sacerdotes missatici, ac præter-
 ea *stallum* seu *formam*, id est, locum in choro, ubi simul cele-
 21. brabant cantando horas canonicas, habebant. Ipsorum, si
 essent perpetui, erat jus se congregandi, jus clausuræ & ar-
 chivi, jus salutis Ecclesiæ simul consulendi. Jus primogeni-
 29 seq. turæ sub Ducis Magni tribus junioribus filiis Principibus non
 fuisse stabilitum vel introductum, Autor solide ivit compro-
 34. batum, ostendens itidem, *Wilhelmum* seniore, seu Bellico-
 sum, Ducem Brunsvicensis, anno demum 1411 natum fuisse.
 Idem ostendit, formulam contractibus olim familiarem:
 35. *midt aller schlachten nut*, esse eandem, ac hanc Latinam: *cum*
cujuscunque generis utilitatibus. Nam *slacht*, *schlacht*, est
genus, quod jam docuerat nos *Mushardus*. Vellicamus Cl.
 39. Autori aurem, promittenti nobis librum, quo de numis ter-
 rarum Brunsvico-Luneburgensium medii ævi, eorumque
 pretio, differere constituit. Veteres vocabant virum *honora-*
 99. *bilem* germanice *Ebrn*. *Wilhelmum* juniorem A. 1503 demum
 109. obiisse, ipse denuo comprobavit. *Liberi ante sylvam*, quorum
 in Diplomatis Ducalibus Brunsvico-Luneburgensibus sit
 115. mentio, sunt incolæ Luneburgici tractus *Ilten*, quem vocant
 117 seq. *eine Amts-Vogtey*. Quid vero sit jus *echtword*, seu *eckward*,
 non admodum est in expedito. Indicari jus universitatis,
 Autor Cl. satis dilucide ostendit. Addimus, jus hoc vocari
 in præsens penes rusticos seu pagorum incolas *das Gemein-*
beits-Recht. Per hoc intelligitur complexus potestatis in
 usum suum adhibendi una cum sociis seu ejusdem pagi in-
 colis

incolis legitimis (*Riegeleuten*) pascua, compascua, lignationem, faginam porcorum per glandes, assessionem in judicio plebis, quod *echteding* vocabant olim, jus detinendi prætoriam manu jumenta nocentia, seu pauperiem facientia, instaurandi vias, prata communia demetendi, aquis utendi, &c. Vox enim *echte* notat plebem, & *werder* seu *werd* designat universitatis tractum determinatum. Qui jura non unius sodalis, sed plurium, tenebat, is dicebatur possidere *echwardas* multas. De cetero obstricti sumus Cl. Autori pro ea, quam publicæ utilitati consecravit, diligentia, precibus nostris sollicitantes Illustræm *Gruberum*, ut Historiam Brunsvico-Luneburgensem omnibus numeris absolutam in dias luminis auras proferre tandem dignetur, in quam desideria omnium sunt conversa.

CONSPECTUS PATHOLOGICÆ, AD DOGMATA Stabliana præcipue adornata, & Semiologie, potissimum Hippocratico-Galenicæ, in forma Tabularum representatus, Autore D. JOANNE JUNCKERO, Prof. Publ. Ordin. & Instituti Orphanotrophei Practico.

Halæ Magdeburgicæ, impensis Orphanotrophei, 1736, 4.
Alph. 3 plag. 15.

Sedecim Tabulis *Pathologiam*, tredecim vero *Semiologiam*, exhibet Celeberrimus Autor, eadem methodo & hic usus, quæ reliquos ipsius libros commendabiles reddidit. Ita vero adornavit *Pathologiam*, ut nexu quodam jucundo ubique eluceret, quam necessaria esset ad feliciorè praxin vera theoria. Cum autem in Conspectu practico *Pathologiam* specialem per singulorum morborum differentias, signa, subjecta, & causas, plenius jam tradiderit; eam hic neutiquam repetendam putavit. Interim & generaliorè hanc tractationem ita instituit, ut quosvis speciales morbos ad generales classes relatq; commoda evolutione & applicatione illustra-

- tos complectatur. Morborum series respondet ordini, quem in Conspectu pratico observavit, ut tironum comoditati consulatur. Postquam igitur de morbis in genere, eorumque differentiis, subjectis, & causis, exposuit, ad plethoram progreditur, tanquam generalem morborum tantum non omnium causam, a qua humorum quoque consistentia vitium capit, & periculosa spissitudo confestim oritur. Unde, quæ ex corpore impuritates proscribendæ essent, in eo retinentur, hæcque ratione vitiosa humorum qualitas, quam cachymiam vocant, accumulatur. Cum tribus hisce naturalibus hostibus, itidem per tres motus & actus ultra tenorem naturalem intensos, naturæ, sive animæ rationali, conflictandum esse, Autor opinatur. Primum actum vocat simpliciter hæmorrhagicum, ubi natura in corporibus tenui sanguine præditis ad plethoram minuendam motus hæmorrhagicos suscipit, per naturales sanguinis fluxiones abundantia detrahetura. Alterum actum vocat congestorium, in quo hæmorrhagica molimina itidem quidem adsunt, sed spissi humores non raro efficiunt, ut illi motus sinistre succedant, & molestis tantum congestionibus absolvantur. Quo autem majora impedimenta etiam naturæ in hoc actu obijciuntur, eo certius illa motum tonicum ad spasmos & convulsiones intendere solet. Tertium actum vocat febrilem, in quo sanguis abundans & spissus in serum resolvitur, & cum reliquis pravis recrementis per sudorem excernitur. Quemadmodum autem hi actus naturæ ad materiæ peccantis indolem & conditionem administrantur; sic in morbis lymphatico-serosis, & in primarum viarum vitiis, motus materiali noxæ oppositi, non adeo vehementes, sed remissiores, esse observantur. Ea enim materiæ peccantium est indoles, ut præceps damnum non afferant; & præterea in locis partibusque commodioribus continentur. Quare iudicatu haud difficile est, cur in oedemate, cachexia, hydrope, scabie, & in aliis lymphatico-serosis corruptionibus, item in primarum regionum crassis mucidis vitiis, motuum augmentum rarius observetur. Quando autem causæ morborum adeo sunt contumaces,

maçes, vel saltem a natura sibi ita repræsentantur, ut ea spem eluctandi amittat, tum actus suos, post multa plerunque & irrita conamina, interdum plane omittit, & ex tædio motus resistentes abjicit; unde morbi nonnulli motuum vitalium defectui debentur. Denique & morbi quidam animi existunt, casusque nonnulli reservati, ratione venenorum, philtorum, fulmine tactorum, aqua submersorum, strangulorum, ebrietatis. *Semiologiam Hippocratico-Galenicam* ex ea ratione appellavit, quod maximam partem ex his Duumviris desumpta, imo ipsissimis illorum verbis conscripta fuerit. *Hippocrates* enim in arte prædicendi mirifice excelsit. *Galenus* autem, ejus interpres, ipsum cum illustravit, tum defendit. Horum itaque prædictiones satis dispersas cum industria collegit Autor, obscuris autem & dubiis locis notas passim adjecit, ut aliis emendandi materiam subministraret. Ceterum eum ordinem est secutus, ut, postquam de Semiologia in genere tractavit, signa prognostica ex motibus vitalibus, pulsu, respiratione, & motus tonici alterationibus, proponat. Deinde ad motus naturales attendit, & cum de crisi generatim agit, tum ex sanguinis excretionem, sudore, urina, vomitu, & alvinis defectionibus, abscessu, & sputo, judicium ferendum indicat. Tandem præsentia ex sensuum & motus voluntarii alterationibus, neque minus ex facie, aliisque partibus externis, capienda explanat.

TAB. XIV.

XV.

XVI.

I.

II. III.

IV. V.

VI. VII.

VIII. IX.

X. XI.

XII.

Zuverlässige Gedanken von der wahren Existenz ꝛc.

h. e.

MEDITATIONES DE EXISTENTIA ET indole genuina polyporum, variis Medicorum fide dignorum relationibus, & propria experientia, stabilitæ, Auctore JOANNE MITTEMAYERO, D. Medico Castrensi Regis Poloniarum & Electoris Saxonie.

Dresdz, apud Gottl. Christian. Hilscherum, 1736, 4.

Plag. 4. Tabb. 2n. 2.

O 3

Quam

missis argumentum manum admovit Illustris Collector, *Jacobus de Comitibus*. Quo pluribus enim & subtilioribus tricis involuta est hæc juriæ particula, sive ipsarum legum, sive voluntatis testantium, spectes ambiguitates, eo magis e re Jurisprudentiæ fore existimavit, si præcipuas, quæ animam judicis suspensam & ancipitem tenere possunt, quæstiones accuratis decisionibus; præstantissimorum hominum studio, discussas hoc Opere coacervaret. Cujus ideam delineare, non minus, quam in aliis id genus scriptionibus, quæ variis, & nullo vinculo coherentes, tractationes comprehendunt, supervacua operæ esset. Dabimus tamen, ut aliquo modo instituti ratio constet, argumenta, & præcipuas, in prioribus tribus Decisionibus excussas, quæstiones. Ac *prima* quidem, nempe in causa *Cassidoni* contra *Cassidoni*, disquiritur, an dispositione de pecunia numerata comprehendantur debitorum nomina; quæ substitutio censetur fideicommissaria, quæ potius vulgaris; & quorum verborum beneficio utraque iaducatur. Caverat defunctus, ut hæres ex pecunia parata, quæ in hæreditate esset, acquireret bona immobilia, fideicommissa, quod simul adjiciebat, obnoxia futura. Jam, cum in bonis plura essent debitorum nomina, quærebat, utrum & hæc appellatione pecuniæ paratæ *di denari contanti* contineantur, & bonis fideicommissi gratia comparandis impendi debeant, an libera de eis competere hæredi disponendi potestas. Et videbantur fideicommissa non contineri. Usus erat testator verbis: *E perchè nell' credità rimaranno buona partita di denari contanti*. Atqui, si locus & tempus, ubi & quando pecunia reperitur, aut exprimitur, aut tacite indicatur, eam intelligimus, quæ exstat vere, non quæ exigenda est. Numerata pecunia corpus est, nomina inter res incorporales & jura censentur, sub corporibus autem incorporalia contineri non solent. Quod tunc eo verius habebitur, quando ex voluntate testatoris accedunt aliæ conjecturæ, velut in hac specie, ubi de pecunia inventarium confici, eamque super monte pietatis deponi, defunctus jusserat, quod de alia, quam quæ exstabat, commo-
do non poterat explicari. Et, cum res alienum defuncti ex-

pnn-

peragendum, & legata, quæ reliquerat, solvenda essent, neutrum vero aliter, quam exactis nominibus, fieri posset, absurdum videbatur ea trahere ad bona in fideicommissum comparanda. Nec movebantur iudices, quod pecuniæ summæ hæud ita magna reperiretur, cum tamen ex verbis defuncti *buona partia* existere debuisset. Amplius enim de facultatibus suis, quam in eis est, homines sæpenumero sperant, nec mirum, quod oratio testatoris patrimonii quantitati non exacte responderet, cum annus intra diem facti testamenti & mortis præterlapsus multa potuerit devorare. Quamvis ergo ad hoc fideicommissum nomina non pertinere visæ sint, tamen, cum testator hæredi substituerit lineam ejus masculinam, & huic femininam, inde aliam quandam, eique lineam ipsius utriusque sexus, denique his omnibus fratres S. Crucis civitatis Florentinæ, nondum erat extra controversiam positum, an non ea substitutio sit fideicommissaria, & libera de nominibus dispositio saltem hoc universalis fideicommissio cohibeatur. Unde prolixius de verbis, vulgarem aut fideicommissariam substitutionem inducentibus, ab Autore Decisionis disputatur, & vulgarem subesse, adeoque in manu hæredis, quicquid de pecunia ex nominibus redacta statuere velit, positum videri, decreverunt. Accedunt huic sententiæ additiones Collectoris, quæ ad eandem, de quibus in Decisione disputatur, quæstiones redeunt, præsertim vero, an vocibus *post eum, eo vita functo, &c.* fideicommissaria substitutio involvatur, disquirunt. *Secundæ* Decisionis summa est, quod in conditione positi filii non censeantur in dispositione vocati ex glossa ad l. 2 de hæred. instit. In cujus limine longæ sunt de humanæ prudentiæ mediocritate querelæ, quam binis voculis *ab intestato* adeo turbaverit glossæ conditor, ut de hac quæstione scribendi commentandique nec finis reperiat, nec modus. Quo res in eum locum perducta esset, ut iudici anxia dubitatio vitio verti non possit, etiam Florentinæ, cum ibi glossæ quidem opinio, ut verior, recepta sit, conjecturis tamen via ideo non præcludatur. Unde, quæ hac Decisione continentur, eo red-

eunt, ut, quæ hoc loco valeant, & quantum valeant, conjec-
turæ, aut singulæ, aut conjunctæ, pateceret. *Tertia* Decisio
ambiguam testamenti, a *Laurentio Soderino*, Patricio Floren-
tino, conditi formulam, quæ plurium litium causa & fons
fuerat, expendit, & de eruenda exia fideicommissaria sub-
stitutione disputat. Ipsa vero, quæ in hac Decisione versatur,
species quæstioni occasionem dedit, in quantum credi-
toribus incumbat, restituere eis, ad quos pertinent, bona, fidei-
commissio obnoxia, a se vero occupata. Ex hisce paucis,
quæ in mediis attulimus, Decisionum argumentis cape tibi,
Lector, ideam ceterorum. Sunt in eis species perquam iatri-
catæ, sunt aliquæ non adeo singulares, omnes vero subtiliter
& prolixè disputatæ, ut unicuique intuenti continuo pateat,
Autores & Collectores a prisco Decisionum more, ab illa ra-
tionum & allegationum cumulandarum copia, & a dicendi
genere Pragmaticis familiari, recedere, consultant non du-
xisse. Accedit Operi Index insigniter locuples, cujus uber-
tate dubio procul delectabuntur, qui ad causas agendas & de-
cidendas testimonia Jutorum ex id genus voluminibus con-
quirunt, & Indicis ope in aliorum Consultationibus, Respon-
sis, & Decisionibus, ea sine mora inveniri gaudent, quæ ex
ipsis fontibus haurire negligunt.

**GOTTLOB KRANZII, RECTORIS QUON-
dam Gymnasii Elisabeth. Vratislav. Prof. &
Bibliothecarii, ceterarumque Scholarum A. C. ad-
dictarum ibidem Inspectoris, &c. Historia Ecclesia-
stica, a Christo nato ad nostra usque tempora, singulo-
rum Seculorum Ecclesie statum in communi, incremen-
ta, lumina, adversitates, & Concilia, sistens. Adjectis
ex fontibus genuinis Annotationibus, ex M^{to}, a B. Au-
tore vivente adhuc sibi tradito, edidit & recognovit
D. JOANNES CASPAR GEMEIN-
HARDT, Laubensis.**

Lipsiæ

Lipfiz & Laubz, typis & sumptibus Nic Schillii, 1736, 4.

Alph. 6 plag. 1.

Cum multa sint præclara studia, in quibus ingenuus animus cum laude maxima versari potest; tum illud inprimis, quod rebus in orbe Christiano gestis scrutandis tribuitur, singularem promeretur commendationem. Id vero dolendum maxime, non omnes, qui sacras colunt historias, pari ingenii virtute, compositaque mente, valere. Multi enim, rebus utilioribus, uniceque profuturis, quas divina sibi providentia in sanctioribus dogmatibus conservandis & ad nostram ætatem propagandis, vindicat, prætermittis, varia curiosa venantur. Alii, debita judicandi virtute cassi, omnia, nullo habito delectu, compilant undique; ex quo fit, ut plurimos errores, quos cupide antea inbiberant, ad posteros transmittant, ipsique falsi suos etiam imprudentes fallant lectores. Magni sane ingenii est, veritati historicæ verum ponere pretium, scriptores veros a falsis segregare, veras historias a fictis & fabulosis secernere narratiunculis, nulloque parti favere ac patrocinari. Atque hoc quidem is omnium facillime consequitur, qui res sacræ civitatis diu multumque a se vestigatas, diligenterque cognitatas, profert in lucem, nec tam ingenio fidit currenti, quam judicio potius utitur accurate culto exercitatoque. Ex horum numero Cl. *Kranzius* unus est haud dubie, qui, dum vixit, per tot annos Historiam Ecclesiasticam in Gymnasio Elisabethano Vratislaviensi professus est, cum id muneris, quoungebatur, ratio flagitaret. Hanc vero ipsam, aliis tam diu traditam, nec segniter elaboratam, ex chartis B. Autoris edidit doctissimus *Gemeinhardt*, amicitia illius antehac usus. Nec male is, fatemur, de sacra & literata promeritus est civitate, præsertim cum, sicut ipse testatur, Opus *Kranzianum* auctius & locupletius in lucem exire jussisset. Cl. *Kranzius* Jan. A. 1733 *Historia Ecclesiastica Compendium*, idque tecto nomine, ediderat. Veritus enim erat, ne parum istud viris profuturum esset, qui in ipsa historiarum sacrarum adyta penetrare molirentur. His igitur satisfactorius Cl. Editor, prioris

Compendii verbis *Annotationes B. Kranzii*, secum benevole communicatas, subjecit; cumque hac ratione opus illud legitimo suo domino vindicaverit, non erit, cur metuat, ne manes Autoris beatissimi iratos sit habiturus. Nos vero de hoc Opere ea breviter dicemus, quæ ad illius naturam plenius dignoscendam facere videbuntur.

- Pag. I — 34. Præmittitur *Pæmium* haud inutile, in quo meliora Historiæ Ecclesiasticæ auxilia enarrantur, & lectores in hunc peramœnum campum velut generatim ac univèrse introducuntur. Tum vero ipsa inchoatur tractatio, quæ a Seculo post C. N. primò incepta est, & usque ad recentiora decimi octavi temporis, hoc est, ad A. 1732, continuata. Sæculorum ubivis, sicut ipsa rerum ratio poscit, observatur ordo, atque horum quodvis tria complectitur Capita. In *primò* quoque *status Ecclesiæ*, tam Orientalis, quam Occidentalis, adjuncta *Episcoporum Romanorum* serie, declaratur. *Incrementa* ejusdem & *lumina secundum* quodlibet *Caput* complectitur. In *tertio* denique quovis *adversitates*, cum internæ, tum externæ, earundemque remedia, nec non *Concilia*, describuntur. Notæ semper rebus separatim explanatis in ora subjectæ leguntur, nihilque usquam prætermittitur eorum, quæ ad interiorem librorum, & Autorum, a quibus profecti sunt, cognitionem necessaria visa sunt. Exemplo rem aliquo planam facturi & exposituri, res Sæculi XVIII a Cl. *Kranzio* descriptas in compendio enarrabimus, ne officio nostro deesse videamur. *Cap. I de statu Ecclesiæ in genere* inscribitur. Quanquam feralia bella, quæ priori Sæculi parte orbem vexaverant cultiorem, per pacem Rastadiensem, Passarovicensem, Siculam, & Nyssadiensem, Deo bene juvante, consopita sint; sacra tamen pax, intra ipsos Ecclesiæ recte sentientis muros, tam frequenter calamitoseque fuit conturbata, ut hoc Sæculum *Libertino-Enthusiasticum* nominari mereatur. Sicut *Orientis Ecclesiæ* per molitiones Turcicas multa pertulit mala; ita *Occidentalis Romana* antiquo suo loco constitit. Romanæ sedi *Clemens XI* ab A. 1700 ad 1721, raro fere exemplo, tum vero *Innocentius XIII*, & *Benedictus XIII*, præfuerunt. Hodie vero Præsul
- 36.
- 935.
- 936 seq.

ful Clemens XII sedet. In Cap. II de Incrementis & luminibus Ecclesia differitur. Sic, exempli gratia, Evangelica religio per *Russiam*, per *Danicum de propanda fide collegium in India Orientali*, nec non in *Silesia* per conventionem Altranstadiensem, eximia cepit incrementa. Quin etiam Ecclesia Lutherana A. 1717 *Jubileum Reformationis secundum*, immo A. 1730 *alterum Augustanae Confessionis Jubileum*, concelebravit. Neque hic silentio praetereunda *Mauritii Guilielmi, Saxoniae Ducis, Episcopatus Numburgensis Administratoris, fata*. Adsciverat nimirum ille in Romana Ecclesia civitatem, sed A. 1718 ad nostra rediit sacra, brevi post beate defunctus. Praeter varia consilia, ad uniendum & conjungendum utrumque Protestantium, ut vocantur, coetum comparata, in quibus multi ex utraque parte *Syncretismo* fauerunt, *Ecclesia lumina*, hoc est, Doctores ac Professores celebriores, nominatione designantur, atque ex eorum vitis notatu digniora, animo a partium studio alieno, excerpuntur. Recensitis coetus *Evangelici* luminibus, illa commemorantur, quae *Reformatam & Romanam* illustrarunt Ecclesiam. Cap. III de *adversitatibus Ecclesiae & Conciliis* agit. His nec internis, nec externis, Evangelica praecipue Ecclesia caruit. *Externis* malis indicio tot sunt Gravamina de variis per Germaniam passim toleratis & exantlatis injuriis. In Hungaria, Polonia, & in urbe sigillatim Thoruniensi, A. 1724, in Palatinatu, praecipue in tractu Salisburgensi, quantas subierint calamitates Evangelici, testatissimum est. Ad *internas* ejusdem coetus calamitates jure ac merito lites ob *Pietismum* commotae & agitatae connumerantur, quippe quas nec Regnum, nec Principum, severissima Edicta coercere valuerunt, eo usque progressae, ut vix unquam scriptis acerbioribus dimicatum fuerit. Illuc etiam lites *Terministicae, turbae Graizenses* in Varischi, circa Rostochium non ita pridem e tenebris in lucem revocatae, ob salutem Cacodemonum & hominum aeternis flammis addictorum sperandam, pertinent; nec non perversa *Leonb. Christoph. Sturmii* de S. scena opinio, atque *Herrmanni von der Haydt* mirae sacrarum histo-

Pag. 938
seq.

942.

943 seq.

953 seq.

965 seq.

975 seq.

983 seq.

985.

988.

Pag.
1006-1008.

historiarum detorsiones. Digna quoque heteroclitica sunt capita, quæ recenseantur, ut *Gothofr. Arnoldus, Dippelius, Porsenius, Seebachius, Tuchtfeld*, alique, nec *Societate Herrenbutiana* excepta. Ea de industria præterimus, quæ aliorum rationes cœtum conturbant. Concilia, quæ malorum in Ecclesiam invectorum remedia non male dicuntur, hoc quidem seculo pauca fuere. A. 1710 *Guil. Ernestus*, Dux Saxoniz, Synodum totius Cleri e ditionibus suis Vinariz coegit. A. 1718, die 2 Septembris, *vexatto dissidentium*, ut nominantur, in *Polonia* Evangelico ac Reformato cœtui addictos ad Conventum Dantischi instituendum excitavit. In Romana Ecclesia *Benedictus XIII* A. 1725 *Synodum Lateranensem* collegit, sacra moresque suorum emendare, sed frustra, moliens. Idem fere de *Concilio Provinciali Embradunensi* in Gallia A. 1727 statuendum videtur, quod quidem famosam illam *Clementis Constitutionem* confirmavit, & Episcopum Senezensem, in alia omnia abeuntem, damnavit.

Ex hac exili tabula, quemadmodum res in orbe sacro gestas Cl. *Kranzius* verbosius enarraverit, perspicuum erit. Duo Indices, verborum alter, alter rerum, adjuncti singuli libri constituunt.

Historische Nachricht von den in alten und mittlern Durchlauchtigsten Braunschweig-Lüneburgischen Hause getroffenen Erbtheilungen, &c.

h. e.

HISTORICA EXPOSITIO DE DIVISIONIBUS herediorum in veteri & media Domo Serenissima Brunsvico-Lüneburgensi, speciatim temporibus Wilhelmii, & senioris, & junioris, ex pacto firmatis, ex editis ineditisque Diplomatis adornata, ac una cum eis in lucem emissa, ab ANTONIO ULRICO ERATHO.

Francofurti & Lipsiz, 1736, 4.

Plag. 20.

Autori

Autori Cl. in acceptis jam referimus Commentationem, de *ficta Henrici Superbi superbia* inscriptam. Ipse denuo vires suas in Historia Brunsvicensi periclitatur, haud equidem invita Minerva. Gratulamur ipsi tantum industriæ bene collocatæ documentum, rei felicioris augurium. Ordo ipsi perplacuit tractandi chronologicus. Diplomatum interjecta est expositio historica, quæ levando ac tollendo lectionis fastidio fuit accommodata. Diplomata exposuit egregiis exsermone & jure Saxonico antiquo collectis dapibus, in notas subjectas redactis. Geographica dimisit intacta. Ac sub finem Præfationis agit gratias Plur. Rev. ac Celeb. *Joanni Christophoro Harenbergio*, generali per Ducatum Brunsvicensem Scholarum Inspectori, Viro de *Artis* nostris præclarissime promerito, pro benevolentissima subsidiorum diplomaticorum suppeditatione. Hæreditas *Henrici Leonis* A. 1203 a filiis fuit in tres partes divisa, ac inter tres ejus filios cum supremo gubernationis, si Cæsarem in censum haud vocaveris, modulo distributa. Ab hoc negotio Cl. Autor cepit tractationis fuz primordia. *Albertum* Ducem A. 1279 ex hæreditate suscepisse Hannoveranum, negat Autor, sententiamque sibi oppositam vocat errorem, excitans infra Chronicon Brunsvico-Luneburgense *Rehtmeierianum*, in quo pag. 1235 ille error non approbatus, sed refutatus, est. Autor porro arbitrat, *Leznerum* pag. 602 credidisse, *Ottonem Malum* A. 1303 fuisse natum, & anno demum 1379 ad gubernaculum Ducatus accessisse. Prius illud est verum; posterius non item. Attulit enim Ven. *Rehtmeierus* in *Chronico Brunsv. Luneb.* pag. 695 Diploma homagiale, A. 1367 datum, ex quo satis patet, *Ottonem* patri suo demortuo statim successisse. Ipsum vero A. 1292 in lucem fuisse susceptum, ac 26 annos natum obtinere cœpisse gubernationem, Autor Cl. docet. Palatium Ducale, quod existit Brunsvici, jam A. 1345 vocabatur *Mousbus*, alias *Steinbus* & *Burgbus* appellari solitum. Saxones otium & otiosam commorationem vocarunt *mous* & *moeße*, id est, *müsse*, tempus opportunum & otii plenum. *Camminatas* veteres vocabant patentia conclavia, quæ in duobus

Pag. 8.

13.

14.

Q

late-

- lateribus oppositis erant caminis instructa, antequam usus
 fornacium ferrearum invalesceret. Canonicos regulares
 Autor semper a Monachis fuisse diversos credit, referens
 sese ad *Chronicon magnum Belgicum pag. 380. Monasteria principalia, Fürstliche Stifter*, vocantur, quæ Principi
 fidelitatem præstiterunt intemperatam, si Nostro accedimus.
18. Liber, cui titulus: *Gründliche Nachricht von der Stadt Lübeck*, A. 1713, 8, editus, ab Autore laudatur, & *Conrado de Mel-*
 19. *len*, Ecclesiastæ Rev. Lubecensi, tribuitur. Qui *Præbendas*
 putant esse redditus, Canonicis assignatos, ii magnopere fal-
 huntur. *Vicarii* olim duo expediebant munia; primo altare
 assignatum curabant tanquam sacerdotes missatici, ac præter-
 20. *ea stallum seu formam*, id est, locum in choro, ubi simul cele-
 brabant cantando horas canonicas, habebant. Ipsorum, si
 21. essent perpetui, erat jus se congregandi, jus clausuræ & ar-
 chivi, jus salutis Ecclesiæ simul consulendi. Jus primogeni-
 29 seq. turæ sub Ducis Magni tribus junioribus filiis Principibus non
 fuisse stabilitum vel introductum, Autor solide ita compro-
 batum, ostendens itidem, *Wilhelmum* seniore, seu Bellico-
 34. *sum*, Ducem Brunsvicensis, anno demum 1411 natum fuisse.
 Idem ostendit, formulam contractibus olim familiarem:
 35. *midt aller schlachten nut*, esse eandem, ac hanc Latinam: *cum*
cujuscunque generis utilitatibus. Nam *slacht*, *schlacht*, est
genus, quod jam docuerat nos *Musbardus*. Vellicamus Cl.
 Autori aurem, promittenti nobis librum, quo de numis ter-
 39. rarum Brunsvico-Luneburgensium mediis ævi, eorumque
 pretio, differere constituit. Veteres vocabant virum *honora-*
 99. *bilem* germanice *Ebrn*. *Wilhelmum* juniorem A. 1503 demum
 109. obiisse, ipse denuo comprobavit. *Liberi ante sylvam*, quorum
 in Diplomatum Ducalibus Brunsvico-Luneburgensibus fit
 mentio, sunt incolæ Luneburgici tractus *Iten*, quem vocant
 115. *eine Amts-Vogtey*. Quid vero sit jus *echtword*, seu *eckwart*,
 117 seq. non admodum est in expedito. Indicari jus universitatis,
 Autor Cl. satis dilucide ostendit. Addimus, jus hoc vocari
 in præsens penes rusticos seu pagorum incolas *das Gemein-*
beits-Recht. Per hoc intelligitur complexus potestatis in
 usum suum adhibendi una cum sociis seu ejusdem pagi in-
 colis

incolis legitimis (*Riegeleuten*) pascua, compascua, lignationem, faginam porcorum per glandes, assessionem in iudicio plebis, quod *echteding* vocabant olim, jus detinendi prætoria manu iumenta nocentia, seu pauperiem facientia, instauranti vias, prata communia demetendi, aquis utendi, &c. Vox enim *echte* notat plebem, & *werder* seu *werd* designat universitatis tractum determinatum. Qui iura non unius sodalis, sed plurium, tenebat, is dicebatur possidere *echtwardas* multas. De cetero obstricti sumus Cl. Autori pro ea, quam publicæ utilitati consecravit, diligentia, precibus nostris sollicitantes Illustrem *Gruberum*, ut Historiam Brunsvico-Luneburgensem omnibus numeris absolutam in dias luminis auras proferre tandem dignetur, in quam desideria omnium sunt conversa.

CONSPECTUS PATHOLOGIÆ, AD DOGMATA Stabliana præcipue adornata, & Semiologiæ, potissimum Hippocratico-Galenicæ, in forma Tabularum representatus, Autore D. JOANNE JUNCKERO, Prof. Publ. Ordin. & Instituti Orphanotropei Practico.

Halæ Magdeburgicæ, impensis Orphanotropei, 1736, 4.
Alph. 3 plag. 15.

Sedecim Tabulis *Pathologiam*, tredecim vero *Semiologiam*, exhibet Celeberrimus Autor, eadem methodo & hic usus, quæ reliquos ipsius libros commendabiles reddidit. Ita vero adornavit *Pathologiam*, ut nexu quodam jucundo ubique eluceret, quam necessaria esset ad feliciorē praxin veræ theoria. Cum autem in Conspectu practico *Pathologiam* specialem per singulorum morborum differentias, signa, subjecta, & causas, plenius jam tradiderit; eam hic neutiquam repetendam putavit. Interim & generaliorē hanc tractationem ita instituit, ut quosvis speciales morbos ad generales classes relatos commoda evolutione & applicatione illustra-

- tos complectatur. Morborum series respondet ordini, quem in Conspectu pratico observavit, ut tironum comoditati consulatur. Postquam igitur de morbis in genere, eorumque differentiis, subjectis, & causis, exposuit, ad plethoram progreditur, tanquam generalem morborum tantum non omnium causam, a qua humorum quoque consistentia vitium capit, & periculosa spissitudo confestim oritur. Unde, quæ ex corpore impuritates proscribendæ essent, in eo retinentur, hæcque ratione vitiosa humorum qualitas, quam cachymiam vocant, accumulatur. Cum tribus hisce naturalibus hostibus, itidem per tres motus & actus ultra tenorem naturalem intensos, naturæ, sive animæ rationali, conflictandum esse, Autor opinatur. Primum actum vocat simpliciter hæmorrhagicum, ubi natura in corporibus tenui sanguine præditis ad plethoram minuendam motus hæmorrhagicos suscipit, per naturales sanguinis fluxiones abundantiam detrahetura. Alterum actum vocat congestorium, in quo hæmorrhagica molimina itidem quidem adsunt, sed spissi humores non raro efficiunt, ut illi motus sinistre succedant, & molestis tantum congestionibus absolvantur. Quo autem majora impedimenta etiam naturæ in hoc actu obijciuntur, eo certius illa motum tonicum ad spasmos & convulsiones intendere solet. Tertium actum vocat febrilem, in quo sanguis abundans & spissus in serum resolvitur, & cum reliquis pravis recrementis per sudorem excernitur. Quemadmodum autem hi actus naturæ ad materiæ peccantis indolem & conditionem administrantur; sic in morbis lymphatico-serosis, & in primarum viarum vitiis, motus materiali noxæ oppositi, non adeo vehementes, sed remissiores, esse observantur. Ea enim materiæ peccantium est indoles, ut præceps damnum non afferant; & præterea in locis partibusque commodioribus continentur. Quare iudicatu haud difficile est, cur in œdemate, cachexia, hydrope, scabie, & in aliis lymphatico-serosis corruptionibus, item in primarum regionum crassis mucidis vitiis, motuum augmentum rarius observetur. Quando autem causæ morborum adeo sunt contumaces,

inaces, vel saltem a natura sibi ita repræsentantur, ut ea spein eluctandi amittat, tum actus suos, post multa plerunque & irrita conamina, interdum plane omittit, & ex tædio motus resistentes abjicit; unde morbi nonnulli motuum vitalium defectui debentur. Denique & morbi quidam animi existunt, casusque nonnulli reservati, ratione venenorum, philtorum, fulmine tactorum, aqua submerforum, strangu-latorum, ebrietatis. *Semiologiam Hippocratico-Galenicam* ex ea ratione appellavit, quod maximam partem ex his Duumviris desumpta, imo ipsissimis illorum verbis conscripta fuerit. *Hippocrates* enim in arte prædicendi mirifice excelluit. *Galenus* autem, ejus interpres, ipsum cum illustravit, tum defendit. Horum itaque prædictiones satis dispersas cum industria collegit Autor, obscuris autem & dubiis locis notas passim adjecit, ut aliis emendandi materiem subministraret. Ceterum eum ordinem est secutus, ut, postquam de Semiologia in genere tractavit, signa prognostica ex motibus vitalibus, pulsu, respiratione, & motus tonici alterationibus, proponat. Deinde ad motus naturales attendit, & cum de crisi-bus generatim agit, tum ex sanguinis excretionne, sudore, urina, vomitu, & alvinis dejectionibus, abscessu, & sputo, judicium ferendum indicat. Tandem præslagia ex sensuum & motus voluntarii alterationibus, neque minus ex facie, aliisque partibus externis, capienda explanat.

TAB. XIV.

XV.

XVI.

I.

II. III.

IV. V.

VI. VII.

VIII. IX.

X. XI.

XII.

Zuverlässige Gedanken von der wahren Existenz ꝛc.

h. e.

MEDITATIONES DE EXISTENTIA ET indole genuina polyporum, variis Medicorum fide dignorum relationibus, & propria experientia, stabilitæ, Auctore JOANNE MITTEMAYERO, D. Medico Castrensi Regis Poloniarum & Electoris Saxonie.

Dresdz, apud Gottl. Christian. Hilscherum, 1736, 4.

Plag. 4. Tabb. æn. 2.

O 3

Quam

esse, quod non Comœdiarum ope abstergi expellique animis possit. Ut autem de ingenio ipsius fecundo certius nobis constet, accurate pervolutabimus librum, & quæ ad palatum erunt, propinabimus Lectori. Totus libelli ambitus *Libris IV* absolvitur, quorum *primus* agit de partibus Comœdiæ, *alter* de ludis scenicis, *tertius* de veterum Comœdiis, *quartus* de Parodia, seu imitatione. Ad Comœdiam apte componendam requirit Autor artem occultandi argumentum Comœdiæ, seu fictionem, characterem, dictionem, variationem theatri, & denique ludos theatrales. Quod ad priorem spectat Comœdiæ virtutem, præclare monet, duplici ratione celari recondique argumentum scriptionis. Primam in eo consistere dicit, si personarum sermones vel altercationibus fervorem, vel alio quocunque fortunæ repentino casu, turbentur, quæ cum multum laboris negotiique eruditæ facessere soleat, a paucissimis recte intellecta, nedum excultata, fuit. Si enim *Plauti Amphitruonem* & *Molierii scripta* excipias, nullas profecto invenies Comœdias, in quibus artificium illud peritiæque scribendi eluceat. Alteram ex composito fieri putat, quam, etsi nihil fere lepore & venusti ingenii spirare credat, ita tamen proponit, ut saluberrimo consilio veneratores illius artis cavere jubeat, ne quid absonum naturæ, aut loco moribusque gentium repugnans, componant. In *Cap. 3, de Characterè*, sciscitantibus forte, cur voce characteris usus fuerit, respondet, sibi que persuadet, se, præeunte *Theophrasto, Aristotele, & Horatio*, mores hominum non aptius potuisse eloqui. Per characterem vero, uti ex verborum nexu apparet, nihil aliud intelligit, quam si quis vitia hominum risui & sibilo exponit, virtutes commendat, & ubique jocos lepidisque salibus suis utilia miscet, quibus mortalium indoles, in vetitum nefas proruere solita, refrænari paululum coercerique possit. Inde eorum errores aggreditur, qui in ejusmodi Comœdiis, ad mores hominum spectantibus, negant requiri occultandi artem. Hinc exemplis ex *Molierio* arcessitis fuse demonstrat, quanta insit gratia, quantum decus concilietur Comœdiæ, si vividis coloribus parasiti, avari, jactabundi,

Pag. 5.

14. 15.

30.

bandi, invidi, depingantur, sermones ulro citroque ita spargantur, ut mentem omnino non statim divinare queas. Deinceps dividit characteres in *simplices & accessorios*. *Simplices* vocat, qui unico tantum animi motu constant, *accessorios*, qui alias perturbationes conjunctas habent, e. g. amoris dicit inesse sympathiam & amicitiam. Ne quidquam in hac fructuosa doctrina intentatum relinquat, præclare monet, ita tractandos esse characteres, ut princeps motus animi aperte pateat, reliqui latentius fistantur. Sic mixtam esse diversis dicit characteribus *Molieris* Comœdiam, inscriptam *Misanthrope*, ubi non solum hominis morositas adumbretur, sed & nimium comandi studium, ars mentendi, aliaque vitia, egregie delineentur. *Capite IV*, de Dialogo commentaturus, auspiciis dicendi ab œconomia theatrici capit, utrumque horum tam arcto inter se conjungi vinculo contendens, ut alterum sine alterius cognitione ægre possit intelligi. Ad œconomiam refert dispositionem fabulæ naturalem, scribendi facultatem, ordinem partium, ita ipsius judicio conjungendarum, ut apta scenarum cohærentia toti corpori, uti membrorum junctura homini, pulchritudinem pariat. Multi quidem fuerunt, qui *fidum pastorem Guarini* omni exceptione majorem venditarent, sed Cl. Autor recedit ab eorum sententia, multaque vitia detegit, a nemine adhuc observata. Nimirum, nexu suo non omnino destitui, ait, *Guarini* fabulam, imprimis quod ad peculiare scenas attinet, sed integrum corpus non per omnia eruditis arridere. Ideoque, cum exempla essent Cl. Autori in medium afferenda, quibus doctrinas suas fulciret, mittit illos *Guarini* lutulentos rivulos, & ex *Molierii* fontibus tam limpidis, tamque jucundis, ea haurit, ut præne ipsum laudantem verba deficiant. Nam, quanta ubivis ingenii bonitas dexteritasque emineat, quam elegans sit *Scena III Act. I de l'École de marie*, definire vix audeat, incomparabili quippe verborum nitore rerumque gravitate obrutus. In *Capite V* postulat Cl. Autor suo jure dictionem accommodatam personæ & loco, non sublimem, sed mediocrem, & quavis persona dignam.

dignam. Veteres miratur, tanquam naturæ æmulatores, verbaque summo ingenii acumine expendentes, quos neminem tam presse secutum esse arbitratur, quam *Molierium*, strenuum elegantiarum præscriptum vindicem. Abhorret vero ab Italorum, Gallorum quorundam, Hispanorum, phaleratis & sesquipedalibus verbis, qui ubique spiritum crepare solent, & recedentes ab illa simplici naturalique pulchritudine, nubes & inania captant. Post utilissimas de variatione theatri & re comica præceptiones, descendit ad *Librum II*, ubi de ludis scenicis & mimis fuse differit, non ita multum pretii statuens illis Comædiis, quæ turpia liberius imitantur, & ludicra histrionum gestulatione absolvuntur. Exinde colligere nos jubet, cur Italorum fabulæ, ingenti olim populi applausu exceptæ, jam vilescant, & subactioris ingenii viris prope nauseam moveant. Nam pleræque tam scurrili sanionum histrionumque dicacitate & ridiculis facetiis refertæ sunt, ut olim risum, jam indignationem, lectoribus non potuerint non excutere. Inde sub examen vocat Cl. Autor *Molierii* Comædiam, *le Facheux* inscriptam, ubi publice proficitur, illos egregie falli, qui contendant, *Molierium* suffuratum esse sua ex Satyra *Horatii IX Libri I*. Plurima potius hausisse eum ait ex Italica Comædia, hac epigraphe ornata: *Le Cafe sualiggiate, seu gli interrompimenti de Pantalome*. Quemadmodum vero omnes eo summa ope niti debent, ut vitiorum expultrix evadat fabula; sic Cl. Autor ex re Comitorum esse autumat, pauca de arte illa scelerata, atro carbone notandi alios, disputare. Ceterum in hoc *Libro* nihil agit, quam ut inimicos, plagii *Molierium* accusantes, depexos det, & *Tertentii* exemplo, ex Græcorum fabulis pleraque mutuantis, iniquos illos castigatores confutet. Hunc in finem communicat nobiscum varia *Molierii* specimina, ex Hispanorum libris transcripta, sed ita tamen translata, ut vel nativo dictionis lepore, vel facetiis, ipsos Autores sine controversia vincant. *Libro III* pensitat Cl. Autor, in quantum *Molierius* accedat ad veterum elegantiam, quod ut more suo eruditè pertractet,

agit

Pag. 90.

104.

III.

167.

188.

agit primo de Comœdia antiquorum, docetque, prisca dissecuisse Comœdias in *simplices, complexas, morales, & ridiculas*. *Simplices* dicit, ubi personæ, animi tranquillitate prosperoque fortunæ statu gaudentes, se nobis offerunt. *Complexas* appellat, ubi libido, velut tempestate suborta, huc illuc ægros immortalium animos impellit. *Morales* nuncupat, quæ non mores in univèrsam, sed naturam cujuscunque gentis, actione expriment. Huc enim pertinere arbitratur illud *Terentii* in Præfatione *Eunucho*:

Pag. 201.

*Quod personis iisdem uti aliis non licet,
Qui magis licet currentes servos scribere,
Bonas matronas facere, meretrices malas,
Parasitum edacem, gloriosum militem,
Puerum supponi, falli per servum senem,
Amare, edisse, suspicari.*

Quibus eleganter expositis, ex *Molierio* profert exempla, illa fabularum generibus apta, quæ convenienter masculinæ prisca eloquentiæ, an secus, lectores statuit iudices. Denique *Libro IV* non negligenda de Parodiæ natura adducit, quod scripturæ genus, a Græcis ad nos transmissum, primum a Gallicis fuisse ex cultum, assentatorie magis, quam verè, affirmat. Interim triplex constituit genus *Parodiæ*; primum, ubi zimus lamur totam scriptionem, sive respicias fictionem, sive personas, sive argumentum; alterum, cum maximam partem nostris inferimus; tertium, ubi solummodo alienos labores ad imitandum nobis proponimus, & eorum spiritu animati, ad scribendum accedimus. Coronidis loco addit quædam excerpta ex *Tragœdia Italica, Ulyssæ juvene*, & ex *parodia ejusdem, Ruzvan scad le jeune*, Venetiis A. 1729 edita, in quibus scriptis luculentissime, quid ars fingendi & vegeta indoles efficere possit, videtur experta. Recedant igitur illi levis armaturæ in castris Minarum milites, qui insatiabili cupiditate feruntur fetus abortivos edendi, & sæpiuscule ingenitæ fabularum ferruginem componunt, tam crassa nonnunquam Minerva, ut Delphinos terris, fluctibus apros, aptent. Longe igitur abeant, & ex illo bonæ frugis plenissimo libro

discant, quantum nostra interfit, naturam sapientiamque ducem sequi.

**Julii Bernhards von Rohr Geographische
und Historische Merckwürdigkeiten des Vor-
oder Unter-Harzès, 2c.**

h. e.

JULII BERNHARDI DE ROHR, SERENISS. Duci Martisburgensi a Consiliis Camerae Provincialis, & Ecclesiae Cathedralis, quae Martisburgi est, Canonici, geographica & historica memorabilia Hercyniae citerioris, quae complectuntur descriptiones Principatum Blanckenburgi & Hartzgerodae, Abbatiae Quedlinburgensis, Comitatus Mansfeldici ac Stolbergensis, eorumque urbes, vicos, castella & arces, coenobia, rudera, metallifodinas, montes potiores, fluvios, lacus, ac naturae ornamenta, magnam partem ex propria experientia Autoris.

Frankofurti & Lipsiae, impensis Michaelis Blochbergeri,
1736, 8.

Alph. 2 plag. 5.

Proter opinionem Ill. Autoris, ejusque destinationes literarias, hoc Opus fuit enatum. Occasionem praebuit elaborationi iter, quod ipse jussu superiorum in Ducatum Brunsvico-Luneburgicum A. 1734 suscepit, paraturus secura eis domicilia ad tempus, qui, irrupturos in Saxoniam superiorem Gallos, suspicabantur. Advenerat Autor vix Brunsvicum, cum, metus causam esse proflus irritam, deprehenderet, ac reditum meditaretur. Reversus fuit proinde per Principatus Halberstadiensem, Blanckenburgicum, & Hartzgerodensem, nec non per Comitatum Mansfeldicum, variosque, prouti hodieporetam historicum decet, anfractus. Annotavit

ut idem singula, scopo inservitura, diligentissime. In subsidium vocavit præterea Berensii *Herciniam curiosam, Autorem veteris ac novi Thuringia Chronici*, Casp. Abels *Collectio nem veterum Chronicorum*, Becinanni *Historiam Principatus Anhaltini*, Bieringii *Historiam montanam de Comitatu Mansfeld*, Büttneri *Rudera diluvii testes*, Calverii *Saxoniæ inferioris antiquam*, Franckii *Historicam Comitatus Mansfeldici descriptionem*, Gundlingii *Descriptionem geographicam Ducatus Magdeburgici*, Hoffmanni *Oryctographiam Halensem*, Hornii *Collectionem, Bibliotheca portatili inservientem, de Saxonia superiori*, Hamelmanni *scripta*, Heineccii *Antiquitates Goslarenses*, Kindervateri *Nordhusam illustrem*, Kettneri *Quedlinburgensia*, Leuckfeldii, Leibnitii, Lünigii, Lesseri, Meibomiorum, Mülleri, Meriani, Myhii, Olearii, Paulini, Pfefferkornii, Spangenbergii, Schottgenii, Seckendorffii, Schamelii, Struvii, ac Zeitvahlis, scripta, huc facientia. De mineris, fodinis, ac lapidibus figuratis, differuit ex D. *Bruckmanni ac Ritteri* opusculis. De numis allaturus potiora, usus est opera *Beckmanni, Leuckfeldii, Kettneri, Kundmanni*, ac D. *Jacobi*. Nec male egisset, si Cel. *Joannis Davidis Katori historicas ex numismatibus delicias (Historische Münz-Belustigungen)*, ac de Principatu Blanckenburgico Comitatuque Regensteinensi Plur. *Rev. Harenbergium*, de historia Ecclesie Gandersheimensis diplomatica commentatum, dignatus fuisset consulere. Juvat expectare consimilem de Hercinia ulteriori ac superiori descriptionem, ab Ill. Autore sub finem Præfationis promissam. Id vero ad emendandas tabulas geographicas egregium esset adminiculum, quod ex observationibus helioscopicis & astronomicis peti posset, in itineribus inventu unius ac alterius machinæ, ac accurati horologii, instituendis. Tabulas numerorum æneas Autor nobis haud suppeditavit, ut sumptibus emtorum provideret. Hercinia unde sit dicta, non definit, recensitis aliorum etymologiis contentus. Si licet novam addere originationem, Herciniam credimus idem denotare ac *montem*, qualis per eximiam magnitudinem, præ-

- cipue quondam, fuit Hercinia. Exempli loco fit *Taurus* in Asia, id est, *Taurus montis*. Tractum *Hartingowe* ex Venerandi *Gothefridi Chronico Gottwicenfis* si Autor addidisset Com-
 8. mentationi, eam utique haud reddidisset impolitiorem. Her-
 9. cinia superior complectitur septem oppida montana, Claus-
 20. thaliam, S. *Andree* montem, Altenaviam, Cellerfeldam, Wil-
 demanniam, Grundam, & Lautenthalium. Reliqua, que
 nunc Herciniaz veniunt nomine, annumerare solemus Her-
 ciniaz inferiori. Quae de castello *Hartingowe*, afferuntur vul-
 go, aliis sese minus approbant. Nec videmus, cur eos dux-
 21. taxat habuerint Saxones Germanique pro Deis, quos videre
 oculis possent. *Tacitus* enim eos tradit cultu sanctissimo
 profecutos esse illud Numen, quod parietibus haud fit incla-
 22. dendum, & quod sola videat reverentia. Irminfulam Autor
 credit Corbejam, ac inde Hildeshemium, transvectam esse,
 24. quod videtur scriptoribus Seculi noni decimique repugnare.
 Pagus *Oroboim* circa *Wolferbuttalam* & *Hornburgum* in
 praefectura *Schlademenfi* locari non debet, si *Caroli M.* res
 gestas respexerimus. Locus *Kissenbrück* olim vocabatur
Kiffenbruck, uti ex Diplomatis intelligitur. Suburbium
Wolferbuttelle Godeslager annos habet fere ducentos, & ita
 vocatum est ex mercium depositione, *Niederlegung des Gutes*.
Wittekindum, aqua lustrali tinctum, & Christianis aggrega-
 tum, a *Carolo M.* ad Ducis haereditarii per Saxoniam di-
 27. gnitatem fuisse evectum, non fit probabile, si ex coevis scri-
 ptoribus lubet ratiocinari, siquidem *Duces* tum vocabantur
 militiae praefecti supremi, quorum munia ad filios haereditate
 haud transmittabantur. Vide fabulas *Wittikindeas* in *Cel. Ha-*
 28. *renbergii Historia Ecclesiae Gandersheimensis diplomatica pag.*
1547. Brunsvicum existisse unquam civitatem imperialem,
 cum Autore haud decernimus, quem *statu Henrici Aucupis*
 haustiludia *Magdeburgi* attribuere, merito miramur. De Co-
 mitatu *Regensteinensi* jura afferuntur *Brandenburgo-Hal-*
 31. *berstadiensia*, neglectis eis, quae in contrarium disputantur a
 Ducibus *Brunsvico-Luneburgicis*. Capite secundo disserit
 Autor de metallifodinis *Principatus Blanckenburgici* satis
 accu-

accurate. *Capite tertio* commentatur de muris natura lapideis, aliisque amenitatibus naturæ, prope Blanckenburgum obviis. *Capite quarto* agit de Comitatu Regenstein, ejusque possessoribus, ac arce. Vox *Reinstein* est indubie contracta ex Regenstein, quandoquidem in vetustissimis quibusque Diplomatis & Sigillis legitur *Regenstein*, indubie ob *Reginonem* quendam, arcis conditorem, quæ petreæ imposita est. Inprimis miramur, qui fiat, ut Rex Borussia, qua Marchio & Princeps Halberstadii, ab Abbatibus Gandershemensibus suis feudis sese investiendum curet, quæ olim *Sophia*, Abbatissa Gandershemensis, vendidit ac tradidit A. 1481. Diploma edidit *Christianus Lünigius*, qui illud a *Leuckfeldio* acceperat, & *J. C. Harrenbergius* loco laudato pag. 1472 seq. qui voces *tho pande* pag. 1473 *ltn. 16* inserere debuit, ab authentico alienas. *Caput quintum* arcis *Reinstein* indoli ac naturæ, qualis nunc est, fuit inscriptum. *Capite sexto* de urbe & castro *Blanckenburg* exponitur, incolis apologeticis contra Baronem *de Pölnitz* impertitur, enarratio instituitur de cœnobio Cisterciensium, *S. Bartholomæi* quondam honoribus sacro. *Capite septimo* agitur de pago *Thale*, ac cœnobio *Wincbhusen*. De oppidulo *Hafelfelde* *Caput octavum* agit, de *Heimburgo* novum, de cœnobio *Michelstein* *decimum*, de præfecturis *Blanckenburgici* Principatus *Stiege* & *Stappelburg*, ac veteri in ruinas dejecto castello *Lauburg*, *undecimum*, de oppido *Elbingerode* *duodecimum*. Ad oppidum *Elbingerode* addi possunt paucula, haud omittenda. Jurisdictio suprema est propria Ducibus Brunsvico-Luneburgicis. Utilitates ac proventus nonnullos Abbatissæ Gandershemenses Ducibus illis in feudum conferunt, non æque jurisdictionem, siquidem *Henrici Leonis* filii totum montem *Hart* proprietatis jure ac domini titulo possederunt. Subinfeudati a Ducibus illis fuerunt Comites *Stolbergenses* & *Wernigerodæ*, qui consensu Ducum Brunsvico-Luneburgicorum *Grubenhagenum* A. 1584 *Elbingerodam* tractumque adjacentem venderunt Duci *Henrico Julio*. Illustres viri *de Münchhausen* locum tenuerunt inde ab A. 1597 usque ad

43 seq.

61.

67 seq.

71 seq.

73 seq.

78 seq.

81 seq.

Quam obscura quondam idea, raraque mentio, polyporum in vasis sanguiferis fuit, tam frequenter illi, postquam Anatomiz practicæ & sectioni morbis defunctorum majus pretium statui cœptum est, causa mirandorum sæpe symptomatum & subitæ mortis reperti sunt, multæque de his observationes, quibus varia illorum indoles innotescit, consignatæ prostant. Cl. Autor duos, qui attentionem mereri ipsi visi sunt, in cadaveribus hominum ad operas publicas damnatorum deprehendit, eosque, in ære expressos, Commentariolo illustravit. Utriusque ideam paucis Lectoribus nostris exhibebimus. Alter in viri quadraginta annorum dextro ventriculo libere fluctuans repertus est, postquam per aliquot menses de difficili spiritu, tussi sicca, asthma, & cordis palpitatione, conquectus, demum fatis cessisset. Colore gaudebat rubicundo, & consistentia tenaciori præditus erat, pondere quartam libræ partem cum drachma una & dimidia æquabat. Alter, e corpore viri 36 annorum, temperamenti phlegmatici & constitutionis cachecticæ, extractus, magis adhuc mirandam fabricam oculis exhibebat. Postquam enim ille sæpius palpitatione cordis facile excitanda laborasset, atque tempore verno in catarrhalem febrem incidisset, dispnoea, anxietates, & cordis palpitationes, simul increverunt, atque denique suffocatus interiit. Corpore aperto, cor insignis magnitudinis, & in ventriculo ejus sinistro polypus deprehensus est, coloris albicantis, substantiæ exterius & interius membranaceæ, cujus longitudo pedem unum, crassities pollicem unum cum dimidio, æquabat. Principium ejus, quod gallinæ caput retulisse scribit Autor, trabibus & lacertis cordis arcte adhærebat, & firmas veluti radices ibi jecerat: truncus, sive media pars, libera erat, & circa initium arteriæ magnæ juxta valvulas semilunares in duos ramos majores dividebatur; qui trium circiter digitorum distantia a radice in copiosa filamenta dirimebantur, ita, ut in altero octoginta, in altero nonaginta sex, ejusmodi pedunculorum, in arteria magna fluctuantium, numerari possent. Quæ Autor de polyporum generatione, varia indole, causis, signis, & effectibus, postea

postea differit, cum ab aliis recentiorum placitis parum discrepent, brevitatis causa taciti præterimus.

OBSERVATIONS SUR LA COMOEDIE ET
sur le genie de Moliere, &c.

h. e.

OBSERVATIONES IN COMOEDIAS SCRIBENDI
genus Molerii, Autore LUDOVICO
RICCOBONO.

Parisiis, apud viduam Piffoti, 1736, 12.

Plag. 18.

Mirari nos non injuria subit, cur in tanta literarum luce, affluentiaque doctissimorum virorum, nemo exlitterit, qui artis comicæ præcepta ex instituto traderet, ingeniaque eruditorum quibusdam legum vinculis adstricta ad scribendum pelliceret. Nam, uti quævis scientia illustrior expeditiorque genuinis redditur præceptionibus, sic arti comicæ splendidiora sine dubio incrementa speranda fuissent, nisi vel amatores ejusdem, legum ignoratione deterriti, a conatu omni prorsus abstinuissent, vel vivida quorundam ingenia naturæ tantum habitu prope divino huc usque ad scribendum accessissent. Unicus e veteribus *Aristoteles* lineas harum præceptionum duxit in Arte sua poetica, nec scimus nostra ætate quemquam vestigia illius summi Philosophi secutum fuisse, præter *Antonium Riccobonum*, qui Artem comicam A. 1585 typis excubendam curavit sub titulo: *Traité ou pratique du Theatre comique*. Hinc Clariss. Autor hujus libelli eo majori maclandus est laude, quod rem neglectam antea, vel, si mavis, perfunctorie saltem pertractatam, copiose enucleavit, præceptis firmavit, & lectis ubique veterum pariter ac *Molerii*, principis certe nostri ævi Comitorum, exemplis egregie illustravit. Non enim pensi habuit illam iniquissimorum judicum censuram, qua Satyras, Comædias, & quicquid dissolutos hominum mores acri sale perstringit, exterminare e republica conantur. Sed observationibus suis in *Molierium* sat acutis ostendit, nihil tam sordidum, nihil tam devium, nihil adeo ab honestate remotum esse,

esse, quod non Comœdiarum ope abstergi expellique animis possit. Ut autem de ingenio ipsius fœcundo certius nobis constet, accurate pervolutabimus librum, & quæ ad palatum erunt, propinabimus Lectori. Totus libelli ambitus *Libris IV* absolvitur, quorum *primus* agit de partibus Comœdiz, *alter* de ludis scenicis, *tertius* de veterum Comœdiis, *quartus* de Parodia, seu imitatione. Ad Comœdiam apte componendam requirit Autor artem occultandi argumentum Comœdiz, seu fictionem, characterem, dictionem, variationem theatri, & denique ludos theatrales. Quod ad priorem spectat Comœdiz virtutem, præclare monet, duplici ratione celari recondique argumentum scriptionis. Primam in eo consistere dicit, si personarum sermones vel alterationibus fervorum, vel alio quocunque fortunæ repentino casu, turbentur, quæ cum multum laboris negotiique eruditio faceffere soleat, a paucissimis recte intellecta, nedum excultata, fuit. Si enim *Plauti Amphitruonem & Mœlii* scripta excipias, nullas profecto invenies Comœdias, in quibus artificium illud peritiaque scribendi eluceat. Alteram ex composito fieri putat, quam, etsi nihil fere lepōris & venusti ingenii spirare credat, ita tamen proponit, ut saluberrimo consilio veneratores illius artis cavere jubeat, ne quid absonum naturæ, aut loco moribusque gentium repugnans, componant. In *Cap. 3, de Characterē*, sciscitantibus forte, cur voce characteris usus fuerit, respondet, sibi que persuadet, se, præeunte *Theophrasto, Aristotele, & Horatio*, mores hominum non aptius potuisse eloqui. Per characterem vero, uti ex verborum nexu apparet, nihil aliud intelligit, quam si quis vitia hominum risui & sibilo exponit, virtutes commendat, & ubique jocis lepidisque salibus suis utilia miscet, quibus mortalium indoles, in vetitum nefas prouere solita, refrænari paululum coercerique possit. Inde eorum errores aggreditur, qui in ejusmodi Comœdiis, ad mores hominum spectantibus, negant requiri occultandi artem. Hinc exemplis ex *Mœlii* arcessitis fuse commonstrat, quanta insit gratia, quantum decus concilietur Comœdiz, si vividis coloribus parafiti, avari, jactabundi,

Pag. 5.

14. 15.

30.

bundi, invidi, depingantur, sermones ultro citroque ita spargantur, ut mentem omnino non statim divinare queas. Deinceps dividit characteres in *simplices & accessorios*. *Simplices* vocat, qui unico tantum animi motu constant, *accessorios*, qui alias perturbationes conjunctas habent, e. g. amori dicit inesse sympathiam & amicitiam. Ne quidquam in hac fructuosa doctrina intentatum relinquat, præclare monet, ita tractandos esse characteres, ut princeps motus animi aperte pateat, reliqui latentius fistantur. Sic mixtam esse diversis dicit characteribus *Molieris* Comœdiam, inscriptam *Misanthrope*, ubi non solum hominis morositas adumbretur, sed & nimium comandi studium, ars mentendi, aliaque vitia, egregie delineentur. *Capite IV*, de Dialogo commentaturus, auspiciam dicendi ab œconomia theatri capit, utrumque horum tam arcto inter se conjungi vinculo contendens, ut alterum sine alterius cognitione ægre possit intelligi. Ad œconomiam refert dispositionem fabulæ naturalem, scribendi facultatem, ordinem partium, ita ipsius judicio conjungendarum, ut apta scenarum cohærentia toti corpori, uti membrorum junctura homini, pulchritudinem pariat. Multi quidem fuerunt, qui *fidum pastorem Guarini* omni exceptione majorem venditarent, sed Cl. Autor recedit ab eorum sententia, multaque vitia detegit, a nemine adhuc observata. Nimirum, nexu suo non omnino destitui, ait, *Guarini* fabulam, inprimis quod ad peculiare scenas attinet, sed integrum corpus non per omnia eruditè arridere. Ideoque, cum exempla essent Cl. Autori in medium afferenda, quibus doctrinas suas fulciret, mittit illos *Guarini* lutulentos rivulos, & ex *Molieris* fontibus tam limpidis, tamque jucundis, ea haurit, ut pæne ipsum laudantem verba deficiant. Nam, quanta ubivis ingenii bonitas dexteritasque emineat, quam elegans sit *Scena III Act. I de l'École de marie*, definire vix audet, incomparabili quippe verborum nitore rerumque gravitate obrutus. In *Capite V* postulat Cl. Autor suo jure dictionem accommodatam personæ & loco, non sublimem, sed mediocrem, & quavis persona

Pag. 33.

39.

P

dignam.

dignam. Veteres miratur, tanquam naturæ æmulatores, verbaque summo ingenii acunine expendentes, quos neminem tam presse secutum esse arbitratur, quam *Molierium*, strenuum elegantiarum priscarum vindicem. Abhorret vero ab Italorum, Gallorum quorundam, Hispanorum, phaleratis & sesquipedalibus verbis, qui ubique spiritum crepare solent, & recedentes ab illa simplici naturalique pulchritudine, nubes & inania captant. Post utilissimas de variatione theatri & re comica præceptiones, descendit ad *Librum II*, ubi de ludis scenicis & mimis fuse differit, non ita multum pretii statuens illis Comædiis, quæ turpia liberius imitantur, & ludicra histriionum gesticulatione absolvuntur. Exinde colligere nos jubet, cur Italorum fabulæ, ingenti olim populi applausu exceptæ, jam vilescant, & subactioris ingenii viris prope nauseam moveant. Nam pleræque tam scurrili sanionum histriionumque dicacitate & ridiculis facetiis refertæ sunt, ut olim risum, jam indignationem, lectoribus non potuerint non excutere. Inde sub examen vocat Cl. Autor *Molierii* Comædiam, *le Facheux* inscriptam, ubi publice proficitur, illos egregie falli, qui contendant, *Molierium* iussuratum esse sua ex Satyra *Horatii IX Libri I*. Plurima potius hausisse eum ait ex Italica Comædia, hac epigraphæ ornata: *Le Cafe squaligiate, seu gli interrompimenti de Pantalone*. Quemadmodum vero omnes eo summa ope niti debent, ut vitiorum expultrix evadat fabula; sic Cl. Autor ex re Comitorum esse autumat, pauca de arte illa scelerata, atro carbone notandi alios, disputare. Ceterum in hoc *Libro* nihil agit, quam ut inimicos, plagii *Molierium* accusantes, depexos det, & *Teventii* exemplo, ex Græcorum fabulis pleraque mutuantis, iniquos illos castigatores confutet. Hunc in finem communicat nobiscum varia *Molierii* specimina, ex Hispanorum libris transcripta, sed ita tamen translata, ut vel nativo dictionis lepore, vel facetiis, ipsos Autores sine controversia vincant. *Libro III* pensitat Cl. Autor, in quantum *Molierius* accedat ad veterum elegantiam, quod ut more suo eruditè pertractet, agit

Pag. 90.

104.

III.

167.

188.

agit primo de Comœdia antiquorum, docetque, prisca dispeſciſſe Comœdias in *simplices, complexas, morales, & ridiculas*. *Simplices* dicit, ubi personæ, animi tranquillitate prosperoque fortunæ flatu gaudentes, se nobis offerunt. *Complexas* appellat, ubi libido, velut tempeſtate suborta, huc illuc ægros immortalium animos impellit. *Morales* nuncupat, quæ non mores in uniuersum, sed naturam cuiuscunque gentis, actione exprimunt. Huc enim pertinere arbitratur illud *Terentii* in Præfatione *Eunucho*:

Pag. 201.

*Quod personis iisdem uti aliis non licet,
Qui magis licet currentes seruos scribere,
Bonas matronas facere, meretrices malas,
Parasitum edacem, gloriosum militem,
Puerum supponi, falli per seruum senem,
Amare, odisse, suspicari.*

Quibus eleganter expositis, ex *Molierio* profert exempla, illia fabularum generibus apta, quæ conueniantne masculæ prisca- rum eloquentiæ, an secus, lectores statuit iudices. Denique *Libro IV* non negligenda de Parodiæ natura adducit, quod scripturæ genus, a Græcis ad nos transmissum, primum a Gal- lis fuisse excultum, assentatorie magis, quam verè, affirmat. Interim triplex constituit genus *Parodiæ*; primum, ubi æmu- lamur totam scriptionem, siue respicias fictionem, siue per- sonas, siue argumentum; alterum, cum maximam partem nostris inferimus; tertium, ubi solummodo alienos labores ad imitandum nobis proponimus, &, eorum spiritu animati, ad scribendum accedimus. Coronidis loco addit quædam ex- cerpta ex Tragedia Italica, *Olyſſe juuene*, & ex parodia ejus- dem, *Rutzvan ſcad le jeune*, Venetiis A. 1729 edita, in qui- bus scriptis luculentissime, quid ars fingendi & vegeta indo- les efficere possit, videtur experta. Recedant igitur illi leuis armaturæ in castris Musarum milites, qui insatiabili cupidi- tatè feruntur fœtus abortivos edendi, & sæpiuscule ingen- tem fabularum ferruginem componunt, tam crassa nonnun- quam *Minerva*, ut Delphinos terris, fluctibus apros, aptent. Longe igitur abeant, & ex illo bonæ frugis plenissimo libro

discant, quantum nostra interfit, naturam sapientiamque decem sequi.

**Julii Bernhards von Rohr Geographische
und Historische Merckwürdigkeiten des Vor-
oder Unter-Harzges, 2c.**

h. e.

JULII BERNHARDI DE ROHR, SERENISS. Duci Martisburgensi a Consiliis Camerae Provincialis, & Ecclesie Cathedralis, quae Martisburgi est, Canonici, geographica & historica memorabilia Herminiae citerioris, quae complectuntur descriptiones Principatum Blanckenburgi & Hartzgerodæ, Abbatie Quedlinburgensis, Comitatus Mansfeldici ac Stolbergensis, eorumque urbes, vicos, castella & arces, cœnobia, rudera, metallifodinas, montes potiores, fluvios, lacus, ac naturæ ornamenta, magnam partem ex propria experientia Autoris.

Frankofurti & Lipsiæ, impensis Michaelis Blochbergeri,
1736, 8.

Alph. 2 plag. 5.

Per præter opinionem Ill. Autoris, ejusque destinationes literarias, hoc Opus fuit enatum. Occasionem præbuit elaborationi iter, quod ipse jussu superiorum in Ducatum Brunsvico-Luneburgicum A. 1734 suscepit, paraturus secuta eis domicilia ad tempus, qui, irrupturos in Saxoniam superiorem Gallos, suspicabantur. Advenerat Autor vix Brunsvicum, cum, metus causam esse præfusa irritam, deprehenderet, ac reditum meditaretur. Reversus fuit proinde per Principatus Halberstadiensem, Blanckenburgicum, & Hartzgerodensem, nec non per Comitatum Mansfeldicum, variosque, prouti hodieporetam historicum decet, anfractus. **Annovit**

ut idem singula, scopo inservitura, diligentissime. In subsidium vocavit præterea Berensii *Herciniam curiosam, Auctorem veteris ac novi Thuringia Chronici*, Casp. Abelis *Collectionem veterum Chronicorum*, Becinanni *Historiam Principatus Anhaltini*, Bieringii *Historiam montanam de Comitatu Mansfeld*, Büttneri *Rudera diluvii testes*, Calverii *Saxoniæ inferiorem antiquam*, Franckii *Historicam Comitatus Mansfeldici descriptionem*, Gundlingii *Descriptionem geographicam Ducatus Magdeburgici*, Hoffmanni *Oryctographiam Halensem*, Hornii *Collectionem, Bibliotheca portatili inservientem, de Saxonia superiori*, Hamelmanni scripta, Heineccii *Antiquitates Goslarenses*, Kindervateri *Nordhusam illustrem*, Kettneri *Quedlinburgensia*, Leuckfeldii, Leibnitii, Lünigii, Lesseri, Meibomiorum, Mülleri, Meriani, Mylii, Olearii, Paulini, Pfefferkornii, Spangenbergii, Schöttgenii, Seckendorffii, Schamelii, Stravii, ac Zeitfuchii, scripta, huc facientia. De mineris, fodinis, ac lapidibus figuratis, disseruit ex D. Bruckmanni ac Ritteri opusculis. De numis allaturus potiora, usus est opera Beckmanni, Leuckfeldii, Kettneri, Kundmanni, ac D. Jacobi. Nec male egisset, si Cel. Joannis Davidis Kalori *historicas ex numismatibus delicias (Historische Münz-Belegungen)*, ac de Principatu Blanckenburgico Comitatuque Regensteinensi Plur. Rev. Harzenbergium, de historia Ecclesie Gandersheimensis diplomatica commentatum, dignatus fuisset consulere. Juvat expectare consimilem de Hercinia ulteriori ac superiori descriptionem, ab Ill. Autore sub finem Præfationis promissam. Id vero ad emendandas tabulas geographicas egregium esset adminiculum, quod ex observationibus helioscopicis & astronomicis peti posset, in itineribus intervantu unius ac alterius machinæ, ac accurati horologii, instituendis. Tabulas numerorum æneas Auctor nobis haud suppeditavit, ut sumptibus-emptorum provideret. Hercinia unde sit dicta, non definit, recensitis aliorum etymologiis contentus. Si licet novam addere originationem, Herciniam credimus idem denotare ac *montem*, qualis per eximiam magnitudinem, præ-

- cipue quondam, fuit Hercinia. Exempli loco fit *Tanus* in
 Asia, id est, *Ἰνός, mons*. Tractum *Hartingowe* ex Veneran-
 di *Gothefridi Chronico Gottwicensi* si Autor addidisset Com-
 mentationi, eam utique haud reddidisset impolitiorem. Her-
 cinia superior complectitur septem oppida montana, Claus-
 thaliam, S. *Andrea* montem, Altenaviam, Cellerfeldam, Wil-
 demanniam, Grundam, & Lautenthalium. Reliqua, qua-
 rum Herciniae veniunt nomine, annuocere solemus Her-
 ciniae inferiori. Quae de castello *Hartingowe*, afferuntur vul-
 go, aliis sese minus approbant. Nec videmus, cur eos dnu-
 taxat habuerint Saxones Germanique pro Deis, quos videre
 oculis possent. *Tacitus* enim eos tradit cultu sanctissimo
 profecutos esse illud Numen, quod parietibus haud sit inclu-
 dendum, & quod sola videat reverentia. Irminsulam Autor
 credit Corbejam, ac inde Hildeshemium, transvectam esse,
 quod videtur scriptoribus Seculi noni decimique repugnare.
 Pagns *Oroheim* circa *Wolferbattelam* & *Hornburgum* in
 praefectura *Schlademen* locari non debet, si *Caroli M.* res
 gestas respexerimus. Locus *Kissenbrück* olim vocabatur
Kiffinbruck, uti ex Diplomatis intelligitur. Suburbium
Wolferbattelae Godeslager annos habet fere ducentos, & ita
 vocatum est ex *mercium depositione, Niederlegung des Gutes.*
Wittkindum, aqua lustrali tinctum, & Christianis aggrega-
 tum, a *Carolo M.* ad Ducis haereditarii per Saxoniam di-
 gnitatem fuisse evectum, non sit probabile, si ex coevis scri-
 ptoribus lubet ratiocinari, siquidem *Duces* tum vocabantur
 militiae praefecti supremi, quorum munia ad filios haereditate
 haud transmittabantur. Vide fabulas *Wittikindeas* in *Cel. Ha-*
renbergii Historia Ecclesiae Gandershemonsis diplomatica pag.
1547. Brunsvicum existisse unquam civitatem imperialem,
 cum Autore haud decernimus, quem *statu Henrici Aucupis*
 hastiludia Magdeburgi attribuere, merito miramur. De Co-
 mitatu *Regensteinensi* jura afferuntur *Brandenburgo-Hal-*
berstadiensis, neglectis eis, quae in contrarium disputantur a
 Ducibus *Brunsvico-Luneburgicis.* *Capite secundo* disserit
 Autor de metallifodiis Principatus *Blanckenburgici* satis
 accu-

accurate. *Capite tertio* commentatur de muris natura lapi- Pag. 34 seq.
 deis, aliisque amenitatibus naturæ, prope Blanckenburgum
 obviis. *Capite quarto* agit de Comitatu Regensteinia, ejusque 43 seq.
 possessoribus, ac arce. Vox *Reinstein* est indubie contracta
 ex Regenstein, quandoquidem in vetustissimis quibusque Di-
 plomatibus & Sigillis legitur *Regenstein*, indubie ob *Reginonem*
 quendam, arcis conditorem, quæ petreæ imposita est. Inprimis
 miramur, qui fiat, ut Rex Borussia, quæ Marchio & Princeps
 Halberstadii, ab Abbatibus Gandershemensibus iis feudis sese
 investiendum curet, quæ olim *Sophia*, Abbatissa Gandershe- 61.
 mensis, vendidit ac tradidit A. 1481. Diploma edidit *Christia-
 nus Limigius*, qui illud a *Lenckfeldio* accoperat, & *J. C. Ha-
 renbergius* loco laudato pag. 1472 seq. qui voces *tho pande-
 pag. 1473 lín. 16* inserere debuit, ab authentico alienas. *Ca-
 put quintum* arcis *Reinstein* indoli ac naturæ, qualis nunc 67 seq.
 est, fuit inscriptum. *Capite sexto* de urbe & castro *Blan-
 ckenburg* exponitur, incolis apologeticis contra Baro- 71 seq.
 nem *de Pölniz* impertitur, enarratio instituitur de cœno- 73 seq.
 bio Cisterciensium, & *Bartholomei* quondam honoribus
 sacratio. *Capite septimo* agitur de pago *Thale*, ac cœno- 78 seq.
 bio *Winesbuser*. De oppidulo *Hafelsfelde* *Caput octavum*
 agit, de *Heimburgo* novum, de cœnobio *Michelstein* deci- 81 seq.
 mum, de præfecturis Blanckenburgici Principatus *Stiege* &
Stappelburg, ac veteri in ruinas dejecto castello *Lauburg*, un-
decimum, de oppido *Elbingerode duodecesimum*. Ad oppi-
 dum *Elbingerode* addi possunt pauca, haud omittenda. Ju-
 risdictio suprema est propria Ducibus Brunsvico-Lunebur-
 gicis. Utilitates ac proventus nonnullos Abbatissæ Ganders-
 hemenses Ducibus illis in feudum conferunt, non æque ju-
 risdictionem, siquidem *Henrici Leonis* filii totum montem
Hart proprietatis jure ac dominio titulo possederunt. Subin-
 feudati a Ducibus illis fuerunt Comites Stolbergenses &
Wernigerode, quæ consensu Ducum Brunsvico-Luneburgi-
 corum Grubenhagenensium A. 1584 *Elbingerodam* tractumque
 adjacentem vendiderunt Duci *Henrico Julio*. Illustres viri
de Münchhausen locum tenuerunt inde ab A. 1597 usque
 ad

- ad A. 1653, quo Ducibus Brunsvico - Hannoveranis illam
 tradiderunt. *Capite decimo tertio* suscipitur tractatio de naturæ
 amœnitatibus, circa Elbingæ odam obviis, ac imprimis de tra-
 ctu *Rübchande*; *decimo quarto* de specu *Baumanniano*, *decimo*
 115 seq. *quinto* de *Ilefeldensi cœnobio*. Quid sibi illa velint, quæ
 Autor de genere *Henrici Leonis*, morte Ducis Brunsvico - Lu-
 neburgici *Ludovici Rudolphi* A. 1735 extincto, pag. 126 pro-
 tulit, nos non intelligimus, siquidem omnes, qui adhuc flo-
 rent, Duces Brunsvico - Luneburgici ad *Henricum Leonem*
 stirpem & genus masculinum referunt. Rector *Ilefeldensis*
 vocatur pag. 131 *Kraucwitté*, quem appellandum esse *Krauc-*
 131 seq. *witter*; nulli dubitamus. Prædicantur merito Viri Clarissimi,
 Prorektor *Joannes Martinus Riedel*, & *Albertus Ritterus*. *Ca-*
put decimum sextum inscribitur de naturæ memorabilibus, cir-
 ca cœnobium *Ilefeldæ* reperiri vel videri solitis. Ac ita *Sectio*
prima concluditur. Sucedunt *Sectiones sex* aliz, ac Appen-
 dix de numis variis, qui ad loca descripta sunt referendi. *Se-*
ctione secunda civitas imperialis *Northusa* edisseritur copiose;
tertia *Quedlinburgum*, & Abbatissatus, in eo efflorescens;
quarta Comitatus *Sealbergensis*; *quinta* Comitatus *Wernigero-*
densis; *sexta* Principatus *Anhaltino-Hartzgerodensis*, ubi *Ca-*
pite tertio de castro *Falckenstein* agitur, *quarto* de oppido &
 arce *Ballenstedii*, *quinto* autem de oppido & veteri Abbatia *Ge-*
renroda, ubi pag. 412 lin. 13 *Urbanus VI*, non *IV*, est legendus.
 454 seq. In *Sectione septima* Comitatus *Mansfeldicus* illustratur, oppi-
 dum *Altstedt*, castrum ac dominium *Arnsteinii*, urbs *Artern*,
Bornstedensis præfectura, cœnobium *Rode & Mansfeld*, castrum
 & urbs *Mansfeld*, oppidum *Leimbach*, *Eislebia*, cœnobium
 527 seq. *Helstæ*, *Wimmelburg*, & *Hederleben*, *Sittichenbach* sive
Siehem, præfectura & oppidum *Schraplau*, urbs *Querfurti*,
 munimentum *Heldrunge*, præfectura *Sachsenburg*, cœno-
 bium *Oldisleben*, de quo tamen in *Thuringia sacra* pag. 709
seq. copiosius exponitur, dominium *Gehofen & Vockstedt*,
 urbs *Sangerhusa*, cœnobium *Kaltenbornense*, *Aßburgum*,
 dominiumque *Morungen*, præfectura *Rammelburg*, & oppi-
 dum

dulum *Wippra*, cœnobium *Walbeck*, oppidulum *Hettstadt*, & *Gerbstadium*, cœnobium *Widerstedii*, oppidum *Fridburgi*, *Rozenburgum* ad Salam, oppidum ac castrum *Wettini*, arx *Seburg*, describuntur. Subjungitur tandem enarratio de rebus metallicis physicisque aliis, per Comitatum Mansfeldicum detegi solitis. Quæ in descriptione monumenti, *Adelbeide*, fundatrici cœnobii Oldislebiansis, positi, deficiunt a veritate pag. 612, ea ex figura quinta, *Thuringia sacra* suffixa, facile possunt emendari. Incertum pronuntiat Ampliff. Autor, an Domini *de Wipper* exstiterint Comites, nec ne. Scriptor brevis descriptionis monasterii *Sauctimonialium Roslebiensis* pag. 736 seq. *Thuringia sacra* eos appellat Comites, sed Diplomatum fide destitutus. Non possumus, quin publico nomine celebremus Ill. Autoris diligentiam, ad res historicas, geographicas, ac physicas, satis superque implicatas, accommodatam, ac ab eo precibus omnibus contendamus, ut *Herania superioris* terras lucæ suæ collustret, ac eas scripto comprehensas, una cum historia metallurgica & geographica, in lucem emittere dignetur.

LETTRE A MONSIEUR G. J. S' GRAVE-
SANDE, &c.

h. e.

LITERÆ AD DOMINUM G. J. S' GRAVE-
SANDIUM, *Philosophiæ in Academia Lugdunen-
Batavorum Professore, de ejus Introductione ad Phi-
losophiam, & speciatim de natura liberta-
tis, commentantes.*

Amstelodami, 1736, 8.

Plag. 5.

Pag. 5. 6.

Scriptor sese pro Anglo venditat, ac nationi suæ libertinissimum exprobrat haud obscure. Exordium deducit ab errore, quem a summo Philosopho *S' Gravesandio* commissum existimat, ratus, hunc injustam notionem dedisse, ac incommodam suppeditasse definitionem, de natura libertatis, ac er-

rores

Q

Pag. 4.

tores *Spinoza* *Hobbes*que ab Acheronte reduxisse. Quo sine parallelismo instituit inter *Spinoza* notionem & *S^o Gravesandii*. At caruit ratione sufficienti, cur ita scriberet, Autor, quisquis ille exstiterit, inimicus quippe rationi sufficienti, quam ab *Ill. Leibnitio* non inventam, sed illustratam, penitus damnat & vituperat. Libertas certe homini tam est innata, ut eam tollere nequeas, quamcunque tandem de ea sententiam & notionem foveris. Nec, quantum ad libertatem attinet, vivimus ad notionem & definitionem, quam Philosophi de libertate suppeditant, haud secus ac digestio, quæ fit in ventriculo, regulas a Creatore positas sequitur, quamcunque tandem de modo illius digestionis sententiam adoptaveris. Libertas aliter consideratur in sese & per abstractionem, aliter ea consideratur, quando actionibus nostris est immerfa, & ad destinationes applicata. Qui libertatem applicatam tanquam æquilibrem & indifferentem spectant, ii effectum ponunt, causa ac ratione deficiente, & si respiciamus ad ea, quæ inde sequuntur, Dei præscientiam tollunt, Deumque fingunt, in dies addiscentem. Libertas certe in eo consistit, quod anima ea vi polleat, ut bonum cognitum possit & expetere & efficere. Maxima hujus libertatis pars amissu imaginis divinæ periit, restat in spiritualibus caligo & servitus, libertati inimica, veram libertatem restituit in renatis Christus. Monitor *S^o Gravesandii* rejicit distinctionem inter necessitatem physicam & moralem, eo quod Vir Cel. effectum causæ moralis dixerat necessarium, scilicet quando effectus jam in actum fuit deductus. Si hoc veritati repugnat, monitor faciat, quæsumus, ut effectus quidam ponatur, ac nulla ejus existat causa. Coactio moralis certe libertatem non tollit, uti & ipse docet Cel. *S^o Gravesandius*. Monitor ex eo id deducit, quod libertas ita juguletur. Verum nos non sentimus hujus ratiocinationis nervum. Applicatio libertatis a *S^o Gravesandio* comparatur cum præponderante momento in altera bilancium. Sed eandem comparisonem adhibuerunt *N. H. Gundlingius*, *Jo. Fr. Buddæus*, & complures Philosophi; qui liberas actiones nunquam e rebus

bus publicis sustulerunt. Monitor notionibus de determinatione & necessitatis varietate formandis videtur, si quid iudicamus, destitutus fuisse. Nec videmus, ubi & quomodo ipse statum controversiæ formaverit, ignari, quam de libertate notionem teneat. Id, quod oppositum est certo divinitusque prævisò, a Cel. Sr *Gravesandii* vocatur *impossibile*, sed complexus orationis docet, indicari id, quod hypothetice, posito rerum physicarum moraliumque nexu in orbe universo, est impossibile. Quis enim illud, cuius oppositum per sese est possibile, vocaturus est ens absolute impossibile? Si monitor certitudinem eventuum a Deo prævisorum admittere non potest, veremur, ne omnia incerto vagoque casu fluctuare autumet. Dolemus, esse nonnullos, qui aliis, certitudinem eventuum mundi statuentibus, Spinozismum impingant, ac ex necessitate non absoluta, sed hypothetica, monstrum fatalitatis procudant, ipsi casum fortuitum & effectum, causæ expertem, largientes. Miramur, monitorem Muhammedanis ac magistro Corani attribuere fatalitatem omnium rerum, opposita æque possibilia excludentem. An vero *Muhammedes* fatalitatem eam admisit, in utramque partem disputatur. Mitiora videntur ea, quæ in *Sura IV v. 78*, & *Sura X v. 44*, traduntur, & ab *Hadriano Relando de religione Mohammedana pag. III* proferuntur. Plurima vero Corani loca videntur fatum quoddam cæcum approbare. Res ipsa manet incerta. *Spinoza* mundo tribuit necessitatem absolutam, nexusque ceteros possibiles excludit. In systemate Sr *Gravesandii* contra necessitas eventuum mundi hypothetica admittitur, absoluta negatur & profligatur. Nexum causarum naturalium & moralium largiuntur *Jo. Fr. Buddeus* in *Instit. Theol. dogmat. Lib. III Cap. 2 §. 24 pag. 625*, & §. 31 pag. 647, *Frid. Hoffmannus* in *Dissertatione de Fato physico & medico §. II*, *Campegius Vitringa* in *Aphorismis doctrina Christiana pag. 90*. *Lactantius de Opificio Dei Cap. 3 pag. 987*: *Necesse est, providentissima majestas id effecerit, quod erat melius & rectius*. Necessitas hæc est hypothetica & convenientiæ, non absoluta. Eventus actionum nostrarum

Pag. 21.

- Pag. 23. rum utique sunt certi & determinati. Inde autem Spinozismum cum monitore extorquere, id spirat ignorationem elenchi. Contingentiam rerum monitor in eo ponit, quod actio possit esse & non esse, eo ipso indicans, notionem de ente contingenti relativam ipsum præterire. Contingentia enim considerari potest vel per abstractionem & in sese, vel quatenus rebus a Deo liberrime decretis est innumera. De posteriori passim ea tradit *S. Gravesandus*, quæ monitor putat obflare contingentiz generatim, quoniam eam considerat sensu priori. Idea de contingentibus in sese non est permiscenda cum notione de contingentibus rebus relativa. Simul atque res ipsas & eventus contemplamur, quatenus sunt intra nexum sapientissime decretum constituti, ideæ de contingentia & libertate enascuntur relativæ. Laudamus eos, qui ideas relativas in libellis logicis mediate exponunt, insigni usu suo effulgentes. Nequaquam vero licet approbare monitoris consultum, arbitrantis, omnes ideas nostras existere ab objectis sensui expositis. Nam dantur ideæ, ex interiori experientia ortæ, imo dantur ideæ ex ideis natæ per actiones mentis citra novas sensationes externas. Continuo monitor confundit impossibilitatem absolutam cum hypothetica & relativa. Plerumque agit oratorem, declamandi artificia adhibentem, nec non consequentiarium, nescio quid monstri metuens ex similitudine, a bilancibus earumque momento præponderanti petita, oblitus responsi, quod *Cl. Thummigius* quartæ *Samuelis Clarkii* ad *Leibnitium* Epistolæ reposuit. Principiorum loco ponit passim ea, quæ infringi possunt, verbi causa, *nullum corpus ibi potest agere; ubi id non existit*. Quis enim ignorat, dari actiones mediatas? En aliud ejus axioma: *Eus, quod format rem quandam, debet habere rem formatam sub sua gubernatione & imperio*. Nonne quis punctum illustre in alterius faciem, in quam ipsi nulla est gubernatio, inspuere & formare potest? Ut summam dicamus, quæ sentimus, eventus actionesque aliter spectantur, cogitatione abducta a decreto divino, & in ordinem ante decretum divinum, aliter spectantur, quatenus decreto divino sub-

substant, ac ideo existunt certa & determinata. Simul ac hoc ipsum in Cel. S' Gravesandii doctrinis philosophicis dijudicandis observaverimus, periculosa illæ consequentiarum moles, ni intercident, certe mitiori expendentur iudicio.

DELLE INDULGENZE E DELLE DISPOSIZIONI per conseguirle, &c.

h. e.

DE INDULGENTIIS ET DISPOSITIONIBUS ad eas consequendas, ad nobilem & piam civitatem Liburni.

Florentiæ, typis Bernhardi Paperini, 1734, 8.

Alph. I plag. 3.

Autor Opusculi est *Virginus Valsechius*, Cassinensis. Occasionem libro scribendo suppeditavit munificentia Pontificis Romani *Benedicti XIII*, qui contulit Liburnensi Ecclesiæ indulgentias, eis, quibus gaudet basilica Romæ Lateranensis, haud impares. Præter adhortationem, ad lectores præmissam, *Capitibus XXII* tota continetur tractatio. *Capite primo* exponuntur duo ad Paradisum itinera, & pœna temporalis peccato irroganda post culpæ remissionem. *Capite secundo* de veteri disciplina Ecclesiastica agitur, qua imposita fuit pœnitentiæ severitas. *Capite tertio* de hujus ætatis tractatur disciplina ecclesiastica. De effectu & beneficio indulgentiarum exponuntur nonnulla *Capite quarto*. *Quintum* enarrat indulgentias stationum. *Sexto* agitur de operibus requisitis aptisque ad indulgentias, nominatim contritione; *septimo* de confessione peccatorum; *octavo* de confessione peccatorum habitualium & relapsorum; *nono* de sanctissima communione sacræ cœnæ ad obtinendas indulgentias; *decimo* de visitatione templorum, precibus, elemosynisque, eidem fini inservientibus. De dispositione ad indulgentias reportandas agitur porro secundum sententias Cardinalis Ca-

Pag. 68 seq.

Q 3

jetani,

Pag. 354
seq.

jetani, Bonaventuræ, S. Thomasi. Capite decimo quarto agitur de obligatione faciendi opera pœnitentiæ, licet indulgentiæ offerantur, ac satisfaciendi Deo in vita & purgatorio igne. *Capita decimum octavum, decimum nonum, & vigesimum*, inscribuntur de modis Deo satisfaciendi per preces, elemosynas, & alia pietatis officia. *Vigesimum primum* dicatum est suffragiis pro defunctorum salute, ac *vigesimum secundum* proprium est indulgentiis pro defunctorum salute. Nisi Opusculo hoc comprehenderentur dogmata, alias in Ecclesia Romana fatis trita, & ubique vulgata, compendium inde deprompturi essemus copiosius. Sed otia fecerunt nobis jam alia scripta, dudum in vulgus edita. Quare rivos claudimus, monentes, Indicem subjectum insigni lectoribus posse usui esse & emolumento. Fides, in Jesum Christum directa, copiosius poterat exponi, fons quippe omnis peccatorum debite agnitorum remissionis.

RISPOSTA ALLA LETTERA DEL PADRE
PAOLO SEGNERI, &c.

i. e.

RESPONSIO AD EPISTOLAM PATRIS
PAULI SEGNERI, Societatis Jesu, de eo, quod
est probabile; in qua propugnantur vera Theologiæ
moralis principia, ac stabiliuntur certæ regulæ,
controversis opinionibus decidendis
inservientes.

Veronæ, per Dionysium Ramanzini, 1732, 4.

Plag. 15½.

Fama est, P. Paulum Segnerum de eo, quod est probabile, edidisse Epistolam, Colonix primum A. 1703, deinde Neapoli A. 1726, juris publici factam, in qua refutatam ierit librum Præpositi generalis Societatis Jesu, P. Tirsi Gonzalez, quo probabilismus fuerit impugnatus, utpote qui a primis

mis *Lojola* affectatoribus sit perquam alienus. Sunt, qui credunt, aliisque persuadere student, Epistolam *Segnero* perperam assignari, eo quod ille doctrinas prorsus repugnantes propugnaverit, ac in scriptis suis tradiderit. Stilum in Epistola adhibitum discrepare a genere scripturæ, quo *Segnerus* est usus, addunt alii. Utcunque res sese habuerit, fama *Segnero* eam tribuit communis, quam qui in hac causa ficti tenacem ostenderit, is magnus erit nobis Apollo. Responsio, ei opposita, *Capitibus* constat octo. In *Capite primo* demonstratur vera controversiæ præsentis hystoria. *Capite secundo* controversiarum probabilium tria genera distinguuntur, ac id ostenditur, quod dubia non possint dissolvi in quæstionibus, quarum una pars æque est probabilis, ac altera. P. *Segnero* obijciuntur nonnullæ doctrinæ, quibus nihil inest certi vel manifesti. Responsio additur & expositio loci, ex S. *Thoma* depromti, ac perperam intellecti, quo confirmati dicuntur nec ex contrariis opinionibus in ullam dubitationem adduci, nec sic sese discrimini committere, nec peccare. Adduntur ex S. *Thoma* clariora testimonia, quibus Probabilismus jugulatur. In *Capite tertio* ostenditur, dubia imprudenter deponi in duabus opinionibus æqualiter probabilibus. *Capite quarto* differit Autor de opinione probabiliori, sed minus secura, quando eam vel sequi, vel repudiare, liceat. Respondetur simul ad *Segneri* objectiones nonnullas *pag. 59 seq.* *Capite quinto* agit de ignorantia, quam vocant *invincibilem*. Inprimis examinat sententias Patrum de ignorantia juris naturalis, ac eventuum eorum, qui inde consequuntur. *Augustinus, Bernhardus, & Thomas*, probabilismo prorsus contraria sibi probari, docuerunt. Loca laudat & adducit Autor. Quænam ignorantia sit vere invincibilis, docetur, ac errores aliorum in illa definienda denotantur ac refelluntur. Ostendit porro idem, in quibusnam causis ignorantia invincibilis locum haud inveniat, nempe in rebus vel facti, vel juris positivi, non in ullis ad jus naturale spectantibus. Peccant quidem plurimi per ignorantiam vincibilem, sed non omnes æque

Pag. 12 seq.

32.

40 seq.
57 seq.

75 seq.

76 seq.
83 seq.

86.

94.

que

- Pag. 99. que graviter. Datur tamen ignorantia, quam quis vincere potuit, quæ est grave peccatum, ignorantia videlicet, per negligentiam contracta. Deinceps in eo est Autor, ut ostendat, Probabilistas veritatis esse minus amantes, siquidem negligentia investigandi veritatem admodum laborent. Vanum est Probabilistarum ad ignorantiam invincibilem vel leviter culpandam refugium; ipsi enim negligunt tempus & occasiones convincendi animum, exquirendi vera, eisque animum superstruendi. Autor in *Capite sexto* ad objectiones *Segneri* respondet, earumque infirmitatem in lucem protrahit. *Obiectio prima* a sensu legum incerto in casibus dubiis desumpta fuit. Legem dari certam, per quam in enatis dubitationibus ad partem securiorem animum debeamus applicare, e contrario ostenditur. *Obiectio secunda* innititur illi regulæ, quæ præcipit, tutiorem in dubiis partem esse eligendam. Respondet Autor, hoc dogma esse præcepti, non consilii. Objectiones reliquæ fuerunt e locis sacrarum literarum ac legibus sinistre expositis depromptæ, deinde ex uno ac altero *Augustini* loco, cui verus ab Autore sensus restituitur. Miramur merito, Probabilistas inculcare verba Christi: *Fugam meum suave est*. Quibus exponendis Autor adjungit illa Apostoli, jubentis, carnem cum vitis & concupiscentiis cruci affigere. *Capite septimo* discutuntur momenta, quæ requisivit P. *Segnerus* ad habitudinem opinionum probabilium. Permultæ enim opiniones, quas Probabilistæ reputant pro probabilibus, sunt vel falsæ, vel prorsus improbables. Probabilistæ rationi humanæ nimis liant, cum tamen in Theologia morali Christianorum ad sacras literas potius sit recurrendum, quam ad rationis humanæ præsidia. Additur, autoritatem paucorum Patrum concordem autoritati multorum Casuistarum præcellere. Suaedet Autor, ut Theologiæ morali præsidia e Patribus repetantur, ostenditque simul impedimenta, quo minus ita fiat. *Capite octavo* subnectitur Probabilismi improbabilitas. *Beate Bellarminus: Si quis velit in tuto salutem suam collocare, is omnino debet certam veritatem inquirere, & non respicere, quid multi hoc tempore dicant aut faciant.*

CON-

CONRADI SAMUELIS SCHURZFLEISCHII, Polyhistoris, Notitia Scriptorum variarum artium atque Scientiarum, ex variis acroasibus & MSis celeberrimi Viri collecta & eruta, opera & studio J. C.

Pars I & II.

Wittebergz, sumtu Gottlieb Henr. Schwartzii, 1736, 8.

Alph. 2 plag. 5.

Qui præterlapso anno *Schurzfleischii* Notitiam Scriptorum librorumque varii argumenti evulgaverat, idem jam Vir bonus conspectum rei literariæ fere totum, a magno illo Vittebergz ornamento delineatum, prelo subjecit, exemplo fortassis illorum inflammatum, qui, *Gundlingii* famam posteris commendaturi, sermones ejus in quamlibet eruditionis partem typis excubendos curaverunt, quamvis, ab anili illa discipulorum superstitione immunis, non omnia in chartam conjecerit, quæ olim libere in prælectionibus ab ipso dicta fuerunt. Bipartitum est opus, cujus *Pars prima tribus Capitibus* absolvitur. *Primum* disciplinas exhibet, quas velut liberales & illiberales complectitur notitia librorum. Ad *illiberales* refert primo *Grammaticam*, in qua præclarum posuisse laborem *Vossium & Theodorum Biblianderum*, arbitratur; cujus ambitu cum typographia contineatur, *pag. 4* inquit in ejus origines; &, quibusnam inventæ artis laus vindicanda sit, eruditissime definit. Succedit *Gymnastica*, quæ in expoliendo corpore versatur, ubi laudat operam *Petri Fabri*, & *Hieronymi Mercurialis*, *Lipsium* vero plagii accusat, quem plurima ex scriptis *Petri Fabri* hausisse ait. Sequitur *Musica*, ubi studium *Jo. Alberti Banni*, *Josephi Zarlini*, & *Athanasii Kircheri*, prædicat, arcessitque artis rudimenta a *Pythagora*, qui repetito malleorum concussu eruisse videtur sonos, simplicisque harmoniæ rationes. Huic annumerat *pag. 12* *Graphicam*, quæ artem scienter pingendi docet, in qua tradenda usuque

Pag. 10.

R

pro-

- probanda apud Germanos, ipſus iudicio, eminet *Alb. Dure-*
 rus. *Liberales* conſtituunt ex artes, quæ vel contemplatio-
 ne, vel actione, occupantur. Huc pertinet omnis præne am-
 bitus *Philosophia*, in qua operam poſuiſſe ſuam affirmat Aca-
 demiam Argentoratensem, Tubingensem, Lipsiensem, Re-
 giomontanam, Helmſtadiensem, ſimul omnes illos viros
 eruditione claros recensens, qui in extricando *Aristotele* toti
 fuere. Pag 24 omnes ſigillatim *Philosophiæ* partes addu-
 cit, inque *Metaphyſicis* laudem præne omnem *Auguſtino Nipho*,
 & *Jo. Bapt. Camotio* tribuit, in *Phyſica Ariſtotelica* excelluiſſe
 dicit *Benedict. Pererinum*, in *Phyſica libera Hieronymum Car-*
danum, virum eximii ingenii & ſtupendæ eruditionis, cujus
 vitam *Gabr. Naudæus* dedit, cujusque autoritatem *Jac. Aug.*
Thuanus perperam elevavit, *Scaligeri* quippe iudicio correptus.
 26. Summis etiam laudibus effert *Renatum Cartesum*, cui *Gaf-*
 28. *ſendus, Peireſcii* inſignis laudator, ſtatuam poſuit. *Cartesum*
 lecturis ſuadet, ut a *Difſertatione* ejus ordiantur de *Methodo*,
 nec omnino omittant ejus *Epistoſas*, rerum jucunditate
 30. atque varietate effluentes. *Carteſo* ad latus jungit *Kircher-*
um, ubi cultoribus eruditi illius ſuaſor eſt, ut incipiant ab
Itinere ecſtatico, & aliquos adhuc ſummos viros addit, *Ro-*
bertum Boyleum, Franciſcum Baconem de Verulamio, & alios.
 32. In *Phyſica hermenevtica* commendat *Henr. Nollium*, quamvis,
 ſpiritu quodammodo *Weigeliano* abripi eum, non neget.
 Quia *Phyſica & Mathematica* artiſſimo connubio inter ſe
 coherent, hanc etiam pertractat, & ſcientiarum quarumcun-
 que claſſicos Autores memorat. In *Arithmetica* laudat *Euc-*
 24. *lidem*, principem Mathematicorum, & *Mich. Pſellum*.
Algebra condidiſſe ait *Raphaelem Bombellum*. In *Loga-*
rithmis æſtimanda eſt opera *Adr. Vlacci, Egidii Strauchii,*
Jo. Kepleri, trium Cæſarum Mathematici. Quomodo millia-
 ria noſtra computanda & comparanda ſint cum antiquis, do-
 37. cuiſſe *Lipſum*, annotat. In rei numariæ antiquitatibus extri-
 39. candis excelluit, ipſo iudice, *Aldus Manutius, & Guil. Budeus*.
Geometriam multa incrementa naſtam fuiſſe affirmat poſt *Euc-*
lidem ſtudio *Procli, Apolloniisque Pergæi. Architeſturam ci-*
vilem

uilem tum excultam a *Vitruvio*, tum perfectam ab Italis nostri xvi fuisse, contendit. *Architectura militaris* multum debet *Freytagii & Haer. Ranzovii* industriz. Quod vero ad antiquitatem hujus scientiz attinet, eruit eam *Vegetius, Lipsius* in libro de re militari Romanorum, & *Salmasius* in Opere de re militari. In *Astronomicis* palmam ceteris præripit *Claudius Ptolemæus*, cujus diligentia nostro ævo excitavit *Ricciolum, Galileum, Scheinerum, Hevelium, Tychohem de Brabe, Copernicum*. Post indicata virorum doctorum in *Astrologiam*, quam alii contemnunt, alii admittendam esse censent, merita, ad *Opticam* transit, in qua celebritatis culmen attigisse profitetur *Bonellum, Keplerum, Timplerum*. Nec præterit *Chronologiam*, quatenus Mathematicæ præceptis nititur, in qua principes fuisse ait *Jos. Justum Scaligerum, Dionysium Petavium, Ricciolum*. Ut autem commodius telam pertexere queat cœptam, in *Capite II*, de scientiis practicis, a *Chronologia historica* orditur, & *Rationarium Dionys. Petavii* juvenibus commendat, hac tamen cautione adhibita, ne illud barbarum dicendi genus sequantur, nec omnino negligent alios Autores, prudentiæ civilis intelligentes, e. g. *Thuanum* ex recentioribus & *Grammondum*, ubi simul acerrime invehitur in Epitomatores *Thuanii*. Deinde laudat *Seih. Calvisium, Rob. Boyleum, & Leonem Allatum*, sed suadet, ut juvenus hunc caute & cum judicio legat. Quia *Chronologicæ* præsidio instructi fastos Consulares adornarunt docti viri, mentionem quoque injicit similium laborum. Laudat enim *Hubertum Golzium, Pighium, Sigonium, & Anonymi* Fastos Capitolinos. In *re numaria* Romanorum magnos fuisse ait *Franc. Hotomannum, Augustinum Tarraconensem, & Carolum Patinum*; in *Inscriptionibus* eruendis præne omne exhaustisse studium *Thom. Reinesium*. Ad *Historiam* progressurus, dividit eam primo in *universalem & particularem*. *Universalis Historiæ* scriptores recensuisse dicit *Jo. Bodinum & Davidem Chytraum*. *Particularis Historiæ*, & quidem *Hebrææ*, scriptores delineaturus, auspiciatur a *Josepho*, quem secutus est *Philo*, ex novitiis *Sigomius, Cunaus, Conringius,*

Pag. 41.

48.

- Seldenus, Schickardus*; ubi simul Scriptores persequitur, qui generatim res orientales memoriarum prodiderunt, & itinera in orientis regiones suscepta descriperunt. In Historia rerum *Turcarum* versatos esse *Gazam, Folietam, Renatum de Lusina, Leunclavium*, proficitur. Pag. 78 progreditur ad Græciæ Scriptores, & quidem ad *veterem Græciam* conferendos esse censeat *Nicol. Gerberium & Jo. Meursium*; ad *mediæ ævi Græciam* pernoscendam attulisse multum dicit *Nicephorum & Jo. Zonaram*; in *Historia Germanica* præclare partes suas egisse ait *Schardium, Freherum, Goldastum, Lundorpium, Hortlederum*; in *Historia Saxonica* primum fuisse arbitratum *Bedam*, & post eum complures alios, *Georg. Spalatinum, & Henricum Meibomium*, nominat. Res superioris Seculi & inprimis *Friderici I* delineasse putat *Nic. Mameranum, Thuringicas* composuisse *Frid. Schmidium*, in *Misnicis* extare *Rein. Reineccium & P. Albinum*, in rebus *Holsaticis* obvium esse *Chronicon Andr. Angeli & Jo. Petersenii*, in *Marchicis* operam posuisse *Dan. Cramerum & Jo. Micralium*, *Pomeranicas* res condidisse *Helmoldum & Alb. Cranzium*, *Prussicas* composuisse *Christ. Hartknockium*, *Silesia* Commentarios edidisse *Joach. Curæum*, res *Polonicas* delineasse *Dlugoffum & Jo. Dubravium*. In *Austriacorum* rebus commendat *Franc. Guilemannum & Gerardum de Roa*, prudentem, stilique elegantia memorabilem; *Helvetica* concinnasse monet *Jo. Stumpsum*; ad *Burgundica* commentatos esse *Pontum Heuterum*, ad *Flandrica* *Jac. Meierum*, ad *Hollandica* *Grotium*, quo pertinere ipsi videntur Scriptores, a *P. Scriverio* editi. *Clivensia* literis consignasse ait *Wern. Teschenmacherum*, de *Bavaria* scripsisse *Vigulejum Hundium*, in *Bohemicis* enarrandis versatos fuisse *Cosmam Pragensem & Marqu. Freherum*, *Tyrolensia* tradidisse *Ger. de Roo & Matth. Marefchallum de Pappenheim*, res *Scoticas* scriptis illustrasse *Buchananum & Hectorem Boethium*. In rebus *Polonicis* laudat *Annales Orichovii*, excimios prorsus & prudentiæ civilis plenissimos; in *Hungaricis* conferri jubet *Ant. Bonfinii & Nic. Istuanfii* scripta; in *Transylvanicis* *Levinum Hulsium & Jo. Frasterum*. Ad res *Danicas* refert *Saxonem Grammaticum & Olausm Wormium*, in *Gothicis* nominat
- Pre-

Procopium & Jornandem. Italicos Scriptores non opus est fufe enarrare, cum inter omnes conftet, fcripta, hic figillatim enarrata, exftare in Collectione Scriptorum rerum Italicarum, a *Gravio & Muratorio* conquisitorum; in *Siculis* denique laborem *Thoma Facelli* commendat. *Caput tertium* de Scriptoribus variis, variique argumenti, fine ordine agit, quos etiam nominaremus, nifi majora potioraque haberemus. Tranfmimus igitur ad *Partem II*, &, quam egregie *Capite I* de *Bibliothecis & Bibliothecarum* fcriptoribus edifferuerit, audiemus. Primum colligendæ & reponendæ Bibliothecæ ftudium adhibuiffè dicit *Ptolemaum Philadelphum*, quamvis multi ante eum operam dederint conquirendis libris. Non enim ab his inftitute eodem factum eft, nec pari magnificentia. Romæ primam inftituiffè ait *Afinium Pollionem*, poft eum *Augustum*. Nofttris temporibus in Italia plurimum ad rem literariam contulit gens Medicea. Prædicat poftea Bibliothecam *Venetam*; quam libri Codicesque *Bessarionis*, *Fr. Petrarca*, aliorum, locupletarunt, *Patavinam*, *Mediolanenfem*, Romæ æmulam & libris & antiquis Codicibus, *Bononiensem*, libris Græcis Latinisque exornatiffimam. Porro celebrat *Ferrariensem*, ob copiam MStorum Codicum, & multas antiquitatum reliquias. In Hifpania maximi omnium æftimandam judicat *Efcurialenfem*, Codicibus Arabibus abundantem, *Complutenfem*, *Salmanticensem*; in Gallia nominat Bibliothecam *Parifensem*, *Mazarinianam*, *Thuaneam*, *Bignonianam*. In Anglia caput efferre dicit *Bodlejanam*, in Germania *Vindobonensem*, *Bipontinam*, *Palatinam*, *Guelferbytanam*, ab *Augusto Brunfvicenfè* magnis fumtibus collectam. De *Catalogis* commentaturus, recens inftitutum elle ait, at neceffarium & utile tum ad cognoscendos explorandosque libros & MStos Codices, tum ad diftinguendos accurate editos, & cuftodiendos diligenter ineditos. Eos quandoque fub nomine Bibliothecarum edi monet, v. g. *Thuancum & Seguerium*, neque tamen eodem pretio æftimandos putat, utpote qui plerunque titulos præferant, & libros perlepe non calla nuce meliores præbeant. *Capite III* de *Gloffariis*, *Diftionariis* etymologicis, *Lexicis*, *Scholiis*, ad inftumentum eruditionis pertinentibus, erudite difputat, ubi non omnino præterit ve-

14.

29.

terem & veram scribendi consuetudinem, quam multi-negligunt & pro nihilo habent, hoc ipso ignorantiam prodentes. Huc multum conferre arbitratur *A. Gellium*, Grammaticum doctrina & iudicio præstantem. Si in numerato habemus fundamenta humanioris doctrinæ, evolvendi sunt Scriptores antiqui, de quibus *Cap. IV* doctissime agit, ubi in eo simul totus est, ut vicissitudines linguæ Latinæ summam complectatur, Scriptores excitet optimos, Commentaria in illos præcipua in medium afferat, & ubivis indicet, qua ratione doctrinæ virtutisque ad fastigium aspirantis pretium denuo evulserit. *Capite VI* commentatur in *Historiam Ecclesiasticam*, & nullum fere prætermittit ejus Scriptorem, cujus merita non laudibus condecoret. Omnes Apostolos, Pseudopostolos, & Hæreticos, a Seculo inde II præcipuos enarrat, & delapsus ad Seculum XV, edisserit inprimis de controversia illa, inter Pontificios magna animorum contentione agitata, an monachi *Henrico VII* Imperatori, epulum sacrum accipienti, venenum præbuerint, quod quidem multi illorum temporum Scriptores affirmant, sed ausus est negare Conditor *Annalium Crenifansium*. Denique Operi subjungit Cl. Editor variam Scriptorum de variis argumentis supellectilem, quæ ita comparata est, ut temperare nobis non possimus, quin Clar. Editorem rogemus, ut, quæ in scriniis desudant adhuc *Schurzseisbiana* scripta, publici juris faciat, sibi quæ univrsam orbem eruditum, Musæ videlicet *Schurzseisbiana* amantissimum, devinciat.

**ELEMENTA ORATORIA EX ANTIQUIS
atque recentioribus, facto præceptorum delectu, tironi-
bus eloquentiæ accommodata, in usum Gymna-
siorum Vratislaviensium.**

Vratislaviæ, apud Jo. Jac. Korn, 1736, 8.

Plag. 12.

Quamvis Autor horum Elementorum merito profiteatur, nihil esse *vel novum, vel suum*, præter ordinem, non tamen illa prorsus rejicienda, sed juventuti Scholasticæ quam maxime commendanda, videntur. Secutus enim quosvis egregios

gios in hac arte viros, nec oblitus veterum, plurima ex *Tullii* oratoriis scriptis, & *Quintiliani* Institutionibus, collegit. Distincta sunt hæc Elementa *duabus Partibus*, quarum prior doctrinam de *Periodo* inculcat juvenibus, &, cognitione *troporum* suppeditata, præexercitamentis *Cbriarum*, *Oratiuncularum*, & *faciliorum Epistolarum*, tirones imbuat. *Alter* sublimioribus paulo præceptis *Inventionis*, *Dispositionis*, *Elocutionis*, & *Actionis oratoriae*, theoretico, quem vocant, modo, teneros animos ad eloquentiæ studium accendit, cui præcepta de diversis eloquentiæ usibus hodiernis, & salutaria *Bern. Lamii* monita circa Oratoris probitatem prudentiamque, accedunt, sine quibus, ait Autor, omnis disciplina oratoria in loquacitatis vanitatisque artem degenerare videtur. Si, quod ominamur, illæ præceptiones in emolumentum juventutis cedent, applaudemus Autori, eique suadebimus, ut Elementa sua adeo rerum usui accommodet, ne scholæ, sed vitæ, discere juvenes assuecant.

ANTI-ARTEMONIUS, SEU INITIUM EVANGELII S. JOANNIS APOSTOLI, ex antiquitate Ecclesiastica adversus iniquissimam L. M. ARTEMONII Neq-Phœniciansi Criticam vindicatum atque illustratum. Qua occasione etiam multa alia S. Scripturæ veterumque loca vindicantur, & multis antiquitatis monumentis lux affunditur. Cui in fine accedit Dissertatio de Dialogis tribus, vulgo Theodorito tributis. Autore JO. PHILIPPO BARATERIO, Schwobacensi, SS. Theologiæ aliarumque bonarum artium cultore.

Norimbergæ, apud Jo. Frid. Rüdigerum, 1735, 8.

Alph. 1 plæg. 14.

Precocis quidem Eruditi, &, si dicere ita liceat per ætatis ejus annos, *Quartadecimani*, haud tamen immaturum, palato tuo, Lector, fructum offerimus. Notum est, *Samuelem Crellium* sub assumpto anagrammatico *Luca Mellieri Artemonii* nomine, edita A. 1726 duobus in 8 Voluminibus peculiari & sat copiosa tractatione, initium Evangelij S. *Joannis* minus probe tractasse, ut bilium ac stomachum eruditæ

ditis moverit lectoribus. Si recedas a S. R. Abbate *Mosheimio*, S. R. Abbate *Bengelio*, ac S. R. Pastore *Wolffo*, quorum tamen quilibet Articulos tantum quosdam *Artemoniani* Operis excusserunt, aut detortos in eodem Novi Fœderis locos restituerunt, nullus nobis in Germania innotuit Goliathi illius *Neo-Photiniani* professus colluctator, præter Cl. Auctorem, ex editione *Itinerarii Rabbini Benjaminis Tudolensis* Gallica clarissimum, & in hac præsentis pugna felicem. Is jam in Præfatione sui *Anti-Artemonii* monet, *Artemonium* Christi summam Deitatem, præexistentiam ante *Mariam*, aliaque inde pendentia dogmata, cum Socinianis omnino negare, peculiarem vero illi esse monstruosam sententiam de Christo in sacra Scriptura nullibi Deo vocato, præsertim eundem *Artemonium* de loco *Jo. I, 1*, ita censere, quod ibi non legendam sit: *Et Deus erat verbum*, quin potius: *Et Dei erat verbum*; divinitatem vero Jesu Christi *Artemonio* esse aliquid, quod dici nequeat, quid sit, perinde uti S. S. Triados mysterium. Hoc assertum est Goliathicum illud Medusæ caput *Artemonii*, abs *Anti-Artemonio* nostro νομίμως prostratum. Nos Opus illud *Anti-Artemonianum* Cl. *Baræserii* in gratiam exterorum, ut iisdem quodammodo innotescat, quantum fieri potest, brevitate, percurremus. *Quinque Partes* illud, perinde ut Bethlæi pusionis funda quinque lapides lævigatos, continet, sequitur autem per omnia ordinem, ab ipso *Artemonio* servatum. *Pars prima* adversus *Artemonium* ostendit, nunquam aliter lectum esse locum *Jo. I, 1*, ac hodie legitur; scilicet *καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος*, secus equidem, ac *Artemonio* placet. Hæc ipsa *prima Pars* constat *septendecim Capitibus*. *Cap. I* vindicatur locus *Celsi* apud *Origenem Lib. II* contra *Celsum*. *Artemonius* quippe infelicem conjecturam, quod *Jo. I, 1*, non legendum sit: *Θεὸς ἦν ὁ λόγος*, sed potius: *Θεὸς ἦν ὁ λόγος*; etiam probare aggressus ex calumnia *Celsi*, male tamen intellecta, sicque adeo petitionem principii nova petitione principii suffulcire, conatus fuerat. *Celsus* enim, teste *Origene*, l. c. Christianos insectatur, quod Christum dicerent *Ἀυτολόγον*, id est, *ipsum verbum*. *Artemonius* autem involarat non modo in textum *Origenis* Græcum,

Pag. 1.

&c

& audacia critica eundem perverterat legendo & asserendo, (heus quam audacter!) Christianos veteres Christum nominasse αὐτῆ, scilicet Θεῷ λόγον, ipsius (scilicet Dei Patris) *verbum*, non vero ipsum (Christum) *Deum verbum*, seu αὐτολόγον, ipsum *verbum*. Exinde autem fastu hypercritico porro intulerat *Artemonius*: Ergo innuit *Joannes*, Christum vocari verbum Dei, ergo *Celsus* tunc in *Joanne* legebat, καὶ Θεῷ ἦν ὁ λόγος. Egregia pessimi commatis ἐυρήματα, paralogismos, & soriten audacissimos! *Cap. II* respondetur argumento *Artemonii*, ex explicatione *Valentinianorum* initii *Joannis* apud *Irenaeum* desumpto, & ita quidem respondetur, quod verba: ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, non significant τῆ λόγος & unigeniti productionem a Patre per creationem, quod ἡ ἀρχὴ apud *Joannem* non significet Deum, aut aliud quoddam principium productivum τῆ λόγος, idve prius & antiquius, quam ipse λόγος, prouti & *Valentini* & *Artemonius* intellexerunt, sed quod phrasis: ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, de aeterna τῆ λόγος cum Patre propter aeternam generationem coexistentiā sit explicanda. *Cap. III* continuatur explicatio explanationis illius *Valentiniana*, & duobus *Artemoni* argumentis, inde desumptis, respondetur. *Cap. IV* explicatio illa *Valentiniana* emendata & explicata lectori sistitur, seu paraphrasis exordii *Joannis* ad mentem *Valentinianorum*, ipsemet autem *Irenaeus*, ejusque locus *Lib. I Cap. 1 §. 19, 21*, *Cap. V* hujus *Anti-Artemonii* adversus *Artemonium* defenditur, demonstrando nimirum, quod *Irenaeus* perinde, ac nos hodiernum, legerit in Evangelio *Joannis*: Θεὸς ἦν ὁ λόγος. *Cap. VI* *Theophilus Antiochenus Lib. II ad Autolyicum pag. 100*, & *Athenagoras pag. 38 edit. Oxon. apud Artemonium, vel pag. 10 edit. Golan. ad calcem Justin Martyris*, vindicantur, quod *Artemonio* neutiquam saveant. *Cap. VII* *Tertulliani* contra *Praxeam Cap. 12 & 13* loca duo vindicantur, evincendo adversus *Artemonium*, quod perinde ac priores *Tertullianus* legerit: *Et Deus erat verbum*, quodque in hisce adductis locis nihil sit superfluum. *Cap. VIII* simili ratione vindicantur loca duo *Tertulliani Cap. 7 & 15* adversus *Praxeam*, quod illa non patrocinentur *Artemonio*.

Pag. 8.

II.

16.

19.

30.

37.

45.

53.

- Pag. 60. *monio. Cap. IX* reliqua *Tertulliani* loca expenduntur, scilicet contra *Hermogenem Cap. 18*, & contra *Praxeam Cap. 21*, probaturque, ipsum *Praxeam Artemonio* pariter non favere. *Caput X* disquirat, an *Artemonita* veteres legerint, uti hodiernus ille *Artemonius: Et Dei erat verbum*. Asserit equidem *Cl. Baraterius*, *Artemonitas* fuisse *Scripturarum corruptores*, neque tamen locum *Joanneum* tanta audacia, qua noster *Artemonius*, depravasse, ut legerent: *Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Cap. XI* loca aliquot *Novatiani*, scilicet de *Trinitate Cap. 13 & 23*, itemque *Cap. 19*, vindicantur, quos *Artemonius* in gratiam suæ sententiæ, sed gratis & frustra, adduxerat. *Cap. XII* expenduntur *Novatiani* loca *Cap. 23 & 25*, & vindicantur pari ratione adversus *Artemonium. Cap. XIII* reliqua *Novatiani* loca, scilicet *Cap. 25, 26, 30*, ab *Artemonio* prolata, excusantur, simulque locus alius *Novatiani Cap. 19* emendatur, non ea quidem ratione, qua vult *Artemonius*, sed addita sola interpunctione, hoc modo: *Si ergo Angelus Dei dicit ad Mariam, quod ex te nascetur sanctum*, (subaudi & repete nunc, post interpungens comma,) ex antecedentibus τὸ: *Si ergo) ex Maria est substantia carnis & corporis, hanc autem &c.* Potest etiam vocula & ante: *ex Maria* poni, quod sensum longe planiorem faceret. *Cap. XIV* differitur de *Hymnis veterum*, a *Cajo Romano* in *Fragmento* quodam apud *Eusebium Histor. Eccles. Lib. V Cap. ult.* citatis, quod fuerint *hymni primo Seculo* a *Christianis*, *Spiritu sancto afflatis*, *compositi*, a *S. Paulo* commendati, a *C. Plinio Secundo Juniore* ita intellecti, quod a *Christianis Christo Quasi-Deo* dicti sint. Cumque *Lucianus Samosatensis*, vel quisquis alius sit *Autor Dialogi Philopatridis*, *πολυώνυμον* quandam ἑθνη *Christianorum* commemoret; in transcurso simul agitur de tempore, quo ipse hic *Dialogus* fuerit conscriptus. Et hic peculiarem opinionem eligit *Cl. Baraterius*, scilicet hunc *Dialogum* scriptum esse sub *Imperatore Trajano A. C. 116*. Hanc ipsammet sententiam ipse probat, simulque dissentientes alios acriter notat; quam tamen controversiam nostram nos non facimus. Per commemoratam vero a *Luciano πολυώνυμον ἑθνη* *Cl. Autor*, post infer-
- 81.
- 82.
87. 88.

insertos ex Bibliotheca Græca *Fabriciana*, & Antiquitatibus Ecclesiasticis *Binghamianis*, sex quosdam antiquissimos Hymnos Liturgicos, intelligit sextum eorundem, qui incipit: *Unus sanctus*, & post recitatam in administratione S. Eucharistix Orationem Dominicam cani solebat. *Cap. XV* Hymni, de quibus *Capite* præcedenti actum erat, nec non verba *Cajii Romani*, contra *Artemonium* vindicantur. *Cap. XVI* defenditur autoritas *Cypriani Lib. II* Testimoniorum ad *Quintinum* adversus Judæos *Cap. 3, 4*, & *Victorini*, Petavionensis Episcopi, in Fragmento Tractatus de Fabrica mundi apud *Caveum Hist. Liter. Part. I ad. an. 290 pag. 95*. Posterioris citati *Victorini* locum adductum Cl. *Baraterius* sic emendat, ut loco: *Iustus*, quod textus exhibet, & loco: *Istius*, quod *Artemonio* placet, legat, vel: *Iesus Christus* (per abbrev. *Ius Crus*) verbo cognomen est ei, vel potius: *Isti* verbo cognomen est Dei. *Capite XVII* *Ignatius & Justinus Martyr* *ως ἐν παρόδω*, data opera vero *Melitonis Sardensis* locus apud *Joannem Malalam* in Chronico Paschali, vindicatur, probaturque, *Melitonem* dicto loco nec *Artemonio*, nec *Arianismo*, favere.

Pag. 94.
103.

111.
112.

113.

117.

Pars secunda hujus Operis *Anti-Artemoniani* hoc agit, ut *Artemonii* de posterioribus *Valentinianis*, tanquam receptæ læctionis; *Et Deus erat verbum*, autoribus, commenta confutet, impossibilitatem hujus corruptionis demonstret, & loca Scripturæ sacræ, ab *Artemonio* sollicitata, ad ostendendam scilicet possibilitatem corruptionis universalis omnium sacræ Scripturæ Codicum, contra eundem vindicet ac defendat. Hinc *Partis* hujus *secunda Capite primo Artemonii* Systema de corruptoribus loci *Jo. I, 1*, destruitur. *Artemonius* quippe suspicatur, *Theodosium*, cujus Doctrinam Orientalem excerpit *Clemens Alexandrinus* peculiari libello, quem *Combesifus Græce*, *Jo. Alb. Fabricius*, nec non *Jo. Potterus*, Græce & Latine, item *Godofr. Arnoldus & Elias Vejelius* Germanice, ediderunt, primam esse, qui *Capite tertio* citatæ Doctrinæ Orientalis locum controversum *Jo. I, 1*, corruerit, primusque legere cœperit: *Et Deus erat verbum*. Hanc divinationem *Artemonii* ceu petitionem principii Cl. *Baraterius* jure refellit. *Cap. II Artemonius* ex proprio suo systemate con-

- futatur, idque rationibus cum maxime Chronologicis. *Cap. III Valentini* liberantur ab accusatione *Artemoniana*, quasi dicta *Jo. I, 13, 18*, corruerint, quam corruptionem post orthodoxi avide arripuerint. *Cap. IV* detegit impossibilitatem fictionum *Artemonii* de receptione corruptæ, ut eidem videtur, lectionis: *Deus erat verbum*. Hoc ipsum *Caput* nos audemus exemplar dicere ac typum serię cujusdam instituentis argumentationis ab impossibili. *Cap. V* probatur, locum *1 Cor. XV, 47*: *Secundus homo Dominus de celo*, a *Marcione* non adulteratum, sed receptam lectionem genuinam esse, id quod posterius ex inductione codicum ac versionum, demta *Vulgata* ac *Æthiopica*, (quas duas ab ineptissimis semicriticulis confectas esse, *Cl. Baraterius* asserit,) demonstratur. Evincitur deinceps *Capite VI*, locum *1 Cor. X, 9*: *Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστὸν*, a *Marcione* non depravatum esse, nec vulgarem lectionem *Marcioni* favere, nec eam, quam *Artemonius* surrogat, ei contrariam esse, ut hanc in illam *Marcion* mutaverit. Hoc ipsum methodo *Socratica* per modum dialogi & deductionem ad absurdum *Cl. Baraterius* docet, qui etiam porro alias nonnullas *Artemonii* exceptiones diluit, unde hujus loci vis contra *Socinianos* ab ipso urgetur. Hac occasione emendatur *Epiphanius*, qui in libello suo contra *Pseudo-Canonem Marcioniticum* ita pronuntiasse vulgo legitur: *Μηδὲ κειράζωμεν τὸν Κύριον, ὁ δὲ Μαρκίων ἀντὶ τοῦ Κυρίου, Χριστὸν ἐποίησε*. Hunc locum plane invertit *Cl. Baraterius*, & ita legit: *Μηδὲ κειράζωμεν τὸν Χριστὸν, ὁ δὲ Μαρκίων ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ, Κύριον ἐποίησε*. Hanc suam emendationem venuste postea confirmat. *Caput VII* argumentum criticum non exigui commatis adversus *Artemonium* profert, nempe multum derogare conjecturis *Artemonii* circa locum *Jo. I, 1*, quod nullus *MStus* codex *Artemonio* faveat. Rejicit simul annotationem *Martini Czechovicii* in *l. c.* nec non audacissimum quendam canonem criticum, ab *Artemonio* nostro his verbis prolatum: *Ubi si quis lectionem quandam adoptatam esse a multis veteribus, & aliter olim lectum esse, quàm hodie legitur, hac lectio, etiamsi omnibus codicibus versionibusve hodie notis contraria, merito ponderari debet, & si*

con-

convenientior judicetur, vulgari præferri. Vindicat & alia quædam loca, *Marc. VII, 2, Actor. XVI, 12, VII, 16*, inscriptionem Epistolæ ad *Ephesios, Hebr. XII, 15. Cap. VIII locus Jo XII, 41*, stabilitur, ex quo contra Socinianos adstrui solet, Christum tempore *Jesaja* exstitisse, atque ideo ante matrem, & præterea verum & summum Deum, τὸν ἐπὶ πάντων, fuisse. *Artemonius* dicere audeat, *Jesaiam* non vidisse gloriam Dei Filii, sed Dei Patris, idque probare contendit per instantiam ex *Apoc. IV*. Recte autem respondet *Cl. Baraterius*, si duobus locis eadem aut similis vox vel descriptio reperitur, de eadem re aut persona sermonem esse, non sequi, *Cap. IX locus Rom. I, 4*, fulcitur ex summo consensu omnium codicum, allegationum, & versionum. *Cap. X locus Rom. IX, 5*, vindicatur. Assertur primum subdola *Erasmi Roterodami* interpunctio, qui *l. c.* inter: κατὰ σάρα, & : ὁ ὦν, punctum intrusit, deinde vero *Jona Schlichsingii, Guil. Whistoni, & ipsius Artemonii*, loco: ὁ ὦν, audacissima furrogatio verborum: ὦν ὁ, quasi diceret: *Quorum est, qui super omnia Deus benedictus in secula*. Hic locus, si quisquam alius, in hoc libro a *Cl. Baraterio* copiose vindicatus est. *Cap. XI loca, 1 Cor. II, 11, XVI, 24*, vindicantur. *Cap. XII locus Hebr. I, 1*, a corruptione intentata liberatur. *Artemonius* enim pro eo, quod ibi legitur, Deum locutum esse Patribus ἐν τοῖς προφήταις, vult legi: ἐν τοῖς ἀγγέλοις, per Angelos. Temeraria ista audacia probe hoc loco est explōsa. *Cap. XIII locus Apoc. XXII, 13*, restituitur in integrum, ex quo *Artemonius* phrasin: ἐγὼ εἶμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, exulare jusserrat. Restitutio autem expunctæ istius phrasēos cum maxime per parallelismum Veteris Testamenti firmatur.

Pag. 164.

170.

173.

176.

186.

199. 202.

204.

210.

Pergimus nunc ad *Partem tertiam* Operis, ubi, ut ipsa inscriptio *Cl. Autoris* notat, respondetur rationibus intrinsicis, quibus *Artemonius* probare nititur, *Joannem* scripsisse, non: & Deus erat verbum, sed: & Dei erat verbum, simulque de scopo *Joannis*, Evangelium scribentis, de titulo Dei, Christo tributo, aliisque nonnullis, copiose disseritur. *Caput I* continet Prologum de diversitate inter Θεός & ὁ Θεός, seu de emphasi articuli in vocibus Θεός & Κύριος. Hic excu-

216.

- tiuntur quæstiones, utrum Θεός sine articulo nunquam summum Deum significet, & an vox Θεός cum Articulo non nisi summum Deum notet. Neutrū *Socinianis* concedendum esse docetur. *Cap. II* ostenditur, Messiam a Prophetis Deum vocatum esse, ex loco *Jes. IX, 5*, fuse explicato. *Cap. III* varii alii loci ad id probandum allegantur vindicanturque, speciatim *Pf. XLV, 8, 9, Zach. XII, 10*. Quoad posteriorem locum adeo temerarius fuit *Artemonius*, ut pro יִשְׁרָאֵל , transfixerunt, legerit potius יִשְׂרָאֵל , saltarunt. *Caput IV* palmarium pariter quoddam argumentum Anti-Socinianum tractat. Christus tempore habitationis suæ in terra se Deum dixit, & a Judæis hoc nomine accusatus est, & discipuli ejus ante ipsius resurrectionem eum pro Deo habuerunt. Singula negat *Artemonius*, singula demonstrat *Cl. Baraterius*, cum primis ex *Jo. X, 33*. *Caput V* probat, Christum a discipulis post mortem ac resurrectionem Deum dictum esse. *Capite VI* excutiuntur loca, ubi Christus Deus vocatur, *Jo. XX, 18, Rom. IX, 5, 1 Tim. III, 16, Tit. II, 13, 1 Jo. V, 20*. *Caput VII*, Christum semper in antiqua Ecclesia Deum, & quidem τὸν Θεὸν, vocatum esse, exponit ex testimoniis *Ignatii, Justinii Martyris, & Clementis Romani*. *Capite VIII* aliis nonnullis *Artemonii* argumentis adversus lectionem: *Deus erat verbum*, respondetur, cum primis ex *Apoc. XIX, 13*, ubi dicitur, nomen Christi vocari verbum Dei, seu, secundum *Artemonium*, legatum vel procuratorem Dei, & *Jo. XX, 31*. *Cap. IX* ultimo *Artemonii* argumento ex oppositione *Cerinthi* petito satis fit. Hoc ipso cum primis *Capite Cl. Baraterius*, sicut per totum Opus suum, lectores remisit ad Hæresiologiam *MStam*, quam seorsim ipse composuit occasione præsentis tractationis, quanque in supplementum Operis *Itigiani*, in castigationem Operis *Arnoldini*, & illustrationem Hæresiologiarum antiquarum, avide expectamus, Deum precati, ut *Cl. Autorem* quam ditissimæ rei literariæ & ipsi etiam ecclesiæ superflitem esse jubeat.

Sequitur *Pars quarta*, ubi de sensu totius exordii *Joannis* contra *Artemonium* disseritur, nec non de nova, a *Socinianis*, & præcipue *Artemonio*, ficta, creatione, de verbis: καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, caro factum est, non autem:

tem) caro erat, reddendis, disputatur. <i>Caput I</i> exhibet prologum & partitionem dicendorum per propositionem digestam. Nimirum duplex hic controversia tractatur: prima, an aliam a veteri creationem, aliud a <i>Mose</i> principium, <i>Joannes</i> intelligat? altera, qua in re consistat nova per Christum facta creatio? Prius illa quaestio iterum in tres partes subdividitur, secundum tres <i>Artemonii</i> argumentorum classes. <i>Caput II</i> primam classem argumentorum <i>Artemonii</i> pro <i>Socini</i> de nova creatione sententia excutit. <i>Caput III</i> alia <i>Artemonii</i> argumenta, scilicet ex nexu & significatione verborum petita, refutat. <i>Cap. IV</i> reliqua <i>Artemonii</i> argumenta, classis videlicet tertiae, expendit. Huc usque <i>Cl. Baraterius</i> ἀνασκευασμῶς thesin defendit. Nunc etiam κατὰσκευασμῶς totis <i>Capitibus V & VI</i> objectiones adversus <i>Artemonii</i> sententiam de nova creatione a <i>Joanne</i> , ut <i>Artemonio</i> videtur, descripta, format & profert, partim ex oppositione sententiae <i>Cerinthi</i> , partim e verborum a <i>Joanne</i> adhibitorum significatione, partim e rebus ipsis & sensu. <i>Capite VII</i> antiquorum, quae pro sua nova creatione <i>Artemonius</i> affert, testimonia vindicantur. <i>Caput VIII</i> disquirat, utrum veteres <i>Valentini</i> exordium <i>Joannis</i> de nova creatione acceperint. <i>Capite IX</i> versio orthodoxa loci <i>Jo. I, 1</i> , <i>Capite</i> autem <i>X Clementis</i> Romani locus ex <i>Epistola</i> ipsius ad <i>Corinthios</i> secunda <i>Cap. IX</i> , adversus <i>Artemonium</i> fuisse vindicantur.	Pag. 305.
<i>Pars quinta & ultima</i> continet <i>Dissertationes</i> aliquot <i>Anti-Artemonianas</i> circa idem argumentum. <i>Dissertatio I</i> agit de oraculo <i>Prophetæ Michæ</i> <i>Cap. V, 2</i> seq. id quod <i>Rabinorum</i> quoque testimoniis illustratur. <i>Dissert. II</i> demonstrat, commentum <i>Socini</i> de Christi in caelum ante mortem suam ascensione ante <i>Socinum</i> incognitum fuisse. <i>Dissert. III</i> eandem sententiam refutat, & <i>Artemonii</i> argumentis respondet. <i>Dissert. IV</i> verum sensum loci <i>Jo. VIII, 58</i> , contra <i>Socinianos</i> & <i>Artemonium</i> eruit. <i>Dissert. V</i> de vero & genuino sensu dicti <i>Hebr. I, 10 - 12</i> , ex <i>Pf. CII</i> desumpti, & de nova, ab <i>Artemonio</i> confecta, creatione, differit. Duplex <i>Appendix</i> , nimirum 1) <i>Paraphrasis</i> <i>Exordii Joannis</i> , & 2) <i>ῥηθίρα</i> <i>Dialogorum Theodoriti</i> de Christi natura humana, & triplex <i>Index</i> , totum <i>Opus Baraterianum</i> , cui nos merito applaudimus, claudunt.	308.
	309.
	313. 321.
	326. 334.
	338.
	346.
	357.
	367.
	383.
	398.
	413.
	433.
	452.
	GE.

GE. GOTHFR. KUSTERI MEMORABILIA
Coloniensia, XIX Speciminibus absoluta.

Lipfiz, in officina Blochbergeriana, 1736, 4.

Alph. 1 plag. 15.

- C**olonia Marchicorum multum utique debet Cl. *Kustero* de Commen-
tariis his, rerum singularium plenissimis, & eruditione haud vulga-
ri compositis. Sed iisdem non tantum de patria, verum & generatim de
Historia Literaria Biographica, præclare promereri annis est Cl. Autor.
Sequemur in hisce recensendis Memorabilibus eundem ordinem, quo
eorundem Specimina XIX sese mutuo excipiunt. Adeoque *primum* de
Coroniz ad Spream nomine, deque Gymnasii auspiciis & statu ante tem-
pora Reformationis, differit, ejusdemque Rectores inde a repurgatione
sacrorum facta recenset. Ex quibus notari meretur vita *Jo. Bædikeri*, Viri
multis in linguam Teutonicam meritis inlyti, qui raro exemplo ex ca-
thedra Ecclesiastica ad scholasticam transiit. *Secundum* supplet lacunam
prætermissi in Rectorum catalogo *Pauli ab Eisen*, Theologi ex umbone
scholastico ad sacrum evocati, quem summis muneribus Rostochii, Ham-
burgi, & Slesvici, perfunctum constat. Hujus Viri celeberrimi scripta edita
& inedita, autoritas, virtutes, ac nazvi, commemorantur. *Tertium* Conrecto-
res enumerat, inter quos eminent *Ge. Grabovius*, vir compluribus scriptis,
hic adductis, & secessu ad privatam vitam, notus. *Quartum* Subrectores
Gymnasii Coloniensis, & reliquos Collegas ejusdem, sistit. *Quintum* memo-
riz *Franc. Julii Lüskenis*, Doctoris Theologi, citra promotionem Academi-
cam & sola renuntiatione Sereniss. Danorum Regis creati, Ecclesiastæ
Magdeburgensis, post Coloniensis, ac demum Hafniensis, destinatum
est, cujus complura scripta, maximam partem posthuma, & quædam insu-
per adhuc inedita, adducuntur. *Sextum* seriem Antistitum Coloniensium
monstrat, quos inter clarus cum primis est *Ge. Calstinius*, in cujus
vitæ curriculo scripta ab eodem edita & promissa enarrantur. *Septimum*
& *octavum* de *Hieron. Brunemanno*, & ejusdem collegis, pari ratione com-
mentantur. *Nonum* similiter versatur in recensenda vita quorundam Ec-
clesiasticarum Coloniensium, in quibus *Jac. Helwigius*, & *Bernb. Kohleis-*
fus, præcipui sunt, de quorum meritis, & relictis filiis, mentio fit. *Deci-*
mus memoriz *Andr. Frommii*, vertumni Apostatz, dicatum est, cujus sa-
ta, scripta, adversarii, magno numero & ordine alphabetico adducuntur.
Undecimus recensendus *Frommii* collegis inservit, cum primis *Samueli Pa-*
maris, qui Lubecensium tandem Antistes exstitit. *Duodecimum* *Bunsebar-*
tii, & inter collegas ejusdem *Andr. Palowskii*, Nobilis Borussia, item *Jo.*
Christoph. Holzhauseni, Ecclesiastæ demum Francofurtensis, vitam ac
scripta tradit. *Decimum tertium* ac *quartum* *Godofr. Langii* & collegarum
ejus memoriam renovat. *Decimum quintum* encomium Cel. *Ferd. Helfr.*
Lichtscheidii persequitur, ejus persecutiones, scripta, morbumque singu-
lare, ipsis Medicorum principibus per multos annos controversum, ex-
ponit. *Decimum sextum* de *G. F. Schnaderbachio*, *Pet. Sig. Papio*, & *C.*
Campio, agit; *decimum septimum* de *Æde sacra Petrina Coloniensi*; *dec-*
imum octavum de Consulibus, strictim tractat; & *decimum nonum* denique
Supplementa, prioribus Speciminibus inservitura, superaddit,
Indice rerum huic Operi sinem imponente.

* * *

AD

NOVA ACTA
ERUDITORUM,

Que Lipsie publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tomii III Sectio IV.

ISTORIA FIORENTINA DI DINO

Compagni, &c.

h. e.

*HISTORIA FLORENTINA, AUTORE DI-
NO COMPAGNO ab A. 1280 usque ad
A. 1312 deducta.*

Florentiæ, apud Dominicum Mariam Manni, 1728, 4.

Plag. 15.

Dinus Compagnus, Florentinus, domi nobilis, & in patria Vexillifer justitiæ, bis etiam inter Sevīros, quos Reipublicæ Priores dicere consueverunt, allectus, & ad emendandā urbis Statuta inter alios adhibitus, suorum temporum historiam, & res, quibus ipse interfuit ac præfuit, brevi hoc libello complexus est. Qui cum eximiis ingenii dotibus instructus, & non minus in proſa oratione, quam versu, elegans & factundus, etiam prudenter ex rerum commemorandarum multitudine eas, quæ maximi sunt momenti, feligere, & testis αὐτόπτης concinne recensere, sciverit; non injuria Cæl. Muratorius miratus est, quo pacto eruditi Florenti-

T

ni,

ni, de patriæ decore & Italicæ linguæ cultura ceterum adeo solliciti, hunc tamen *Dini Compagni* libellum, multiplicis usus futurum, & sermonis nitore non minus, quam rerum delectu, ipsis *Malaspina* & *Villano* præferendum, tam diu delitescere passi sint. Huic itaque doctissimo *Muratorio*, cui tot Historiæ Italicæ cimelia debemus, primam quoque *Dini Compagni* editionem acceptam ferimus, quam in amplissimæ Collectionis *Tomo IX* ex Codice *Apostoli Zeni*, Clarissimi Viri, procuravit. Nunc vero, ne Florentini civem hunc suum plane neglexisse videantur, *Dominicus Maria Manni* novam & iteratam editionem curavit, ut etiam in eorum manus, quibus *Muratoriano* thesauro frui non datur, commode pervenire possit. Et omnino e re videbatur, ut *Ricordano Malaspina*, Florentiæ iterum excuso, *Dinus Compagnus* eodem habitu & forma comes adderetur, quippe qui, ubi desierat *Malaspina*, historiæ suarum filum incepit, & multis vel eo nomine solo se commendare potest, quod ejus autoritate Academici Furfuracei in Lexico suo, ut scriptoris casti & probati, sæpenumero utantur. De ipso vero Autore, & rebus ab eo commemoratis, cum ex *Muratoriana* Collectione Lectori satis constare possit, dicere supervacuum esset. Hoc autem prætereundum non est, Editorem novissimum curasse, ut textus, cum pluribus Codicibus MStis collatus, quam accuratissime castigaretur, præsertim vero ad librum veterem, ipsa manu *Braccii Compagni*, qui *Dini* ex fratre nepos fuit, conscriptum.

PETRI WESSELING PROBABILIMUM LIBER singularis, in quo, præter alia, insunt vindiciæ verborum Joannis: Et Deus erat verbum.

Franequeræ, ex officina Wibii Bleck, 1731, 8 maj.

Alph. I plag. 3.

Quemadmodum egregiam ii merentur laudem, qui omnem impendunt operam, ut sanctissimi oraculorum divinorum libri quam emendatissime conserventur, & ad futuras ætates propagentur; ita e contrario lapide omnino notandi sunt nigro,

gro, qui ad mutanda, aut potius pervertenda, hæc oracula facta temere animum suum appellant. Posteriorum numerum ante aliquot annos auxisse *L. M. Artemonium*, id est, *Lucam Mællarium*, sive, patrio nomine, *Sam. Crellium*, omnibus, ut arbitramur, notum est. Edidit nimirum *Crellius Initium Evangelii S. Joannis ex Antiquitate Ecclesiastica restitutum, indidemque nova ratione illustratum*; in qua Commentatione magno conatu id agit, ut, *Joannem I, 1*, scripserit: *Καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος, Ἔ Dei erat verbum*, illam vero, quæ vulgo exhibetur, lectionem: *Καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος*, autoribus *Valentinianis* ortam, eos arripuisse, qui orthodoxos sese appellarent; veri tamen vestigia veteris satis diu inter Latinos mansisse, evincat. Audacissimam hanc emendationem, aut, si mavis, detorsionem, famosissimi *Artemonii* probare nullo modo poterunt Viri doctissimi. Est in his *Cel. Wesselingius*, qui *Cap. I* suorum *Probabilium* luculentissime ostendit, plane non esse probabile, *Joannem* scripserit: *Καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος*, his præcipue ex causis, quia *Origenes, Hippolitus, Basilus M. Eusebius, Photinus, Julianus*que Imperator, novam *Artemonii* scripturam non ignorarunt solum, sed illam alteram receptam unice etiam confirmarunt, id quod variis Autorum, quos diximus, locis clarissimis probat. *Cap. II* causas, quas sententiæ suæ patrocinari *Artemonius* existimavit, sub examen revocat. *Valentinianos* scilicet recentiores corrupisse locum *Joannis*, putavit *Artemonius*, sed tantum putavit. Demonstrat enim *Wesselingius*, neque juniores *Valentinianos* corrupisse verba *Joannis*, neque priores legisse: *Ἔ Dei erat verbum*; qua occasione locum *Irenæi* quandam emendat. His disputatis, relinquit *Artemonium*, & *Cap. III* locum *Sili Italici Lib. IX Punic. v. 385* explicat, quem *Siccam Veneriam*, Numidiæ urbem, exhibere arbitratur, quanquam vocem *Veneriam* ibidem non occurrat. Hoc nihil est, inquit, passum enim *Valerio Maximo, Plinio*, aliisque, *Sicca* tantummodo dicitur. Deinde cum *Christoph. Colero* congredditur, qui in *Notis ad Valerium Maximum Lib. II Cap. 6*, *Siccam a Strabone Sigam*, a *Polybio* vero *Singam*, nominatam fuisse, affirmat.

Pag. I.

9

25.

mat. Prius ipsi falsum, posterius incertum, videtur; quia *Siga Strabonis* nihil cum *Sicca* commune est: fuit enim municipium *Siga* in Mauritania Cæsariensi. *Singam Polybii* solo *Stephano* teste novimus. Utrum vero in Africa, an *Athibi*, fuerit, nescimus. Tandem inquit, utrum a *Sicca Venetria*, quæ etiam *Venustia* nomine per Africam nota fuerit teste *Reinesio*, hæretici *Venustiani* nomen acceperint. In hac opinione fuit *Thom. Reinesius Inscriptionum Classe VI, 18*; *Wesselingio* vero non videtur probabile. *Augustinus*, qui illorum mentionem facit in libro *de Hæres. Cap. 85*, non monet, Afros hos hæreticos fuisse, neque in Africa coortos, neque *Sicca Venetria* commoratos. Et, si etiam a *Venustia* nomen reportassent, non *Venustiani*, sed *Venustiani*, appellandi fuissent.

Pag. 30. *Cap. IV* ostenditur, quam ob rem Britannia fertilis provincia tyrannorum fuerit dicta. *Cap. V* varii *Euripidis* loci ex *Hesychio*, & *Hesychii* ex *Euripide*, restituantur. *Pindari Philostrati*que explicantur. Nunc ædit Autor ad *Artemonium*, &

37. *Cap. VI* ex *Irenæo* varia testimonia producit, quibus probat, *Irenæum* ex *Joanneis* verbis: *Ὁ Θεὸς ἐστὶν ῥῆμα*, ostendere laborasse, Christum esse verum Deum, ubi simul variis Patrum locis medelam attulit, eandemque *Cap. VII* parat *Ausonio*, *Statio*, *Lucano*, & *Valerio Flacco*; *Capite* vero *VIII* utilitatem supellectilis nummarie variis exemplis ante oculos ponit. *Cap. IX* dissensus Poetarum in *Calais Zeta*que alis describendis monstratur, & lux variis Autoribus Græcis accenditur. Iterum aggreditur *Artemonium* *Cap. X* *Cel. Wesselingius*. Negavit confidentissime *Artemonius*, Christum Deum appellari in Apologiis Christianorum, & in fragmento Apologiæ *Melitonis Sardiani*, quod habetur in Chronico *Patchah pag. 259*. Producit ergo verba illius, quæ ita se habent: *ἢ ἐσμὲν λίθων αἰοδησὶν ἐχόντων θεραπευταί, ἀλλὰ μόνε θεῶ, τῷ πρὸ πάντων, καὶ ἐπὶ πάντων, καὶ ἐπὶ τῷ Χριστῷ αὐτῷ, ὄντως θεῶ λόγῳ πρὸ αἰώνων, ἐσμὲν θεοσκευτάι.* Præcipuam deinde ostendit difficultatem, quæ est in verbis: *ἐπὶ τῷ Χριστῷ*, eamque tollit, pro *τῷ ἐπὶ*, *ἐπὶ* substituendo. Confirmat

firmat præterea contra *Artemonium*, omnino præter unum Deum patrem in Apologiis Christianorum & *Deum filium* appellari, eumque coli ab illis, testimonio *Athenagoræ* Cap. X, & *Tertulliani* in *Apologetico* Cap. XXII. Hinc ruit ab *Artemonio* producta ratio. Cap. XI agit de tubi optici inventione & usu. Inquirat scilicet, utrum ex veteri pictura, quam *Conradus*, Monachus *Scheurenensis*, circa Seculi XIII initia, in *Petri Comestoris* Historia scholastica exhibuit, nempe *Ptolemæi* effigie, sidera contemplantis ope instrumenti longioris, quod confectum est instar tubi optici, quatuor ductus habentis, uti refert *Jo. Mabillonius* in Itinere Germanico, qui Codicem oculis usurpavit, vel ex *Ditmaro Mersburgensi* Lib. VI extr. aut ex loco *Strabonis* Lib. III pag. 138, demonstrari possit, quod tubus opticus veteribus cognitus fuerit. Varia vero affert, quibus adduci non potest, ut credat, tubum, uti nos hodie habemus, veteribus cognitum fuisse. Cap. XII loci nonnulli in antiquissimis Christianorum Apologiis, e. g. *Athenagoræ*, *Theophili* Antiocheni, *Tatiani*, & *Theodoretii*, pristina restituantur integritati. Cap. XIII defenduntur *Novellæ* XXIX verba contra Viros doctos, qui ea mutarunt. Cap. XIV *Theophilo* Antiocheno vindicias dat Autor, eademque opera *Cypriano* & *Victorino* Petavionensi subvenit, ubi affirmat denuo contra *Artemonium*, in his Autoribus deprehendi: Καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Cap. XV variz explicantur Inscriptiones; Cap. XVI *Eusebii Onomasticum* variis in locis emendatur; Cap. XVII dolorem abstergere studet Autor, quem Viri docti ex interitu *Georgicorum*, sive ἐργῶν καὶ ἡμερῶν, *Orphei* ceperunt. Superesse hæc *Georgica* putat in Carmine *Maximi* Philosophi περὶ καταρχῶν, quod B. *Jo. Albertus Fabricius* (quem *Albertum* tantummodo appellat Autor,) in *Biblioth. Græc.* Tom. VIII publicavit; idque ex decem versibus, quos *Tzetzæ* in Commentario suo in *Hesiodum* ex *Orphei* ἐργῶν adducit, clarissime elucere arbitratur. Eosdem enim versus, quos adduxit *Tzetzæ* ex *Orphei*, in *Maximi* Philosophi Carmine extare,

Pag. 90

95.

101.

118.

124.

- adeoque unum idemque Carmen esse, neque omnino intercidisse, existimat *Wesselingius*. *Cap. XVIII* illustribus sane locis ex *Tertulliano* contra *Artemonium* demonstratur, illum non: *Dei erat verbum*, sed *Deus erat verbum*, scripsisse, & sic in Evangelio *Joannis* deprehendisse. *Cap. XIX* Thema *Lycandri* in Cappadociz parte fuisse docetur. *Cap. XX* *Titi*, *Bostrenorum* Episcopi, libros in *Manichaos* in *Lectioibus Canisianis* admodum mancos esse editos, variis, quæ exstant subinde, fragmentis, ostendit, & an singularem *Titus* conscripserit librum de Providentia, dubitat Autor. *Cap. XXI* inquitur in ætatem, qua vixerit *Artemon*, & quis parvi *Labyrinthi* fuerit Autor. *Cap. XXII* adjudicatur *Prudentio* peroratio hamartigeniz, simulque refertur, veteres Theologos, *Origenem* secutos, post ultimam judicii diem purgatorio quodam igne justos fore probandos, docuisse. *Cap. XXIII* ostenditur, *Celsum* in Evangelio *Joannis* legisse, uti nos hodie legimus: *Καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος*. *Cap. XXIV* emendat varios ridiculos errores in Martyrologiis obvios, ubi Martyres ex urbibus sæpius fictos deprehendimus, v. g. ex urbe *Lambesi*, in Numidia posita, in *Hieronymi* Martyrologio ad d. 7 Cal. Mart. efficitur Sanctus *Lambesis*. *Cap. XXV* fidem, supra datam, liberaturus, operam in *Eusebii Onomasticum* infuit Autor, plurimasque hujus Scriptoris affert emendationes. *Cap. XXVI* pugnam contra *Artemonium* renovat, & ostendit, *Praxeam* in *Joanne* non reperisse: *Καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος*, *Noetique* sectatores receptam *Joannis*, & *Pauli Rom. IX, 5*, scriptionem probasse, omnino videri. *Cap. XXVII* explicantur formulæ jurisjurandi, quibus adigi solebant Judæi, vitiaque eluuntur, quæ illis inoleverunt. *Cap. XXVIII* disputatur de *Corpiano* hæretico *Optasi Milevitani*, qui Autori nostro *Scythianus* esse videtur. *Cap. XXIX* corruptis quibusdam locis *Suide* medicina paratur. *Caput XXX* sistit sectam, olim haud ignotam, *Alogorum*, eorumque opiniones, ob quas in catalogum Hæreticorum ab *Epiphanio* sunt relati. *Cap. XXXI* nonnulli *Lucani*, *Valerii Flacci*, *Papiniique Statti*, versus ad examen revocantur & explicantur. *Cap. XXXII* plura *Hesychii* e *Vet. Testamenti Codice*
- Pag. 161.
166.
181.
187.
199.
209.
223.
234.
243.
249.
261.
271.
280.

dicæ desumpta emendantur. *Cap. XXXIII* proferuntur quædam de *Ignatii* Epistolis. *Cap. XXXIV* dissidentium Græcorum de obitu *Carini & Numeriani* verba examinantur; *Cap. XXXV Tertullianus*, *Capite* vero *XXXVI Novatianus*, illustratur, probaturque, *Novatianum* in *Joanne* legisse: & *Deus erat verbum*. *Cap. XXXVII* verbis quibusdam *Pbilostrati & Paliæmodia Stefichori* lucem accendit Autor. *Cap. XXXVIII* de Frisiæ regionibus *Ostergoa & Westergoa* agitur. *Cap. XXXIX* inquiritur in fidem actorum diurnorum, quorum fragmenta *Pighius & Dodwellus* publicarunt. Et hæc sunt potiora, quæ cum Lectoribus nostris communicanda putavimus. Summa enim dictorum capitâ indicasse sufficiet. Utilissimas profecto & felicissimas sæpe attulit conjecturas Celeberrimus Autor; quæ si non omnibus arrideant, cogitent, probabilia esse, & ab Autore ita vocari.

Pag. 293.
302.
309. 318.
330.
342.
354.

JOANNIS VERWEY, GYMNASIARCHÆ
Gaudani, nova via docendi Græca, in qua tribus Declinationibus, & duabus Conjugationibus, omnis flexio, facili ratione omnis literarum, syllabarum, quantitatum, accentuum, licentiæ poetica, nec non construendi & investigandi, ratio traditur & explicatur. Præceptis maxime necessariis (quæ, quantum fieri potuit, concepta sunt verbis Clenardi - Vossiani,) subjunctæ Annotationes multæ perutiles. Intexta passim Opere methodus Doctorum Parisiensium & WELLERI. Accedunt 1) Paradigmata omnia rudimentorum, Tabulis accuratissimis expressa; 2) Colloquia vetera scholastica, Græco-Latina. emendatius edita, & notis illustrata; 3) Lectiones Atticæ, Ionicæ, Doricæ, Poeticæ, de quibus omnibus Præfatio; & denique
 Index vocum Græcarum R. KE-

TELII.

Amstelo-

Amstelodami & Ultrajecti, apud Janssonio-Waesbergios & Jacobum a Poolsum, 1737, 8 maj.

Alph. I plag. 16.

Ne Autor, tot jam editis linguæ Græcæ Grammaticis, aut notuas Athenas attulisse, aut Iliada post *Homerum* scripsisse, videatur, causarum gravissimarum conglobata turba facit, quas sat longa Præfatio enumerat. Tria capita hic pertractantur: 1) quibus rebus adductus novam hanc methodum evulgarit; 2) ejus usus; 3) quæ id studiorum genus commendent. Quadriennio ante susceptam hanc operam in usum Belgii Belgico sermone medullam *Aristarchi Vossiani* ediderat, tantamque sibi pepererat gloriam, & hominum doctissimorum, *Nic. Heinsii* & *Jo. Georg. Gravii*, gratiam, ut pari ratione de Græca quoque cogitaret, sed ea Latino idioma te consignanda, cum tirones ad Græca prius non soleant admitti, quam Latinis haud perfunctorie innutriti. Grammaticos inde nobilissimos quosque recenset, ita tamen, ut, quid in unoquoque desideretur, diligenter notet. In laudes vero Grammaticæ Græcæ, Gallicis versibus descriptæ a Portus regii Sociis, effusus, tacite quasi operam suam prodit ex illa non tam ortam, quam eandem esse, nisi quod Latine suam dederit, & novis nonnullis exemplis instruxerit. Cur etiam in plurimis scholis *Golius* & *Clenardus* ad clavum sedeant, inquirat. Illum ideo ait regere, quod faciliori methodo, quærendo scilicet & respondendo, sua doceat: hunc, quia fau-trix nescio quæ fortuna eum scholarum magistris injunxerit. Ne igitur refragari majorum institutis videretur, utque nova sua prisca quidquam simul traherent, quod tenaces antiqui moris juvenes adeo non terreret, Viam suam verbis *Clenardio-Vossiani* conceptam in libri inscriptione tradit. Quid in diminuenda inutili Declinationum multitudine, quid in contrahendis Conjugationibus, præstiterit, quam elegerit temporum ac modorum dispositionem, (naturalem autem elegit,) ordine enarrat, iterumque *Clenardi* Grammaticam, ut incon-sinnam studiisque ineptam, censura rigidiora notat, ac, tot
tan-

tantisque rationum ponderibus a temeritatis crimine liberatum se iri, certissime confidit. *Capite II* Auctor hanc methodum tradendi Græcas literas docet, ut primum rudimenta edocti ad analysin deducantur, postea profaici Scriptoris curata lectione regulis probe imbuantur; quis vero aut qualis ille esse debeat, circumspicius deliberandum censet. Cum etiam, quæ leguntur, Græca vertenda sint tironibus, quæ huic studio lingua optime inservire possit, fluctuat. Profligata tamen illorum sententia, qui vernaculum sermonem suadent huc assumendum, suam tuetur, qua Latinam hanc in rem apprime commendat, ut Græcæ genuinam filiam, cujus juvenes, eo deducti, non penitus essent ignari, præsertim cum infiniti Græcissimi in illa reperiantur, quos secundum literarum ordinem Auctor percenset. Postquam frequentiori examine inculcanda omnia iussit, ad accentus devenit, quorum auctoritatem multis argumentis ita infringit, ut discipulis suis Græca pro arbitrio legenda concedat, licet in ipsa hac Grammatica vetusto more accentibus insignita compareant. Quomodo tandem exercitia filii Græci, aut soluti, aut ligati, instituenta sint, adjectis exemplis demonstrat. Loci hujus non est, sententiam Auctoris de linguæ exercitiis aperire, cujus nunc quidem usum admodum exiguum agnoscimus. Vidimus non semel, homines, qui scribere Græce didicerunt, cum explicando Auctori cuidam admoti fuerint, ad singula verba hæsitare, ne dicamus, eo deturpari magis filii cultum, quo maturius juvenes ad excolendam linguam peregrinam adiguntur, cujus Auctores adhuc nullos excussere. Illorum præterea opinioni Auctor adhæret, qui, si non profaicos Scriptores, Poetas saltem ethnicos, scholarum subselliis exturbare, ignique & aqua interdiceret, omni nisu laborant, quippe scelerum, ut dicuntur, libidinumque & idololatriæ magistros infelicissimos. Christianos igitur delegit, quos legendos, quos imitandos, suis proponeret. Ex his suos juveni cuique Scriptores, sive ad perfectam linguæ cognitionem, sive ad aureum eloquentiæ flumen, sive ad insignem doctrinæ copiam, adspiret, speciatim commendat. *Capite III*, quod postremum est, Græcæ

U

lin.

linguæ præstantiam & utilitatem in quovis disciplinarum genere brevissimis prædicat, & excitare tirones ad nobilissimum politæ linguæ studium annitur. De ipso Opere monere amplius nihil possumus, (qui enim Grammaticas excerpere possemus?) quam quod in Paradigmatibus ipsæ voces atro, diversæ autem terminationes, quibus mutuo discernuntur, rubro, colore compareant. Ultimo, id est, nono, Libro Colloquia scholastica e *Bonaventura Vulcanii Glossario*, variarum dialectorum specimina, lectiones poeticas, hymnos scilicet *S. Gregorii Nazianzeni*, *Apollinarii Plamos* aliquot, Græce & Latine exhibet. *Richardi Kettelii* index vocum Græcarum sat amplus & accuratus Opus claudit, quod, (ut Antor in Præfatione promisit,) *Theſaurus puerilis disciplina* sequetur, seu *Vocabularium Græcum, Latinum, vernaculum, secundum res locosque communes digestum*, & e *Junio, Polluce*, aliis, constructum, admissis radicibus *Groſſippi*, Hortique Parisiensis.

DE VERDONKERDE HEELKONST DER

Amsterdammers, &c.

h. e.

OBSCURA AMSTELÆDAMIENSIS CHIRURGIÆ, cum operationibus suis, in usum tironum, ingenius declarationibus illustrata, & in eorum gratiam, qui eruditi & experti habentur, observationibus confirmata, Autore **ABRAHAMO TITSINGH**, Chirurgo Diaconatus & Orphanotrophii civium *Alcmariensium*.

Amstelædami, apud Gysbertum Haremaker, 1730, 4.

Alph. 4 plag. 17.

Vulnerum chirurgia primo loco exponitur, quæ sunt separatio partium integrarum cruenta, facta ab irruentibus duris vel secantibus, quorum lædendi facultas fictim, casum, punctum, aliove modo, exeritur. Vulnera vel
foli-

solitaria sunt, vel complicata, cum contusionibus, inflammationibus, fracturis. Ratione eventus quædam lethalia sunt, partium scilicet vitalium, quædam periculosa plus vel minus, qualia sunt intestinorum. Cura suscipitur vel removendo, quæ medicationem impedire possunt, vel afferendo, quæ unitatem læsam restituant. Hinc hæmorrhagia sistitur, peregrina eximuntur, labia consolidantur & obfirmantur, suppuratio legitima adornatur, cicatrix inducitur, interna cura interim non neglecta. Speciatim de variis partium vulneribus pronuntiat. Capitis vulnera pro partium læsarum differentiis variam curam postulant, vario succedunt eventu. Cranii fractura vel fissura, meningi illata violentia, collectus sub cranio sanguis, ampliandi vulneris necessitas, musculorum conditio, præsertim crotaphitum, trepanatio instituenda, omnia ambigui sunt successus. Lethalia reputantur, si substantiam cerebri corticalem pervaserint. Hæc omnia, cum methodo curandi, exemplis illustrantur, quibus subinde suam contra malevolorum objectiones causam mascule defendit. Vulnera cum puncturis tendinum apponuntur, &, quid plebeja medicatione non relecti tendinis, si ille plus dimidio læsus fuerit, fragmentorum ossis non extractorum, camphoratorum & spirituosorum male applicatorum, peccatum fuerit, indicatur. Legitima cura, lenientibus digestivis peragenda, adducitur. De tumoribus proxima Sectio inscribitur. Hos, a vasibus sanguifluis arteriosis profectos, cum tumore, dolore, æstu, phlegmones, inflammationes, erysipelata, a vasibus lymphaticis œdema, appellare solent Medici. Scirrhus, inflammationis male curatæ effectus, peculiare tumoris genus constituit. Sequitur agitur de tubone, anthrace, furunculo, apostemate, tumoris speciebus, quas, cum inflammatione junctas, semper decet in pus verti, cum priorum possibilis sit discussio vel resolutio, etiam sine suppuracionis necessitate. Borrotumores, febribus juncti, existunt varii, angina scilicet, faucium glandulas tumore inflammatorio occupans, licet inflammatio omnis febriculam concomitantem secum ferre solet pro re nata majorem vel minorem. Specialius tumores inflam-

inflammatorii pectoris, abdominis, extremitatum, nomine spinæ
 ventosæ, panaritii, & sic porro, declarantur. Aliter autem omni-
 no comparatum est cum tumoribus auctioris in vase sangui-
 fluo quodam diametri. Quando arteriæ ramus dilatatis tunicis
 in majus justo volumen excrevit, anevrysmatum, quando vena
 tumorem formavit, varicum, nomine veniunt. Anevrysinata,
 seu tumores arteriarum sanguinolenti, ab infelici plerumque
 venæsectione, & vulnere hinc arteriæ orto, vel contusionibus
 arteriarum, enascuntur. Hæ in vastum subinde volumen ele-
 vantur, motum partium sufflamant, ipsiusque circuli hu-
 morum leges intervertunt, neque alia, præter efficaciorum
 chirurgiam, salus habetur, quæ administratur a prudente
 viro, fascia tortili, vel torculari artificiosus excogitato, qua-
 le est *Petiti*, rite circumjecto, tumore prudenter aperto, con-
 suta arteria, tumoris capsula balsamicis impleta. Ast, male
 interdum negotium succedere, exempla declarant, quæ magno
 numero afferuntur. Ulcus est solutio continui cum partis cu-
 jusdam destructione. A variis causis, internis æque ac exter-
 nis, pravo humorum habitu, injuriis a parte extranea illatis, va-
 rix sunt ulcerum species. Alia late per integumenta sparsa
 sunt, alia in profundum magis tendunt, alia sinuosa sunt, vel
 inter tendinum thecas & musculorum interstitia divagantur.
 Ratione eventus sunt cacoethica, phagedænica, & gangrænaosa,
 in sphacelum prona, quibus efficacior medicina & interna &
 externa opponitur. Male autem res cedit, si ab humorum in-
 temperie, & causa interna, gangræna partes invaserit. Par-
 tes glandulosæ a male cedente inflammatorio morbo in
 scirrhum ruunt, quem tumorem eodem cum reliquis ulce-
 ribus loco ideo exposuit Autor, quod scirrhus plerumque vel
 latentem cancerum jam secum ferat, vel in eundem pronus
 sit. Cancer ipse exulceratus in variis partibus glandulosis, la-
 biis oris, pudendi, mammis, &c. obvius est, durum malum, si
 phagedænicum factum fuerit. Sphacelum imminens, cum
 phlegmone adhuc conjunctum, a sphacelo facto, & cum
 morte partis cujusdam integræ in corpore vivente conjun-
 cto, distinguit; illum calidum, huic frigidum, appellat, *beete*

en koude Uuur, quod respondet nostris terminis, *heisser und kalter Brandt*. Exponitur methodus, vel progressum morbi in parte sana impediendi, & sphacelum sistendi, vel partem sphacelatam auferendi amputationibus. De fracturis ossium accurate agitur, explicatis etiam, qui rarius obvenire solent, casibus. Apophysis aliquando abscedit, & fracturam mentitur. Ceteroquin ex curatiore osteologiæ & ligamentorum consideratione medicatio deducitur, remedia chirurgica æque ac pharmaceutica declarantur. Eadem diligentia luxationes ex natura & indole articuli & ligamentorum declarantur, repositiones diriguntur, & rariores in Chirurgia casus adducuntur, seduloque explicantur.

GEORGII HENRICI BEHRII, MED. DOCT.
und Practici zu Straßburg, &c.

h. e.

GEORGII HENRICI BEHRII, MED. DOCT.
& Practici Argentoratensis, *Physiologia medica, id est, accurata & plenior descriptio corporis humani, qua omnes ejus partes, cum ipsarum naturalibus & ordinariis functionibus, usibus, & operationibus, præcipue in gratiam studiosorum Medicinæ & Chirurgiæ, ex optimis Physiologicis, Anatomicis, aliisque, Autoribus, atque propria etiam disquisitione & meditatione, exponuntur.*

Argentorati, impensis Jo. Beckii, 1736, 4.

Alph. 3 plag. 10.

Tirones artis medicæ atque Chirurgiæ doctissimus Autor, cujus effigies in fronte libri refulget, præcipue respexit, cum Physiologiam hanc medicam moliretur. Atque ex hoc sine de libri conditione & pretio accuratum ferre judicium oportet. Hujus enim generis lectoribus sat convenit, atque aliquem omnino fructum affert. Eo enim Autor summa ope animique contentione enisus est, ut apud inftar ex opti-

mis Autoribus colligeret, quicquid ad singula medicæ Physiologiæ capita pertinet, quod deinceps aliquo modo inter se connexum, in ordinem idoneum redegit. Neque negandum est, singula ab eo satis perspicue, plane, & ad tironum captum accommodate, proponi, sive structuram partium corporis humani explicet, sive usum earundem & functiones edisserat. Interdum varias variorum Autorum de argumento suo sententias & opiniones recitat, simul vero, cui ipse accedat, aperte profitetur, ubique eorum, quæ asseverat, rationes in medium adducens. Neque Autores, quibus usus est, reticet, sed magno numero commemorat, ut tirones quoque ad eorum lectionem invitentur. Scribendi vero genus non adeo purum est, sed dimidiam partem Germanicis, dimidiam Latinis, vocibus constat. Interdum & singulares quasdam observationes suas recenset; in capite vero de generatione, conceptione, & partu fœtus, nonnulla ex prælectionibus Cel. *Friedri*, Argentoratensis Medici, expromit. Aliqua admiscet, quæ alias in Physiologia non quæsieris, e. g. de regimine & morbis quibusdam parturientium, puerperarum, infantumque recens natorum, deque variis exercitationum corporis generibus, quibus antiquitus in Gymnasis vacarunt. Multa e contrario desiderantur, e. g. doctrina plenior de principio vitæ actionumque naturalium, capita de secretionem & natura fluidi nervorum, quod admittit, de secretionem & excretionem urinæ, de transpiratione, de temperamentis, de sensibus, de loquela, aliisque.

COMMERCIIUM LITERARIUM, AD REI medicæ & scientiæ naturalis incrementum institutum, quo, quicquid novissime observatum, agitatam, scriptum, vel peractum est, succincte dilucideque exponitur.

Annus 1733, 1734, & 1735.

Norimbergæ, sumptibus Autorum, in 4.

Annus 1733 Alph. 2 plag. 6, cum Tab. zn. 4, Annus 1734 Alph. 2 plag. 6, cum Tab. zn. 10, Annus 1735 Alph. 2 plag. 6, cum Tab. zn. 6. Omnes adhuc sine titulo,

Præfatione, & Indicibus,

Quam-

Quamvis titulus & Præfatio eum Indicibus ad hos ipsos *Annos* nondum in manus nostras venerint, quibus demum plagulæ Commercii literarii, singulis hebdomadibus editæ, in iusti Operis formam redigi videntur; de imperfecto tamén opere quædam potius commemorabimus, quam diuturniore exspectatione commitemus, ut omnem novitatis gratiam prorsus exuat. Eadem vero instituti his quoque *Annis* ratio est, de qua alio jam tempore diximus, ut scilicet cum res, quæ ad Medicos ipsos attinent, referantur, tum novi libri Dissertationesque summatim enarrentur, denique varix observationes, ad scientiæ naturalis & omnium Medicinæ partium incrementa comparatæ, exponantur. Ut vero hæc varii generis esse solent, atque aliæ aliis præstantiores; ita, pro more nostro, cujus rationem jam olim reddidimus, potiorum quendam indicem, secundum classes suas distributum, nunc dabimus. Ex *Anno* itaque 1733 ad *Physicam*, & *Historiam naturalem* pertinent observationes *pag. 11* de corrigendis quibusdam & emendandis circa generationem insecti, quod coccum radicum *Breynius* appellavit: *pag. 65* de *Belemnitarum* genere non omni, utraque sui extremitate acuto: *pag. 137, 154*, alibique, de phosphoris quibusdam: variis in locis, de triplici *Rufforum* historiæ naturalis regno, & incolarum habitu naturali; ad *Mathesin pag. 18* de speculis parabolicis eximix magnitudinis, præclarorumque effectuum: *pag. 97 & 105* de formandis lenticulis minimis, & de fundendis vitreis massis melioris notæ: *pag. 161* de vitro quodam caustico; ad *Anatomiam pag. 1* de actionibus musculorum in digitis: *pag. 2* de novo aliquo ligamento clavicularum: *pag. 195* de vagina uteroque duplici; ad *Botanicam & materiam medicam pag. 10* de usu antimonii crudi interno, in paralyfi vel stupore post salivationem relictis: *pag. 20* de orchide palmata alpina spica densa albo-viridi: *pag. 37* de anatome vegetabilium: *pag. 43* de usu decocti milii seminis nostratis, quod Syrupus Divi Ambrosii vulgo vocatur, in dysenteria: *pag. 163* de effectu liquoris temperantis *Dippelii* probabili: *pag. 205* de *Belladonnæ* baccarum esu: *pag. 251*
de

de noxa radicis cicutæ: pag. 315 de infuso Milzatellæ seu Lamii flore luteo, ejusque usu in podagra: pag. 363 de specifico Gentianellæ seu Gentianæ cruciatæ usu ad ulcerationes tibiæ etiam inveteratas; ad *Chemiã* pag. 59 de resina agarici crudi ex alembico in vas recipiens transgressa; ad *Pathologiam* pag. 3 de varicibus in pedibus gravidarum: pag. 36, 52, 108, pluribusque aliis in locis, de morbo catarrhali epidemio: pag. 63 de sectione duorum cadaverum ex calculo vesicæ mortuorum: pag. 76 de glomere quodam filorum contorto, cera oblito, & vaginæ uteri inserto: pag. 83 de casu viri hydrope pectoris demortui: pag. 86 de calculo frenuli, linguæ suctu excreto, & de dentibus sapientiæ in centurione 94 annorum demum erumpentibus: pag. 179 de fumi sensu, qui visui atque olfactui simul oblatus, & a sudore in pedibus suppresso natus est: pag. 189 de cerasis, per biennium indigestis, vomitu rejectis: pag. 244 de calculo vesicæ fundo annato: pag. 261 de varicibus genitalium muliebrium copiosissimis: pag. 284 de mictu cruento periodico, e vesica urinaria ortum trahente: pag. 289 de dysenteria ex pilis deglutitis: pag. 323 & 330 de insaniam: pag. 356 de matrona malo hypochondriaco demortua; ad *Therapiã* pag. 163 de amaurosi curata post curam: pag. 212 de gutta serena salivatione mercuriali curata: pag. 221 de sedativo Archæi: pag. 242 de confortativo ejusdem; ad *Chirurgiam* pag. 27 de constitutione oculi cujusdam cataracta affecti: pag. 61 de lethali tumore glandulæ parotidis exsectione: pag. 156 de spica secalis ex apostemate rupto: pag. 229 de scapulæ dextræ divulsione: pag. 297 de nasi excrescentiis per sectionem sublatis; ad *Medicinam forensẽ* pag. 379, 385, variisque aliis in locis, de funiculi umbilicalis omiſsa deligatione, hujusque lethalitate dubia. *Annus 1734* perelegantes quoque complectitur observationes, ex quibus referuntur ad *Physicã* & *Historiam naturalem* pag. 28 de phosphoro triplici: pag. 89 de conchis margaritifera indigenis: pag. 387 de ligno olim a teredinibus marinis exso, dein petrefacto, & non ita pridem in monte propè Gedani reperto; ad *Mathesin* pag. 378 de novo quodam Instrumento optico; ad *Anatomiã* pag. 59 de musculo temporali:

rali: pag. 170 de mammis quædam: pag. 218 de funiculi umbilicalis post partum spontanea occlusione: pag. 225, & variis locis; de vasorum umbilicalium nexu & mutatione; ad *Physiologiam* pag. 21 de problemate, an aer sanguini per pulmones transeunti misceatur; ad *Botanicam & Materiam medicam* pag. 67 de usu antihectici *Poterii* innoxio: pag. 212 de dubia essentia dulcis Halensis efficacia: pag. 243 de veronica alpina frutescente majori, flore rubello: pag. 258 de camphoræ usu interno in febribus acutis; ad *Pharmaciam & Chymiam* pag. 82 de modo parandorum extractorum in machina *Papiniana*: pag. 204 de novis quibusdam reguli antimonii medicinalis compositionibus: variis locis, de tincturis coralliorum; ad *Pathologiam* pag. 44 de vesicæ quodam calculo figuræ singularis: pag. 68 de hydrope siccato ex mensibus suppressis, uteroque scirrholo: pag. 75 de purpura retro pulsa, & fumo sulphuris noxio: pag. 82 de sudore gelatinoso: pag. 98 de febribus intermittibus soporosis & apoplecticis: pag. 163 de scorbuto: pag. 173 de unguium humanorum monstruosa progenie: pag. 237 de siti immodica idiopathica: pag. 249 de pleuripnevmonia a catarrho cum febre continua periodica quotidiana: pag. 270 de apostemate hepatis rupto: pag. 283 de mola putrida: pag. 307 de lumbrico renali: pag. 348 de hydrope ovarii enormi; ad *Therapiam* pag. 34 de cardialgiæ sævissimæ historia, & felicissima curatione: pag. 91 de venesectione in vena penis longitudinem percurrente minus tuta, hincque in profligandis illius inflammationibus dissuadenda magis, quam commendanda: pag. 292 de puero a calculo per mithridatium largius comestum liberato: pag. 372 de venesectionis jugularis usu; ad *Chirurgiam* pag. 85 de enormi cranii fissura & fractura, absque ullius tumoris aut fugillationis indicio: pag. 92 de methodo venesectionem in membro, quod maribus est proprium, cito, tuto, atque jucunde, administrandi, commendanda & eligenda: pag. 180 de spina ventosa ex læsione per spinam infixam: pag. 275 de exitu vulnerationis cujusdam. *Annus* denique 1735 varias itidem expromit observationes, &

Physica quidem *Historiaque naturalis*, pag. 51 de ovulorum raninorum exclusione: pag. 220 de sulphure metallorum vegetabili: pag. 339 de peculiari quodam quercus excrescentiarum genere: pag. 354 de sceletis foliorum quorumcunque duplicatis, in reticula sua diversa separabilibus: pag. 361 de cadmia fornacium phosphorescente: pag. 362 de spiritu ignem producente; *Matheseos* pag. 138 de nova vitra caustica majora parandi methodo; *Anatomia* pag. 60 de pericardium corde concreto; *Botanica & Materia medica* pag. 13 de orchide alpina palmata rosea petalis mucronatis: pag. 43 de remediis quibusdam lithontripticis: pag. 92 de *Stzhe- linia montana* flore flavo, nova planta alpina: pag. 204 de periaptis Turcicis: pag. 297 de singulari bufonum virtute antioimica: pag. 306 de auro fulminante; *Chymia* pag. 369, variisque aliis locis, de coralliorum tincturis; *Pathologia* pag. 12 de peripnevmonia contagiosa & pernicali: pag. 81 de hydrophobia ex morfu felis: pag. 113 de principiis calculorum felleorum: pag. 115 de hæmorrhoidalium fluxuum hydrope fatali: pag. 133 de foetu cum mola duplicique placenta excluda: pag. 134 de pleuritide ex hæmorrhoidibus suppressis: pag. 140 de cataractæ seu suffusionis sede: pag. 146 de foetu extra uterum in tuba *Fallopiana* per 11 annos retento, quoad maximam partem in materiam fuscam resoluta, relictis quibusdam partibus solidis fanis, scilicet uno osse temporum, duobus, vel quatuor potius, dentibus molaribus, & uno incisorio, tubæ *Fallopiana* accretis: pag. 163 de foemina 25 annos ex ingenti copia vivarum ranarum corpore contentarum ægrotante: pag. 227 de utero flatibus & lympha distento: pag. 243 de ictero ex dysenteria adstringentibus suppressa: pag. 243 de fluxu hepatico per supervenientem febrem catarrhalem sublato: pag. 282, & aliis locis subsequenter, de hydrope ovarii: pag. 329 de partu difficili foetuque mortuo, ex culpa obstetricum: pag. 332 de empyemate duplici, altero rupto, altero resoluta; *Therapia* pag. 58 de nova ratione febrem miliarem epidemicam curandi: pag. 98 de curandis morbis venereis: pag. 173; & sequentibus, de venæsectione, deri-

derivatoria: pag. 263 de magna quantitate mercurii sublimati assumta, feliciter tamen curatis symptomatibus inde oriundis. Speciminis loco ex quolibet Anno observationem unam paulo plenius excerpemus. Anno 1733 pag. 10 Medicus quidam refert, se in homine, qui post peractam curam salivalem de stupore quodam femoris dextri, qui nonnunquam cum dolore tenivo commutabatur, jam inde ab ultimis salivationis diebus questus fuerat, cum & adhibitis primo linimentis, continuatis decoctis repurgantibus, & sudorem cientibus, usurpata etiam panacea tartarea, nihil effecisset, ad usum antimonii crudi internum confugisse, eo cum effectu, ut perfectæ sanitati is fuerit restitutus. Atque alio etiam tempore magnum solatium, imo sæpenumero sanitatem integram, per antimonium crudum afferri iis vidit, qui post salivationem peractam, vel paralyfi quadam, vel doloribus in membris, vel stuporibus, vexati fuerunt. Tentatum fuit idem remedium in milite, a frigore paralyfi artuum inferiorum correpto. Omnibus antea frustra adhibitis, hoc successit. Aliis dudum idem commendavit, qui semper effectum salutarem prædicarunt. Ita vero uti consuevit hoc remedio, ut, incipiendo a granis tribus, & usque ad drachmam semis ascendendo, dosibus per tria grana quotidie auctis, iterumque a drachma semis ad tria grana descendendo, in minutis quotidie dosibus tribus granis, omnem curationem absolverit. Cum nostris temporibus usus Antihectici Poterii multis adeo suspectus videatur; operæ erit pretium, Medici cujusdam ingenui, atque antea huic medicamento non admodum amici, confessionem, quam in Anno 1734 pag. 67 legimus, ipsis ejusdem verbis repetere. Ita vero ille: *Quoties horrifcerum illustris Stahlîi judicium de usu antihæctici Poterii periculosissimo, ab omnibus ejus affectibus una voce approbatum* *, *perpendo; toties me pudor perfundit*
haud

* Sufficiens verba sequens, qua in supra laudati Domini Autoris egregia Dissertatione de Phibisi Cap. VII pag. 34 leguntur: *Qui per compendium hac omnia, anxietates insuper, cardialgias, flatulentias anxias, tormina, diarrhoeas, perpetuum externum algorem, fræ-*

baud exiguus, quod ab incunabulis praxeos mea clinica, auctoritate tantorum virorum commotus, idem illud medicamentum tanto profecutus sim odio, ut illud in usum trahere religioni mihi duxerim. Hanc opinionem ad annum usque praterlapsum mordicus tenui, ubi ad lectum phibitici cujusdam deplorati Medicus quidam, eruditione aequae ac experientia illustris, usum antihæctici Poterii, & pro dosi quidem drachmam dimidiam mane & vesperi sumendam, suadebat. Inani persuasione captus, obstupescēbam, meumque de hoc medicamento iudicium, rectius dicam præiudicium, candidè exponebam. Medicus vero pro ea, qua pollet, humanitate ac prudentia finistrum effectum plane nullum hinc expectandum esse asseverabat firmissime, sicque antihæcticum illud agroto per spatium octo dierum porrigebatur. Quotidie in effectum sollicitus inquisivi. Tantum vero abest, ut unicum, quod ea, qua decet Virum honestum, fide sanctè profiteor, ex allatis invenissem contrarium, ut potius morbus lentis, ut solet, progressibus, post aliquot hebdomadas, nec anxia, sed placidissima, & vix ab adstantibus animadversa, morte terminaretur. Non multo post in duobus aliis phibiticos subjectis eodem medicamento usus, eundem plane hisce meis oculis observavi effectum. Quid itaque obstat, quo minus præconceptam illam de antihæctico Poterii tam diu sotam opinionem deponam, aliisque, ut idem faciant, suasor sim atque autor? Num vires huius medicamenti, a variis ad cælum usque sublata, laudibus respondeant, de hoc ego hic non disputo, neque experientiam ipsi mihi satisfaciētem possideo. Interim mihi jam firmissime persuasum habeo, nullum ingenuum Medicum, qui hanc medicinam perite adhibere didicit, unquam assensum denegaturum esse magno illi Hoffmanno, ita præcipienti in Medicina systematica: Antihæcticum Poterii si rite preparatur, & cum emulsionibus datur, non tam noxium est, ut quidam putant, sed ob blandam robo-

gidum multum colligativum sudorū, maturam & anxiam mortem, in patiente suo videre gessit, utatur diligenter antihæctico Poterii, & erit voti compos. Consensit annexo ætiologico ornamento
 Exc. Carl in Eph. Nat. Cur. Cent. I & II Obs. 190 pag. 415 itq.

roborantem virtutem utile omnino. Ejusdem sententia, ut multos alios taceam, quondam etiam fuit Rolfinccius in Conf. Med. quando, Electrum hoc, inquit, multos habet adversarios. Sit ita. Abundet quilibet suo sensu. Herba porrigatur illi, qui gigantes morbos pygmaeis novit edomare consiliis. Ex Anno 1735 novum aliquod phosphori genus, a Cl. Quelmalzio, nostræ Academiæ clarissimo doctore, pag. 361 detectum, huc transferemus. Deprehensum id ipsi fuit in cadmia fornacum, quo nomine recreationum illud metallorum friabile, inter eorum fusiones & depurationes exhalans, fornacum superficiei instar fuliginis adhærens, ex iisdemque post fusiones minerarum extractum, appellatur. Quando enim ea, recens adhuc, varie tractatur in conclavi tenebricoso, aut confringitur, fulgur & splendorem, instar phosphori soluti motique, de se spargere observata fuit. Quæ tamen ejus vis successu temporis perit. Nihil nunc superest, quam ut a doctissimis Viris, qui hujus Commercii curam in se susceperunt, publico nomine petamus, ut Præfationes & Indices, quos adhuc expectamus, diu desiderari ne sinant, institutumque ipsum magno cum reipublicæ literariz, inprimis medicæ, fructu & emolumento, ea, qua huc usque consueverunt, diligentia, prosequantur.

**HENRICI BRENCMANNI EPISTOLA AD
V. C. FRANC. HESSELIUM, qua examinantur præcipua capita Epistolæ V. Cl. D. GUIDONIS
GRANDI de Pandectis, nec non Dissertationis similis argumenti Autore V. C. CHRISTIANO
GOTTLIBIO SCHWARZIO.**

Trajecti ad Rhenum, apud Jurianum & Paddenburg, 1735, 4-
Plag. 12½.

Inter alia, quæ Jurisprudentiam nostram præclare illustant, volumina, non ultimum certe locum *Historia Pandectarum*, ab *Henrico Brencmanno* adornata, lucique publicæ exposita, sibi vindicat. Tanta illius fuit inter omnes eruditos exi-

stimatio, ut de rerum singularum, ibi propositarum, veritate essent vehementer solliciti. Patet omni tempore Jani bifrontis in literatâ civitate templum, nec clausis facile foribus pacem testatur restitutam. Unde nec iste Cl. *Brenemannii* liber criticam effugere manum potuit, a variis vario modo impugnatus, & nuper admodum a Cel. *Guidone Grando*, Italiz ornamento, & *Christ. Gottl. Schwarzio*, Academiæ Noricæ coryphæo, sub examen vocatus. Hos tamen in se injurios ratus nimium *Brenemannus*, Epistolam ad *Franc. Hesselium*, Virum de republica Romana, inprimis autem vate vetustissimo, meritissimum, Culeburgo A. 1735 Cal. Sept. scriptam, evulgavit, qua ordine quodque suo nervose tractat, assertionum suarum veritatem in luce meridiana collocaturus. Primam *Guidoni Grando* dicam scribit, cujus Diatribe, Florentiz A. 1727 typis descripta, quatuor potissimum *Capitibus* absolvitur: 1) quando in Pisaniis judiciis Romanarum legum usus invaluerit; 2) quo tempore ibidem publice cœperit doceri; quomodo exemplum, quod nunc Florentiz custoditur, Pisas primitus delatum sit; 4) an idem ille liber *πρωτότυπε* nomen mereatur. In *Historia Pandectarum*, usum Juris Romani in foris Pisaniis Seculo XIV demum invaluisse, affirmaverat Cl. *Brenemannus. Grandus*, hanc destructurus opinionem, monumentum de A. 1193 d. 17 Cal. Febr. profert, in quo *lex fin. ff. de Aqua & aqua pluvia, actiones negatoria & confessoria, Interdicta de cloacis*, commemorantur. Nihilo minus tamen hunc libellum Cl. *Brenemannus* tanti esse haud existimat, ut victas ideo hosti tradere cogatur manus, cum & querela a Syndico peritiam legum Romanorum præ se ferente profecta, & sententia in domo Sacerdotum S. *Petri* de palude apud Clericos lata sit, quos Juris Romani reparationem diu tentasse, antequam commune robur communemque auctoritatem nancisceretur, lubens concedit. Quod ex Codice Statutorum Pisanoꝝ, Seculo XII scripto, & ibi repertis Romani Juris vocibus, *Grandus* sibi quærit præsidium, statim collabitur. Natra 1) ista juris vocabula in notis, margini adscriptis, leguntur, quas textui æquales nemo facile existimabit; 2) ipse Codex

Pag. 6 seq.

12.

ante

ante initium Seculi XIII scriptus esse nequit, cum Statutum, A. 1209 d. 5 Cal. Decemb. conditum, comprehendat; 3) id taciti præterimus, periculosam esse, quæ ex vocibus fit, argumentationem. Aliud certe est, *Φεάρεis* Juris Romani adhibere, aliud legum veterum in judicando sequi auctoritatem. Publicam Jurisprudentiæ Romanæ doctrinam Seculo XI adscribit *Guido Grandus*, *Petri Damiani* motus testimonio, qui in libro de parentelæ gradibus Jctorum ἐξέδραε memorat. Ast loqui de schola Ravennatenſi patet *Damianum*, a qua ad Pifas non valet consecutio. Ibi vero, antequam Doctores adessent, & Academia conderetur, jus doceri Quiritium non potuit: & quamvis de æra Academiæ institutæ adhuc lis sub judice ferveat, in eo tamen inter omnes convenit, Seculo demum XIV jacta illius fuisse fundamenta. Quo tempore Digestorum volumen Pifas allatum fuerit, definiri vix potest, cum cœva fileant, quæ *Ugbelli* beneficio accepimus, Chronica. Neque tamen ideo inter figmenta referri a *Grando Brenemannus* vult historiam, quam per manus potius posteris traditam a majoribus arbitratur. Quodſi enim, inquit, ab Italo ingenioſe conficta fuisset fabula, cur non is mirabiliora narraſſet, exemplar a piratis interceptum, flammarum tyrannidi undique ereptum, a barbaris etiam cultum, per Ægyptum & Lybiam circumvectum, Pifis tandem conſediſſe. Mira loquitur, fatemur, *Brenemannus*, at mirandam magis divinationem *Grandus* adoptavit, dum, Πανδέξιον Pifanam vel ex hæreditate *Irnerii* Constantinopoli allatam, vel a *Joanne Burgundio* judice ibidem coemtam, pignore quovis certare non erubescit. Ultimum caput & principem Epistolæ partem facit quæſtio, an ex Florentino exemplari reliqua manarint omnia. Dubitavit *Grandus* vehementer, an verum sit, quod ad A. 1032 *Robertus Montensis* notat, *Lanfrancum* Papiensem & *Garnerium* focium, repertis apud Bononiam Legibus Romanis *Justiniani* Imperatoris, in iis legendis & exponendis curam operamque collocasse. Animum *Brenemanni*, cui de proposita quæſtione affirmanda nullus enatus videtur scrupulus, circa locum *Roberti* non una subiit dubitatio. Primum, an locus sit

Pag. 17 seq.

36

41 seq.

Pag. 52.

59 seq.

fit genuinus, hæsitavit, subministrante causas Adversario, dum in recentioribus tantum Codicibus, post curam *Luca d' Aobery* cum literata civitate communicatis, deprehendi ea testatur verba, cui ex silentio *Milonis Crispini* in *Lanfranci* vita pondus accedit non exiguum. Sed sincera credamus omnia. Neque tamen per Leges *Justiniani* Imperatoris Pandecten, ex veterum Jctorum Voluminibus collectam, intelligere poterimus, rectiusque, aut de Codice, aut de Novellis Constitutionibus, esse sermonem, dicemus. Has enim compilationes ob favorem sacrorum majori cura & sollicitudine, ac alios quosvis legum fontes, custodivere Clerici, quibus ex *Ludovici Pii* Imperatoris Statutis lege Romana vivere erat permissum. Denique operosa, sed irrita, *Grandi* est solertia, qua ex *Garngrio Irnerium*, magnum illum Juris Romani inter Italos instauratorem, extricare laborat, eumque cum *Lanfranco* Bononiæ Jus professum publice, contendit. Tantis enim tenebris obnubilata sunt omnia, ut merito aniles *Grandum* narrare dicamus fabulas. Sed ipsa audiamus argumenta, quibus ille palmam Codici Florentino reddere conatur dubiam. Scilicet movet 1) neglecta Digesti in vetus, infortiatum, & novum, divisio. Atqui nobis illa ætatem Florentini cimelii attingere non videtur. Accedit 2), saniores subinde in vulgatis libris reperiri lectiones. At exempla non indicavit Vir Clar. Urgent 3) omissa, quæ in vulgatis leguntur, varia. At ea sic sunt comparata, ut exigui merito ponderis habeantur, e. g. in *l. 236 ff. de V. S.* versus *Homeri* Florentinus Codex restituit, qui vulgatis manu *Guil. Budæi* accesserunt, & ex ipso vate exiguo suppleri possunt negotio. Permovet 4) exhibita solius textus Græci citatio in iis legibus, quas Codices vulgati a Latina Græce-Latineque simul descriptas habent. Id vero argumentum illius esse videtur generis, ut contra Autorem commode retorqueri, ipseque eo cense proprio jugulari, queat. *Αδύνατον* 5) habetur, missa in Italiam a *Justiniano τῆς Πανδecten* exemplaria ad unum disparuisse omnia. At *Breucmannus* hic impossibile nihil, nec mirandum, deprehendit. Notat & Decadem *Livii* non unam, &

& plurima scripta *Taciti*, quanquam jussu Imperatoris cognominis decies per annos singulos in archivis omnibus descripta, inque Bibliothecis collocata fuerint, interiisse, imo priores quinque *Annalium* Libros ex unico Codice, in monasterio Corbejensi reperto, qui nunc Florentiz asservatur, restitutos. Ponderus addit 6) transpositio legum in titulo *de R. J.* quæ Thusco Codici cum aliis plurimis communis est. Id vero affirmavit solum, non confirmavit, Vir Clarissimus. Sedet igitur adhuc *Brenemannus* ea, quam in *Historia Pandectarum* propugnavit, sententia, ἀεχέτρονον esse illud, quo Florentia superbit, Digestorum exemplar. Novissime tamen eandem impugnavit *Christianus Gottlieb Schwarzius*, Vir nunquam sine honoris præfamine nominandus, & in præcipuis Germaniz ornamentis numerandus. Tacemus ea, quæ cum *Grando* communia habet, argumenta. Latitare posse adhuc exempla Pandectes, urget. Id verisimile negat *Brenemannus*, cum tanta sit hodie eruditorum solertia, ut scrinia quævis perrumpant, & nihil relinquant intentatum. Ceterum *Augustinum* præcipue defendere *Brenemannus* laborat, cui se omni nisu Cl. *Schwarzius* opposuit. Urget ille, ordinem Titulorum *de Carboniano Edicto*, ac *de Ventre in possessionem mittendo*, in Codice Thusco restitutum. At *Schwarzius* ordinis hujus æque ac divisionis hominum in natos & non natos negat necessitatem. Jactat *Augustinus*, falsam pro *Soluto* rubricam in nulla, præter Florentinam, corrigi editione. Id postliminio annotatum mavult *Schwarzius*, cui *Βασίλειος Brenemannus* objicit auctoritatem. Restitui ex Florentino Codice integrum *de Privilegiis creditorum* Titulum, *Augustinus* scribit. Hunc fictum appellat *Schwarzius*, & cum præter Leges 23 postremas *de rebus auctor. jud. possess.* nihil contineat singulare, exigui usus esse contendit. Laudat *Augustinus*, lacunas inter Titulos *de Bonis damnatorum*, & *de Interdictis, deportatis, & relegatis*, enatas, a Florentino indicari Codice, quas nunc ex Basilicis egregie latamur restitutas. Negat, lacunas statuendas, *Schwarzius*, Basilicis etiam si dem derogat, eorumque compilatores non semper *κατὰ πρόθεσιν* leges convertisse, sed ex superstitibus *JCtorum* fragmentis

Pag. 80.

86 seq.

88.

tis inferuisse varia, contendit. Id vero scribi facile, probari difficulter posse, *Brenemannus* regerit. Nos in gravi hac controversia, vix unquam ita finienda, ut digito nobis ostendere victorem possis, nihil decernimus, sed, ulterius deliberandum a Viris in arte critica exercitatis, judicamus. Magni tamen facimus doctrinam *Brenemanni*, qui, si palmam non feret in hoc certamine, ea certe, nostro iudicio, dignissimum se præbuit.

TEMPE HELVETICA, DISSERTATIONES atque Observationes Theologicas, Philologicas, Criticas, Historicas, exhibens. Tomi I
Sectiones I & II.

Tiguri, ex officina Heydeggeriana, 1735, 8 maj.
 Plag. 17.

Quz olim non nisi horridis montibus & vastissimis sylvis nota fuit exteris Helvetia, ea nunc elegantes nobis offert Observationum selectissimarum Fasciculos. Gratulamur literatæ civitati de sapientissimo, quod *Jo. Georg. Altmannus*, V. D. M. & in Academia Bernensi Professor Philosophiæ doctissimus, iniit, consilio. Speramus enim, fore, ut ejus cives uberrimos inde fructus & insigne doctrinæ sapiant incrementum. Ne vani augures esse videamur, en & Collectoris consilium, & priora, quæ haud ita pridem dedit, utilissimi laboris specimina. Inferuntur tam Dissertationes editæ rariores, quam Observationes, ab eruditis cujuscunque loci oblatæ, modo Autores in scribendo modestiæ, & in mittendo impenfarum, habuerint rationem. Titulo jucundus regionis situs, & grata terrarum indoles, dedit occasionem. Aperietur hic campus, quam fieri poterit, frequentissime, vertequæ singulis annis *Tomus unus, quatuor* comprehendens *Sectiones*, prodibit. *Tomus I* exhibet 1) *Jo. Georg. Altmanni Orationem inauguralem de antiqua Helvetia graciffante*, lectu dignum ingenii politi, sed aliquantum luxuriantis, monumentum. Corroboratur Græca Helvetiorum origo mira linguarum legumque convenientia. Græcum gentis nomen, apud *Strabonem* aliosque occurrens, *ἑλσητιος*, a *λέω* derivatur, & natum

natum a frequentia fluviorum dicitur. *Pagos*, in quos divisa Helvetia legitur, ἀπὸ τῆ πάγῳ, id est, a rivis, dictos, certumque adeo ædificiorum ad ripas sitorum numeram initio hoc nomine indigitatum fuisse, confidenter asseritur. Τοῦ *geu* in fine nominum *Sondgeu*, *Angen*, *Burgen*, *Turgen*, a nova pagorum divisione in *γέας* deducitur. Τοῦ *burg*, quod in nominibus locorum frequens est, Græcæ πῦργος origines assignantur. Τοῦ *koffen* in aliis, ut in *Luterhoffen*, recte scribendum *toffen*, & a Græco τόπος derivandum, statuitur. Inter ipsa Germanorum vocabula Græcæ stirpis esse plurima, tucur Cl. *Altmannus*, & ex θάνατος *Tod*, ex λόγος *Lügen*, ex γαργαρίζειν *gurglen*, ex ἄκτω *acht*, magno conatu, nec infelici forsitan successu repetit. Pondus tandem addit locus *Casaris*, qui tabulas, Græcis literis signatas, in castris Helvetiorum repertas commemorat. Rigidum Autor *Catonem* se in illos præbet interpretes, qui Germanicum opus characteres Grajo pictum intelligunt, suæque omnino conjecturæ veri quandam fœneratur speciem. *Morum* æqualitatem in delicta reipublicæ Aristocratico - democraticæ forma & conventibus annuis deprehendit. *Leges* tandem Græcas de foliis indigenis ad honores admittendis, de trigésimo anno ad magistratus capiendos habili, de adultero manifesto, de armis non oppignorandis, de tutore cæcis dando, de marito cæco per uxorem circumducendo, de contractibus mulierum invalidis, in Helvetia stricte observari, miratur. Nihil verius *Altmanno* videtur conclusione, Helvetios Græcæ esse originis. Dubitantibus, unde in has oras delati fuerint Græci, responsio parata est, non Phocenses solum, dum, novis sedibus quæsitis, Massiliam conderent, ex Gallia Narbonensi ad lacum Lemanium, Valesiam, & reliquas Helvetiæ partes, procedere potuisse, sed & Dorienteses cum magna Phocensium manu in Illyriam, indeque in partes Italicæ Helvetiæ proximas, re vera commigrasse. Quid? quod *Tauriscos*, Græcam gentem, se ibi reperire putat, *Ursensem* postea nomine ab *urus*, quæ vox magnum bovem sylvestrem notat, compellatos. Sequitur

2) *Jacobi Laufferi Dissertatio literaria contra librorum male-*

rum abundantiam, in qua jure meritoque nostra Vir Clariff. accusat tempora, causas mali indicat, & ejus emendandi suppeditat consilia. Autores vitii & scriptores & lectores indicat: illos, quod vano gloriolæ post mortem adipiscendæ, & turpis quæstus, studio, inficetis licet & ineptis Grammaticorum næniis, tricusque Scholasticorum inutilibus, innutriti, collectarum rerum farraginem, nulla ratione & ordinis & dictionis habita, sine judicio effundant: hos, quod insulsißima quæque lubentissime legant, & avide conquirant. Hinc autor suaforque est, ut severiori censuræ novi subjiciantur libri, ne tot Systemata & Compendia, manifesta imbecillitatis humanæ signa, evulgentur. Legitur jam 3) *Alberti Halleri de impero partu bicipiti ad Altmannum Epistola*. Refert Cel. Autor, A. 1735 d. 5 non. Maji in pago Corfellenfi ab *Anna Peleta* editas fuisse puellas binas, capitibus duobus conspicuas, sed corpore cohærentes, nihilo tamen secius supervicturas, nisi difficiliter mater peperisset. Sequitur 4) *Jo. Georg. Altmanni Diss. ad locum Esaiæ VII, 15*. Supponit Vir Clariff. *butyrum & mel* res notare, quibus dolet natura negatis: *butyrum* esse omnis ætatis alimentum: *mellis* etiam usum in vitâ privata a scriptoribus tam sacris, quam profanis, indicari, ut ex *Ezech. XVI, Proverb. XXVII, Justino Cap. XIII, Plinio XIV, 4, Vossii Theol. gentil. III, 11*, probat. Hinc sequentem concinnare videtur loci *παράφρασις*: *Messias verus homo erit, & non laute quidem vivet, abundantiam tamen terræ Canaan fertilitate fructur, donec curam habeat tolerandi malum, & physicum & morale, in passione sua, faciendi bonum per voluntatis divinæ implementum*. Robur quærit explicationi suæ, dum peracta hæc a Jesu Christo probat, qui malum rejecit, perferendo diaboli tentationes, & per mansuetudinem superando hostium insultus, bonum vero elegit, paternam implendo ad mortem usque voluntatem. Occupat locum 5) *Verielis Freudenbergeri Observatio de origine cultus serpentum*. Generalioribus quibusdam suppeditatis, in *Sectione I*, apud plerasque gentes exstructa, scribit, serpentibus templa, oblatas hostias, auguria assignata, omnisque generis exhibitam religionem.

nem. De Judæis locus 2 Reg. XVIII, 4, fidem facit. Indi & Ægyptii ἰχθυῶς serpentes venerati sunt, sicut de illis *Maximus Tyrius Dissert. XXXVIII*, de his *Ælianus Hist. anim. XVII, 5*, testantur. Exemplum eorum secuti sunt Græci, Phœnices, Cretenfes, Romani, autoribus, præter *Propertium Statiumque, Macrobio Saturn. I, 20, & Persio Sat. I v. 113*, ad quem *Casaubonus* quamplurima lectu collegit digna. Sequiori ævo superstitionem propagarunt Vandali, Borussi, Samogithi, Fidentfes, Peruani, Ophitæ, quorum hæresis Seculo II imprimis late radices egit. *Sectioe II* de causis disquirat Autor. Alii cum *Rich. Mead* timorem allegant, sed obstant frequentes veterum cum serpentibus joci. Alii, in quibus *Jø. Potterus & Jø. Gotbofr. Lackemacherus* eminent, ad serpentem τῶν πρωτοπλάστων seductorem-confugiunt, & nescio quam accusationem *Eva* in Orgiis Bacchi fingunt, cum non solum *εὐάν τὸν κίττον ὑπὸ Ἰνδῶν* teste notet *Hesychio*, sed acclamandi formula: Ἰὼ Βάκχε εὖισα τὸν εὖισον, faustæ sit instar acclamationis. Alii, ut *Camcrarius, Vossius, Cellarius, Doppertus, Boztus*, serpentem *Mosis* allegant, sed eo confutantur, quod a Judæis ad Ægyptios & Phœnices superstitio migrare non potuerit. Alii, ex admiratione sagacitatis nimix reverentiam ducunt, sed nec hi aliquid efficient, cum eundem, imo majorem, stuporem alix etiam bestix mereantur. Antiquissimæ superstitionis obliti videntur, qui ad Græcos, origines gentilitias a serpentibus ducentes, cultus referunt primitias. Quid vero ad hæc *Freudenbergerus? Sectioe III* originem τῆς ὀφιολατρείας in primo reperit Evangelio, ubi diabolus Ebræis, Perſis, & Arabibus, *serpens* dictus, verbum Dei dicitur infirmasse, sui que cultum opposuisse gentibus. Nolumus nostram facere hanc litem. Alias facile demonstrari posset, eam opinionem nec satis liquidam esse, nec ad summum apicem verisimilitudinis perductam.

Sectioem hujus prioris Tomi secundam inchoat 1) *Jø. Bernouilli Dissertatio de nutritione*, qua se ab imputato circa resurrectionem errore *Socini* vindicat. Negat, eundem semper manere hominem, perpetuo ait decreſcere aliquid de substantia,

quod restituitur per nutritionem. Ponderus addit petitum ex physica arte & experientia ratiocinium. Homo sanus & robustus, 30 annos natus, qui ipse 150 libras ponderis habet, & pro nutritione quotidiana 8 libris fruitur, quarum pars 50 in corpus mutatur, supra tertiam partem intra anni spatium adjiceret, & anno ætatis 80 ad 3050 libras assurgeret, nisi decresceret tantum, quantum accrevit. Cum autem tantum non adjiciat, perspicuum fit, aliquid demi materiæ. Quodsi hæc mutatio secundum eum, quo accrevit, ordinem accideret, intra 2 annos 207½ dies homo de pristino corpore nihil haberet reliquum. Sed Cl. Autor contra *Robaultum Cartesiumque*, veterem cum nova exspirare materiæ, & decennio elapso, vix partem 50 novæ etiam materiæ persistere residuam, arbitratur. His suppositis, porro ratiocinatur: in resurrectione Deus dabit carnem humanam, non vero præcise eandem, quam quis in hac vita habuit, quamque sibi fingunt Theologi, quantitatem. Tum enim embryo, qui vix spithamam æquat, & in utero jam materno suffocatus est, glorioso Jesu Christo haud foret similis. Textus *Jobi XIX, 27*, probare nihil potest. Nam & sanam & morbidam habuerat ille carnem. Illam dubio procul *ἡ ἀναστάσις νεκρῶν* recipiet, hac vero involutus erat, cum piissima proferret verba. *Sociniana* doctrinæ imputatores ultenus confutare opus haud erat, quod princeps Theologorum, *Hulsus*, litem suam fecisset. Sequitur 2) *Lud. Bourgeti Dissertatio de factis Philosophiæ inde ab ejus natalibus ad nostra usque tempora*. *Adamus* præcipuum nihil præ reliquo genere humano habuit. Posterius, per varios anfractus in abnegationem Dei incidentes, undis miserrime perierunt. *Chaldæi* & *Ægyptii* per naturas astrorumque scrutamina in *μαντείαις* varias delapsi sunt, planetasque, ignem, & Nilum, divinitus adorare instituerunt; Solem quater ortum miraculose narrarunt: æternam prædicarunt mundi materiæ: migrationes animarum sine præteriti memoria finxerunt. *Graji* & *Romani*, *Ægyptiorum* discipuli, captatis verborum apicibus, sophistica pigmenta veræ loco sapientiæ amplexi sunt, Christianæ religionis primi testes aut *Plato-*

ni,

ni, aut *Stagirita*, dederunt nomina. Secutus *Parmenidem Bern. Telesus*, frigidi systematis autor exstitit. Experimentalem Philosophiam *Galileus Galilaei* invenit. *Cartesum*, qui, si minus dedisset imaginandi potentiam, laturus omne punctum fuisset, emendare annifus est *Malebranchius. Gassendus, Epicuri* cram-
 bem denuo coctam apponens, ob ineptias paucos præter *Bernierium* sectatores nactus est. *Newtonus*, cum in ipsis experi-
 mentis haud proletarie esset versatus, multa inprimis phæ-
 nomena lucis explicuit feliciter. *Leibnizio & Wolfio* inter Phi-
 losophos nostri temporis præcipuus locus tribuendus est. Suc-
 cedit 3) *Jacobi Lauseri Dissertatio literaria, an & quibus lite-
 ris juvenis, ad reipublica spem adolescens, imbuendus sit.* In
 his recenset Vir Clariss. 1) *religionem*, quæ, sicut æternam,
 ita temporalem beatitudinem promovet, & firmissimum est
 societatis humanæ vinculum; 2) *linguas*, at minutiis Gram-
 maticis purgatas, inque his Græcam, Latinam, Gallicam, & I-
 talicam, quæ claves præbent rerum ac eventuum; 3) *Historiam*,
 patriæ reipublicæ aecommodatam, ita, ut, si in Monarchia
 vivat, præ omnibus *Xenophontis* Cyropædiam *Tacitumque* le-
 gat, si Aristocratæ civis sit, omne tempus in delineatis a *Xe-
 nophonte* Græcorum rebuspublicis consumat; 4) *Philosophiam*
moralem ac Jus Naturæ, ne, quid Deo, aliis, sibi, debeat,
 ignoret; 5) *lectionem Autorum de arte politica* præstanti-
 orum, *Platonis, Xenophontis, Aristotelis, Plutarchi, Thomæ*
Mori, Jo. Bodini, rejectis *Naudæi Machiavellicæ* principiis;
 6) *Leges fundamentales, ac Jus publicum*; 7) *Eloquentiam*, &
 tandem 8) *consuetudines* virorum ad clavum reipublicæ se-
 dentium. Claudit hæc Sectionem 4) *Gabr. Hurneri Exerci-
 tatio philosophico-critica ad Hebr. XII, 15*, ob crisin pariter
 ac genuinam artis differendæ applicationem itidem omnibus
 sanctioris sapientiæ cultoribus commendanda. Hæ ergo sunt
 Musarum Helvetiarum primitiæ, quæ spem faciunt, fore, ut
 patrima virgo has quoque oras a barbarie liberet, & semibar-
 baros olim homines in cultorum humanitatis censum adscri-
 bat. Nos vero & Helvetiis de hac felicitate, & civitati lite-
 ratæ de tanto incremento, impense gratulamur.

DUO

DUO PERANTIQUA MONUMENTA, AN-
no 1728 & 1732 ex agro Jutrebocensi eruta, cum Ido-
lis Slavorum Jutrebocensium, lucisque hujus loci in-
ter gentiles sacris. Accessere Scriptores rerum Jutrebo-
censium, editi ac inediti. Ex variis antiquitatis documen-
tis cum indice explicuit ac illustravit M. PAULUS
JACOBUS ECKHARDUS, Diac. ad D. Nic.
& Past. ad D. Jac. in patria.

Vitembergæ & Lipsiæ, impensis Schlomachianis, 1734, 4.
 Alph. 1 plag. 20, cum Fig. æn. 1.

Cl. Autor, præclarissimo instituto de rebus patriis, & anti-
 quitatibus religiosis, inprimis vero sepulchralibus, bene
 meriturus, in Præfatione, Operi præfixa, de mutato subinde
 Pag. 3. statu Jutrebocensium sub Senonibus, seu Suevis, Slavis, Flan-
 dris, Saxonibusque, generatim differit, tum propositum
 suum explanat. *Cap. I* evincit, varia memorabilia quondam
 sepulta fuisse in memoriam ac recordationem posterorum,
 v. c. gladium *Attilæ* puellæque Aurelianensis, tabulam plum-
 beam *Suanbildis* Zwiccaviensis, cochlear Principis Russi-
 cæ *Hælena*, *Püsterum*, idolum Saxonicum, lapides Viennen-
 ses hebraicos sepulcrales, monumenta Hungariæ, item *Deæ*
Nehalennia in Selandia, urnas sepulcrales, numos, hastas.
 18. *Cap. II* agit de gladio, armis, & urnis, Jutreboci effossis A.
 1728 mensibus Julio & Augusto. Cum enim tunc aquædu-
 ctus ibidem autoritate publica repurgarentur, fossores inve-
 nerunt gladium prægrandem, ex optimo chalybe confectum,
 rhomphææ similem, nec non hastam brevem, cum securi mi-
 litari, ac duabus urnis. Gladius in altero latere hanc habet
 inscriptionem:

20. **DXM. Aō. ATINŪS DIX RGō FERUS DIX JERC-NR.**

Alterum vero Gladii hujusce latus ita inscriptum est:

JERC-VIINIUS C.S. DIM. Aō. ATINŪS DX. C.E.

Licet eruditi plures, compluribus in locis degentes, consulti
 fue-

fuerint, ut hanc inscriptionem explicarent, nemo tamen explicationem tentavit, præter Cl. *Tob. Eckbardum*, Rectorem Quedlinburgensem, Autoris nostri patrum, qui in Epistola ad *Georg. Carolum Loffium*, Consulem Jutrebocensem, laborem hunc suscepit. Ita autem Cl. *Eckbardus* explicat illam inscriptionem gladii, & quidem in primo ejus latere: *Domini Christi millesimo anno Atinus (tribunus) Domini Jesu Christi: RConserus (tribunus) Domini Jesu Christi in exercitu Romaniæ Caesaris Henrici*; in altero vero: *In exercitu Romaniæ Caesaris Ujinius Christianus Saxo Domini Jesu millesimo anno Atinus duxit Christianorum exercitum*. Hanc explicationem Autor noster admittit, ac suspicatur, primum hujus gladii possessorem fuisse Germanum quendam, Saxonici exercitus *Henrici* Imperatoris contra Slavos Ducem, nomine *Atinum*, in prælio forsan a Slavico quodam Duce trucidatum ac spoliatum. Istum primum gladii possessorem, conjicit Autor, gladium hunc confici curasse, nomine Christi in ejus inscriptione toties repetito, quoniam scilicet magicam vim tribuere voluerit isti gladio, ut uno ictu veluti miraculoso multos Slavos prosterneret, gloriamque adeo talem sibi compararet, quæ tunc militibus apud Imperatores & Episcopos, gentilissimum Slavorum eradicaturos, tenuis non erat. Trucidatum vero forsan *Atinum* illum fuisse, gladioque spoliatum, uti & hasta & securi perbrevis, quæ spolia opima, ab hoste, Christiano, Saxone, reportata, Slavicus quidam Dux, Jutreboci sepultus, secum condidit, tanquam insigne triumphum gloriæque monumentum, curarit. *Cap. III* de numismate & urnis Slavorum, Jutreboci effossis, agens, nos docet, cum A. 1732 agmina locustarum, jussu regio, statutoque pretio, ingentibus fossis, per campos ductis, conderentur, cives Jutrebocenses incidisse in quoddam Slavorum cœmeterium, in cujus duobus sepulcris varias urnas repererint, & in his nummum argenteum, in cujus antica conspiciatur idolum Slavicum *Prono* seu *Prove*, Slavorum Deus belli & pacis, acinacem & clypeum tenens, in

Z

postica

Pag. 23.

- postica vero hasta Dei inter duos clypeos, figura vomeris conspicuos, ramo palmari juxta cuspidem hastæ expresso; quem numinum Autor etiam, perinde ut gladium ac urnas, delineari curavit, pariterque ex gentilissimi antiquitatibus illustravit. *Caput IV*, varia eruditione refertum, de Idolis veterum Jutrebocensium exponit, qualia fuerunt *Zuantevitib*, seu *Suantebog*, *Radegast*, *Triglass*, *Flinis*, *Prono*, *Herrouit*, seu *Heromit*, *Poreuit*, seu *Barouit*, *Rugeuit*, seu *Rudianot*, *Luariscit*, *Jutrebog*, id est, Lucifer, seu Deus solis orientis, *Synna*, *Porenutius*, *Slota Baba*, seu Dea obstetrix, *Dzlcuonia*, *Ciza*, seu Dea nutrix mammosa, *Potrimbus*, *Perdoitus*, *Puscetus*, *Zatziber*, *Auschweitus*, *Marzana*, *Picollo*, *Antympus*, *Koltkus*, seu *Kobalus*, de quorum etymologia, natura, & cultu, varia hic afferuntur, quibus Deastrorum illorum antiquitates collastrantur, ac pariter in originem multorum circa Jutrebocum oppidorum pagorumque inquiritur. *Cap. V* de lucis locisque veterum Jutrebocensium sacris agit, ac natales multorum simul circa Jutrebocum pagorum investigat. *Cap. VI* de *Warpb*, antiquissimo loco judicii veterum Jutrebocensium, eoque publico, subdiali, & campestri, nec non de similibus aliis, ex antiquitate disserit. Hisce ita docte pertractatis, sequuntur Scriptores rerum Jutrebocensium, in *duas Partes* divisi, quos inter *Parte I* primus comparat Abbas quidam Cinnensis, Annalium conditor, quorum excerpta *Frid. Dionysius*, Pastor Luckenwaldensis, conservavit. Succedit Chronicon Jutrebocense Germanicum, quod *M. Andr. Angelus*, Struthiomontanus, composuit. Inde subsequuntur Epigrammata *Wilb. Axtis*, Jutrebocensis, scripta in propinquorum & amicorum, qui de patria præclare meriti sunt, tumulis. Comparat deinceps *A. Hannemanni* Historica Præfatio, Concioni, in Jubilæo Lutheranorum primo A. 1617 habitæ, præfixa, de rebus Jutrebocensibus, & *L. Jo. Frid. Sculteti* Oratio in Reverendiss. ac Sereniss. Principem *Augustum*, Archiepiscopus Magdeburgensis Postulatum Administratorem, de novo Ducatu Saxo-Querfurtensi, nomine civitatis Jutrebocensis habitæ. *Part II* in elencho & indice promittit Panegyryn in Sereniss.

reniff. Principem *Jo. Adolphum*, Ducem Saxoniz, sub titulo *Heldenthaten*. Hæc tamen Panegyris in exemplari, quod nobis ad manus est, non invenitur, quin potius hic leguntur *Gosbofr. Hechtii* Dissertatio de rebus memorabilibus urbis Jutreboci, sub præsidio *C. S. Schurzleischii* defensa, *Abasv. Fritschii* Paratitla Recessuum circuli superioris Saxoniz, Jutreboci celebratorum, *Tob. Eckhardi* superius commemorata Epistola de rebus nonnullis Jutreboci, porro *M. Pauli Jac. Eckhardi* Ordo Consulium Jutrebocensium, cum nonnullis, sub iisdem gestis, denique *Tob. Eckhardi* ad Auctorem nostrum Epistola. Index rerum singularium Operi universo finem imponit.

P. II
pag. I.
37.
47.
59.

THINGS DIVINE AND SUPERNATURAL
conceived by analogy with things natural
and human, &c.

h. e.

RES DIVINÆ ET SUPERNATURALES,
*representatæ ope analogiæ cum rebus natu-
ralibus & humanis.*

Londini, apud Wilhelmum & Richardum Manby,
1733. 8.

Alph. I plag. 13.

Nihil rerum divinarum comprehendere hominem cogitatione posse, tuetur Cl. Autor, adeoque necessarium esse, ut in analogia cum rebus humanis acquiescat, solidioremque & pleniorem cognitionem aliquando expectet. Institutum *æto* persequitur *Capitibus*. *Capite primo* differentiam metaphoræ & analogiæ docet, speciatim analogiæ divinæ; a qua si recesseris, naturam & proprietates rerum divinarum & supernaturalium æque esse obscuras ac incomprehensibiles, ac res non existentes, docet. Inprimis monet, differentiam inter analogiam divinam & humanam probe esse attendendam: siquidem inter res analogas humanas convenientia aut sit, aut possit esse, perspecta; quod

L 2

in

quod in analogia divina non æque procedat, cum illa detur inter res ex parte altera probe perspectas, ex parte altera ininvestigabiles. Patere hoc ex voce *mediatoris*, qua utamur in rebus theologicis. Ex parte una, quid mediator præstet in partibus dissidentibus, conciliandis inter se, satis patere; ex altera vero, quid hoc ipsum involvat, facta ad Deum applicatione, minus patere. Fundamentum dari convenientiæ inter mediatorem humanum & divinum, vix esse, qui dubitet; sed, in quo illud consistat, ad inexplicabilia pertinere. Non tamen inde sequi, opinatur, illusoriam esse hanc analogiam: complecti in se reale quid, & eam continere claritatem, quæ sit possibilis; realem esse, veram, claram etiam, quoad fieri possit. *Cap. II* ita laudat divinam analogiam, ut, ea opitulante, elevari hominem, dicat, super omnes res materiales & humanas; licet nullam, ne minimam quidem, ideam rerum spiritualium habeamus, nec quidquam certi ipsis inexistens, præter earum existentiam, cognosci possit, quin imo ipsa illarum existentia inferatur ex mundi existentia. Quod adeo extendit, ut alterius vitæ cognitionem de Deo & rebus divinis in analogia illa quærat; cognitionem vitæ alterius illi, quæ hujus vitæ est, præferendam esse, lubens profiteatur. *Cap. III*, divinæ analogiæ fundamentum in natura rerum reperiri, non corporearum, quæ ad res divinas applicari nequeant, non affectuum, qui pugnent cum perfectione divina, sed operationum mentalium, in analogia tamen sese continentium, tuetur. Oculos mentis tam hebetes esse, ut perfectiones divinas non assequantur; nec hanc nostram impotentiam, cum Deus majorem nobis cognitionem impertire nequiverit, nobis videri debere miram; querelas de nostra mentis infirmitate in rebus divinis perquirendis, quam Deus tollere nequiverit, absurdas videri; non tamen hinc sequi, res spirituales nullas plane esse, sed hoc tantum, oculos mentis nostræ adeo esse infirmos, ut sublimitatem rerum divinarum non assequantur. *Cap. IV* docet, constantissimam in eo versari opinionem hominum, cujuslibet roboratam experientia, nullam nobis inexistere cognitionem rerum divinarum
imme-

immediatam, semperque conceptum aliquem naturalem, interque homines occurrentem, supponi. Producit eo fine testimonia antiquiorum Scriptorum pariter ac recentiorum: horum tamen neminem unum nomine adducit, multorum, inprimis Anglorum, verba allegans, semper tamen omissis eorum nominibus. *Cap. V* differentiam ostendit inter analogiam divinam & mysterium: cum mysteriorum nullum plane conceptum habeamus, analogiæ autem divinæ alterum saltem extremum distincte cognoscamus; quod pluribus persequitur, & adversus scriptorem Anglum, sed haud nominatum, disputat. *Cap. VI* analogiæ divinæ probationem ex eo repetit, quod rerum divinarum nec habeamus ideas directas, nec nobis simus conscii; tandemque negat attributorum divinatorum a nostris qualitibus differentiam, gradualem tantum; quæ tamen quoad ipsam speciem fit admittenda. In probatione inprimis eo respicit, quicquid cognoscimus, aut per sensus, aut per conscientiam immediatam, cognosci debere; cognitionem sensualem in rebus divinis locum non habere; conscientiam immediatam earundem similiter non dari: ergo, præter analogiam divinam, nullam cognitionis in rebus divinis viam superesse. *Cap. VII* persequitur eandem probationem, respectu habito attributorum Dei moralium, ita sese habentium, ut eorum nihil, ne minimum quidem gradum, homo acceperit. *Cap. VIII* respondet ad objectiones, analogiam divinam tanquam periculosissimam depingentes.

ERNESTI FRID. NEUBAUERI, ANTI-
quitatum, nec non sacrarum & Orientis Linguarum,
Prof. Publ. Ord. in Acad. Ludoviciana, de Columnis Ec-
clesiæ, Theologorum, cum primis summorum, elogio, Li-
ber singularis Philologico-Theologicus, ad varia utrius-
que Fœderis loca, inprimis Psalm. LXXV, 4, Prov.
IX, 1, Cant. III, 10, Jer. I, 18, Gal. II, 9, 1 Tim.
III, 15, Apoc. III, 12, illustranda, memoriæ summi
 L 3 Theo-

Theologi, ecclesie purioris columnæ, Viri summè venerabilis, excellentissimi, longe lateque celebratissimi, D. JO. JACOBI RAMBACHII, de variis, iisque amplissimis, officiis, imo de tota Christi ecclesia, meritissimi, Præceptoris ac Patroni, tandemque Collegæ sui, ad cineres usque devenerandi, mœstissimo animo, ac tantum non tremula manu, consecratus.

Gifz, sumtu Jo. Phil. Krieger, 1736, 4.

Plag. 22.

Solenne est sacris & ecclesiasticis Scriptoribus, ecclesie doctores, & cumprimis Theologos summos, augusto *columnarum ecclesie* nomine cohonestare. Quam denominationem cum in memoriam B. *Rambachii* Commentatione hac uberius illustrare ac dilucidare instituisset Cl. *Neubauerus*, instituti omnino ratio postulare videbatur, ut primo loco de columnis tum in genere, tum apud antiquiores populos in specie, altero deinceps loco de ipsis Ecclesie columnis, differeret. Igitur principio libelli in *Sectione prima*, postquam generalia quædam de columnis, earumque nominibus apud Hebræos, Græcos, Latinos, atque Germanos, tradita sunt, discrimen pariter atque convenientia columnarum cum statuis ostenditur, materia & forma describuntur, partes recensentur, quæ sunt: *Stylobates*, sive pes, *basis*, quam & *spiram* vocant, *scapus*, seu truncus aut corpus, *capitulum*, sive capitellum, Germanis *der Knauf*, genera & ornamenta, proprietates, antiquitas, origo, loca, usus, & finis, indagantur; de inscriptionibus denique & quæ columnis imponi solebant, statuis, nonnulla commemorantur. Ut vero & speciatim de vetustiorum quarundam gentium columnis ageret, ab Hebræis, eorumque *sacris columnis*, rem auspiciatus est Vir Clarissimus. Ante erectum tabernaculum, quod bene monet, vix usus columnarum obtinuit. Lapidés tamen Dei a Patriarchis erecti columellarum speciem quodammodo retulerunt, uti lapis *Jacobi*, in Mesopotamiam abituri, & lapides duodecim circa altare, quod *Moses* ad montis Sinai radices exstruxit, instar

instar columnarum erecti, *Exod. XXIV, 4*. Sed magis insignes fuere sexaginta illæ, e ligno *Schittim* ad altitudinem quinque cubitorum confectæ, & in supremo vertice argenteo obductæ, columnæ in atrio tabernaculi Mosaici, quarum bases quoque, annulos, numerum, & architectonicam dispositionem, explicat Autor, antitypumque illarum constituit doctores ecclesiæ, Christo ceu fundamento innixos, eundemque simul pro capite suo agnoscentes. Progreditur deinde ex ipso atrio in sanctum & sanctissimum. Ibi velum in introitu & quinque columnis inauratis, & velum internum, quod sanctum a sanctissimo discernebat, e quatuor columnis opere uncorum auro obductorum dependebat. Cum *sanctum* ecclesiam invisibilem, ejusque cum Deo communionem, *sanctissimum* vero cælum, adumbraverit; prone sequitur, columnas istas etiam ecclesiæ doctores expressisse. Hujus tabernaculi parietes constabant ejusmodi asseribus, seu tabulis, quæ ob formam columnarum, quam habebant, a *LXX* Interpretibus *שולאי* dicuntur, & typum cum fidelium, tum ecclesiæ antistitum, repræsentabant, præsertim cum *lamina aurea* obductæ essent, qua imaginem *fidei* in membris Christi, & cumpri-
 mis in doctoribus ecclesiæ, præbuerunt. Postquam in locum tabernaculi, Deo jubente, *templum Hierosolymitanum* successerat, ante *pronaon* conspiciebantur duæ illæ celeberrimæ columnæ, *Jachin* & *Boas* dictæ, atque ex tre octodecim cubitorum affabre exornatæ, *1 Reg. VII, 47*, quas, e templo ejectas, in suam regionem asportarunt Babylonii, *Jer. LII, 17, 20*. Hæ, sentiente ita Cl. Autore, non *Davidis* & *Salomonis* memoriam, sed *Messia*, itemque ecclesiæ, ejusque *doctorum*, imo & fidelium, imaginem exhibuerunt. Posita etiam erat in atrio hujus templi prioris magno *columna regia*, quæ vel ad thronum *Salomonis* regium fuit collocata, vel cui, ut aliis placet, thronus ipse fuit impositus. Mentio ejus fit *2 Reg. XI, 14, XXIII, 3*, & *2 Chron. XXIII, 13*. Erant præter hanc octo humiliores columnæ lapideæ, ad mactanda animalia cum totidem mensis marmoreis & trabibus cedrinis appositæ, qui columnarum locus *בית מַשְׁחָה*, *locus mactationis*,

nis, five *laniena*, vocabatur. Denique inter pronæon & altare duæ erant columnæ, quibus duo sacerdotes, tubis argenteis clangentes, tempore oblationis sacrificii jugis & libationis aquæ, insisterent. Cornua quatuor altaris holocaustici in atrio tabernaculi, & altaris suffitus in sancto tabernaculi, columellarum figuram habuerunt, typumque præbuerunt *doctorum* fidelium, qui gratiam, per Christum partam, in omnibus orbis terrarum plagis annuntiaturi erant & applicaturi. In templo *Ezechielis* mystico columnas multas conspicimus. Neque improbabile est, columnas *sepulcrales* Hebræis in usu fuisse, cum de statua *Rachelis* sepulcrali, *Gen. XXXV*, & de monumento a *Simone* super sepulcrum patris & fratrum *Maccabæorum* ædificato, *1 Macc. XIII, 27*, documenta prostant. Hæc de sacris *Hebræorum* columnis. Ad *profanas*, seu in usum sacrum haud positas, ideoque in profanis locis erectas, pergit doctissimus Autor. Quas inter p̄mo loco mentio fit columnarum *politicarum*, seu *memorialium*, quæ antiquissimis temporibus ponebantur, ut rei observatu dignissimæ memoriam ad seros posteros transmitterent. Duodecim lapides *Josue* ad ripam Jordanis, *Jos. IV, 6*, lapis *Jacobi*, cum *Labano* fœdus pangentis, *Gen. XXXI, 45*, & *Samuelis* lapis, inter Mizpa & Sen constitutus, *1 Sam. VII, 12*, ex harum censu fuerunt. At vero, ad decus quoque & ornamentum ædium columnis usos fuisse *Hebræos*, testis est *regia Salomonis*, quæ a multis illis columnis cœdrinis, e nemore Libani excisis, nomen accepit *domus saltus Libani*. Neque silentio præteriri poterat *columna Absolomi*, quam sibi vivus erexerat ad conservandam memoriam nominis sui, & quæ *manus Absolomi* dicebatur, hoc est, monumentum, aut trophæum, vel quod manū erectum erat, vel quod signum esse debebat fortitudinis & potentiz. Ab *Hebræis* ad *Græcos* transit, horumque tum loca publica, sacra & profana, tum privata, nempe domos & vestibula, collustrat Autor. Ex locis publicis, & quidem sacris, ante omnia *templa Græcorum* columnis superbiebant, siquidem non modo *Junonis* templum, Argis a *Dora* Rege exstru-

exstructum, columnis Doricis nomen dedit, sed & *Diane* Ephesiz templum, uti reliqua magnificentia, sic columnarum præsertim multitudine & præstantia, palmam aliis præripuit. Neque *Minervæ* Atticæ templum, & *Junonis*, a *Pausania* descriptum, columnis destituta fuerunt. Tumulis etiam columnas sæpe ita posuerunt Græci. Profana loca quod attinet, in *foris* passim, in *stadiis* vero tres, erant columnæ, quarum priori, in principio positæ, inscriptum erat *αἰεσεῦε*, alteri, in medio collocatæ, *σπεῦδε*, tertiæ, in fine positæ, *καμψορ*. Imperatores columnis in sui honorem gavisos esse, testantur columnæ *Theodosii M. Arcadii*, & *Julianiani*, quæ omnes olim Constantiopolin ornarunt. Neque omittendum, apud Græcos columnas quoque in *sancita pacis & societatis* signum positas fuisse. Inter antiquissimas omnium locum sibi vindicant *Columna Herculeæ*, ad duo Africae & Hispaniæ promontoria vel ab uno, vel a duobus *Herculibus*, nempe primo & tertio, collocatæ, ut expeditionum bellicarum terminos posteritati ostenderent. In locis autem privatis, ut domo interiore, vestibulis, imo ante fores quoque, columnas statuendi, iisque varia inscribendi aut insculpendi, mos invaluerat apud *Græcos*. Excipiunt hos apud Autorem nostrum veteres *Romani*, tanti columnarum amatores, ut non in templis solum, sed & ante templa, illas collocarent. Sic ante *Bellona* ædem collumella stabat bellica, supra quam hastam jaciebat bellum indicturus *Fecialis*. In mortuorum honorem *sepulcrales* columnæ haud raro ponebantur, iisque res a defunctis præclare gestæ inscribebantur. Profana loca pari modo apud Romanos his ornamentis gaudebant. Si enim publica spectamus, forum Romanum, præter columnam *C. Julio Casari* statutam, alias quoque continebat, quibus leges suas inciderat populus. Ibidem columnam *milliarem* ad ædem *Saturni* crexerat *Augustus*, in quam viæ publicæ designabant. In reliquis locis publicis, circis, campo Martio, porticibus, & ambulacris, itidem non defuere columnæ. Vias publicas lapideas & columnæ *milliaries* divisere, terminos vero regionum *finales* seu *terminales* lapides, quos *Jovi Terminali*

sacros fecerunt Romani. Columna *Trajani*, *Antonini Pii*,
 itemque columnæ rostratæ, *triumphalium* nomen fortiuntur.
 Privata populi ædificia, ingentem sæpe impensam columnis
 erigendis factam esse, abunde declarant. Rem totam nu-
 mi Romanorum pulcherrime confirmant. Apud alios, *orien-
 tales & occidentales*, populos quin in usu fuerint columnæ.
 dubium non est. Figmenti tamen speciem præ se ferunt,
 quæ de *Sesbi* columnis, Astronomiæ artem, aliaque inventa,
 tradentibus, *Flav. Josephus* refert, & quæ de quatuordecim
 columnis, a *Cbamo* erectis, *Augustinus* narrat. In Oriente
 sane multas fuisse columnas gentibus idololatricis, vel ex eo
 patet, quod Deus populo suo morem hunc erigendi & co-
 lendi statuas atque columnas severissime interdixit. Con-
 suetudinem lapides statuendi, & oleo inungendi, a *Jacobo*
 accepisse *Cananeos & Phœnicos*, probabile est, quia colu-
 mnas illas & lapides unctos veteres dixerunt *Βαυρούλας & Βαυ-
 ρούλας*, voce haud dubie desumpta & retenta ex **בֵּית־לַבְּתָיִם**,
Bethel, Græce *Βεθλὴλ*, ubi prima a *Jacobo* erecta fuit colu-
 mella. *Ægyptiis* innumeræ fuerunt columnæ, atque inter
 has speciatim *Hermæ* seu *Mercurii*, *stela*, arcane inscriptæ
 literis, ex quibus *Pythagoras & Plato* suam dicuntur hausisse
 sapientiam. Eorundem obelisci pariter, ac lapides in viis
 publicis, figuris hieroglyphicis & nominibus insignes fue-
 runt; præterea in illorum parte ædium nobiliori, sive *æco*,
 frequentes fuerunt columnæ. *Philistæorum* domus; in qua
Dagoni deastro cultum præstabant, quia duabus columnis
 adeo vicinis innitebatur, ut ab uno viro apprehendi possent,
 ligneum utique fuisse videtur ædificium, ad theatri vel am-
 phitheatri formam exstructum. Inter *Phœnicos Tyrii* præ-
 cipue columnarum studiosi fuerunt. *Persæ* de binis *Darii*
 sui columnis, ex candido lapide confectis, quarum altera
 Græcis, altera *Assyricis*, literis inscripta fertur, & præterea
 de *Persepoli* urbe, multis columnis conspicua, gloriari potue-
 runt. *Germanorum* veterum *Irmenfula*, *Arminio* vel *Her-
 manno* dicata, quam *Carolus M.* dejecit, notissima est.

Agmen

Agmen harum omnium claudunt *columnæ altaris* in templis Christianorum, quarum apud Scriptores ecclesiasticos identidem fit mentio. In *Sectione* libri *secunda* ad columnas ecclesiæ, cœu Theologorum summorum elogio, proprius conversus Autor, laborem hunc sibi residuum *tribus Capitibus* absolvit. Et *primo* quidem *Capite* generatim docet, frequentissimam esse hanc, de qua sermo est, locutionem, qua scilicet ecclesiæ doctores columnæ dicti fuerint, quod tamen improprie & allegorice factum sit, indeque fluxerit, quia ecclesia ipsa multoties *domus* in sacris comparatur. Hac vero semel admissa & continuata metaphora, quid aptius, quam doctores assimilari columnis, in domo maxime necessariis? Columnæ sustinent ædificia & stabiliunt, ornamentumque iis afferunt. Idem faciunt doctores ecclesiæ. Columnarum proprietates sunt robur, gravitas, immobilitas, altitudo, & erecta in altum forma. Contemplare doctores ecclesiæ, & videbis cum Doctiss. Autore, easdem illis proprietates competere. Robur habent in Deo; autoritate sunt graves; immobiles sunt in veritate, & laudabiliter pertinaces; erecti sunt in cœlum per spem & precum assiduitatem; præminent in ecclesia. Ridetur tamen jure superstitio & *κακοζηλία* monachorum quorundam, qui in columnis, in summis montium verticibus positis, degerunt, & *stylitæ*, *cionitæ*, aut *columnares*, dicti sunt. Quorum ex numero fuit *Simeon Stylites*, qui circa tempus Concilii Chalcedonenfis complures annos in columna vixit. Sunt vero & alia istius comparisonis momenta. Scilicet columnæ sua habent fundamenta & bases, quibus innituntur; doctores ecclesiæ in Christo fundati & ædificati sunt. Columnis veteres incidebant edicta, leges, & foederum rationes; pii doctores leges & mandata divina secum circumferunt. Columnæ in aliorum laudem ponebantur; columnæ ecclesiæ in gloriam Dei eriguntur. Hanc vero dignitatem non ex se merentur, sed a Christo & verbo cœlesti accipiunt; nec ipsum sunt fundamentum, quod

Αα 2 solus

solus Christus est. Genera harum columnarum in xde Dei, quæ ecclesia est, varia sunt, ex qua varietate sapientia Dei elucet. Interdum circa has columnas judicia divina sese exferunt, quando v. g. in optima ætate, in medio laborum cursu, aut vocati ad alias ecclesias, ad quas non dimittuntur, vita excedunt doctores. Columna *nubis & ignis* in deserto, de qua multa doctissime commemorantur, Christum singulari ratione adumbravit. Certum tamen est, usitato in sacris parallelismo ecclesiam etiam vocari columnam. Nec injuria. Etenim causæ antea memoratæ, & proprietates columnarum, & adjuncta, optime ipsi conveniunt. *Angeli* an ullibi dicantur columnæ, incertum est. Viros in republica magnos hoc nomine a scriptoribus passim insignitos esse, constat. In *secundo Capite alterius Sectionis* ipsa Scripturæ sacræ testimonia ad probandam rem conquiruntur. Princeps locus est *Gal. II, 9*, ubi tres Apostoli columnarum elogio condecorantur. Verba hujus loci: *οἱ δοκῶντες σύλοι εἶναι*, ita explicantur: *qui videbantur, & re vera erant, columnæ.* Alter Novi Testamenti locus est *Apoc. III, 12*, ubi unicus Codex Alexandrinus nullo jure pro *ναῶν* legit *λαῶν*. Ceterum, ad duas illas templi *Salomonici* columnas respici, & de ecclesia triumphante sermonem esse, evincitur. Quidam tertium Novi Fœderis locum addunt ex *1 Tim. III, 15*, in quo tamen nullam parenthesis verborum: *ἡ τῆς ἐστὶν ἐκκλησία Θεῶ ζῶντος*, agnoscit Autor, ideoque non ad *Timosheum*, sed ad ecclesiam, hoc elogium referendum arbitratur; quin etiam ex subsequente voce *ἰδραῖωμα* judicat, Apostolum nequaquam innuere *σύλον* graphium, seu instrumentum scriptorium, sed columnam. Loca Vet. Testamenti sunt *Psal. LXXV, 4*, *Prov. IX, 1*, & *Cant. III, 10*, in quibus singulis per columnas ecclesiz doctores indigitari monet. Quid? quod *Jeremias* Propheta *Cap. I, 18*, ob invictum fortemque contra omnes inimicorum impetus animum *columna ferrea* assimilatur. *Tertium Sectionis secunda Caput*, a Patribus ecclesiasticis, Græcis & Latinis,

tinis, ostendit, columnarum elogio condecoratos Apostolos, viros Apostolicos, martyres, & doctores præstantissimos. Quorum exemplo apud Æthiopes nonnunquam summi ecclesie doctores columnæ audiunt. Quin imo Judzi summos suos doctores & Rabbinos columnarum titulo honorarunt. Epilogus libelli talem ecclesie columnam sistit *B. Rambachium*, quippe qui columnæ instar puriorum Evangelii doctrinam sustinuerit ornarique, & robur divinum, gravitatem, autoritatem, immobilitatem, & animum ad cælum tendentem, invictumque adversus malevolos, nunquam non declaraverit, jam vero columna sit in cælum translata, & vi promissionis divinæ nunquam ejicienda. Atque sic pietatem in Præceptorem quondam fidelissimum, tandemque Collegam suum, optime significavit Vir de sanctioribus literis optime meritus. Nos, qui ex lectione libelli haud exiguam cepimus voluptatem, plenumque non vulgaris doctrinæ cognovimus, verum esse intelligimus, quod proverbio dicitur, *honorem esse honorantis, non honorati solum*. Certe piis *Rambachii* manibus columnam positurus Clarissimus Autor, dum de columnis ex antiquorum monumentis disseruit, & *Rambachio* suo, & sibi, famæque suæ, præstantissimam erexit columnam.

THELII PHILOPONI AD PHILARETUM
Sermo, editus & annotationibus illustratus cura FRANCISCI BRUNAMONTII, Piceni, qui curam hanc suam Illustrissimo Domino Comiti JOSEPHO ARCONATO, Vice-Comiti, dicat.

Bergomi, ex typographia Joannis Santini, 1734, 8.
 Plag. 3.

Editor, se hoc Poema Viennæ reperisse, vel perhibet, vel fingit, strenque loco illud suis annotationibus ornatum in lucem exire jubet. Si quid assequi valemus judicando, Satyram hic habemus, compositam in ventosos hujus

seculi ostentatores, qui perfectiones suas ac libertatem ponunt in librorum, quos non legunt, sumtuoso apparatu, in vestium mollicularum ac superbientium fastu, in variis obscenarum rerum libidinibus, in comestationibus ad formam artis belle constructis, in numerum per vim & nefas corraforum splendore, in mensura gesticulationum Gallicarum, in minutulis vultus ac incessus cerimoniis, honesta fama & virtute sæpius proscripta. Vocabula veterum Satyrographorum osca & horrentia liberalissime & satura lance eum in finem apponuntur, ut a lectionis luce arceantur milites levioris armaturæ, literisque obiter tincti.

DELL' ARTE E DEL METODO DELLE

Lingue, &c.

h. e.

DE ARTE ET METHODO LINGUARUM

Libri tres JOANNIS BARBÆ ad san-

ctissimum Pontificem CLEMEN-

TEM XII.

Romæ, typis Joannis Zempelii, 1734, 4.

Plag. 12.

Linguas alias præter patriam esse addiscendas, usuique emancipandas, primo quidem ostenditur, siquidem uni genti non singulæ artes & scientiæ fuerunt reclusæ. Romanorum eo fine in Græciam suscepta itinera non sunt obscura. Itinerum molestias diremit, certe sublevavit, ars scribendi, inprimis typographica. Interpretationes raro sunt fidæ; quare necessitas nondum fuit sublata, linguas exoticas adeundi, fontesque salutandi. Difficulus enim venustas & nervus scripti prototypi in translatione exprimitur. Italis suadet Autor, ut linguas Græcam, Latinam, & Hebraicam inprimis, ne negligant. *Francisci Petrarca*, literarum in Italia Seculo XIV instauratoris, laudes decantantur eum in finem, ut Itali ætatis hujus ad linguam suam expoliendam & ope

ope linguarum eruditarum exasciendam, labores conferre student. Non e Lexicis linguæ sunt addiscendæ, sed libri præclare scripti sunt usibus adhibendi.

Die Sünden der Menschen nach dem Tode, x.

h. e.

PECCATA HOMINUM POST EORUM
mortem effectuosæ, doctis ad indagationem, indoctis ad
institutionem, utrisque ad cavendum, ad amussim sacri
Codici adumbrata, & in lucem edita, a FRID. PÉ-
TRO TACKENIO, Doct. Philos. & Ministro
verbi divini prope Sefam. Editio secunda.

Wolffenbüttelez, sumtibus Jo. Christoph. Meifneri, 1737, 8.
 Plag. 18.

Doctrinz hujus, quam plenius exposuit Autor doctissimus, lineas duxerat nonnullas, easque proposuerat, *Christianus Gerberus in unerkannten Sünden P. I Cap. 106.* Plura dederat *Samuel Schelguigius* in Dissertatione, Dantisci A. 1708 habita, *de Peccatis post mortem commissis.* Copiosissima adjecit Pl. Rev. *Tackenius*, stilum adhibuit sacris literis conformem, methodo usus perspicua, ac illustrationes ex Historia literaria mutuatus. An libellus *Fausti Hællenzwang*, an *Godofredi a Valle Ars nihil credendi*, existant, ipse admodum dubitat, docens, peccatum esse malorum omnium multo maximum, non a Deo, sed a Satana & hominibus, ortum, in Deum ipsum committi solitum, animis perniciosum, diversum pro tribus animæ cardinalibus illecebris, corporum inimicum, durabile satis, ac continuari solitum in inferno ipso ab ipsis. Peccant homines sæpius ea peccata, quæ ab uno ad alterum transeunt, ac effectus suos continuant, licet ipse Autor peccati obierit diem suum. De hisce potissima hic textitur tractatio. Commentator locum *Rom. VI, 7*, exponit de piis, quorum peccata ob Christi merito fide excepta pro mortuis habeantur. Sententiam ei jam præ-

Pag. 64.

73.

præ-

prazierat *M. H. Garingius*. Expendit Autor peccata post mortem actiuosa secundum triplicem ordinem hominum, hierarchicum, politicum, & æconomicum. In primo ordine notat blanditias indebitas, *Ezech. XIII, 18, 19*, prohibitas olim, incuriam, prava exempla, & heterodoxiam, ambitionis plerumque filiam. In magistratu politico notat nimiam lenitatem, legumlationem iniquam, & exempla deteriora. In statu æconomico notat intermissam in famulitium severitatem, educationem minus rectam, ac naxvos alios. In notandis eruditorum vitiis est longior. Reprehendit scilicet copiam librorum frugis haud bonæ, bibliophiliam immoderatam, invisam ostentationem, promissiones literarias, modum excedentes, invidiam exitiosam, pertinacem errorum defensionem, libros atheos & pestilentes, naturalisticos, magicos, supersticiosos, amatorios ac romanenses plerosque, illos, quibus vetita laudantur, obscenos ac impuros, librorum ejusmodi venditores & emtores, chalcographos, figulosque vitrorum autores, sartores, & pictores, a quibus obscenæ, falsæ, & injuriæ, rerum personarumve repræsentationes proficiscuntur. Notat tandem adulterantes monetam, simoniacos, corradentes pecuniam injuste, consiliarios improbos, iusta tyrannica ad successores propagata. Ne quid tractationi desit, Autor Pl. Rev. de libris pestilentissimis passim ea attulit, quæ alibi frustra quæsieris. Monuit nonnulla de pœnitentia male actorum a scriptoribus degeneribus instituenda, de peccatorum gradibus, ac de cautione, Christiano digna, & ubique, ne mortui etiam alios pelliciamus ad peccata, adhibenda. Scripsit idem de *Peccatis dominis, von Schoos - und Busen-Sünden*, de *Dedicationibus librorum*, nec non de *die natali sapientie fatali & emortuali*. Plura in posterum si daturus sit, non minorem inde nobis spondemus fructum, quam cepimus ex lectione libri jam laudati, cujus & argumentum grave est, dignumque Theologi, suo munere recte fungentis, cura, & tractatio ipsa expectationi eorum, qui non minora in rebus theologicis, quam philosophicis, rationum pondera requirunt, plenissime respondet.

88 (193) 88

AD

NOVA ACTA ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tomi III Sectio V.

ANNALES ECCLESIASTICI, AUTORE
JACOBO DE LADERCHIO, Faventino,
Congregationis Oratorii Presbytero.

Tomus XXII.

Romae, typis & sumptibus Hieronymi Mainardi, 1733, fol.
Alph. 4 plag. 21.

Operi huic jam A. 1731 coronis fuit imposita, quo Au-
tor illud summo Pontifici *Clementi XII* inscripsit. In
Praefatione, vel potius Dedicationse altera, ad *Nerium Corsianum*,
Cardinalem, directa, merita gentis *Corsianorum* celebrantur.
Si summam ipsius Operis circumspicimus, offertur nobis bi-
ennium, videlicet historia ecclesiastica annorum 1568 &
1569. Suffecerint nobis pauca, speciminis loco afferenda,
ut Lector de natura libri ipse possit judicare. *Pius IV* Edi-
ctum sanxit, ut quisque ecclesiae sibi demandatae esset praesto.
Excepti tamen sunt Episcopatus Romae finitimi, Ostiensis,
Praenestinus, Albanensis, Tusculanus, & Sabinensis. Edicto
institit *Pius V* A. 1568, prospexit redivitibus Clericorum ac vi-

Pag. 3.

14.

Bb

tz

Pag. 17.

22 seq.

25.

tz eorum inculpatz, dignitati eorum consuluit. Contumaciam Monachorum Carthusianorum Hispanorum voluit puniri, eo, quod, Apostolicis tam *Pii IV*, quam suis, mandatis neglectui habitis, subsidium ecclesie S. *Mariæ* Angelorum in thermis Diocletianis conferre recusaverant. Fratres Humiliatos reformavit, ac eis curam pastorem in sacras virgines ejusdem Ordinis ademit, ordinariis loci cujusque redditam. Eodem anno *Pius* causam *Aonis Palearii* jure voluit cognosci, qui superiori fuerat Mediolani comprehensus, Romamque perductus. Reus dixerat, Inquisitionem esse ficam, in literatos districtam. Hæc ejus erat culpa, teste *Thuano*. Auctor autem sic rationes ducit. Ediderat *Palearius* libellum, in quo subdole virus hæresium occultaverat, ideoque a duobus Officii Inquisitionis Magistris aliquid sustinuerat incommodi. Id ita tulerat indigne, ut in Oratione Senis habita proferret audaciora, nominatim hæc: *Susceptas mihi sensè inimicitias cum ceteris cucullatis, qui veluti fues, uno laso, gregatim ingruunt univèrsi.* Laudaverat *Bernardinum Ochimum*. Doctrinam Reformatorem Germaniæ haud occulte celebraverat, eisque in acceptis retulerat instaurationem literarum Latinarum, Græcarum, & Hebraicarum. Justificationem videbatur soli fiducie in divina misericordia, peccata ob Christi meritum remittente, attribùere. Improbaverat morem sepeliendi mortuos in templis. Liberius senserat de ordine & habitu Monachorum, comparans eos cum sacerdotibus Cybeles Martisque, & Gallorum Druidibus. Romæ judicibus, hæc ipsi exprobrantibus, ita respondit: *Si - - habent tot testes idoneos contra me; nihil est, quod vobis & mihi molestiam diuturniorem afferatis; mihi certum est, sequi consilium B. Petri Apostoli, dicentis: Christus pro nobis passus est, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus - - cum pateretur, non comminabatur. Tradebat autem se judicanti injuste. Judicate igitur, & condemnate Animum, & satisfate obrectatoribus meis & officio vestro.* Auctor ita de hisce judicat: *Cum nihil afferre posset, quo propriam pravitatem defenderet, tandem in furorem versus hæc dixit: An verba illa fuerint*

fuerint furiosi, alii judicent. *Pius* confirmavit Hierosolymitani S. *Joannis* Ordinis privilegia, ac ad sese traxit decisionem litis de prerogativa, inter Ducem Ferrariensem & Florentinum exortiz. *Thuanus* recte monuit, decisionem illam ad Imperatorem fuisse deferendam qua Imperatorem ac Regem Italiz. Autor id iudicii ferre non potuit; quare sic de *Thuano* arbitratur & censet: Hoc per *Thuanum* existit *Thuani* ingenium, ut, ubi Pontificio juri detraxisset se posse existimaret, jus totum Principibus adjudicaret, ubi vero de jure Principum contra Hereticos ac rebelles ageretur, jus nullum in Principibus agnosceret, ac in subditos totum transferret. *Philibertum*, Sabaudiz Ducem, ab uxore, *Margaretha* Vallesia, & eruditissimis viris, eam e Gallia secutis, partim hereticis, ab avita in Ecclesiam Romanam veneratione fuisse dimotum, idem tradit. In hereticorum illorum numero collocat *Carnesecum*, ejusque preceptorem, *M. Antonium Flaminium*. Pontifex *Ferdinando*, Austriæ Archiduci, d. 20 Jan. A. 1568 benedictum misit ensen ac pileum, ad fidei orthodoxæ propagationem, & ad hereticos profligandos. Christo eum probari morem, non vidimus additum. *Maximilianus II* Imperator, si fidem Nostro habemus, ingenti simulatione suam in *Lutheranam* sectam animum contegere ipse semper studuit. Si *Maximilianus* ordinibus suis Provincialibus concessisset, quod initio destinaverat, Augustiniam Confessionem, *Pius V* in eo fuisset, ut ipsum diademate privasset Imperatorio, atque catholicis Principibus in eius concitatis, novum Imperatorem creare decrevisset. Acta Colloquii Altemburgensis indicavit Autor non e fontibus, sed ex *Nitolas Sander*, Anglo, qui contra idem Colloquium volumen, in sex Libros distributum, edidit. De turbis per Angliam & Scotiam exortis afferuntur copiosa. *Pius* inter hæc per clandestinas machinationes *Elisabetham*, Angliæ Reginam, studuit coercere, concitato in eam Hispano. Rex Sueviæ in carcerem fuit coniectus, ac *Ericus* regno præesse cepit. De consensu Sandomirienfi proferuntur oppido falsa. Sociniani vocantur *Tridiste*, sed, quo jure, non constat, siquidem, tres Deos,

Pag. 30.

36

35

37

53

56

77 seq.

94

95

- summos, æquales, infinitos, & perfectissimos, dari, haud existimant. *Hofii* cum Elbingensibus concertationes copiose evolvuntur. *Joachimi Marlini* duriores in Pontificem Romanum emissæ loquendi scribendique formulæ reprehenduntur. Successit bellum, Hugonottis in Gallis indictum. Ducis Albani gesta per Belgium recensentur, atrocitas vero notatur, simulque *Aurora* Ducis bellici in laudes insurgitur stilo acerbiori. Enarrantur initia regni *Sebastiani*, Lusitanis dominati. Ad annum 1569 elogiis ornatur *Carolus Borromeus*, Cardinalis, qui Mediolani ad reformandos mores improbos, maximis ideo odiis expositus, incubuit. Actum cum *Philiberto*, Duce Sabaudiz, de privilegiis, ad rem ecclesiasticam spectantibus. Miratur Autor, Ducem ipsum ignorasse, *ius presentandi nominandique ad Consistorialia beneficia tam citra, quam ultra, montes sibi competere*. Deinde in *Statistis* perorat, qui, temporaria simul & spiritualia ab uno eodemque regi, reipublicæ optime administrandæ expedire credunt. Sed poterat eum exemplum Episcopi Romani, qui per regiones sibi subjectas & temporalia & spiritualia gubernat, docere, abesse ab ea Statistarum opinione absurditatem omnem. Congregatio Avellanensis A. 1569 a *Pio V* fuit suppressa. Diplomata, ad monasterium S. Crucis Avellanense, Diocesi Eugubinae subjectum, pertinentia, a *Fabio Mancinforte*, Episcopo Eugubino, cum Autore fuerunt communicata, & in calce *Tomi* hujus exstant. Papa tum *Franciscum Cellarium*, concionatorem Morbinii in Rhætia, assu capi, Romæque comburi, jussit. Miramur, si hanc doctrinam tribui, Christum non esse nostrum Advocatum. In *Guidonem Zoannettum*, Fanensem, itidem fuit animadversum. Libros *Erasmi Rotodamensis* inter hæreticos Autor numerat. *Carneseccus* & *Amicus Palearius*, Verulanus, Græcæ Latinæque linguæ Mediolani Professor, itidem supplicio ob crimen hæreseos affecti. *Palearius* A. 1568 Mediolani captus, & A. 1569 Romæ combustus fuit. In Lexico eruditorum vernaculo (*Gelehrten-Lexico*) annus 1566 fuit definitus, forsan ex errore typographi. De morte *Palearii* ita judicat Autor: *Quo mortis genere filius illæ Bellæ Palearius inter-*

terrom-

serentus, cum appareat, obstinato animo, ac perveracissima mente, nulla vi ac studio ab errorum tenebris ad veritatis lumen revocari potuisse; merito igne interimendus fuit, eterno igni, post momentaneum ac temporalem, perpetuo mancipandus. Miramur, Christum in Sadduceos haud similiter sese gessisse. Conf. Luc. IX, 54, 55, Jo. XVI, 2, & Cor. X, 3, 4, 5, Eph. VI, 10 seq. Sed festinat Autor ad compositionem discordiae in Insula Corsica, ad titulum Ducis a Papa in *Cosinum Medicum* conferendum, ad fugillanda Regis Galliarum jura, & ad imminuendam ubique *Thuari* fidem. De reformatione religioforum Hispaniae affert haud quotidiana. Concilium provinciale Ravennense, A. 1568 habitum, ex MSto communicat. Index Operi subjunctus est satis accuratus. .

Pag. 211.

244.

348 seq.

DUE TRATTATI DI BENVENUTO CELLINI, &c.

h. e.

BENVENUTI CELLINI, SCULPTORIS

*Florentini, Trattatus duo, de Arte auraria,
& de Sculptura.*

Florentiae, e typographia Magni Ducis, 1731. 4.

Alph. 1 plag. 3.

Cum rem faciunt laude dignissimam, qui antiquorum Scriptorum monumenta diligenter colligere ac conservare student, tum & eos operam praestare minime contemnendam fatendum est, qui Autorum, a nostra aetate minus remotorum, praecleara & rariora scripta ab interitu vindicare laborant. Atque hujusmodi est institutum doctissimi horum Trattatum Editoris. Qui, cum videret, quam in paucorum manibus illi essent, & quam luce digni, non diutius differendum censuit, quia prelo demum subicerentur. Vixit Autor ante duo fere Saecula, tempore *Clementis VII & Pauli III*, Pontificum Max. *Francisci I*, Regis Galliz, *Alexandri & Cosmi I*, Ducum Florentiae, qui de eo pro meritis existimare,

Bb 3

hono-

honorificisque eam alere stipendiis, & singulari ejus opera uti, non desistunt. Non manu solum & ingenio, sed stilo etiam, præstantissimus fuit, ab incomparabili *Redio* ob eam rem permagni habitus. Scripsit, præter alia, Commentarios egregios de vita & rebus propriis, iterum ac sæpius descriptos, sed nondum impressos. Libri vero de arte auraria & sculptura ab ipso Autore, dum viveret, editi, & opera *Valent. Panizzi & Marci Peri* A. 1568 impressi, nunquam deinde re-ouisi sunt. In iis, quæ ad artes commemoratas pertinent, ita liculenter & accurate exposuit, ut nullo modo dubitare liceat, quia nova hæc editio multis sit gratissima futura.

FRANCISCI ERNESTI BRUCKMANNI
Epistole itinerarie XLIX – LX.

Wolffenbützelz, apud Jo. Christoph. Meisnerum, 1735 – 1737, 4.
Plag. 22, Tabb. 21. 15.

Clarissimus Autor in edendis Epistolis suis itinerariis, de quibus jam aliquoties mentionem fecimus, etiam nunc pergit. Argumenta earum, quas in præsentî exhibemus, hæc sunt. In *Epistola XLIX, LIII, LIV, & LV*, de variis signis urbium mnemonicis agitur. In *Epistola L & LI* memorabilia Musei *Lesseriani* exponuntur. *Alteræ & quinquagesima* laudandæ *Muniz Brunsvicensium* destinata est. *Sexta & quinquagesima* Catalogum fossilium figuratorum *Guelpherbyten- sium* sistit. *Tres* denique novissimæ *Sciagraphiam Musei Bruckmanniani* complectuntur. Singulis varia continentur, oppido grata futûra iis, qui rerum naturalium studio tenentur; quibus ipsis ex lectione harum Epistolarum non leves doctrinæ suæ accessiones spondemus.

D. CARL GOTTL. ROGISS, PRACT. VRATIS-
laviensis, Specimen de Aqua salutari in forum medicum
influxu, & fere optimo contra universos morbos præsi-
dio, festinante calamo exaratum, & in
luccem editum.

Vratislaviæ, apud Michaelæm Hebertum, 1737, 4.
Plag. 5½.

Quoniam Auctor noster probe perspexit, ita nunc esse se-
 culum, ut universa propemodum Medicorum natio in
 laudes aquae simplicis effundatur, ipsemet etiam ejusdem vir-
 tutes, antiquissimis jamjam temporibus dilaudatas, concele-
 brare animum induxit. Quamvis vero ad aquam praecipue
 simplicem ejus pertineat praeconium; non tamen pituitas &
 decocta atque infusa prorsus exclusa cupit. Aqua igitur, ex il-
 lius sententia, inter medicinas simplices principem quandam
 locum sibi vindicat. Quod demonstraturus, de acutorum pariter
 atque chronicorum morborum ratione quaedam sententia
 disputat. Inter acutos primo loco commemorantur febres,
 quarum ratio in aucto praeter naturam solidorum fluido-
 rumque motu consistit. Huc etiam referuntur dolores,
 quos spasmodorum esse progeniem ostendit. Quemadmodum
 itaque in acutis morbis curandis Medici officium postulat, ut
 motus nimis intensus deprimatur, aestus extinguatur prae-
 naturalis, praeparatur & adhibetur materies ad loca excretio-
 nibus idonea, placideque & sine noxa exterminetur, & sym-
 ptomatibus obviam procedatur; ita his indicationibus Auctor
 aquam virtute sua solvente & diluente satisfacere contendit.
 In chronicis morbis viscidior & tenax magis materia abun-
 dat, fibraeque partium solidarum relaxatae & remissae aetonia
 laborant, ex quibus sigillatim hic febres intermittentes, ma-
 lum hypochondriacum, hystericum, arthriticum, ischiadi-
 cum, expendantur. Cum in ejusmodi affectibus Medici vi-
 scidos humores resolvere, ipsosque inutiles ad secessionem
 disponere, ac denique per congrua emanatoria ejicere, par-
 tes vero aetonia remissas obfirmare, conentur; id recte per
 potum aquae simplicis efficitur, quae humores spissos visci-
 dosque incidit & attenuat, & symptomata quaelibet inde ori-
 enda avertit, frigore autem laxitatem & aetonia tollen-
 do, novum corpori robur impertitur. Huc usque de usu
 aquae simplicis in se considerata Auctor disceptavit; post haec,
 an calidae antealet frigida, disquirat, & ita omnino esse,
 hancque acutis & chronicis morbis convenire, cum rationi-
 bus, tum experientia & observationibus, testimoniisque pra-
 clarissi-

clarissimorum Medicorum, imprimis vero etiam plethoram, tot morborum causam, tollere, commensurat. Nec interne tantum, sed externe quoque, in chronicorum morborum curationibus, pediluviorum, balneorum, semiscupiorum, & clysterum; forma operi fert insignem. Ut vero reliquis aquis palmam præcipere videtur pluvialis, quæ mense Martii decedit; ita, deficiente ea, modum reliquis probe reparandi cura cautionibus Noster indicat, ne utiquam vero laudes aquæ frigidae eo extendit, ut eadem febricitantes, assuetos laborantes summo, abluantur, quod medicationis generis sub examen revocat, & condemnat. Oeterna tria de hoc libello, quæ Autor ipse nos docuit, monemus: 1) illum Specimen tantummodo ac tirciniam, non vero deorum elucubratorumque Opus, neque de vino generoso, sed de aqua tantum, simplici, non generoso, sed simpliciter, ferri penam; 2) nec minus tantum, quæ ob causas, nimis festinatissimas; 3) doctiora autem successa temporis, cum Autor se diligentius preparaverit, esse expectanda.

ΠΑΡΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ,
sive totius corporis Medicina Archætypus, cunctas disciplinas medicas quoad classes & species suas supremas & subalternas omnes Tabulis medicis universalibus XV eleganti ordine & unico intuitu non tantum exhibens, sed etiam brevissime describens, &c. Autore

A. P. Q. M. D. L. E. P.

Francofurti ad Viadrum, apud Joannem Godoff. Conradi,
1737, fol.

Plag. 18.

Doctissimo Auctori, quem *Antonium Philippum Quis-*
schium, Medicinæ Doctorem legentem & Prædicum, esse,
 ex ipsa Tabularum quorundam inscriptione intelligimus, ad
 varias Medicinæ difficultates superandas, defectusque sup-
 plem-

plendos bono omine propediem accessuro, Tabulas has prodromi instar præmittere visum fuit. Quippe is in universa medicarum disciplinarum œconomia defectus aliquot, tum essentialiales, ut vocat, tum accidentales, animadvertit. Et accidentales quidem ratione ordinis & dignitatis esse putat, quod disciplinæ medicæ, omnesque ejus partes, minime in veras suas classes ordinesque distributæ, & pro dignitate sua ita distinctæ essent, ut, quænam potiores ac veluti principes essent, omnibus illico liqueret. Essentialiales vero defectus in eo consistere arbitratur, quod integra quædam disciplinarum genera, aut potiores quædam species, a corpore medicinæ prorsus adhuc absint, & præterea recensum omnium generum atque specierum disciplinarum medicarum, sive, ut illius verbis utamur, universale inventarium totius artis completum, in desideratis numeretur. His itaque defectibus mederi decrevit Autor, idque ope Philosophiæ rationalis, præcipue doctrinæ de divisione. Ut igitur periculum universæ artis faceret, undique conquisivit, quicquid ipsi necessariorum, vel minus necessariorum, disciplinarum præsto esset; perpendit deinde, quousque unumquodque jam perfectum vel perficiendum adhuc esset, & supplevit denique, quod deficere observavit. Omnes deinde disciplinas conquisitas conductasque, in congruentes classes ordinesque redactas, Tabula prima nominatantum exhibet. Quam ipsam primam Tabulam, quamvis mutata prorsus forma, hic recognoscere; operæ forsitan non pœnitendæ pretium erit, quoniam ex hoc indice omnes eæ disciplinæ principes cognoscuntur, quæ integrum corpus medicinæ ex Autoris sententia constituunt. Dividuntur itaque disciplinæ medicæ in auxiliares, seu subsidiarias, essentialiales, seu constitutivas, perficientes, seu absolventes, & plus quam perficientes, seu ornantes. Auxiliares porro dispescuntur in universales & particulares. Ad illas methodus studii medici, Librariz, seu Bibliothecæ medicæ, scientia, Technologia, seu Lexica medica; ad hæc Anatomia, Botanica, seu Phytologia, Zoologia, seu Historia animalium, Mineralogia, seu Historia fossilium, Meteorologia medica, Pharmacologia, seu scientia

materiæ medicæ; Chimia & Pharmacia, Dipnosophia- & ars magica, seu coquinaria, Formulasque conscribendi methodus, referuntur. Essentiales disciplinæ dividuntur in universalem, institutiones scilicet, & particulares, easque vel theoreticas, vel practicas. Ad theoreticas pertinent Physiologia, Pathologia, & Semiotica; ad practicas autem Diætetica & Gymnastica, Hygiene, Therapia, seu Praxis generalis, Praxis specialis, Praxis constitutionalis, Praxis casualis, seu individualis, Praxis introversa, seu reflexa, Praxis compendiaria. Perficientes dividuntur in indigenas & alienigenas, civitate donatas. Indigenarum nomen merentur Chirurgia, seu Medicina externa, & ars mæutica, seu obstetricia, item veterinaria, seu Bruto - medicina. In alienigenarum classe collocantur cum juridica, ut Medicina forensis, seu Jurisprudentia medica, tum Philosophicæ, ut Geo-choro-toposophia medica, Philoscepia medica, Phronomia medica, Statica & Metrologia medica, Mechanica & Organica medica, Chronologia medica, Apodemica medica, Medicina consultatoria. Denique plus quam perficientes dispescuntur in historicas, politicas, & sacras. Prima classis complectitur Medicinam sectariam & liberam, Historiamque medicam; altera Medicinam publicam, seu Politicæ medicæ scientiam, itemque prædentiam medicam, seu Medicinam acroamaticam; tertia Medicinam Biblicam, Alchymiam, Medicinamque magicam & pneumaticam. Ohe satis est!

Per varios casus, per tot discrimina rerum,

Tendimus in Latium.

Sed pergamus. Tabulis enim 14 reliquis figillatim disciplinas magis necessarias, & a præceptore addiscendas, persequitur, speciesque earundem supremas, medias, & infimas, subordinat, ita; ut omnes hæ Tabulæ præter præter similes, nec ova ovis similiora, videantur. In hunc itaque censum veniunt Anatomia, Botanica, Pharmacologia, Chemia, Formularia, Institutiones, Physiologia, Pathologia, Semiotica, Diætetica, Hygiene, Praxis medica, Chirurgia, Jus medicum, Geosophia medica, Medicina consultatoria, Medicina schismatica, Medicina acroamatica. Ubique inter species

cies supremas universalium, sive, ut vocat, instrumenta-
 lium, ordines primo loco ea de causa posuit, quod re-
 liquas species omnes referent aperiantque. Et, cum non o-
 mnes viva præceptoris voce proponi debeant, variis signis
 appositis, asterisimi, crucis, mercurii, solis, &c. indicavit,
 in prælectionibusne ea explicetur, an vero ex usu & solis li-
 bris addisci queat. Ceterum, easdem sæpenumero species di-
 versis Tabulis non sine causa repeti, ipsemet Autor confite-
 tur, qui, hoc ipso labore non contentus, ad constitutionem
 quoque cujusvis disciplinæ medicæ peculiari quodam Opere
 Systematico recensendam & exhibendam, fida ejusmodi ac
 diuturna experientia, qualem oculatiores Medici & Phi-
 losophi requirunt, suffultus, se accinxit, illudque lucubrati-
 onibus aliquot annorum ad umbilicum perduxit propeno-
 dam; inter medios vero hos labores præsentibus conscriben-
 dis Tabulis deditus fuit. In epilogo, quot annos disciplinæ in
 Academiis tractandæ requirant, & quo ordine tractari de-
 beant, condocet, cum futuris suis censoribus de quibusdam
 conditionibus agit, atque ipsemet errores quosdam suos de-
 fectusque & mendas recenset, & partim excusat, partim be-
 nevole corrigendas lectori commendat; de quarum plerisque
 nos etiam ipsi litem nullam movebimus. Neque tamen Au-
 tor humanissimus ægre feret, si ea ipsa lege, quam posuit, sine
 omni amore & odio, libere tamen & candide, jam de his Ta-
 bulis sententiam pronuntiemus. Usus fructusque, ex istis
 capiendus, ad quem forte respexit, nobis perquam exiguus, &
 neque in subsidio memoriæ, nec in doctrinæ incremento, ad-
 modum memorabilis, videtur. Certe, cum tiro tot disciplinas
 prima facie contemplatur, facile amplitudine studii absterretur
 ab ejus tractatione, ut adeo singulari ad Medicinæ cultor-
 es præfatione, hos ab isto metu liberare, Autor habuerit ne-
 cesse. Et profecto metuendum est, ne plures, inprimis ii,
 quibus a Tabularum perustratione caput dolet, illis turbentur
 magis, quam ad faciliorem medicinæ cognitionem ducan-
 tur, & memoria tot inutilibus divisionibus obruta, sum-
 mam universæ Medicinæ confuse & perplexe complectantur,
 præcipue, cum in omnibus fere Tabulis ordo & selectus desi-

derari videatur. Fundamenta enim divisionis, quæ Logicorum præceptiones insulcant, non ubique observavit, unde sæpius incongruæ admodum divisiones oriuntur. Provocamus exempli causa ad primam statim Tabulam, superius a nobis repetitam, de cujus divisionibus ipsimet Lectores judicent, artis cogitandi, & sigillatim accurate dividendi, gnaviter periti. Deinde multæ divisiones profus superflue excogitantur, quibus hinc species disciplinarum in infinitum prope multiplicari solent; e. g. in altera Tabula Anatomia dividitur in instrumentalem, principalem, & minus principalem. Instrumentalis dividitur in typicam, seu schematicam, & antitypicam, seu veram. Typica in verbalem, seu institutionem anatomicam, & realem; verbalis in vocalem, seu per vivam vocem fieri solitam, & literalem, seu per literam scriptam, h. e. per libros & Autores factam; realis in superficiariam, seu planam in figuris & iconibus, delineatis, pictis, aut sculptis, vel incisâ & impressis, & solidam, in simulacris ex ligno, ebore, ære, cera, &c. statuaria, fusoria, aut plastica, arte formatâ, conspicuam, dividitur. Antitypica abit in enchireticam, seu administrativam practicam veram, quæ & methodus incidendi dicitur, experimentalem, quæ variis experimentis, e. g. injectionibus, insufflationibus, ligationibus, &c. functiones corporis humani illustrat, pharmaceuticam, seu balsamationem funerum, & præparationem partium durabilem, & denique demonstrativam, seu demonstrationem & explicationem partium methodicam. Quis vero has partes singulares seu species Anatomix esse diceret? Hac enim ratione ex Autoris mente 27 ejus species forent. Miramur, ipsum non longius esse progressum, atque e. g. Anatomiam solidam denuo in ligneam, eburneam, ceream, &c. divisisse, quoniam ita plures futuræ fuissent ejus species. Neque minus divisionem omnium primam in Anatomicam vocalem & literalem ad omnes alias disciplinas transferre facile fuisset. Habemus enim Botanicam, Physiologiam, Therapiam, &c. vocales & literales. Porro non ubique singulæ species in veras suas classes relatæ videntur; e. g. cur Anatomia demon-

monstrativa ad instrumentalem refertur? Quid enim Anatomia principalis physiologica fundamentalis secundum Autoris appellationem & divisionem aliud agit, quam partes demonstrat & explicat, & quomodo proinde demonstrativa illa ab hac distinguitur? Contra ea cur Anatomia subtilis, quæ intimam partium structuram, minimasque res, oculorum aciem eludentes, microscopiorum ope detegit, ad Anatomiam principalem physiologicam minus fundamentalem refertur? cum ad instrumentalem ex ipsa Autoris methodo potius pertinere videatur, quoniam microscopiis tanquam instrumentis utitur, minimas detegendi partes, quas intellectus non refecat. Neque minus ex Autoris methodo multæ artes in censum disciplinarum medicarum veniunt, quæ tamen nullo modo ad Medicinam spectant, nec sine dedecore & ignominia cum eadem copulantur. E. g. in classem Anatomix minus principalis refertur quoque corporis animalis bruti sectio illiberalis & mechanica, qualis a laniis & castratoribus suscipitur. Bone Deus! quid hæc ad Medicinam? Cur non excoriatores etiam associavit, ut eo splendidius nobilisque foret collegium? Mirabamur initio, artem carnes elixas vel affas perire in conviviis dissecandi non perinde, ut reliquæ, hic esse inter Anatomix species numeratam. Sed ecce! in epilogo inter defectus adhuc supplendos omnino refertur, atque huic loco assignatur, *Anatomia convivalis, seu dapalis, nimirum carnum affarum præsecatrix & structrix, Germanis dic. Fürschneide-Kunst.* Ita etiam anatomem corporis vegetabilis in liberalem & eruditam, seu physico-mediceam, & illiberalem, seu mechanicam, hancque rursus in fabricilem & œconomicam, dividit. Quis vero unquam fabros lignarios, aut servos, qui ligna pro culinæ usibus findere solent, vel coquas, quæ radices petroselini aut pastinacæ secundum longitudinales fibras itidem pro culinæ usibus discindunt, in Anatomicorum classe quæsiturus esset? Nequicquam hic de nexu dicetur & similitudine. Quicquid nullo modo ad sanitatem conservandam & restituendam aliquid tribuit, nullam cum Medicinæ nexum habet. Denique & il-

lud mirum videbitur, in tanta divisionum farragine nonnullas tamen, easque jam ante usitatas, & nonnullius momenti, fuisse omittas. Ut taceamus anatomen metallorum & mineralium spagyricam, quæ æque facile ac anatome plantarum hic inventura fuisset locum; ut taceamus etiam divisionem Anatomiz in philosophicam, theologicam, juridicam, medicam, quam nonnulli ratione finis & usus attulerunt; certe Osteologia in-cognitionem ossium recentium & siccorum magno fructu distribuitur, ipsumque *Celeb. Winslowium* in Anatomia sua separatim de ossibus siccis & recentibus disseruisse constat. Ceterum exempla semper ex Tabula altera de Anatomia petimus, non quod ea deterior esset omnibus aliis, sed quod prima semper nobis obvenit, nec opus admodum fuit, ea, quæ supra hinc inde notavimus, sollicitè pervestigare, quæ alias in reliquis æque clare, si non clarius, in oculos incurrunt. Sed falius fere de his rebus disputavimus, quam pro earum, & libelli, dignitate.

PRINCIPI DI FILOSOFIA CRISTIANA SOPRA lo stato nuziale, &c.

h. e.

PRINCIPIA PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ de Statu nuptiali, ad usum virginum generosarum, superstructa rationi divinæ & humanæ, nec non auctoritati ecclesiasticæ ac profanæ. Opus utile & necessarium, non tam juventuti utriusque sexus, quam patribus, matribus, ac ejusdem moderatoribus. Autor est Comes FRANCISCUS BRETTEA, Utinensis, qui illud inscripsit *Excellentissimæ Domine CÆCILIAE MOCENIGÆ CORNARÆ.*

Patavii, typis Josephi Comini, 1730, 4.

Alph. 2 plag. 12.

Fragilitas sexus foeminei moderatore indiget. Sicut enim artificum singulis, pro diversitate artificiorum, diversi imminet

maient morbi; ita etiam ætas, sexus, & alia momenta, singularem requirunt curam, & morborum moralium depulsiorem. Quibus rationibus Autor fuit adductus, ut sese puellis, matrimonio destinatis, præberet ductorem & magistrum. Opus universum *Capitibus XXIII* constat. Exponit in eis de societatis humanæ commodis, ac matrimonii dignitate. Statum virginitatis existimat matrimoniis perfectiorem, nec tamen, usquequaque id verum esse, affirmat. Differit copiose de fine matrimonii genuino, remotis consiliis spuris & inhonestis, quibus complures ad nuptias contrahendas impelluntur. Impuros Manichæorum fines detestatur. Continentiam Spartanorum prædicat. Scopum primum collocat in procreatione ac educatione proles, secundarium ponit in amicitia & ope mutua. Inquirit in mala & incommoda, quibuscum matrimonia copulata sunt nonnunquam, eaque sæpius credit exaggerari nimium. Inquirit deinde etiam in opportunitates & bona seu commoda conjugiorum, quæ, ipso iudice, sunt conjugum fidelitas, proles in salutem reipublicæ nata, & sacramentum, quo nomine Pontificii matrimonium insignire consueverunt. De adminiculis rationibusque, quæ animos commovent, multa monet. Dona naturæ & gratiæ expendit. *Motiva*, quæ vocant, sæculo propria, rationi conformia, christiana, imperfecta, inconsiderata, levia, puerilia, & vana, recenset. Conditiones & requisiti nuptiarum legitime & salubriter contrahendarum momenta sollicitè enumerat, testimoniis Patrum & Philosophorum ubique ad satietatem usque usus. Agit deinceps de nobilitate, divitiis, pulchritudine, robore, ætateque debita, de obedientia & honore erga parentes, de modestia animi, virginum virtute prima, de modestia externa, de vestibus ac ornamentis, de conversationum ratione, de usu ciborum & mensæ, de theatris spectaculisque, modestiæ nocentibus, de charitate, de actibus pietatis & misericordiæ, de temporis bono impendio, de gradibus cognationis ac dispensationibus, quas vocant, ecclesiasticis. Persequitur, hisce pertractatis, Autor doctrinas de sponsaliis ac tempore, quod sponsalia in-

ter

Pag. 463
seq.

ter & nuptias interceptum fuit. Tandem differit de nuptiis moderate & prudenter, atque sic Operi coronidem imponit. Inferuntur etiam preces, celebrando matrimonio destinatae, ex Rituali & Missali Romano. Nec sententiae sanctorum ecclesiae Patrum ac saniorum gentium omittae sunt, quin potius larga earum seges in singulis fere paginis deprehenditur. Methodus est Ramifica, genus autem scripturae planum & scopo accommodatum.

AMMESTRAMENTI DEGLI ANTICHI, &c.

h. e.

DOCUMENTA ANTIQUORUM, LATINE & ITALICE, collecta & edita per F. BARTHOLOMÆUM DE S. CONCORDIO, Pisanum, Ordinis Fratrum Prædicatorum.

Florentiæ, typis Dominici Marizæ Manni, 1734, 4.

Alph. 2 plag. 5.

Pag. 22.

Celeberrimi Patres *Quotif* & *Echardus* Parisiis A. 1719 Scriptores Ordinis Prædicatorum recensitos, & notis criticis illustratos, ediderunt. Sed *Bartholemaeus de S. Concordio* vix eorum recensione attingitur. *Antonius Franciscus Marini* copiosorem vitæ descriptionem suppeditavit Editori, præcipue ex libro, Pisis A. 1675 edito, qui ita inscribitur: *Memorie sacre delle Glorie di Pisa, raccolte da Pietro Cardosi, Cittadino Pisano*. Unde intelligitur, *Bartholemaum* ex vetusta & generosa familia *Granchiorum*, Pisis celebri, fuisse ortum. *Rinierius Granchius*, Pisanus, *Poema historicum de Bellis Tuscia* composuit. *Bartholemaeus* A. 1262 in castello S. Concordii, in Barbarecina, intra tractum Pisanum, in lucem fuit editus, natus ad literas optimas, primum in patria laureatus & Canonicus Primizialis ædis in urbe Pifarum, si *Cinellio* accredimus. Annos natus quindecim, teste *Cardosio*, vestem *S. Dominici* sumpsit, initiatus in Cœnobio *S. Casarina* intra patriam. Studiis non solum inibi, sed etiam Bononiæ & Parisiis, egregie excultis, con-

mercia literaria adhibuit. Ipse bonum egit Grammaticum, scripsitque *de pronuntiatione vocum Latinarum, de Arte poetica, de Orthographia*, Annotationes aliquot ad *Senecam & Virgilium, de Memoria artificiali, Sermones quadragesimales*, Lugduni A. 1519, teste *Caveo*, editos, *de Astrologia, Tabulam ad inveniendum Pascha, Chronica S. Catharina*, ad A. 1347 deducta, *Summam de Casibus conscientiae*. Ipsum exstitisse Doctorem Decretorum, & *Summam Pisanam* scripsisse, patet ex Bibliotheca ædis cathedralis Moguntinz. *Summa Pisana* fuit typis edita A. 1447 d. 2 Julii. In fine additum legitur: *Predictus Fr. Bartholomeus, compositor hujus libri, obiit an. Dom. 1347 secunda die Julii*. Composuit præterea *Compendium moralis Philosophiæ*, *Tractatum de Virtutibus & vitiis*, Expositiones nonnullas Logicæ & Metaphysicæ *Aristotelis*. Opus *de Documentis antiquorum* complectitur locos communes, ex 120 Scriptoribus collectos, Latine olim scriptos, ab ipso autem in Italicum sermonem conversos. Exstitit *Bartholomeus* indefessus in studiis, temperans admodum in victu, memoriæ beatoris, vitæ austeræ & severæ, multiplici & exquisita doctrina ultra seculi sui feces excultus. Sepultus fuit in æde sacra S. *Catharina* intra urbem Pifarum. Opus hoc ipsum abit in 40 Distinctiones, quarum singulis aliquot continentur propositiones, quæ confirmantur testimoniis veterum Scriptorum, easdem illustrantium, & eundem sensum complectentium. Proœmium & Distinctio prima aperit titulum *de corporis pulchritudine, de fortitudine, & de sanitate*. Si quis dixerit libri summam florilegium ethnicum, e vetustis Latinis Scriptoribus concinnatum, is a vero haud adeo longe aberraverit. Optandum esset, ut sententias eruditorum cujusque Seculi singulares nobis succincte aliquis eundem in modum subministraret, in compendium redactas.

Pag. 27.

30.

31.

DISSERTATIO DE EUGUBINA CATHE-
dra, Metropolitanae sedis Urbinatis suffra-
ganea.

Dd

Urbini,

Urbini, typis Vén. Capellæ S. S. Sacramenti, 1727, 8.

Plag. II.

Benedictus XIII A. 1725 Bullatas Pii IV, A. 1563 datas, confirmavit literas, quibus sancitum, ut Ecclesia Eugubina existat suffraganea ecclesiæ Urbinensis. Hæc fuit hujus Dissertationis origo & occasio. Pius IV ita decreverat futurum ea lege, ut vel accederet consensus Episcopi Eugubini, vel, sede ejus vacante, decreto suus constaret honos & vigor. Effectum vero decreti suspendit, donec harum duarum conditionum altera impleretur. Suspendi autem posse legis effectum ab ipso legislatore usque ad tempus quoddam, & ipsa ratione, & multis exemplis, & ipso Concilii Tridentini usu, demonstratur. Consensus quidem Episcopi Eugubini tum non accessit. Sed sedes Eugubina A. 1599 vacavit, & inde ex eo tempore Archiepiscopus Urbinensis jure metropolitico uti cœpit erga Episcopum non dissentientem. Usus ipse in consuetudinem abiit, quoties postea vel novus Episcopus Eugubinus fuit creatus, vel novus Archiepiscopus Urbini factus. Episcopi Eugubini, testesque fide digni, eam non dissimularunt. Concordat Liber provincialis, quo curia utitur Romana. Ughellius hæc non satis habuit cognita, ideoque in errorem incidit. Quicquid enim ante annum 1599 actum, vel elapso anno 1660 post litem motam gestum fuit, id rei penitus introspectiendæ est minus idoneum. Favet quidem Ughellio scriptum Clementis XI, de instituendo Episcopo Eugubino editam, & modus ille, quo Benedictus XIII eum ad Concilium Romanum evocavit. Favet ei hoc momentum, quod Episcopus Eugubinus Bullatis Pii IV literis non consenserit. Sed, judice Nostro, Pius IV potuit pro supremo suo jure discernere, ut vel sine consensu Episcopi Eugubini sedes Eugubina sedi Urbinensi subiceretur. Id quod ipse illustrat exemplis Urbani II, Cælestini III, Joannis XXII, Innocentii II, Pii II, Gregorii XIII, Sixti V, ac Clementis XI. Potuit itaque, ut ille quidem existimat, Pius IV subicere Ecclesiam Eugubinam ad tempus usque illud, quo eadem Ecclesia vacaret, Eccle-

Ecclesiaz excellentiori. Removet Autor deinceps objectiones eorum, qui tradunt, sede vacante nihil esse mutandum: obolare regulam XIII Cancellariæ *de unionibus*, siquidem hic non agatur de unione: Eugubium proprie non esse situm in Ducatu Urbini, licet eidem Duoi paruerit: Eugubium existere in regione suburbicaria intra centum mille passus. Monet idem, alias civitates, quæ propius ab Urbe absint, esse a provincia Romana distractas. Adjungit, Romanum Pontificem esse etiam Patriarcham & Primatem & Archiepiscopum & Episcopum, quæ dignitates non re ipsa, sed ratione sola, sint sejunctæ. Unde consequi arbitratur, Diocesin Romanam non esse imminutam, cum Episcopatus Eugubinus ab ea distractus, & provinciæ Urbinensi fuit adjectus. Nec id ad rem facit, eodem arbitrate, quod jurisdictio præfecti Urbis intra centesimum lapidem contineatur. Nam illa inter jurisdictionem Præfecti Urbis & Romani Pontificis comparatio, uti ipse sentit equidem, in contumeliam sanctæ sedis excogitata fuit ab Hæreticis, egregie vero confutata a Catholicis scriptoribus. Addit, dici non posse, Eugubium existisse intra fines diocesis Romanæ; sed existere illud intra fines Provinciæ seu Metropoleos, a qua eodem jure, quo aliæ urbes multæ, potuerit sejungi. Metropolis Romana primo complectebatur omnem Italiam, in regiones duodeviginti divisam. Posthæc Metropoli Mediolanensi septem regiones fuerunt attributæ, aliæ autem Aquilejensi, aliæ Ravennensi, si Nostro fidem habemus. Circa medium Seculi VIII plures inde disjunctæ fuerunt urbes a Metropoli Romana, quippe in qua duntaxat LXIX remanserunt Episcopi, sine interventu sedi Romanæ subjecti. *Innocentii III* tempore provincia Romana inter Capuanam & Pisanam interjacuit media. Post illud temporis ad angustiores redacta fuit cancellos. Ex *Sirmondo* hæc constare possunt. Potuit igitur *Pius IV* de Eugubio id decernere, quod de multis aliis sedibus Episcopalibus alii Pontifices decreverant. *Benedictus XIII Pii IV* decretum confirmavit citra Episcopi Eugubini, cujus rationes in contrarium allatæ hic refelluntur, licet & *Be-*

Pag. 69.

74.

78.

82.

90.

pag. 92. *nedictus XIII* Episcopo recentissimo Episcopatum ea lege, ut decreto esset honos suus, contulerit. Hisce Dissertationis capitibus Autor adjecit varia testimonia, Diplomata, & decreta, quæ scire non cujusque interest, ideoque a nobis præmittuntur.

Biblischer Untersuchungs-Schriften erster Versuch, x.

h. e.

BIBLICARUM DISQUISITIONUM SCRIPTA, in quibus divisio, nova translatio, & usus librorum Biblicorum, una cum Observationibus Philologicis, examini publico subjiciuntur. Tentamen primum, continens duas primas partes Geneseos, a primo Capite ad octavum.

Halberstadii & Lipsiæ, sumtibus Christiani Friderici Schopp,

1737, 4.

Plag. II.

Autor, quem *Georgium Venzkyum* esse ferunt, libro de præfata Hebræorum Accentuatione insignem, laborem hunc Philologis ac Commentatoribus sacri Codicis tradidit, eorumque virgulæ submitit criticæ. In Præfatione, translationem novam & minus vetitam, & salutarem, esse posse, ad minimum ob usum privatos, contendit. Prædromum edit per modum Dissertationum, summa ope nitens, ut sensum literalem solide demonstraret, ac, iusta ratiocinandi forma usus, deinde ad pietatem instillandam transferat. Eorum, qui in hoc scientiæ genere sunt exercitati, est, & approbanda probare, & dubia indicare, & falsa refellere. Hanc sibi Cl. Autor in negotio, quod magno animo suscepit, legem scripsit. Nec ab ejus instituto erit alienum, Werthemensem Interpretem subinde in viam revocare, & errores, quos omnino admittit infelix ille translator, pro eo, ac par est, significare & evellere. Singulis semestribus sese Tentamine novo Opus esse continuaturum, promittit, ratus, successu temporis versionem inde Latinam adornatum iri. Versio ipsa

ipsa ita est comparata, ut plerumque sequatur *Lutherum*, ut accentuationis normæ sit conformis, ut obscuriora conetur lucidius transferre, ac ut leges linguæ Germanicæ minus violet. Indicabimus notatu digniora. Vocem **שָׁמַיִם** vertit per *celos, die Himmel*, voces **רְבֵי רֵבֵי** per *vacuam & indigestam molem, aden und roben Klumpen*, **רָקִיעַ** per *atmosphæra, terras ambientis, tegumentum, die Ausdehnung, Gen. I, 6, 7*, sed eandem vocem v. 14 reddit per *vastum intervallum, weite Kluff*, ac v. 17 per *late patentem ærem, ausgedehnte Luft*. Voces **שָׂרָץ חַיָּה** v. 20 exponit per *quavis natatilia, eaque viva, animalia, allerley schwimmende lebendige Thiere*, **תַּיִמִּים הַיָּם** v. 21 per *magnos pisces marinos, grosse See-Fische*, **רֶגֶם כָּנָף** per *pennatarum avium genus, gefiedertes Gevögel*, **יָם יָם** per *Seen, maria, v. 22*. Reliqua fere respondent in primo *Genescos Capite* versioni *Lutheri*. *Capitis secundi incisum secundum* transfert per *plusquamperfectum. Incisa 5, 6, & 7*, sic reddit: *Antequam ullus frutex campi in tellure existeret, necdum ulla campi herba cresceret; (nam Deus nondum pluere in terram jusserat, nec adhuc homo existerat ad tellurem colendam,) tum vapor ex terra adscendebat, & rigabat omnem terræ superficiem. Arborem cognitionis boni ac mali ad v. 9 vocat niinis concisæ arborem exploratoriam; den Probebaum. Voces incisæ 12: שֵׁם הַבְּרִילַח וְאֵבֶן הַשֹּׁהַם* ita reddidit: *Ibi quoque invenitur bene odoratum gummi bdellium, & lapis pretiosus beryllus. Cum vero superficies terræ antediluvianæ penitus fuerit immutata & conversa, præstaret utique, hæc ita vertisse: Ibi exstabat bdola & lapis Schoham. Quæ enim sunt dubia, nec ad minimum verosimilia, ea in versionem ingredi, fas non est. In v. 14 vox שָׂרָת redditur per Euphraten. Sed nondum est certum, an Euphrates unquam ea voce designatur, nec potius Orontes. Ezechiel certe Euphratem videtur vocare אֲבָרָה, quæ appellatio cum Euphrate satis concordat. Undenam vero innotescet, Euphratem jam exstitisse ante diluvium universale? De reliquo Autor credit, *Adamum* imposuisse animantibus nomina, & *Evam* ex costa fuisse conditam. Prius per sese patescit; posterius*

Pag. 1.

2.

4.

5.

stertius vero innititur significatui vocis שׂוֹרֵץ , quæ an costam designet, quæri potest. In *Capite tertio* serpens maximum, ut cunctis hominibus, ita Criticis præcipue, facessit negotium. Si serpentem proprie sic dictum intelligis, quomodo tum valdeis protevangelium complexui orationis eximere, nec illud de serpente naturali exponere, cujus in *inciso* proxime antecedenti mentio fuit injecta. Sin vero crediderimus, diabolum serpenti sermonem indidisse, tum ea addimus, de quibus in toto *Capite* nihil commemoratur. Itane ignoravit *Eva*, serpentes facultatibus mentis carere? Si illud haud ignoravit, ratio vix afferri potest, cur serpentem haud fugerit, nec animadverterit, insolitæ rei tantum adesse monstrum. In *inciso primo* serpens comparatur ratione calliditatis cum

Pag. 7.

$\text{כָּל־חַיָּוִת הַשָּׂדֵה}$, *omni substantia viva, ruri agente*. Qui per חַיָּוִת intelligunt cum Autore *feram*, non possunt, quin serpentem ob oculos habeant naturalem. Sed, si vox חַיָּוִת , חַי , *vivus, a, um*, potius substantiam feram, quam animatam & vivam, designat, quomodo tum *Eva* dici potuit $\text{מִתְּחִלָּה מִן הַחַיָּוִת}$, *mater cujusque vitam habentis*? v. 20. Ipsa certe ferarum mater haud exstitit. Quis חַיָּוִת טָמֵא , *suppositum*, seu *substantiam viventem*, Gen. I, 21, 24, exponere audebit per *animam bestia ferae*, vel per *bellua vitam*? Cum *Adamus* & *Eva* in peccatum inciderent originas, res creatæ omnes, & cuncta, quæ vitam agunt, animalia, ruri agebant & in propatulo. Quare, serpentem, id est, fatenam, callidiorem dici quavis substantia creata, homine ipso non excluso, non credimus? Ita certe protevangelium sibi constat, & reliqua de diabolo satis pulchre exponi possunt, quæ ad serpentem naturalem videntur spectare. Autor *intisum* & ita reddit: *Quo factò, audiebant vocem Dei tonantem, samque horti intervalla pervadentem, die ad refrigerium conversa*. *Incisum* 7 Cap. IV sic vertit: *Nonne fit, si pius exstiteris, receptio? & nonne, si minus fueris pius, piaculum ad januam cubat? ipse (Abel) vero ex animo tibi erit deditus, ac tu ipse dominaberis*. Formulam $\text{אֵת־הַיָּמִים הַלְלוֹתֶיךָ}$ v. 3 exponit per hæc verba: *Post finem anni, anno integro elapsa, nach dem Beschlus-*

se

se etneq; Fabrs. Sed ita nondum intelligitur, cui usui & fini illa temporis nota inferuiat. Si cogitauerimus, eandem loquendi formulam, *Dan. XII, 13*, obviam, exitum finemque rerum ac extrema seu ultima temporis designare; tum patet ratio, cur *Cainus* a percussoribus metuere potuerit, scilicet a filiis nepotibusque *Abelis*. *Incisum 13* ita vertit: *Pena mea est intolerabilis.* Ac deinde *v. 15*: *Dominus Caini in confirmationem edebat signum.* Dabimus porro specimina ex *Capite sexto*. In eo Noster verba illa **רוחי לני ירח לעולם** *v. 3* sic vertit: *Spiritus meus non continuo munus oleuchticum in homine administrabit.* Vocem **תבוא**, quam alii *arcam* appellant, exposuit per *adificium, Gebäu.* Omittimus alias minoris momenti emendationes. Per *Spiritum Dei, aquis superimminentem*, ventum vehementiorem nulla veritatis specie intelligi, solide in animadversionibus idem indicavit. Per aquas *επαραισ* recentiores merito ceperunt designare humores, qui in mundi planetis inveniuntur. In *Capite tertio* non diabolium, sed serpentem naturalem, designari, multis dissentisque argumentis Autor evincere allaborat. Si conjecturas licet conjecturis addere de loco, in quo arca subsedit, & ubi *Noachus* in terram pedem extulit, non putamus, veritati nos repugnatueros, si per *Ararat* intelligamus *Aradum*, *Syriæ littoralis insulam.* Ex hac promulgate de Autoris tum scopo, tum diligentia, tum intelligentiæ gradu, cuique iudicium ferre erit integrum, qui ipse æqui bonique consulet ea, quæ, admonitu & precibus ejus adducti, bono animo, non carpendi pruritu, passim attulimus. *Dam vero strepitus ille, quo Interpres Werthemensis ecclesiam commovit, homines ad linguas authenticas colendas reddidit attentos, nostrum est, Autorem per ecclesiæ salutem obtestari, ut stadium, quod decurrere cœpit in hoc Opere, strenue in posterum prosequatur. Quem in finem nos ipsi & res secundas, & incolumitatem virium, ex animo comprecamur.*

Pag. 4 seq.

16 seq.

FRATRIS HYZANTHUS SERRY, PRIMARII THEOLOGI PATAVINI, ab ALOYSIO MARIA LUCINO,

CINO, R. J. C. G. *aperta jam fronte provocati, iterata Defensio, seu Infallibilitatis Pontificiæ justis terminis circumscriptæ fusior explicatio, firmiorque defensio. Dissertatio apologetica, secundis curis adornata, adversus novissimum Privilegiorum Pontificiorum Vindicem, eundemque novo addito editioni suæ secundæ Supplemento obstinatius annitentem. Editio secunda, aucta & castigata.*

Parisiis, apud Antonium Dezallier, 1735, 8.

Plag: 9.

Eprelo emerferat Venetiis A. 1735 editio secunda libri, A. 1734. vulgati, ita inscripta: *Romani Pontificis privilegia adversus novissimos oses vindicata*, cui ad calcem additum est *Supplementum*, sex paragraphis distinctum: quo Opusculum *Serryi*, ante sex menses publicatum, *de Pontificiæ infallibilitate justis terminis circumscripta*, refutare aggressus est Autor P. M. *Aloysius M. Lucini*, S. R. Inquisitionis Commissarius generalis. Ut lucem *Lucini* factus insperatus vix adspicere cœpit, ipse parenti hoc ipso momento subductus, claustroque & fera fuit cohibitus. Adspiravit paulo post partui illi aura clementior, nec multum effluxit temporis, cum *Serryus* vindicis privilegiorum Pontificiorum conatus infringere ac repellere cœpit, prohibens, quo minus vindex sese superbius æquo esserat. Id ut aptè expediteque fieret, ipse Opusculum suum *de Infallibilitate Pontificis justis terminis circumscripta* recudendum, & curis secundis elimandum, incudique reddendum, existimavit, ut, infertis passim amplissimis additamentis, spicula, quæ *Lucinus*, editor novi Supplementi, intendit vibravitque, retunderet, denuoque sententiam argumentis, tum ab autoritate, tum a ratione, petitis, confirmaret. In eo, quod caput est rei, uterque concordat. Questionem de modo extricare contendit & unus & alter. *Lucinus* eum profuse & laxè exponit; *Serryus* eum terminis quibusdam circumscribit, ut objectionibus

nibus communium adversariorum eo commodius possit face-
 re satis. Tractationem hanc posterior Articulis conclusit
 duodecim. Primo suscepti consilii causas aperit; secundo pri-
 mum intentatz sibi querelz caput repellit, ostendens ex ge-
 nuinis Romanz ecclesiz doctoribus, debere Pontifices summos
 consulere patres, antequam iudicium ex cathedra proferant, si
 a Deo optimo privilegium indeficientiz accipere velint, in
 aliqua fidei controversia dirimenda. Provocat eo nomine
 ad *Melchiorum Canum*, ejusque *Lib. V de Locis theologi-
 cis Cap. 5*, ad *Sylvestrum Priarium*, *Joannem Vignarium*,
Dominicum a S. Thoma, *Bellarminum*, ac ipsum Cardinalem
Albitium, qui *Tractatu I de Inconstantia in fide Cap. 3* docet,
*Miligens controversie definienda examen, debitamque peritorum
 consultationem, media esse necessaria ad infallibile iudicium
 proferendum: que nisi Pontifex adhiberet, inconsiderate ac
 temere ad res de fide definiendas accederet.* Addit Autor:
*Ecquis autem sibi fingat, Deum infallibilitatis gratiam Pontif-
 ici, inconsiderate & temere judicanti, collaturum?* Articulo
 tertio secundum querelz caput refutat, ostendens, *Lucinum*
 depreffisse Cardinalium dignitatem, quippe qui Romanum
 hodie Clerum constituant, & prae ceteris a Pontificibus maxi-
 mis in consilium sint adhibendi. Vetus formula profes-
 sionis fidei Romanorum Pontificum sic habet: *Si qui emer-
 fuerint contra canonicam disciplinam, ego cum filiorum meorum
 S. R. E. Cardinalium consilio, directione, & rememorations,
 ministerium meum geram, & emendare curabo.* Quod ipsum
 institutum, res cum patribus purpuratis communicandi, ab
 omnibus Pontificibus continuatum fuisse, docet Liber Ceri-
 monialis, sive Rituum ecclesiasticorum sanctz Romanz Ec-
 clesiz, imo docuerunt Cardinales ipsi A. 1727, Abbas Pa-
 normitanus, *Zabarella*, aliique, *Lucinus* vero, rem in prisca
 ecclesiz veteris disciplina sese habuisse aliter, putavit. Cui
 Noster objectat, quod jam secundo ac tertio Seculo existit
 Romz, *presbyterium*, sine cujus consilio & assensu nihil sta-
 tuere, nihil definire, solebat Romanus Episcopus, teste Episto-
 la *S. Cornelii*, Romani Episcopi, ad *Cyprianum*, quz est 46 in-

Pag. 17 seq.

24 seq.

29.

32.

ter *Cyprianicas*. Adficiuntur testimonia confirmilia *Siricis* & *Innocentii I. Cyprianus Epist. 55* vocat hoc presbyterium *florētissimum Clerum, cum Romano Pontifice presidentem*. Presbyterio illi senatum Cardinalium successisse, Noster arbitratur. Articulo tertio tertium, illudque præcipuum, intentæ querelæ caput fusc lateque retunditur. *Lucinus* queritur, *Serryum* contendisse, consultationem maxime Cardinalium necessario a Pontificibus esse decisioni instituendæ præmittendam, eamque non qualemcunque, sed & *consensionis, adhesionis, approbationis, atque consensur*. Nonnulli Romanensium eam consultationem quidem per se bonam & honestam existimant, non tamen necessariam, ut Pontifex definiat *ὁσφελῶς*. Alii tamen bene multi, eam esse necessariam, & Cardinalium assensionem & Consultorum, sin minus omnium, plurium tamen, æque necessariam, arbitrantur, ut iudicium ex formula & ex tribunali latum censeatur, cum infallibilitatis privilegio. *Lucinus*, assensum quorumcunque Consultorum, Cardinalium quoque, iudiciis Pontificis datum, non nisi consultivum seu consultatorium esse, ac minime iudiciale, nihilque ad infallibilitatem iudicii Pontificii conferre, ait: imo, consensum omnem non nisi meræ obedientiæ dicendum esse, pronuntiat. *Serryus* id pernegat, eo quod consultatio & assensus Cardinalium sit medium necessarium, ut infallibilitatis gratia conferatur: eo quod Cardinales ipsi, in consilium adhibiti, cum ipso Pontifice iudicare dicantur: eo quod ipsi sint *conjudices consilio & assensu*. Ipse sententiam suam corroborat assensu Cardinalis *Joannis de Turrecremata, Sylvæstri Prieria, Joannis Driedo, Rodulphi Cuperi, Cardinalis Stanislai Hofii, Andrea Duvalii, Dominicique Gravina*, imo exemplo *Petri*, in Synodo Hierosolymitana consilio & assensu sociorum usus, ac autoritate *Alphonfi de Castro Lib. I Cap. 8 adversus Hæreses. Articulo V adversus Lucinum* demonstratum it, iudicium Pontificis Romani ex cathedra fieri debere, ut infallibile censeatur. Ut vero existimetur, id *ex cathedra* fuisse factum, fieri debet ex assidentium & cooperantium administratorum communi iudicio & suffragio.

gio. Ita sensit *Christianus Lupo*, ad cuius testimonium frustra tentavit nonnihil *Lucinus*. *Lupo* suffragantur *Callotius*, *Regatius*, *Compeffius*, & *Cherubinus Romanus*. Articulo sexto Autor castigat & refellit interpretes sententiæ suæ falsos. Opus est verbis ipsis, quibus ipse opinionem suam enuntiat & expromit. En illa: *Quod non ita accipi vellem, quasi Cardinalium omnium peritorumque consultationem, consilium, atque consensum, Romano Pontifici, ut infallibiliter iudicet, necessaria putem atque contendam. Absit! sed ad certum numerum in consilium adhiberi eos volo, illorumque assensum explorari ac persentiri debere contendam, ut latum a Pontifice iudicium consiliarietè, canonicè, rite, atque ex formula, pronuntiatum censeatur: utque ipse tanquam Pontifex caputque Ecclesia locutus agnoscat: atque ita appromissa a Christo Domino infallibilitatis gratiam accepisse, certissime confiteor, cum non nisi iis subintellectis conditionibus appromissa sit illa gratia successoribus D. Petri.* Articulo VII & VIII objectiones Adversarii sui diluit ac solvit. Articulo IX alia privilegiorum Pontificiorum vindiciæ querela depellitur, de infallibilitate, in factis dogmatibus iudicandis obvia. *Serryus* hæc ita solvit. Pontificem in eis posse errare, antequam ea diligentius & maturius expendit, largitur; negat vero, eum posse in eis errare, postquam illa diligenter expendit. *Janseniani* etiam posterius illud concedunt. Quare perspicuum est, *Serryum* ab eis in hoc momento dissentire, licet vindex & osiores ei velint id tribuere, a quo sese profitetur alienissimum. Articulo ultimo quorundam sciolorum obmurmurationes refelluntur. Demonstrat tandem, agitates in scholis de Romani Pontificis infallibilitate, ejusdemque supra Concilia œcumenica eminentia, quæstiones ad fidei dogmata minime pertinere. Nos iudicio nostro nihil dedimus, sententiæ & verba retinimus, ac controversiæ momenta tam curate, quam par est, indicavimus. Fatemur illud etiam, *Serryum* & solide & candide, citra blanditiarum captationes, ex doctrinis suæ ecclesiæ scripsisse, exoptantes, ut singuli, qui controversiis enodandis animum appellunt, tam concinne subde-

Pag. 77.

87 seq.

135.

145 seq.

cant suas rationes. Scripsit *Hadrianus VI*, Professor olim Theologiz Lovaniensis, Commentarium in quartum Librum Sententiarum, inibique largitus fuerat, Papam errare posse in negotio quæstionum fidei. Papa factus recudi fecit Opus, sed ea opinione nequaquam mutata. Vid. *Journal des Sçavans* A. 1733 *Mars. pag. 305.*

DE ELECTRA ACROASIS JACOBI FACCIOLATI, habita in Gymnasio Patavino, ad instauranda Logica studia, mense Novembri

A. 1736.

Patavii, typis Seminarium, 1736, 8.

Plag. 1½.

Qui præstantiam & eloquentiæ Latinæ dotes, in Cl. *Facciolato* effulgentes, norunt, eis, ne minima quidem ejus scripta negligi, operæ videtur pretium. Sed quis fando audivit, *Electram* ad Logicos pertinere? Pertinet tamen, siquidem una eademque existit ad *Isocratis* usque ætatem dicendi ac disputandi quasi officina, ut propterea nemini mirum videri debeat, si, quæ duo, non natura, neque ratione, sed temporibus, distracta sunt, interdum consociantur, & in pristinum locum redeunt. Commentatio hæc præmissa est expositioni *Aristotelis Lib. I Posterior. Analyt. Cap. 1.* In ea *Aristoteles* prædicatur ut thesaurus publicæ philosophandi formæ. *Electram* fuisse *Agamemnonis* filiam, quam *Diogenes Laertius* in *Vita Euclidis Lib. II n. 109* scholis traditam commemorat ab *Eubulide* Milefio, satis superque constat. Apud *Sophoclem* *Electra* de fratre suo cum *Oreste* ipso verba facit, neque eum agnoscit. Abfuerat enim annos prope viginti, postquam *Clytemnestra*, ejus mater, occiso *Agamemnone*, marito suo, regnum *Aegysto* adultero tradiderat. Cum vero redire Argos statuit ad ulciscendum patrem, regnumque recuperandum, falsum de morte sua nuntium præmisit, seque Phocensem hominem simulavit, qui ad inferos sepulcro patrio *Orestis* cineres missus esset. Hoc tanquam telo armati

Stoici

Stoici resistunt Academicis, contententibus, verum quæri non debere, nisi clencho illo *Socratico*, qui est in *Platonis Menone*: *Quod quæris, vel scis, vel nescis. Si scis, frustra quæris; si nescis, etiamsi invenias, non agnosces.* Respondet *Chrisippus*, inesse nobis prænotiones quasdam, ex visis ortas, ipsaque natura perspicuas, per quas ad veri cognitionem querendo & nitendo perveniamus: ex quo sequitur, nos id, quod quæritur, partim tenere, partim non tenere, uno verbo, scire & nescire. Eodem ferme pacto *Electra* fratrem norat & non norat: quippe norat, esse sibi *Orestem* fratrem in Phocide; non norat autem, illum ipsum, quicum loquebatur, esse *Orestem*, aliquanto post eum agnovit ex signis, ab *Oreste* evulgatis. Academici hoc ipsum exemplum in Stoicos detorquent, tali quidem collectione: *Verum reperiri & comprehendi non potest, nisi sit in visis nota quadam, per quam percipiatur & judicetur: nulla autem nota veri est, que eadem non possit esse falsi.* Stoici itaque visa diviserunt in comprehensibilia. Tria sunt apud hos, ex quibus omnis propagatur cognitio, *visum, visus comprehensio, & notitia.* Academici multa in contrarium objecerunt. Et hac occasione paginæ veterum de criterio veritatis, quod *Cel. Hollmannus* nuper egregie distinxit & demonstravit, recitantur. Veritas vero est alia in observatione, alia in imaginatione, & alia in judicando. Ipsa enim in conscientia ordinis rerum, vel actus existentis, vel possibilis, consistit. Epicurei dicebant, omne visum esse verum. *Subjective* scilicet, largimur; *objective*, negamus. *Aristoteles* ad *Socraticorum* tragulam excipiendam eadem ratione respondit ac Stoici. Ac ex hoc momento nata est hæc Commentatio, qua juvenes ad Academicam philosophiam invitantur.

SIGISM. FRIDER. DRESIGII, A. M. ET

Schol. Thom. Correctoris, in *Iustini* loca nonnulla

Annotationes criticae.

Ec 3

Iustinus

Justinus Lib. I Cap. 5 n. 5: *Et, quoniam defunctus sibi somno videretur, agitato inter pastores regne, animum minacem duntaxat in illo fregit.* Negotium hoc in loco Viris doctissimis facessit vox *minacem*. Hinc, quoniam vetustæ editiones præ se ferunt *minationse*, hanc lectionem & *Vorsius* probat & *Schefferus*, ita, ut *minationse* pro *comminatione* positam censetur, hoc sensu, *fregit animum*, id est, *minuit iram, minationse*, id est, *comminatione*, qua *Cyrum* ab ulteriore conatu satis deterrere posse sibi visus est, *duntaxat in illo*, id est, *ceteris saltem, quatenus iratum habuit animum erga Cyrum*. Quam lectionem minime sequendam ducit *Grævius*, cui *animus minax* est *ira percitus, qui exitium minabatur* & *Harpago* & *Cyro*, hac sententia, *Ashyagen iram illam minacem, si non erga Harpagum, saltem erga Cyrum, compressissis*; quia, teste *Herodoto*, *Ashyages* cum *Magis* deliberavit, tollendusne *Cyrus* esset propter somnium, an vero servandus. At ista mihi quidem nondum faciunt satis, propterea quod sic non apparet, quid sibi velint verba *in illo*. Aliud enim est *frangere animum minacem in aliquem*, aliud vero *frangere animum minacem in aliquo*. Itaque, si quid mihi cernere datur, existimarem, *Ashyagen* hoc loco dici *animum minacem, non suum, sed in illo*, hoc est, *Cyro, tantum fregisse*. Optime hæc sententia orationis ordini & rei respondet. *Animus Cyri* minax positus est partim in eo, quod, referente *Herodoto* Lib. I Cap. 25, *Cyrus*, apud *Ashyagen* accensus de filio *Artabardi* verberibus indignis affecto, vultu liberiore, jure se id fecisse, contendit, partim in eo, quod *animus Cyri* excelior exitium ipsi *Ashyagi* & ejus imperio minabatur, quod somnium, a *Magis* explicatum, portendebat. Quare *duntaxat* non notabit *saltem, minimum*, ut *Grævio* visum est, sed *tantummodo*, cujus notionis exempla ubique facile sunt obvia. Ipse autem *modus*, quo *Ashyagen* in *Cyro* animum minacem fregit, ex *Herodoto* Lib. I Cap. 120 seq. patet, ubi in *Persiam* missus dicitur, ne quid contra *Ashyagen* moliretur. Atque id ipsum indicat quoque *Justinus* n. 8, scribens, ut *ablegatus in Persas ab avo fuerit*, ubi quidem loco *ablegatus*, quod *Gronovio* debetur *Major*, *Becharius* & alii, ediderunt *relegatus*, quod *Vorsius* magis

magis placet, & sine dubio e MStis haustum videtur. Sed displicet *Scheffero relegatus*, quia illa *Cyri* dimissio in *Perfas* non dici possit ejectionis infamiae & patriae. Quamvis autem liberenter largiar, *ablegatus* satis commodum huic loco esse, non tamen possum non monere, rationem *Schefferi*, cur *relegatus* ferri nequeat, esse nullam. Nam, *relegare* non semper notare ejectionem infamem, sed minime raro etiam significare idem, quod *dimittere* & *separare*, cum alia, tum vel haec, testimonia confirmant. *Cæsar Gall. V, 30: nec rejecti ac relegati longe a ceteris aut ferro aut fame intendant.* *Cicero Offic. III, 31: Criminabatur etiam, quod Titum filium, qui postea est Torquatus appellatus, ab dominibus relegasset, & ruri habitare iussisset. Quid? quod relegatio mitior omnino fuit, quam exilium, fatente Ovid. Trist. II, 135 seq.*

Adde, quod edictum, quamvis humane minaxque,

Attamen in pena nomine leno fuit.

Quippe relegatus, non exul, dicor in illo.

Lib. II Cap. 6 n. 16: Erant inter Athenienses & Dorienses similitatum veteres offensa, quas vindicaturi bello Dorienses de eventu praelii oracula consultaverunt. Ad quem locum sic commentatur Modius: De eventu belli, alii, quod probo. Aliud enim longe est, vincere bello, aliud, vincere praelio, illudque prius est, de quo forte oracula consulti solent, cum victus praelio saepe victorem postea vincat, victus bello in victoris sit potestate. Sed non erat, quod lectionem vulgatam Vir doctissimus sollicitaret. Praelium enim & bellam hic faciunt paria, quemadmodum bellam minime raro pro praelio Græcis & Latinis ponitur. Sic ipse Justinus Lib. III Cap. 6 n. 7: interjecto deinde tempore post reditum suorum auxilii & classis & militum robore praelium reparaverit. Dictya Lib. I Cap. 15: tum communi consilio super conditione praelii iusjurandum interponi hoc modo placuit. Vid. Curtius ad Julium Exsuperantium de Bello civili Cap. 3. Atque hanc quidem significationem nominis praelium, qua est bellam, frustra in Fabri Thesauro quaesiveris.

*Lib. II Cap. 10 n. 10: Et iucunda quoque inter se, non solum credula, convivia habuerunt. Male in hoc loco inter-
pretes*

pretes habet adjectivum *credula*. Pro quo *Freinsheimius* ma-
luit *crebra*. Qua de re *Gravius* ita: *Pedibus ego quoque in*
hanc irem sententiam, & emendationem cruditissimi Freins-
heimii amplecterer, si libri veteres annuarent. Sed, cum in
omnibus, quos Bongarsius, Modius, aliique, evolverunt, nec non
in Justiniana, melioribus editionibus aliis constanter legatur cre-
dula, non puto id rejiciendum, quamvis translationis hujus
ab hominibus ad res exempla in ista voce vix alibi occurrant.
Schefferus vero sic: *Scio, quomodo hic credula convivia, ut vul-*
gati habent, accipiant. Sed, an sic Latini unquam usurpave-
rint, hoc vero nescio. Itaque ex sententia Virorum summo-
rum *credulus* de rebus vix ac ne vix quidem reperitur. At
humani hic quid passi videntur homines eruditissimi. Nam
credulus duplicem habet significatum, proprium & impro-
prium, seu metonymicum. Proprie de hominibus, qui facile
credunt, dicitur. Improprie autem, & per metonymiam effe-
cti pro causa, de rebus, quæ faciunt, ut homines credant fa-
cile, usurpatur, atque hunc improprium sensum tametsi *Le-*
xica pro more suo ab illo proprio non distinguunt, tamen,
omnino ita se rem habere, exempla clarissima declarant. *Ti-*
bullus II, 1, 1, non vers. 19, ut habet Fabri Lexicon:

Finitrent multi leto mala. Credula vitam

Spes fovet, & melius cras fore, semper at.

Quid hic *spes credula* aliud, nisi quæ facit, ut homines cre-
dant, fore aliquando melius? *Ovidius Heroid. VII, 21:*

Credula res amor est, utinam temeraria dicar

Criminibus falsis infemulasse virum.

Quem locum iterum male *Fabri Lexicon* dicit inveniri apud
Ovidium Metam. VII, 291, ubi ne minimum quidem hujus rei
apparet vestigium. Quemadmodum vero apud *Ovidium* amor
ideo res *credula* vocatur, quod facit, ut homines credant; sic
eadem est ratio loci, de quo agimus, *Jestini*, ubi *credula con-*
versæ ea dicuntur, quæ faciunt, ut credamus illi & fidamus,
quocum convivamus.

Lib. II Cap. 10 n. 13: Quod ubi primum didicit Dema-
ratius, Rex Lacademanius, qui apud XXXXIII exula-
bat, amicior patriæ post fugam, quam Regi post bene-
ficia,

scia, ne inopinato bello opprimereantur, omnia in tabellis ligneis magistratibus perscribit, eademque cera superinducta delet, ne aut scriptura sine tegmine indicium daret, aut recens cera dolum proderet. Copiosi in hoc loco explicando fuerunt Viri doctissimi, Vossius, Vorstius, Gravius, Faber, & lectionem, quam dedimus, satis asseruerunt. Unicus tamen scrupulus restare videtur, quem lectoribus iniecit Schefferus, qui ad verba, aut recens cera dolum proderet, ita commentatur: *Hic locus, licet aliis intactus, mihi admodum suspectus est. Quid enim recens cera? num recenter inducta? atqui talis fuit, qua scriptura tegebatur, & tamen ea tegi dolum debuit. Quid igitur hic cum dicitur proderet? Certe velle hoc videtur, potuisse ceram sic recenter inductam præbere occasionem suspicandi, quod videlicet non gratis ita sit inducta. Quam rem qua evitaverit arte Demaratus, apud nostrum non ostenditur. An ergo adest aliquid, num potius in voce recens latet vitium aliquod? Dignus sane locus est, quem ingeniosiores examinent. Hæc tenus ille. Et sane unicuique, locum curatius pensitanti, fiet manifestum, lectionem, quæ habetur a nobis etiam expressa, sensum fundere fere nullum. Neque tamen hæcenus cum Scheffero faciendum puto, qui in voce recens vitium aliquod latere suspicatur. Si conjecturæ locus relinquatur, mendum potius in nomine cera statuerem. Nam, quemadmodum cera hanc ob causam tabellis ligneis superinducta fuit, ut scriptura tegetur, sic ea dolum, quem omnino tegere debebat, proderet non potuit. Videatur omnino Faber. Jam vero res omnis, a Demarato suscepta, duplici ratione prodi potuisse videtur, vel scriptura, quod cera superinducta evitatum fuit, vel ipsis tabellis, novis scilicet ac recentibus, usque nondum tritis; quo posito, levi mutatione pro recens cera, scribendum anguro, recens ora, scilicet tabellarum, ita quidem, ut non solum scriptura, seu literæ insculptæ, verum etiam extremitates tabellarum lignearum, recens confectarum, cera superinducta deletæ & tectæ ab Autore dicantur. Licet enim scriptura fuisset cera abscondita, nisi tamen ipsæ quoque tabellæ, recenter factæ, novitatis speciem cera inducta*

vitassent, dolum omnino prodidissent, cum Persæ, novas tabellas frustra confectas fuisse, vix credidissent.

Lib. VI. Cap. 3 n. 3: Summa igitur non tam ducum in eo prælio, quam militum, æmulatio fuit. Ita Major, Bongarsius, alii, e-diderunt. Sed recte jam observavit *Vorstius*, lectionem eam neque his, quæ antecédunt, neque his, quæ sequuntur, consentaneam esse. Pluribus enim Autor exponit, quantam curam duces adhibuerint. Qua de causa *Berneggerus* legendum suspicatur: *summa tam ducum, quam militum, æmulatio fuit, vel non tantum ducum, sed & militum*, quod posterius etiam mallet *Gravius*, si *MSti* eo inclinarent. Eodem spectat *Vorstius*, nisi quod pro *sed &*, malit *sed etiam*, vel pro *quam*, modo etiam, omisso *sed*. *Schefferus* ita legendum suspicatur: *summa igitur non magis tantorum ducum in eo prælio, quam militum, æmulatio fuit.* *Freinsbemsius* legit; *non tam militum in eo prælio, quam ducum*, cui *Faber* suffragari videtur. Angli: *summa igitur in eo prælio tam ducum, quam militum.* Sed omnes hæc legendi rationes rem acu tetigisse mihi non videntur. Testatur *Modius & Bongarsius*, in *MStis* omnibus, quos viderunt, ita legi, *non ducum tantum, in eo prælio, quam militum.* Quoniam autem *Modio* illud tantum adjectum ab eo videtur, qui alioquin parum plenam hanc locutionem putabat, legit ipse, *summa igitur non ducum in eo prælio, quam militum, æmulatio fuit*, ita, ut subaudiatur *tam*. Atque, ita *Juntus* habere, testatur *Gravius*, quæ si lectio admittatur, ut admittenda videtur, parva quadam mutatione loco obscurissimo lucem afferri posse crederem. Totius Capituli argumentum docet, summam & ducum in eo prælio & militum æmulationem fuisse, quod recte Viri, quos laudavi, annotarunt. At miror, iisdem non esse observatum, eo in sequentibus spectare *Iustium*, ut exponat, diversam fuisse ducum & militum æmulationem. *Conon* patris studebat, non Persis, n. 4, quo, Persas victores faciendo, restitueret patriam, n. 7. *Pisander* autem contendebat, ne tot bellis ac seculis quæsitum imperium brevis momenti culpa subverteret, n. 8; milites autem tam regios, quibus præerat *Conon*, quam *Lacedæmonios*, solli-

sollicitudo cruciabat, non tam, ne ipsi quæsitæ opes amitterent, quam ne pristinas Athenienses reciperent, n. 9. Quis igitur dubitabit, Autorem in verbis controversis hanc diversam ducum & militum æmulationem nobis indicasse? Quæ cum ita sint, verba *Justin* sic legenda, conjectura ex allatis facta, arbitror: *summa igitur non ducum in eo prælio, quæ militum æmulatio fuit.* Nam pronomen *quæ* facile a scriba mutari potuit in *quam*, propter primam literam sequentis verbi *militum*. Sensus vero hic erit: *summa quidem in eo prælio & ducum & militum fuit æmulatio, sed non eadem, cum duces imperium patriæ aut restituere, aut conservare, contenderent, milites autem id spectarent, ne Athenienses imperium pristinum recuperarent.*

Lib. VI Cap. 4 n. 4: Quæ civitas, Thebanorum putat, ex infimis incrementis virtute Epaminondæ ducis ad spem imperii Græciæ erecta est. Ita quidem impressum legitur, quod recte judicat factum *Bongarsius*, quamvis alii pro *infimis* habeant *infinitis*. Ubi *Schefferus* ita: *Locus hic mihi quidem admodum suspectus est, nec scio satis, an infima incrementa recte dicantur. Sane, ubicunque incrementa, ibi factus jam processus est ex infimo, adde, quod MSti omnes consensu miro pro infimis habeant finitimis. Quid autem commode possit substitui, quod ab illo finitimo non longe recedat, hætenus me fateor non excogitasse. Nisi hoc obstaret, malletm pro ex infimis facere eximii incrementis.* Certe non est nullius momenti dubium, quod de hoc loco movet *Vir doctissimus*, præsertim cum *Bongarsius* quoque testetur, *MStos* præ se ferre *finitimis*. Videamus ergo, an non lectio *MStorum* retineri, & commoda inde sententia, mentique Autoris conveniens, erui possit. Quid vero obstat, quo minus *finitima incrementa* intelligantur de imperio Atheniensibus per victos *Lacedæmonios* a *Conone* Persarum copiis restituta? Ita sane *Justinus*, commemorato prælio, quo *Lacedæmonii*, a *Conone*, regii exercitus duce, prostrati fuerunt *Cap. 3*, pergit *Cap. 4 n. 1: Hoc initium Atheniensibus resimenda potentia, & Lacedæmonii habenda, finis fuit.* En incrementa Atheniensium. Jam vero *Geographia* docet, Athenienses Thebanis finitimos fuisse,

fuisse. Nonne igitur *finitima incrementa* significant initium resumendæ potentiz Atheniensibus? Tum hoc ipso *Capite n. 3* primi Thebani, auxiliantibus Atheniensibus, bellum Lacedæmoniiis intulisse memorantur, quod profecto nec Thebani ausi fuissent, nec Athenienses, nisi horum imperium, victis, ut modo demonstravimus, Spartanis, crevisset. Itaque Thebanorum civitas finitimis incrementis Atheniensium adjuncta, Lacedæmoniiis bellum fecit, & duce *Epaminonda* ad imperium Græciæ adspiravit. Quæ si quis attente cogitaverit, non dubito, quin lectionem MStorum *ex finitimis incrementis*, ipsa narrationis serie confirmatam, antepositurus sit conjecturis, quibus Viri acutissimi aut *infimis*, aut *insinitis*, aut *eximis*, substituerunt.

Lib. XV Cap. 2 n. 8: Est, ut appareret, eos non odio, sed dignitatis gloria, accensos, donis muneribusque inter ipsa bella contendebant. Quæ quidem verba tamen ex Grammatices præceptis stare nulla ratione possunt, tamen ab interpretibus sicco, quod ajunt, pede prætermittunt, si unum exceperis *Schefferum*, in minimis accuratissimum. Quamobrem hæc annotavit: *MSti conjunctionem & non agnoscunt, sed & in ceteris distinctio videtur parum apta. Vellent eam fieri hoc modo: Egyptum remittit, ut appareret, eos non odio, sed dignitatis gratia, accensos, donis muneribusque inter ipsa bella contendebant, tanto honestius tunc bella gerebantur, quam nunc amicitia coluntur.* Eatenus quidem Viro doctissimo adstipulari non dubito, qua conjunctione *&*, fide MStorum adductus, delet. At novam, quam ipse tradidit, distinguendi rationem non possum non rejicere. Nam primo durius nescio quid sonare videtur ommissum verbum *esse*, post *accensos*: deinde verba *contendebant, & gerebantur*, nullo modo conjungi possunt, sed illud respicit ea, quæ in superioribus exposita in præsentibus fuerunt; denique epiphonemata in *Justino* semper, quod sciam, præcedente puncto reperiuntur, e. g. *Lib. II Cap. 10 n. 11: tanto moderatius tum fratres inter se regna maxima dividebant, quam nunc exigua patrimonia partiuntur; Lib. XII Cap. 11 n. 9: tantam vel illis moriendi patientiam metus Regis, vel hinc exigendi supplicii,*

cii, constantiam disciplina, militaris dabat. Quid? quod in hoc ipso *Capite*, ex quo verba dubia desumpta sunt, simile reperitur exemplum n. 14: *tanta in illis verecundia fuit, ut, cum oper regias haberent, Regum tamen nominibus aquo animo caruerint, quoad Alexandro iustus heres fuit.* Ut igitur conjecturam meam de hoc loco paucis aperiam, suspicor, verbum *contendebant*, mutandum esse in *contendere*, propterea quod rudis scribe facile existimare potuit, infinitivum hic pro imperfecto positum esse more Historicis perquam usitato, deceptus forsitan voce, quæ sequitur, *gerebantur*. Hac enim ratione omnia erunt plana, nec quidquam vel in narrationis seriem, vel in Grammaticen, offensum reperietur.

Lib. XXXI Cap. 8 n. 9: Captas civitates inter socios divisere Romani, aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias, iudicantes. Ita quidem hic locus in vulgatis editionibus & in novissima, quam curavit Cl. *Abrab. Gronovius*, legitur. At, testibus *Bongarsio* & *Grævio*, Codices *MSti* & *Justiniani* veteresque aliz editiones ita legunt: *Captas civitates inter socios divisere, muneris Romani aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias, iudicantes.* Unde *Grævius* censet scribendum: *Captas civitates inter socios divisere, Romanis aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias, iudicantes*, quia sensus postulat, ut exprimatur, quibus aptior fuerit gloria, quam possessiones voluptariae, dicitque, in antiquo libro scriptum fuisse *Romani*. Quod cum ab alio correctum esset superscripto *Romanis*, natum inde esse apud alios descriptores, non exputantes, quid *Romani* & *Romanis* sibi vellet, *muneris*, *Vorstius*, quoniam *Becharii* & *Majors* editiones sic habent, *muneris Romani aptiorem Asiam*, legendum conjicit, *muneris Romanis aptiorem Asiam*, ut sensus sit, *Asiam Romanis in munus aptiorem fuisse*, vel, si *gloriam* retinere malueris, *muneris Romanis aptiorem gloriam*, ut sensus sit, *muneris gloriam Romanis aptiorem fuisse, quam possessiones voluptariae*. *Scheffero* sic scripsisse distinxisseque *Justinus* videtur: *Captas civitates inter socios divisere muneris Romani, aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias, iudicantes, & illud*

muneri divisere sic est dictum, ut *donarunt victum memoria patris* apud eundem nostrum XXXVIII, 6, pro *diviserunt* in *munus*, ut esset *munus*, ut haberent pro *munere*. Sed, si dicendum, quod mihi videtur, nodum, quod ajunt, in scirpo Viri alioquin maximi quæsisse videntur, cum lectio MStorum & veterum editionum optimum & rei aptissimum sensum habeat, si verba recte distinguantur. Sic ergo lego, ac distinguo: *Captas civitates inter socios divisere munus Romanis, aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias, judicantes.* Verba *muneris Romani* conditionem & modum divisionis captarum civitatum continent. Scilicet *diviserunt Romani* inter socios captas civitates, ea tamen lege, ut eas *muneris Romani* agnoscerent, & has civitates Romanis in acceptis referrent. Ita vocem *munus* posuit Tacitus *Annal. XV Cap. 52* in fine: *Plerique Vestini quoque Consulis acceperunt, ut vitavisse Pisonem crediderunt, ne a libertate moveretur, vel dilecto imperatore alio sui muneris Rempublicam faceret.* Quid, quod ipse Justinus in simili negotio eadem ratione loquitur *Lib. XLII Cap. 5 n. 8*: *nam & ipse restitutus in regnum desiderabat, juris Romanorum futuram Partiam affirmans, se ejus regnum muneris eorum fuisse.* Quo quidem loco quid clarius ad explicandum nostrum locum afferri possit, equidem non video. Frequentissime hoc sensu ponitur nomen *beneficium*. Vid. Livius *Lib. I Cap. 35*, & Suetonius *Tib. Cap. 22*. Atque hanc sententiam, quæ proxime sequuntur, verba omnino postulant: *quippe victoria gloriam Romano nomini vindicandam, opum luxuriam sociis relinquendam.*

Lib. XXXVIII Cap. 2 n. 5: *Quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentia Gordium Romanam mittit, qui senatus affereret. Suspectum hic Viris summis videtur verbum affereret, ut Gronovius legendum præcipiat, asseveret. Quod etiam Bongarsiani MSti exhibent. Hinc Schefferus, quamvis concedat, afferere pro affirmare usurpari a veteribus, dubitat tamen, afferere quid alicui an reperiat, unde putat, Nostrum asseveraret scripsisse. Gravius vero ita: Verissima est scriptura librorum Bongarsianorum, qui asseveret legunt, pro affereret.*

Nam

Nam *asserere* pro *affirmare* nusquam apud meliores scriptores veteriores reperitur. *Asserere* in libertatem frequens est, sed, *asserit* hoc hic aut ille, deterioris temporis. Unde novissime sic edidit Cl. *Abrab. Gronovius*. Ut initium dicendorum faciam a *Gravio*, argumentum, quod *asserit* pro *stabilienda* lectione *assereret*, existimo nullum esse. Nam, quemadmodum *Vir Iunmmus* per meliores scriptores veteriores sine dubio *Ciceronem*, reliquosque aureæ ætatis Autores, intelligit, sic nullum est dubium, quin *Justinus* pertineat ad Scriptores deterioris, quod *Gravius* dicit, temporis. Quamobrem, licet concedam, *asserere* pro *affirmare* vix aureæ dici ætatis posse, tamen argentea, atque adeo *Justinini*, ætate frequentatus jam fuit significatus verbi *asserere* pro *affirmare*. Sic habet *Tacitus Annal. Lib. II Cap. 23: Asseruit Tiberius, solitum paremque ceteris dicaturum*. Idem *Lib. XVI Cap. 2: nec missis visoribus, per quos nosceret, aut vera assererentur*. Vid. *Cellarii Cur. poster. pag. 205*. Huc accedit, quod *Justinus* alias quoque utitur verbis, quorum usus ex aurea ætate non potest vindicari, e. g. *restaurare, Lib. XX Cap. 5 n. 6, Lib. XXXI Cap. 3, 8; alibi, impossibile Lib. II Cap. 4 n. 18, ubi evolvatur Faber, adunare Lib. II Cap. 12 n. 18, ibique Vorstii annotationes*. Sic etiam significatio præpositionis *juxta*, qua idem sonat, quod *secundum*, sine dubio ad deterius tempus est referenda, quam nemo antiquiorum, judice *Cellario d. l. pag. 249, usurpavit, & tamen ita posuit Justinus Lib. II Cap. 12 n. 29: cum anceps prælium esset, Iones juxta præceptum Themistoclis pugna se paulatim subtrahere ceperunt*. Si ergo ejusmodi verba in *Justino* toleranda sunt, non sane video, cur verbum *asserere*, pro *affirmare*, pariter ferri non possit, præsertim cum argenteæ ætatis Scriptoribus minime raro frequentetur. Quod ad *Schefferum* attinet, dubitat ille, an reperiat, *asserere* quid alioui. At ne id quidem Autoribus posterioris, cujus etiam *Justinus* est, temporis plane inauditum. *Palladius Lib. III Cap. 17 n. 6: Mihi asseruit diligens agricola omne institum sive dubio comprehendere*. Accedit denique, quod *Gronovianum assereret* huic loco vix conveniat, cum omnino, ut

Scheffero

Scheffero jam suboluit, deberet esse *asseveraret*. Nam verbum, quod præcedit, *mittit*, requirit imperfectum tempus, quod cum sequentia verba indicant, tum ratio loquendi alias *Justiniano* celebrata. Sic *Lib. XXXI Cap. 1 n. 2: Legatos ad eum senatus mittit, qui denunciarent ei; Cap. 2 n. 1: Senatus Cnaum Servilium mittit, si posset, cum per amulos ejus interficeret; Lib. XXXIV Cap. 3 n. 1: Mittitur itaque Legatus Popilius ad Antiochum, qui abstinere illum Egypto, aut, si jam incessisset, excedere, juberet*. Cum igitur dicendi modus, & tempus, quo *Justinus* vixit, verbum *assereret* huic loco asserant, illud omnino sine merito rejectum suo loco restituendum putamus.

FRANC. ALB. REDEKERI, MED. DOCT.
de Causâ Gravitatis Meditatio.

Lemgoviz, ex officina Meyeriana, 1736, 8.
Plag. 6, Tabb. zn. 4.

EJUSDEM MEDITATIONES PHILOSOPHICÆ de Natura motus, cohesionis, & elasticitatis corporum.

Lemgoviz, ex officina Meyeriana, 1738, 8.
Plag. 5.

Que hæcenus Viri doctissimi de causa gravitatis meditati sunt, cum Autori parùm satisfacerent, post varias meditationes, in novam incidit hypothesein, quam & suspicissimam esse, & parum quidem ingenii, sed plus veritatis, habere, existimat. Fluidum nempe concipit gravificum, a materia ætherea sive luminosa distinctum, longeque subtilius ac rapidius. In hujus partibus minimis insignem agnoscit durtiæ, quippe sine qua nisus, quos in corpora quævis solida valide exerceat, inanes forent. Motum vero quod attinet, instar radiorum solarium moveri illud fluidum arbitratur: eo tamen intercedente discriminæ, ut radii solares a sole, tanquam centro, versus peripheriam, radii contra gravitantes a peripheria systematis mundani, origine quædam distantiam

etiam incerta, versus centrum sive mundum stellatum invisibiliter moveantur: ita, ut ex quovis puncto extremitatis coeli, in omnia corpora mundana, & ex omnibus ejusdem peripheriz punctis, in quodvis corpus mundanum, radii collineent. Hinc fieri necesse est, ut corpus, quod alioquin undique a radiis gravificis æqualiter impelleretur, si, propter viciniam aliud corpus, notabilis pars radiorum, ab una plaga accedentium, velut eclipsi facta, arcetur, versus illam ipsam plagam, atque adeo versus illud corpus, a radiis oppositis minus impeditis, protrudatur. Hinc rationem reddit Autor, cur corpora universa mundana perpetuum exercent nisum propius congregiendi: cur summe Numen planetas in perpetuo circa solem motu, & numero non majori, & tantis a se invicem intervallis, disposuerit, fixas vero etiam multo amplioribus spatiis distinxerit: cur sol planetas magnitudinis tantum superet: cur planetæ majores magis a se invicem distent, quam minores: cur satellites Jovis & Saturni circa corpora illa majora longe celerius, quam luna circa terram, revolvantur: quæ sit vera causa ætus marini: postremo, quæ sit natura motus continuati, itemque cohesionis & elasticitatis corporum. Et hæc quidem novissima capita singulari libello Autor persecutus est: in quo etiam de notabili illo phænomeno agere visum fuit, quod gravitas in ratione quadrati distantiz a centro aucti decreseat.

ELOGIUM JOANNIS JACOBI BAIERI,
Medici celeberrimi.

Viri, de cujus scriptis sæpius in his *Actis*, merita cum laude diximus, memoriam, etsi vix unquam, nobis etiam taceantibus, intermorituram, ad posteritatem propegare fas & æquum ducimus. Primam lucem *Baierus* anno Seculi proxime elapsi septimo & septuagesimo, die decimo tertio mensis Junii, Jenæ adspexit, ex prosapia summorum illius æmporis Theologorum oriundus. Quis enim *Jo. Guilielmi Baieri*, parentis ejus, in ecclesiam puriorem merita, quis

Jo. Musai, Theologi primi ordinis, quem avum matrem veneratus est, famam ignorat? Etsi vero multi parentum vestigia premere, & eidem vitæ generi, in quo illos inclaruisset vident, se consecrare, cæco quodam imitandi studio soleant; Noster tamen propriam rectius animi propensionem consuli, & eam studiorum partem, ad quam naturali quodam ardore rapimur, eligi, ratus, arti se salutariter consecravit. Neque tamen illotis, quod dicunt, manibus ad hanc accessit, sed animo literis, quæ ab humanitate nomen habent, probe antea imbuto, in quibus quam egregie versatus sit, omnia ejus scripta, quæ his ornamentis præ multis aliis se commendent, abunde testantur. In Philosophia *Jo. Philipp. Treumerum*, ratiocinandi differendique præcepta tradentem, & *Georg. Albers. Hambergerum*, magnum illum Mathematicum pariter ac Physicum, utriusque scientiæ capita inculcantem, non contemnendos magistros nactus est. Cum vero in primis naturæ sapientissima instituta cognoscere averteret, sæpius eum per præta, per valles, per campos, exspatiantem, imo montium sylvarumque avia loca perreptantem, & quicquid notatu dignum occurrebat, studiose colligentem, cernere tunc temporis licebat; quorum laborum fructus, profecta etiam ætate, sæpius non sine insigni voluptate contemplatus est. Ne tamen sine duce in amplissimo hoc naturæ theatro vagaretur, *Jacobum Wolfsum*, regni vegetabilis delicias explicantem, studiose secutus est. Corporis humani cognitionem accuratam *Güntbero Christophoro Schelhamero* se debere, grata mente recordatus est. Reliquas Medicinæ partes ductu *Georgii Wolfgangi Wedelii*, magni sui temporis Polyhistoris, & *Jo. Hadriani Stevogtii*, excoluit, quibus venerandi Senis, *Rudolphi Wilhelmi Craußi*, longo rerum usu instructissimi, privata consilia magno suo cum emolumento junxit. Cum eodem tempore nova Musarum sedes Halz conderetur, atque Venerandus ejus parens ad primarii Theologiæ Professoris spartam ornandam evocaretur; Noster equidem ad solennia inaugurationis parentem comitatus est, neque

que tamen a suis, quos tam eximios nactus erat, præceptoribus se divelli in medio studiorum cursu passus est, sed, absoluto demum quadriennio, perfectisque, quos inchoaverat, laboribus, per aliquod tempus Halam, ad audiendos *Fridericum Hoffmannum* & *Georg. Ernest. Stahlum*, concessit, qui, suis uterque meritis celeberrimi, etsi in sententiarum divortia abeuntes, in ornando tamen *Baiero* amice conspirabant. Inter hæc varia etiam industriae suæ specimina publice exhibuit, cum, Præside fratre *Jo. Wilhelmo*, postea Altorfinae Academiae insigni Theologo, Halæ de *Excidio Sodoma*, Jenæ vero de *Transitu Israelitarum per mare rubrum*, argumentis ad sacram partim Philologiam, partim ad physicam doctrinam, spectantibus, omnium bonorum cum applausu disserteret, bis etiam duce *Wedeljo* medicam cathedram Jenæ conscenderet, atque Halæ, moderante *Hoffmanno*, de *necessaria saliva inspectione* Dissertationem masculè defenderet. Ante vero, quam digna laborum præmia capesseret, insignè illud futuri Medici ornamentum sibi deesse noluit, sed exteras quoque regiones, vehementi rerum naturalium cognitionem uberiores acquirendi ardore tractus, invisè decrevit. Peragratis igitur vicinis primum Academicis, Lipsiensi, Erfurteni, Helmstedienti, salutatisque viris, qui medicam artem illic locorum summa cum laude publice docebant, *Bobnio*, *Rivino*, *Petermanno*, quorum adhuc manes Lipsia veneratur, porro *Hartenselste*, *Eyselio*, *Schradero*, aliisque, Hamburgum sæ celebre illud Germaniæ emporium, spectatis in itinere præstantissimis salinis Lüneburgensibus, contulit. Unde Lubecam delatus, partim hujus civitatis amœnitate, partim præstantissimorum, quos ibi invenit, Medicorum, *Hannekenii*, patriæ, *Stoltersfohtii*, *Backmeisteri*, *Lipsdorpii*, *Borgbellii*, *Braschii*que, consuetudine allectus, ibi perpetuam figere sedem decrevisset, nisi aliud divinæ providentiæ, quæ cathedram cum Academicæ destinaverat, placuisset. Holsatiam inde atque Kiloniensem petiit Academiam, ubi *Schelhammerum*, suum quondam in Academia Jenensi præceptorem, magna cum

voluptate convenit, atque Floræ Holsaticæ abundantiam, lapidumque figuratorum, in litoribus obviorum, copiam, cum eodem admiratus est. *Wilhelmi* quoque *Halderici Waldschmidii* & *Samuelis Reyheri* consortium sibi insigni emolumento esse deprehendit, & *Jo. Danielis Majoris* Museo, insigni rerum naturalium omnis generis antiquitatum copia conspicuo, quantum potuit, in rem suam usus est. Neque Slesvicum, Holsatiæ caput, sibi prætereundum duxit, quorsum potissimum celebre illud *ἱεροφυσιοναμειον*, cujus descriptionem accuratam *Adamo Oleario* debemus, eum invitabat, in quo, a *Nicolao Pechlino* admissus, contemplando diu insigni cum admiratione hæsit. Rostochium pariter salutavit, *Schaperi* inprimis, Medici incluti, familiaritate ibidem delectatus. Jamque in eo erat, ut in Belgium, literarum novum, quam commercii, flore illustre, trajiceret, cum Lubecæ præter spem omnem veterem in Academia Jenensium amicum, in Livoniam ad patrios penates rediturum, deprehenderet, quem eo comitaturus, maris quoque inclementiam, graviore in trajectu tempestate exorta, expertus, tandem tamen salvus Rigam accessit, ubi inprimis *Davidis Martini*, in rerum naturalium scientia versatissimi, & *Davidis Kriegii*, hæc ita pridem ex America, ubi Britannicas colonias autoritate Regiæ Societatis Londinensis lustraverat penitusque cognoverat, & unde rariora secum multa attulerat, reversi, familiaritate itineris tædium largiter compensari gavissus est. Neque tamen diutius ibi hære licuit, sed, non obstante hyemis inclementia, ob turbas bellicas mare ei fuit repetendum. Hinc in Academia Regiomontana inprimis *Cel. Phil. Jac. Hartmanni* collectionem præstantium succini fragmentorum, & Berolinensem Bibliothecam, cum incomparabili antiquitatum æque ac rerum naturalium thesauro, admiratus, reditum tandem in patriam maturare decrevit, ubi promeriti dudum honores eundem expectabant. Mox enim anno hujus Seculi primo Philosophica laurea ornatus, paulo post jura Doctoris Medici, habita sub *Slevogtii* Præsidio inaugurali Dissertatione

tione *de Capillis*, obtinuit. Neque tamen hic diu cum hzere conatus abdita quæque perscrutandi ardor passus est. Hinc, cum imprimis terræ interiora cognoscere averet, inferioris Saxoniz loca, rerum sub terra nascentium proventu nobilissima, peragravit, inde Goslarium concedens, montem propinquum, Ramelii nomine notum, visurus, ubi maxima cupiditate in sectaras ærarias, ultra centum oegyaram altitudinem, descendens, varia ibi chalcanti genera, nativum, viride, cæruleum, & album, pluraque hujus generis fossilia, Chalctidem, Sory, Misyque, ab antiquioribus naturæ mystis commendata, a recentioribus vero pro commentitiis aut deperditis habita, magna cum voluptate spectavit. Hercynia quoque operisque hujus tractus metallicis salutatis, satiatæque hac etiam ex parte discendi cupiditate, Halam per aliquod tempus se contulit, atque, igenii exercitandi causa, scholas hic privatas aperuit. Inde vero amicorum suafu Norimbergam petiit, ubi brevi in inclutum Medicorum Collegium receptus, tanto cum applausu agris succurrere cepit, ut dexteritati ejus milites, inter expeditiones bellicas variis correpti morbis, ad nosocomia magno numero delati, publica autoritate sanandi committerentur. Quo in munere quantam solertiz laudem, quantumque experientiz fructum, sibi concillaverat, tantum incurrebat propriæ valetudinis periculum. Natura enim pectus paulo debilius nactus, lateris dolorem, cum sicca tussi, difficili spiritu caloreque præternaturali, a milite quopiam, his malis correpto, secum communicari sensit. Aeris vero mutationem valetudini recuperandæ salutarem ratus, petiit Ratisbonam, neque sine felici successu: præterquam enim, quod corpus suo restitui vigori sensit, ipsi post mortem *Galleri* sparta Phyci ordinarii ibidem demandata fuit, servatò interim jure civitatis Norimbergenfis, locove in Collegio Medico ibi impetrato: ut sic binæ hæ nobilissimæ civitates in ornando fovendoque *Baiero* nostro certare inter se viderentur. Sed, cum inter multos, qui medicam artem cum

successu exercere valent, pauci reperiantur, qui pro dignitate
 aliis eam tradere possint, Noster vero dudum se hanc vitæ
 generi consecrasset, tandem divina providentia stabilem ei
 sedem in Altorfina Academia assignavit, ubi primum post
 mortem *Jo. Ludovici Apini* A. 1704 Physiologiæ & Chi-
 rurgiæ, inde vero post obitum *Brunonis* Theoreticæ Medi-
 cinæ, atque demum post discessum *Jo. Mauritiis Hoffmanni*
 A. 1713 Therapeutices, Chymicæ, & Botanicæ, tradendæ
 munus ipsi demandatum fuit. Per triginta illos annos un-
 decies Decani munere non sine laude in ordine suo functus
 est, Rectoratum aliquoties, & inprimis A. 1723, quo tempora
 Secularia Academiæ Altorfinae sacra celebrabantur, omnium
 cum applausu administravit. Locum inter Imperialis Natu-
 ræ christorum Academiæ Socios, si quis unquam summo,
 jure, anno hujus Seculi decimo obtinuit, vigesimo inter Ad-
 junctos hujus Societatis relatus, vigesimo nono Directoris,
 & denique trigesimo, post fata *Celeb. Lucae Schrackii*, Præ-
 sidis provinciam suscepit; cui Archiatri & Comitum Palatini
 Cæsarsis, nec non S. R. I. Nobilitatis, ornamenta accesserunt:
 ut sic Noster nobilitatem, quam alii inter arma & vulnera,
 hostibus devictis, cum laude sectantur, alii, soluto pre-
 tio minori, cum gloria mercantur, ingenii dotibus, multipli-
 cique eruditionis apparatu, obtinuerit. Optandum erat, ut
 Vir, non minus medendi dexteritate plurimis tum civibus,
 tum exteris, qui ejus sibi consilia per literas crebrius expete-
 bant, utilis, quam formandis in omni Medicinæ parte
 auditoribus insignis, quod plures eorum per varias terras di-
 spersi testantur, & editis scriptis, quæ exteri quoque admi-
 rantur, pluribus inserviens, non nisi extrema senectute
 e statione discederet; sed corpus imbecillum animi vigori
 minus respondebat. Ante quinque jam annos vetus il-
 lud in pectore malum, quo olim correptum fuisse me-
 moravimus, recrudescens, ægre iterum sopiebatur; præterito
 vero anno, novo impetu ingruens febris pectoralis ita invaluit,
 ut decimo quarto Julii die vitam hanc Noster, cum æterna,

anno

anno ætatis octavo & quinquagesimo, commutaret. Sed vivit adhuc in filio superflite, paternæ gloriæ æmulo, *Ferdinando Jacobo*, Reipublicæ Norimbergensis Physico Ordinario, Academix Naturæ Curiosorum adscripto, & vivet, quamdiu sua literis laus & honor manebit, in scriptis eruditissimis, quorum brevem hic indidem subjungemus. Nimirum autore *Baiero* prodierunt 1) *Dissertatio de Ambra*, Jenæ, 1698; 2) *Diss. de necessaria Saliva inspectione*, Halæ, 1698; 3) *Diss. de Capillis*, Jenæ, 1700; 4) *Programma περί τῆς τῶν ἰατρῶν ἐπιπέρας*, primis lectionibus suis præmissum, Altorfii, 1704; 5) *Diss. de Vestitu*, 1704; 6) *de Mercurii crudi usu interno*; 7) *de Longevitate Medicorum* Epistola ad *Jac. Pancratium Brunonem*, 1705; 8) *de Liberatorum sanitate tuenda*, 1705; 9) *de Jucundo in Praxi medica observando*, 1705; 10) *de Fræno lingua*, 1706; 11) *Problemata quedam medica*, 1706; 12) *de Testimoniis, Medico, futuro Practico, necessariis*, 1706; 13) *de Visco*, 1706; 14) *de Callo ossium*, 1707; 15) *de Poculis medicatis*, 1707; 16) *de Turundis*, 1707; 17) *Ὀγκυρογενεσία Norica*, sive rerum fossilium, & ad mineralè regnum pertinentium, in territorio Norimbergensi, & vicinia, observatarum, succincta descriptio, cum iconibus lapidum signatorum fere ducentis, Norimbergæ, 1708, cujus scripti mentionem in his *Actis A. 1708 pag. 226* ex merito injecimus; 18) *de Equitationis utilitatibus & incommodis*, 1708; 19) *de Labiorum pustulis*, 1709; 20) *de Pudore in curanda valetudine noxio*, 1709; 21) *Adagiorum medicinalium Centuria*, quam recensuit, variisque animadversionibus illustravit, *Jo. Jac. Baierus*, Francofurti, 1718; de quibus videantur *Acta nostra A. 1719 pag. 446*; 22) *Wahrhafte und gründliche Beschreibung der Nürnbergischen Universitat-Stadt Altdorf, samt dero fürnehmsten Donckwürdigkeiten, kürzlich entworfen, und mit Kupferstichen gezieret*, Altorfii, 1714; 23) *Gemmarum affabre sculptarum Thesaurus, quem collegit Jo. Mart. ab Ebermeyer, digessit & recensuit Jo. Jac. Baier*, 1720; 24) *Dissertatio Botanico-Medica de Aristemisa*, 1720; 25) *Schediasma, quo institutum*

tutum suum de *Aur. Cornelio Celso* ad majorem Philiatricorum utilitatem accommodando aperuit, 1720; 26) *Dissertatio de Iatro-aleptice veterum*, 1723; 27) *de Præstantia quarundam rerum, per vetustatem consequenda*, 1723; 28) *Horii Medici Academia Altorfina historia curiose conquesta*, 1727; 29) *Orationum varii argumenti, variis occasioibus in Academia Altorfina habitatum, Fasciculus*, 1727; 30) *Biographia Professorum Medicina, quos unquam habuit Academia Altorfina*, 1728, in quibus etiam B. Autor suam ipsius vitam uberius descripsit; 31) *Observationes medicae, insertæ Ephemeridibus Academia Natur. Curios. Cent. V, VI, & VIII*; 32) *Animadversionum Physico-Medicarum in quadam loca Novi Fœderis Specimina tria*; 33) *Volumen II Actorum Physico-Medicorum Academiae Casar. Leopold. Carol. N. C. in ordinem digestis, Præfationemque adjecit. Inter Observationes αὐτότερον retulit Aloes Americanae per suum semen felicem propagationem. Appendix continet Sciagraphiam Musei Bavarici cum Supplementis Oryctographia Norica*, 1730; 34) *Programma de congratulatio sibi Præstidio laudata Societatis*, 1730; 35) *Officiosa exhortatio atque invitatio ad Bibliothecam & Museum Academiae N. C. liberaliter instruendum*, 1731; 36) *Volumen III Actorum Physico-Medicorum &c.* 1733; 37) *Epistola gratulatoria & eucharistica, Tomo II splendidissimi rerum naturalium Thesauri, a V. C. Alberto Seba Amstelodami editi, præfixa. Ultra quadraginta præterea Dissertationes inaugurales, obstetricante & maximam partem elaborante B. Baiero, prodire, quas vero, cum sub alieno nomine prodierint, silentio prætermittimus. Pie precamur manibus præstantissimi & in ordine Medicorum maxime illustri Viri, cujus si cultissimam doctrinam, & medendi felicissimam dexteritatem, imitari in posterum homines eandem artem profitentes discant, habeat & Medicina in posterum, cur de flore atque incrementis suis gaudeat, & cum ceteris, quantumvis nobilibus, scientiis de gloria & principatu contendat.*

MS (24E) 52

AD

NOVA ACTA ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tomi III Sectio VI.

**SEPTEM LINGUARUM CALEPINUS, HOC
est, Lexicon Latinum, variarum linguarum interpreta-
tione adjecta, in usum Seminarii Patavini. Edi-
tio tertia, & emendatior.**

Tomi II.

**Patavii, apud Jo. Manfre, ex tygraphia Seminarii, 1731; fol.
Alph. 8 plag. 6.**

Cum in iis, qui in Lexicis conscribendis vulgo suam spe-
rari volunt industriam, duo potissimum sint, quae juste
reprehendi videantur posse, ut aut modum, qui debeatur
operi, ignorent, aut linguae etiam, cujus se effundere divi-
tias profitentur, vix satis perspexisse consuetudinem & inge-
nium deprehendantur; mirari fortasse quisquam possit, quo-
modo factum sit, ut nullus adhuc horum in alterum incide-
rit, quin simul, si non alterum ex toto committeret, at ejus
tamen tanquam ex confinio noxiam aliquam contraxerit.
Comparati enim ita sumus natura homines, ut, cujus aliquis

Hh

fe

se minimam habere peritiam sciat, in eo maxime scientiam atque artem jactare, veluti in arduo & pulchro, cupiat: quo fieri necesse est, ut, si quæ sint omnino bona, in iis minimum studii collocetur, quæcunque vero obscura, intempestiva, & temeraria, ad ea se quisque præcipue, tanquam ad laudis plenissima, exerceat, curetque imprimis, ne aliquid reliquisse videatur eorum, quæ altis ampla, diffusa, & remotissima appareant argumenta. Quæ res cum Lexica jam ab aliquo tempore in invidiam apud doctos fere adduxerit; hæc ratione studiosæ linguæ Latinæ juventuti maximum fructum & subsidium interire noluerunt maximi duo Viri, *Gesnerus*, Germanorum decus, & *Facciolatus*, pereuntis apud Italos Romanæ eloquentiæ solatium ac luam novissimum: ille quidem notissimo *Fabri Thesauri*, nuper multis elegantioris doctrinæ accessitibus, quasi quibusdam gemmis, exornato: hic vero *Septem hoc Linguarum Calepino*, majori sanitati tanta cum laude restituto, ut in hac re non tam, quid ægri dignitas postularit, quam quid medentis cura & ars præsterit, æstimandum sit. Adeo enim, tam ex *Gesneri* laboribus, quam aliunde, quicquid egregium erat, accessito, perfectus est hic liber, ut, quod in posterum præclarior ad quotidianos usus in Latina lingua subsidium desiderent ejus studiosi, causam non habeant. Verba plerisque usitatis linguis accuratissime expressa, significatus multiplices declarati, usus varii expositi, optimorum Autorum crebra & selectissima exempla atque autoritates allata, eximie observationes admixta, multitudo vocabulorum immensa, Opus satis superque hominibus doctis commendabunt; cujus etiam quo usus latius pateret, adjunctæ sunt tabulæ copiosissimæ, quibus vocabulorum & rerum loci indicari consueverunt.

Johann Heinrichs von Falckenstein Chronica von Thüringen, x.
h. e.

JOANNIS HENRICI DE FALCKENSTEIN,
Brandenburgici Onolspacensis Consilarii Aulici, ac Legati Erfurtum missi in usum domus Onolspacensis, Societatis

cietatis Scientiarum Boruffice Sodalis, Chronicon Thuringicum, seu plenior vetus, media, & nova Historia Thuringie, in qua de nomine Thuringorum, & origine eorum, de vetustissimis limitibus ac divisionibus, de ethnica populi superstitione, de eorum Regibus, ac regno ipso, ad ipsorum usque excidium, accurate & copiose exponitur, ac ex probatissimis Historicis & Diplomatis cuncta edisseruntur. Liber I.

Erfurti, typis Joannis Wilhelmi Ritschelii, 1737. 4.
Alph. 2 plag. 12.

Amplissimum profecto est studium, quod Illustris Autor, dudum ex peritis rerum historicarum eruditissimus, sibi enietendum ac decurrendum proposuit. In Thuringia curatissime describenda suam nunc præclare posuit industriam. Genti Thuringorum de hoc gratulamur scriptore & præcone. Scriptori vero ipsi gratulamur de ea, quam exequendam suscepit, gentis Thuringorum historia, quippe quæ laborem & fidem ipsius requirit, ac splendorem, quem ipsa *Falckensheimii* dexteritate & industria nanciscitur, in Autorem repercutiet multiplicatum. Si Lector scire aveat, quot Voluminibus historiam, & quænam potissimum, Autor sit expositurus, eum ex compendio, quod ipse suppeditavit, condocefaciemus summam. Opus integrum constabit *quinque Libris*. *Primo*, quem in compendium sumus missari, *quinque inseruit Capita*. Disserit hic de origine & nomine Thuringorum, domiciliis eorum priscis & novellis, bellorum apparatu & decursu, superstitione pristina, regio dominatu, Regibusque usque ad *Hermansfridum*. *Capite primo* exponit de monumentis, quibus Historia Thuringica continetur, ac speciatim de scriptoribus Thuringicis; *secundum* inseruit eruendo nomini ac primordio Thuringorum, ubi inquiritur, an ipsi ab Hermunduris exorti fuerint; *tertium* est proprium designandis terræ illius finibus antiquis & recentioribus; *quartum* agit de cultu Dei,

H h 2

quo Thuringi fuere imbuti, eoque a Christiana religione averfo, ac de eorum simulacris, quibus notio fanctitatis fuerat affixa: de forma regnandi, per Thuringiam ufitata, ac de Regibus ipfis ufque ad *Hermanfridum*. In Appendice adjecta exftat responfum Autoris ad literas Anonymi cordatas feu intimas, nec non commemoratio de eo, quod Archiepifcopus *Herigerus* Moguntinus A. 916 Althemium indixit, Concilio. Hæc est *Libri primi*, quem paulo post enucleatus tractabimus, summa, hoc est ejus argumentum. *Libro secundo* enarrabitur facies rerum Thuringicarum, qualis exiftit fub imperio Regum ftirpis & Merovingicæ & Carolingicæ, ac Imperatorum ad Seculum ufque XIII. Distribuetur ille in *Sectiones tres*. *Priori* differetur de eis, quæ, regnantibus Merovæis Regibus, inter Thuringos fuere gefta, nominatim fub *Theoderico*, Rege *Auftrafiæ* & *Thuringiæ*, *Theodeberto*, *Theodebaldo*, *Clothario I*, *Sigeberto I*, *Childberto II*, *Theodeberto II*, *Clothario II*, *Dagoberto I*, *Sigeberto II*, *Clothario III* & *Childerico II*, *Dagoberto II*, *Theoderico III*, *Clodoveo III*, *Childberto III*, *Dagoberto III*, *Chilperico II*, *Theoderico IV*, *Childerico III*, quibus adjungetur Tabula, quæ hofce Reges complectetur, genealogica. *Sectio fecunda* continebit res a *Pippino* geftas, actaque *Carolingorum* ufque ad obitum *Ludovici III* feu *Infantis*: præterea res ecclefiafticas, adventum *Kiliani*, *Willibrordi*, & *Bonifacii*, in Thuringiam, vitam *Kiliani*, *Willibrardi* & *Bonifacii*, *Lullis*, Archiepifcopi fecundi Moguntini, ac fuffefforum ejus ad *Hattonem* ufque. *Sectio tertia* comprehendet fata Thuringiæ inde ab A. 912 ufque ad A. 1220, quo Thuringia coaluit cum Mifnia; inprimis Archiepifcopos Moguntinæ, Marchiones Thuringiæ, Comites & Landgravios Thuringiæ, Comites de Arnshaug, Beichlingen, Bercka, Brandenburg, Buche, Camburg, Cammerstein, Dornburg, ad anguftam Geram, Gleichen, Gleisberg, Hohenstein, Kefernburg, Kirchberg, Lobdeburg, Mühlberg, Nuemburg, Orlamunde, Rabenswalda, Raffenburg seu Raffenburg, Rothenburg, Vifelbach, & Werthern: porro Ballivatum Thuringiæ: nobiles Dominos

nos ac dynastias per Thuringiam obvios, dictos de Apolleda, Arnstadio, Blanckenhayn, Capellendorf, Drefurt, Franckenstein, Farnroda, Grzfenthal, Heldrungen, Cranichfeld, Leutenberg, Leuchtenburg, Salza, Sondershusa, Tanroda, Tonna, Tondorf, Touna, Vargila, Fahner, Wiehe: nec non ecclesias collegiatas, Abbatias, & Cœnobia: tum nobiles Thuringiæ progenies: ac tandem fata civitatis Erfurti. *Libro tertio* dabit Marchiones Misniæ, qui inde ab A. 1220 tenebant Landgraviatum Thuringiæ, Archiepiscopos Moguntinensium ab anno inde 1220 ad nostram usque ætatem, conjunctionem Thuringiæ cum Misnia, Marchiones Misniæ, eosque vel Electores simul, vel non Electores, ante divisionem propiariarum *Albertina* ac *Ernestina*, & post eam, Vinariensis nominatum, Akenburgicæ, Isenacensis, Jепенsis, Gothanz, ac linearum inde procrecentium. *Libro quarto* Comites Principesque Schwarzburgicos edisseret Autor, ac tandem *quinto* Geographiam Thuringiæ veterem, mediam, & novam, adjuget. Hi sunt illi carceres, quos industria *Falckensteinii*, laureis sæcunda & nobilis, mordet, felicibusque auspiciis perumpet. Gratulamur ipsi famam, ex edito jam *Libro primo* ipsi comparatam, comprecati eidem in posterum animum tranquillum, vires corporis vegetas, & industriam, a viribus impetum animi sequentibus, nunquam non satis instructam. Nunc vero cum ipso cursum ad *Librum* revocemus *primum*. De Thuringia jam scripserunt Autores. 139, ac de Erfurto 59. Nec ideò quisquam, Iliada jam post *Homerum* scribi, criminetur. Veteres enim Chronicorum somptores parum periti exstiterunt artis criticæ, nudi a Diplomataibus, divites fabulis anilibus, scurrarumque nugis. Patet id ipsum ex Chronico *Joannis Binbari*, *Joannis Rothi* Chronico Thuringiæ, *Tomo II* Scriptorum rerum Germanicarum *Jo. Burch. Menckensii* edito, aliisque. Scriptores ævi medii litant superstitioni, favori vel odio velificantur, ac idez olim conceptæ inserviunt, quod ipsum exempla *Sagittarii* & *Pfefferkornii* docent, contra quos S. *Bonifacium* defenderunt *Henricus Philippus Gudenus*, *Joannes Bernhardus Hellerus*,

& Jo. Georg. Liebknechtius. Eiusdem ac Sagittarius com-
 matis fuit Weinrichius, qui scripsit sermone nobis pa-
 trio *Historicam narrationem de Erfurto*. Saepius quoque
 miseros errores committit, iudice Nostro, Joannes Ernestus
 Philippi in libello, quem inscripsit *kurtzen Abriss einer gründ-
 lich gefassten Thüringischen Historie*. In eo nonnulla notat
 & dispungit Noster, & Ludovici saltum Gibichensteinensem
 egregie refellit. Id vero Autorem nostrum celare nolumus,
 Tabulam Genealogicam, quam Heineccius in *Antiquit. Goslar.*
 produxit, ex commentis Joannis Lezneri fuisse enatam, neo
 nuce cassa esse aestimandam. Ex Reinhardi Opusculo, quod
 Leuckfeldius & Leibnitius ediderunt, hic oportet sapere. Evol-
 venda ipsi erit Cel. Harenbergii Historia diplomatica Ecclesiae
 Gandershemensis, in qua Hermannii ultimi sigillum perquam
 rarum, Comitemque seu iudicem designans, adducitur. Na-
 vos, a Cl. Philippi admissos, data opera expendit & confutat
 Noster, ac S. Ulrico vindicias adornat. Tenebrionibus,
 in ipsum insurrecturis, responsum minatur, edendam in
Analectis Thuringicis. Hæc ad Præfationem dicta sunt.
 In Libri primi Capite primo disserit de iis, qui de Thuringia
 vel Thuringia nonnihil scripserunt, exorsus a Gregorio Tu-
 rovensi, Aimoino, Jornande, Paulo Diacono, Apollinare Sido-
 nio, Procopio, Vegetio Renato, antiquissimis Historicis, qui o-
 biter de Thuringia mentionem injiciunt, progressus ad Au-
 torem Anonymum Historiæ Erphesfordiensis de Landgraviis
 Thuringiæ, a Pistorio & Eccardo editum, ad Monachum
 Reinhartsbrunnensem, qui concinnavit Annales veterum
 Landgraviorum Thuringiæ, ad Tabulas Pistorii genealogicas,
 ac Additiones ad Lambertum Schafnaburgensem, tribuendas
 Nicolao de Sigben, ad Henricum de Frimaria, cujus exstat
 Chronicon Thuringiæ, ad Marcum Wagnerum, Venan-
 tium Honorium, Cyriacum Spangenbergium, aliosque, qui de
 Thuringia aliquid memoriæ prodiderunt. Rarissime ad-
 junxit Autor iudicium vel suffragii virgulam. Passim vero
 causam Moguntinam tueri, eique esse benignior, videtur.
 Scriptozibus historicis subiungit recensitionem *Deductionum*,
 quotquot detegere ac parare potuit, Capite secundo
 expen-

Pag. 6 seq.

11.

16.

101 seq.

expendit originationem vocis *Thuringorum*, eosque ex Her-
munduris derivat, ratus, Thuringos vocari *Heringsnasen*, id
est, homines, quos *Herings* suspendit naso adunco ac delu-
fit, administer & consiliarius *Herminfridi*, Thuringorum
Regis. Thuringorum primus meminit *Flavius Vegetius Ro-*
natus Lib. IV Mulomedicina Cap. 6. Porro Ill. Autor *Capite 3*
divisiones Thuringiæ varias sub incudem revocat. Ipsa fuit
distributa in tres pagos majores, *Angelegeve, Thuringeve, &*
Weringeve, item in Thuringiam septentrionalem, australem,
& orientalem. In orientali, seu Osterlandia, hi fuere ~~Wactus~~,
seu pagi minores: *Nedelico, Tuchurino, Geraba, Vedu, Plisni,*
Orla. In australi innotuerunt *Urnin, Langenwice, & Albo-*
gap. In occidentali exstiterunt pagi *Grabfeld, Tulliselt,*
Baringe, Salageve, Sinnageve, Asefelt, Weringeve. Definiun-
tur deinde fines, quibus Thuringia in præsens continetur.
Additur disquisitio, an Wetteravia sit Thuringiæ occidentali
annumeranda. Id-extra dubitationem est positum, Thuring-
iam olim ad Danubium usque patuisse. *Angli* Thuringiæ
nobis non videntur ab *angulo* esse dicti, sed ex voce *enge*,
quasi *Angelingi.* *Werni* dicuntur ab amne *Wera, Weren,*
qui in prato juxta Suinfurtum oritur, ac, præfecturas Wirce-
burgicæ Werneck & Arnstein perlapsus, infra Wircebun-
gum in præfectura Gemundensi in Mœnum illabitur.
Wodan seu *Othinus* designat *god*, Deum, & solem. *Frig-*
gam seu *Freiam, Othin* uxorem, Autor habet pro Luna.
Id vero certum, Germanos semper Lunam pronuntiasse velu-
ti marem, & Solem veluti sceminam. Idem Deum *Thor* seu
Thunaer pro igne seu firmamento reputat. *Crodonem* exi-
stimat exstitisse symbolum Solis. De *Stuffone, Fortuna, Biel,*
Labra & Jecha, Retone, Astarod, Pustero, Diana, Lollo, aliis-
que Thuringorum numinibus fictis, docte disserit. Quibus
discussis, ad veteres progreditur Thuringiæ Reges, fictosque
a veris discernit, descendens usque ad id tempus, quo Thu-
ringia in formam provinciæ Franciæ redacta fuit.
Dispargum, sedem *Clodionis*, in Comitatu Hennebergi-
co cum *J. G. Eccardo* collocat, ad quod *Herminfridus*
fuit

Pag. 123
seq.

124.

125 seq.

127.

152.

154.

209 seq.

Pag. 251.
276 seq.
280.

fuit a *Theodorico & Glotbaris* devictus, a variis varie determinatum, Unstruto adjacuit, licet illius nec vola, nec vestigium, existet. De insignibus Thuringiæ ac Archiepiscoporum Moguntinorum exponit nonnulla, credens, rotam fuisse Thuringiæ signum, quo *Wilhelmus* Archiepiscopus, obtenta a patre Thuringia, fuerit usus. Rota enim est signum jurisdictionis, fatente *Christ. Schlegelio*. Tractationi subnexa est Epistola ad Anonymi literas rescripta, qua vindicat sese Autor a calumniis cujusdam, qui, ipsum *S. Sebald* injuriam intulisse perhibuerat. Synodum, præsentem *Conrado* Rege ab *Herigero*, Archiepiscopo Moguntino, in palatio regio Altheim haud procul Nordlinga in pago Rhætici (*auf dem Rtes*) A. 916, non alibi, nec alio tempore, fuisse agitatum, solide demonstrat, & dissentientes refellit. Accedit tandem Index Operi, cui illud addimus vulgatum *Plaudite*.

LA VIE DE PHILIPPE D'ORLEANS, PETIT-Fils de France, Regent du Royaume, &c.

h. e.

VITA PHILIPPI, AURELIÆ DUCIS, Regnantis Gallie Tutoris sub Ludovico XV pupillo.

Tomi II.

Londini, sumptibus Societatis, 1737, 8.

Alph. 1 plag. 10.

Autor hujus vitæ non satis est cognitus. Id significatur saltem, fratrem ipsius & pietate & eruditione in Ecclesiastico munere constitutum florere. Autor animum ad scribendos libros ex professo haud appulit, iudicio tamen pollet, & ingenio instructus est ad veritatem depravandam minus habili. Viri eximii, qui librum, antequam ederetur, ad libellam artis veritatisque historice examinarunt, verba in factum fuisse temperata, & neminis in deteriorem partem rationem fuisse

fuisse habitam, uno ore sunt professi. Id facile patet, arcana hic patefieri multa, materiamque suppeditari, quæ, ut de multis aliter, ac adhuc factum est, rebus personisque sit judicandum, possit efficere. *Philippus* ipse, Aureliæ Dux, in lucem fuit editus d. 4 Aug. A. 1674. parentibus *Philippo*, fratre *Ludovici Magni* unico, & *Carolina*, Principe Palatina. Ad obitum patris usque dictus fuit Dux Carnutenfium. Indoles in eo fuit magna & prorsus singularis, qua disciplinas quascunque avide arripuit, Musicam, Picturæ artem, Architecturam, Sculpturam, Historiam, Mathesin, Geographiam, Philosophiam, Chymiam, imo Alchymiam, bonas literas, ac inprimis artem poeticam. Nihilo minus mansit elegans, ornatus, facilis, facundus, ac in respondendo promptus. Amavit homines bene merentes, meritisque graves. Fuerunt, qui ambitionis modum excedentis eum accusarent. Superstitioni minus favit, eoque eminuit judicio, ut religionem prudentum fovere crederetur. *Ludovicus XIV* ipsum non amavit, sed potius nunquam non ab eo sibi metuit, licet *Philippus* junior, ut Regi probaretur, nihil faceret reliqui. Admodum juvenis expeditioni bellicæ in Flandriam susceptæ interfuit, ac ad Cameracum ex hoste triumphum egit. Sub auspiciis Ducis bellici, cui *de Luxemburgo* erat cognomen, munia porro militaria obiit. Sed Rex, magnitudinem animi, qui ipsi inerat, veritus, eum inde sejunxit, ac a vita bellica procul esse iussit. Facies *Philippo* erat alacris, pulchra, ad placandum accommodata, benevolentis colligendæ apta. Amabat, sed ita, ut arcana in neminis sinum deponeret. Amorem primum dedit fœminæ scœnicæ, pro more optimatum Gallis, ex qua suscepit filium, Archiepiscopum Cameracensem, Constitutioni *Unigenitus* inhærentem, quippe innutritus Jesuitarum doctrinis. Abbas *du Bois*, ad quem pars aliqua instituendi regendique *Philippi* Ducis pertinebat, virgines mulieresque elegantioris formæ solebat ipse Duci commendare & adducere. *Ludovicus XIV* ei destinaverat frustra filiam extra matrimonium a se genitam in uxorem, quam tamen, impulsu Abbatis *du Bois*, tandem duxit, *Monsei*

Tom. I

pag. 2.

3.

4.

6.

8.

10.

11.

13.

- spania* filiam, sapientem, taciturnam, probam, piam, marito addictam, familiaræ regendæ admodum habilẽm. Comparatio, quam Autor a *Mubammede* libidinoso desumpsit pag. 16, videtur nobis esse improbanda, ejusque loco poterat res eadem alio eloquendi modo exprimi. *Philippi* matre mortua, dignitas & facultates ad filium transibant, Abbasque *du Bois* statum ejus domesticum exquisita diligentia formabat. Aulici ad *Philippi* indolem videbantur apti nati, nemo non illorum lætitiã & mores ad delectandum compositos præferbat. Addit Autor pag. 18: *Hac indolentia deliciosa, veris discipulis Epicuri tantopere comperta & probata, singularem ejus absolvebat notionem characteristicam.* Quæ de matre Archiepiscopi Cameracensis habentur pag. 16, videntur nobis vel esse licentius dicta, vel seculo elapso demum dicenda fuisse. De successione Hispanica, belloque inde enato, copiose Autor exponit. Summam rei bellicæ per Italiam administrandæ tradidit *Philippo* Duci *Ludovicus XIV*, sed ad Augustam Taurinorum felicitas ejus quasi terminum suum habuit. Deinceps rei militari præfuit in Hispania, ubi Herdam occupavit, Dertusam obsedit, ac in invidiam incidit, accusatus inprimis, quod conspirationem adversus Regem Hispaniarum *Philippum* foverit, aliisque calumniis infestatus. Inimici, a *Maintonomia* incitati, ipsum a tutela regni amovere studuerunt, licet eventu irritò. *Ludovico XIV* defuncto, tutelæ gerendæ sese applicavit. Cardinalis *Noallius* majori enitere cœpit autoritate & splendore, cujus causam *Quesnelli*que Novum Testamentum Jesuitæ paulo ante ad orcum usque dejecerant. Revocati fuerunt ii, quos Jesuitæ per *Tellierium* expulerant, vel carceri Bastiliano mancipaverant. *Tellierius* Jesuita, Parisiis exire jussus, brevi post exspiravit. Jesuitæ in aula contemni cœperunt, ac plebs ab eis abhorruit. At successu temporis per Pontificem, per varios casus & tot discrimina rerum, *Noallium* ita labefactarunt Jesuitæ, ut *Philippo* vix esset integrum, Jansenistarum causæ patrocinari aperte. Confessum inter, qui vocatur *Parlamentum*, & *Philippum* deinde exarsere dissensiones, præcipue ob Scoti illius famosi

inof*i* *Leu* conatus, qui, favoribus Proregis factus, numos cor-
radebat, regnumque eis emangere videbatur. Operæ pre-
tium est, legisse *Julii Alberonii* Cardinalis vitam, curate ex-
positam pag. 219 seq. ejusque vasta consilia, quibus Prorex
Galliz nervos incidit, sed qui paulo post odiis conspirantium
appetebatur. Sed, pace cum Hispanis Londini inita, cus-
tum fuit, ut *Alberonius* aula *Philippi V* excederet, discordiæ
per Europam creditus artifex. Querelæ tandem ingruebant
in *Juanem Leu*, Scotum, aurifabri Edimburgensis filium,
calculi tractandi ex usu suo magistrum, & in arte exercendi
collybum versatissimum hominem, qui aorat professionem
trahendi numos in Principis ærarium. Egregius instructus
erat dotibus confirmandi auctoritatem suam in Gallis, papi-
ramque loco pecuniz inducebat in commercia. Ostendi-
tur ejus mala fides ac opum magaludo, amor Proregis in
ejus familiam, tristissimus Galliz status, *Abbatis du Bois* restita-
tio, ac controversia super Constitutione *Unigentur*, Cardina-
lis *Noallii* incerta sententia, persecutio eorum, qui ad Conci-
lium nationis provocabant, Regis morbus, reditus Jesuitarum
in aulam, indignatio Cardinalis *du Bois* adversus eosdem, qui
primarius constituitur status administrator, ac id, quod cum Pro-
regis gubernaculis fuit connexum, ad ejus usque mortem. Non
negamus, negotiorum plerorumque momenta candide fuisse
exposita, licet nec illud diffiteri liceat, libertatem stili
nonnunquam ultra præscriptum Historiographi procedere.

Pag. 198
1eq.

224.
255 seq.
Tom. II
pag. 1.

6 seq.

23.

161.
174.

INSTITUTIONUM CHRONOLOGICARUM

*Libri duo, una cum totidem Arithmetices Chronologicae
Libellis, per GUILIELMUM BEVEREGIUM,
M. A. nuper Episcopum Asaphensem. Editio quarta,
auctior & emendatior, cui addita est
vita Autoris.*

Trajecti ad Rhenum, apud Jurrianum a Paddenburg,

1734, 8 maj.

Alph. 1. plag. 2.

Li 2

De

De Libro ipſo *Beveregii* jam dudum in *Actis* noſtris A. 1767 *Menf. Sept. pag. 402 ſeq.* quantum ſatis eſt, diximus. Nova hæc editio nihil a prioribus differt, niſi quod Autoris vita, ab Anonymo, ſive Batavo, ſive quocunque alio, conſcripta, ei acceſſerit, quam proſus a nobis ſilentio præteriri, minime præclara Viri merita virtutesque patiuntur. Natus erat illud Angliæ ſidus in provincia Leiceſtrenſi, præceptiſque varii generis, morum inprimis, imbutus in Collegio *Divi Joannis*, quod eſt in Academia Cantabrigienſi, ubi ſummis in Philoſophia honoribus ornatus, & S. S. Theologiæ Doctor una cum duobus aliis viris reſtantatus fuit, qui deinde eruditionis gloria & ſplendore multos ſuperarunt, *Eduardo* ſcilicet *Steelingſæctio* & *Guilielmo Caveo*, de quibus communis eo tempore ſermo per ora virum volitabat, *Steelingſæctium* excellere *eruditions*, *Caveum* arte oratoria, & *Beveregium* pietate. Quæ laus juveni, ad recta quævis alacri gradu tendenti, tantos admovit ſtimulos, ut plurimum temporis precibus ad ſummum Numen fundendis inſumeret, & pietati veræ ac per omnem vitam manenti adueſceret. Hinc mirum non eſt, cur tam ſinceri & candidi vir animi neque vana honorum ſpecie corruptus, neque magna eruditionis gloria, qua præ multis aliis nitidiſſime effulſit, inflatus fuerit; cujus rei nullum aptius documentum in promptu habemus illo, quod operæ pretium judicamus hic exponere. Rex olim *Guilielmus* ſub auſpicia imperii ſedibus ſuis Episcopos nonnullos, religionem jurisjurandi detrectantes, exauctoraverat, quos inter fuit *D. Thomas Ken*, Bathoniæ & Wellarum Episcopus, in cujus locum Noſter ſurrogatus eſt edicto regio. At illud Episcopi eminentiſſime ſtaſtigium honeſtiſſime declinabat, probe ſecum perpendens, quam alienum ſit ab Inſtitutis Eccleſiæ, Episcopo adhuc viventi ſuccedere. Oracularum divinorum interpres & præco in æde *D. Petri*, quæ eſt Londini, nominatus, dies noctesque ſaluti auditorum invigilavit, & commoda, incommoda, perinde habuit, ſi modo hominibus, curæ ſuæ demar-datæ, bene eſſe poſſet; qua re factum, ut ipſe *magnus prima-*

va

va pietatis, instaurator vocari mereretur, & omnis curia, pro qua sacra faciebat publica, reliquas civitatis tribus & ordines ætatis cujusunque sanctiori disciplina & morum castitate vinceret. Eadem virtus Episcopatum S. *Asaphi* in provincia Walliæ, dignitate maxime splendidum, ei comparavit. Vix ingressus eum locum, ad inferiores circuli sui sacerdotes & antistites humanissime scripsit, eos adhortatus, ut *populum, fidei sue commissum, in cathechesi, sive in principiis religionis Christiana* crudirent, ut sciat, quid credat, & *quaratione, quaque via, ad æternam beatitudinem consequendam, incedere debeat.* Huic principio insistendum esse illis, docebat, sine quo suus sociorumque suorum labor sterilis redderetur, nec provincia sibi illisque demandata scopo fieri satis posset. Eosdem ut doctrinarum cœlestium tenaciores redderet, *Cathecheseos Ecclesia Explicationem*, ingenio populari apprime convenientem, a se compositam, iis transmisit. Nec solum pietatem strenue coluit, sed in literas etiam pertinaci industria incubuit, taliaque ingenii monumenta evulgavit, quæ Polyhistorum summum, linguarum orientalium, & rituum Judaicorum, peritissimum sat luculenter produunt. Testantur hoc cedro digna ejus Opera: 1) *Pandectæ*; 2) *Canones*; 3) *Cbronologia*, multoties jam typis repetita; 4) *privata Cogitationes de rebus religionis, una cum firmis propositis, ad praxin directis*; 5) *privata Cogitationes de vita Christiana, sive necessaria instructiones, ut bonis auspiciis - homines illam in terris instituant, finiantque, ad summam perfectionem in beato Dei intuitu consequendam*; 6) *Ecclesia Cathedismus in usum diœceseos S. Asaphi explanatus*; 7) *Explicatio XXXIX Ecclesia Anglicana fidei Articulorum*; 8) *Summa publicarum precum, ac frequentis Domini cœna participationis necessitas, additis ante & post Sacramenta precibus recitandis, ad primævam pietatem instaurandam aptatis*; 10) *Conciones ad summam 171, duobus Voluminibus in folio*; 11) *Concio, ad Synodum, ab Episcopo & Clero provincie Cantuariensis celebratam, habita in ade Westmonasteriensi d. 12 Cal. Dec. A. 1639, Text. 1 Cor. II, 16*; 12) *The-*

saurus theologicus; 13) Grammatica Syriaca, in usum Bibliorum Waldonicensium impressa A. 1658; 14) Dissertatio de Linguarum orientalium, praesertim Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Arabica, & Samaritana, praestantia, necessitate, & utilitate, quam & Theologis praestant, & Philosophis, A. 1664. Tandem in extrema senectute spiritum suum, quem Deo per omne vitae spatium devoverat, A. 1707 reddidit, & in cathedrali D. Pauli sepultus fuit. Cum jam animum ageret Noster, quendam ejusdem ordinis, hujus rei inscium, sacro quodam instinctu exclamasse ferunt: En, optimus virorum, quem Anglia usquam progenuit, ad caelites jam recedit! Moriens vero bona sua omnia vel sacris faciundis, vel Scholarum usui, testamento legavit, his quidem verbis: Si contingeret aliquando, ut communes preces in praedicta Ecclesia aut Capella non possint praelegi, hac voluntas mea esto: ut omne id, quod in altero horum locorum ea conditione relictum est, in singulis locis uni pedagogo, in hunc finem a Vicario Barroniensi nominato, conferatur, ut ludum literarum instituant, & juventutem principia religionis, ex Anglicana Ecclesia praescripto, edoceant.

LECTIONES PUBLICÆ von vier SUBJECTIS
Pharmaceutico-Chymicis, &c.

h. e.

LECTIONES PUBLICÆ DE QUATUOR
Subjectis Pharmaceutico-Chymicis, nimirum Sale communi, Tartaro, Sale ammoniaco, & Formica, in Collegio Medico-Chirurgico, quod Regiis auspiciis Berolini floret, habita, a D. CASPARE NEUMANNO, Aule Consiliario Regio, & Chymiae practicae Prof. Publ. ejusdem Collegii Medico-Chirurgici Decano, Collegii medici superioris pariter atque Academiae Nat. Curios. Regiae Britann. nec non & Boruff. itemque Pontificiae Societatis Scientiarum, Socio, primarioque Aule
Pharmacopaeo.

Lipsia,

Lipsiæ, apud Gottlob Benjam. Frommannum, 1737, 4.

Alph. 2 plag. 24.

Recta via elegantissimi Libri expositionem aggrediamur, in tanta rerum docte accurateque disputatarum copia, ea, quæ notabiliora nobis videbuntur, momenta strictim breviterque enarraturi. In Commentatione prima de Sale, a voce Græca *αλας* nomen hoc Latinum, itemque Germanicum *Salz*, & omnium fere in Europa linguarum, neque minus & civitatum *Halle* cognominatarum, quippe in quibus Sal vel etiam nunc coquitur, vel olium coctum fuit, denique a voce *Sal* aliz voces, *Salarium*, *Sold*, & *Soldat*, derivantur. Vocatur etiam differentiz causa Sal commune, minus recte autem Sal Indum. Dividitur in marinum, fossile, & fontanum, quæ tamen ratione puritatis tantum discrepant. Quodlibet eorum Sal est nativum. Et, quamvis, quodnam horum primo a Deo ipso creatum, & quæ deinde ab hoc orta fuerint, disputent eruditi viri, Noster tamen nulli parti accedit, & Sal marinum non minus, quam fossile, imo & fontanum, a Deo ipso die mundi rerumque omnium natali esse conditum, quibusdam argumentis asseverat. Sal marinum itaque ex mari habet originem. Aquam autem marinam, non in omnibus regionibus, sed in alia magis, in alia minus, imo nec in eadem regione peræque, salis esse constat. Maxima hujus Salis marini, ejusdemque optimi, copia in Hispania & Lusitania colligitur. Ab aqua id liberatur optime, & in crystallos coalescit, evaporatione per ignem facta. Quoniam vero, si major ejus copia esset paranda, multum ligni vel carbonum requireretur, homines, aliam viam ingressi, aquam abigunt ope æstus solaris, venti, & frigoris. Id ipsum vero Sal in aliis deinceps provinciis purius redditur, atque in Angliæ ex lixivio, a depuratione & crystallifatione ejus relicto, cum capite mortuo vitrioli Sal Ebshamense paratur. Salis fossilis magna copia in Polonia, Hispania, Moscovia, Transylvania, Hungaria, præcipue reperitur, idque e terra eruitur, & quando fragmenta pura, alba, nitideque crystallina, sunt, sine ulla accedente arte venditur. Impurius autem denuo solvitur, iterumque

rumque in crystallos condensatur. Sal fontanum certis fontibus debetur, qui nunc plus, nunc minus, ejusmodi Salis continent. Sal vero ipsum acredine & falfedine est diversum. Maxima copia paratur in Germania atque Dania, idque fit vel evaporatione per ignem, vel, ubi fontibus non multum Salis inest, ope ventorum, in domibus aeri ventoque perviis, vulgo *Gradier-Häuser*, in quibus solutio abacta imminutaque aqua concentratur, ut coctione demum Sal confici queat. Posthæc Autor notas Salis boni, & varia, quæ eo pertinent, experimenta, commemorat. Sal autem commune trium horum generum esse dicit Sal medium fixum naturale, ex Sale acido & terra alcalina solubili compositum, ubi quidem Sal acidum velut characterem constituit, quo a Salibus aliis omnibus distinguitur. Interim omnibus iis Salium generibus sua cuique impuritas, partesque peregrinæ, si non semper, ut plurimum tamen, inhærent. Sal marinum admixtas habet particulas nitrosas, ob tot vegetabilia & animalia in mari putrefacta. Ut adeo Sal marinum Sali ammoniaco, si a fixitate discesseris, simillimum a nonnimine, sed perperam, dicatur. Sal fossile re vera materiam quandam lapideam admixtam habere videtur. Sal fontanum vero purissimum est, humanoque usui commodissimum, & tenerrimum quoque, quod ex minimis crystalis constat, & cui, si falfedinis habeas rationem, minima acredo inest. Mis-
 sis igitur prioribus duobus generibus, postea de Sale fontano seu culinari tantum agit. Huic itaque definitionem superius datam prorsus congruere, idque Sal esse minerale, medium & fixum, demonstrat, quæ vero ratione utriusque hujus attributi ipsi in mentem venerunt dubitationes candide proponit, doctèque diluit. Partem terreo - alcalicam in hoc Sale comprobaturus, caute monet, nullum acidum minerale ope solius ignis penitus a terra, præcipue alcalica, separari, adeoque nec hic fieri posse, ut terra secernatur, & sola in conspectum veniat, sed ad ejusmodi separationem novo opus esse additamento, in quod terra illa recipiatur, & veluti transgrediatur, illoque non suspecto, & ære terrestri. Cum ve-

ro terra nunquam separatim existere, & oculis velut exponi, queat, spiritum potius, seu Sal acidum, separare oportet. Quo consilio acido Salis, quod omnium ex minerali profapia est debilissimum, acidum aliquod fortius sarrogetur, e. g. nitrosum, vel prorsus vitriolicum aut sulphureum, cum quo, sal admixto, terra alcalina intimius coeat & copuletur, atque sic infirmius Salis communis acidum exsolvatur. Quando igitur Sal commune cum oleo vel spiritu vitrioli destillatur, penitus avolat spiritus Salis, residuaque remanet terra, cum acido vitriolico addito, quæ novum tum Sal medium constituit, unde manifesto terra alcalina, quæ fuit in Sale, patescit. Eodem modo sub terra Sal, Sali ejusmodi, ut vocatur, mirabili simile, fontium amarorum, item acidularum, quin imo & nonnullarum thermarum, a natura generatur, quando Sal vitriolicum cum Sale communi concurrat, & perperam pro Sale alcalico fixo habetur. Terra hæc alcalica ab acido demum Salis fluxilis evadit, quod experimento probatur, adeoque ante, quam cum acido permiscetur, per se, ut alias putant, non jamjam fluidum corpus fuit, sed ab acido demum fluidum redditur. Et, quamvis frequenti, sæpiusque repetita, calcinatione & solutione pars quædam terrea tandem scedat, labor tamen nimis est operosus, nec facile ex eo quidquam probatur, quoniam sub illo multæ mutationes eveniunt, novæque attributa corpori cuidam facile inducuntur. Interim eo labore fere Sal totum destrui potest. Sal acidum fit manifestum, si oleum vitrioli Sali communi affunditur, quod, utpote longe vehementius acidum, se cum partibus Salis alcalicis terrestribus conjungit, contra ea Sal acidum Salis communis liberat, ut hinc tenues volatilesque particule vel per se sine calore nebulæ instar exhalent, fixiores autem igne demum propellantur. Quid plura? Spiritus Salis sat notus Sal hæc acidum abunde demonstrare videtur. Sal usum habet esculentum, œconomicum, mechanicum, itemque pharmaceuticum, in Pharmacia Galenica & Chemica, item in Chemia curiosa. Sigillatim tamen Spiritus Salis propius cognosci meretur. Omne ejus separationis vel destillationis fundamentum, ut ex superioribus jam patet, in eo consistit, quod,

Kk

simul

simul ac quidquam ad Sal commune accedit, quod cum ipsius terra alcalica majorem cognationem, in igne præcipue, habet, quam acidum, cum illo natura commixtum, statim cum hoc conjungi solet, desertusque spiritus, si quidem in vicinia nihil reperiat, cum quo uniri queat, vi ignis abigitur, & destillatione in conspectum venit. Fit hoc duplici via. Prima est usitatissima & commodissima, quando scilicet Sali communi Sal, quod proprio illius acido potentius est, admiscetur. Cui rei omnium opportunissimum existimatur Sal vitriolicum, utpote fortissimum omnium. Quocirca utplurimum Sal cum terris bolisque martialibus miscuerunt. Sed hic modus est omnium miserimus, qui tenuem & dilutam paucumque spiritum fundit. Rectius paratur cum vitriolo, aut alumine, vel etiam cum horum spiritu, brevissime tamen & efficacissime cum oleo vitrioli, unde spiritus Salis fumans vel concentratus, qui vix per se condensatur, impetrari solet. Ita etiam cum nitro paratur spiritus, raro tamen exacte purus, seu ab omni spiritu nitri liber. Altera via magis est operosa, quando scilicet cum terra vitrescente, e. g. arena, vel silicibus confusis, destillatur. Ceterum cum terris martialibus infirmissimus, cum oleo autem vitrioli fortissimus, spiritus impetratur, ex cujus etiam lixivio Sal mirabile *Glauberi* remanet. Altus etiam spiritus Salis fumans cum Sale ammoniaco paratur. Neque minus idem Salis spiritus in variis aliis laboribus chymicis succedere solet, in præparatione nimirum Mercurii sublimati, Butyri antimonii; & quando alie res tractantur, sublimantur, vel destillantur cum Mercurio sublimato, cui jam spiritus ille inest, ut spiritus fumans *Cassii*, item spiritus vitrioli philosophici, probant; item cum Sale ammoniaco; cui acidum Salis pariter concentratum inest. Tenuis vero ille Salis spiritus non facile per se in rectificatione concentratur. Quod denique ad indolem & naturam hujus acidi, in Sale contenti, attinet, Autor noster asseverat, præcipuam partem, qua etiam ab aliis Salibus distinguitur, esse principium mercuriale, seu arsenicale, sive, ex *Becheri* mente, terram tertiam seu fluidificantem, & deinde parum prin-

principii inflammabilis, ex quibus duobus, cum acido primo-
genio intima & tenerrima commixtione conflatis, acidum Sa-
lis constat, ut per multas rationibus experimentisque probat.
Ad extremum de usu spiritus hujus acidi, item de variis spi-
ritus Salis dulcis preparationibus, Sale communi regenerato,
Sale digestivo, Sale ammoniaco extemporaneo, aqua regis,
de modo Salia urinosa ab oleo repurgandi, de Sale decrepitate,
fuso, oleo Salis rubro, variisque, quæ cum Sale præparantur,
agitur, præcipuusque & præstantissimus Salis communis in
medicina usus in præparatione Mercurii dulcis se exserere,
reliqua vero ex Sale confecta, cujuscunque generis, esse ejus-
modi Cel. Autori videntur, ut iis facile carere, in me-
dicina minimum, queamus. Progredimur nunc cum Auto-
re ad Lectionem alteram de Tartaro. Pauca is de nomine
præfatus, monet, hunc non tam naturæ solius opus esse,
quam arte demum concrefcere, post vini scilicet fermenta-
tionem, operationem manifesto artificialem. Fit autem eo
magis & secedit, quo magis pars aquea vini exhalat, vel ab-
sumitur. Tartarus in album & rubrum dividitur. Esti ve-
ro hæc species ipsæ pro vinorum varietate magis magisque va-
riant, in sua tamen indole & mixtione, quatenus Tartarum
constituunt, conveniunt, omnisque differentia fecibus & quis-
quilliis peregrinis debetur. Cum vero Tartari albi species
Tartaro rubro longe præsent, de his in præsentia agit No-
sler, bonique Tartari notas indicat, modum autem ejus, qui
non adeo bonus purusque est, repurgandi simul ostendit.
Tartarum, dicit, Sal essentielle vini esse, a succo uvarum per
fermentationem separatum, seu mixtum oleoso-acido-sali-
num, rejectisque aliorum definitionibus, imprimis *Hermannii*,
id probat ulterius, & a dubiis, quæ sibi ipsi in mentem vene-
runt, liberat. Sal vero, in Tartaro, naturæ acidæ esse demon-
strat, quoniam 1) solutionem sulphuris cum calce viva præci-
pitat, 2) in solutionibus corpora terrea absorbentia, metalla
& semimetalla, itemque præparata metallica, vel mineralia, dis-
solvit; 3) id ipsum acidum variis destillationibus prodit, &
cum acido aceti convenit. Partes oleosæ probantur, quæ

Tartarus flammam concipit, cumque nitro mixtus perquam detonat. Eodem demonstrantur Tartaro per spiritum vini rectificatissimum extracto, quoniam a Salibus alcalinis tinctura in solutione Tartari exaltatur, quod unice oleo debetur, porro, quod sal Tartari in aqua frigida solvi detrectat, calcesque metallorum reducit. Denique evidentissime oleum Tartari destillatione impetratur. In destillatione ex qualibet libra Tartari redeunt circiter unciz 4 spiritus & phlegmatis, uncia una olei fœtidi, unciz 10½ capitis mortui, & tandem unciz 4 Salis fixi. Usus Tartari est in pharmacia, magis vero in variis artibus mechanicis, insignis, quanquam olim Sal & spiritus Tartari majori, quam nostris temporibus, copia consumebantur. Agitur hinc de Tartaro loto, & crystallisatione Tartari, qua ab hominibus Chymiz alias ignaris in iis provinciis, unde ad nos pervenit, in grandes elegantesque crystallos cogi solet, artificio usque adeo adhuc incognito, ut, qua ratione peragatur, variis experimentis frustratentatis, Autor ipse adhuc ignoret. Attingit hinc cremorem Tartari, Tartarum rosatum, violatum, infuscatum, vel diureticum, purgantem, seu solutivum. In magna ea remedium multitudine, in quorum compositionem Tartarus recipitur, reliquis omnibus in præsentia neglectis, ad duo medicamenta primaria ex Tartaro præparata, nimirum spiritum & Sal Tartari alcalino-fixum, convertitur, ex quibus atque Tartaro puro crudo, sive crystallis Tartari, quolibet usitata medicamenta Tartarea arte parata emergunt. Docet hinc Autor destillationem spiritus Tartari, separationemque olei Tartari fœtidi ab illo, utriusque rectificationem, atque olei etiam virtutes medicinales, nec minus usum spiritus Tartari in conficienda mixtura simplici, quam quadruplici ratione parere licet, & tinctura Bezoardica, concluditque, spiritum Tartari esse spiritum acido-oleosum. Ab his ad spiritus Tartari compositos enumerandos procedit, ut spiritum aperitivum *Peneri*, spiritum Tartari vitriolatum, spiritum Tartari compositum, vulgo Panaceam Tartaream, spiritum carminativum de tribus, spiritum Tartari volatilem, variosque alios modos

modos parandi spiritum Tartari urinosum, vel Sal volatile, Tartari, indicat. Posthæc Sal Tartari fixum tractat, quod ob alium atque alium in minimis etiam circumstantiis parandi modum etiam aliquo modo variat. Agit de Sale Tartari ex-temporaneo, item caustico, Lapide infernali alcalico, Sale Tartari caustico alio, qui simul Pyrophorus Tartari est, usumque Salis Tartari insignem in parandis Salibus mediis commemorat, ut Tartaro vitriolato, sive cum spiritu vitrioli, sive cum vitriolo ipso, paratur, ubi tamen Tartarum vitriolatum, inspissatione confectum adhibere in medicina vetat, utpote inæqualiter saturatum plerumque, & hic magis acidum, illic magis alcalinum; porro in conficiendis Tartaris vitriolatis compositis, antimoniato, lunari, solari, aliisque Tartaris nitratis, Sale communi regenerato, Sale digestivo vel embryonato, Tartaro citrato, arcanis Tartari, Terra foliata Tartari, ejusque liquore, Tartaro tartarizato, illiusque variis generibus, Sale polychresto, & aliis, quæ ordine adducuntur. Deinde etiam usurpatur Sal Tartari ad præcipitandas solutiones, unde magisteria mineralia, crocus veneris, aurum fulgurans, magisterium cornu cervi, cranium humani, aliæque magisteria, proficiuntur. Tertio solutiones varix suscipiuntur beneficio Salis Tartari, præcipue sulphuris, unde hepar sulphuris salinum, item lac sulphuris, est. Regulum quoque antimonii dissolvit, & menstruum constituit pro corporibus resinosis, balsamicis, sulphureis. Quarto & id efficit Sal illud, ut varia mixta oleosa & resinosa meliori extractioni eo promptius obediant, qui usus in Pharmacia chymica maximus esse videtur. Demum de Tinctura Tartari simplici & anisata agitur, ususque Tartari crudi & crystallorum Tartari in Pharmacia & Chymia exponitur, paucisque de Tartaro chalybeato, saturnino, solubili, dictis, a calce Tartarum quandam ad indolem alcalinam *deïdron* accipere indicatur. Sal ammoniacum, de quo tertio loco disquiritur, ad nullum sigillatim naturæ regnum pertinet, sed ad animale & minerale simul, hincque minus recte a plurimis ad regnum minerale refertur. Præmissis nonnullis, quæ deno-

minationes hujus Salis illustrant, dividitur illud generationem in nativum & artificiale, seu factitium. Et, quamvis nunc nullum amplius nativum in usum veniat, sed semper artificiale, de eodem tamen hac occasione quaedam disputantur. Dividitur hoc ipsum in antiquum, vel veterum, & hodiernum, moneturque, nunquam Sal ammoniacum nativum genuinum existisse, nec ejusmodi a natura gigni posse. Sub illo autem nomine Salis ammoniaci nativi veterum non solum id intelligitur, proprioque hoc nomine denotatur, cujus in veterum scriptis fit mentio, sed ejus simile etiam Sal, si nostris temporibus in Africa vel Europa reperiretur, hincque illud nativo æmulum vocari. Sal ammoniacum nativum veterum vel stubulosum est, vel vile, seu efflorescens, vel minerale cyrenaicum. Quamquam Scriptores in eo describendo quam maxime dissident, nec quisquam vera salium cognitione instructus fuit, sed, quicquid vel ævicam Salis volatilis urinosi habuit, imo ubi ne quidem ejus vestigium fuit, pro Sale ammoniaco habuerunt. Putatque ipse, hoc Sal, si omnino indolis ammoniacalis fuerit, ex Sale fossili communi & urina camelorum compositum, vel inspissatum Sal urinae, vel Sal ex urina camelorum aliquantum nitrosum, fuisse. Sal nativum ammoniacum, antiquo æmulum, quod interdum ex Africa asportatur, & in collectionibus rerum naturalium subinde reperitur, a Sale ammoniaco nostro longe est diversum. Sal ammoniacum nativum hodiernum vocatur Sal illud montium ignivomorum, seu crama illud salinum, quod tamen neutiquam indolem veri Salis ammoniaci habet, & interdum parum alcali urinosi, interdum vero plane nihil Salis volatilis urinosi, complectitur, ratione etiam Salis acidi a Sale ammoniaco vero recedit. Sal vero illud ammoniacum nativum, quod *Tournfortius* quibusdam plantis tribuit, ex quibus Sal acidum atque urinofum vehementissima destillatione elicitur, fictum imaginatione, & ab arte confectum, Noster pronuntiat. Transit hinc ad Sal ammoniacum artificiale, idque vulgare, & in officinis, atque opificum mechanicorumque tabernis, maxime usitatum, quod in *Ægypto* conficitur,

citur, ut exinde, si non omne, quod per totum terrarum orbem venditur, præcipuam tamen ejus partem, habeamus. Notum pridem fuit, Sal ammoniacum parari ex urina, sale, & fuligine. Sed fuligo Ægyptiorum est ex fimo, adeoque multum jam Salis volatilis, urinæ, & stercoreis, continet. Deinde urina etiam camelorum magis concentrata, salibusque est prædita. Præter hæc tamen Noster putat, esse quidquam nobis adhuc incognitum, & quod operarii forsitan litesant, quoniam alias nunquam Sal ammoniacum concreveret, idque esse ejusmodi, quod acidum Salis communis liberet. Neque tamen tria illa necessario requiri monet, sed alias quoque res similis naturæ in eorum locum substituendas esse, & quibus ex rebus, nostris in terris, præparatio tentari queat, indicat. Ceterum, an inspissatione, an sublimatione, paretur, diu inter doctissimos Viros, *Geoffroi & Lemery*, disputatum fuit. Prioris tamen sententiam veram esse, postea innotuit, sublimationisque ratio ex literis Consulis cujusdam ex urbe Cairo, enarratur. Interim tamen uterque & neuter illorum in vera fuisse sententia Nostro videtur, qui putat, Sal ammoniacum sublimum quidem, & tunc suam indolem proprietatesque jam nancisci, deinde vero commodioris commercii causa in aqua dissolvi, iterumque inspissari. Sal ejusmodi ammoniacum officinale duplicis esse generis solet, orbiculare & conicum, vel campaniforme. Hoc imperius & minus usitatum est, adeoque strictim tantum hic attingitur; de illo autem unice posthæc sermo erit. Hoc non aliter, quam gradu puritatis, diversum est, & secundum notas externas bonitatis suæ describitur, usu ejusdem crudi & in se spectati mechanico, medico, chirurgico, & chymico, collaudato. Constat autem præcipue ex Sale volatili alcalino, quod maximam partem constituit, Sale acido Salis communis, & paucis partibus oleosis, recteque Sal medium volatile appellatur. Ad proprietates ejus pertinet, quod corpora quædam volatilia, si non penitus, tamen multum fixiora reddere queat, res vero fixas volatiliores efficiat, & aquam refrigeret. Quæ ex Sale hoc præparantur medica-
 menta-

menta, in tres classes commode abeunt. Ad primam referuntur ea, in quæ illud tota sua substantia & mixtione ingreditur, iidemque, si non toto pondere, tamen quadantenus, tota sua mixtione, inest. In altera collocantur, quæ præcipue ab eisdem Sale alcalino, sive parte urinoso-volatili, proficiuntur; in tertia autem, quæ ejus Sali acido ortum debent. Ad priorera itaque classem pertinent Sal ammoniacum depuratum, quo nomine cum id, quod per solutionem & crystallisationem paratur, tum quod per sublimationem fit, & alias flores Salis ammoniaci vocatur, tum etiam, quod per sublimationem cum Sale fit, vulgè insignitur, porro Salsæ ammoniacæ metallica, ut martiale, sive flores Salis ammoniaci martiati, venerem, seu ens veneris, ammoniacale, seu flores reguli antimonii martialis, aqua Regis, aqua corrulea, aliaque minus usitata. Quod ad alteram classem attinet, sane Sal volatile maximam portionem hujus Salis constituit. Nemo in hac definienda eo usque progressus est ac *Geoffroi*, quippe qui profiteretur, in libra Salis ammoniaci esse uncias 15 Salis volatilæ, & unciam 1 Salis acidi. Quod etsi admirandum & incredibile videri queat, ipse tamen Autor noster ex libra una uncias 19 Salis volatilæ sicci, præsertim vero tantum Salis volatilæ liquidæ, ut facile Sali sicco-volatili unciaz 2 annumerari queant, impetravit. Duo autem alia experimenta, quibus ex simili Salis alcalini sicci & acidi inter se mixti proportione, *Geoffroi* Sal ammoniacale parari contendit, non accurate sibi respondisse, commemorat. Illud vero utique experimentis certum & exploratum est, in Sale ammoniacæ plus quam tres quadrantes efficere Sal volatile urinosum. In officinis effervatur Sal volatile siccum & liquidum, seu spiritus Salis ammoniaci. Liberatur autem additione eorum, quæ cum acido Salis propinquiores cognitionem habeant, scilicet per Sal alcali fixum, vel per terras absorbentes, inprimis calcittas, denique nonnulla corpora metallisa. Sal siccum paratur præcipue cum alcalico Sale fixo, cujus præparatio & usus a Nostro pluribus demonstratur. Errant autem, qui putant, Sal Tartari magis volatile reddere

reddere Sal hoc volatile ammoniacum, vel proflus hoc ex Sale Tartari, aut alcalino fixo, substantiam Salis volatilis genuinam constituere, vel idem ejusmodi additamentum Sal ammoniacum cum eo sublimatum vel destillatum alcalicum reddere, vel additione Salis alcalini in destillatione Sal alcalicum rursus insperrari, si vero loco Salis alcalici Sal acidum admisceatur Sali ammoniaco, destillatione etiam Sal acidum redire. Erroribus his obviam it Noster, simulque ostendit, spiritum Salis ammoniaci cum calce viva paratum cum acidis non adeo effervescere, eam ob rationem, quod propter calcis a partibus alcalicis subtilior reddita terra terram quoque Salis volatilis, que principium hypostaticum ejusmodi Salium volatilem est, simul attenuet, eoque mixtionem Salis volatilis destruat, ut hinc a prima sufficienti accessione calcis nulla ejusmodi terra Salis volatilis transcendat, hincque nullam etiam Sal volatile substantiale, sed omne in forma liquida, compareat; e contrario terra calcaria subtilissima transvehatur, & reliquum, quod a Sale volatili pendet, tenerimumque & summe volatile est, cum Salibus acidis non adeo congregiatur, & effervescente agat. Posthac varia spiritus Salis ammoniaci genera persequitur, & primo quidem potiores spiritus, quorum sex species indicat, modumque parandi & cautelas inculcat, usum quoque chymicum & medicum breviter attingens; deinde impuriore, nunc partibus aliquantum acido-salinis fetos, nunc partium animalium, & terrearum, vel plane metallicæ subtilissimæ substantiæ participes, vel oleosis partibus impregnatos, que species sola ad materiam medicam spectat, cum illis tantum Chymis curiosæ inserviant. Quomodo ejusmodi spiritus oleosi simplices & compositi, sive, ut his vocantur, Salia volatilia oleosa, per destillationem, digestionem, & mixtionem, varis modis numero propemodum infinitis confici queant, docet Noster, & quamvis per destillationem in plerisque officinis sunt, digestionem tamen & mixtionem ratione usus medicinalis variis ex causis anteponeit, hincque, ejusmodi spiritus in officinis semper ex tempore, pro circumstantiarum a Me-

dico ponderandarum ratione, componi, satius esse judi-
 cat. Pars acida plane cum Sale acido Salis communis con-
 venit, eaque obtinetur ope additamenti, quod propinquo-
 rem cum alcalica parte cognationem habet. Quo nomine
 reliquis antecellit oleum Vitrioli. Paratur hinc inprimis
 spiritus Salis concentratus seu fumans, item spiritus Salis
 ammoniaci cum Nitro. Denique & residua, quæ vulgo ca-
 pita mortua vocant, a variis distillationibus relicta, considera-
 ri merentur. Post distillationem spiritus Salis ammoniaci
 æquos remanet Sal quoddam commune regeneratum, quod
 perpetua a virtute febrifugum & antihypochondriacum
 vocatur. Post distillationem ejusdem spiritus cum calce vi-
 va remanet Sal ammoniacum fixum. Ex capite mortuo
 floræ Salis ammoniaci martialis paratur liquor martialis Sy-
 opticus, tinctura Martis, &c. In fine, denique commemorantur
 varise alie species Salium ammoniacalium, inprimis liquor Cornu cervi fuccinati, & Tartari solubilis, monentur-
 que, cochleares species Salium ammoniacalium extraordina-
 riorum mutationi, seu varietati, acidi, ad ea recepti, deberi.
 In extrema de Formicis Commentatione initio varise earum
 genera enarrantur. In plus quam 30 formicetis, mensis Ju-
 nio diratis, hæc Calob. Autor observavit: 1) quodlibet for-
 micetum circa radices arboris cujusdam resiniferæ fuisse si-
 tum; 2) quosdam radices crassiores fuisse perforatas, in qui-
 bus maxima & formicarum & ovalorum copia fuerit; 3) in
 eodem acervo circa radices fuisse repertos viros xylopha-
 gos; 4) itemque quosdam vias & ductus laterales subterraneos,
 præter eos, qui superius aperti patent; 5) formicas ova ere-
 pta magna celeritate reducere ad formicetum; 6) nullam
 usquam formicam repertam fuisse mortuam; hæc tamen 7)
 usquam sibi regulares vias & regiones obtinisse; nec 8)
 humorem collecti copiam, aut celas, in quibus reconderetur,
 eo tempore in conspectum venisse; 9) quando acervus agi-
 torum & transfoderetur, adonem penetrantem volatilem aci-
 dulum exspirasse; 10) denique fragmenta resinosa ibi fuisse
 reperta, quæ nonnulli pro singulari thuris genere declarant,

cum

cum tamen satis pateat, ea re verè esse frustra resinosa, quæ forsitan nutritionis causa colligunt. Nonnulla deinceps de formicarum proprietatibus virtutibusque commentatus, ova formicarum non præter rem ovorum nomine insigniri, asseverat. Duo autem inprimis in formicis digniora consideratæ videntur. Alterum est acidum, quod ex regno animalium fere unicum existit purum, & demonstrationi idoneum. Id ipsum instar guttæ tenerioris in extrema rostri aculeati parte conspicitur, quando animalculum ad iram vel vim repellendam irritatur. Liquor hic acidus ex ovis, quæ perfectas jam formicas continent, nunquam, nec ex exclusis adultisque omnino tempore, prolicitur. Facile autem ejus existentia alias prodi solet agitatione in formiceto per lignum facta, neque minus ope florum cæruleorum, quorum color in acervo eo, vel vitro etiam formicis repleto, in rubrum mutatur; denique destillatione, vel infusione. Acidum hoc quodammodo subtile, tenerum, & volatile est, interia tamen maximam partem crassius graviusque. Destillatio fit per aquam. Subtilius & tenerius acidum solum si expetatur, commodissime id fit per spiritum vini rectificatissimum. Ita & in infusione copias formicarum vel spiritui vini rectificatissimo, vel aquæ, immittitur, agiturque ligno, donec illæ moriantur. Atque hic liquor filtratus acidum saponem prodi. Quoddam subtilius ex balneo destillatur, crassius in residuo eo magis erit manifestum. Quæ vero ita destillantur vel infunduntur formicæ, in destillationis igne aperto facta parum vel nihil acidi suppeditant. Ea vero res aliter se habet, si cum formicis recentibus instituatæ destillatio. Alterum, idque minus cognitum, est oleum æthereum seu essentialis formicarum, quod Noster aliquando in spiritu abstractio formicarum, ordinario modo cum spiritu vini rectificato parato, & semel iterumque a recentibus formicis abstracto, supernatante vidit. Res ipsa incredibilis videbatur multis ex rationibus, putabaturque, illud fortasse frustis resinæ arborum aut foliis pini admixtis deberi, quamvis odor & sapor essent alieni. Ut itaque redderetur certior, a formicis spiritu vini rectificatissimo

mo accurate epotis spiritum abstraxit, idemque oleum impetravit. Neque minus a frustis resinosis spiritum destillatione evocavit, & spiritum nactus quidem est oleosum, sed longe alium, vehementiorem scilicet, atque sapore & odore resinosum. Animadvertens, ope acidi vitriolici partes spirituosas ex spiritu vini, sive oleum tenerius vini, separari posse, in eam suspicionem venit, forsan ab acido formicarum partes quasdam oleosas ex spiritu vini separari, adeoque hoc oleum, vegetabile videlicet, ex spiritu vini esse. Proinde, cum aqua pura destillavit, simile tamen oleum consecutus est, ut hinc nulli amplius dubitationi relinqueretur locus. Plura de hoc oleo in *Actorum Physica - Medicorum Volumine II* disseruit. Ex his partibus de formicarum viribus argumentari licet, imprimis, quænam partes efficaces infusione & destillatione prolici queant. Deinde de spiritu formicarum abstractio ordinario, aliisque spiritibus minus usitatis, variis etiam, quæ ex formicis præparantur, & ad quæ formicæ recipiuntur, medicamentis, disquirat. Ceterum, quæ appendicis loco ex libro morali Anglice scripto, qui *Guardian* appellatur, Germanice versa subnectitur tractatio de admirandis quibusdam formicarum proprietatibus atque moribus, Lectorem egregie oblectabit. Ipse autem liber ad reliquorum, quos Cel. Autori debemus, præstantiam proxime accedit, neutiquam ex compilatis aliorum scriniis, ut vulgo fit, enatus, sed multas potius insignes veritates in Materia medica atque Chymia eruens, lucique exponens, nec paucos e contrario errores, utinam interdum aliquantum modestius! detegens & emendans. Vehementer itaque dolenda est jactura Autoris Celebrissimi, non ita pridem præmaturo fato nobis erepti. Si quid vero perfectum & elaboratum similis argumenti reliquit, id ut proxime in conspectum publicum veniat, etiam atque etiam exoptamus.

EXERCITATIO ANATOMICO-PHYSIOLOGICO-MEDICA de Admirando Sanguinis circuitu, omnis solidæ ac rationalis Medicinæ vero fundamento, qua
osten-

ostenditur, auricularum & ventriculorum cordis motum nequaquam vere esse alternum, ut communis omnium huc usque fuit opinio, sed prope coævum atque adeo synchronum, evulgata a CHRISTIANO PHILIPPO GLASS, Austriaco Viennensi.

Halæ Magdeburgicæ, literis Salfeldianis, 1737. 4.

Plag. 21.

Argumentum, quod disputandum suscepit Cl. Autor, et si multorum studiis jam dudum expositum, tantæ tamen amplitudinis est, ut semper aliquis curis posterioribus locus relinquatur, tantæ etiam utilitatis in cognitione status naturalis æque ac præternaturalis, ut operæ in illo perscrutando collocatæ neminem pœnitere possit. Necessitatem circuitus sanguinis, quam *primo Capite* exponit, ex ipsa hujus humoris, diversissimis partibus constantis, indole deducit. Quamdiu enim intra vasa sua, consueta lege, circumagitur, humorem homogeneum, probe inter se mixtis ejus partibus, fluxum calidumque refert; quamprimum vero subsistit, aut e vasis effluit, in diversas partes, serum inprimis atque grumum sanguinis crescentem, secedit, & diutius sibi relictus in putredinem abit. Ut igitur sanguis ad corruptionem adeo pronus in naturâ sua temperie conservetur, & chylus, quotidie illi admixtus, in eundem mutetur, partium solidarum vasorumque beneficio efficitur, quæ illum nunquam quiescere sinunt, sed perenni motu subigunt, dividunt, caloremque illi conciliant; quo denique aptus evadit, ut secretiones necessariæ consueti tenore succedant, ipsæque partes solidæ, perpetuo motu detritæ, novis partibus appositis nutriantur, & integræ conserventur. Cor, tanquam communis terminus, a quo primum sanguis propellitur, & in quem ex omnibus tandem partibus redit, potissima hujus motus perennis causa jure censetur. Hujus structuram *Capite secundo* sollicitè, collatis ubique recentiorum traditis, evolvit, ubi cum membranæ, illud ambientis, pericardium dictæ,

ratio habetur, tum ipsius cordis situs scenerior, connexio cum vasibus majoribus, in quatuor cavitates, binas majores, quæ ventriculi nominantur, totidemque minores, veluti appendices, quæ auricularem nomine insigniuntur, divisio describitur, fibrarum muscularium varius tractus & in se invicem convolutio extricatur, orificiorum, quibus gaudet, conformatio cum vasibus inde eductis & membranarum, valvularum ministerio sanguentibus, illis appositis, copiose traditur, vasorum etiam cordi propriorum exortus, & per illud distributio, indicatur, ut nihil, quod ad cordis fabricam cognoscendam spectat, jure desiderari queat. Eadem ratione etiam vasorum, per totum corpus sanguinem vehentium, arteriosorum & venosorum, structura *Capite tertio* explicatur, cum illa non parum ad continuandam sanguinis progressum actione sua conferant, ubi Automatum in tunicis illorum assignandis dissensus exponitur, & quænam utropia confirmantur, subjicitur, arteriosorum & venosorum discrimen indicatur, & utrorumque in extremitatibus connexio evincitur. His ex Anatomia præmissis, ad explicandam ex cognita partium dispositione actionem cordis & vasorum *Capite quarto* accedit. Cum vero cor ex fibris muscularibus constructum sit, illius actio etiam cum actione reliquorum musculorum convenit, & ab iisdem causis ad motum musculorum necessariis, sanguinis nimirum & fluidi nervorum sufficienti influxu, quibus fibræ tenduntur, & ad contractionem disponuntur, dependet, atque alteris motibus contractionis, & relaxationis, absolvitur. Cum vero quatuor musculis cor constet, duobus nempe ventriculis, & totidem auriculis, merito quaeritur, an omnes simul agant, an vero diversis temporibus motus illorum celebretur. Communis huc usque sententia fuit, auriculam utramque, itemque utrosque ventriculos, conjunctim contrahi atque relaxari, ita, ut, quo tempore ventriculi in systole sint constituti, auriculæ sint in diastole, illis vero ad diastolen redeuntibus, hæc systolen experiantur; a qua *Lancisus* in suo de motu cordis & aneurismatibus Opere ex parte recessit, & alia ratione hos motus sibi esse subordinatos, monuit, cujus sententiam, uti in titulo

titulo statim innuit, adoptavit, & tanquam maximi momenti inculcavit. Experimenta in animalibus majoribus, inprimis equis & bobus, quorum vires in vivisectione non statim concidunt, institui jubet *Lancisus*, in quibus se comperisse testatur, synchronam maximam ex parte esse auricularum & ventriculorum cordis systolen, æque ac diastolen, ita, ut motus quidem in auriculis aliquantum anticipetur, deinde vero, inchoato etiam ventriculorum motu, in illis adhuc perseveret. Quod ut clarius intelligatur, in tres periodos quemvis motum dividi jubet, principium, medium, & finem, æquali singulis temporis spatio assignato; sic enim hanc observari motuum successionem, ut principium systoles auricularum synchronum sit, cum fine diastoles ventriculorum, medium systoles auricularum synchronum, cum principio systoles ventriculorum, denique finis systoles auricularum metiatur medium contractionis ventriculorum, & sic vice versa quoque finis contractionis ventriculorum concurrat cum principio diastoles auricularum, eademque ratione semper sibi respondeant hi motus; quod vero in debilioribus animalibus non adeo commode observari possit, cum, viribus languescentibus, facile rythmus cordis perturbari possit, unde erronea de ejus motu naturali idea facile possit concipi. Quod vero ad motum vasorum attinet, quem pariter fibræ illarum muscularibus deberi evincit, illum opposita ad motum cordis ratione contingere, dubio non caret, ut nimirum, corde in systolen concitato, in diastolem abeant, illo contra in diastolen revertente, hæc systole corripiantur. *Ultima* denique *Capite* ipsum sanguinis circuitum exponit, qui triplex potissimum in homine nato considerari possit, major, quo per aortam ad omnes partes deferatur, & per venam cavam reducatur, minor, quo ex corde in pulmones trajiciatur, & inde statim ad cor redeat, & minimus, quo per cordis vasa circumagatur. Omnis hujus circuitus ratio in eo consistit, quod sanguis, per venas cavas ad auriculam dextram delatus, ejus contractione in ventriculum cognominem urgeatur, hoc vero repleto, & ad systolen accedente, in arteriam pulmonalem transeat, cujus

actione

actione per omnem ejus substantiam diffusus, demum ex minimis arteriis circa vesiculas pulmonales, retis in motum expansis, in venas ibidem illis connexas intret, donec ad majores truncos, in auriculam sinistram sanguinem deponentes, perveniat, ex qua auricula protinus in ventriculum impellatur, & ab hoc admodum robusto, tempore contractionis, in arteriam aortam valido impetu projiciatur, a qua omnes corporis partes suum accipiunt sanguinem, vasisque ibidem varia ratione dispositis, omnis generis ductus secretorii ab eisdem educantur, donec in connexas venas transeat, atque per has, etsi non sine difficultate, variis adminiculis levanda, in truncum venarum cavarum refluat, ut per has auriculae itidem dextrae traditus, novae subjiciatur circulationi. Quae omnia copiose a Cl. Autore exposita, egregium de industria, in perscrutanda partium, ad hunc circuitum pertinentium, structura cum fructu adhibita, testimonium praebent.

HENRICI LAMPE, J. U. D. DISSERTATIO
Historico-Juridica, de Honoribus, privilegiis, & juribus singularibus Medicorum, in Groningo-Omlandica Academia ex parte nuper, cum Doctoris privilegia impetraret publice, excussa, nunc accessionibus quibusdam aucta.

Groningae, ex officina Hajonis Spandau, 1736, 4.
 Alph. I plag. 15.

Exultat ars salutaris, tantumque & tam felicem jurium & privilegiorum suorum vindicem sibi obtigisse gloriatur, quo causam perorante, nemo bonus futurus est, quin Medicinam, conviciis maledicentium hominum haud semel dilaceratam, in summo honore habeat. *Iatros* Graecis non ille fuit, qui clinice exerceret, sed Chirurgus, & vulnerarum artis peritus. Romanis vero Medicus alius fuit, quam qui Chirurgus, quam scientiam, a Medicina separatam, seorsim excolabant. Transit autem Medici nomen postea ad illos, qui singula-

gulares externos morbos curarent. Inde Medicorum ocellariorum non infrequens est mentio, cum quibus non confundendi sunt ocularii, quibus publice injunctum fuit statuarum oculos curare, prout habetur apud *Sponium*. Dentarii etiam & fistularum Medici exstiterunt. Denique & obstetricae Medicis annumerabantur. Inde in legibus medicae obstetricae jubentur ventrem inspicere. Medicos magos fuisse, si dictioni infamiam, qua semper caruit, deamus, honori magis, quam opprobrio, cedit. Manifestum Medicinae chirurgicae & clinicae divortium fecit recentioribus temporibus. Nam, antiquitus neutiquam id factum fuisse, ex silentio de Chirurgia in Codice Cl. Autor concludit. Physicorum nomen Seculo XII a naturam rimandi studio Medicis familiare factum fuit. Germanicis etiam titulis, quibus Medici insigniti fuerunt, suae tribuantur origines. *Arzt* vel ab *ἀρτος*, quod Medicum deceat optimum esse, vel ab *artista*, quod nomen de Medicis haud infrequenter barbaro quo usurpatur, dici solevit. Alias onomatologias adducit *Rothius* in libello de *Nominibus vocabulisque, quibus Medicos, eorundemque artem, appellantur veteres Germani*. Honores Medicorum Academicos erudite comparat Noster cum Academia Atheniensium gradibus, per quos literarum studiosis ad summa privilegia transeundum fuit. Primus *δοκίμη*, alter *τιμη*, tertius *τελευτη*, quartus *ἡ τῶ τελευτων ἀξια*, non incongrue cum Baccalareorum, Magistrorum, Licentiariorum, & Doctorum, Academicis titulis comparantur. Efficaciores dubio procul exstiterunt, & medicinam facientibus majori habiti in pretio sunt, honores, qui mercede, quam honorarium dicunt, constabant, id quod Romanis usui fuisse ostenditur, in quibus nemo *ἀρχαίως* salutem aliorum curavit. Privilegia ab honoribus Medico decretis tantisper discrepant. Sicut enim privilegium *lex privata*, seu *privi homini* ob meritum lata, dicitur, ita Medici iidem haud caruerunt, quamvis privilegium poena sine exemplo illata dicatur Latinis. Nam in deteriore parte hanc vocem accepit *Cicero*, qui legem de capite suo & proscriptione honorum latam privilegium appellat. Honores isti Medicis ha-

Mm

biti

biti, & privilegia eisdem concessa, amplissime a condito mundo enarrantur. Honori & ornamento est, Deum *Exod. XV, 26*, Medici titulum haud averfari, quo rerum cognitiones *Adamo* largiente, salutaris scientia ex manu in manum transit, donec essent, qui ex instituto medicinam facerent, quales fuerunt *Josephi* pollinctores, servi quidem dicti, sed a mancipiis plurimum diversi. Hebraea gens medicam artem parum curavit. Quicquid enim peractum inter illos fuit, miraculis contigit. Sed *Aegyptii*, Medicinæ studiosiores, ad superstitionem hanc artem excoluerunt, decretis divinitatis honoribus *Osiridis*, quod Medicinam invenerit primus, quanvis ad *Trismegistum* alii hanc gloriam referant. Sacerdotum potissimum, eo, quod Medicinæ cultus pars esset, cura fuit, ut saluti humanæ prospicerent, quanvis unusquisque, prout & hac ætate fieri suevit, se Medicum profiteretur, unde mos *Aegyptiis*, ægros foro & compitis exponendi, ut a prætereuntibus consilia sanitatis resciscerent. Ad Græcos una cum rerum summa, sicut eruditio omnia, ita & Medicina, transit, quo tempore Regum & Principum res fuit, ægrotos curare. Lege enim Atheniensium cautum fuit, *ne quis servus, aut femina, medicinam faceret*, ita quidem, ut præstantiores Medici Deorum filii nuncuparentur. Inde Deorum Dearumque sanitatis celebratissima nomina, *Hygea, Panacea, Egles, Jafonis, Acesonis, Esculapii* filiarum, qui *Apollini* artem acceptam refert, eandemque genti suæ Asclepiadum hæreditario jure cum immensis honorum cumulis reliquit, ex qua ortus *Hippocrates*, dogmaticam artem ad summum culmen evexit. Pari autem rerum successu inter Romanos usa Medicina haud est, cujus contemptus causæ, tum aliæ, tum illa potissimum, allegantur, quod paria cum reliquis scientiis, quæ neglectæ a Romanis plerumque militibus fuerant, fata experiretur. Negatur autem contra calumniatorem *Plinium*, sexcentis annis Medicina earnisse Romanos; nec, servos fuisse, conceditur, quin inter liberos & Professores, prout Inscriptio vetus in rudibus *Aventioi Helvetiorum* prodit, exstiterint Medici, ex quo Monarchia Romanorum Respublica fieri cœpit. *Cicero* certe jam

jam *Cleophantum* Medicum laudat, & *Lyfoni* honorem haberi jubet. *Julius Cæſar* Medicos, Romam concedentes, civitate donavit, *Auguſtus Antonium Muſam*, a quo lactuca ſervatus fuerat, ſummopere coluit. Nec reticet acerrimus ceteroquin Medicinæ hoſtis, *Plinius, celeberrimos Medicos, Caſſias, Calpitanos, Aruntios, Albutios, Rubrios, CCL H – S annua mercede fuiſſe apud Principes.* Recenſetur fuſius, quibus muneribus, honoribus, immunitatibus, donati fuerint a ſingulis Imperatoribus Medici. Ab iſtis temporibus ſanctiones pro Medicis, & annona iſdem decreta, leguntur in Codicibus. Multo magis Chriſtianum nomen profeſſi Imperatores Medicos ingenuos & probos coluerunt, id quod *Conſtantini M. in Actum Amydenum* propenſione, & *Codicis Theodoſiani* plurimis in artem collatis beneficiis & dignitatibus, profuſaque liberalitate, abunde conſtat. Fuere tamen & ſingularia quædam jura Medicis conceſſa, tum odiola, tum favorabilia. *Lege Aquilia* tenentur Medici, ſi perperam medicamentum dederint, vel curationem dereliquerint, ſtatutzque fuerunt poenæ in inſcios & temerarios, qui medicinam profeſſi ſine auctoritate publica fuerant. Allegantur varia, hunc ſcopum ſpectantia, ex *Caroli V* criminali Conſtitutione: *So ein Artzt aus Unſeiſt vadtet, &c.* quæ Medicos improbitatis, negligentiz, obſtinaciz, perfidiz, arguunt. Inde naſcitur jus agendi contra Medicum, quod dolose, quod inſcienter, egerit, quem culpam leviſſimam præſtare deceat. Severius in Medicos, animadvertit lex *Wiſigothorum Lib. II Tit. II L. 6: Si quis Medicus, dum plebotomiam exercet, ingenuum debilitaverit, C ſolidos coactos exſolvat: ſi vero mortuus fuerit, continuo propinquis tradendus eſt, ut, quod de eo facere voluerint, habeant poteſtatem.* Sed rara dicitur hac ætate de delictis Medicorum eſſe cognitio, quod multiplices pro Medicis pugnent excuſationes, maxime ea, qua quilibet bonus præſumitur. Ad evitanda homicidia legibus cautum, ne quis, niſi Academico ſcientiz ſuz teſtimonio munitus, medicinam facere ſuſcipiat, ne quis, niſi juratus, publico defungatur munere. Quo & avaritiæ & pecuniæ lucrandi ſtudio obex prænotatur,

honestam Medico mercedem constituerunt leges, nec valent contractus Medici cum ægroto, si metu illos extorferit. Favorabilia Medicorum jura & honesti tituli odiosis superiores & numerosiores longe existunt. A morosis extraordinaria persecutione soltra petere Medicis licet *l. 1 § 1 seq. ff. de Extrad. cogn.* nec illis, qui publicis impensis aluntur, turpe est, privatas pro opera collocata accipere pecunias. Quin in honorario Medicorum illud præterea singulare observatur, quod, si forsan ægrotus, aut qui ex morbo decessit, bonis lapsus sit, ea, quæ Medico debeantur, plerisque debitis præferantur. Maxima ceteroquin est Medicorum in foro autoritas, & complures in foris aguntur causæ, in quibus Jurisperiti a Medicorum sententiis pendent, e. g. si de illibata virginitate queratur, si de causis divortii, lethalitate vulnerum, accepto veneno, & sic porro, controversia moveatur, Sed, nisi imperante judice, lata a Medico sententia nihil valet, nec nisi quæ a Medico examinato pronuntiata. Id quoque singulare est, & Medicis honestum, quod, cum nulli testi nisi jurato credatur, hi jurisjurandi religione, quo plena fides sit testimonio, non teneantur, quandoquidem Academica dignitas pro fide stet, quamvis judiciorum mores & hoc in passu insigniter valent. At singulorum judicio capitales pœnz nunquam stant, sed ad integra Collegia defertur quæstio, cum non de glande legenda, aut calce fodienda, sed de capite & sanguine hominis, agatur, quo tempore prudentiorum Medicorum eadem est, quæ *D. Trajani*, optimi Principis, sententia, *l. 5 ff. de Pœnis: Satius est, impunitum relinqui facitur nocentis, quam innocentem damnari.* Obstetricum fidem Medicorum vel roborat, vel infringit, autoritas, quas, nisi a perito Medico comprobatas, nec judex admittit, nec judicia agnoscunt. Non autem forum tantum, sed & curia & Principum aula, Medicis honores, privilegia, & jura, discernit. Archiatrorum Comitibus *Spe&abilium & Illustrium* tituli concessi in *Codice Theodosiano*. Erant enim Archiatri quasi Medicorum principes & in arte primi, alii principum urbium & provinciarum, alii Palatini. Roma *Theodosii* temporibus
tot

tot habebat Archiatros, quot urbis regiones, videlicet quatuordecim, l. 10 Cod. Theod. de Prof. & Med. Ad hanc autem Archiatriæ dignitatem nemo poterat emergere, quam qui *primis, qui in ordine reperirentur, septem, vel eo amplius, iudicantibus, idoneus approbaretur*, per l. 9 Cod. Theod. & l. 10 Cod. Just. de Med. & Prof. Cum autem hi urbium Archiatri ceteris censerentur præstantiores; hinc factum, ut Imperatores sibi ex iis Medicos seligerent: unde cum personis nomen transit ad Principum Medicos. Nam Archiatri nomen antehac in aulis Imperatorum non exaudiebatur, sed honoris fuit, *Ιατρὸς Καίσαρος*, Cæsaris Medicus, dici, prout legitur in Inscriptionibus apud Gruterum. His Archiatri & Archiatrorum Comitibus, seu qui Archiatrorum essent eximii, & reliquorum præsides, quorum dignitas *Comitatus Archiatrorum* appellabatur, non forum, sed curia & Magister Palatii, jus dicebat. Has Medicorum dignitates si quis cum nostræ temporis numeribus comparare voluerit, Archiatrorum Comitibus *Leib-Medicos*, Archiatros palatinos *Hoff-Medicos*, haud incongrue appellaverit, quibus hodiènam privilegia fori competunt. Præterea immunitas a publicis oneribus & utilitati, & ornamento, semper fuit. Hanc *Antonius Musa* suo primus largitus est *Augustus*, teste *Dione Cassio*: *ἀρτῶν καὶ ἰατρῶν καὶ τοῖς ὁμοτέχνοις ἔλαβεν, immunitatem a censu & ipsi & artis sociis largitus est*. Substitit ea fere semper erga Medicos indulgentia Principum, quos *lex 6 §. 1 ff. de Excusationibus* singularibus donat privilegiis: *Habent ergo Medici, qui περιόδοι, id est, circulatores, vocantur, quemadmodum a reliquis numeribus, ita & a tutela & cura, requiem*. Sed turpe *Galen*i tempore circulatoris nomen haud fuit, prout ex ipso *de Compos. medicæ secundum loca* intelligimus. Idem juris concessum fuit castrensibus Medicis. *Cum se medicum*, ait *Antoninus Imp. l. 1 Cod. de Prof. & Med. legionis secunda adjutricis esse dicas, munera civilia, quamdiu reipublica causa absueris, suscipere non cogaris*. Fuit autem definitus Medicorum & clausus, quem ajunt, numerus, ex decreto senatus urbis, quo numero qui continerentur, a mune-

ribus vacabant, reliqui haud ita. Munera isthæc publica erant tutela, cura, legatio, sitonia & eleonia, seu frumenti, vini, & olei, inspectio, militia, honores publici. Sic enim *Constantinus Imp.*: *Fungi eos honoribus volentes permittimus, invitos non cogimus.* Eadem Medicis, vitam practicam agentibus, hodiernum competit immunitas, ne peregrinis intenti rebus curam salutis oſcitantius agant. Hæc sunt summa elegantis Libri capita, in quibus explicandis prodigioso librorum apparatus & felicitate successus mira usus est præstantissimus Autor, quem ars salutaris causæ suæ patronum merito suspicit & veneratur.

A BRIEF DESCRIPTION OF A NEW INVENTED, small, yet accurate, Astronomical Quadrant, &c.

h. e.

BREVIS DESCRIPTIO QUADRANTIS Astronomici, recens inventi, parvi quidem, satis tamen accurati, pro observationibus mari faciendis præsertim constructi, sed terra non minus utilis, idque tempore vel diurno, vel nocturno, additis quibusdam Problematibus ad inveniendam maris longitudinem utilis, eo casu, quo deficiunt altitudines meridiane, una cum Stellarum Mappis; Autore ELIA PLEDGER.

Londini, typis W. Meadows, 1731, 8.

Plag. 10, Tabb. 2.

Cum summa in arte navigandi necessitas sit altitudinum Solis & astrorum, quando per meridianum transeunt, capiendarum, ut exinde latitudo maris obtineri queat; utiliter collocasse operam censendi sunt, qui organa huic rei inservientia perficere student, aut nova invenire, defectibus antiquorum haud obnoxia. Inter hos suo jure connumerandus est scriptiunculæ præsentis Autor, qui inde ab aliquot annis in id incubuit, organorum defectus ut corrigeret, iisque

que meliora substitueret. Observavit præcipue, Quadrantes ordinarios usq; suo frequenter destitui, defectu horizontis perfecti; & instrumenta, quibus noctu fiunt observationes, tantum difficultatis parere, ut ab eorum usu deterreantur non pauci. Quibus incommodis remedium præstiturus, cogitavit de applicando ad Quadrantem tubo vitreo, spiritu repleto, ut exigua sedum bullula aerea intus remaneat; qualia vulgo adhibetur in libellationibus. Ea enim ratione Quadrans ita dirigi potest, ut radius ejus inferior horizonti sensibili satis sit parallelus. Cum multa præcautione opus sit ad constructionem rite perficiendam; Autor eam satis fuse describit, adductis quoque experimentis: sed nullum Quadrantis Schematismum dedit, in quo, uno obtutu, totius fabricæ ratio possit conspici. Quæ quidem re gratiorem artificibus æque ac lectoribus operam præstisset, quam copiosa sua descriptione, quantumvis exacta. Quam cum expedit; in ea est, ut agat de inventiendâ latitudine sine altitudine Solis meridiana. Methodum, quæ invenitur ex datis duabus Solis altitudinibus, & tempore inter eas observatas interjecto, dubiam pronuntiat in iis locis, quorum latitudo non superat declinationem Solis maximam. Suam deinceps proponit, ambiguitati nulli obnoxiam. Tandem quoque ope Stellarum latitudinem exquirere docet, constructis hanc in rem Tabulis & Mappis, adjectoque Fixarum insigniorum catalogo. Approbandi utique sunt Cl. Autoris conatus; at, quantum votis nauclerorum respondeant, solâ experientia addiscendum.

MEMOIRE DOGMATIQUE ET HISTORIQUE,
touchant les Juges de la Foi, &c.

h. e.

COMMENTARIUS DOGMATICUS ET HISTORICUS
de Judicibus Fidei, in quo comprobatur, Episcopos solos citra Presbyterorum consensionem Judices esse Fidei.

Parisiis, typis viduæ Mazieres & J. B. Garnierii, 1736, 8.

Plag. 204.

Occa-

Pag. 9.

Occasionem Libri ex Praefatione licet cognoscere. Eam suppeditavit Opus, quo Autor incognitus, Presbyteris iudicium de fide, contendit, cum Episcopis esse commune. Ipsi Operi haec praefixa fuit inscriptio: *Memoire sur les Droits du second Ordre du Clergé, avec la Tradition, qui prouve les droits du second Ordre.* Duo inprimis dogmata in eo Opere inculcantur, unum, Presbyteros esse Iudices Fidei neque ac Episcopos, alterum, Episcopos non posse de Fide, id est, complexu doctrinarum theologicarum Ecclesiae Romanae, solos iudicium ferre, sine Cleri ipsis subiecti suffragio. Ut Autor Commentarii novi hisce duobus doctrinae Capitibus evertendis eo feliciter insueneret operam, Opus suum in *duas* partitus fuit *Sectiones*. In *priori* contendit, solos Episcopos ex praescripto juris divini esse Iudices de Fide. In *posteriori* it demonstratum, iudicia de Fide episcopalia primariam vim ex autoritate a Christo suscepta trahere, nec indigere necessario approbationibus suffragiisque suorum Presbyterorum. Ut prius evincat, argumenta sua ita instruit. *Primum* deduxit ex Conciliorum decretis, Episcoporum ordini soli attributis, licet Conciliis interfuissent & Presbyteri. *Secundum* desumpsit ex eo, quod aut Episcopi soli Conciliis subscripserunt, aut modus, quo subsignarunt Episcopi, discrepavit a subscriptione Episcoporum. *Tertium* accessit inde, quod Presbyteri nulli Conciliis fuerint admoti, exceptis vis, quos Episcopi secum voluerint eo introducere. *Quartum* derivavit ex disputationibus Patrum cum haeticorum colluvie initis, in quibus consensus Episcoporum, non Presbyterorum, pro argumento orthodoxiae fuit habitus. *Quintum* depromsit ex testimoniis Conciliorum & Patrum, perspicue perhibentium, solos Episcopos gaudere decidendi iure in causa religionis. Singulis argumentis testimonia veluti totidem fulcra submittuntur, ex antiqui aevi Conciliis scriptisque collecta. Argumentum *sextum* petivit ex monumentis Seculorum posteriorum celebratissimis. *Septimum* deduxit ex testimoniis Theologorum minus suspectorum. *Octavum* ei subnatum fuit ex testimoniis Episcoporum & Antistitum, ad

72.

ad Consilia & decisiones novas in Gallia provocantium. *Nam* robur & vim conciliare studuit ex sententiis eorum, qui maximam industriam in Conciliis legendis collocarunt. *Decimum* a tribus rationibus theologicis fuit desumptum. Præmissis hisce, ad objectiones & difficultates obmotas descendit, & in eis retexendis solvendisque est multus & copiosus. Objectiones petite fuerunt e Synodo Hierosolymitana, ex condemnatione *Arri*, ex jure sessionis in Concilio, Presbyteris attributo, ex exemplis Inquisitorum, Vicariorum generalium & Officialium, ex indulgentia Ecclesie, per quam Presbyteris nonnullis de fide judicandi manus est demandatum, ex exemplis Theologorum Seculi XV, *Petri de Alliaco*, *Johannis Gersonis*, Cardinalium de *S. Marco* & *Arletani*, &c. Additur questio, an *Episcopi in partibus* sint Fidei judices. *Melchior Canus* eis id jus denegavit. Autor judicium suum relinquit in suspensio, ratus, eos Seculis quinque prioribus ad Concilia non fuisse vocatos. Sed novimus, eos non nisi ab aliquot inde Seculis creati consuevisse, nec ad priora Secula pertinere. *Sectio secunda* complectitur argumenta quatuor, quibus significatur, Episcopos haud indigere suffragiis Presbyterorum, exercitio & usu id patetere ex Historia Ecclesiastica decerpto, Episcopos dijudicasse quæstiones universas, sibi oblatas, ipsosque jus illud datum possidere. Deinde solvuntur objectiones, desumptæ a judiciorum politicorum forma, a necessitate hypotheticæ consultandi cum Presbyteris, ab autoritate Archiepiscoporum, ab exemplo Papæ, a Conciliorum decretis, quibus Episcopi consulere Clericos suos jubentur. Adjungit Autor rationes, cur Episcopi associaverint sibi in Conciliis Presbyteros, & indicat errores, quos in adversario suo sibi videtur detexisse. *Richeris* dogmata atro notavit carbone, *Jansenistis* licet probata, ea, ne favor summatum sibi desit, librum suum Eminentissimo Cardinali *de Rohan* ornatissime consecravit.

Pag. 102.

114.

215 seq.

356.

359.

366 seq.

405.

447.

JO. JOACH. SCHROEDERI, IN ACADEMIA
Marburg. Hist. Eccles. & Linguar. Sacr. atque Orient.

Na

Prof.

*Prof. P. O. Hypomnemata Historiæ Ecclesiasticæ a
Christo nato secundum Seculorum ordinem digesta,
& in usum Auditorii sui edita.*

Marburgi Cattorum, typis Phil. Casimiri Mülleri, 1737, 8.

Alph. 1 plag. 6.

Scriptis quondam *Hegeſippus* ὑπομνήματος ἐκκλησιαστικῶν
πράξεων, *Eusebio* teste. Quem Cl. Autor imitaturus, præ-
fixit libro suo illum, quem indicavimus, titulum, In Præfatio-
ne varios Historiæ Ecclesiasticæ usus solide edisserit. Testimo-
nia scriptorum quo minus adderentur, obstitit lex brevitatis,
ac alia ratio non una. Finitur Opusculum decursu Seculi deci-
mi quinti. Si Deus Autori vitam ac valetudinem conservaverit,
quam ei ex animo comprecamur benignam firmamque, ea,
quæ desiderantur, recentissima adjuncturum sese, prolixè pro-
mittit. *Sortem* ipse pro specie electionis ad munus Seculi primi
Ecclesiasticum habet. Cur ea in Apostoli *Matthiæ*, divinitus eli-
gendi, designatione locum habuerit, ratio in promptu est; de
reliquo requirimus exempla. *Joannem* in ferventis olei do-
15. lium fuisse conjectum, illæsumque inde exiisse, existimat. *E-*
18. *bionæos* existitisse hæreticos, & a misera vitæ suæ conditione sic
dictos esse, statuit. *Therapvatas*, *Philoni* memoratos, pro
Essæis habet. In Essæis deprehendere sibi videtur *Epiphani*
20. *Sampsæos* & *Sebucos*, illos a sole, hos a Sabbato & majori so-
21. lennitate septimæ cujuscvis hebdomadæ, dictos ratur, siquidem
Essæi preces orientem solem versus fundebant. *Herodianos* cred-
22. dit fuisse Sadducæos, qui dominum suum *Herodem* habuerint
pro Messia. Sub auroram Evangelii cenfet sensim obmutuis-
30. se oracula gentium, a vera religione averfarum. Ordinem hunc
servavit idem, ut primum de doctoribus orthodoxis, deinde
de doctrina, tum de Sacramentis, porro de unione vel distra-
ctione Ecclesiæ, de electione & vocatione, de regimine eccle-
siastico, de disciplina ecclesiastica, de locis sacrorum con-
ventuum, de schismatibus, de jejuniis, de hæresibus & hæret-
icis, de Conciliis & persecutionibus, de martyribus, de rebus
Judzo-

Judæorum & infidelium, de profanis scriptoribus, ac tandem de moribus Christianorum, & providentiæ divinæ singularibus monumentis, commentari solet; qua propemodum methodo Ven. quondam *Johannes Andreas Schmidius* fuit usus. Qui pragmaticam scribendæ historię rationem amant, ordini tam exquisito sese adstringere non consueverunt. At quomodo Compendium exiguum pragmatice potest conscribi, ita, ut nihil memorabile omittatur? Cl. Autoris ex sententia, *Minutius Felix* inter caudicos Romanos eximius existit: *Hippolytus* vero portus Romani Adenæ in Arabia Episcopus, &, ut vulgo creditur, martyr, fuit. Commodum recordamur recentissimæ Cel. Collegæ nostri, *Christophori Augusti Heumannii*, Dissertationis, in qua docetur, ubi & qualis Episcopus fuerit S. *Hippolytus*, Gottingæ A. 1737 in lucem emissæ. Hic enim in eo est, ut ostendat, *Hippolytum* non Martyrem, nec Ecclesiæ Episcopum, sed rerum venalium portus Romani, hoc est, *Ostiensis*, fuisse præfectum seu inspectorem, qualem Latini Episcopum vocaverint. Symbolum Apostolicum Cl. Autor credit Seculo II fuisse lectum in eadem, ac nostra ætate, forma, excepto Articulo de descensu Christi ad inferos, pro quo simpliciter legerint *sepultus est*. Cl. *Henricus Vicus*, Osthovii Toparcha, in Opusculo, quod de Jesu Christi descensu ad inferos elaboravit, ostendit, hunc Articulum jam tum ab Apostolico ævo in Symbolo existisse. Articulus certe tertius olim sic habuit: *Credo in Spiritu sancto & in sanctam matrem Ecclesiam*. Abfuit vox *catholicam*, ut novimus ex *Cypriano Ep. 76*. Nam sub Apostolis nemo vocabatur catholicus, vel Apostolicus. Vocabulum id sub Seculi demum quarti initium Symbolo accessit. *Communio sanctorum* adhuc *Ruffini* ætate a Symbolo abfuit. Porro Articulus de *vita æterna*, licet in nonnullis Orientis Ecclesiis haberetur, ut videre est apud *Cyrillum Hierosolymitanum* *Cathechesi VIII*, itemque apud *Epiphanium* in *Anchorato*, tamen in Occidentis Symbolis minus obtinuit. Provocamus ad Cel. *Josephi Blanchini* Dissertationem, de genuino Autore *Enarrationis Pseudo-Athanasiana in Symbolum Apostolorum*,

Pag. 65.

74

Pag. 84.

Veronæ A. 1732, 4, editam, pag. 26. seq. An vox *Ketzer* ex Catharis sit derivanda, quæri adhuc potest. Waldenses deducit ex *Claudio* Taurinensi ac Seculo IX noster *Hypomnematum* scriptor: *Joannem VIII*, ex multorum sententia, sub Papali habitu scortum, ex numero Pontificum haud expunxit. Gratulamur Cl. Autori laborem feliciter confectum, eumque publico rogamus nomine, ut postrema, seu recentissima, proxime hinc addere ne dedignetur.

M. JO. LEONHARDI RECKENBERGERI,
Ampliss. Philos. Ordin. in Jenens. Academ. Adjuncti, Doctrinæ de Accentibus Hebræorum, ex suis deductæ principiiis, Compendium, lectionibus Academicis accommodatum, præmissa, de divina Accentuum Codicis sacri Veteris Testamenti origine, disputatiuncula.

Jenz, 1737, 8.

Plag. II.

Libellum hunc dignitas, ordo, perspicuitas, & soliditas Autoris, commendant. Modestiam Cl. *Reckenbergeri* honoribus existimamus dignam. Hæc enim ubique eminet. Et eadem in causa est, cur neminem notet, neminem a sese dissentire indicet, a reprehensionibus & dictionibus abstinere, ac ita se se gerat, quasi ipse primus ex proprio meditationis penu hanc Commentationem protulerit. Methodo certe apodictica in hoc argumento ante eum usus fuit nemo. Dissertatio proœmialis propriis ex scriniis fuit composita & adornata. *Ex* cipit eam ipsa tractatio de Hebræorum accentibus. *Capite primo* exponuntur principia doctrinæ de accentibus Hebræorum, ad methodum demonstrativam revocata. *Caput secundum* inscribitur de accentuum consecutione prosaica, & quidem a posteriori. *Capite tertio* disseritur de metrica accentuum consecutione. Hinc, perspicue solideque pertractatis, subjicitur usus doctrinæ de Hebræorum accentibus, tam prosaicæ,

saica, ex *Dei I, 1-11*, quam metricam, ex *Job. III, 3-14*, ostensus. Ad Dissertationem proœmialem convertimur. Divinam ea originem accentuum Codicis sacri Vet. Testamenti in fronte ostendit, quam si dixerimus eandem esse ac præstantem & divinitus indicato sensui accommodatam, ab Autore haud diffidemus. Ipse tamen haud diffitetur, eam de origine accentuum controversiam esse difficilem dijudicatu, sperans nihilo minus, eam redditum iri faciliorem, si cogitata ipsius rite alii ponderaverint, licet eam in medio relicturus esse videatur. Quæritur vero, an signa, quæ sacro Codici Vet. Testamenti hodie addita conspiciuntur, & textus sacri vocabula distinguunt & jungunt, id est, accentus, ex supernaturali suggestionem a Scriptoribus sacris profecta sint, adeoque una cum literis, a Deo inspiratis, exstiterint. Addit Noster: *Quisquis Codicem sacrum Vet. Testamenti accentibus instruxit, illi determinata textus sacri relatio cognita & perspecta fuit, adeoque nullus de Spiritus sancti mente dubitavit, sed certus exstitit, hac vel illa sese ad hoc vel illud, ad hanc vel illam propositionem, referre.* Ac ita pergit: *Notæ distinctionum in lingua quadam non prius requiruntur, quam si vocum, in oratione junctarum, relatio lectori dubia, seu non determinata, adeoque incerta, esset.* Intercedimus vero Autoris pace hunc in modum. Unius rei haud unicam semper dari finem, existimamus; notas distinctionum adhibemus tum ex consuetudine citra necessitatem, tum ad majorem orationis ex distinctione & interpunctione perspicuitatem, tum ad posteros sensa animi nostri curate docendos. Si Scriptores divinitus inspirati illico addiderunt scriptis suis accentus ipsos, maximo posteritatem beneficio sibi devinzerunt. At eo ipso redit quæstio, an eorum ætate accentus illi jam fuerint in usu. Hac quidem ratione quæstio facti in medio remanet, quæ testimoniis Autorum perspicuis nec enervari, nec stabiliri, potest. Scriptores Talmudici & Hieronymus a Mose & *Deuteronomio* Vet. Testamenti Scriptoribus multum sane disjuncti fuerunt, & eam ob causam testimonia ipsorum ad res antiquissimas extra dubitationem collocandas non sufficiunt. Libri Novi Testamenti Græci initia carperunt ac-

Pag. 7.

centibus. Sed, num ab analogia accentuum Græcorum ad accentus Hebræorum demonstrationem arcessere ac transferre liceat, dubium videtur. Nihilo fecius Judæi semper tradiderunt, Codicem Vet. Testamenti sacrum olim signis distinctionum & conjunctionum fuisse destitutum, & instar unius vocis vel unici versiculi descriptam. Accedit, quod Judæorum de futura Codicis sacri Vet. Testamenti descriptione leges, apud Talmudicos conservatæ, ægre cum accentibus eorum consentiant. Si forte credis, accentus ad conceptus vel rerum vel verborum pertinere, tum Autor præstantissimus illud ipsum inficiatur, ac ita objectionem illam amollitur. Pergit idem: *Accentus Ebræorum neque materiale, neque formale, Scriptura sacra, ut in scholis loqui consuevimus, ingrediuntur.* Et paucis interjectis: *Ad sensum accentus nil conferunt.* Id vero haud negat, providam Dei curam hæc etiam in re Codici sacro invigilasse, ut illi, quibus olim fruebantur homines, Codicem sacrum facilius intelligerent. An non hinc sequatur, accentus illos ad faciliorem sensus intelligendi rationem aliquid afferre posse, & re vera afferre, illud alii judicent. Num Alexandrini interpretes Codice Hebraico, accentibus instructo, fuerint usi, haud disquirat Noster, licet de eorum translatione differat. Largitur tamen & ostendit, puncta vocalia ad essentiam vocum, ad sacrarum literarum materiale & formale, pertinere, in medio relinquens quæstionem illam, utrum ea ab initio libris fuerint addita, an antiquioribus vocalibus seu matribus lectionis successerint puncta vocalia recentiora. Adjungit idem porro, accentus Vet. Testamenti non esse signa exclamationis, nec interrogationis. Et quomodo accentus minus recte positos dijudicare, & in genuinum locum reponere, possumus, nisi adhibito usu judicii logici? Ad dictamen logicum coire & adscisci debet grammaticum, & his duobus Rhetoricum est jungendum. Tribus enim hisce subsidiis opus est adjecturo libris Vet. Testamenti sacris accentus. Num quid vero accentus illi sunt supervacui vel inutiles? Respondet Autor: Inde non sequitur, accentus Vet. Testamenti esse abjiciendos, aut pro uniuscujusque arbitrio

mutan-

mutandos, aut mutari posse, aut distinctiones Novi Fœderis tenere deferendas & laceffendas esse, prouti interpreti placuerit. Usus accentibus porro hunc tribuit, ut ipsi sint secundario signa sensus. Nam *diversa & dubia vocum relatio sensum parit diversum & dubium, quam tollunt accentus, qui hac ratione sensum tollunt dubium.* Ad vero hic usus nonnullis videbitur tantus, ut ideo originem accentuum a Scrip-
 toribus Vet. Testamenti Θεοπνεύσεις sint derivaturi. Juvat intelligere, quid Autor de marginalibus notis, Keri vulgo dictis, statuatur. En ejus sententiam: *Omnes textus originalis Vet. Testamenti marginales nota sunt tantum humanae originis, & nullam apud nos aliam habent, quam interpretationis, notam.* Beatus J. A. Danzius hæc extra controversiam sua jam ætate posuit. E Codicum discrepantiâ istæ marginales notæ haud fuerunt depromptæ, multo minus eas addiderunt Scriptores sacri. Et ex accentibus notarum istarum diluæet, accentus originis divinæ & primitivæ haud existisse, Nam ab accentibus τῷ Kri ad accentus τῷ Ktiv recte concluditur, & vicissim. Et, quia singulæ notæ marginales lectionis sunt humanæ inventionis, eapropter existimandum est, omnes accentus, τῷ Ktiv adjectos, esse originis duntaxat humanæ. Quod quidem argumentum nobis omnino videtur longe gravissimum. Num enim ex nonnullis locis Vet. Testamenti illud, quod per sese ad sensum pertinet, & a divi-
 na inspiratione profectum est, per tot Secula jam absuit? Ergone materiale & formale sacri Codicis posuit mutilari, depravari, & corrumpi per singula exemplaria? Nodus certe vindice dignus. Duplicem per Decalogi præcepta accentuationem a Judæis recentioribus excogitatam, Autor censet, non omis-
 sis aliorum conjecturis. Autor accentuum novem tantum præcepta numeravit, si Nostro credamus, licet ipse pag. 88 seq. hanc sententiam videatur emollivisse. Idem vero retinuit nomina accentuum consueta, & distinctivos in Imperatores, Reges, Duces, Comitesque, divisit, *Venzkium* haud se-
 enturus. Figuras accentuum credimus ortas ex modulis instrumentorum, quibus res attinentur, figuntur, diducuntur, & conjunguntur. Origo eorum junior est elaboratione nota-

Pag. 30.

32 seq.

34.

36.

37.

38.

rum

rum marginalium. Impulit Autores, quorum secta fuit gemina, modulandi necessitas, sensui accommodanda. Orientales enim ex veteri consuetudine non legunt voce vix mutabili, uti nostri, sed modulando lectitant. Ita Critici.

MEMORIE DELLA GENEALOGIA E DEL
luogo del nascimento di Sant' Antonino, &c.

h. e.

EXPOSITIONES GENERIS LOCIQUE NATALIS S. Antonini, Archiepiscopi Florentini, ex Ordine Prædicatorum, in lucem editæ a Patre Lectore SERAPHINO MARIA LODDI, ejusdem Ordinis Sodale.

Florentiæ, typis Bernhardi Paperini, 1731. 4.

Plag. 4½.

Antoninus, Florentiæ ex Nicolao Pierozzi & Thomasia Cenni Nucci, civibus Florentinis, A. 1389 natus, nomen adolescentens dedit Ordini Prædicatorum, quintus Archiepiscoporum Florentinorum in serie exstitit, defunctus A. 1459 d. 6 non. Maji. A. 1523 ab Hadriano VI cœlitibus in Ecclesia Romana adorandis adscriptus, admirationem & studia Loddii concitavit. Vulgo credunt, Antoninum ex familia Frillorum fuisse progenitum. Qui error, ex exiguo vel ignorantiz, vel credulitatis, fonte enatus, longe lateque serpsit, ac in locum veritatis propemodum successit. Operæ itaque pretium Autor Rev. sepe facturam credidit, si hunc errorem solite solideque profligare contenderet. Nicolaus, Pierozzi filius, Antonini pater, Florentiæ indigena & civis, exstitit Notarius, ac deinceps Proconsul, in patria. E Frillis ipsum fuisse oriundum, demonstrare nonnulli studuerunt, sed argumentis scopo imparibus. Locum Antonini natalem ita definit, ut ostendat, eum esse inclusum spatio domuum, ædi cathedrali propriarum, domumque illam, in qua Antoninus fuerit natus, habitari per Pastorem secundarium templi cathedralis. Non est, quod fidem denegemus argumentis ab Autore allatis. Ea enim sunt tam perspicua & solida, ut nihil requiri possit amplius.

Pag. 18.

23.

40.

AD

NOVA ACTA
ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tomi III Sectio VII.

LEXICON CICERONIANUM MARI NI-
ZOLII, *ex recensione ALEXANDRI SCOTI.*

*Accedunt phrasae & formulae linguae Latinae ex
Commentariis STEPH. DOLETI.*

Patavii, apud Jo. Manfré, 1734, fol.

Alph. 7 plag. 6.

Communis fere omnium nostra ætate eruditorum querela esse solet, multum officere bonis literis insanum *Lexica* condendi prurium, iis ipsis, quibus aptum ad res graviore natura ingenium dedit, maxime familiarem. Nec injustam hanc esse, ii inprimis intelligunt, quibus satis est perspectum, quam præpostere & tumultuarie in acquirenda rerum utilium cognitione versentur, qui non ipsa eruditionis sacraria adeunt, nec ex fontibus hauriunt, sed rivulis contenti, plerumque turbidis, multa memoriz tradunt, de veritate rerum, nexuque, parum solliciti. Suo tamen merito bonis omnibus probatur eorum *Lexica* scribendi institutum, qui nobiliorum linguarum thesauros juventuti recludere, & obscuriores vocum ac dictionum significatus enotare, suscipiunt. Nam dici vix potest, quantum inde commodi resultet, cum uniuscu-

o o

jusque

jusque vocis variz notiones junctim se oculis offerunt, atque hinc discere nobis licet, quo loco, quoque tempore, vox quæque salva sermonis castitate sit adhibenda. Pertinet huc præclarus ille *Marii Nizolii* labor, in condendo *Lexico Ciceroniano* positus, quo & insignem ille a doctis gratiam inuit, & a summo literarum elegantiorum in Italia vindice, *Jacobo Facciolato*, illud nuper impetravit, ut is librum hunc in commodam eorum, quibus curæ sunt elegantiores literæ, typis denuo excubendum curaret. Bene enim noverat Vir optimus, cum *Cicero* terfæ dictionis & eloquentiæ Romanæ sine controversia princeps sit, ejusmodi administrandis utendum juventuti, quibus ad *Tullianarum* venerum imitationem via paratur. Exstant quidem bene multi formularum elegantiorum apparatus, nec ignoti cuiquam sunt *Petr. Jo. Nunnescii* & *Sebastiani Figuli* labores; sed *Nizolius* multis eos modis superavit, quippe qui absolutam fere & faciem plenissimam vocum *Ciceronianarum* collectionem evulgavit. Inprimis vero *Cel. Facciolatus* nova hac *Nizoliani* Operis editione calcem addere voluit juventuti, quæ Patavii sub haud ponitendo magistro literis operam navat, ut spiritu *Ciceronis* animata, omnes ingenii nervos ad assequendum sermonis præsci incomparabilem nitorem intenderet. Hæc agens, totus fuit in recognoscendo Opere, &, quæcumque ex *Schoro* & *Hadriano* petita sunt monita, quæcumque etiam a *Scoto* adjecta annotationes, ad examen revocavit; in quibus multa, quæ castigaret, nonnulla etiam, quæ profus rejiceret, invenit. Quamvis enim modeste semper de se pronuntiet, nec multa promittat, majora tamen semper exequitur, calculo & applausu nostro dignissima. Præcipua vero ejus cura hæc fuit, ut Syntaxin reformaret, & ad formandam orationem apta præcepta traderet. Eum in finem ad calcem Operis apposuit, quas *Stephanus Dohetus* collegit, phrasæ & formulas, ut, si præceptio deficiat, hinc lector petere exempla possit. Præterea multa addidit ad variandas constructiones necessaria. Est enim hæc eloquentiæ princeps virtus, ut unum dicendi argumentum formis variis, usque ad rem ipsam accommodatis, effingat. Quæ cum exercitatio dæce inprimis & magistro opus habeat, usibus juventutis etiam hæc ex parte prospexit Editor. Ne vero moeretur Lectores

ctores varia Epistolarum divisio, monuit statim sub initium *Lexici*, *Alexandrum Scotum* secutum fuisse *Lambini* recensionem, & si quis forte ea careret, in singulari tabella commonstravit discrimen, quod inter vulgares editiones & *Lambinianam* intercedit. Porro, nihil se præstiturum esse, existimavit Cel. Editor, nisi cum *Nizolii Thesauri* elegantes *Steph. Doletii* formulas conjungeret. Quapropter operæ pretium esse duxit, illas ex ejus Commentariis colligere, collectas castigare, castigatasque ita Lectorum oculis subjicere, ut, si quid infirmitate humana peccatum esset, ab iis, quæ germana atque integra videntur, possent secerni. Et sane vix ulla fuit pagella, in qua non obvenerint obelo & reprehensione digna. Partim enim formulas nullo aut minus idoneo corroboravit exemplo vir ceteroquin doctus, *Doletus*, partim ex ineptis Declamationibus, *Ciceroni* falso adscriptis, *Oratione* scilicet *ante exilium*, *Epistola ad Octavianum*, *utraque Declamatio Ciceronis in Sallustium*, & *Sallustii in Ciceronem*, testimonia deprompsit, quæ velut putrida a corpore suo membra reseculit Cel. Editor. Quid dicamus de rectis formulis, quas, ex limpidis antiquorum fontibus deductas, nonnunquam corruptit *Doletus*, formis in genera, & generibus in formas, promiscue infusis, & ad significationes ususque peregrinos parum concinna interpretatione detortis. Hæ maculæ omnes Cel. *Facciolatum* fugere non poterant, utpote sapientissimum Latini sermonis & *Tulliane* dictionis æstimatorem. Itaque medicam his manum afferre, atque formulas, dictionem barbaram redolentes, Latio proscribere, egregie scivit. Optaremus quidem, ut a prima inde litera orsus fuisset, nec passim tantum nonnulla annotasset; sed, cum ipsemet fateatur, sibi in hac Operis parte non licuisse facere, quod voluerit, exspectamus eò avidius alio tempore curas ipsius posteriores, quibus ut plus otii atque operæ, quam hic quidem licuit, impendat Vir bonis omnibus in summo pretio habendus, in votis maxime habemus.

VOYAGES FAITS PRINCIPALEMENT EN
Asie dans les XII, XIII, XIV, & XV Siècles, &c.

h. e.

ITINERA, MAXIME IN ASIAM SECU-
lo duodecimo & sequentibus facta, a BEN-
JAMINE TUDELENSI, JOANNE
CARPINO, N. ASCELINO, GUILIELMO
DE RUBROCIO, M. PAULO VENETO,
HAITHONE, JOANNE DE MANDEVIL-
LE, & AMBROSIO CONTARENO. Acces-
sit Historia Saracenorum & Tatarorum, cum Intro-
ductione, præcipuorum peregrinatorum itinera, &
que ab illis primum detecta sunt, enarrante; Au-
tore PETRO BERGERONIO.

Tomi II.

Hagæ Comitum, apud Jo. Neaulme, 1735, 4 maj.

Alph. 3 plag. 11, cum Mappis Geograph. 5.

Laudanda hæc & merito commendanda est Itinerariorum
quorundam Collectio, cum pleraque paulo rariora, ac diu
jam a multis desiderata, frustra omnino quæsitæ fuerint.
Præcedit illa, Introductionis velut cujusdam loco, recensio hi-
storica Itinerum antiquiorum & recentiorum, mari & terra ab
Europæis nationibus in Asiam, Africam, & Americam, susce-
ptorum, quibus varias regiones incognitas detexerunt, ibique
sedem fixerunt. Hanc sequitur famosi illius Judæi Hispani,
Benjaminis Tudelensis, Itinerarium, Hebraice primo scriptum,
sed ab *Aria Montano* & *Constantino l'Empereur* in Latinam
linguam translatum, quorum vestigiis Autor Gallicæ versionis
insistit, & passim notas adjecit. Legitur dein descriptio itine-
rarium *Joannis Carpini* & *Ascelini*, quos Pontifex *Innocentius IV*
ad Tataros & alios Orientis populos A. 1246 miserat. Excipit
hanc *Guilielmi de Rubrocio*, Legati *Ludovici Sancti*, Galliarum
Regis, iter, in Chinam, Tatariam, &c. A. 1253 susceptum. Sub-
sequitur Compendium Historiæ Tatarorum & Saracenorum, ex
Ha-

Haclusto & Purchasfo translata, quibus situs ac conditio regionis horum populorum, & status, qui illo tempore fuit, tam ratione cultus divini seu religionis, quam regiminis politici & civilis, disciplinae militariae, & variorum rituum & consuetudinum, describitur. Inde exhibentur Observationes quaedam *Baconis*, ad partes mundi septentrionales pertinentes, & ad Tatarorum historiam, ex *Wendovero & Matthaeo Parisio* translata. His subjicitur Itinerarium *Marci Pauli Veneti*, qui Seculo XIII totam Asiam peragravit, ab *Androa Millero*, Greiffenhagio, Latine antea editum, & ob rariores annotationes magni aestimatum. Ordo jam tangit *Haitbonis*, Armeniae Regis affinis, Historiam orientalem, ubi variae regiones & gentes orientales, earumque status, quo A. 1300 fuere, describuntur, a *Millero* quoque Latine editam, ac praecedentis libri versionem etiam adjectam, quam *Nicolaus de Salcon* sibi ab *Haitbone* dictatam, jussu Pontificis, *Clementis V*, Gallice transtulerat. Tum communicatur cum Lectore Compendium itinerum *Joannis de Mandeville*, in diversas mundi regiones Seculo XIV medio factorum, & ultimo tandem loco *Ambrosii Contareni*, Legati Veneti, iter, in Persiam factum A. 1473, subjungitur. Quae in singulis Itinerariis occurrunt memorabilia, excerpere non licet, sed eorum lectionem harum rerum cognoscendarum studiosis commendamus. Adjecti sunt Indices satis accurati & copiosi, ad levandum laborem profus accommodati. Additae etiam sunt aliquot Tabulae Geographicae, quae ad Itineraria illustranda spectant.

MONSTRUM HUMANUM RARISSIMUM,
recens in lucem editum, in Tabula exhibet, simulque Observationibus Pathologicis, aliisque, illuc pertinentibus,
breviter illustrat, GOTTLIEB FRIDERICI,
Phil. & Med. D.

Lipsiae, sumtu Auctoris, 1737, 4.

Plag. 4, Tabb. xn. 2.

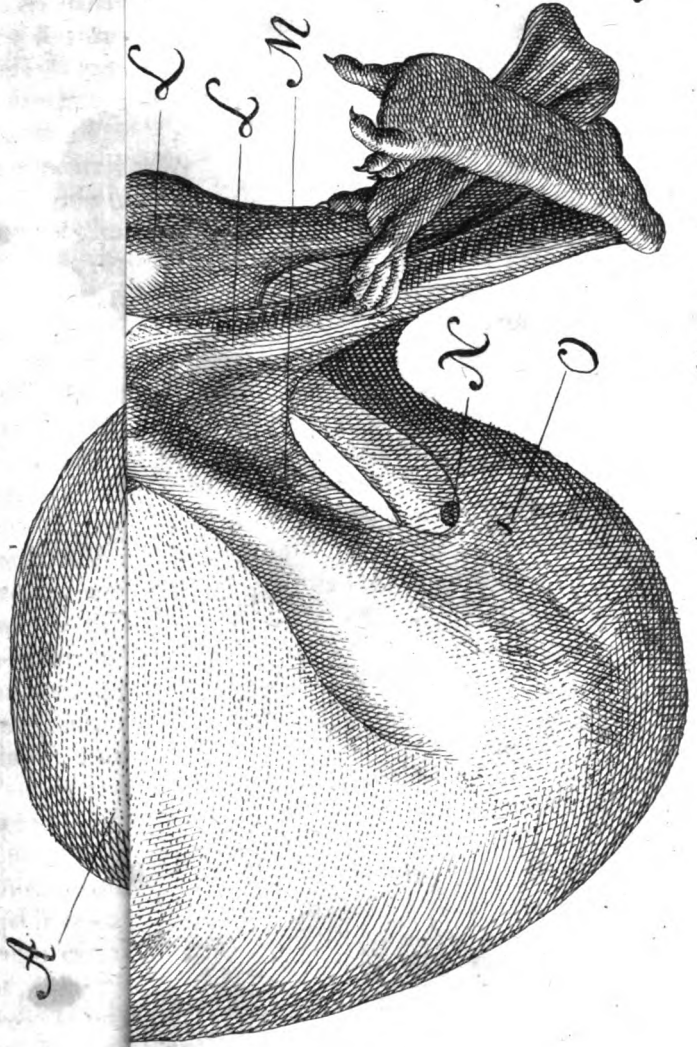
O O 3

Nondum

Nondum adeo clara atque perspicua est de monstrorum generatione doctrina, quin major illi lux afferri adhuc queat. Quod pro sua virili præstare conatur Cl. Autor hujus opellæ, quam, quia ad pauciorum manus perventuram esse credimus, nunc paulo copiosius, quoad & novi monstri historiam; & subnexam de monstrorum origine sententiam, complectitur, recensere instituiamus. Fœmina tenuioris fortunæ, 28 annos nata, statura brevior, corpore gracilior, temperamenti melancholico-cholerici, ex marito gibbo tres masculos, omnis vitii expertes, jam enixa, tandem nunc quartum gravida, horrendum hoc edidit monstrum. Toto graviditatis statu nihil ipsi obvenit, quod imaginationem sollicitaret, vel animum terrore commoveret, nisi quod recordetur, sibi medio gestationis tempore, cum domo egrederetur, ad spectum martis cujusdam, inde proficientis, terrorem iacuisse, a quo tamen, cum fœtus nihil prorsus marti simile ostenderit, hujus deformitatem ne ipsa quidem derivavit. Medio deinde gestationis tempore circumactò, motum fœtus consuetum, at valde obscurum, ventrem vero in debitam atque alias solitam altitudinem non elevatum, observavit, toto etiam graviditatis tempore identidem odontalgiz, ne a partu quidem cessanti, obnoxia. Justo demum partus termino intra septem horas monstrum hoc in lucem edidit, placenta uterina recte se habente, lochiisque ex animi sententia excretis. Quod ad externam monstri conformationem attinet, eam Tabulæ æneæ denuo incidendam curavimus, ut, præter narrationem nostram, in oculos quoque incurrat. Totum corpus ea est magnitudinè, qua in ista figura cernitur. Indicat vero litera *A* protuberantiam e capite insuetam, ab expansione integumentorum capitis nimia oriundam, coloris ex cœruleo rubicundi; *B* capillos rariores, reliquam capitis portionem obfidentes; *C* oculos a naturalibus prorsus in eo aberrantes, quod non ovalem, sed rotundam, figuram nacti, superciliis insuper, palpebris, angulisque consuetis, destituantur; *D* circulos membranaceos latiores ac plane rubicundos, qui oculorum circumdant balbum; *E* nasum, qui plane monstrosus & ab omnibus ferme, quæ componunt eundem, partibus denuda-

TAB. I.

Fig 4

Krümmen ad viv. De lvi. et. 12. Sin. fize

tus est; *F* aliquod narium vestigium, quæ utique perforatæ sunt, & stilum intrusam in oris cavitatem, & quidem per fissuram ossis palati notabilem, ducunt; *G* os mire apertum, deficientibus labiis; *g* linguam inferius adnatam; *H* extremitates superiores, brachia scilicet alis gallinarum, plumis privatarum, non absimilia; *I* manus cubito annexas, digitis quidem, si rationem numeri & ordinis habeas, legitimis, unguibus autem pullorum unguibus plane similibus; *K* frustulum funiculi umbilicalis pendulum; *L* pedes trunco adjectos, utpote qui inusitatum plane situm obtinentes, cum gallinarum cruribus aliqua ex parte convenire videntur, si a plantis pedum discesseris, quæ ab humanis quidem non diversæ sunt, at digiti tamen mire distorti apparent, ac ungues iidem pullorum gallinaceorum unguibus referunt; *M* membranam, quæ femur cum tibia, id quod alioquin hand fit, connectit; *N* tuberculum lentiforme durum ac rubicundum, genitalium locum obtinens, omnique cavitatis ad lotium evacuandum destitutum; *O* anæ aperturam, per quam sensim magna meconii tenacissimi ac bilis instar flavi effluxit quantitas. Verum & digna commemoratu videmus ea, quæ interne sectio detexit. In capite igitur, quamvis initio hydrocephalum indicare adpectus videretur, dissectus tamen sacculus litera *A* membranaceus aliud docuit, utpote in quo & reliqua capitis cavitatis non serum extra vasa sua delapsum, sed prodigiosa cerebri quantitas, quæ septem uncias ponderabat, inventa fuit, supernatante pauca cruoris copia, in qua integumenta cerebri immersa observabantur. Aberat dein prorsus os frontis ad radicem nasi usque cum partibus superioribus & lateraliibus ossium syncipitis, inferior autem horum pars cum ossibus temporum utroque latere aderat quidem una cum osse occipitis, at insueta tamen crassitie & duritie prædita. Cum igitur caput hac capsula ossea destitueretur maxima ex parte, accidit, ut panniculus carnosus cum pericranio super cranium alioquin expansus, rara iidem crassitie præditus deprehenderetur. Idem vero in progressu, protuberantiam versus, sensim extenuabatur, ita, ut in apice hujus valde tenuis appareret. In reclamatione ceterum cerebri parva nervorum debito numero

numero ac ordine egregie in conspectum prodibant. Pectus ex costis, debito numero, iusta magnitudine, & situ naturali, constituta, cum sterno interposito constructum erat; in dextra etiam cavitate lobus pulmonalis inveniebatur, ex sinistra autem cavitate statim post incisionem serum effluebat tenue, id quod aliquam præsentis hydropis pectoris suspicionem excitabat initio; caverna autem hac plenius patefacta, cor magnum proferebatur, pericardio denudatum plane, sed membranæ peculiari incumbens, a vasis cordis majoribus transversim usque ad latus oppositum progredienti, & diaphragmati, nec non pleuræ, ubique firmiter adnatæ, quæ pericardii locum explere videbatur, continens liquorem, cui cor erat immersum; sub hac tandem cultro anatomico dissecta membrana alter delitescere pulmonum lobus. Inciso abdomine, omenti defectus illico, hepar autem eximie magnitudinis, in conspectum veniebat, quod, utraque hypochondria implens, in ventris viscera omnia, ventriculum scilicet, una cum intestinis, lienem, & renes, obtegebat. Vesica plane vacua erat, cumque spiritu inflato se distendi pateretur, de exitu defectu non erat dubitandum. Renes, integumentis suis privati, nudi conspiciebantur, dexter, multo major solito, post incisionem aliquod lotii, ordinario naturæ ductu in vesicam derivandi, emittebat, sinister, dextro multo minor, cruoris nonnihil continebat. Ureterum vero nullum fuit vestigium. Postremo testiculi duo minores, musculis psoas ad latera positi, præter opinionem detecti fuerunt, luculento argumento, naturam, si in conformatione fœtus debitum observasset ordinem, masculinum concinnaturam fuisse. Intestina de cetero una cum ventriculo, mesenterio, & liene, a naturali non decedebant constitutione. Denique de artibus adhuc notandum est, quod tum cubitus, tum tibia, contra naturæ ductum, ex simplici, non duplici, constiterint ossa. Adhæc connexioni femoris cum tibia superstrata in utroque pede deficiebat patella, ægreque a se invicem diduci poterant crura, reliqua autem ossa, hos artus componentia, ut in manibus carpus, metacarpus, in pedibus tarsus, metatarsus, cum digitorum ossibus, ratione numeri quidem & figuræ, prout natura fert, erant constituta, musculis autem debitis

bitis non instructa. Hactenus monstri historia. Jam, quæ Cl. Editor de monstris generatim disputet, breviter attingemus. Ortus illorum a compluribus imaginationi matris tribuitur. Sed perperam & sine ratione id fit, si causa hæc monstris ad unum omnibus communis esse pronuntietur. Plures enim infantes, antegressa licet vehementissima matris imaginatione, sine nævis notisque ex utero prodeunt. Plures vero monstrosi in lucem eduntur, ubi nullius ejusmodi imaginatio- nis mater recordatur. Præterea vero brutorum etiam animalium, insectorum, vegetabilium, atque mineralium, monstra occurrere solent, quibus tamen nulla imaginandi vis inest. Sex vero monstrorum classes Autor constituit, qui omnia a causis mere corporeis atque morbosis, exclusis idealibus, derivanda esse contendit. Docte enim edisserit, monstra univèrsim omnia inde fieri, quando principium formans impeditur, quo minus corpus formandum secundum ideam, a potenti conditore sibi impressam, prout decebat, & par erat, fingere & componere queat. Cumque ad hoc formationis negotium non solum infita principii formantis intentio, verum idonea quoque materiz, vel corporis, ex qua, & in quod, agere debet, dispositio requiratur; non immerito ab hujus ipsius culpa, vitio scilicet ovuli, cujus cicatricula fortassis perversa jam conformatione laboravit, vel inchoati crescentisque corpusculi infantis, vel succi etiam nutritii, nunc copiosius, nunc justo parcius, vel plane non, ad partes quasdam advecti, maleque distributi, item nunc tenuioris, nunc spissioris, nunc acrioris, nunc alio modo corrupti, causa monstrosi fœtus sæpe arcessitur. Ad externas causas pertinent lapsus matris, & violentiores corporis commotiones, animique affectus. In fœtu autem jam formato etiam partium defectus, aut naturali major numerus, vel vitiosa locatio, locum invenire amplius nequit, aliz tamen monstrosæ deformationes accidunt, potissimum a morbo fœtus singulari, sive is ab ægritudine matris, sive ab alio, quod ipsi contigit, malo, oritur. Interim unica ex his omnibus causa raro sufficit, sed plures sociæ esse plerumque solent. Alioquin enim monstrorum major foret numerus. Atque ex his monstri sui rationem red-

Pp

ditur

diturus Cl. Autor, ad examen ejus accuratius progreditur, atque hæc præcipue momenta notat : 1) foetum respectu totius corporis minorem esse ; 2) quasdam partes respectu totius majores justo ; 3) alias contra naturam minores ; 4) quasdam deformes, & a naturali statu recedentes, observari ; 5) quasdam prorsus deficere ; 6) quasdam vero ex his partibus contortas distortasque esse. Causas vero singulares, a quibus dicta vitia deducantur, triplices, easque plane corporeas, constituit, succi nutritivi cum defectum, tum vitiosam distributionem, & morbosam corporis dispositionem in foetu ; quas quomodo copiosius explicuerit, nobis, qui jam in recensendo hoc exiguae molis opusculo verbosiores fuimus, pluribus persequi, nimis longum videtur.

Peter Gericke's Abhandlung von der Heilungs-
Gefahrheit, &c.

h. e.

PETRI GERICKE, MED. DOCT. ET PROF.
Helmstädiensis, Commentatio de Medicina, in qua usus, constitutio, partes, ambitus, pretium, atque præstantia, hujus scientiæ exponuntur, cum indice prælectionum, quibus illam explicat, librorumque, hucusque a se in lucem editorum.

Guelpherbyti, apud Jo. Christoph. Meißnerum, 1736, 4.

Plag. 7 ½.

Quæ Cl. Antorem ad Opusculum hoc non inutili nec interpestiva opera foras emittendum commoverint causæ, ipsemet in Præfatione commemorat. Prima scilicet fuit, ut tirores Medicinæ inde cognoscerent, quid ipsis in Academiis esset discendum, altera, ut & alii intelligerent, quid in Academia Julia a Medicis agatur, quam multi sibi persuaserint, in eadem jacere propemodum scientiam medicam, vel saltem non tanto studio atque ardore, ut in aliis Musarum domiciliis, tractari ; tertia demique, ut illi etiam rectius edoceantur, qui sæpenumero fuerunt conquesti, non omnis generis, nec in omnes Medicinæ

dicinæ partes, prælectiones in eadem illa Academia recitari, quoniam fortassis inverso ordine, aut per saltum, nunc hanc, nunc illam, disciplinam sibi explicari cupiverunt, universum medicarum scientiarum stadium eo, quo deceret, atque e re ipsorum fuisset, ordine non emensuri. Præstantia Medicinæ ex eo honore, in quo apud cultiores gentes semper fuit, satis elucet. Et, quamvis nullus alius tam verus atque genuinus eam probandi & evincendi modus foret, quam qui ex magnitudine & numero perfectionum Medicinæ deduceretur, eum tamen hic consulto Cl. Autor prætermittit, idque cum propter alias causas, tum vero præcipue, quod is artis tironibus intellectu futurus esset difficilior. Provocat itaque potius ad difficultatem tantum, quæ multum ingenii industræque & exercitationis requirit, & usum seu emolumentum, ex quibus duobus momentis simul sumtis expensisque præstantia atque nobilitas artis cuiuslibet judicari solet. Usus Medicinæ clarissime patet, sive corpus, sive animum, intuearis. Quid enim magis constat, quam quod corporis sanitatem tueatur, morbos propellat, atque duplici hac via vitam conservet, hacque ratione non modo singulis hominibus, sed rebus etiam publicis, amplissimisque regnis & provinciis, egregium sæpe numero fructum afferat. Ratio autem animæ mentem quoque sanam conservat, & cum ejus facultates pro cerebri conditione multum varient, non parum ad intellectus acumen tribuere valet. Et, quantum ad voluntatem attinet, affectus, quorum causæ sæpissime in corpore continentur, temperat, quia alias voluntatem in recte agendo vehementer turbare, & in transversum abripere, consueverunt. Præter hæc vero multis hominibus aliis, & imprimis iudicibus, faciem præferre solet ad quamplurimas causas obscuras illustrandas, ut hinc arduæ quæstiones extricentur, nodique admodum perplexi dissolvantur, id quod Medicinæ forensis exemplo satis abundeque liquet. Denique multum etiam contulisse videtur Medicina ad animos hominum a superstitione & fabulis meticulosis de ecstasibus, obsessionibus, artibus magicis, incantationibus, apparitionibus spirituum, similibusque, liberandos, ubi tamen de iis, quæ tempore Servatoris evenisse narran-

tur, neutiquam esse dubitandum contendit. Ex quibus omnibus cum medicæ artis difficultas satis plana jam atque perspicua evadat, eandem tamen Cl. Autor ulterius ob oculos ponere conatur, dum varias ejus partes enumerat. Ad factam enim testamque præstandam sanitatem requiruntur Physica, Chæmia, Anatomæ, Mechanicæ aliæque mathematicæ scientiæ, Physiologia, & Hygiæne. Ad morbos autem propulsandos pertinent Pathologia, doctrina de viribus medicamentorum, Therapeuticæ generalis atque specialis, Collegium casuale, notitia materiæ medicæ, Pharmacia *Galenica*, atque Chæmica, & doctrina de conscribendis formulis, quæ omnes quæ ratione finibus istis inserviant, Cl. Autor copiosius edisserit, Chirurgia, quod miramur, omiſsa, quam fortassis ad Therapiam referre in animo habuit, vel a Medicina prorsus diversam esse sibi persuasit. Ex Philosophia, præter alias partes, Pſychologia quoque, atque ex linguis, præter vernaculam, Latina præcipue, insuper vero etiam Medicinæ historia, opus habet Medicus. Ex quibus omnibus ambitus totius artis nexusque partium singularum satis in oculos incurrit. De iis autem difficultatibus, cum quibus in ipsa artis exercitatione conflictatur Medicus, copiosius agere, Cl. Autor haud necessarium putavit, monetque simul, hac ipsa difficultatum tractatione non deterreri ingenium promotum atque erectum, sed potius ad majorem diligentiam acui, queriturque graviter, a compluribus nunc fere minus, quam par erat, diligentia atque temporis in Academiis nostratibus arti medicæ impendi. Adeo vero *Tiraquelli* judicium de Medicinæ nobilitate huic arti honorificum esse existimat Cl. Autor, ut summo jure opponi queat cavillationibus *Petrarchæ & Montagnii*, aliorumque, sine ulla ratione eructatis, quas posteriores, cum *le François* satis refutaverit, pluribus discutere non attinet. Haud dubie autem permulti abjectius de universa Medicina sentiendi occasionem nanciscuntur, quoniam eam observant a plerisque non solide & cum ratione, prout scientiæ conditio postulat, sed leviter tantum atque superficialiter, tractari, nunquam potissimum res, quæ sensibus & experientia nituntur, solaque memoria comprehenduntur, ac formularias ægrotorum curationes, proponi,

poni, & fere ut artem illiberalem addisci. Verum Autor noster ab ejusmodi instituto semper abhorruit, & propter multiplices causas Medicinam solide, rationi convenienter, methodoque scientiis congruente, excolendam, atque theoriam semper cum praxi conjungendam esse, contendit, seque hanc viam in suis scholis semper inuisse, atque in posterum quoque ita perfecturum esse, nos docet. Hinc rationem ordinemque suarum prælectionum indicat, quem ipsi videant, quorum interest. In fine exstat conspectus eorum, quæ Autor publice edidit, in quibus si majora Volumina desiderentur, ipse culpam in se esse negat, cum ampliora jam habeat parata.

Friedrich Christian Lessers Insecto-Theologia, oder Vernunft und Schriftmäßiger Versuch, u.

FRID. CHRISTIANI LESSERI, ECCLESIASTÆ Noriburgensi, Orphanotrophei ibidem Administratoris, ac Sodalis Leop. Carol. Academiæ Naturæ Curiosorum, Insecto-Theologia, seu rationi sacraeque Scripturæ congruens Specimen, ostendens, qua ratione homo per attentam contemplationem alias contemtorum Insectorum ad cognitionem vivam & admirationem omnipotentiae, sapientiae, gratiae, & justitiæ, supremi Numinis pervenire queat.

Frankfurti & Lipsiæ, impensis Michaelis Blochbergeri, 1738, 8 Alph. 1 plag. 12

Opus ipsius Perillustri Gerlaco Adolpho de Münchhausen, doctissimo Musarum fautori, inscriptum est, cujus in Dedicationis formula merita merito percententur, suo splendore longe lateque effulgentia. Materiam Operi suppeditarunt insecta, quæ plerumque a plerisque minime penduntur, sed specula perfectionum divinarum constituunt, dum internæ structuræ pulchritudinem & compagem ordinatissimam referunt. Augustinus, Basilius, Hieronymus, & Tertullianus, insecta contemplatione Theologi cujuscunque digna duxerunt. Insecta industriam & observationem attentissimam provocarunt

Pp 3

D. G.

Page 3

- Pag. 13. D. G. Wilh. Beyeri, D. Balthasaris Erhardi, Fierentii Middelburgensis, Joannis Leonardi Frischii, Arnoldi Henschelmanni, Friderici Hoffmanni, Joannis Henrici Linckii, Joannis Friderici Natorp Rauschenplati, Alberti Seba, Joannis Magni Volckammeri, Noribergensis, Mariæ Sibyllæ Græfiæ, natæ Merianæ, Joannis Hæffnagel, Wenceslai Hollaar, D. Joannis Jonstonii, D. Plateri, Basileensis, ac Generosissimi Domini
14. A. L. de Wurm, ne quid de Antonio a Lecuwenbeck, D. Franc. Redi, Æliano, Aristotele, & Plinio, repetamus. Quis ignorat diligentiam Eleasaris Albini, Angli, Ulyssis Aldrovandi, Stephani Blancardi, Conradi Gesneri, Joannis Gædarti, Martini Listeri, Thoma Meuffeti, Joannis Razi, Reaumurii, Wilhelmi Rondeletii, Henrici Ruyschii, Joannis Swammerdamii, Hermannii Boerhaavii, Vallisnerii, ac ipsius Regis Salomonis i Reg. IV, 33? Historiam insectorum meditatus fuit Cl. Harveus, quam ipsi tamen manus furtiva abstulit. Multa ipse per experientiam anni haud unius observavit
16. Rev. Lessertus. Multa apud alios legit. Plurima & sibi & aliis incognita mansisse, ingenue fatetur. Germanice scripsit, ut Germanis suis inferviret. Errores aliorum modestissime notavit, quo ipso ostendit, sibi inter tauros hujus seculi critici haud esse locum, qui, ut reliquis mortalibus videantur esse majores, reliquos omnes deprimunt, posthæc eadem calamitate multandi. Tractationem Autor ab applicatione principii rationis sufficientis desumit, commentans de creatione insectorum, eorumque generatione. Hæc debetur oculis, quæ olim a
19. Physicis, e putredine insecta generari credentibus, haud fuerunt animadversa. Et quis ignorat, insectis sua esse membra genitalia? Ipsa vero sunt bestiolæ, ossibus ac sanguine carentes, cute gaudentes membranaceâ, & corpusculo incisuris insignito. Distribui solent insecta in ea, quæ pedibus carent, ac ea, quæ illis gaudent, in alata, minusque alata. Eundem tramitem insisit Autor Plur. Reverendus, cujus elaboratio in duas Partes dividitur, quibus introductio fuit præfixa. Pars prior complectitur duos Libros. Libro priori continentur Capita XIV, quæ inscripta sunt: 1) de creatione ac generatione

tione insectorum; 2) de definitione eorundem; 3) de divisione illorum, in qua species mirifica diligentia formantur, ac individua ad species suas referuntur; 4) de numero & proportionem insectorum, secundum quam terra infectis est referata; 5) de respiratione eorum; 6) de generatione; 7) de transformatione; 8) de sexu; 9) de domiciliis & locis insectorum; 10) de eorum motu; 11) de cibo & nutrimento illorum; 12) de munimento & armis insectorum contra imminentia ipsis pericula & adversarios; 13) de paternae sollicitudine insectorum pro foetibus pullisque suis; 14) de eorum imaginatione & ingenio. *Libro posteriori* differitur 1) de sensorii insectorum organis; 2) de membris ac artibus eorum: ubi *Sectio prima* agitur de externis membris, *secunda* de membris internis, eorumque structura; 3) de peculiaribus nonnullorum insectorum momentis ac virtutibus; 4) de pulchritudine plerorumque insectorum. *Pars posterior* dicata est describendis ac enumerandis 1) usibus & utilitatibus, quibus infecta hominum generi inserviunt; 2) in Theologia; 3) in Jurisprudencia; 4) in Medicina; 5) de usu insectorum pro animalibus ceteris. *Libro posteriori* exponitur 1) de damnis, quae infecta germinibus, plantis, fatisque, inferunt; 2) praecipue hominibus; 3) & brutis animantibus; 4) e quibus intelligantur Dei omnipotentia, justitia, sapientia, & bonitas; 5) de remediis contra infecta, calamitatum causas; 6) de abusu insectorum in vita communi; 7) de abusu insectorum in Theologia per idololatriam & superstitionem; 8) de abusu eorum in Jurisprudencia; 9) ac in Medicina. Et haec est summa universae tractationis. Nunc delibabimus nonnulla speciosa. Species definit avium 500, piscium 1000, ferpentia, 150. *Ephemerus* id habet eximii, ut malculus semen injeat ovulis, a foemina in aquam demissis. *Papiliones* ovula ponunt in quincuncis ordinem. Unus eorum intra biduum 600 ovula excludit, intra decendium ad partem promotum. Transformationem *crucarum* & *papilionum* egregie Autor describit, quam penes ipsum legere juvat. Vermiculos spermaticos late longoque ex *Leeuwenbachio* aliisque percenset, tan-

Pag. 67.

109.

173.

179.

231.

294.

408.

438.

469.

70.

77.

81.

95.

Pag. 131
seq.

193. seq.

tandemque, de eorum usu nihil certi constare, pronuntiat, non definiens, an ipsi sint origines animalium hominumque. Poterant observationes Cl. *Hollmanni* ex *Tomo I Lib. I Parergorum Gotingensium* adjungi. De *cellis apium* egregie commentatur. De *formicarum* solertia solertissime disserit. Regina *apium* admirationem meretur. Omnia autem ita scripta & adornata sunt, ut perfectionum & providentiae Dei ubique habeatur ratio. Juvat singula sic intueri, ut specula divinarum perfectionum cultu debito excipiantur, atque ut pateat, Deum homines, eorumque malefacta, per minima quaevis insecta punire. Operis etiam pretium est investigare, an non volatus *muscarum* & agitatio insectorum per aerem salubritatem aeris, alioqui facile putrescentis, intra aestatem conservet, & incolumem praestet. Gratulamur Pl. Rev. Autori de Opere diligentia ejus theologica digno, expectantes complura ab ipso ejusmodi scripta, quae ex rebus creatis eminentem amplificent gloriam divinam, ad quam agnoscendam & praedicandam in-primis sumus conditi atque creati.

ASTRONOMY OF THE SATELLITES &c.

h. e.

ASTRONOMIA SATELLITUM TERRAE,
Jovis, & Saturni, Autore CAROLO LEAD-
BETTER, Mathematico.

Londini, typis Jo. Wilcox, 1729, 8.

Plag. 13.

Doctus Autor plures jam edidit Tractatus, ad Astronomiam pertinentes: *Calendarium Astronomicum ad annos 28*, quorum annorum postremus est 1753; *Systema Planetarum demonstratum*; Schedam de conjunctione ♃ 24 & ♄ A. 1722, transituque Mercurii per Solem A. 1723; Tractatum de Eclipsibus ad annos 26; Schedam de omnibus luminarium eclipsibus ad annos 35, quorum annorum postremus est 1761; denique *Astronomia Systema integrum*. In praesenti libello theoriam *Lunae Newtonianam* accuratius exponit, correctis erroribus, qui

qui in *Gregorij, Harriffi, &* aliorum, scriptis irrepperunt: quorum quidem errorum præcipuus ad maximam æquationem Apogæi lunaris spectat: quam laudati Auctores 12°, 15', 4", constituant, Noster autem, subducto diligenter calculo, & collatis etiam novissimis observationibus, 12°, 18', 15", reperit. Itaque *prima Sectio* huic theoriæ destinata est. *Alteræ* sphericum problema solvit, de inveniendâ latitudine loci, ex observatis altitudinibus quibuscunque, non meridianis, Solis, Lunæ, stellarum aliarum. *Tertia* de motibus Satellitum Jovis & Saturni agit. Quorum motuum novæ tabulæ afferuntur, earumque usus ostenditur. Atque in his tabulis construendis secutus est Auctor observationes *Flamsteedii, Cassini, Hugenii, Halleji, & Poundii*: luculentisque præceptis & exemplis rem omnem illustrare conatus est.

TRAITE' DU SUBLIME, A MONSIEUR

Despreaux, &c.

h. e.

TRACTATUS DE EO, QUOD SUBLIME est; ad Dominum DESPREAUX conscriptus; in quo declaratur, quid sit sublimitas, varia ejus genera explicantur, de ratione stili sublimis agitur, & sine aliqua sublimitatis ars, disquiritur, cause etiam indicantur, cur id, quod est sublime, in scriptis rariùs obveniat; Autore SILVANO, causarum patrono in summo Parisiensium Senatu.

Parisiis, apud Petrum Prault, 1732, 12.

Alph. 1 plag. 22.

Si quod unquam dignum humana ingenia argumentum exsercuit, illud profecto de sublimitate est, quod Cl. *Silvanus* integro hoc explicandum libro suscepit. Anno jam 1708 paratum prelo Opus hoc fuisse, sed negotiorum partim, quæ Auctorem occupant, multitudinem, partim scrupulosam ejus in-

Q 9

cultri-

dustriam, qua sæpissime limam attulerit Operi, impedimento fuisse, quò minus tunc temporis luce donari publica potuerit, ex Præfatione discimus. *Despreauxius* ille, sagacissimus Criticus, novas *Longini* de sublimitate cogitationes addere cum constituisset, Auctor noster cum eo cogitationes suas communicavit, in lectione *Longini* ipsi subortas. In hoc Autore notavit primo, notionem sublimitatis non curate esse formatam, nec causas illius allatas, adeoque contrariis rebus eandem assignari, licet veram sapiant eloquentiam a *Longino* proposita. Uti vero Auctores & Poetæ antiquiores antecellunt recentiores, ita nec navorum profus sunt expertes. Hos itaque ostendere in *Longino*, in animum induxit Noster. Commendat rei gravitatem ita ferme: Haud ullum Rhetorices caput adeo conjunctum est cum morum doctrina, sicut hoc ipsum de sublimitate orationis, quippe quod naturam hominis, dignitatem, præstantiam, auctoritatem, extollit, demonstrat, & e virtute, quæ magnanimitatis nomine audit, derivat. Fons igitur est in præcordiis nostris, & nobilitate nativa, quam excitare in omni opere conatur. Maxima librorum copia fovet aliquid mollietæ, & vitis turpissimis occasionem præbet. Utinam essent plures, qui inflammarent veræ solidæque magnitudinis exemplorum virtutumque imitationem! Hunc sibi propositum habet finem optimum Cl. *Silvanus*. Videamus principia, quibus, tanquam fundamentis, superstructa sunt reliqua. Multorum fert opinio, *sublimitatem* esse rem adeo notam atque evidentem, ut nulla egeat definitione. Si autem recte ac vere hæc essent putata, homines rationis usu pollentes veram ideam de ea concipere deberent. *Longinus* pronuntiat, sublime esse, quod elevet, & in alium mentis statum commutet; sed hoc characterem formalem minus constituit, nec sublime a speciebus v. c. sermonis distinguit ac discernit. Ita autem finire rem liceat: Sublime est sermo de re plane extraordinaria, quæ, imaginibus nobilissimis & indicis gravissimis munita, animum elevat super repræsentationes usitatas, quæque subito & rapit in admirationem, & voluptate afficit, & animæ nostræ, ei inesse veram magnitudinem, persuadet. Sermonem vocamus *sublime*, ut a morum sublimitate seu virtutibus

bus heroicis, sejungatur. Hæ, certe laudabiles actiones descriptæ sæpius sunt in Autorum monumentis; sed simplex tunc instituitur narratio, & oratio non reperitur, quæ animos afficit, quamque respicimus. Itaque *sublime* non tantum in verbis consistit; quoniam verba imagines cogitationum judiciorumque efficiunt. Vera mentis elevatio solis rebus potest determinari. *Sublime* autem duplici modo, verbis selectissimis pariter atque rebus, producitur. Porro diximus, *sublime* requirere insoliti quid, modumque proponendi inusitatum, hoc est, vividum, igneum, ac rei unice accommodatum. Naturalem scimus linguam singulis propositionibus adoptandam. Ita Prophetæ & vates ardore quodam eloquuntur, agitati scilicet fervidique. Figuræ adhibendæ eo quoque collineent, necesse est; etenim indicia sunt certorum animi motuum. Extraordinarii quid ad essentiam sublimis pertinere videmus, e. g. in propositione: *Deus dixit: fiat lux; & facta est lux.* Si ita conciperemus vocabula: *Arbiter nature unico verbo creavit lucem;* tunc sublimitas evanesceret, licet eadem idem declararentur. Differentia vero posita est in simplici posterioris propositionis enarratione, sine ullo affectu proposita. *Moses* autem pingit oculisque rem exhibet, celeritatem actionis mirabilitatem innuit, adeoque admiratione legentes audientesve complet. Ita res se haberet etiam, si quis diceret de se ipso: *Nemo mortem meam pro patriæ salute deplorare debet.* Haud quisquam commovebitur. Aliter vero res sese habet, ubi *Cyrneille*, Poeta Gallus, *Horatii* verba ita exprimit:

Quoi! vous me pleureriez mourant pour mon pais?

Statim gaudium & admiratio pervadit audientis animum, quia modus proponendi posterior est vividus, fervens, & perturbans mentem. In definitionem *sublimis* vero cadebat ordo certus & dispositio quædam verborum determinata. Hac igitur remota, omnis evanescit sublimitas. Effectus etiam *sublimis* definitionis nostræ esse debet, ut majestatem quandam animique celsitudinem, alias in nobis haud obviam, efficiat. Omnes enim gloriæ studio ferimur, ac homines infimæ fecis appetunt

quandam sublimitatem, sed haud facile incitari possunt. Ejusmodi hinc opus est repræsentationibus, ut diutius resistere nequeant, atque ita perturbato animo transferantur ad sensum perfectionis vel imperfectionis, eumque vehementiorem. Quæ profecto mutatio, cum admiratione conjuncta, producit deum in nobis existimationem erga nosmet ipsos, virtutis scilicet studium & pulchritudinis in nobis esse, nosque acres & æquos harum rerum judices. Etsi autem *sublime* per se haud dividendi potest, nihilo minus, si varia objecta consideremus, quibus se exferit, dispescere id licet in varias classes. Sed vera sublimitas, cum vel in animi hominis rectitudine & inclinationibus posita sit, vel in rebus naturæ animatis & inanimatis; duo inde resultant *sublimis* genera. Alterum consistit in hominum judicii, alterum in rebus; illam *sublimitatem judiciorum* (*le sublime des sentimens*), hanc *sublimitatem imaginum*, dicere possumus. Hujus generis sublime consistit in imaginibus objectorum dignissimorum. Itaque principia judicandi repræsentantur tantum imaginibus, seu incurrunt in oculos, ut iis mentis sensa afficiantur. *Cap. III* Autor noster porro disputat: Magna quævis naturæ objecta sublimitatem imaginum constituunt, non res solum, sed & personæ, attributa eorum tam physica, quam moralia. Ita v. c. *Horatii* illa *Jovis*:

Il dit: du mouvement de sa tête immortelle

L'Olimpe est ébranlé.

sane magnam majestatem & potentiam continent, & adæquant fere sublime illud effatum: *Fiat lux*. Ut & illa *Homeri*:

Neptune ainsi marchant dans ces vastes campagnes

Fait trembler sous ses pieds & forêts & montagnes.

Sed *Mosis* dicta: *Fiat lux*, magis nos commovent, quam reliquæ Scripturæ sacræ descriptiones. Sic v. c. *David* de Deo scribit: *Loquitur; venti advolant; & fluctus maris elequantur*, ut et: *Aquilonem mutat in Zephyrum; & fluctus surgunt; minitans imperavit mari; & sedatum fuit.* *Omnis natura statim est præsto.* Nihil sane gravius sublimiusve exogitatum. *Mensuratus est terram; nationes dissipavit; juga mon-*

montium diuulsa sunt. Assequi cogitatione magnificentius haud quidquam licet. Et quis sine admiratione *Mosis* canitum legit: *Dixi: ubinam sunt?* Profecto solus Deus hæc enuntiare valet, nec quisquam præter eum. Exterminatos enim deletosque fuinditus improbos esse, declarant verba. Magnitudo actionum cum facilitate, qua perpetratae sunt, sistitur. Haud prætermittendus nobis videtur *Davides* in *Psalms*: *Improbum vidi in sua gloria & cedris excelsorem, rediens vero haud amplius superesse vidi, ne locum quidem, ubi steterat, inveni.* Hæc non sublimia dicenda esse putamus, licet non sine affectu legi queant; etenim admirationem, & metum, & dolorem, moestitiamque, producant, nosque percutiunt, non vero elevant; nullum intermixtum est gaudium, sed prodigium, non sine tremore legendum, exhibetur. Ratione quidem auctoris actionis eiusdæm, sublimitas ei inesse potest in modo eam perpetrandi, etsi in se horrorem incutiat. E. c. *Racinius* ita canit:

Il fut des Juifs. Il fut une insolente race.

Répandus sur la terre, ils en couvroient la face.

Un seul oïsa d'Aman attirer le courroux.

Aussi-tôt de la terre, ils disparurent tous.

Totam gentem quandam deletam videre non sine horrore possumus. *Racinius* tamen, hanc describens internecionem, sublimem reddit narrationem, scilicet subita celerique executione, quam non potest non spectator admirari & comprobare. Ita munere scriptoris acuti gravis, harumque litterarum peritissimi, defungitur *Cl. Silvanus*, eaque addit de sublimitate, quæ a *Longino* vel omissa, vel obscure prolata sunt. Omnia & docte, & eleganter, sunt explicata.

CHRISTIANI GOTTFLOB HALTAUSII,
A. M. Scholæ Senar. Nicol. Lips. Collegæ tertii, Specimen Glossarii fori Germanici, ex Diplommatibus editum.

Retinentissimi ab omni ævo patrii moris fuerunt Germani, sed, ut multa hominibus acciderent, etiam ubi non

tientibus, ita populi nostri mores, cum moribus studia, cum studiis & moribus linguam, sensim sine sensu longior dies mutavit. Primis temporibus, cum manu agebantur causæ fere omnes, & in armis jus erat, paucissimi requirebant judicem: odio erat jureconsultus: morum simplicitas alebat linguæ paupertatem, omnemque damnabat fori eloquentiam. Documento sunt prisca leges Celtarum, Saxonum, Francorum, Alemannorum, &c. & paucissimæ, & breves, nec parum obscuræ, quin imo Germanis Latine scriptæ, quo magis appareat linguæ infantia. Sane *Otfridus* ille, qui Seculo IX Theotisce scribere tentavit, laborat magnopere, linguamque incultam & indisciplinabilem queritur. *Rabanus* etiam *Mayrus*, ut in Codicibus recte scribitur, dum non continuam orationem, sed Glossarium, tironibus Latinitatis componit, vocabula singula Theotisce interpretaturus, passim hæsitat, & voculam circumspicit, & dum inter Germanos nulla succurrit, Latina Latinis reddere cogitur. Ipsa vero Malbergica vocabula, quæ Latinis illis legibus immiscentur, quam sunt pauca, quam fracta & obscura! Nihilominus, cum doctissimos nacta sint interpretes, grate & jucunde adhuc accipiuntur a peritis, non secus ac loquela infantum ipso offensantis linguæ fragmine delectat. Atque hæc quidem pertinent ad antiquam Jurisprudentiam, quæ post extinctos Carolingos vehementer mutata est. Postquam sævissimæ Hunnorum vastationes cessarunt, jam urbibus ac vicis excoli, hominumque multitudine magis magisque frequentari, cepit Germania. Et urbes & vici leges requirebant, regendis moribus, & frangendis vitis, constitutas. Datum ergo magistratibus & Scabinis jus, Statuta condendi, aut à bene constituta civitate repetendi. Quæ cum initio essent paucissima, judicum fere memoria continebantur, & quoties novi casus existerent, in subsidium comparata erant Scabinorum arbitria. Sub *Fridrico I*, Imperatore, jam tum scribi cæpere leges quarundam civitatum, sed separatim, Seculo sequenti ac XIV in Codices redigendæ. Eminent in tam rudi ævo, tanquam exempla prudentiæ civilis & legislatoris, Statuta majorum civitatum, Goslaris, Augustanis, Brunsvicensis, Argentoratensis, & forte plura, quæ latent. Præter Statuta

Statuta, ingens habetur numerus Diplomatum, ad civitatum jura & mores pertinentium; sed magnus etiam eorum, quæ sententias continent judiciorum provincialium; quæque non parum ornarunt auxeruntque Jurisprudentiam. In curiis vero imperialibus, illustrium & difficilium causarum, dictante sententia Principum, facta est decisio ab Imperatore, ad quem, ceu ad fontem juris & jurisdictionis secularis, recurri consuevit videbatur. Denique arbitralium sententiarum ille, aliarum super alias acervatarum, cumulus, nihil aliud declarat, quam arbitratorum judicia in causis nobilium & illustrium, Seculo præcipue XV, unice placuisse, omniumque aliorum prælata fuisse sententiis. Habes, Lector, fontes *media Jurisprudentia* Germanorum, quæ, dici non potest, quantum a primæva recesserit paupertate & infantia, quanta rerum abundet varietate, quanta etiam verborum copia, ita, ut hæc superet hodiernam fori linguam. Incusent alii barbaros mores & instituta gentis nostræ, ab omni humanitate alienæ, temporum nominus, quam hominum, vitia; ego vero, quo magis linguam illius Jurisprudentiæ considero, nihil barbari invento, miror potius hominum illiteratorum solertiam, & ea vocabula, quæ tunc artifex usus protulit, ita sane concinna, ut ab iis nec hodiernum rotundum os abhorreat. Laudari solet in omni sermone, quod proprie & breviter dictum est: atqui vocabulis Germanorum juridicis nihil inveniò significantius. Sunt enim rerum naturæ accommodatissima, & sæpe totum ritum forenses quasi uno sono exprimunt. Plura hic non addor visum enim est operæ pretium, in rei hujus argumentum, & in gratiam linguae patriæ, pro otii nostri & spatii angustia, e magno apparatu componere nunc quidem breve hoc *Specimen Glossarii*, & quasi exile corpusculum vocabulorum Juris.

A.

Ableit und Anleit, resignatio & immissio judicialis, in *Meibelsbeckii* Histor. Frif. T. II p. 300 de A. 1389.

Abnehmer, actor, qui furti suspectum defendit. In LL. Gollat. apud *Leibn.* T. III p. 301 n. 67: *offi be des nexen aff-nenere*

~~memore se hest.~~ Vetus Jus Transilvan. P. III Art. 8: *die mochte sich dat affnemen met siner eijner hant*, i. e. purgare se. *Abfchreiben*, aufschreiben, *abfenden* das *Lebn* oder *Pflicht*. Belgis etiam: *Vytsettinge van den Leen*. Mos erat, per literas refutare feudum, fidemque renuntiare domino, quo honestius invadi vexarique posset. Neque fas erat sociis, arma prius ponere, quam in jura pristina, plene restitutus esset vasallus: *keinur durffte sich abfinden ohne den andern*. Vid. *Matthaei* Tr. de Jure Gladii Cap. 25 p. 434 seq. de A. 1257, *Lunigii* Reichs-Arch. P. Spec. II Absaz. p. 7. Ita vero fides vasallorum sua olim habuit intervalla infanz.

Andingen, rite in figura judicii dare, constituere, item facere aliquid, post solennem judicis interrogationem, & Scabinorum sententiam. Crebro legitur: *brachte sur durch seinen angedingten Fursprecher: reden in angedingten Rechten*, i. e. *sich im Recht andingen*, de mandatario. In Constit. Crim. Art. 100 abrogantur *die uberflüssigen Frag und Andingungen*, i. e. inanes quaestiones partium, & inanes sententiae Scabinorum, de levissimis quibusque rebus, in jure agendis, usitata.

sich Anziehen, usurpare jus & rem alienam. *Carolus IV*, in *Besoldi* Monum. Wurtenb. p. 262: *dast du dich des Closters vogrey anguchest*.

Aufnehmen, pacisci. *Eride und Vorworte mit einem aufnehmen*, i. e. inclusionem diffidationum facere, & conditiones inire. Hodieque: *einon Termin aufnehmen*, de partium compromisso.

Aufschlagen, das Gericht, differre.

Ausbürgen einen, promittere reum judicio sisti. Legitur etiam: *die Gefangenen ausnehmen uf ein zil mit grosser Burgschafft*. *Pfand ausbürgen*, dati fidejussoribus redimere pignus. Ita lego in Speculo Alem. Cap. 84 n. 7 edit. *Schertz*. pro *ausbörgen*.

Ausgeben: Elicui und Rechts, fugere jus & judicium, quae solennis tura turbulentorum constructio.

Ausrichten, satisfacere in evictione rei. *Etwas versprechen und ausrichten*. *Ueb. alle Sache volkrechtlich usgericht und unklagbar*

*klagbar gemacht. In genere: karunge, mandel und Uf-
richtung thun.*

*Ausrichtung, executio rei judicatae. Davon den Luthen an dem
Gerichte mit Endes und Ufrichtung moge werden. Aus-
gerichte Sachen, res judicatae. Alibi: verortelt und verrichtet,
sich Ausziehen, purgare se judicio per iurandum. Sich aus-
ziehen auf den Heiligen. Dy magen sich da verantworten
und mit Recht ufziehen. Vid. Abnehmer.*

*Auszüge und Behelfe, it. Schirm und Auszüge, Hülfrede, ex-
ceptiones.*

B.

*Begreifen in des Richters Hand, stipulata manu fidem facere
judici, in Dipl. Colon. A. 1491.*

*Behabniß, obsecutum per solennem sententiam. Fridericus III,
Imper. A. 1469: solchen Urtheilen und Behabniß nachzukom-
men. In Dipl. Montfort. A. 1379: ihm des Spruchs und der
Behabens, als er behebt vor uns hatte - - - einen Brieff
geben. Inde Behab-Brieffe.*

*Bekennen das Eigenthum, recognoscere fundi proprietatem, &
attestari judicialiter, adjudicare per literas. Id quod erat ju-
dicis. Fenzelius in H Suppl. Hist. Goth. p. 180: Des eygen
habe in bekant zu besizende, und habe ihm daruber einen
Friede gebannen. Vid. p. 44. Inde Fried-Bann.*

*Benachten, praefigere terminum. In Jure Juliac. benachten und
verbieten lassen. Mentio enim noctium, non dierum, in
praefiniendo fiebat.*

*Benuffte. Extat, mit dem Benuffte überwinden, in Dipl. Lindav.
Heiderus Deduct. p. 651, modo Berufft, modo Bezicht, le-
gendum putat, nec utrobique sibi met ipsi facit satis. Si
quid videmus, est deprehensum in flagranti cum corpore
delicti pertrahere ad judicium. Id cum vox indicat, quae a
nehmen descendit, tum verba sequentia Diplomatis: mit
rechter Schuld und mit dem waren Schub fur ihr Gerichte
bracht würd, quae hujusmodi sensum habere, recte docuit
Schiltorus in Glossar. p. 720. Olim apud Lindavienles faci-
norosus damnari poterat nemo, nisi ita deprehensus. Inde*

Rr

unulto-

multorum scelerum impunitas multaque incommoda civitati; inde medela summorum Principum.

Befessene Leuthe, qui domos & fundos habent. In Statutis Freibergensl, MStis concinne: *Ehrbaffige Mannen die da beffesen mit eigenem Rauche*. In tabulis foederis apud Dattium de Pace Cap. 16 pag. 243 §. 45: *Nemlich von jeder Fwurstatt und eigen rauch - - einen Mann anzugeben*. Latine dicebant: *Habere residentiam focalem*. Inde *Rausbhünor*. Dictum est etiam: *mit rechter wohnung buselich und hebelich sezen*. *Befesslich herbracht*, lenger dann jemand's erdencke, de quieta bonorum & immemoriali possessione. *Sigismundus Imperator A. 1434*.

Besetzen, fatisdare. In LL. Brunsvic. apud Leibn. c. I. p. 435: *be schall besetzen dat he id vorebrings*. In indice ibid. perperam: *arrestare*.

Besetzen, fide testium comprobare. *Carolus IV A. 1362: Auch hat er das bezeuget und besezet, testibus confirmavit*. In Dipl. Argentor. A. 1407: *mit sibenen seiner rechten lidenehsten besetzen*. In Dipl. Eßling. A. 1354: *dass ich gezeug und recht Satzmann bin*.

Besetzen, arrestare. In LL. Brunsvic. p. 437: *Eines Mannes Gut besetzen*. In Dipl. Ludovici, March. Brand. A. 1351: *dass keiner der usfern sie behindere, besetze, bekümmere*. Aliàs: *ein Gut verlegen*.

Bestanden seyn. *Carolus IV A. 1353 in Dipl. Nordling. dass dieselben auch, die einen solchen Morder binbeiffen, sollen alder der peyn und Schulte bestanden seyn und die leyden, die der Morder hat verdient*. In tabulis MStis de Pace publ. inter Marchiones Misn. & Abb. Fuld. &c. A. 1311: *wer furbaz mer buset oder beiget einen vorsprochenen oder einen geechtin Man, der schal bestandin sin glich dem schuldegin, i. e. tandem poenam ipso jure incurrat*. Latet in hac voce mos judiciorum, quem infra notabimus sub *ersehen*.

Blindspruch, vocabulum tunc temporis auditum, cum turbis omnia fervebant, & jus pati volebat nemo, cum omnes ad arbitros amicales provocabant, & mox de ipsis arbitris dif-

ce-

ceptabant. Legitur A. 1460, apud *Mencken*. T. I Script. p. 800, & in *Mulleri* R. T. Theatro sub *Frid. III.* p. 719. Ut mihi videtur, notat sententiam arbitri præambulam, seu tentamen compositionis, solenni arbitrio deinceps peragenda.

Blickende That, blickendes Schrein, delictum oculis cernendum, maximeque manifestum. In Dipl. Colon. A. 1258: Item quicumque de vulnere aperto sive læsione, quæ *blichen dait* dicitur, querimoniam detulerit. In alio Colon. *auff blychender That befinden*. In alio A. 1375: *da er der frischer Dait off on den blickenden Schryn kommt*. Jure Vehmico ita erat: *Man sel nymant on Urtheyl totten, - - Et send aber Sachen, die von natur ir Vrteil eingeschlossen in In tragen, als beznader Hund, gieblicher Mund, und plickender Schein*. Vid. *Habnii Collect. Monum.* T. II p. 603. Ibid. p. 618. Jureconsultus, sive quisquis est, qui Vehmicosum instituta castigat, & iniquitatis arguit, *blickenden Schein* ad confessionem scriptam, seu literas, manu propria scriptas & sigillatas, nescio quam accurate restringit: *Sie sprechn auch mit blickenden Schrein, das ist, brieff und In siegtele uber sich gebn, darinnen er solchs bekant*.

D.

Darlegung it. dargelegter Schaden, expensæ litis.

Dinggang. In Dipl. Spir. de A. 1198, in *Lunigii* Reichs-Arch. Parte Spec. Cont. IV P. II p. 465: *quod infra terminos Episcopatus a nullo Judice ecclesiastico vel seculari hoc quod vulgo Dinogane (vel Dinggang) dicitur, vel aliqua exactio de Leonis (vel bonis) civium exigatur*. Scilicet omnes & singuli patresfamilias tribus solennibus judiciis adesse injussi cogebantur, (quod confirmare & custodire placitum, *das Gericht starcken, das Ding suchen*, vulgo dicebant,) simul ut auctoritatem & tutelam præstarent judicio, simul ut consensu suo pronuntiata Scabinorum confirmarent, dicti *der Umstand*.

Dwerve Nacht, vox in præfinito fatali juridico apud Saxones usurpata. In LL. Brunsv. apud *Leibn.* T. III p. 443

n. 30: *Swer sine slaghe vorfemet over de dwere Macht.* In LL. Goslar. ib. p. 497 n. 8: ubi reus vulneris excusare se jubetur *over de dwere nacht*, sive ferius, pro convicto habeatur. In Codice Scabinorum Hervordens. apud Meinders de Jurisdicf. Centen. p. 281, ita de reo proscribendo; *Men sebohle oms leggen en dwer nacht over acht dage.* Ib. p. 283: *wan de dwernacht isf komen.* In Indice ad Leibniz. Script. explicatus obscurum æque obscure: *transversa noc.* Kilian. in Etymolog. *Dwernmacht* vet. item *overander-nacht, anderdag, dordendagb.* Equidem ex allegatis supra locis colligo, notari *spatium* sive *intervallum intervenientis noctis.* Eodem sensu in Statutis Freiberg. MStis: *Der ist om gast dem sol man richten zw hands, - - - wil man ihn uberzeugen, das musz man thun uber zwerche nacht, i. e. postridie.*

E.

zu *Ebenbeur* setzen, hypothecare.

Einrede, exceptio, *Gegenred.*, replica.

Einwahren, it. *cinwaldigen* in das Erbe; de investitura alio-diorum judiciali. Oppositum huic *entwahren, entwaldigen.*

Elender Mann, occisus, qui caret vindice sanguinis. In Dipl. Halensi A. 1499: *und so ein elender Mensch ersablagen, der Schwertmagen nicht verbanden noch ersabren mochte werden.* Quo casu magistratus loco agnati vindicis componebat. Inde dicta sunt olim in Belgio *ellendige kerckbese.*

sich Entreden mit seinem Rechte, jurejurando se purgare. Jus vetus Argentor. l. 2: *si entredent sich danne nach recht, nisi rationabilem opponant exceptionem, ait paulo laxius Schiltarus.*

Entsessen seyn, extra jurisdictionem esse. Abstracte *Entsessenheit.*

Ersehen seine klage, vincere in causa, expectando reum contumacem, per tres dies usque ad vesperam finemque judicii. Tunc actor prædicabat: *Er stünd da nun drey stund (per tres dies) und warte seines rechten.* Steti & obtinui.

Quo

Quo facto, causa dicebatur *erstanden*, erfolgt, erklaget und erwunnen.

F.

Fertigen. Clausula de evictione praestanda: *sol ihm oder sein Erben die Guthe nach dem rechten Anspruchen fertigen und verstehen.* Dicebant etiam: *Webrschafft tragen und Fertigung thun, item rechtfertig machen, ledig und los machen.*
Folgere, Consecrimentales. In Actis Velavienfibus apud Sande de Geln. & Luthan. Consuetud. Feud. *Een Dienstmann sal syn onschuld alleen niet doen dan met volgherem als recht is, aen elcke handt een &c.* Ibid. *met ghevolgh van vier goeder knapen tot hem.*

Fride begeren uf das Recht, *salvum conductum* rogare. In Actis Argentor. apud Schilterum in not. ad Koenigsh. p. 825: In usu etiam *sichern uf das Recht, item trawten des Leibes, salvum conductum* largiri.

Fron-Creuz, signum arrestati praedii, manu nuntii publici fixum. In Spec. Aleman. Cap. 201 §. 1: *Uff sunelhem gut der Richter sin gewetz nit vindet, daz ez so klein ist, so sol der Fronbot ein crütz uf daz tor stecken oder uf daz huse, und sol ez damit froenen.* In EL. Brunswic. p. 433 n. 17: *Stoelk man dem anderen schuldich is - - - heffe he - - - de were, me sebal dat cruce darup stecken, wante he vore kome, unde rechtos ploghe, unde oft he denne under dem cruce sie verteyn nacht dat he nicht vngilt, de andere heffe sine schult mede irworven.* Interim dicebatur *domus: Er seche in der Frohne.* Eodem sensu. occurrit: *Ein Gut erutzigen.*

G.

Gelehrte Worte, formulae solennis iudiciorum, sic appellatae, quoniam a Seabinis erat tradenda. Vid. in Schilteri Gloss. p. 720, & Heideri Deduct. Lind. p. 651. Quales formulae passim occurrunt. Idem significat *Gelehrter Eyd.*

Gelter, creditor. Alias *Schuldherr*.

Gemeiner, sive *Gemin-Richter*, alias *Obmann*, arbiter superior, sive *superarbiter* & *mediator* Latine dictus, erat, quem dif-

cordantes communi voto adjungebant, & quasi præficiabant arbitris, quos singuli æquali numero elegerant, vulgo *gleicher Zusatz*. Vocabatur etiam *ein ungerader, dritter, Mittelmann*. Non pauci tunc temporis dubitavere, hoc munus, molestum-quippe, & cum periculo etiam diffidationis conjunctum, obire, *sich der Gemeinschaft zu versangen und anzunehmen*.

Gerhaber, tutores initio dicti *κατὰ διοίκησιν*, usu postea invidiam & avaritiæ opinionem detrahente. In Dipl. Brisgov. de A. 1437: *deren Pfleger, Virmunder und Gerhaber der zeit was*. In Dipl. *Wilhelmi*, Ducis Sax. ad Lusatios de A. 1458: *uns von wegen unser Gemabeln als yren rechten natürlichen gemechtigen Gerhab und Formunden*, tutores seu curatores uxoris nostræ.

Gürtel. *Als er mit dem Gürtel umfangen und begriffen ist*. Quæ formula Clericorum cupiditati suam debet originem. Cum jam potiti essent in prædiis suis jurisdictione etiam seculari, nec tamen de sanguine & capite hominis judicare fas iis esset; sceleratorum bona occuparunt, ipsosque nudatissimos, & (ut in formula est) *cingulocensus*, judici seculari tradiderunt ad supplicium. Extant piorum Principum privilegia, quibus libenter subeunt hoc jurisdictionis onus, præmia divinitus expectantes: *Darum wir nichts wartend sein dann Gottes lobn*. In Dipl. Bavar. Ducum A. 1345: *so soll sich unser Richter desselbigen Mannes underwinden anders nicht, dann als er mit der Gurtl umfangen ist, und mit desselben Gut soll abein unser Richter noch Amptman icht zeschaffen haben*. Bulla *Alexandri IV*, Ordini Equitum Teut. data: *Omni possessione rei tam mobilis quam immobilis - - adjudicata ipsi Ecclesie, sola & nuda persona ejusdem malefici seculari judicio assignetur*. Conf. *Meichelbeckii Hist. Frising.* Tom. II p. 64 de A. 1265.

H.

Haftmuth. In LL. Goslar. apud *Leibnit.* T. III Script. Brunswic. p. 527: *myt hastmude, sunder vorsatte, ira inconsulta, calor, ut est in l. 7 §. 2 ff. ad L. Jul. repetund.*

Heim-

Heimleben, feudum apertum, an dicam incognitum domino?
 In literis Gebhardi, Episc. Bamberg. A. 1376, apud Beckman.
 in Histor. Anhalt. p. 478: *were auch, das sy der heimlehen
 ersüren, dy unsr in dem Lande weren ledig worden oder
 noch würden, das sollen sy uns kunt thun, und darzu behol-
 fen sein, das wir die erworderen.* Memorabilis atque effi-
 cax clausula!

Heimsprechen, adjudicare.

Hinlassen ein Haus, locare, cujus relatum *bestehen*. Ex Jure
 August. MSto affert Schilterus in Gloss. p. 443 locum: *Is das
 ain Man sin haus hinlat und selb darinne nit en ist, swer
 das haus dann bestanden hat, wirt der geheimfuchet, die
 beimfuch ist des Hofherrn halb und der der das haus be-
 standen hat halb.*

Hinsetzen das Gut, oppignorare.

Hintergang, compromissum. Dicebant etiam *hinter einen
 kommen und geben, und die Sache zu ihm sollen.*

Hinterlegen zu dritter Hand, sequestrare.

einem *Hintersetzen* fahrende Habe, deponere.

Hut inter symbola resignationis & investituræ allodiorum. Co-
 ram judicio Præposituræ Olsburgenfis prope Peinam, quod
 ante altare habetur, dominia prædiorum resignantur &
 traduntur pileo, *werden in des Richters hut verlassen und
 daraus wieder empfangen.* Ita olim retulit mihi amicus
 Olsburgenfis. Usque ab antiquis temporibus etiam in Præ-
 positura Magna trium veterum Pagorum Academiz Lips.
 ita facta est prædiorum censiticorum alienatio, ut venditor
 pileum offerret Præposito, Præpositus traderet eintori, sicut
 ex Actis mihi constat. Qui ritus ab aliquo tempore defecit.

I.

Inbrachtwaise dargeben, de allegationibus partium, judici
 oblati.

Inwertigen dicta fuerunt olim bona proprietaria Ecclesiarum.

Dicta a voc. *einwahren*, a firma & perpetua possessione.

Apud Meichelbeck. T. II P. II Histor. Fris. extat Dipl.

A. 1256,

A. 1256, ubi: *Qua possessiones - - - semper & sine lite fuerunt de possessionibus Fris. ecclesie, quod vulgo dicitur inwertsigen &c.* In *Hundsi* Metrop. Salisb. T. II p. 79, in Dipl. Babenberg. A. 1278: *Insuper si ex parte monasterii possessiones aliqua, quarum proprietatis titulus nostram respicit Ecclesiam, & vulgariter dicitur Inwertsigen, fuerint comparate &c.* Vid. infra *Mindereigen*.

K.

Kaufgerichte, judicia extra ordinem petita & habita in causis peregrinorum. *Musten sanderlich* gekaufft werden, certo pretio Scabinis persoluto, tunc temporis, cum iudicium copia quotidie nondum esset. Dissentit *Schottelius* p. 364, sed vid. Ordin. Brand. Onolsbac. Tit. IX §. 4. Tit. *Gastgerichte*, & Ordin. Solm. Tit. XXXVI.

Knecht-Lehn, feudum fanuli equestris, cujus mentionem adhuc non alibi, quam in nostrorum Principum Diplomatum, reperio. Solebat illud, extinctis masculis, per gratiam concedi etiam foeminis ad vitæ tempora. Proferam e Dipl. *MSto Friderici Balibasaris & Wilhelmi*, fratrum Princ. Misn. &c. quæ huc pertinent: *Bekennen das wir dem Strengen Ritter ern Friderich von Kochewicz - - - fulche gunst und gnade gethan haben, Geschee is, da Got vor sey, ob der vorgenannte er Friderich mit Tode abeinge und rechte lebens-erben nicht enlizzen das den alle sine Tochtere dy er izunt hat oder bernach gewynnet, Lehen-wirdig sin sullen, und alle dy gut dy von uns zcu Leben geben und ir vaitir uf sy bringet von uns und unsern erben zcu rechten Lehn behaldin und besiczen sullen, alle dy wile daz sy gelebia, als ob sy knechte geboren weren und mannes namen enphan-gen hetten, Wir nemyn in auch abe von unser Furstlichen Gewalt alle merclich gebrechen und machen sy lebenwirdig in desim brieffe also daz sy keinerleie Sachen an iren guten sullen beschedigen &c.* Datum Anno Domini MCCC LXX. sexto in die Sancti Bartholomei. In alio Diplomate inedito *Fridericus & Wilhelmus*, fratres Landgr. Thur. A. 1442, pro Comi-

Comite de Mansfeld: *Haben - - von besondern unfern Fürstl. Machten und Gnaden alle sine seliche geberne tächter - - knechtlehen würdig gemacht.*

Krafft baldung, rathhabitio.

Krot videtur Saxonibus notasse molestiam, incommodum, arrestationem. In Dipl. Vehmico A. 1441: darum einiche noit, krod: oder verdriet tyden solle. In Ge. Christ. Joannis Rer. Mogunt. T. II p. 773, de A. 1419: grofs nuwe arbeyt, kroit und auch koste daruff gethan und gewant hat. Inde entkroeden, solvere molestia. In Analect. Hass. Coll. II p. 374: das der alte Landgreve sol entkroeden und enkunnern seiner ersten kinder teil.

L.

Lauff- oder Willbrieff geben, apostolos dare, voces Secali XV, ulusque recentioris. Vid. *Besoldi* Monum. Wurt. p. 282, de A. 1488.

Leib bey Leib setzen. Prudenter cautum erat antiquis moribus, accusatorem criminalem tantisper, dum evicta satis veritas criminis esset, eodem carcere, quo reum, detineri, In Statutis Colonienfisibus: *wer einen andern den Leib antreffender Sachen hatther arrestiret, der soll mit dem arrestirten in die Hacht und Schloß geben, Leib bey Leib zusetzen.* Huc pertinet, quod *Dav. Lindanus* in Antiquit. Teneremond. Lib. I Cap. 8 p. 40, ex *Maximiliani* privilegio A. 1480, refert: *In criminalibus etiam voluit prætorem in aliquem manus injicere, nisi habita ante super facto inquisitione; aut nisi aliquis sit, qui se palam adversarium et auctorem profiteatur, seque cum reo prætorei dedat.* In Dipl. Colon. A. 1569 non minus elegans formula fori veteris de eadem re: *peinlich vorklagen, oder Fufs bey Fufs setzen wolde.* Mentio moris habetur etiam in *Caroli V* Constit. Crisbin. Art. 181.

M.

Mannstat verstehen. In Statutis Curienfisibus apud *Menchenius* T. III p. 711: *wer vor Gericht einen Meinsid schweret, wird er sein überwunden, der mag keins Mannstat mehr*
Ss
ver:

verstehen, i. e. standi & conjurandi in judicio: personam amplius non habebit.

Mahntag setzen, diem partibus figere, in *Analect. Hass. Coll. I* p. 114, de A. 1487.

Minder - Eigen, bona manns mortuz, seu ecclesiastica, feudali nexu libera. In *Lunigi Spicil. Eccles. T. III* p. 1207, in *Statutis Passav. A. 1293: Feuda Ecclesia nostra Patav. & proprietates, qua: vulgo Minder Aign. dicuntur, tanquam suas proprietates usurpant.*

N.

Nachklager und *Nachbeklagter* partes dicebantur in reconventionis judicio.

Niedersällig werden seines Rechtes oder des Urteils, causa cadere per sententiam.

Notbliche Redlichkeit, impedimenta legitima. Alias *Notfachen*.

P.

Pfad, contractus ad firmam sive locationis perpetuz. Rarisimum hac significatione vocabulum, sed non idcirco rari olim usus, & forte frequentioris inter Germanos nostros, quam *ad firmam*. Extat in *Johannis Rer. Mog. T. II* p. 531, ubi *Gunzechinus*, Abbas S. Albani Mog. ita: *Ditfus Wideroldus & duo filii sui Conradus & Adolphus, medieta-tem ipsius decime, quamdiu vixerint, ad firmam, quod vulgo dicitur Pfad, pro X solidis annuis, in festo S. Nicolai solvendis habere debeant ab ecclesia memorata. In jurejurando Vice - Comitis Colon. de A. 1499: Disse vürgen. Puncten wadt (firmiter) in stede zuhalten.*

R.

Recht und *Wiederrecht* gehen mit einander, actio & reconventio pariter procedunt, in *Mülleri R. T. Teatro, sub Frid. III, p. 534.*

S.

Sachwaldiger, reus culpæ proximus.

Sachwaldiger, proprie causæ dominus, deinde debitor. Dicitur etiam *Selbschuldiger*.

Satz-

Satzmann, vid. *besetzen*.

Schadgericht, iudicium extra ordinem petitum & habitum, si quando casus repentini (*eilende Falle*) & urgentis causæ necessitas, non permetterent expectari solemis iudicii diem. Vid. in *Heideri* Ded. Lindav. p. 821.

Scheinbot, mandatarius causæ privatæ, item, qui in rem præsentem ire iussus a iudice pernoscendi causa.

Schein-Eyt, iuramentum testium. In Dipl. Ultraj. A. 1322: *dede by eenen Scyneet*.

Schuldschatz, multa conventionalis, ab eo, qui sponte sua recesserit a lege contractus, exsolvenda. In *Lehmanni* Chron. Spir. Lib. IV p. 304 & 306: Contrahentes constitunt super se & suos heredes jus five pœnam dictam *Schuldschatz*, 400 marcas. In *Wenckeri* Appar. Archiv. p. 170, de A. 1261, federati statunt: *were aber dasi unser dekeine dirre gelubde abginge, wir solten in zu Soltfschatze schuldig sin 400 marg Silbers*.

Selbgericht, *xeigodion*, vocabulum, laborantis Germaniæ, ad secula usque tempora, documentum. In Dipl. Hannover. *Otonis*, Duc. Brunsv. A. 1241, omnis violentia, quæ *sulfrichte* dicitur, per IV solidos emendabitur. Frequenter alias: *Selbweldiglich*.

Serandeln, offendere, impingere, hæsitare inter loquendum. In Statutis Freiberg. MStis: *Ist es aber das ein Man sein Wort spricht und beginnet zu standen oder zu straudeln (vel strandeln) also das er eines Vorsprechers wohl bedarff, und bitt dann allers erst eines Mannes, der sein wortz spreche, das may nicht gesên zu Rechte*. Hæsitanter olim accusans in criminali negotio, vel jurans, pro timido atque suspecto habebatur. Colligo ex veteri processu accusatorio, quem *Matthæi* de Jure Glad. p. 638 edidit, ubi rogat accusator: *ofte by strupelde in ziin woopen roup (i. e. Zetter-Geschrey) wez ziins verhaltens wesen sal met recht*. Quam male olim cum Judicis præsertim actum fuerit in ipsis iudiciis, cum alia multa nobis sunt testimonia, tum quod in jurando hæsitantes simul causa caderent, simul multam incurrerent. In Dipl.

MSto universalis Judæorum, per *Fridericum, Balthasarem, & Wilhelnum*, Marchiones Misniz, A. 1368 dato, ita legitur: *Were ouch ab keyn Jude strandite an syme eyde ane argelift dax folde ym nicht zeue varin sten wider keyn den richter noch den cleger, unnde ber folde darumme nicht zue schaden kummen.* In *Hornii* Histor. *Friderici Bellicosii* p. 899 repetitio privilegii est de A. 1425, ubi *strandite* vitiose legitur.

V.

Vara. In *Friderici II*, Imper. Diplomate, Goslariensibus A. 1219 dato: præcipimus, ut omne jus absque *captione*, quod vulgo *Vare* dicitur, observetur. Ubi notare videtur *dolum malum*. Ast in sequentibus haud paulo incertior significatio. In *Rudolphi*, Episc. Halberst. Dipl. de A. 1147 ita: *Et unum anserem singulis annis advocatus recipiat, hac conditione, ut in legitimis placitis suis homines sub observatione quadam, vulgo dicta Vara, astare & respondere non cogat.* Ubi forte intelligitur multa, ab eis præstanda, qui ad coronam solennis judicii accedere superfederant. Porro in Dipl. *Henrici*, Com. Acan. de A. 1239: *Ut illud, quod in judiciis Vare dicitur, non sumatur, sed quod Varfchillinge dicitur, detur pro ipso.* Item in Dipl. *Otonis IV*, Stadensibus A. 1209 super juribus eorum dato: *juricapium, quod vulgo Vare dicitur, in judicio omnimodis non sustineant.* Merito jus hoc obscurum & ignotum dicas, ut *Cicero* jus applicationis. *Ludewigius* in Indice ad Tom. I. Reliqu. MSt. *Vara* vertit *jurisdictionis*. *Leibnitius* intelligit *gewarc, guarandiam*. *Ge. Roebius* in Schediasmate de illo *Otonis IV* Dipl. Stad. ubi multa loca de *Vara* proferuntur, p. 19 ita explicat: *ut ne jure debeant capi, quamvis obstagii fuerint violatores.* Si quis, post eruditissimorum hominum sententias, qualicunque conjecturæ nostræ locus est, *Vara* pertinuit ad bona censitica, ex quibus si quis censum ipso die & tempore diei statuto non solvisset, *Varam* seu fraudem commississe censebatur, prædique ipso privabatur, id quod *juricapium* vocat Imperator. Displicuit rigor plerisque omnibus, unde a moroso colono cæperunt

perunt exigi *Varschillinge*, qui alicubi ad nostram memoriam durant. De multa, quæ *Fabr-Zins* in Principatu Anhaltino dicitur, vid. *Becmanni Hist. Anhalt. Tom. I p. 576.*

Verschieffen. In charta refutationis feudi dotalis A. 1357, in *Schiberi Gloss.* p. 806: *wissenschaftlichen verzigen und verschlossen genzlich und gar.* Vocabulum ex iis, quæ prægnantia & ritualia vocare soleo. Significat enim, se abdicare dominio, & simul eleganter exprimit ritum, Germanis fere omnibus olim communem, conjiciendi calamentum vel festucam in sinum akerius, cui fiebat abdicatio. In *Schettgenii & Kreyfigii Nachlese der Histor. von Ober-Sachsen P. II p. 342 Bertholdus*, Comes Henneb. A. 1328 ait: *unde vorzyben uns allez rechten mit Vorschiffung der halme vur uns und alle unser erbin.* Vitiose in *Lunigii Spicil. Seculari Tom. I p. 288*, de A. 1366, in Hohenloico: *verzigen und verschlossen mit Handen und mit Halmen, als sitlich und gewobulich ist.* Nihil addo, neque enim juvat ambulare cum luce medio sole.

Verzehlen. In veteri Glossario MSto proscribere vertitur *virzehlen*, proprie extra locum & vicinium (leg. viciniam). Et proscriptus, *virzalt* vel *vorbanen*. *Carolus IV* in Dipl. Colon. A. 1375 vetat incolæ civitatis evocare & citare, ac eos pro qualitate criminum judicare, punire, quod vulgariter *verzelen* dicitur. In ejusdem Dipl. de A. 1376: *denselben rechtlosen verurtheiltten und verzehlten Mann.* Proprie (nisi fallor) significat hominem ex numero eorum, qui pacem publicam jurejurando firmarunt, & qui pacis commodis fruuntur, eximere, ejusque bona & corpus cuilibet permittere. In lege horrendi carminis erat: *Er wird aus den Frieden in Unfriedten gesetzt oder gekündiget.*

Uffsaz, dolus. In sententia Senat. Argent. A. 1366: *Umbe das sie einen Priester - - mit uffsaze und mit geratenerate libeloz raten*, i. e. exanimem reddebant. In LL. Oimlandorum P. VII §. 33: *Moortbarners sint die des anderen buyssen ofte goet wilmades ende met opstate in de brant stellen.* Alias etiam *Vorrath*:

Unvernunft, quæstionem per tormenta, per contentum sic vocatam reperio in *Bottonis Chron. Pictur.* p. 371, ubi de falso *Friderico: Keyser Roleff de greyp an unde leytt an fragen mit der Unvonunft: do bekande be.* Alias Sæculo XV in usu erant verba torquendi: *stossen, zrecken, seu strecken, item stupffen, compungere.*

Z.

Zeugenzucht, probatio per testes productos. In LL. *Tassilonis* §. 13: *Qui furtivum, quod Zeugenzucht dicitur, super furem comprobare nequiverit, furtivo componat more.* *Lindembrogius* in suo Gloss. ait: *Suht scrutinium notat. Quid zouggen, non liquet.* Enimvero res clara est, dicebant vulgo: *Sich ziehen an zeugen, sive an eine erbare Kundschafft.* Ita legitur etiam *Burgzucht*, productio fidejussorum.

APHORISMI DE PURITATE, ELEGANTIA, copia Latini sermonis, re poetica, Rhetorica sacra & profana, Historia discenda & scribenda, vera variaque eruditione comparanda, ex principibus in hac facultatum serie Scriptoribus, ad usum eorum, qui mansuetioribus, & præsertim sacris, Musis additi sunt, a PETRO PAULO CAPELLO, in Metropolitana Aquilejensi Presbytero, Cathedralis Ecclesiæ Petenensis Canonico, S. S. Theol. Doctore, congeſti.

Venetiis, apud Bernard. Corradium, 1730, 12.

Plag. 7.

Quod *Turfellini, Brunelli, Berettarii*, aliorum, est exemplis cognitum, Itali, Societatem Jesu professi, latinissimè fuerunt. Nostris vero temporibus plures accusatorie, quam Latine, scribunt, & quæ reprehendunt in aliis, verba ipsi eferunt. *Capellus, Aegidii Dornigg & Francisci Wagneri*, Presbyterorum Austriacorum, præceptis non leviter imbutus; neque

que latinitati, neque ceteris artibus, quæ ad humanitatem pertinent, deesse voluit. De ortu & occasu latinatis lucubratiunculam *P. Nieff*, Jesuitæ, commendat; de orthographia *C. Cellarium*; de connectendi formulis *Huguesii* libellum; de synonymis *Wagneri* Lexicon Phrasologicum. De verborum delectu magis est sollicitus. Laudat *Balbini & Cellarii* curas; repetit *Doringgii* sui undeviginti observationes non malas, etsi bonus Autor, *garrulitatem* Latine dici, negat, *Suetonii* fortasse & *Seneca* oblitus. *Plautum* longe purissimum esse scriptorem, copiose probat, legendum, postquam *Juvencius*, S. J. ab obscenitate purgavit. Præterea, ne divinorum librorum lectio latinatis studioso obfit, subtimide monet, ut in sacro Codice sententia spectetur, verba insuper habeantur. Idem consilium ad usum Patrum Ecclesiasticorum adhibet. Neque tamen tam cautus & diligens omnes lapsus potuit evitare. Incorruptam enim sermonis integritatem sæpe appellat *puritatem*, qua voce qui ante ætatem æneam sit usus, novimus plane neminem. *Promittudinem* in vitio recte ponit; sed ipse admittit. *Præprimis* Latinum non est; sed usu *Capelli* tritum. Omittimus plures naves, quia non tam alienare, quam allicere, Lectores volumus. Cursum studiorum dirigit aliter, atque nostrates magistri solent. Scribit in Præfatione: *Quia methodi ratio pestulat, ut impeditioribus disciplinis faciliores præmittantur, & ut amœnioribus adolescentum ingenia poterint ad severiora præparentur; Poetice primum, deinde Oratoria utraque, Historica demum disciplina & Encyclopædia, tractanda venit.* Sacram eloquentiam ita informat, ut rerum dicendarum materia petatur ex octo Theologia Tractatibus, & Catechismo Romano, ex aureo *Ignatii Lojola* libello *Exercitiorum*. Recte addit, abstinendum esse a rebus pure speculativis atque subtilibus; rectius, literalis sensui divinorum oraculorum esse inhærendum. Cetera ubivis occurrunt. Quod etsi probe intelligebat, ego tamen, inquit, ut rem aperte & ingenuè fatear, placuit mihi mixtice in hac methodo mea apboristica.

Pag. 2
Præf.

30-
32.

6.

9.

3.

7-
42-

108-

112.

Præf.

ABI

ABI MOHAMMEDELKASEM BASRENSIS,
vulgo HARIRII Confessus XXVI, Rakda seu Variet-
gatus dictus. E Codice MSto una cum Scholiis Ara-
bice edidit & vertit JO. FAC. REISKE.

Lipsiæ, 1737, 4.

Plag. 3 $\frac{1}{2}$.

Primum hoc est Specimen, quo non eruditis magis approbare voluit Cl. Editor suam linguæ Arabicæ peritiam, quam commendare usum harum literarum fastidioso nostro seculo, quod non homines tantum tulit ignotæ ac peregrinæ dulcedinis, ob id, quod nunquam eam gustaverint, olores, sed & viros doctos, & rerum satis intelligentes, videt, qui omni nisu cupidos earum deliciarum juvenes ab illis absterrent, & linguam hanc tanquam tumidam, inutilem, nullisque claram præstantioris ingenii monumentis, detestantur. Si scilicet sunt, qui, cum de adeundis primis ac illibatis fontibus, Codicibus puta MStis excutiendis, nunquam vel cogitando laborarint, ex leviore quodam Enchiridio, aut versione Bibliorum sordidiore, totum Arabicæ eruditionis ambitum metiuntur. Autor noster *Haririum* semper plurimi æstimavit, ex quo munificentia Viri meritis & fama maximi, *Jo. Christoph. Wolfii*, illum perlegendum ac describendum concessit. Is enim est, quem non nostri tantum peni locupletissimum Arabicarum elegantiarum, aut Minervam Phidiz, appellant, quæ consecrari meruit, & in arce apud Arabes collocari, sed qui tanti etiam apud suos habetur, ut his diligenter legatur, quippe qui patrii sermonis veneres simul ac divitias ostendat. Neque inmerito. Vix enim voculam, vix verbum, vix significatum, etiam maxime insolitum, in amplissimo *Golii* Lexico offendas, quem vel semel non adstruat *Haririus*. Non igitur ex obscuro quodam aut ignobili, sed ex noto omnibus ac concelebrato, Scriptore deligendam sibi Editor censuit particulam, quæ, licet inferior sit ceteris pulchritudine ac suavitate, maxime tamen ad conciliandum Patroni, cui dedicata est opella, favorem

ac-

accommodata videbatur. Non ignoramus e *Golis & Sebatenſi* doctissimis ſcriptis, id eſſe in more huic Arabi, ut ſingulos ſuos *quingenta Sermones*, quos non inepte *convivales* quis dixerit, a loco vel argumento denominet. Prioris generis ſunt *tres primi Confessus*, quos e Belgio ante aliquot annos grati acceperunt; poſterius in præſente hoc obtinet, in quo vel Arabiſmi non expertes nil magis mirabuntur, quam difficilem & obſcuram denominationis originem. Quid de iis fiet, qui hæc artificia vel odio habent, vel nunquam attingunt? Auctor confido, an errore, neglexerit, ſecretum, quod latet, detegere, dicere non habemur. Ita vero habet. Orationum *Hariſii* is eſt genius, ut interdum retro legi poſſint, vel eodem, vel paulum mutato, ſenſu. Interdum verba ita diſponuntur, ut prima vox meras non punctatas, ſecunda meras punctatas, & ſua porro; vel inverſo ordine, exhibeat. Interdum integras orationes profert, in quibus nullum punctum occurrit; interdum non niſi punctate literæ obveniunt. Puncta illa non vocales ſunt, ut apud Hebræos, quod temere nonnulli putant; ſed naturam & diſtinctionem literarum conſtituant. *Ænigmata* etiam proponit, quæ crucem figant auditibus; hiſtoriolæ aliæ quando refert, quæ prima fronte pugnant cum ſana ratione videntur, curatijs vero ſi penſitentur, & alijs ſignificatis verbis tribuatur, æque congruus, mira vibrant acuminæ. In hoc vero *Confessu*, licet tale quid non offendatur, eſt tamen, quod ab illis adeo non abluat. Epistolam ſcilicet inſerit *Hariſius a p. vii. ubi. usque ad p. vii. ubi.* qua verumminus ab orientalis, perſonatus *Abnazeid*, collaudat Principem quendam *Dufanum*, ſtudia ſua elegantiora commendat, de egeſtate conqueritur, & opem contra creditoris inſultus ferendam implorat. Ea ita eſt conſtructa, ut prima primæ vocis litera non punctata, ſecunda vero punctata ſit, tertia rurfus careat, quarta gaudeat puncto; & ſic uſque ad finem literæ mutatis vicibus indiuſo continuoque ordine decurrant. Vere ergo *variegata* aut *diverſicolor* illa dici meretur. In ipſa Oratione, quam urgente temporis brevitate, tumultuarie, & nonnunquam vitioſe, impreſſam excuſat Editor, paucula ſunt, quæ, effuſa calamo nimis

ABI MOHAMMEDELKASEM BASRENSIS,
pulgo HARIRII Confessus XXVI, Rakda seu Varie-
gatus dictus. E Codice MSto una cum Scholiis Ara-
bice edidit & vertit JO. FAC. REISKE.

Lipfiz, 1737, 4.

Plag. 3 $\frac{1}{2}$.

Primum hoc est specimen, quo non eruditis magis approbare voluit Cl. Editor suam linguæ Arabicæ peritiam, quam commendare usum harum literarum fastidioso nostro seculo, quod non homines tantum tulit ignotæ ac peregrinæ dulcedinis, ob id, quod nunquam eam gustaverint, olores, sed & viros doctos, & recum satis intelligentes, videt, qui omni nisu cupidos earum deliciarum juvenes ab illis absterrent, & linguam hanc tanquam tumidam, inutilem, nullisque claram præstantioris ingenii monumentis, detestantur. Ii scilicet sunt, qui, cum de adeundis primis ac illibatis fontibus, Codicibus puta MStis excutiendis, nunquam vel cogitando laborarint, ex leviore quodam Enchiridio, aut versione Bibliorum sordidiore, totum Arabicæ eruditionis ambitum metiuntur. Autor noster *Haririum* semper plurimi æstimavit, ex quo munificentia Viri meritis & fama maximi, *Jo. Christoph. Wolfi*, illum perlegendum ac describendum concessit. Is enim est, quem non nostri tantum penâ loqupletissimum Arabicarum elegantiarum, aut Minervam Phidiz, appellant, quæ consecrari meruit, & in arce apud Arabes collocari, sed qui tanti etiam apud suos habetur, ut his diligenter legatur, quippe qui patrii sermonis veneres simul ac divitias ostendat. Neque immerito. Vix enim voculam, vix verbum, vix significatum, etiam maxime insolitum, in amplissimo *Golii* Lexico offendas, quem vel semel non adstruat *Haririus*. Non igitur ex obscuro quodam aut ignobili, sed ex noto omnibus ac concelebrato, Scriptore deligendam sibi Editor censuit particulam, quæ, licet inferior sit ceteris pulchritudine ac suavitate, maxime tamen ad conciliandum Patroni, cui dedicata est opella, favorem

ac-

accommodata videbatur. Non ignoramus è *Golis* & *Sabakenfis* doctissimis scriptis, id esse in more huic Arabi, ut singulos suos *quinquaginta Sermones*, quos non inepte *convivales* quis dixerit, a loco vel argumento denominet. Prioris generis sunt *tres primi Confessus*, quos e Belgio ante aliquot annos grati accepimus; posterius in presente hoc obtinet, in quo vel Arabismi non expertes nil magis mirabuntur, quam difficilem & obscuram denominationis originem. Quid de iis fiet, qui hæc artificia vel odio habent, vel nunquam attingunt? Auctor consilio, an errore, neglexerit, secretum; quod latet, detegere, dicere non habemus. Ita vero habet. Orationum *Flarivris* is est genius, ut interdum retro legi possint, vel eodem, vel paulum mutato, sensu. Interdum verba ita disponuntur, ut prima vox inæris non punctatas, secunda inæris punctatas, & sic porro; vel inverso ordine, exhibeat. Interdum integras orationes pronuntiat, in quibus nullius punctum occurrit; interdum non nisi punctate literæ obveniunt. Puncta illa non vocales sunt, ut apud Hebræos, quod temere nonnulli putant, sed naturam & distinctionem literarum constituunt. *Enigmata* etiam proponit, quæ crucem figant auditibus; *historiolas* alio quando refert, quæ prima fronte pugnant cum sana ratione videntur, curatius vero si pensitentur, & aliis significatis verbis tribuatur, æque congruus, mira vibrant acuminia. In hoc vero *Confessu*, licet tale quid non offendatur, est tamen, quod ab illis adeo non abluat. Epistolam scilicet inserit *Hartivus* a *p. vii. lin. ult.* usque ad *p. xv. lin. ult.* qua vertimus ille orientalis, personatus *Abuzeid*, collaudat Principem quendam *Dufanum*, studia sua elegantiora commendat, de egestate conqueritur, & opem contra creditoris insultus ferendam implorat. Ea ita est constructa, ut prima primæ vocis litera non punctata, secunda vero punctata sit, tertia rursus careat, quarta gaudeat puncto; & sic usque ad finem literæ mutatis vicibus indivulso continuoque ordine decurrant. Vere ergo variegata aut diversicolor illa dici meretur. In ipsa Oratione, quam urgente temporis brevitate, tumultuarie, & nonnunquam vitiose, impressam excusat Editor, pauca sunt, quæ, effusa calamo nimis

properante, emendari optat. Sic p. 3 pro verbis: *Planitiem tandem ingressus, video juvenem &c.* legatur. *Planitiem tandem senioris ingressus, video famulitium*: & p. 10 lin. 9 vox *haret* verba sunt *praesentia*. Nec culpandum illud quidem foret. Melius tamen quadrat significatio, qua Turcae hanc vocem ornant, id designaturi, quod nos Excellentiam dicimus. Scholiasten addere primus Editor noster instituit, & confusio- nis evitandae causa per numeros destinxit. Quod ille praestet eorummodum, facillimum erit cuius iudicatu. Vertere illum eo modo, quo *Haririum*, noluit, eo consilio, quod sciret, eos, qui *Haririum* accedunt, nulla opera Scholiasten posse intelli- gere. Praefatio, quamvis amplior pro mole libelli, plura ta- men potuisset dicere, quae huc pertinebant. Vitam scilicet *Hariris* breviter describit, partim ex inedita *Hariris* Praefatio- ne, e qua *Galii* lapsum quendam ostendit, partim ex alio *avdèrè*, qui castigandi *Herbelotii* occasionem dedit. Est ille to- ties citatus & integer fere transcriptus ab *Herbeloto Raudolach- jari*, cujus Codicem MStum e praestantissima sua horumque ci- meliorum plena Bibliotheca cum Editore communicavit Dres- dae Vir Clarissimus, & orientalium linguarum peritissimus, *Si- gism. Gottlob Sechisch*, Regius Interpres & Bibliothecarius. Er- ravit tamen Editor in perstringendo *Herbeloto*, labili memoriz- minium confusus. Ait, *Herbelotum* dicere, *Haririum* in pa- go quodam Persico cognomine fuisse natum. Quae cum scri- beret Editor, *Herbelotum* ad manus non habuit. Purus ta- men *Herbelot* ab omni incuria non videtur, cum dicat, a pago illo nomen devenisse *Hariris*, in quo plurimam vitae partem exegerit. Unde quidem illa habeat, nostrum non est affirma- re. Si quid recte videmus, vox *Jos Aml*, quae epificium pariter ac praedium vel suburbium denotat, Viro doctissimo in- posuit. Editurum se, in suae Praefationis promittit Editor, Epistolas docti ejusdem Sorbonensis, quem nominare noluit aliorum suavis, penes quos jubendi potestas erat. Non dubitamus aperte, quis sit, dicere: *Ludovicus est Piquesius*, vir celeberrimus, qui ad *Gabr. Grodeckium*, Professore Gedanensem, fasci- culum viginti ferme Epistolarum dedit, quas hujus olim civis

&

& discipulis, utine Lipsiæ infigne decas & præsidium, Illustris Jo. Jac. Mascovius, asservat, & cum erudito orbe aliquando opera viri, qui doctrina Editorem nostrum præstat, liberaliter communicabit.

JOANNIS CHRISTOPHORI HARENBERGII,
Scholarum Diœcesis Brunsvicensis Inspectoris generalis,
Annotatio ad fabulam Judæorum de Mago Parva,
conditore conclavis Parva.

Tradunt Judzi, existisse quendam e suis nomine *Parvam*, *Magum*que, qui a latere septentrionali parietem conclavis, *Happarva* dicti, perfoderit, ut per foramen illud posset perspicere, quid a Pontifice summo ageretur. Historiolam repetit *Joannes Lightfootus* in *Chorographia*, *Matthæo præmissa*, Cap. XXXII p. 65 ed. *Carpzov.* Fallebat originatione vocis. Inde evenit, ut vox, a fine actionis, quæ in conclavi illo peragi solebat, desumpta, in *Magum* sit mutata. Codex *Mischnicus Middoth Cap. V §. 3* locum & fines ipsius delineat succincte; at usum illum, speculationi aptum, plane omittit. Verba sic habeat: לטנר תמר' שם הין מלחך ערות קרש' ועל גורו וזו ברה' הסבילרן לכחן גורל ביום הכפדים *Conclave Parvab.* *Ibi spargebant pelles victimarum sale. Et super lecto ejus erat locus, in quo summus Pontifex in die expiationis sese lavare consueverat.* Sale Judzi utebantur vel marino, vel lacustri. Ad lacum *Sirbonidem* prope maris oram *salugines* erant, sed amaræ & inutiles, testibus *Theophrasto* & aliis. Sal vero Judæorum plerique accipiebant ab accolis stagni *salsi* seu *mortui*, quod in sacris literis a forma dicitur *lingua*, & stilo consueto *mare* vocari solet. Ex profundo bitumen enititur, & in superficie spissescit ac colligitur. Ad latera undique in cisternas congregatur aqua maris istius, in quibus evolant ad cælum particule tenuiores ac leviores, atque salæ, acutæque salis, partes confidunt & concresecunt. Color eis fuscus, & ad nigrorem inclinans. In locis, ad ma-

re magnum adjucentibus, eadem passim arte sal elaboratum. Hoc singulis victimis injici solebat, ut averteretur odor gravis, & ut flamma instar leonis avidè carnes hostiarum in altari exteriori absumeret. Ad bitumen Judaicam hæc trahenda non sunt. Potest ex indole illius salis intelligi, cur Apostoli vocentur τὸ ἄλας τῆς γῆς, *Matth. V, 13, sal illud terra illius*, i. e., Judaicæ. Ipsi enim erant e conditione mortis in eum statum collocati, ut alios Deo sistere & conciliare possent tanquam victimas gratas, & ab eis tetram vitiorum labem, Deo ingratam, avertere contenderent. Hoc sale accendebatur & augetur ignis ille, quem Christus per orbem totum, tanquam altare gratissimum, erat excitaturus.

Luc. XII, 49, 50. En verba: Πῦρ ἤλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν. καὶ τί θέλω, εἰ ἤδη ἀνέφθη; Βαπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι. καὶ πῶς συνέχομαι, ἕως ἂν ταυθῆ. Lotic scilicet erat præmittenda immolando sacrificio, quod summus sacerdos in festa expiationis solennis ac typicæ die parare solebat. Ut huic loco & conclavi *Parva* lucem abundantius nonnullam, concise annotabimus lotiones cum expiatione conjunctas ex Codice Mischnico *Joma & Maimanid de Feste expiationis Cap. 2 §. 2.* Nam 1) *ablere exterius a mediis nocte expurgabatur, ac a cineribus mundabatur.* Deinde inchoabatur ministerium expiationis. 2) Postea sacerdos summus munia ordiebatur molesta & *συνεχῆς* plena, ad quæ jejuniis vigiliisque ac evitacione ciborum, soporem afferentium, sese præparare consueverat. 3) Porro *lavabat corpus, detrahit vestibus suis ordinariis: ascendebat,* sese abstergebat, induebat vestes aureas, *lavabat manus & pedes:* redibat, mactabat jure sacrificium matutinum, *suffragium adolebat magnum, aptabat lucernas,* & offerebat membra jugis sacrificii cum suo sartaginis munere ac innere libaminis, ad jure sacrificium pertinente. 4) Tum offerebat juvenicum & septem agnos, tanquam sacrificia, diei expiationis superaddita: *lavabat manus ac pedes:* exuebat vestes aureas: *lavabat corpus:* ascendebat, & sese abstergebat: induebat hinc vestes albas xylinas seu gossi-

gossypinas, ligatum innocentia & iustitia; *hincque manibus ac pedibus* expediebat ministerium dei piacularis, confitendo sua & populi peccata, sortilegio, adpersionibus sanguinis in adyto sanctissimo, ubi *adolebat suffitum*: dein tradebat illi hircum emissarium, qui illum in solitudinem ducere debebat; producebatque membra juvenci & hirci, quae comburenda erant, ac, ut comburerentur, tradebat. 5) Postea *lavabat manus ac pedes*, exuebat vestes albas, *lavabat corpus*, adscendebat, & sese abstergebat. Induebat vestes aureas, *lavabat manus & pedes*, & offerebat hircum pro peccato suo & arietem suum & arietem populi. Quo facto *adolebat* membra juvenci hircique, quae erant comburenda. Deim immolabat sacrificium iuge vespertinum, ac *lotis manibus pedibusque* exuebat vestes aureas. Porro *corpus lavabat*, adscendebat; sese abstergebat, induebat vestes byssinas seu xylinas, *lavabat manus ac pedes*, ac ingrediebatur adytum templi sanctissimum, inde aufererat thuribulum. 6) Quibus actionibus persunctus, denuo *manus & pedes lavabat*, xylinisque exutis vestibus, *lavabat corpus*. Tum adscendebat, sese abstergebat, vestes induebat aureas, *lotisque manibus ac pedibus* suffitum vespertinum offerebat, lucernas vespertinas aptabat, *manus & pedes lavabat*, ac tandem vestes exuebat aureas. 7) Quibus factis, vestes solitas & quotidianas rursus induebat, ac ita discedebat. Ex hisce patet tum conclavis illius usus, tum *Βασιλικὸς* seu lotio, singulos actus, qui, ut ignis, seu pro suffitu faciendo, seu ad concremandas victimas, accenderetur, requirebant, assidue praecedens. Quibus pensatis, nemo non facile perspicit, in loco *Luca* indicari gravitatem muneris expiatorii, quod maximam partem lotionibus constabat. Quoties vero inauguratione solenni Deus ipse vel tabernaculi aram, vel Salomonium templum, initiavit, ignis e caelo descendit, ac, locum Deo gratum fore, sacrificiisque inferendum, declaravit. Ita Christianis quoque prius ignis de caelo immissus est cum voce tremenda, in templo exaudita: *Μορὴ βασιλικὴ ἐν τῷ θῶ*, ut pateret, locum, sacrificiis spiritualibus destinatum, in posterum, inter pios & amantes ipsorum, per reliquos quoque ter-

tas esse querendum. Huc spectat *sermo sale conditus*, sacrificium quippe suave & fructus laborum. Elucet siamul ex alatis, perspectionem & perforationem illius conclavis Parva ad febricitantium somnia esse referendam. Namque *Maimonides*, curatissimus rituum Judaicorum custos, tacet: Codex *Mischnicus* silet: & sacerdotum lectissimi, septiduo ante *expiationis diem solennem* & nocte proxima, quæ prævertebat, præsto erant summo sacerdotum principi, uti literis prodidit *Maimonides* loco excitato *Capite primo*. Unde illud efficitur, perforatione conclavis & per eam speculatione opus non fuisse. Undenam igitur conclavi adhæsit nomen? *R. Jebudah Leo Lib. II de templo Hierosolymitano pag. 104 seq: Interius conclave situm ibidem versus aquilonem ad portam Nitzotz dicebatur conclave domus salis*, eo quod eo recenderent in custodiam omne sal, quod necessarium erat ad spargendum super gradus alkalis, ne sacerdotes laborentur, cum ascenderent super eo cum membris sacrificiorum & cum lignis. Nec non sal illud, quod necessarium eras ad salendum mitchas ac membra victimarum. (a) offerendarum atque ad salendum in *Bes Happerva* pelles earum. Conclave quoddam interius & hoc ab eodem latere constitutum dicebatur conclave domus *Happerva* (Parva nomen viri est, satis noti, eoque nomine insignis: juxta cujus nomen vocabatur conclave hoc *Domus Happerva*.) in quo saliebant pelles victimarum, ne perirent aut putrescerent, quamdiu illic jacerent. Conclave quoddam interius & ipsum ad idem latus atrii situm, dictum conclave ablucantium, quod sibi abluerent sacerdotes ventrem & viscera omnium victimarum mactatarum. Conclave quoddam interius, ab eodem latere

(a) Hinc lucem accipit locus vexatissimus *Marc. IX, 49*. *Πλὴν γὰρ οὐκ ἐδιδίχατε οὐκ ἔσθητε οὐκ ἐδιδίχατε*. Ratio redditur, cur abstinendum sit ab offendiculis & maleficiis in Apostolos & credentes expronni solitis. Nam quisque est præparandus potius actione nostra, ut Deo grata sit victima, *Rom. XII, 1*. *Quisque ad ignem, sacrificiis consuetum, sale conspersus esto: ac quæque victima, incendenda, sale perpersa esto. Ignis hac ratione est ardor, quo pii in sacrificiis spiritalibus animati sunt.*

tere adificatum super domum Happarvah, continebat in sese domum
 ablutionis, in qua abluerat sese Pontifex maximus die expiatio-
 nis, quarta ex quinque istis vicibus, quibus abluat cum opus erat
 die isto. R. Salomo Isaacides in Notis ad Joma III, 3, in origina-
 tionem vocis Parvah non inquirit. Lotiones illas singulas fieri
 debuisse כִּירַת הַפְּרִיָּה עַל, super domo Parva, locus ille
 Mischnicus indicat. Vox Parvah indubie est appellativa ob
 praefixum articulum He. Nihilo secius Commentarius Mischnicus
 purus & purus, seu *Kabb venaki*, ad *Middoth* Cap. 7
 §. 3 hanc expositionem adjungit: מְסַחֵת שֶׁשֶׁם
 הָיָה לְפָנָיו לְשֵׁם זֶה. Happarvah. Incantator, cujus no-
 men Parvah, exstruxit conclave illud. Non discedit ab
 hac sententia *Joannes Buxtorfius* in *Lexico Talmudico*. At
 Judaeis singulis idem haud arridet commentum. Nam in
 Commentario Mischnico, qui vocatur *Etz Nachajim*, ad lo-
 tum laudatum affertur opinio R. *Simonis*, qui vocem deduxit
 ex פְּרִיָּה הַפְּרִיָּה, i. e. pellibus juvencorum. Nam
Par denotat *juvencum*. Adjungitur vero, Magum adificasse
 locum lotionis supra conclave Happarvah. Unde facile patescit,
 Judaeos sibi non satis constituisse. Restat igitur, ut credamus,
 vocem esse aut *Perficam*, in cujus regionis vicinia & finibus Ju-
 daei exules haeserant, aut *Gracam*, cujus consortium post vi-
 ctoriae *Alexandri Magni* Judaeos quoque invaserat. *Perfis*
 recepta & vulgata vox est פְּרִוּאֵן *parvahn*, i. e. *salere*,
sale condire, ex voce Gothica * *hale*, velle, i. e. *sal*. *Bar Per-*
ficum est nostrum *über*. *Parvahn* proin est *übervaleden*, *über-*
setzen. Originatio haec omnino est convenientissima.

* *Commercia Perfis & Gothis fuisse crebra, ostendit Thomas Hyde in Historia religionis veterum Persarum, Cap. XXXV p. 428.*

JUSTI CHRISTOPHORI DITHMARI, JURIS
 Nat. Gent. & Histor. Prof. ac Societatis Regiae Berolinensis
 Membri, *Chemnärtsche Adels-Historie*, &c.

h. e.

HISTORIA NOBILIIUM MARCHIAE ELECTO-
 ralis, seu Descriptio Genealogica Generosissimarum Fa-
 milia-

miliarum, per Electoralem Marchiam Brandenburgicam florentium, vetustissimarum & perquam eximiarum.

Pars I.

Francfurti ad Oderam, 1797, fol. —

Plag. 9, cum Tab. geneal. 2.

Valensini Kemneri *Historia Nobilitatis Genealogica*, quæ sermone olim prodit vernaculo, multo cum labore collecta, & avido Laborum plausu fuit excerpta. Eandem, ni majorem approbationem meretur Cl. *Dithmari*, haud ita pridem demortui, institutum, quod Familias Generosissimas, easque ingenitæ nobilitatis participes, illustrare cepit. Si qui sunt, qui splendida sua facta potius sibi fuzque familie cognita esse voluit, quam universitatî hominum postiorum, eos & sibi & aliis decisse, Autor graviter offendit. In *Parte hac prima* exponit de genere amplissimo & perillustri *Dominorum*, qui de *Marchall* cognominari solent, ac originem progeniei ex regno *Scotiz* arcessunt, in quo jam *Seculo XI* *Marchalliorum* genus summum meritisque nobile effulsit. Rex *Borufforum* potentissimus A. 1717 eis per terras suas concessit omnia jura & cunctas prerogativas, quibus nobilitas optima in civitate fruique solet. A. *Marchallii* hifce differunt ii, quos *Angliæ* suspicit. Nomen *Scoticum* est *Marishall*. Origo nominis, ex *Marchallatu*, quem *Marchalliorum* progenitores olim in *Scotia* tenuerunt. Regnante in *Scotia* *Wilhelmo*, exeunte *Seculo XII*, *Philippus Marchall* floruit. Clavum tenente ejus successore, *Alexandro II*, *Henricus* & *Daniel de Marchall* existerunt illustres. Insignia ipsa *Marchalliorum* antiquitatem satia testantur. Conferantur *Memoirs concerning the affairs of Great Britain* p. 8, 180, 254, 321, 335. *Marchalli* *Scotiz* abierunt in profapias non unas, de *Keis*, de *Eslemont*, de *Lochward*, & de *Closbolderick*. Postremorum autor est *Gilbertus Joannes*, ex ejus genere ortus, A. 1513 vitam in prælio cum Rege *Jacobo IV* fortiter amisit, filiumque reliquit *Gilbertum*. Ex quo natus *Joannes*, cuius filius fuit *Alexander*, ac *Andreas*, quorum posterior *Regiomontum* secessit, ac ex *Margaretha de Zuylen* procreavit *Samuelem*, dignitatibus & meritis gravissimum, possessorem prædiorum in *Dahlwitz*, *Münchhofs*, *Rahnsdorf*, & *Tasdorff*. Subjungitur tabula, quæ ejus progenitores repræsentat, subscriptione *Alexandri Ariski Leonis*, Regis *Armorum*, per *Scotiam*, munita A. 1709, ut quid de aliis documentis, fidei faciendæ idoneis, in calce adjectis, dicamus. Nobis nihil restat, nisi ut institutum hoc laudabile maxime faciamus, telamque hanc morte Autoris abruptam, graviter doleamus, simulque, ut alias eam Vix doctus pertexat, serio optemus. Viros enim Laude dignos Musa vetat mori.

AD

NOVA ACTA
ERUDITORUM,*Que Lipsiæ publicantur,*

SUPPLEMENTA.

Tomi III Sectio VIII.

D. THOMÆ CRAGII DE RICCARTON
Equitis, in Senatu Edinburgenſi Patroni, Jus Feudale,
tribus Libris comprehenſum. Editio tertia, prioribus
multo emendatior, opera & ſtudio JACOBI
BAILLIE, Advocati.

Edinburgi, 1732, fol.

Alph. 6 plag. 12.

Quod alias nobis in more fuit poſitum, ut non eos tunc inge-
nii factus, quos Autores recentes excluſerunt, ſed & eos, qui
cum in tabernis librariis non amplius appareant, vel ab ipſis
parentibus, vel aliis, pia cura ſoti, iterum, & aliquando haud pau-
lo lætiori facie, in publicam prodierunt lucem, annuntiaverimus,
id in eo libro, cujus titulum dedimus, eo minus a nobis negli-
gi debere exiſtimavimus, quo rarius Scotiorum Jureconſulto-
rum egregia Opera ad nos afferri ſolent, quod ipſum ſimul effi-
cere poſſe reſur, ut harum literarum cupidi minus ægre fo-
rant, Opus hoc tardius, quam in aliis faciliſſimi commercii volu-
minibus par fuiſſet, in medium proferri. Editus eſt prima vi-
ſe liber hic Edini A. 1655 fol. Secundam ejus curam ſuſcepit

Uu

Jure-

Jureconfultus nostræ olim Academiæ celeberrimus, *Lüderus Menckenius*, a nobis in his *Actis A. 1716, Mense Augusto pag. 381* commendatam; tertiam ante quatuor annos *Cl. Baillie*, bene de *Cragii* manibus, bene de patria, bene de Jurisprudentiâ, eo nomine meritis. Inscriptum est Opus Augustissimo nomini potentissimi M. Britannicæ Regis, *Georgii Augusti, Cragii* maxime exemplo, qui Opus suum ejus *Abbas, Jacobo I.* dicare voluerat epistola, quæ, olim inter Autoris adversaria inventa, & editioni Operis posthumæ merito adjecta, etiam hic pone illam nostri Editoris sequitur. Proxima est alia *Roberti Burneti, Cragii* per neptem ex filia progeneri, ad cupidam legum juventutem, in qua Scotici Juris antehac difficultatem, & *Cragii* in forum Scoticum merita, exponit, nonnihil etiam de profecti sui vita commemorans. Mox Confultissimus *Baillie* Lectorem, quid a se in hac editione præsitum sit, breviter docet. Occasio curæ tertie ab Indice Operis est profecta, quo cum careret prima illa Edinensis editio, consilium cepit Noster, inter legendum justum conficere repertorium, quod in privatos usus congestum, cum aliis forte ostensum, ut res desideratissima, placuisset, iidem Nostro fuerunt auctores, ut Indicem hunc, primæ editioni aptatum, seorsum ederet. Hoc cum Confultissimo Editori plane insolens & pæne extra exemplum videretur, totius Operis edendi tandem consilium suscepit, præter id, quod de Indice dictum, duabus causis impulsus. Prima erat, quod priores editiones essent vitiosissimæ. De Edinensi vel magnus ille erratorum syllabus præfixus dubitare non sinebat. In altera, ut ait Noster, *Vir doctissimus, Lüderus Menckenius*, in quamplurimis locis sanam sinceramque lectionem restituerat, multa tamen ejus diligentiam subterfugerant. Altera vero, quod Codicem MStum in Bibliotheca Juridica Edinburgensi asservari sciret, quem vel ab Autoris amanuensi, vel certe ante ejus obitum, exaratum esse, manifestis indicibus compertum habebat. Hujus adeo beneficio plurima loca male affecta, quæ, absque eo fuisset, vel oculatissimum ingenium fecerant, restitui potuerunt. Subsequitur de *Thoma Cragii* vita, scriptis, & progenie, brevis narratio, ex qua constat, Virum illum eximium, ex antiqua *Cragiorum de Craigston* (quod

(quod prædium est Buchaniæ, septentrionalis Scotiæ regionis,) gente oriundum, patrem habuisse *Robertum Cragium*, mercatorem Edinensem, illius gentis principis filium natu secundum, natales in annum circiter 1548 incidere, prima tyrocinia linguarum & Philosophiæ in scholis & Academiis patriis possuisse, in Gallias deinde profectum, Jurisprudentiæ animum applicuisse, in patriam reducem, causis coram summis Scotiæ tribunalibus orandis se dedisse, A. 1604, cum *Jacobus Rex* unionem duorum Britanniarum regnorum obnixo animo moliretur, ab Ordinibus Scotiæ ad rem tam arduam promovendam esse delegatum, Regem, cognita tanta virtute, ut Eques esset, jussisse, *Cragium* istum honorem per omnem vitam modestissime neglexisse, Virum eruditissimum piissimumque A. 1608, ætatis sexagesimo, obiisse. Ingenii monumenta reliquit hunc nostrum *de Feudis* libram, *de hereditario in regnum Angliæ successione jure*, pro Rege *Jacobo* contra Jesuitam *Parsonum*, illud sub mentito *Diplomanni* nomine habefactare falsum, scriptum, non ita pridem ex Latino sermone, quo conscriptum, in Anglicum a *Rev. Gaubero* conversum & editum, *Disputationem de Homine*, a *Georg. Ridpatho* Anglico sermone donatam & editam, *Opus de Unione Regnorum Britanniarum*, Carmina denique, in *Deliciis Poetarum Scotorum* nobis servata. Forte nec illud omittendum, *Robertum Burnetum*, qui progeneri *Jacobi Feudali* primus edidit, fuisse Jctum, postea supremæ Curiæ Senatorem, titulo Domini *de Crimond*, habuisse in matrimonio *Rachelam, Elisabetha*, patre *Cragio* natæ, & *Jacobi Jabusoti* filiam, filios autem in eo esse natos celeberrimos, *Thomam Burnetum*, Equitem, & *Medicum Regium*, & *D. Gilbertum Burnetum*, S. Theol. primum in Academia Glasguensi Professore, postea Sarruburienfium Episcopum. Nec macula defecit stirps. *Jacobus* enim *Cragius*, *Ludovici II* filius, *Thomæ II* nepos, *Ludovici I* pronepos, *Thomæ* nostri abnepos, causarum patronus, Jurisque civilis in Edinburgena Academia Professor, ejus, quo hic liber est editus, anni mense Augusto, fato concessit, relictis filiis duobus, *Thomæ* & *Roberto*. Post hanc narrationem *Thomæ Dempsteri* Episcopi, *Thomæ Cragii*, Poetæ summi, & Jcti eximii, legitur, e *Deliciis Poetarum*

Scotorum depromatum: mox ipsius Operis *Libri tres*, in suos titulos seu diegeses distincti, succedunt, ita quidem, ut, præter textum emendatissimum, textuum ex S. Scriptura, Jure Canonico, Civili, Feudali, Municipali, cum ab Autore allegatorum, tum aliorum, eodem pertinentium, loca, ab illo prætermissa, inferiori pagina fideliter annotentur; mutationes etiam ab Autoris temporibus in Jure Scotico ex publicis Statutis factæ, quatenus materia tulerit, breviter subjiciantur. Claudunt Volumen Index rerum & verborum locupletissimus, quem qui cum illo, qui editioni Lipsiensi additus est, contulerit, fatebitur, hunc post illum alterum curti & jejuni nomen omnino mereri, Appendix Regularum sive Axiomatum Juris, quibus Autor sparsim usus est, Glossarium denique, seu succincta vocabulorum quorundam feudalium, Scotis præcipue & Anglis usitatorum, explicatio, ex editioni Lipsiensi, ne hujus tertiz perfectioni quidpiam deesse videretur.

M. TULLII CICERONIS SELECTÆ ORATIONES, ad exemplar probatissimorum Codicum expressæ, cum CHRISTOPHORI CELLARII Argumentis, Rhetorico artificio, verborum, rerum, ac rituum, interpretationibus. Additus est Index Annotationum. Curavit & auxit, sed & Sapientum Græcorum Apophthegmata subjunxit, ARN. HENR. WESTERHOVIUS.

Amstelodami, ex Jo. Wetstenii & G. Smith typographia, 1735.
8 maj.

Alph. 1 plag. 5.

Titulus fere, quæ de hoc libro dicere possumus, complectitur omnia. Præterea enim, quod singulis fere scholis celebratur *Cellarianus* ille ejusmodi *Orationum* selectus, non tanti esse videtur novarum rerum accessio, ut verborum ipsa præconium postulet. Hoc equidem non *Westerbovii* factum est vitio, sed bibliopolarum, qui post magnam jam Operis partem perfectam præsidia demum Viri Clarissimi flagitaverunt.

runt. Quod poterat, igitur præstitit, atque *Orationem pro Dejotaro Rege, Cellariano* more illustratam, adjecit. Ita vero haud exiguam scholis utilitatem accedere judicamus, dum Oratio isthæc, tenui stilo elaborata, interpretatione hac ad juvenum captum magis accommodata exhibetur. Septima est Jenensis, quam typis hic repetitam accepimus, editio, unde, operarum quoque multiplicatos esse errores, facile constabit. Ad splendorem tamen libri quod attinet, nihil omnino desideramus, quia potius, novum quasi radium *Cellarii* manes accepisse, putemus.

THE LIVES OF THE ROMAN POETS, &c.

h. e.

VITÆ POETARUM ROMANORUM, CONTINENTES criticam & historicam narrationem de iis, eorumque scriptis, additis speciminibus optimorum versuum, inservientibus declarandis tum virtutibus, tum nevīs eorum. Adjecta est Tabula Chronologica, annos sistens, ante pariter ac post Christum natum, quibus floruerunt scripseruntque, ut & maximi momenti eventus, in illa tempora incidentes, exponens. Præmissa quoque est Introductio in originem & progressum Poëseos generatim, & in Dramaticam Poësin speciatim.

Autore L. CRUSIO, Collegii S. Joannis, quod Cantabrigiæ floret, quondam Socio. Editio altera.

Tomi II.

Londini, 1733, 8.

Tom. I plag. 19, Tom. II plag. 21.

Ad dignitatem compositus elegantissimi libri titulus, quem Amodo adscriptimus, & promittit multa & continet; ipsaque lectio Operis probat, Autorem executam esse laudabile profectio institutum, nec indignum esse librum, ejus nunc etiam denuo editi, quandoquidem primum publicatus A. 1726, indichus nobis abiit, mentionem faciamus. Poetarum tanta est virtus, tanta vis, ut animos hominum feroces permulcere, voluptatibus omnes afficere, animos excitare, ac neclare sapientiæ irrigare, queant.

Uu 3

Fieri

Fieri igitur non potest, quin descriptiones vitarum felicissimorum ingeniorum arrideant plurimis, & lectionem reddant multo dulcissimam. Hæc probe perpendens Cl. *Crusius*, curatorem inuit harum rerum rationem, attulitque præ ceteris laudabilia veterum Musarum inonumenta. Cum generales quam maxime assignent virtutes vatis scriptorum plurimi; eo magis magnifice sentiendum esse putamus de iis, qui cujusvis Poetæ divinas dotes accurate significant, & distinguunt a reliquorum donis. Horum in numero locum haud ultimum obtinet Autor Clarissimus, quippe qui ipsis versibus cujuslibet vatis discrimina minutatim exponit, & in gradus dividit nitorem, præstantiam, acumen, effatorum gravitatem, virorum, quos spiritu divino correptos prisca ætas credidit. Præterea Anglice Noster vertit Latina, quæ hic adducta sunt, Carmina, atque ita civibus suis prævit interpret sagacissimus. Modeste tamen de versionibus suis ipse pronuntiat, profiteturque illa:

*Nec fonte labra prolus Caballino,
Nec in bicipiti somniasse Parnasso,
Memini, ut repente sic Poeta prodirem.*

Ordinis eam habuit rationem Noster, ut naturalem asservaret temporis vicissitudinem; non vero semper huic proposito fecit satis, quoniam speciatim de Dramate egit, adeoque uno loco collegit omnes, qui in eo poetico genere excelluerunt. Chronologica tabula præcipuo erit emolumento tyronibus, & iis, qui Historiæ Romanæ primæ adierunt limina. Perspicere etiam poterunt, reipublicæ felicem statum artes ingenuas, & præcipue poësin, amplificasse, his autem artibus adversos corrupisse diminuisseque. Donec una corruerunt tam publica res, quam literaria. Recte hinc eloquitur *Martialis*:

Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones.

Criticas quidem observationes & notas, quibus harum literarum cultores vehementer delectari solent, neglexit Noster, nec immortalis *Joannis Alberti Fabricii*, nec aliorum proborum Scriptorum, laboribus usus; id saltem agens, ut juventuti hac sua opera consuleret. Nimis tamen dura nobis videtur ejus de arte critica sententia, quam sequentibus declarat:

Turpe

*Turpe est, difficiles habere nugas,
Et stultus labor est ineptiarum.*

Priusquam vero filium exorditur narrationis, præparationis loco de origine Poeseos tum generatim, tum de corruptione Poeseos, ejusdemque causa apud Romanos, ut & de prærogativa Romanorum Poetarum præ hujus ævi vatibus, exponit, de stilo præsertim & ingenii naturalis vi afferens haud rejicienda. Inter Poetas vero ipsos, quorum vitas tradidit posteritati, agmen ducit *Lucretius*, claudit vero *Tomo I Silius*. *Posterioris Tomi* primus est *Valerius Flaccus*, ultimus autem *P. Rutilius Numantianus Gallus*. Ut ratio conslet, qua de rebus gestis horum virorum fuerit commentatus Noster, exempli loca vitam *Catulli*, pag. 24 descriptam, enarrabimus. *Cajus Valerius Catullus* natus est in peninsula Sirmio octoginta circiter annis ante Christum natum; oriundus e celebri gente, quæ *Veronæ* diu floruit; patre usus, qui apud *Julium Cæsarem* in exilium fuit. Adhuc juvenis Romam profectus est auspiciis *Manlii*, cui plurima consecravit Carmina. Hic clarus fuit ob ingenii felicitatem; & stili dulcedinem, eamque ob causam *Ciceroni* percarus, hoc declaravit sequentibus *Lyricis*. 47:

*Disertissime Romuli nepotum,
Quot sicut, quotque fueri, Marce Tullé,
Quotque post aliis erunt in annis,
Gracias tibi maximas Catullus
Agit, pessimus omnium Poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.*

Magnæ etiam autoritatis penes reliquos sui ævi æquos rerum existimatores, *Plausum*, *Calvum*, & *Cinnam*, fuit. *Furii*, *Aurelii*, *Fabulli*, & *Verarii*, in ejus scriptis exstat memoria, quos optimos sibi que amicissimos vocat. Fratris etiam mentionem sæpe facit, quem ad insaniam usque dilexit, cujus & mortem graviter doluit, e. g. *Eleg. 46*:

*Tu mea, tu moriens fregisti commoda, frater,
Tecum una tota est nostra sepulta domus.*

Omnia

Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,

Quæ tuus in vita dulcis aiebat amor :

Cujus ego interitu tota de mente fugavi

Hæc studia atque omnes delicias animi.

Concubinæ ejus fuerunt *Ipsibilia*, Veronensis, & *Clodia*, Romæ nata. Hanc, celebratam sub nomine *Lesbia*, immortalitate versibus commendavit. Trigefimum ætatis annum agens, summa laude conspicuus e vita discessit. A veritate vero quam maxime aberrant, qui, *Martialis* autoritate nitentes, asserunt, *Catullum* dedicasse Poemata *Lesbia*, & minus intelligunt versus:

Tantum magna suo debet Verona Catullo,

Quantum parva suo Mantua Virgilio.

Quæ ad nos pervenerunt composita ab eo ingenii monumenta, vix continent tam præclaram venam, qualem veteres ei adscripserunt, cum nullus Poetarum eum præcessisse dicatur, si solum *Lucretium* excipias. Et forsitan vix oculis unquam perustravit Noster *Lucretii* melos, cum hujus Opera publici demum juris facta sint post fata *Catulli*. Negari quidem non potest, dura haud raro esse *Catulli* Carmina, numerumque non latis tersum politumque; attamen antecellit longe *Ennium* & *Lucilium*, antiquiores *Catullo* vates. Tantam ei famam conciliarunt venæ dulcioris fœtus, quorum felicissimi forsitan perierunt, ut cognomine *docti* præclarus fuerit *Catullus*; id quod uterque *Plinius*, *A. Gellius*, atque *Apulejus*, aperte condocent. Quæ restant opera, sacra esse jussit *C. Nepoti*, *Carm. I* ita canens :

Cui dono lapidum novum libellum,

Arida modo pumice expositum?

Corneli, tibi. Namque tu solebas

Mecas esse aliquid putare nugas

Jam tum, cum ausus es unus Italorum

Omne ævum tribus explicare chartis,

Doctis, Jupiter, & laboriosis.

Acriter nonnullos, præcipue *Julium Casarem*, subinde increpavit *Catullus*. Graviter sane hac ratione offendit Poeta, eoque

que gravius, quo clementior *Cæsar* erga parentem fuit. Sed *Cæsar*, pro magnitudine, qua pollebat, animi, injurias minus vindicavit, verum potius quam humanissime excepit, cœnzque accumbere sæpe jussit *Catullum*; qui, in pudorem sic conjectus, nihil postea in *Cæsarem* acerbe dixit. *Fata* denique nimisi innotura *Catullum* Musis eripuērunt, atque ita spem de eo conceptam interverterunt. Carminum illud genus, quod hendecasyllabis conficitur, præcipue ab eo fuit ex-cultum, nec quisquam eum hac artis elegantioris parte supera-vit. Singularis exempli documentum fuit Carmen in *Les-biam*, in *Acmen*, & *Septimium*. Versio Elegiæ, quam *Calli-machus* in crines reginz *Berenica* composuit, profecto mirifi-cum prodit fluven versuum. Carmina ejus Lyrica, præ-cipue Carmen illud *seculare*, plurimum artis sapiunt, cum natura eleganter conjunctæ. Nec defuerunt, qui & foverent & admirarentur *Catullum*, inque condendis Epigrammatibus eum imitari studerent. Ita Noster *Catulli* describit vitam, sub finem etiam apologiam pro eo suscipiens. Fugere neminem pot-est, *Catullum* impuræ voluptatis nomine male audire, ob argu-menta Carminum deperditos amores continentium. Sed ob-servat *Crusius*, a Carminibus ad ipsam Poetz vitam concludi minime posse, & eandem ob causam *Ovidium*, *Martialem*, & *Catullum*, monuisse lectores, ne hoc modo subducerent ratio-nes. Præterea ætas *Catulli* mores ejusdem tollit; unde illa *Lyris. 17*:

*Nam castum esse docet piam poetam
Ipsam; versiculos nihil necesse est:
Qui tum denique habent saltem & leporem,
Si sint molliculi & parum pudici.*

Plinius quoque Junior *Lib. IV Epist. 14* idem docet: *Ex quibus tamen si nonnulla tibi paulo peccantiora videbun-tur, erit cruditiorens tua, cogitare, summos illos & gravissimos viros, qui talia scripserunt, non modo lascivia rerum, sed ne audis quidem verbis, abstinuisse, que nos refugimus, non quia feveriores, sed quia timidiores, sumus. Scimus alioqui, hujus opusculi illum esse verissimam legem, quam *Catullus* expressit.*

X x

Ipsam

Ipsam quidem libidinum tetraurum descriptionem rejiciendam impiamque judicat *Crusius*, sed excusandam tamen apud Græcos Romanosque, quoniam Christianorum non fuerint tincti doctrina puriori. Reliquorum Poetarum vitæ iidem ad exemplum recitatæ a nobis vitæ *Catulli* contextæ sunt, plurima scitu digna vetustatis monumenta complectentes.

OBSERVATIONES CLINICÆ, I GENERALES, de Febre quadam acuta, in tractu Germaniæ maris Baltico vicino, ac præsertim Lubecæ, observata; II Speciales, de admirandis quibusdam Scillæ in pulvere exhibite virtutibus; descriptæ a JOANNE GERARDO WAGNERO, D. Medico Lubecensi.

Lubecæ, apud Petrum Bœckmannum, 1737, 4-
Plag. 7½.

CL. Autor, methodum antiquorum, historiam morborum cæcarius consignantium, laudabili studio imitatus, phenomena febris Lubecæ frequentioris, neque in aliis locis facile obviam, quæ ratione symptomatum, criseos, & methodi medicinali ab aliis congeneribus discrepat, cum eruditus *priori* libelli sui *Sessione* communicare, operæ pretium duxit. Post prægressam gravem iracundiam, de difficili respirazione, & dolore costarum spuriarum transversim, potissimum tamen a regione cartilaginis xiphoidis versus dextrum latus protenso, conquerruntur, appetitus cum nausea ciborum languet; vires adeo prostrate sunt, ut vel in lecto sedere conantes lithothymis tententur, dolor capitis obtusus sentitur, lingua leviter alba medio-oram adhaerentem indicare videtur, neque potus ingens adeo desiderium, ut subinde ad illum adigendi sint, pulsus frequens, parvus, & debilis, observatur, cutis sicca & stricta est, aut sudores tantum particulares & frigidi accedunt; somnus parvus, & parum relictus, insomniis terrentibus interruptus, urina nullo

omine

omne alba & tenuis, ut plurimum pellucida, & flavamei coloris, alvus clausa cum borboryginis & flatibus, per superiora exitum querentibus, & inde pendente anxietate, versus vesperam accedit horror febrilis cum sequente aestu febris continua, sequentibus diebus deauro expectandus, tensione circa hypochondria inprimis molestus, animo tristes sunt, & studio veluti causam iracundiae querere, alia vero parum curare, solent. Febris hæc periculo non vacat. Si enim levissimus in regimine error committatur, omnia in pejus ruunt, febris typum amittit, vomendi conatus, singultus, & deliria, accedunt, inprimis ubi sub initium calidiora remedia exhibita fuerunt. Ubi vero spes convalescentiæ affulget, hujus signa sunt, si respiratio liberior, horror levior, evadat, urina sedimentum deponat, cutis madere incipiat, pulsus liberior & major sentiatur, sitis sit exquisitior, somnus tranquillior fiat, & cibi nausea cesset. Sic lentis passibus in melius convertitur morbus; crisi enim notabilis & simplex vix observatur, sed per diversa emunctoria materia peccans ejicitur; maxime tamen per urinam, & deinde per sudorem. Interdum in alium morbum tutiorem transit, nimirum febrem intermittentem legitimam, tertianam vel quotidianam, cum euphoria ægri, quæ medelam satis proutè admittit. Interdum anomala est hæc febris, quando sub initium scenam intermittentis ludit, brevi vero eo majore vehementia ægrum corripit, & curationem difficilem reddit; alio tempore asthma conjungitur cum subito pedum tumore œdematoso, a pedibus ad crura & femora serpente, quæ tamen symptomata medelam facilius admittunt. Mitissimam poscit methodum hæc febris, sub initium nitro cum absorbentibus levioribus, inprimis acido citri saturatis, parvis dosibus, sæpius iteratis, usus est Cl. Autor, interpositis emulsivis; in alvi constipatione præsentè clysteres profuerunt, & in declinatione morbi lene infusum laxans, ac sub finem denique, mitiora alexipharmaca pro reliquijs febris expellendis exhibita. Exterius in dolore illo laterali vesicas calidas, lacte, cum emollientibus cocto, repletas, levamen attulisse sensit. Venæ sectio in legitima vix necessaria fuit; ubi vero asthma suffocativum urgebat, vel ex perversa methodo conti-

nens in continuam mutata aderat, hæc interdum adhibenda fuit. Potus eligendus tenuissimus; serum quoque lactis dulce largius exhibitum egregie prodesse visum est. Pleniorẽ hujus morbi tractationem ætiologicam cum cautelis practicis alio tempore expectare nos jubet. *Sectione altera* speciales observationes de usu Scillæ in substantia exhibitæ singulari in variis morbis chronicis mitigandis aut debellandis exhibet, cujus radice, etiam ab antiquis temporibus inter remedia generosiora relatæ, speciales virtutes nondum satis exploratas censet, eam potissimum ob causam, quod recepta illa plurium remediorum commixtio vires non raro illorum infringat, aut minimum incertos nos reddat, cui potissimum effectus laudabilis ex pluribus illis debeatur. Primam Scillæ virtutem experiendi occasionem dedit affectus matronæ quinquaginta annorum ascitico-tympaniticus, cum asthmate convulsivo, cui ultimo cum aliis remedia cum oxymelle etiam scillitico frustra opponerentur, observatione Illustris *Frid. Hoffmanni* commotus, de pulvere Scillæ exhibendo cogitare coepit, & pulverem, quatuor ejus grana cum nitri duplo exacte trita, addito radice vincetoxici serupulo, continentem, ad ejus ductum paravit, quem quoties exhibuit, suffocationis levamen, & post superatos horæ intervallo ingruentes vomitus, somnum pacatiorem, & largius urinae profluvium, cum symptomatum levamine, expertus est. Cum hi effectus digni attentione viderentur, plures Auctores, quorum syllabum exhibet, consuluit, an aliquis de his virtutibus consignatum reperire posset; cum vero ubique generalia nimis reperiret, & aliqui expresse monerent, Scillam in substantia nunquam dari, data occasione denuo tentandum sibi remedium esse intellexit, ut certius de viribus ejus judicium ferre liceret. Similem itaque effectum in virgine tumore œdematoso pertinaci laborante expertus est, nimirum post vomitum largiorem diuresin eum tumoris decremento, & mensium inter ipsam remediî operationem restitutione. Cum vero illa tempore usus Scillæ aliquando colica nephritica correpta sit, & adhibitis remediis congruis, calculum excreverit; problema proponit, an ab hujus, uti omnium diureticorum, usu paroxysmus excitatus fuerit, & an non ob-

ob virtutem anodynam, quam exserit, ubi fortiori diuretico opus est, etiamsi calculi suspicio adsit, hæc commodissime adhiberi possit? Nephritidem dividit in pituitosam, sabulosam, & calculosam. In singulis hujus speciebus laudabilem effectum a Scilla, jam sine radice vincetoxici, ad certius cognoscendas vires exhibitæ, & solum cum duplo nitri mixta, expertus est; quos casus fusius recenset, succedente semper largiore cum urina pituitæ, sabuli, vel calculorum, excretionem, & ægrorum restitutionem. Aliquot etiam referuntur casus, in quibus Scilla, etsi non penitus tollere morbum valeret, nihilo minus symptomatum levamen attulisse visa est, aliaque remedia multis modis superavit. Ultima observatio in ægra pariter contumaci tumore hydropico laborante, & fere desperata, non solum eodem effectus ab usu Scillæ impetrator esse docet, sed eam ob causam imprimis notabilis est, quod insignis quoque cordis palpitatio reliquis malis jungeretur, quæ timidum in exhibendo Scillæ pulvere Medicum reddere poterat, ne ob vomitum inde concitandum angeretur motus cordis palpitans. At vero præter opinionem contra hunc quoque virtus Scillæ anodyna profuit, ut brevi ille sisteretur, & continuato remediæ usu, ægra, morti proxima, pristina restitueretur sanitati.

CHRISTIANI GOTTLIEB LUDWIG,
Phil. & Med. Doct. Aphorismi Botanici, in usum
Auditorum conscripti.

Lipsiæ, ex officina Langenhemiana, 1738. 8.

Plag. 5.

Cum reliquas fere omnes disciplinas nostra ætate insigni & propemodum nimio Compendiorum numero breviter comprehensas habeamus, scientiæ tantum Botanicæ epitome, quæ strictim quidem, accuratè tamen & perfecte, bonoque ordine, omnia, quæ eo pertinent, exponat, in desideratis hæc usque libris fuisse videtur, quam tamen usus tironum maxime requirit. Qui enim olim ejus generis libelli prodierunt, nostris temporibus, post locupletissimas rei Botanicæ accessiones, vix

X x 3

am.

amplius operæ pretium facere videntur, ut nunc taceamus, in multis obsoleta, atque etiam aliena, nec in omnibus congruentem esse ordinem. Bene igitur Cl. Autor non solum Auditoribus suis, sed omnibus quoque tironibus, consuluit, editis his, quos auditoribus suis prælegat & explicet, Aphorismis, in quibus elementa scientiæ Botanicæ concinno nexu deduxit, omnes notiones vocesque inter Botánicos receptas perite evoluit, & mira brevitate naturalique ordine, prout alia ex aliis illustrantur, explicavit. In Prolegomenis de Botanica scientia in genere, ejusque divisione, tum & fatis atque vicissitudinibus, neque minus de scriptis Botanicis, agitur. Et, cum omnis plantæ consideratio in historicam, seu methodicam, physicam, medicam, atque æconomicam, dividatur, omnia postrema, reliquis totidem libri partes destinantur. Consideratio historica figurarum plantæ externam, & superficiem conditionem, indeque pendentes differentias, respicit. Proinde, postquam *Partis. I. Cap. 1.* de methodo in omni Historia naturali disputavit, *Cap. 2.* definitiones partium plantæ, ex quibus scilicet methodus plantarum signa petit, quoad huic negotio satis esse videtur, exprimit, & quid radix, caudex, ramus, truncus, caulis, scapus, perianthium, &c. appelletur, indicat. *Cap. 3.* de diversis plantarum methodis disserit, ubi *Morisono* prima rectius constitutæ methodi gloriâ vindicatur, methodusque reliquorum rei Botanicæ antistitum, qui vel ad habitum plantæ, vel florem fructumque, vel perianthium, vel fructificationis negotium, respexerunt, brevissime exponitur, ex quibus *Noster Riviniana* pro scopi sui ratione adhærescit. Ut vero cujuscunque methodi ratio rectius intelligi, & a quovis dijudicari, queat, præceptiones *Cap. 4.* de generum summorum, mediorum, atque inferiorum, constitutione, item nominibus genericis imponendis, *Cap. 5.* autem de specierum constitutione, atque nominibus specificis tribuendis, exhibet. *Cap. 6.* methodum *Rivinianam* sigillatim explicat, utpote ab ordine generum egregio, evidentia signorum incomparabili, facilique characterum formatione, commendabilem. Et, cum *Rivinus* genera summa in floris perfectione, figura, & petalorum numero, media vero in fructus figura, fabrica, & se-

minum

minum capsularumque numero, collocet, paucis in synoptico generum ordine mutatis, ubi a Rivino Noster recessit, terminos, qui hujus methodi characteres exprimunt, clare explanat. *Part. II* considerationem plantarum physicam complectitur. Quoniam vero is physice considerat plantam, ut *Cap. 1* dicitur, qui vegetationis modum ex compositione partium exponit, idcirco hic tum de partibus, tum de earum usu in nutritione atque generatione, disceptatur. *Cap. 2* de partibus simplicioribus solidis agit, ad quas atomus, fibra membramula, canaliculus, isque vel vesicula, vel fistula, denique ventriculus, referuntur. Ad partes simpliciores fluidas, quarum *Cap. 3* fit mentio, pertinent aer, quem in fistulis singularibus, quas tracheas vocant, vehi, complures affirmant facilius, quam probant, aqua, quam, in vesiculis contentam, per partes aeris illi admixtas, moveri protrudique posse, vis elastica illius & levitas calore intefze evincunt. Ut promde, pro modo fluidorum explicando fistulis succiferis tracheas addere, non opus videatur. Quin potius, quoniam per experimenta constat, in vasis capillaribus liquores ad quandam altitudinem vehi, eamque per liquoris conditionem & vasis diametrum determinari, his in subsidium vocatis, ratio motus succorum per plantam forsan adhuc melius ex Autoris sententia reddenda esset. Insunt & praeterea partes salinae, sulphureae, & terrestres subtiliores. Partes compositae vel nutritioni plantae inserviunt, ut radix, caudex, folium, &c. vel ejusdem generationi, ut stros, fructus, & germen. Antequam de his sigillatim disquirat, in genere adhuc *Cap. 4* quaedam de partibus, quae in illorum compositionem recipiuntur, affert, cortice scilicet, corpore lignoso, & medulla, dehinc vero partes ad nutritionem comparatas evolvere aggreditur, & *Sectione* quidem *I* radices, quas in fibrosas, capillaceas, ramosas, & verticillatas, dividit; *Sect. II* caudicem, in quo corticem corpus lignosum, & medullam, notat; *Sect. III* folia expendit, quorum partes varias eadem enarrat. Eodem modo *Cap. 5* partes compositas, generationi destinatas, pertractat. *Sectione* scilicet *I* florem, ejusque partes; *Sect. II* fructum, ejusque partes & divisiones; *Sect. III* germen describit, per quod plantae futurae delinea-

mentationem cum minimis intelligit, quam concursu particularum non quidem fortuito, sed per directionem canaliculorum determinato, oriri arbitratur. Quod vero hæc canaliculorum directio præcedenti vegetationi debeat, probare contendit & productione plantæ partium accelerata, & copiosa, nonnullisque, quæ a vegetationis ordine recedunt. Delineationem vero plantarum, in primo grano præexistentem, & successu temporis evolutam, vix verisimilem esse judicat. Quoniam vero germen vel in semine, vel in planta, inest, de utrisque, postea agitur. *Parte* denique *III* considerationem plantarum medicam brevius adhuc Cl. Autor persequitur. Et de viribus quidem plantarum medicatis in genere *Cap. 1* edisserit; *Cap. 2*, quantum ad vires plantarum detegendas valuerit casus fortuitus & experientia, commonstrat; *Cap. 3* vim sensus externi in eodem negotio excutit; *Cap. 4* chymicum examen, quo vires plantarum eruuntur, commemorat. Utinam vero doctissimo Autori eximii ceterum hujus libelli, in quo accurata brevitatis cum concinno ordine mirifice certat, placuisset, tironum præcipue in gratiam nonnullas sententias atque positiones generales aliquot exemplis clariores reddere, atque præterea omnes ac singulas plantæ partes, quarum hic denominatio & descriptio traditur, & quarum non perzque omnium imagines tirones habent cognititas, figuris in æs incisus illustrare. Quamvis enim facile credamus, ut unquam non admodum desideratos esse, qui Cl. Autoris prælectionibus interfuerunt; aliis tamen adminicula hæc magno futura essent usui, qui, vix sacris rei herbariæ initiati, ex hoc libello facilius in Botanica disciplina proficere cupiunt. Sed in animo fortassis habet doctissimus Autor, adjectis his, latiusque deductis, copiosiores aliquando scientiæ suæ institutiones luci exponere.

JACOBI GYSL, MED. DOCT. ET CONSILIARII
Aroniensis, Historische und Moral. Demonstration von
der Christlichen Religion, x.

h. e.

h. e.

HISTORICA ET MORALIS DEMONSTRATIO
Christiane Religionis, in qua ejus divina origo & au-
toritas luculente ostenditur, & ad dubia Atheorum,
Deistarum, &c. respondetur.

Basileæ, impensis Joannis Rudolphi Im-Hoff, 1737, 8.

Alph. 3 plag. 5 $\frac{1}{2}$.

Autor Experientissimus sæpe in colloquiis ac commercio cum aliis dubia, adversus religionem Christianam a Deistis mota, audivit legitque. Ne itaque animam suam frivolis objectaret periculis, libros utiliores evolvit, alios consuluit, ac ipsi demonstrationi tandem manum admovit, ut in religione sua firmitatem ac plenam convictionem obtineret, aliosque ad eandem adduceret. Characteres divinitatis, Novo Testamento insitos, solícite ostendit & eruit. Aliotempore Deistæ Angli, *Tyndalii*, hypotheses sub judicium sese vocaturum, pronittit. Quod institutum ut Deus bene vertat, non possumus, quin fervide exoptemus. In fine hujus Operis objectiones Deistarum ad libellam rectæ rationis revocat, & earum inutilitatem solidissime exponit. Inprimis exorditur de eo, quod moraliter est certum, & de fide historica, ejusque momenti, exponere. Adjungit illi tractationi appendicem de vera fide, eaque salutis conciliatricæ. Deinde disserit de assensu, quem decet adungere historię evangelicæ de Jesu Christo Domino nostro, adscito in subsidium Veteri Testamento. Pergit porro ad testimonia Scriptorum N. T. qui res evangelicæ historię enarrant. Adjungit eis oracula & testimonia, de veritatibus divinis conscripta, ex Poetis, & scriptis exterorum, deprompta. Digreditur ad leges, Patriarchis Judæisque divinitus præscriptas, atque ex eis divinam autoritatem *Mosis* legislatoris demonstrat. Pulchre rationes legum justissimas & saluberrimas, felicitatem hominis impense amplificantes, eviscerat & illustrat. *Mosen* ab omni impostura, vel pia fraude, & fingendi studio, solide vindicat ac absolvit. Eandem tractationem & easdem vindicias ad Apostolos transfert,

Pag. 50
seq.

58

66 seq.

99 seq.

117 seq.

Y y

eisque

- Pag. 151
 seq.
 166. seq.
- 181 seq.
 226. seq.
- 227 seq.
- 234 seq.
243.
 244.
- 246.
253.
 254.
263. seq.
- 311.
- 325.
- eisque impertitur. Religionis Christianæ veritatem cum maxime ex effectibus, hominis corrupti animam proflus immutantibus, divinamque efficaciam, sacris literis expositam, arguentibus, evincit. Doctrinam Christi divino fulgore enitere, & sese quaquaversum commendare, ostendit ex ejus doctrinis, vita, & vaticiniis. Differit deinde de sanctitate Dei ac hominis. De sanctitate Dei eam nobis instillat notionem, ut illam doceat consistere in amore purissimo perfectionum, ac immutabili averfatione erga quæcunque eis repugnantia. Instituit postea comparationem inter generationem ac regenerationem. Regenerationem, si qua fiat in articulo mortis, existimat non esse ordinariam, sed miraculi plenam & extraordinariam. Gratiam sufficientem statuit omnibus patere, & universalem esse; gratiam vero efficacem, voluntatis motricem, esse tradit particularem. Illuminationem inestit gratiæ sufficienti, ideoque eam cum minus regeritis communicat, qui meliora vident, deteriora sequuntur. Nihilo minus perseverantiam finalem pro indivulsa consequentia veræ regenerationis reputat. Conversionem hominis pro initio regenerationis seu gradu ad eam habet, non pro ipsa regeneratione, siquidem illa sit finis conceptioni in utero, hæc vero ipsi generationi: illa possit rursus destrui & corrumpi, hæc non item. De mysteriis posthæc copiose differit, eorumque abstrusam ideam deducit ex ignoratione idearum intermediarum, quibus subiecto & prædicato hæc accendi debet, rite intelligendis. Joannem Baptistam non nihil dubitasse, an Christus esset Messias, in vincula conjectum, Autor suspicatur ex *Matth. XI, 2.* Joannes ille, sese esse *Eliam*, negavit; Christus vero, eum esse *Eliam*, affirmavit *Matth. XI, 14, Marc. IX, 13.* Quod ipsum Autor ita conciliat, ut dicitur, Joannem negasse, sese esse illum *Eliam*, qui vivus in cælitum fuerat sublatus, quemque Judæi existimabant Messie fore in terra comitem. Evangelistas & Scriptores divinos existisse probitatis summæ plenos, ipse sic exponit & evincit, ut haud facile, id tam exquisitè ab alio fuisse præstitum, reminiscantur. Deistarum characterem egregie exprimit, dum, eos minutulâ hæc inde conquirere, quæ carpant, sed potissimas demonstrationes,

tiones, earumque nexum, & summam rerum fastigia, meditatione sua minus digna arbitrari, indicat. Ex verbis illis Christi: *Spiritus non habet carnem & ossa*, putat, non sequi, spiritibus quibuscumque ac angelis deesse corpora. Addit promissionem, qua minatur Commentationem suam, proxime de commercio anime corporisque evulgandam, quæ sit diversa futura a sententia & magno *Leibnitii*, & ingeniosissimi Patris *Turnemini*. Christum redivivum per januam clausam intrasse ad discipulos, negat, contendens, ipsum miraculosa ac omnipotenti vi sua aperuisse januam, atque ita ingressum esse. Panem, quo vescerentur discipuli in ultimo Christi *Gethsemani* post resurrectionem conspectu, a Christo fuisse creatum, docet. Inprimis in altum impendit laboris, ut veritatem resurrectionis Christi evidenter & solide demonstraret. Ad illa, a Jesu impertita *Maria Magdalena*, verba: *Noli me tangere*, peculiarera sœvet & exponit opinionem, ratus, Christum redivivum paulo post in caelos fuisse subvectum, ac sese cum reliquis veterum eorum patre suo in caelis presentem exhibuisse, rediisse deinde ex alto ad discipulos, & cum eis egisse, usque dum publice in conspectu eorum in caelos redierit. Mortuo Christi corpore in cruce, anima ejus in caelis cepit vesari, ipso iudice, siquidem sospitator optimus, sese in paradiso fore eodem die, latrocinio alteri indicaverat. Addit præterea, aut *Mariam Magdalenam* ter ad sepulcrum Christi venisse, aut duas existisse *Marias Magdalenas*. Ex professo autem adversus Deistas aggreditur illam solvere objectionem, qua quaeritur, quare Jesus redivivus sese non publice & quasi triumphanti ratione conspiciendum præbuerit populo, præcipue sacerdotibus, ac Judæorum Synedrio. Respondet, sapientiae divinitus esse proprium, lucem umbris temperare: necessarium id haud fuisse, siquidem sufficienti viri fide & virtute pleni, quibus sese Christus redivivus manifestaverit: Jesum ad Judæos inprimis fuisse delegatum, morte autem per sanctam delegationem esse, & ideo tunc illam desuisse: proceres Judæorum omnia fortassis fuisse incantationibus vel magiæ attributuros: Jesum prædixisse resurrectionem, eam perfecisse, ac de ea certiores fecisse Judæos per Apostolos. Addimus & hæc. *Tercæ motus,*

Pag. 377
seq.

389.

391.

394.

399 seq.

403.

409.

410.

416 seq.

qui conueniebat Hierosolymam, & tractus vicinos tempore resurgens Jesu, erat praeo satis gravis & magna. Testimonium, a custodibus sepulcri profectum, eximere poterat omnem dubitationem. Beneficium Christus praefractis Judaeis praestitisse censendus est, dum eis sese reditum haud exhibuit, siquidem in eum indubie majora tentasset, quam in *Laazarum* denuo resuscitatum, quem occidere studuerant. Subtrahit haec ratio ne Deus eis occasionem grauius peccandi, poenasque exquisitiores contrahendi. Postquam Autor, Scriptores N. Testamenti probitatis summam existisse plenissimos, demonstrauerat ex N. Testamento, progreditur ad testimonium Scriptorum V. Testamenti, veritati euangelicæ historiz, de Christo admodum inserviens. Respicit vero potissimum ad vaticinia de *Joanne Baptista* praecuratore, ex *Mal. IV, 2, & Es. XL, 3, 5*, atque *Luc. I, 17, Matth. XI, 14, Marc. IX, 13*. *Joannem* expropter miracula haud fecisse, suspicatur, ne existimerent mortales, ipsum esse illum in oculos receptum *Eliam*, atque ut miracula Christi & Apostolorum eo magis animos percellerent. Christum tempore *Joannis Baptista* fuisse nasciturum, ex *Mal. III, 1*, patet, ubi vocatur *Jehoua, angelus foederis, & Dominus templi*, appellatus a libi architectus novi templi, qui maiestatem sit recepturus, sessurus ac dominaturus in throno Dei, simulque sacerdotem acturus in folio ejusdem, *Cap. VI, 13*. *Malactias* eum vocat *desiderium Iudaorum, & Haggæus II, 7, desiderium gentium*. Angelus vero foederis vocatur ob consilium & compactum de pace reconcilianda pro hominibus inter vicum illum, qui *Zemach & Jehovah, i. e. Deus Spem*, vocatur, initum *Mal. VI, 13*. Eodem hoc ad omnes populos sese diffundit, eo comprehensus, *Zach. XI, 10*. Addit deinde notam chronologicam, cum adventu Christi in carnem coniungendam. Paulo enim post ingruere debebat magnus ille & terribilis dies excidii Judaici. Judæos violentæ neci Christum esse daturus, praedixit *Malactias I, 13*. *Joannes Baptista* erat praecursor gloriae Dei per Christum manifestandæ *Es. XL, 5, Jo. I, 19*. Ad regnum gratiae Christi erant gentes quaeunque vocandæ *Hab. II, 14, Pf. CXXXVIII, 4, Pf. CII, 16, Es. XXXIII, 3, 4, XL, 9, LXXVI, 12, 23*.

Fig. 423
seq.

432.

433 seq.

434.

18, 23. Conf. Jo. I, 12, XI, 40. Tempore Jesu nati famæ communis orbem terræ pervaserat, oriturum esse in Judæa, qui terræ dominetur. Judæi hujus famæ exstiterant autores ob vaticinia *Gen. XLIX, 10, Dan. II, 44, 45, IX, 24.* Locus, in quo Christus erat nasciturus, erat Bethlechem, *Micb. V, 1,* a Romanis in ditionem accepta, posthæc ab eisdem obsidenda, *IV, v. ult.* Adjicit *Micbæ* porro mentionem de Christi statu exinanitionis & exaltationis, ac de utraque natura ejus luculente differit. *Æternitatem naturæ divinæ* evidenter idem commemorat. Conf. *Jo. I, 48, VIII, 58.* Ipse est *dominus* regni domini inter gentes *Pf. XXII, 29, δεσπότης Αβ. V, 31.* Christus suapte vi erat nasciturus *Zach. VII, 12, & ad ejus templum gentes erant accessuræ v. 15.* Ipse vocatur *semper mulieris* *Gen. III, 15,* siquidem mater ei erat in terris, uti ex *Pf. XXII* patet, pater in terris hæc erat. Generatio filii a patre æterna, *Pf. II* commemorata, distinctius exponitur a Christo *Jo. V, 26.* Ipse vocatur filius virginis *Ev. VII, 4, filius hominis* *Dan. VII, 13,* i. e. homo præstantissimus. Origo humane ejus naturæ erat repetenda ac exoritura ex Judæa *Gen. XLIX, 10, Micb. V, 1,* ac ex *Davidis* progenie *Jer. XXIII, 5.* Eadem ratione Autor ex V. Testamento ostendit nomen Jesu, & cognomen Christi *Nazarenus & Nazoræus,* licet hic illi videatur aqua hæc, quia *נזר* & *נזר* non sunt unum idemque. Cognomine Nazareni ad *vilitatem & statum exinanitionis,* qualis erat Nazarenorum, respici crediderimus. Progreditur deinde ad cognomen *filii hominis,* ad *naturam Christi,* ad *triplicem Christi characterem,* & ad *fugam Christi in Ægyptum.* Quod vero credit, ab *Hosæa* delineari historiam ecclesiasticam N. Testamenti, & quidem Ecclesiæ Græcæ & Latinæ, Protestantium & Pontificiorum, id quidem latius deductum videre cupimus. Exponit deinde ex V. Testamento miracula Christi, opus redemptionis, initia doctrinæ Christi & regni extra Hierosolymam, tempus vitæ Jesu, periodum temporis doctrinæ ejus, judicium Christi de Phariseis & sacerdotibus, ob corruptelas eorum, zelum ejusdem pro templo contra venditores in eodem, differens porro de laudatione infantum in Christum conferenda, de mansuetudine.

Pag. 445.

450.

452.

460 seq.

489 seq.

490.

dine ac humilitate animi ejusdem, de vilitate ac contemtu erga illum, de captivitate & condemnatione illius, de ejus in crucem suspendio, de morte, de sepultura, de resurrectione, ac ejus in caelos evectione, de sessione ejus ad patris dextram, de effusione Spiritus sancti, de excidio templi Hierosolymitani ac status Judaici, de abolitione sacrificiorum ac caeremoniarum Judaicarum, de vocatione gentium ac earum cum Judæis concordia, de rejiciendis a Christo Judæis, de orbis Christiani doctrina genuina, de Apostolis ac discipulis Christi, de Evangelii annuntiatione, de exitio *Juda*, ac *Matthia* in ejus locum arrogatione, de spatio regni *Messiae* latissime diffusa. Quo facto, gradum promovet ad exodationem illius quaestionis, qui fiat, ut tot Judæi & gentes doctrinam Christianam haud susceperint. In evolutione responsionis ad finem Seculi tertii duntaxat procedit. Sed id scire avebanus, cur tam magnificæ de amplitudine regni *Caesari* promissiones nondum impletæ fuerint, cum plurima pars orbis terrarum a gentibus, Christiani non venerantibus, incolatur, ac Muhammedani numero sint Christiani potiores. Sed progreditur ad omnia alia, differens in appendice de differentia doctrinae & methodi inter Scriptores V. & N. Testamenti. Hæc tractatio insignem spondet utilitatem

707
1eq.

717.

741.

752 feq.

eis, qui sacrum Codicem sunt exposaturi. Magnopere enim errant, qui primas economiz divinæ periodos V. Testamenti tam luculenta doctrina illustratas existimant, quam ea existit, quæ in Epistolis *Pauli* sese offert. Inprimis sese accingit ad quaestionem illam, quare de immortalitate animæ, de vita futura, de æternis præmiis supplicisque, tam parum, tamque obscure, differant. Verum, enim vero nos illud exiguum & eam obscuritatem non videmus, rati, doctrinam de resurrectione mortuorum ad vitam æternam ac sempiternam ignominiam, & de anima post corporis obitum superstitante, creberrime in V. Testamento repeti, ac ad res alias illustrandas adhiberi. De diabolo in V. Testamento fit mentio *Job. I*, & *Pf. IX, 6*, *Pf. XXXVIII, 21*, *1 Sam. XXIX, 4*, *2 Sam. XIX, 22*, *1 Reg. XI, 14*, *Zach. III, 1*, sed quæ in N. Testamento est frequentior & luculentior. Cum vero vero *Deistæ*, ac *Medici* nonnulli, dent operam, ut per *discipulo*

*iniquitates, a demone obsessos, intelligendos esse aliis persuadeant homines, naturalibus morbis infectos; Autor Cl. contrarium tenet, ac veram de eis sententiam firmissimis corroborat argumentis. Cur tempore Christi tanta fuerit eorum, quibus Satanas obsederat, copia, posthac querit, ac respondet, latrones non una ætate vehementissime grassari. In demonstratione quarta ostendit, introductionem religionis Christianæ existisse originis divinæ, quod ut evincat, omnem ab Apostolis doli vel imposturæ suspicionem solidissime removet ac profligat. Addit ei tractationi appendicem, miraculis exponendis dicatam, qua ostenditur, iatroductionem religionis Christianæ ad miracula esse referendam. Miracula dispescit in ea, quæ vocat *primi ordinis*, & quæ solius Dei jussu fiunt, suspensa causarum secundarum vi & actione, atque in *miracula secundi ordinis*, quæ viribus causarum secundarum non sunt superiora, nec tamen eveniunt secundum naturæ cursum ordinarium. Ad primam classem refert creationem, ad posteriorem vero remotionem saxi magni a sepulcro Domini, per angelum effectui datam. Transubstantiationem deinde nec miraculis posse annumerari, nec naturalibus effectis, ita comprobatur. Succedit tandem demonstratio quinta, testimonia Judæorum ac ethnicorum, partium studio vacua, eoque imbuta, exhibens, in quorum numero nonnulla suppeditantur, quibus deest probandi nervus. De testimonio *Josephi*, quod ad Christum attinet, videtur sibi esse convictus. Demonstratio sexta ac postrema ex Scriptoribus Ecclesiasticis doctoribusque Ecclesiæ concinnata est, de qua disserere supersedebimus, addentes illud unicum: *Plaudite*.*

Pag. 764.

775 seq.

847 seq.

860 seq.

862.

866 seq.

879 seq.

906.

913 seq.

JURIS DIVINI, CETERARUMQUE ERUDITIONIS PRÆCIPUE DISCIPLINARUM, PRÆCOGNITA, EX ONTOLOGIA, PSYCHOLOGIA, & THEOLOGIA NATURALI, REPETIT, & TOTIUS ERUDITIONIS CAMPUM DELINEAVIT, D. MART. HENR. OTTO, Pbil. Prof. Publ. Indicem adjecit G. E. M. J. V. C.

Halæ.

Hals, ex officina Rengeriana, 1737. 8.

Alph. 1.

Exhibet Cl. Otto, novum in his *Actis* nomen, ingenii sui culti & politi priimitias, multum sine dubio penes Lectorem æquum gratiæ & laudis habituras. Inscriptio ipsa Operis in Præfatione, eaque brevissima, illustratur. Hæc enim conducet, fundamenta, quibus veluti superstructa sunt Juris Naturæ ac Gentium præcepta, explicari ab Autore doctissimo. — Eo laudabilior nobis videtur hujus instituti ratio, quo magis quinque Auditorum commodis, quorum nomina Præfationi sunt adjecta, hoc labore, bonis auspiciis suscepto, inservire est conatus. Magnifice sane sentiendum esse putamus de iis, qui publice de aliis bene merentur, adeoque exoptatum finem scriptorum proborum affecuturum esse Autorem, haud levibus conjecturis divinamus. Hæc generatim dicta sunt. Dispiciamus penitus telam subtilissimam Philosophi probabilis. Nigrum respondet rubro; in hoc enim verba posuit: Præcognita ex Ontologia, Psychologia & Theologia Naturali, *repetiit*. Repetita sunt ad unum omnia, quæ protulit Noster, quippe hausta unice ex Ill. *Wolffi* scriptis. Habes itaque tanquam in nuce magni illius Viri cogitationes, quæ Juris Naturæ attingunt principia, singulari cum industria collectas. Ipse liber Latine quidem est scriptus, sed argumentum cujusvis paragraphi in vernaculum translatum, margini est adscriptum. Haud unquam ejusmodi morem quisquam eruditorum tenuit, sed imitatos hoc exemplum, qui intimiora rerum scrutantur arcana, conjicimus. Si methodum tractandi materias Spectes, summus non est adhibitus rigor, *cum* (ut pagina ultima ipse pronuntiat Autor) *experientiis notum esset, multos juvenum animos a Philosophia averti, si statim in limine ad amissim omnia examinentur*. Egregie pergit: *quare melius existimavi, veritates ipsas levissima ratione illiscum communicare, ut habeant deinde, in quibus rigorem demonstrandi applicent*. Prelo jam impressum Opus vitis typothetarum, non sane nihili ducendis, hoc ipso repurgatum aliqua ratione fuit, quod eorum catalogus ad calcem est adjectus. Dolemus tantum, restare

stare in Dedicatone præmissa pro voce *salute, salute*, verentes, ne Patronus Autoris nostri id ejus tribuat negligentia, idque eo magis, quod Autor Clarissimus summam Latini sermonis *receptum* aliis commendet, & Latii elegantias tradere juventuti soleat. Restant alia, eaque plurima, typographo exprobranda. Sed nos nihil hæc moramur, vanaque criticam aliis relinquentes, Gratulamur itaque Autori doctissimo, de exantlato labore, gratulamur quinque ejus Auditoribus, Lectoribusque Præcognitorum, de novo hoc doctore, omnium votis respondente. Sed sicco pede transire non possumus, Indicem egregium, quem, uti titulus docet, quidam G. E. M. compulit. Qui pollent sagaci ingenio, eruant integrum Autoris nomen, & in Historiæ literariæ incrementum eum *Placcii* Theatro Anonymorum adscribant.

DE OCCASIONE PROXIMA PECCATI
& recidivis, una cum remediis pro illarum cura, a
Confessario adhibendis, Opus JOSEPHI MARIE
BROCCHI, Sacerdotis Florentini, Protonotarii Apo-
stolici, & in almo Theologorum Florentinae Universi-
tatis Collegio sacre Theologie Doctoris. Editio
secunda.

Luce, typis Leonardi Venturini, 1736, 4.

Plag. II.

Tractatio ipsa in *Capitulum quinque* seriem est distributa. *Primo*, quidem plures occasionis proximæ peccandi definitiones, ab Autoribus traditæ, referuntur. Deinde occasionis proximæ definitio statuitur & explicatur. Tum disquiritur, quænam dicatur occasio proxima voluntaria. Porro subjicitur, quænam sit occasio proxima necessaria, sive necessitate physica, sive necessitate morali. Additur posthæc, quomodo proxima peccandi occasio differat a periculo proximo peccandi. Hinc exponitur, per quid occasio proxima distinguatur a recidivo, consuetudinario, concubinario, & simpliciter recidivo,

Lz

ubi,

Pag. 14.

25.

34.

- ubi, post traditam doctrinam de neganda, concedenda, vel differenda, recidivis consuetudinariis sacramentali absolutione, remissive agitur de remediis pro illorum cura & Confessario adhibendis. Inquit Autor Pl. Rev. postea, an liceat aliquando
37. sacramentaliter illum absolvere, qui in proxima occasione voluntaria peccandi versatur, & an possit dari casus, in quo ab-
43. solvi queat poenitens, antequam a se etiam materialiter removeat occasionem proximi peccandi. Adjungis porro quæ-
47. stionem, an liceat aliquando pro salute spirituali proximi, qua magno opere periclitatur, materiali occasione peccandi se exponere. Quærit deinde, an liceat nonnunquam pro bono spirituali aut temporali nostro vel proximi præbere alteri occasionem peccandi; an licitum sit, instituire publicos ludos, choreas,
58. comedias, & similia, ex quibus nonnulli aliquando occasiones peccandi per propriam & suammet malitiam desumunt; an liceat mulieribus sese ornare secundum patriæ consuetudinem,
64. quantumvis, ex hujusmodi ornatu homines ad peccandum allecturi sint, ipsæ prævideant; an existat obligatio sub veniali vitandi occasiones proximas peccandi venialiter. Tandem exponit de occasionibus remotis, & disquiri, an existat obligatio illas evitandi. Ad ultimum varia remedia proponuntur, a Confessariis adhibenda, pro constitutis in occasione proxima peccandi & recidivis. Præmittitur tractationi Synopsis Autorum,
76. qui in hoc Opere laudantur, sed ita, ut editiones, forma, locus impressionis, & reliqua memoratu digna momenta, omittantur,
80. qualis recensio exiguum usum promittit. Occasionem definit per rei gerendæ opportunitatem, casu seu sponte oblata, eamque dispescit in datam & acceptam, in proximam & remotam, illam vero in voluntariam & necessariam, & hanc in eam, quæ vel physice, vel moraliter, ad agendum vel omittendum inducit: porro in determinatam vel indeterminatam, licet notio de eo,
94. quod determinatum dicimus, hæc suppedietur. Definit occasionem proximam peccandi hunc in modum, ut per eam intelligat rem homini extrinsecam conjunctam in eo cum periculo intrinseco probabiliter peccandi. Sed, quænam sit probabilitatis notio, non addit, excepto, quod eam in hac tractatione in
97. 99.

eo confidere debeat, quod occasio quædam frequenter induerit, vel inducere generatim solet crebro, ad peccandum. Quæ probabilitas non est ab utroqueque ex experientia propria, ejusque eventibus familiaribus, æstimanda. Sufficit sæpius fragilitas & instabilitas propositi humani, exemplum alienam, peccati illecebria, facile inescans quemcumque, licitum illicito perquam viciniam, & familiaritas cum eis, qui fontem peccati facilitate propogant. Ut hæc illustretur, Autor Casuistas & Moralistas ecclesie sue laudet, eorumque sententias dat decreptas. Aliud vero est, eligere occasionem peccandi proximam, eamque habere consensu suo ratam, aliud est, eam pati, eique involuntaria obrudi. Illud est fugiendum, hoc effugere non semper licet. Occasio peccandi proxima a periculo peccandi proximo differt ut species a genere. Hoc est ex stilo scholastico motum inclinans ad futuritionem peccati, quando vehementer tractur secutara actualis positio peccati. Periculum hoc doctores dividunt in intrinsecum, extrinsecum, & mixtum, in voluntarium & necessarium, in absolute tale & hypothetice tale. *Recidivus consuetudinarius* dicitur ille, qui ex mera malorum actuum circa idem objectum frequentationis facilitate seu proniorem labendi in idem peccatum contraxit, absque aliqua occasione externa, ad ejusmodi peccatum impellente. Ipsum ex sententia Autoris sacramentaliter absolvere licet, quoties aliqua emendationis signa apparent. *Concubinaris* dicitur ille, qui cum femina eadem frequenter peccat, eaque tanquam uxoris utitur. Removetur autem occasio peccandi proxima vel materialiter, cum res aut circumstantia externa, ad peccatum inducens, physice relinquatur, vel formaliter, quando periculum peccandi internum per proprios bonos actus minuitur. Quare is ab eodem judicatur sacramentalis absolutionis minus habitus, qui nec materialiter, nec formaliter, occasionem proximam lethaliter peccandi vult dimittere. Danissimo contra absolutio potest impetrari regulariter. Sed & non dimittere eam valenti in casu quadruplici indulgeri potest juste absolutio sacramentalis in Ecclesia Romana, scilicet si is eam removere non valet per liberam suam voluntatem, si res ita mutatae sunt,

- Pag. 51. sunt, ut occasio illa materialis non amplius ad peccatum induc-
 ctiva esse censetur, si poenitens, antequam absolvatur, eam re-
 movere non valet, ac si occasio removeatur formaliter. In-
 52. tēxit Autor varias Moralistarum controversias, in quibus eno-
 dandis multum sibi faceffvit negotiū. Approbat quoque sen-
 62. tentiam illorum, qui approbant & credunt, licere homini sese
 exponere periculo peccandi, periculo tantum materiali, non
 formali, eamque propositionem a Pontifice Romano haud dam-
 65. natam esse existimat, confirmandam potius exemplis *Ethelred*
 & *Juditha*. Addit, licere alteri occasionem peccandi mini-
 strare, quando iusta causa hoc faciendi existet, & res, quae alteri
 offertur, sit indifferens, licet cognoscatur, illum, cui offertur,
 eadem ad peccandum esse abuturum, praecipue pro notabili
 aliquo bono spiritali aut temporali proprio, ubi non possis
 non jure tuo uti. Ad actiones intrinsecas malas haec atten-
 denda non sunt, siquidem intercedit *Innocentii III* decretum:
 66. Si vero *Diamam* & doctores apud eum consulamus, actiones
 intrinsecas malas, vel metu mortis imminente, vel ob metum
 famulis gravioris damni, sunt licitae. Praeterea *Paulus Martinus*
Quartus statuit, choreas & saltationes secundum se & seculis
 67. praevis circumstantiis non esse illicitas, immo posse nonnunquam
 & licitas esse, Deoque gratas & memorias. Cui Noster ap-
 plaudit, dummodo fiant secundum rectam rationem, ac habeant
 debitum ordinem, cum fervetur in ipsis convenientia personae,
 loci, & temporis. Sufficiant haec loco specimenis, ex quibus
 satis intelligitur, quomodo Pl. Rev. Autor Opus suum elabora-
 verit.

VERITAS RELIGIONIS CHRISTIANÆ,
 metodo demonstrativa proposita, Autore M. JO.
 ERNESTO SCHUBERTO, Elbingensi. Cum
 Dissertatione prooemiali, de Nativitate irrogeniti,
 contra Antibarbarum Halensium.

Vitembergæ, impensis Sam. Godofr. Zimmermanni, 1737, 8.

Plag. 10.

Philo-

Philosophum *Wolffianum* in Theologia suo gaudere usu, Cl. Autor experimento suo docuit. Dissertatio proemialis est polemica, in qua ipse it demonstratum, S. Rev. *Joachimum Langium* nil fecisse reliqui, ut, quicquid est contumeliarum, conviciorum, atque scommatum, hoc universum in *Orthodoxia Antibarbarum* congesserit. Addit idem: *Quare multis hinc retro annis conquesti sunt multi, quod ejusmodi homo factus sit sacrarum literarum Doctor, quem benignum natura carere putet. Esquid enim isti, qui cotroquin sunt insensissimi sanctioris disciplina hostes, judicabant de studio theologico, quando audiens, conviciatorem Halensem Ecclesia Doctoribus annumerari, hominem adeo contentiosum, malitiosum, atque maledicentem, ut eo ferociorem nulla viderit aetas, omnis autem sit miratura & abominatura.* Deinde praescribit ei formulam recantandi publice haec in modum: *Ego per Deum immortalem omniaque sacra, antequam senex jam factus vivis concedam, testor, me libri, Antibarbari sic dicti, conviciis ac erroribus scatentis, permittere, injustitiam meam deprecari, ac errores omnes & singulos, non solum in hoc, sed & reliquis scriptis, admissos, revocare: meque hunc Anti-Barbarum non veritatis studio, sed cum in finem, constans declarare, ut, cum nullis argumentis hanc meam sententiam stabilire possim, cum, qui voluntatis vitio laborat, ad veram divinarum rerum cognitionem pervenire non possit, hoc meo exemplo comprobarem.* Tum de notitia irrogeniti theologica disserit, adjungens haec: *Quod me factorum genus excipiet, si forte scriptam hoc ipsi ad manus venerit, maxime cum controversiam ingressus sim, quam suam esse, olim jam declaravit.* Per irrogenitum intelligit hominem, qui caret fide in Christum mediatorem collocanda. *Notitiam rerum divinarum* exponit per representationem rerum in sacra nostris literis revelatarum, qualis in intellectu hominis existit. Per *Scripturae sensum* intelligit id omne, quod per verba in sacro Codice posita, prouti in sede sua spectantur, significatur. *Sensum spiritualem* existimat esse illud, quod Spiritus sanctus per verba, in Codice sacro posita, intra contextum indicare voluit. *Literatis* contra ei est id omne, quod verba certo ordi-

ne inter se conjuncta in sede sua denotant. *Mythos* ei est, qui ex vocibus mediante demum re alia per eandem repræsentatus colligitur, cum sensus literalis designet rem, quæ ex ipsis vocibus immediate potest colligi. Addit deinceps, sensum, qui est literalis, simul debere esse spirituales. Quod, sicut ratione auctoris, qui sacras literas viris sanctis inspiravit, verum est, ita ratione hominis, a quo sensus ille recipitur, usque quæque veritati haud est conforme, adeo, ut, distinctione inter sensum, objective ac ratione inspirantis acceptum, ac hominis, sacras literas legentis, respectu sumtum, adhibita, dissensus ille de notitia irrogeniti theologia facile possit componi, dummodo *gratia assistens, docens, & administrans*, subsistat salva, a *sanctificante* sæpius diversa, licet hæc cum illa sit merito conjungenda. Ven. *Joachimus Langius* statuit, notitiam irrogeniti esse nude literalem & mere naturalem, non spirituales; nec supernaturalem. Malleus, Viri ejusdem sententiæ recentiores non fuissent neglectæ! Pergit Cl. Auctor docere, *Antharbarum* esse fanaticum. Nos omittimus reliqua, serio dolentes de controversiis illis, quibus intestina & viscera ecclesiæ Christianæ tentantur & exagitantur. Commentatio ipsa distribuitur in *duo Capita*. *Priori* de religionis philosophica, sive naturali, ejusdemque insufficientia, exponitur; *posteriori* de religione Christiana differitur. Religio illa dicitur sufficiens, quæ observata efficit, ut aliquando æterna felicitate fruamur. Cum vero quodvis peccatum, legi divinæ difforme, nos æternæ perniciæ tradat; perspicuum sane est, nullum existere hominem naturaliter genitum, qui per religionem naturalem perpetuam ad felicitatem possit pervenire. Quotusquisque enim est, quin actionibus & omissionibus suis in perfectiones Dei peccet? Quodsi ergo nonnullas actionum, exequendarum negleximus, aut eis, quas exequi debemus, contrarias quasdam aliquando perpetravimus, tum in præteritis nihil immutari potest, & ad ea, quæ in posterum recte agimus, jam per se sumus obligati. In *Capite secundo* statim ostenditur, actus morales ita esse comparatos, ut incrementum & decrementum, majus & minus, admittant. *Lætionem* deinde definit, ejusque gradus examinat,

Pag. 22.

23 seq.

26.

nat, tantque æstimandam esse ex persona læsi docet, demon-
 strans, læsionem, qua afficitur persona infinita, esse infinitam, Pag. 30.
 hoc est, talem, qua major concipi haud possit ulla. Ostendit pa- 31.
 riter, omissionem illustrationis gloriæ divinæ, vel actionem,
 qua ista impeditur, esse læsionem Dei dicendam. Peccatum
 definit per *Dei læsionem*, eamque semper esse infinitam, decla- 32.
 rat. Nos vero universos læsionum infinitarum reos esse, ad-
 jungit. Si quid iudicando valemus, methodus hujus demon-
 strationis haud est alia, atque ea, qua *Paulus* sub initio Epistolæ
 ad Romanos fuit usus. Inprimis demonstratum est solidissime
 ab Autore Clarissimo, Deum ita esse sanctum, ut nullum pecca-
 tum ferat inultum. Quo ipso destruitur maximum fundamen-
 tum, quo ii fuerunt usi, qui redemptionem diabolis & damnâ- 34.
 tis promiserunt. Nam, cum peccatum omne sit læsio infinita, il-
 lud ipsius supplicio infinito est puniendum. Eliduntur præ-
 terea fratrum misericordiæ argumenta potiora. Convincit nos
 utique Theologia naturalis de peccatis nostris, atque de supplicio,
 eapropter in æternum perpetuando. Sed, num Deus velit, nos 36.
 illud evadere, an adminiculum ea fini suppeditaverit, res est al-
 tioris iudaginis. Non certe meruimus id a Deo, ut adminicu-
 lum ejusmodi detegere fuerit necessarium. Ecquis dicet, amo-
 rem Dei ita esse comparatum, ut cum eo supplicia hominum
 æterna consistere nequeant? Quare revelationi divinæ subest
 necessitas, non absoluta, sed hypothetica. Si enim Deus futu-
 re nostræ felicitatis amore fertur, adminicula, ad eam ducen-
 tia, utique revelaverit, necessum est. Obstrepit porro illa quæ- 38.
 sio meditantibus, an universorum, an nonnullorum, felicitatem
 futuran Deus promoveri cupiat. Sed, dum omnes æque
 supplicii æterni sunt rei, vix apparet ratio, cur revelationem
 Deus duntaxat in nonnullorum gratiam voluerit cum homini-
 bus communicare. Potest tamen hæc quæstio a demonstratione
 religionis Christianæ separari, quod ipsum Cl. Autor exemplo
 suo comprobavit. Miraculum docet esse eventum supernatu- 40.
 ralem quemcumque, atque hunc exponit per illum, qui causam
 sui in hoc universo non habet, sed extra illud. Unde colligit,
 non nisi Deum miraculorum esse autorem & causam. De de-
 fini-

- finitionibus *Bernhardi Comar*, *Samuelis Clarkii*, *Jo. Lockii*,
Benedicti Spinoza, *Malebranchii*, & *Petri Ballei*, intexit scitu
 Pag. 48. jucunda & necessaria. Revelationem esse miraculum, porro
 ostendit, addens, non dari posse revelationem, quæ veritates
 51. exponat, per lumen naturæ cognitæ vel cognoscibiles: quæ vel
 sibi ipsa, vel rationis principiis veris ac universilibus, contradicant:
 33. quæ haud sufficiat homini, ad statum summæ felicitatis perven-
 turo: quæ haud ostendat, qua ratione injusti fiant justii. Pro-
 57. cedit, hisce præmissis, ad satisfactionem seu pœnam, peccatis
 promeritam, & illud dogma adversus Socinianos egregie vindic-
 cat. Notat etiam B. *Joannem Arndtium*, qui in *Libro II de*
 72. *verò Christianismo Cap. 26 §. 3* docuit, Deum secundum in-
 comprehensibilem suam omnipotentiam aliud adjuviculum re-
 dimendi homines, ac expiationem per Christum, invenire po-
 tuisse. Idem jam *J. F. Buddeus* ac *J. J. Rambachius* monuerant.
 Ostendit porro Autor, satisfactionem vicariam loco nostro de-
 buisse præstari sub conditione promovendæ a Deo felicitatis
 74. nostræ sempiternæ. Refellit in transitu *Socinianos* & *Dippe-*
lianos. Vicarium seu mediatorem ostendit debuisse esse *Sto-*
Sporov. De *imputatione* post *Cl. Carpovium* ita expo-
 81. seq. nit, ut neminem pœniteat, ejus dicta meditando expendisse.
 Progreditur deinde ad notionem, quam de mysteriis informa-
 96. re animo debemus, siquidem vera revelatio eis omnino est
 imbuta. Quæ singula tandem ad Scripturam sacram transfert,
 atque, eam esse unicam illam revelationem, egregie prorsus so-
 lideque ostendit, usus imprimis consensu sanctissimi Apostoli
 99. seq. *Pauli*. Nostrum est, prædicare Autoris industriam, aliisque eam
 philosophandi rationem commendare, quæ Christianos in do-
 ctrina sua munit & confirmat. Nolumus vero inficiari, rario-
 ra exstare calami præcipitis subinde vestigia in hac Commenta-
 tione, ac nonnulla sic videri comparata, ut copiosius debuif-
 sent diduci, luculentiusque demonstrari. Inprimis vero hæc
 duo capita existunt hujus demonstrationis fundamenta, unum,
 peccatum esse læsionem Dei, eamque infinitam, alterum, Deum
 peccata non posse non æternis suppliciis pensare.

M. FRID:

M. FRID. CHRISTIANI BAUMEISTERI,
augusti Gymnasii Gorlicensis Rectoris, Institutiones
Metaphysicæ, Ontologiam, Cosmologiam, Psycholo-
giam, Theologiam denique naturalem, complexæ,
methodo WOLFII adornatæ.

Vitembergæ & Servastæ, sumtibus Sam. Godofr. Zimmermanni,
 1738. 8.

Alph. I plag. 18 $\frac{1}{2}$.

Ante triennium Autor Cl. *Institutiones Philosophiæ rationa-*
lis, Vitebergæ tum agens, vix ediderat, cum audito-

rum haud pauci, ut Metaphysicam eadem conscriberet metho-

do, eum rogarent. Coeperat adornare telam, cum Gymnasii Gor-

licensis admoveretur gubernaculis. Eam ob causam hæc Tracta-

tio serius prædiit, quæ lucem non vidisset, nisi fides publice

data, & eruditorum admonitiones, plus valuissent, quam aliæ

quæcunque rationes. Tractationi ipsi præmissa sunt *Institu-*

tionum metaphysicarum Prolegomena, de Metaphysicæ natura

& indole interiore, usque item insigni, ut perspiciatur, in quo-

nam cardo rei vertatur, ac ut imperiti rerum metaphysicarum

osores desinant tandem & erubescant Metaphysicam iniquius

crimari, despiciere, & ad quisquilias ac purgamenta amanda-

re. Ponit vero id loco principii, omnem nostram cognitio-

nem originem a sensibus trahere, & id, quod sensibus usurpa-

tur, omni modo esse determinatum, quo ipso individuis

differant. Nihilo minus dari determinationes, pluribus

individuis communes, addit, fundamenta quippe notionum

universalium & abstractarum. Ex eo autem, quod notiones

hæc existunt, colligit porro, dari quoque scientiam universali-

um, seu disciplinam illam, in qua notiones, a rebus individuis

abstractæ, & iisdem communes, distincte explicantur, id est,

Metaphysicam. De reliquo ipse sequitur ordinem & metho-

dum Ill. *Christiani Wolfii*. Usus, qui ex Methaphysica spera-

ri potest, in cujusque disciplinæ pertractatione exponitur. Quæ

Pag. 6.

Aaa

ex

- ex logicis demonstrationibus repetuntur, ad *Institutiones* supra commemoratas pertinent. Inprimis ad Ontologiae linem monet Autor, frustra eam pro Lexico philosophico haberi, quippe quae sit scientia, legibusque demonstrationis obnoxia. Subinde ad Cel. *Hollmanni* consensum provocat, licet hic ipse videatur principatum sectae cujusdam philosophicae expetere.
28. *Parte prima* copiose satis explanat *Capitibus 18* Ontologiam, exponens solide de principio contradictionis, de principio rationis sufficientis, de possibili & impossibili, de existentia, de notionem entis & non-entis, de essentia, de generalioribus entis affectionibus, de eo, quod idem est ac diversum, de determinato, de toto & parte, de ente singulari & universalis, de necessario & contingente, de ordine, veritate metaphysica, & perfectione, de quibus idem commentatus fuit contra *Andream Rüdigerum* in *Philosophia definitiva*: de ente composito ac spatio, ubi Autor, quantum ad definitionem de spatio attinet, dissentium Cel. *Hollmanni* attingit, non confutat: de tempore, motu, figura: de ente simplici, ejusque affectionibus, inprimis actione, statu, passione, potentia, vi, subjecto perdurabili seu substantia, quam Cel. *Hollmannus* ad *Spinoza* sententiam definiit: de ente finito & infinito: principiis & causis: de signo & signato. *Cosmologiam* transcendentalem primus in ordinem redegit *Illustris Wolfius*, ejus cura vestigia pressè legerit *Notker*, non est, quod amplius de ea moneamus aliquid. De supernaturali, seu miraculo, ibi accurate differitur. *Pneumatologiam* Autor Cl. distribuit in *Psychologiam* & *Theologiam naturalem*, ac priorem dispescuit cum magistro suo in *empiricam* & *rationalem*. De commercio animae & corporis secundum tria systemata ita exponit, ut illud *harmonia praestabilita* ceteris preferendum subindicet. De animae immortalitate commentatur solide, additque haud tralatitia de brutorum animabus. Restat, ut de *Theologia naturali* moneamus, eam ita esse adornatam, ut nihil eorum desiderare queamus, quae ex penu rationis in compendio explanari queant. In fine demonstratur tandem, Deum esse omnium rerum dominum.

Nostrum est, Autori ex animo gratulari de labore utilissimo feliciter exhausto, quem in posterum plura salubria Opera esse exiurum, læti opinamur.

M. GEORGII BURCKHARDI RÜMELINI,
Capitularis Reutling. & Past. Walddorf. prope Tubingam, Arcula sacra, dicta Vatum divinorum 3321, maximam partem intellectu difficiliora, in se continens: Latine eadem cum omnibus in S. Codice frequentatis vocibus, tam Hebraicis, quam Chaldaicis, exponens: ad exstantia optima & notissima Compendia grammatica resolvens: quibusvis difficultatibus occurrens, & tandem omnem rem in loculos, subjunctis subiungendis, distinguens, ut quivis ἀναβραβείος intra spatium 69 dierum tum ad plenioram notitiam linguae sanctæ, tum ad intellectum totius Vet. Testamenti, facili negotio pervenire possit. Accessit Index geminus, alter radices tam Hebraicas, quam Chaldaicas, cum interpretatione Latina exhibens, alter omnes voces, verba scilicet & nomina utriusque linguae, ordine alphabetico sistens, vicem Lexici Hebraico-Chaldaici præstans.

Lipsiæ, apud Sam. Benjam. Waltherum, 1738, 8.

Alph. 1 plag. 1.

Si, novitios censorum quorundam mores imitari, nostrarum existimaremus esse partium, virgula titulum satis diffusum notaremus. Cum vero lex in republica literaria nondum sit sancita, quot syllabis vocibusque inscriptiones librorum constare debeant, ac omnia hic ad cuiusque arbitrium sint referenda, merito censura illa superfedemus. *Lexicon critico-sacrum*, a S. Rev. *Rümelino* concinnatum, jam olim pro dignitate laudavimus. Jam ad præsens *Arcula* institutum exponendum propius accedemus. Selegit Autor dicta Vet.

Aaa 2

Testa-

Testamenti difficiliora intellectu, quæ formas nominum verborumque irregulares & locutiones, Hebræis proprias, continent, Textui sacro adjunxit idem e latere versionem Latinam quæ passim nova ratione fuit adornata. Dabimus ex ea paulo post specimen unum & alterum. Nominum formas secundum linguæ analogiam probe distinxit, quo minus vel in Grammaticam, vel Hermeneuticam sacram, impingeret. Ita vocem **חַי**, Pf. XXXVIII, 11, obviam, habet pro participio a verbo **חָיָה**, ex forma **חַיָּה**; vocem **שְׁלִיָּה** deducit ex **שְׁלִיָּה**, *alauda*, Num. XI, 31, a forma **שְׁלִיָּה**; vocem **רוּחַ**, *spiritum*, derivat ex **רָחַח** vel **רָחַח**, *ardendo*, vocem **בֹּמְבֵצִים**, *bombycem*, a **בֹּמְבֵצִים**, verbo ejusdem significatus cum **בֹּמְבֵצִים**, *consummatus est*. Flexio vocis **חַיָּה**, Pf. LXII, 4, ipso iudice, prodit manifestissime radicem **חָיָה** ab **חָיָה**, *fuit*, olim usitatam, postea vero ab omnibus neglectam. Ut habeant amatores accentuationis, quo sese exercent, aliquot in versibus accentus ex Codice sacro vocibus apposuit, quamvis haud inficietur, doctrinam de accentibus, ut nunc sese habet, multa complecti abstrusa. Judicat tandem de accentuatione Codicis Ebræi ita: *Abundant alii suo ingenio. Accentus, ut mihi quidem videtur, re vera distinctivi sunt, Silluk, Athnach, Merca Mabpach, Sakaph, & Tiphcha, conjunctivi autem Munach & Merca. Reliqui non nisi voci eleganter moderanda inserviunt. Istas autem suaves modulationes æque ac veterum Musicam ignorare, omni caret periculo.* Lectionem, quam vocant *Keri*, utpote ex ejus opinione authenticam, ubique retinuit, neglectis vocibus, quæ sub *Ketibb* sine punctis scribuntur. De istis lectionibus ita sentit. Habuisse, putat, veteres Judæos duo Bibliorum exemplaria, unum authenticum, a viris *Savvibus* consonantibus pariter ac vocalibus instructum, alterum in Babylonica captivitate usitatum, punctisque vocalibus carens; quæ sit causa, cur in diversis Scripturæ Vet. Testamenti locis non plures, quam duæ, va-

rian-

riantes lectiones occurrant, & quæ in hoc, non in illo, occurrunt voces, punctis nudatæ appareant. Exemplar illud punctis destitutum a viro quodam pio, non tamen *Deorum*, in Babylonia esse, credit eo, quod ibi frequentatæ formæ Chaldaicæ a Codice authentico prorsus sint alienæ, erroneæque sat crassi magno numero adnixti. Postquam vero cognitio linguæ sanctæ inter Judæos decreveret, fuerunt, iudice *Ramsteinio*, qui ipsorum Biblia ad exemplar authentici codicis instruxerunt eis, quibus caruerant, punctis vocalibus; quo facto, cum nonnullæ existissent lectiones monstruæ, siquidem *Ketibb* habuerit vocales *Keri*, tandem Masoretas putat manum operi admovisse, ita, ut in *Ketibb* scriptionem antiquam haud expunxerint plane, sed juxta illud in margine illud *Keri*, lectionem authenticam, adjunxerint. Hæc ille. *Danziana* hypothæsis in alia discedit omnia. Nunc specimina e translationis formulis suppeditabimus. Exponit vocem *אֵר* per *aerem*, cum tamen volumen æthereo-aereum indicetur, quo, veluti cortina, circumte-

Pag. 1

guntur corpora mundana. *Edenem* interpretatur per Armeniam majorem, *Phisonem* fluvium per Phasin circumcunctum *חַיִל* *Colchidem*. *Gihonem*, qui circumdedit terram *Cusch*, exponit per *Cyrum*, perlabentem per *Cusitiden*, regionem ad mare Caspium. Videtur autem superficies terræ per inundationem *Noachicam* ita quassata & eversa, ut fluviorum *Paradisiacorum* ne vestigium quidem existere appareat amplius. Verba Satanæ, *Gen. III, 4*, sese offerentia, *לֹא מוֹת תָּמּוּת*, exponit ita: *Non est mors, perfectissimi critis*. Insolitum videtur, per *מֵת* intelligere *תָּוּם* *perfectum esse*, ac negligere accentum. Verba: *וְהָיָה אִדְמָה כְּאֶדְמַת הָאָרֶץ*, *Gen. III, 22*, ita exponit: *Adam fuit (desistit esse) ut unus ex nobis*. Est aliquis nostrum, cui hæc videntur jta interpretanda: *Adam jam comparatur est ut unus ex ipso*, haud diversus a posteris filiisque, peccato infectis. Additur ratio: *eo quod expertus est bonum, quo fructus est, & malum, in quod sese pessum dedit*. Ver-

- Pag. 2. ba *Lamechi IV, 23*, cum aliis ad Messiam directa putat, qui vocetur vir & juvenis. Verba Dei *VI, 3*, ita exponit: *nihil decernere (efficere) potest spiritus meus apud hominem, respectus eorum (אֲשֵׁר) est ipsa caro (carnalis)*. Montes *Ararat* habet pro Gordiazis, in Tauro vel prope ipsum obvius. אֲרָרָתִי אֲרָרָתִי exponit per *quercus Mamra*. Sed pae ejus monere liceat, aulonem, αὐλὸν, notare plantitiam circumquaque silvis cinctam, Mamortham vero esse Sichemum.
4. Videantur *Eusebius & Hieronymus de Locis sacris ac Plinius Senior*, atque imprimis *Hadr. Relandus in Diff. miscellaneis*. Per אֲרָרָתִי intelligit *gigantes*, cum vox indubie sit gentis nota. Succedit comoda expositio *Cap. XV, 2*, ita adornata: *Ego (abeo) nudatus liberis (אֲרָרָתִי) & filius potum praebeatis בְּדָמָיִם non est ex me, sed Damasci ortus est*.
7. אֲרָרָתִי transfert per *adulium coctum Gen. XXIV, 29*. אֲרָרָתִי interpretatur per *moros rubi*. בְּרִי יָרֵךְ, XXXII, 26, & est *acetabulum femoris & בְּרִי יָרֵךְ nervus contractionis*. Verba *XXXIV, 15*, alioqui obscura, sic exponit: *In hoc adstipulabimur, ut circumcidatur masculus, בְּרִי יָרֵךְ וְכִי לְהַצְרִיחַ*. Vocem Grammaticorum, quae dici solet *curvatio*, אֲרָרָתִי, per *mulas* exponit. Vox אֲרָרָתִי ipsi sic intelligenda videtur: *curvatio genuum fiat*. Cognomen *Josephi Zophnat paenech* exponit per *occultorum revelatorem*. כְּבָרִי אֲרָרָתִי, *XLVIII, 7*, eo iudice est *milliare terra*. *Incisum 6, Gen. XLIX*, ita vertit: *exstirparunt Principem, עֲקָרֵי שָׂרֵי*. *Schilob* ei videtur esse vox אֲרָרָתִי, *expetitus ejus*. Vocem, *XLIX, 12*, obviam, אֲרָרָתִי, reddit per *coloratus est*, provocans ad radicem אֲרָרָתִי. Avis nidulans ac ova pariens, אֲרָרָתִי, *Es. XXXIV, 15*, *scobs* ei esse videtur. Avem אֲרָרָתִי, *Es. XXXVII, 14*, habet pro *cygno*. אֲרָרָתִי sunt, ipso iudice,

dicere, *simulacra Hammonis*. Genus Egyptia, quam Esaias vocat רַעַרְרַע רַעַרְרַע, hoc est, *terris demetendis ac filis novis exercitatissimam*, ipsi sic videtur dicta, quasi *strigis rugis quo deformis*. Mirram habet pro cichoriis. Vox, difficillima intellectu, רַעַרְרַע, qua Ezechiel dicitur *Cap. I, 4*, ex ipsius sententia per *fulmen ardens* reddenda. Ipse eo nomine pro-
 vocat ad radices רַעַרְרַע. Lapidem רַעַרְרַע pro *lapidibus ornamentis* reputat, idque ut persuadeat lectori, in subsidium accessit radicem רַעַרְרַע, *pulcher fuit*. *Darkmonim* a drachmis haud differre credit pag. 270, ac, ut id evincat, radicem רַעַרְרַע commemorat. Vox רַעַרְרַע ei & *nunc*, & *multum*, & *amplitudinem*, dedit pag. 240 seq. Ex quibus exemplis patet, Autorem PL. Rev. ex methodo radicali, usum beneficio cognationis & transpositionis literarum, significatum rationes depromere, nec ipsum inficiari, voces, quibus Ebraei sunt usi, ab ipsis fuisse domi inventas & excultas. Nonnunquam vocem unam ex gemina radice deducit. Accentuum sepius pertinem habet rationem, nonnullisque radicibus novos tribuit significatus. Laborem ipsius & inserviendi eruditum studium merito predicamus; opiniones nonnullas aliis dijudicandas in presens relinquimus.

DISCOURS SUR L'HARMONIE.

h. e.

DISSERTATIO DE HARMONIA.

Parisiis, typis Jacobi Nicolai Clerici, 1737. 8.

Plag. 6.

Mercator librarius Praefationem libello praemisit, tribus constantem enuntiationibus, quibus, hoc MSum inde ab anno 1733 latuisse in occulte, & Dissertationem Latine fuisse compositam in terra a Parisiis disjunctissima, Autorem verum eam simul Gallice transfuisse, matronae velificaturam, it significatum. Libellus ipse de Harmonia metaphysica, perfectio-

tionem complexu; tacet; dicit potius per modum panegyri-
ci de Musices præstantia laudibusque, quas ab antiquitate, eximia
vi, ac veneratione, qua eam populi prosequuntur, desumit. Co-
gitationum nexus liberior, iudicium limatum, ingenium vi-
vidum & ornamentis nativis insigne, atque scripturæ genus ex-
quissimum, subinde ad enthusiasmum comicum fere expri-
mendum præclive, utramque facit paginam. Veritatem nova-
rum nihil allatum inibi, nihil promissum. Quare illinc disci-
dimus, lectionem hujus libelli, cuicumque libuerit, permittentes.

RITI E COSTUMI DEGLI EBREI, &c.

h. e.

**RITUS ET CONSUETUDINES EBRÆO-
rum**, confutati a D. PAULO MEDICI, Sacerdote
Florentino, cum accessione Epistolæ unius in hac
editione ad universos Judeos, compositæ a NICOLAO
STRATTA, olim Rabino, & postea Catholico-Roma-
no, in quibus e testimoniis Scriptorum Ebraicæ rei pe-
ritissimorum comprobatur, adventum Messie Jesu Chri-
sti, redemptoris nostri, jam accidisse, nec minus incarna-
tionem ejus in ventre purissimo Mariæ Virginis
effectui fuisse datam.

Madridi, typis Lucæ Antonii de Bedmar, 1737, 8.

Alph. 1 plæg. 3.

Magna hujus libri pars *Leoni Mutinensi*, Rabino, fuit oppo-
sita. Capite primo exponitur institutum & scopus: se-
cundo ortus & nativitas Ebræorum: tertio ritus circumcisionis:
quarto ritus primogenitis proprii: quinto educatio & institutio
Ebræorum: sexto de Talmude commentatio: septimo ritus
creandi Rabbinos, eorumque autoritas: octavo tractatur de Sy-
nagoga, oratoriis ac domibus Ebræorum: nono de Ebræorum
sacerdotibus & Levitis: decimo de vestibus Ebræorum, in Syna-
goga, & domi indui solitis: undecimo disseritur de eorundem
pre-

precibus, ac ad eas preparatione: *duodecimo* de commerciis ac studiis Judaeorum: *decimo tertio* de mensa eorum: *decimo quarto* de somniis: *decimo quinto* de juramentis, votis, eorumque dissolutionibus: *decimo sexto* de eorum confessionibus: *decimo septimo* de jeuniis ac poenitentiae generibus: *decimo octavo* de Sabbato: *undevicesimo* de anno & mense, ac novilunio: *vicesimo* de solemnitate & Pascha festo: *21* de Pentecosta: *22* de auspiciis anni incun-
tis: *23* de expiationis festo: *24* de festo tabernaculorum: *25* de exceniorum festo: *26* de festo Purim: *27* de sponsaliis, matrimonio, & menstruo: *28* de repudio & divorcio: *29* de discauceandi ritu, & jure Leviratus: *30* de infirmitate, morte, sepultura, & luctu Ebraeorum: *31* de opinione Judaeorum, quantum ad infernum, demones, paradysum, & angelos, attinet; *Capite 32* recensentur opiniones Judaeorum de Messia; cumque jam venisse evincitur *pag. 121 seq;* *33* de afflictionibus, quibus premitur Synagoga in poenam repudiati Messiae, de obstinatione, caecitate, & odio, quibus Judaei affluunt adversus Christianam, speciatim contra Judaeum ad Christianam doctrinam recens conversum. Producentur ubique testimonia e sacris literis. Refelluntur deinde ea, quae ex Talmudicis doctrinis afferri solent, sacris literis repugnantia, ita tamen, ut fontes non excitentur, nisi rarius. Inprimis male Autorem id habet, quod Doctores Judaici respuant enumerationem singulorum peccatorum, ac confessionem Pontificiorum sacramentalem. Intertextur varia, genti Judaicae emendandae accommodata, quae ex doctrinis Romano-Catholicis sunt desumpta. Non inficiamur, dari libellos hoc meliores & solidiores. Eis autem neophytis, qui ad gremium ecclesiae Romanae videntur adducendi, hoc Opusculum praecipue fuit destinatum.

ELOGIUM JO. REINHARDI RUSII,

Doctōris Theologi Jenensis.

Rara hodie est linguarum pariter ac antiquitatum Orientalis felicitas, & non nisi apud paucissimos invenienda,

si pretium ipsis aliquod statui, & coli haudignava illas opera, videmus. Ea enim est ævi nostri corruptissima indoles, ut, quos maxime decebat, illud literarum genus indefesso studio familiarē sibi reddere, ne illotis manibus in sanctioris disciplinae adyta irruerent, in alia prorsus omnia, quam in hæc sacra, non sine voluptate concedere cernas, atque odio tantum non vehementiori prosequi, ne dicamus, fastidio sæpe prorsus habere. Quæ cum ita sint, duplici omnino triplicique honore digni merito habendi sunt, qui pessimam hanc studiorum & veræ eruditionis pestem non solum multo studio evitarunt ipsi, sui que habentes rationem, addiscendis linguarum sacrarum doctrinis laudabilem operam navarunt, verum etiam in iisdem existerunt quamplurimis aliis solertes doctores atque felicissimi magistri. Digni proinde, si qui aliis, quorum conservetur etiam post fata honestissima memoria, posterique commendetur jure virtutis imitandæ exemplum. Postulat illud ipsum suo quasi jure officium a nobis recordatio *Joannis Reinhardi Rusii*, Doctoris Theologi, & Professoris Ordinarii in Academia Salana, Viri in tantum laudandi, in quantum & tenax purioris doctrinæ studium, & vassa cælestis humanæque sapientiæ cognitio, & bene mendi de re literaria academicaque voluntas, commendari deberent, qui, cum imprimis de sacrarum & orientalium linguarum studiis mirifice fuerit promeritus, vel ideo solum copiosa vitæ laudumque suarum enarratione nobis videtur esse cohonestandus. Ortu ille suo illustravit Rodanbergam Nassioeorum, situm propter Usingam pagum, A. 1679 d. 24 Febr. natus patre *Joanne Philippo Rusio*, ludi tum moderatore, postea doctore Lycei Usingensis publico, deque literis & ingenio optime merito, matre vero *Catharina Hedwigia*, *Henrici Eberhardi*, Pastoris Grævenwisbacensis, Ecclesiarum Usingensium Inspectoris, filia, cuncta sui sexus decora cultis complexa moribus, parentibus optans, quorum præstitam in educando operam, fidem, atque industriam, observans, quæta potuit, maxima coluit, & nunquam non prædicavit. Provida horum parentum suorum cura non modo d. 2 Martii lavacro Baptismi sacro

sanctus, & optimi patris opera, prima Christianae bonarumque literarum fundamenta edoctus, sed etiam divinis auspiciis ad futuros literarum usus, quibus haud ineptam fore pueri indolem non vana spe praecipiebant, consecratus, atque A. 1693 scholae *Ufingensi* commendatus fuit. In qua cum doctoribus uteretur fidelissimis aequae ac politoris humanitatis intelligentissimis, *Jo. Mich. Sommero*, huiusque successoribus *Walckero* & *Handelio*, Rectoribus, ita probavit ipsis animi sui alacritatem & industriam constantiam, ut nemo eis fuerit carior, tantumque literis ac moribus profecit, ut post exactum integrum septennium dignissimus a parente non minus, quam patronis, judicaretur, qui in Academiam *Giesensem* abiret, ibidemque amplio rem sibi eruditionis copiam compararet. Scriptus igitur *Giesae* A. 1695 die 8 Aprilis in numerum civium est a Rectore *Dillano*, D. & Prof. Medic. celeberrimo, atque tunc sanctioris disciplinae omnis interpretes doctissimos, *Jo. Henr. Majum*, *Jo. Christoph. Bichselium*, *Jo. Reinhardum Hödingerum*, jam inter caelites triumphantes, indefesso studio audivit, tum linguarum Orientis dulcedine, non sine omni, ut apparuit, captus, ducem in iis elegit *Jo. Christoph. Burklinum*, insigni doctrina virtum, atque a tam perito, tantumque fido, studii, quod accuratius excolendum fuerat, magistro ad exquisitiorem literarum Hebraicarum, Chaldaicarum, Syriacarum, Arabicarum, Ethiopicarum, ac Rabbicarum, cognitionem perductus fuit. Factis hinc licet in hoc studiorum genere per duorum annorum & semestris spatium progressionibus satis luculentis, nihilo minus tamen Nostrum maxima cupido incederat, *Danzium* quoque adveniendi, Philologum Jenensem celeberrimum: quod consilium cum A. 1698 perfecisset, normaeque suam d. 6 Maji *Jo. Phil. Slovogro*,] Cto, fascis Academicos tementi, dedisset, non nisi amplissimos fructus cepit ex institutione *Danziana*, quam in evolvendis antiquitatibus Judaicis, oraculis Jesae propheticis, literisque Rabbicis, Arabicis, ac mischnicis, occupatam avidissime excepit, grataque nunquam non recordatione est profecutus. Neque intermisit frequenter

auscultare doctrinas philosophicas, quas *Hobbesius*, *Fren-
 nerus*, *Hambergerus*, viri præstantissimi, exposuerunt, itemque
Buddæum, Theologum incomparabilem, ex annalium vetustate
 memoriam rerum in sanctiori coetu gestarum eruentem,
 avide sectari. Ipse deinceps eruditionis partæ facultatem in
 docendis aliis experturus, sequenti anno 1699 Philosophiæ
 artiumque Magistri insignibus cohonestari se passus est,
 & quo propius ad publicæ salutis metam perveniret, ma-
 gno literarum juvenum concursu frequentes de rebus, ad
 linguarum sacrarum & divinitus inspirati Codicis rite expli-
 candi studia atinentibus, aperuit scholas, quibus, ut in eorum
 numerum, qui Philosophorum ordini adscripti suat, A. 1708
 cooptaretur, merendo effecit. Interea jam terminus instare
 videbatur, quo vitam Academicam deserere, ac ad sacri in ec-
 clesia muneris administrationem accedere, deberet, postquam
 scilicet ab Illustrissimo Comite Hœnloico, *Ludovico Geshfrada*,
 ad suscipiendam Concionatoris aulici, & in Senatu Pfdelbaccen-
 si sacro Assessoris, spartam rite vocatus, & reluctans identidem,
 ab Augustanz Ecclesiæ antistitibus, *Treunero* & *Hardero*,
 monitus ad illum amplectendam fuit, quo etiam *Farrschii*,
 quem per literas Comes rogaverat, hand segnis exhortatio ac-
 cessit; verum tam graves Noster protulit deprecandæ dignitatis
 causas, ut memoratis Theologis facile persuaderet, satius esse
 & consultius, si in Academicorum spatii porro decurreret, &
 studiose juventutis commodis inserviret. Adfuit huic consilio
 Numen propitium ita benigne, ut A. 1712, nihil tale cogitans, in
 Academiam Kiloniensem Linguarum Orientalium ac Theolo-
 giæ Professor Ordinarius desideraretur, quas quo minus acciperet
 partes honorificas, belli pestisque atrocitas, quæ tunc vastabat
 terras Holsaticas, effecit. His itaque rebus perimoti Serenissimi
 Academiz Jenensis Conservatores, anno mox sequenti 1713,
 ipsi Linguarum Orientalium extra ordinem tradendarum pu-
 blicum officium demandarunt, & *Daxie* Theologorum ordi-
 ni adscripto, A. 1715 d. 7 Martii easdem literas ordinariæ do-
 cendi provinciam imposuerunt, cui denique A. 1721 munus
 Græ-

Græcæ Linguae Professoris, quod viri doctissimi *J. Georg. Mülleri* fuerat, addiderunt. Quam Principum indulgentissimorum gratiam cum summa semper animi religione veneretur, atque tam illorum expectationi, quam adolescentium, qui ad ejus recitationes confluebant, desideriis, abundantissime satisfaceret; mactatus posthac ab iisdem Dominis suis est novis identidem beneficiis. Ut enim taceamus, a bene inulto tempore concessam ipsi publica autoritate fuisse facultatem, Theologica docendi, cogitatum serio est post *Danzii* obitum de illò in ordinem Theologorum provehendo; qua in re cum supremi Nurtinæ arbitrio se totum relinqueret, nec ita inulto post, anno scilicet 1729, immatura inopinataque morte decederet immortalis memoriz vir, *Joannes Franciscus Buddens*, unanimi Principum voluntate locum tanti Doctoris ordinarius in ordine Theologico jussus est occupare; quam quidem spartem, impetratis primum A. 1733 summis in Theologia honoribus, bonis avibus suscepit, ac ad vitæ usque finem incredibili modo exornavit. Implevit nimirum *Rufi* omnes ingenui doctoris partes, cumque excellentissima rerum sacrarum notitia floreret, fide insuper non minus dextericæque, quam maxima in docendo perspicuitate, esset commendabilis, tandemque etiam infiniti laboris patientissimus merito mancupandus, copiosissimam quippe, constantem, ac ubique æqualem, industriam per septem sæpe diei horas ostendens, factum inde est, ut bonis omnibus, Principibus maxime, quibus parebat, acceptus nunquam non fuerit, suæque doctrinæ alumnis rerum sacrarum & philologicarum accuratissimus magister existeret, ac ipsos omni sanctioris doctrinæ parte solide imbuerit. Quæ quidem re ut magnam sibi nominis existimationem conciliavit, ita famam quoque illi pepererunt scripta non multa quidem, at rerum maximi momenti, varizque & excellentis eruditionis apparatu confecta, breviter hic etiam a nobis recensenda. Scilicet *Disputationes*, quas vocant, ipse conscripsit *de Somnio professorum profecti duas*, A. 1701; *de usu lingue Syriacæ*, A. 1702; *de usu accentuationis Hebraicæ*, A. 1703; *an Zacharias, Joannis Bapt.*

pator, fuerit summus Pontifex, A. 1708; de lapidatione Stephani, A. 1709; de harmonia vite Davidis, A. 1710; de serpente seductore, non naturali, sed solo Diabolo, A. 1712; de scepro a Juda ablati, ad Genes. XLIX; de vario Mosis in montem Sinai adscensu, A. 1716; de evocatione Abrahami ex Ur, A. 1718; de Messia, ad Gen. XLIX, 10; A. 1719; de LXX hebdomadibus Danielis, A. 1720; & Introductionem in N. Testamentum generalem, cujus prima Pars pro gradu Doctoris Theologiae, & secunda pro loco in ordine Theologico obtinendo, A. 1733 prodit. Moderante vero Russo in cathedram productæ sunt aliorum Incurrationes: de veris sinceri sectatoris Christi requisitis; ad Matth. XVI, 24, A. 1733; de Judæa rebus gestis & miraculis Christi clara, anno eod. & de studio martyrii in ecclesia primitiva, A. 1737. Programmata Decanus Collegii Philosophici vulgavit: de promissione Davidica, 2 Sam. VII, 14, & 1 Paralipom. XVII, Germ. XVIII, 19; de solo Messia intelligenda; de Magis non Judæis ad Matth. II, contra Hardium; de Circumcisione a gentibus ad Judæos non derivata, contra Tolandum; de Judæis ab Ægyptiis non prognatis, contra eundem; de anniversaria natiuitatis Joannæ festiuitate; atque hinc dependente reliquorum festorum tempore legitimo; & IV insuper Programmatibus Jac. Perizonii sententiam, Israëlitas annos 430 in Ægypto commemoratos esse, oppugnavit, ostendens, non nisi 210 annos istam peregrinationem durasse. Ordinis etiam Theologici nomine publicavit Programmata, quæ inscripta sunt: Jesus Davidis filius ex ultimis verbis Davidis, 2 Sam. XXIII, 1-8, A. 1733; Bitamius vates Evangelicus ex Num. XXIV, 15-19, A. 1734; Breves in Pentateuchum Merabeimensem depravatum structura, & præcipuorum quorundam locorum de Messia vindicia, A. 1735; Spes Israël Messias Gen. XLIX, 18, A. 1736; Christus gloria templi posterioris major, quam fuerat prioris, Hagg. II, 9, A. 1737. Hæc certe omnia ætatem ferent, nomenque Russi post fata etiam illustant; at maximam omnino celebritatem consecutus est scripto exânio Harmonia Evangelica opere, quæ tribus Voluminibus distincta, A. 1727 & 1728, &

pro-

prodiit; cumque in hac multa ad defendendas, quas de descensu Christi ad inferos, de peccato in Spiritum S. & de Sabbathi morali ratione fovebat peculiare opinioniones, attulerit, consultum tamen duxit, scripta singulari *Digressione Apologetica* suam de descensu Christi ad inferos sententiam ita repetere, ut satisfaceret dubiis *Smiltingii*, *Lissei*, reliquorum, quæ mota ipsi hac de re fuerant; quæ etiam A. 1731, 8. lucem publicam adspexit. Tandem quoque *Præfationibus* suis aliorum non petiit non rogatus libellos exornare, id quod factum est in nova editione *Explicationis Epistolæ Pauli ad Ephesios*, autore *D. Mann. Hannekenio* conscriptæ, ac a Viro Cl. *Laur. Reimbarde* curatæ, A. 1723, 4, & in fronte *des Heylsamten Beytrages zu der Evangelischen Lehre von der allgemeinen Gnade Gottes*, 1734, 8. Multipliciter igitur ratione Noster Academicæ profuit docendo æque ac scribendo; at non tacenda sunt alia quoque commoda, quæ eodem autore in eandem redundarunt. Coercendi nimirum severiori Principum legæ videbantur cives, qui legitime docentes præmio doctrinæ ingrati defraudarunt, cui laudabili instituto cum præfectus *Rufinus* esset, summa usque ad extremum vitæ tempus dexteritate munus hoc administravit, ita, ut molestias, quotidie inde absorbendas, etiam cum valetudinis detrimento haud curaverit. Ad civitatis vero Academicæ gubernaculum sedens, quod tribus vicibus administravit, maximam inprimis laudem, omniumque honorum pluvium, consecutus est, cum foedissimum illud perniciosæ nationum confensionis monstrum, remotis impedimentis omnibus, penitus exstingueret, cuius facti nec grata immemor erit posteritas. Ceterum & matrimonio prius A. 1715 d. 5 Maji junctus virgini ornatissimæ, *Joanna Mariæ Probstia*, *Christiani Chemnitzii*, Theologi quondam celeberrimi, nepti, quinque ex illa liberos suscepit, ex quibus hodie filie *Christiana Sophia* & *Sophia Hedwigia* sunt superstites, virgines castissimæ, omnibusque suis sexus virtutibus commendabiles. Orbatus vero dulcissima conjuge, A. 1723 d. 11 Maji, novum foedus inivit cum virgine lectissima, *Susanna Maria Judelia, Fertschii*, insignis olim Theologi, privigna, vidua nunc moerulissima, quæ felici parte enixa est filium unicam, *Bernhard. Christianum*, eleganti ingenio præditum, ac magna quævis promittentem, &

filias

filiam Fridericam Louifam, & Joannam Mariam Amaliam, maternæ laudis imaginem sedato vitæ genere exprimentes, & Parenti optimo acerbe illachrymantes. Hæc igitur fata sunt ac vitæ ratio Viri nunquam sine laude nominandi, in quo provida Numinis cura adeo benignam sese exhibuit ac admirandam, ut cum a pauperrima vitæ ratione, ad quam per ignes adactus fuit, summum ad honoris fastigium evexerit, pristinamque inopiam facultatibus non infimis compensaverit. Hanc vero Dei erga se benignitatem devotus semper coluit, atque miratus est; nec suos tantum, verum alios etiam, suo exemplo, eidem ut confiderent, jugiter hortatus fuit; & in hac quoque moribundus plane acquievit. Etenim, cum debilitatem corporis, quam ex laborum multitudine variisque aliis incommodis contraxerat, inde a multo temporis spatio augeri per varia symptomata sentiret, & percussis penitus viribus, lecto tandem affixus teneretur, terminum inunire ratus, ad beatam sese analysin pie sanctoque composuit, atque sic tandem sacri viatici usu refectus, tam solatio e divinis fontibus hausto probe confirmatus, pie placideque obtormivit d. 18 April. hora post meridiem tertia, integrisque sensibus inter preces. atque lachrymas suorum ad æternam vitam migravit. De reliquo, virtutes beate defuncti quod attinet, magnis utique ipsum fuisse conspicuum, dicendum est. Ut enim familiam prudentia & cura rexit paterna; ita aliorum animos sibi conciliavit prisca exempli candore. In dicendis sententiis fuit ingenuus, ab artibus simulandi alienus, propositio sanctus, minime arrogans, sorte sua contentus, gravis nemini. In calamitatibus, quibus subinde premebatur, fortiter stetit, nec vestigio recessit, Deo, ubi suis diffideret rebus, egregie confusus. Literarum studiosis, fortuna miseris, nec tamen perditis voluntate, operam & studium indefessus navavit; sique curis angrentur, nec animi ægritudinem dissimulare possent, suum sæpe exemplum proposuit. Itaque laudabilis doctor longiori utique vita dignus videbatur, quam & parentum exempla spondebant, qui ambo septuagenariis majores fato functi sunt. Verum in Numinis voluntate acquiescendum est, quæ annos nondum sexaginta natum vita decedere iussit. Id unum ergo concessum est reipublicæ literariæ civibus, ut dolcant Virum non intermorituræ memoriæ tam inopinato rebus humanis ereptum, pioque defuncti manes digno, ut par est, cultu nunquam non prosequantur.

AD

NOVA ACTA
ERUDITORUM,*Quae Lipsiae publicantur,*
SUPPLEMENTA.*Tomi III Sectio IX.*

**HUMFREDI LLWYD, ARMIGERI, BRITANNICAE Descriptionis Commentariolum; nec non de Mona Insula, & Britannica Arce, sive Armamentario Romano, Disceptatio Epistolares. Accedunt *Æra Cambro-Britannica.* Accurante MOSE GUILIELMIO,
A. M. R. S. Soc.**

Londini, typis Guilielmi Bowyer, 1731, 4.

Alph. 1 plag. 1, cum una Mappula Geographica.

Sero ad præstantissimum hoc Opus, orbi literato prodendum, accedimus, quia, symbolis amicorum expressus forma publica, sero ad nos fuit allatus. Ipse *Thoma Pèllet*, Medicinæ Doctori, inscriptus est, quo hortatore carceribus preli promte emerfit. *Llwydus* rem antiquariam optime calluit, & *Camdeno*, qui ipsum prædicavit eo nomine, prætulit faciem. Ob medicinam, quam feliciter faciebat, in familiam Illustrissimi Principis, Comitæ Arundeliæ, adscitus est, apud quem quinque & decem annos mansit. Colonia Agrippinæ rudè habitu Commentariolum hoc olim exiit typis expressum. Editor enim Anglica & Wallicæ vocabula ignoravit. Disceptationem epistolarem fortunatio manserat editio, ab ipso *Ortelio*.

llo Antwerpiae A. 1570, & denique a *Prifco*, Anglo, Londini A. 1573 curata ac edita. Accessit nunc exiguae molis Chronicon, incerto Autore 400 plus minus retro annis scriptum, ac nunc demum publici juris factum. Ex Britannico in Angliam sermonem illud transfudit D. *Robertus Vaughanus de Harward* apud Merionenses. Notis idem illustravit usque ad A. 811 Editor translationem hinc inde supplevit, Notas adauxit, & utrasque quodammodo latinitate donavit. Sed ad rem. Britanniam veteres Britanni dixerunt *Prydain*. *Pryd* his *ferma* est & pulchritudo; *Cain* candidum, adeo, ut *Prydain* notet candidam seu excellentem formam. *Brutus*, Troja relicta, in Britanniam utique appulit, quae olim divisa fuit in *Lloegriam*, *Albaniam*, & *Cambriam*. Primam vocant universi Angliam. *Armorica*, id est, *transmarina*, a Britannis sub *Maximo* tyranno fuit occupata. Saxones ante *Hongistum* & *Horstum* Anglos jam facere graves. Britanni primos Anglos vocant *Seison*, hoc est, Saxones. *Llwydus*, Anglos a sede seu castello *Engern* ita vocatos, putat. At Engel-Saxones inter Eideram & Albim quaerendi. Portum Gesforiacum credit sese in Bononia Picardiae invenisse. Iccium portum habet pro *Calcio*, quasi Calitium fuisset id dictum. In Cartio olim tres famosi portus, *Doris* seu Dover, *Rutupis*, id est, Reptacester prope Sandwicum, & *Lemanis*, id est, locus ad fluvium Rother, exstiterunt. Attrebatum urbs *Caeva*, nunc Wallingford, dicitur. *Cunetionem* nunc Marlborough vocant. *Trifantonis* est Suthampton, *Caer peris* Portchester. Anglis haec enucleatio indubie est longe gratissima. Autor certe historica immiscuit, Britannicae linguae peritiam adhibuit, scripta veterum in numerato habuit, *Ptolemaeum* & *Antonini Itinerarium* illustravit. *Christophorus Cellarius* utinam ex hoc Britanno bibisset, ac *Camdenum* evolvisset! Quid enim juvat nomina vetera legere, ac nova ignorare, in libellis Geographicis vulvendis?

Johann Heinrich Falckensteins Thüringische Chronick x.
h. e.

JOANNIS HENRICI DE FALCKENSTEIN,
Marchion. Brandenburg. Onolsbac. Consil. Aul. ac
in

in præsens Oratoris residentis Erfurti, Regiæ Societatis Berolinensi adscripti, Chronicon Thuringicum, seu perfecta ætatis præcæ, mediæ, novæque, de Thuringicis rebus Historia, a Merovingicis inde Regibus usque ad obitum Landgravii Henrici Rasponis deducta, exposita ex Diplomatis probatisque Historicis.

Libri II Pars I.

Erfurti, impensis Joannis Wilhelmi Ritschelii, 1738, 4.

Alph. 4.

Partem Libri hujus secundi primam, hoc Tomo comprehensam, Dociss. Autor Domino Anselmo Francisco Ernesto Libero Baroni de Warberg, Capitulum cathedralium Moguntiz, Treviris, ac Spiris, Præposito, Choroepiscopo, ac Capitulari, Confiliario Archiepiscopi Moguntini intimo, ejusque Erfurti ac territorii adjacentis Præfidi, consecravit. *Sectione prima* enumeravit res Thuringicas, sub Regibus Francorum Merovingicis gestas. *Secunda* exposuit de rebus, Carolingidarum regno stantæ, effectui datis. Dissertit nominationem de *Pipini* stirpe, quam ab *Arnulpho* inchoat, de *Pipino*, Rege Gallorum & Thuringorum, de *Carolo Magno*, quem *Vargutz* in utero conceptum fuisse negat, ratus, *terram conceptionis* esse idem ac regionem, certis terminis septisque & fossis comprehensam seu conceptam. Monachus S. Galli Aquisgranum vocavit *Caroli Magni genitale solum*. Applausit *Joannes Georgius Eccardus*. Sed Noster assensum suspendit suum, silentio, quod *Eginbartus* adhibuit, sese involvens. De quatuor judiciis provincialibus Thuringicis copiose satis disserit, sed ita, ut haud affirmet, ea ortum ex decreto *Caroli Magni* traxisse. *Legendam S. Bonifacii* variis scelere erroribus historicis, luculente docet, quippe quæ demum post A. 1344 in literas fuit redacta. *Carolus Magnus* de mercatoribus, cum mercibus ad urbem *Erfisurt* seu Erfurti progressis, jam memoravit, eisquæ præesse voluit *Madalgandum*. Nec omnittendum est, Autorem de familia augusta, & Merovingica & Carolingidarum, de vetustis Franconiz Marchionibus, Ducibusque

Pag. 110.

118.

119.

120.

127 seq.

135.

138.

busque ac Comitibus Thuringiæ, nec non de maioribus *Ludovici Barbat*, Thuringorum Hassorumque Comitibus, genealogicas protulisse tabulas. Testimonia Historicorum, quibus Genealogiam Carolingicam exposuit ac illustravit, ex Cel. *Joannis Davidis Kaleri* Exercitationibus, aut ex communibus cum hoc haufit Commentariorum fontibus. Inficiari vero haud lubet, demonstrationes historicas *Kaleri* esse pleniores & fusiores. Jus Germanicæ publicum a *Ludovico Germanico* Autor inchoandum esse monet. Diploma illud, quo *Ludovicus*, hic A. 874 *Abbati Fuldensi Sigebardo decimas fidelium per Thuringiam, aliasque plures provincias, adjudicasse ac confirmasse* perhibetur, *Schannatus* in *Diœcesi Fuldensi* pag. 229 vindicare fuit conatus, Noster vero, haud secus ac *Joannes Georgius Eccardus Tom. II rer. Francic. pag. 590 seq.*, illud esse minus genuinum, arbitratur. Diploma *Ludovici II*, seu Saxonici, quo *Cœnobii Gandershemensis virginibus* hic *Tenstadium* ac *Erieb*, villas Thuringiæ, dicitur donasse ac concessisse, exhibet minus recte a *Bodone* descriptum. Ex ipsa primi fontis origine illud a præstantissimo *Jo. Christ. Harenbergio* fuit cum orbe erudito communicatum in *Historia Gandershem. Diplom. pag. 548 seq.* Ipse eam *Jo. Georg. Eccardo* credit, hoc A. 877 d. 7 Cal. Febr. datum Diploma esse primum una cum alio quodam *Gandershemensis* Diplomate, ad eandem diem dato, quod certam incarnationis Christi xram genuine præferat. Ii autem, qui tria Diplomata *Gandershemensis* coram inspexerunt, censent, ea esse minus genuina, siquidem singula eorum inter sese differant *Ludovici* sigilla, ac atramento nigro unum, quo imperialis immunitas & exentio a potestate Ducum continetur, sit perscriptum, quo ætas illa caruerit. Nostrum non est, hisce litibus immorari. *Wulfberium* vero vocari in eis illum, qui *Wulfstardus* erat vocandus, extra controversiam est positum. *Popponis*, Thuringiæ Ducis, progeniem genusque Noster accurate pertractat, filium *J. G. Escardi* crebro sequens. Quæ utique est causa, cur *Comitem Burchardum*, cui Ducatus Thuringiæ commissus fuit a Rege *Arnulfo*, existimet appellatum fuisse *Bucconem* & *Buzicum*, ac ab hoc genus Electorale Saxonicum deducat.

Quo

Quo autem parente *Oda*, *Arnulfi* illius uxor, fuerit progenita, haud determinat, licet *Eccardus* eam censuerit esse sororem *Liutpoldi*, Bavarorum Ducis. *B. G. Stravins*, beatae memoriae, Pag. 207.
 eam pro *Theodanis*, Bavarum Ducis, filia habuit, facile in hoc momento refellendus. *Sectionis secundae Pars prima* Prænobiliſſi Autor expoſuit de Carolingidis, præcipue de *Carolo Magno*, de *Ludovico Pio*, de *Ludovico Germanico*, de *Ludovico juniori*, 216.
 de *Carolo Cæſſo*, de *Arnulfo*, de *Ludovico Infante*. Hiſce adiungit Thuringiæ Duces, *Tachulſum*, Sorabici littoris Marchionem, *Ratolſum*, *Popponem*, *Conradum*, *Burchar dum*. *Pars ſecunda* commentatur de initiis Chriſtianiæ doctrinæ in Thuringia, ante *Kittanum* vel ignotis, vel admodum rudibus, & de *Bonifacio*, primo Thuringorum doctore & Apoſtolo. *Sagittarium* & *Pfefferhornium*, ſecus arbitratos, ſolide refutat. Deam Thuringorum, 223 ſeq.
Dianam, olim geſtaſſe *Hilda* & *Holla* nomen, cum *Jo. Georg. Eccardo* credit. Diſſerit deinde de *S. Kittano*, Hiberno, Epilcopo regionario, ejuſque miſera, quam *Gailana*, *Gozberti* uxor, ei inferendam curavit, nece: de *S. Willibrordo*, ac copioſiſſimè 225.
 omnium de *S. Bonifacio*, quem adverſus *Casparem Sagittarium* ſibi putavit eſſe defendendum. *Bonifacii*, qui olim dictus fuit *Winfridus*, patrem fuiſſe *Ophonem*, Angloſaxonum in Britannia Regem, ſororem vero *Wunnam*, *S. Willibaldi* matrem, probabiliſſime oſtendit. Hinc oratio ejuſ ad Archiepiſcopi ſecundi 244.
Moguntini, *S. Lulli*, vitam, reſque ab eo geſtas, deſcribit. Tum diſſerit in *Sectione tertia* de *Riculfo*, Archiepiſcopo tertio, de 288 ſeq.
Haiſtulfo, de *Olgario*, *Rebano*, de quo *J. F. Buddei* exſtat peculiaris libellus, de *Carolo*, *Ludovici Pii* ex *Pipino*, Aquitanorum Rege, nepote, de *Liutberto*, *Sunzone*, ſeu *Sunderoldo*, *Hattene*, *Herigero*, *Hildeberto*, *Fredrico*, *Wilhelmo*, quem Autor ab *Ottone* Thuringia credit donatum, & cui attribuit dignem Archieancellariatus per Germaniam accepti, de *Hanno II*, quem 302.
 a muribus conſumtum fuiſſe pernegat, de *Raperto*, de *Willegiſo*, 323.
 non *Schöningæ*, ſed ex *Sconinghen* prope Uſlarum, ac in tractu diſtante aliquot miliaribus a *Gotinga*, orto, de *Erckenboldo*, de *Aribonè*, *Bardons*, *Liutpoldo*, *Sigfrido I*, *Wazilone*, *Ruthardo*, *Adelberto* primo & ſecundo, *Marcalfio*, *Hauriſo I*, 365 ſeq.
Arnuldo, 381 ſeq.

Arnoldo, Conrado I, Lupildo, Sigfrido II, ac Sigfrido III, qui A. 1249 e vita excessit. In Sectionis tertia Pars secunda Autor noster de Marchionibus Thuringiae, in *tertia* autem de Landgraviis ejusdem, ad obitum usque *Henrici Rasponis*, exposuit. Diligentiam, Operi tanto insuntam, ne vituperemus; obstant Autocis merita, obstat lex humanitatis, quam in republica literaria novimus ferre secundas, pietatem primas. Si quid licet emendare vel judicare, id fiet & modeste & more viris honestis conveniente. Desideramus selectiora scriptorum documenta passim. *Joannis Hübneri Quaestiones historicas* passim in subsidium vocatas, fecimus, quibus ne quidem tantum inest fidei, ut tirunculis Historiae commendari mereantur. Archiepiscopus Moguntinus jam Seculo XI atque XII appellari *Electores*, alii mirabuntur, alii indignabuntur. *Ottonem I Wilhelmo*, Archiepiscopo, fratri suo, tradidisse potestatem ac jurisdictionem per omnem Thuringiam & Hassiam, Vicedominos Moguntiarum existisse Thuringiae Comites ac Landgravios, Autor reus velisque it demonstratum, nec dissentientium vel distinguentium argumenta recenset. Optandum sane fuisset, ut major Diplomatum copia in manus ejus convolasset. Paucula enim de ineditorum penu exprorsit. Ad *Ludovicum VI* ex nostra supellectile duo addemus momenta historica. Primum est, quod Cœnobio Amelungesborne Diploma dedit, ejusque Abbati, *Godefranco*, super prædio quodam in Siddenmanneshufen, quod Cœnobio illi a quodam libero, videlicet *Ottone de Balimbugen*, & filiis suis, per venditionis jura cesserat. *Henricus, Dei gratia* Praepositus in Heiligenstat, contractum illum *Ottonis* æque confirmavit A. 1245, nec non *Hermannus* advocatus de *Cigenberge* coram castrensibus in *Gemunde* A. 1250, addens, *Bertramum & Florentium* fratres de *Cigenberge* pariter juri suo renuntiasse. Annotamus præterea, *Ludovicum VI* A. 1226 d. 14 Maji Parmæ egisse, ibique testem adfuisse edito Diplomati, quo *Friedericus II* Imperator denuo Cœnobium Valkumbrosanz ecclesiaz & Cœnobiaz ejus congregationis defensione promissa munivit. Vide *Joannis Lamii Delicias Eruditorum*, de quibus proxime dicemus, P. II. pag. 254. Videtur ipse nobis præterea Chronico Gottwicensi plus justo induxisse,

Pag. 360
109.

413.

dulsiſſe in illis, quæ de tractibus *Loingau & Liſſo*, nec non ficto illo pago *Pakibigan*, inde decerpiſit. *Willigifum*, qui in villa Sconinghen natus erat patre auriga, teſte *Alberico*, vocat filium fabricatoris rotarum ſeu ex Stromingen, ſeu ex Schoneck, ſeu ex Schœninga, ortum. Schœninga, haud procul Helmſtadio ſita, olim vocata fuit *Scaniggi*, *Scaniggen*, *Sebenige*, nunquam Sconingen. Sconingen vero ſupra Viſurgim haud procul Uſlaria dominos quondam habuit Comites Paſſelenses, quibus exſtinctis, dominium illud Ducibus Brunſuico-Luneburgicis ex feudi lego ceſſit. Rotam, inſigne Moguntinum, *Willigifo* antiquiorem, ſuſpicatur. Sed juſtam requirimus & exſpectamus ejus opinioſis demonſtrationem. Doctiſſimus Autor lectorem ad *Reuteſii Hildeſhemiam* remittit, ſcire laborantem, ex quam ſtirpe *Berwardus*, Episcopus Hildeſhemienſis, fuerit procreatus. At *Reuteſus*, exiguæ fidei ſcriptor, a janua aberravit. Patria enim *Berwardi*, exiſtit Hildeneſhemium, uti ex Compendio vitæ *Berwardi* patet. *Tammo*, *Berwardi* frater, ibi fuit Comes, ac paternum caſtellum a Cæſare tenuit. In *Tangmaro* locus eſt corruptus, & Sommerſeburgum a callida manu intruſum. *Erkanbaldus* ipſe videtur fuiſſe originis Hildeneſhemienſis. Ipſe oratione A. 1020 obiit. Nec eſt, quod Autor ſecutus fuerit fidem Diplomatæ Gandereſhemienſis, A. 1621 dati. Id enim eſt fidei ſubleſtæ & ſuppoſitium. Genealogia Comitum Sommerſeburgicorum pag. 588 eſt minus plena. Notandum præterea, Palatinatum Saxoniz anno deſinitum 1180 ad Landgravios Thuringiz perveniſſe. *Albertus*, Sommerſeburgicus Comes, certe A. 1178 adhuc fuit ſuperſtes, uti ex *Henrici Meibomii Chronico* perſpicitur Mariævallenſi. *Friderici II ac III*, Comitum Gotteſceſenſium, titulus ille diductus ac copioſus, qui pag. 588 ſeq. exhibetur, deſtituitur fide Diplomatæ genuinorum. *Egberti H*, Marchionis Thuringiz, Domini Brunſuiceniſis, res tenuius juſto ſunt expoſitæ. Autor exiſtimat, eum fuiſſe a perſonibus inimicis, enectum prope Brunſuicam ad amœnam *Scalicha* in molendino Eſſenbuttel. Sed juxta illud nullus eſt amnis *Scalicha*. *Conradus Boſto*, in rebus *Egberti* fide haud ſatis dignus, molendinum ita appellavit. Prope *Scalicham* ſcâ

Pag. 405
ſeq.

385.

390.

396.

402.

565.

Salicam ad Quedlinburgum ille Marchio fuit luce vitali privatus intra molendinum. Abbatissa enim, *Adelheida*, Quedlinburgo Imperatoris emissarios in turbulentæ inentis virum immitit. *Ludovicum Salium* ab origine ultima Salia seu Franco-nica sic dici videtur probabile, non ex *faliendo*, adeo, ut ii, quorsum se vertant, non habeant, qui Salium interpretantur, *Springer, salientem*. *Hermannum II*, Comitem Winceburgi, 569. fuisse Landgravium Thuringiæ, Noster videtur in dubium revocare. Sed ejus historiam nondum videtur satis excussisse. Res ipsa nequit in dubium revocari. Sed Landgraviatus *Hermanni*, patris filiique, non fuit feudum vexilli seu principale, quali ornatus fuit *Ludovicus Salius*. Ex Sigillis patet differentia. 568. *Lotharii* Comitum, quibus *Hermannus II* Landgraviatus fuit ademptus, non Quedlinburgi, ut Autor scripsit, sed Goslaris, fuerunt celebrata. Sed satis in præsens.

**HISTORIA INTERREGNI NOVISSIMI,
 & Comitiorum, in Prussia Polonica A. 1733 celebratorum, una cum quamplurimis manuscriptis Actis, ad Jus publicum & Historiam Prussie pertinentibus, edita a
 GEORGIO PETRO SCHULTZ, Doctore & Professore Ordin. Gymnasii Thorunienfis.**

Gedani, apud Georgium Marcum Knochium, 1738. 4.

Plag. 12.

Figuris in 23 incisus representantur Comitum ipsa, quibus Episcopus Varmienfis, Præses terrarum Prussiarum ordinarius, præfuit, ac tria numismata, Regis *Augusti II* mortem testata, exhibentur. Liber ipse Reverendissimo Episcopo Luceorienti & Brestensi, supremo Cancellario regni, *Andrea Stanislas Koska*, Comiti in *Zaluskie Zaluski*, inscriptus est ac dedicatus. De reliquo *XLII Sectio* minoribus constat Opusculum, quod Prussiarum illustranda aptum est atque sacrum, quippe in qua exponenda Autor Cl. dudum defudavit, Pietatem ejus in patriam loquuntur hæc jam antea in lucem emissa scripta: *Gelehrter Preussen*, (Prussia erudita,) *Preussischer Todestempel*,

pol. (Prussicum mortis templum,) *Disputationes de Ritu Thuronensi chiroibecas electis iudicibus tradendi in curia*, ac de *Aqua sanguinea Marienburgensi*, ac alii libelli. Libri, de quo differimus, potiora capita ita sunt comparata, ut ea frustra in *Hartknobio*, *Lengnichio*, *Bohemia*, alibique, quæras. Reperimus ea summam, quæ ad naturam & momenta Comitiorum Prussicæ Polonicæ faciunt. Priusquam omnes terrarum Prussicæ Ordines coeunt in unum, conventus minores, iique particulares, præcedunt (*particulare Landtage*) in quovis Palatinatu, ut nobilitas Nuntios suos ad conventum eligere generalem, iis mandata dare, ac de propositione regia, quæ cum illis communicatur, nec non de propriis ac singularibus suis iuribus ac querelis inter sese conferre, possit. Concilia hæc minora coguntur *Kowalewæ* in Palatinatu Culmensi, in Palatinatu Marienburgensi *Stunæ*, *Starogardicæ* in Palatinatu Pomeranicæ seu Pomerellæ. Minorem conventum *Starogardicensem* præcedunt conventicula in tractibus *Dirsovienfi*, *Mirachoviensi*, & *Pucensi*. Amplissimus enim est huic Palatinatui ambitus. Si conventus *Suecensis* solus disiectus fuerit ac ruptus, ceteri vero subsisterint, nullus celebrari potest conventus generalis, id quod de reliquis conventibus minoribus, si forte ii dissilierint, dici non potest. Conventicula hæc in tractu *Starogardiensi* circa finem *Seculi XVI Ludovico Mortangio* Palatino origines suas debuisse, Actis publicis commemoratum legimus. Conventus generales olim vel ordinarios, vel extraordinarios, existisse, inter omnes constat. Illi A. 1652 desiere; hi ad nostram usque ætatem usu recepti persistunt, & dividuntur in antecomitiales & postcomitiales. In annum 1568. incidit primus conventus, ante Comitiam celebrari solitus. Ad A. 1570 referendus est primus conventus, post Comitiam frequentari solitus. Tempore interregni ante Comitiam conventionis uterque conjungitur, non separatur. Ætate nostra Conventus Polonorum sunt vel ordinarii (id est, ante & post-Comitiales,) vel extraordinarii, ex voluntate Regis vel provincicæ, pro salute publica, pendentes. Comitiam in Prussia Polonica agitantur alternis vicibus *Marienburgi* ac *Graudentii*, quemadmodum A. 1538 & 1687 lege publica fuit constitutum. Adjungit Cl. Autor seriem ejusmodi Comitiorum, quæ ab

- A. 1601 usque ad 1733 in Prussia Polonica fuerunt celebrata: Id
 vero memoratu dignum, quod hodie, si modo unus excefferit
 Pag. 4 seq. conventu contradicendo, ea, quæ ab Ordinibus bene ac sapien-
 ter fuerunt decreta, reddantur irrita, & conventus rumpatur.
 Si vero vel non omnes vel nulli Legatorum e terris diversis
 (Landbothen) seu Palatinatibus illis tribus accesserint, ne qui-
 dem inchoantur Comitia. Locus Concilii est Mariæburgi &
 Graudentii vel curia, vel templum, vel alius pro Ordinum arbi-
 trio. Ritum, quo Rex conventum generalem indicit, facile
 animo licet exprimere. Ut initium fieri possit conventus ge-
 neralis, Legatus regius, Consiliarius quidam, ac Nuntii ex
 8. singulis Palatinatibus terrestres, præsto sint, est necessum. De
 Præside, Consiliariis juratis, Senatoribus, Nuntiis, quos vocant
 terrestres, de considendi ratione & ordine, oratione Præsidis,
 Legato regio, electione Mareschalci, aliisque capitibus, docte
 differit Autor. De interregnis Poloniae egerunt *Hartknochius*
 & *Babmius*. Posterior fere nihil de iis rebus, quæ tum in
 Prussia & aguntur & agenda sunt, exposuit. Prior distinxit
 interregna in majora & minora, quæ distinctio Nostro videtur
 profus, incommoda. Judicia, quæ soli Nobiles possunt exerce-
 re, interregni tempore cessant. In civitatibus vero majoribus
 minoribusque vigent tum capitalia, tum civilia, judicia, ita ta-
 men, ut a magistratu ad alium quemvis provocare haud liceat,
 ne quidem ad Regem eligendum. Ecclesiasticæ tum continu-
 antur actiones, atque pro ratione Consistoriorum provocari
 tum potest vel ad Polonorum Primate, vel ad Nuntium Apo-
 stolicum, vel ad Pontificis Maximi Legatum. Ne vero extra ci-
 vitates nullus tum peragendo juri relinquatur locus, *judicia ca-*
 12. *pturalia* sunt inventa in Polonia, & per Prussiam sponte rece-
 pta. De eis copiose exponit Autor, ac *Laudum judiciorum*
interregni inserit. In civitatibus majoribus, absente Burggra-
 vio regio, nulli rei vel damnati ad supplicium trahi possunt ca-
 16. pitale. Inprimis illud est commemorabile, in interregno intra
 conventus Prussiae neminem a Primatè ejusque Consiliariis ab-
 17. legatum comparere, siquidem Prussi A. 1454 sese non Reipu-
 blicæ, sed Regi, Polonorum desiderare. Solos Reges, *Sigis-*
 20. *mundum III* & *Augustum II*, defunctos esse in loco, ubi fuerant
 electi,

electi, Autor notatu dignum iudicavit. Subjungit Consulta Senatorum & Nobilitatis Prussiz, seu Lauda, adhuc inedita, fructus interregni A. 1733. Ex quibus in medium prolatis intelligitur, Prussos sibi tunc temporis nonnulla jura antiqua, & generalia & specialia, vindicasse, Protestantes vero ibi melioris conditionis haud fuisse factos, licet eis jura antiqua ipsi Prussi, Pontificiz cultus divini rationis participes, asserere haud dubitassent. Porro cum Lectore communicat Autor *Introductionem*, quam vocant, *Nuntiorum Prussicorum ad Comitia convocationis regni ante electionem*. Excipit eam *Oratio funebris*, qua obitum Augusti II Rector Gymnasii Elbingensis & Professor, *Christianus Jacobus Koisch*, est prosecutus. Additur Iesus lugubris *Georgii Danielis Seyleri*, Conrectoris Gymnasii Elbingensis, egregia oratione expressus. Subjunguntur tandem momenta solennitatis, quz, cum Thorunii *Augusto III*, Regi novo, A. 1735 d. 19 Sept. sacramenta, fidelitatis testimonia, nuncuparentur, ibidem effectui data fuerunt. Accedunt tres *Orationes*, una Legati regii, ea occasione pronuntiata: secunda Syndici gratulatoria de adventu Legati in hospitium: & tertia Syndici responsoria ad Legati Orationem solennem in curia. Nostrium est, Cl. Autorem ob diligentiam pulchre recteque collocatam suis laudibus ornare, eumque ad patriam porro decorandam exhortari.

Pag. 28 seq.

48.

49 seq.

59 seq.

80 seq.

84.

Rudolph Friedrich Telgmanns Einleitung zur Historie der
Nömischen Rechts-Gelahrheit, &c.

h. e.

RUDOLPHI FRIDERICI TELGMANNI,
Secretarii Civitatis Neo-Hannoveranz, Introductio in
Historiam Jurisprudentiæ Romanæ. Editio secunda,
aucta multum & emendata.

Gottingz, apud Christian. Henr. Cunonem, 1736, 8.

Alph. 1 plag. 147.

Magnus eorum numerus, qui in componenda Juris Romani
Historia laudabile studium posuerunt, tantum abest, ut ab-
sterrere potuerit Clarissimum Autorem ab ejusmodi labore denuo

Ddd 2

fufci-

fuscipiendo, ut, distractis primæ editionis exemplis, unde, non in-
 jucundas accidisse harum deliciarum amatoribus lucubrationes
 suas, coniecit, de adornanda altera, inter ipsas negotiorum
 Ærensiarum curas, inierit consilium, atque Introductionem
 suam, vigiliis secundis emendatam hinc inde & insigniter au-
 ctam, prelo iterum submiserit. Nec displicebit, opinamur,
 doctissimi Viri de antiquo Jure bene merendi studium iis, qui,
 unde orta sit Jurisprudentia Romana, quænam experta fuerit
 fata præcis pariter ac recentioribus temporibus, qui fuerint, &
 quando vixerint, Jcti, quorum in Digestis Fragmenta super-
 sunt, & alia hujus generis multa, discendi intelligendique cupi-
 ditate ardent. Adiit enim fontes ubique fere limpidissimos, ac
 præstantissimos ejusdem argumenti Scriptores consuluit, &, quæ
 illi copiosius tradiderunt, in concinnum quasi compendium
 quoddam redegit, ordinis simul, qui librum quemque mirifice
 commendat, studiosissimus. Illud interim monendum cense-
 mus merito, inveniri quædam in hæc Juris Romani Historia,
 quæ judicii non accurate satis interpositi suspicionem præbebunt
 quamplurimis; eamque ob causam proferendis a nobis speci-
 minibus addemus, ubi necessarium videbitur, qualemcunque
 sententiam nostram, ne tironibus in Jurisprudentia, qui ad hæc
 libri lectionem parum præparato animo accedunt, officiant
 hæc magis, quam profint. Ante autem, quam id fiat, totius
 Opusculi *αναγχασιαν* quandam præmittemus. In Prolego-
 menis de insigni, quam Juris Romani Historia affert, utilitate
 disseritur. Tum Capite I de *prima Jurisprudentia Romana*
origine exposuit, eoque ad finem perducto, certas sibi Pæsi-
 dos, seu terminos, formavit Autor. Scilicet Capitis II Periodus I
de origine, progressu, & conditione, Juris Romani sub Regibus
 agit; Capitis III Periodus II *ejusdem faciem sub Consulibus*;
 Capitis IV Periodus III *post ejectos Reges, & tempore Dictato-*
ris Romani, uti & Capitis V Periodus IV *atate Tribunorum*
plebis, delineat. Capitis VI Periodus V *de ortu Legum XII Ta-*
bularum, & de conditione Juris Romani sub Decemviris, inscribi-
 tur. Capitis VII Periodus VI *statum ejusdem Juris sub Prætori-*
bus; & Capitis VIII Periodus VII *sub Edilibus*, ante oculos nobis
 ponit.

ponit. Capitis IX Periodus VIII *conditionem & progressum Juris Romani sub Imperatoribus paganis* tradit; IX vero & ultimam Periodum conficiunt Caput X, *de conditione Juris Romani atque progressu sub Imperatoribus Christianis*; Caput XI *de reformatione Juris a Justiniano peracta*; Caput XII *de divisione Corporis Juris Romani*; Caput XIII *de erroribus praeceptis in hac reformatione commissis*; Caput XIV *de veris & genuinis causis, quae effecerunt, ut Jus Romanum reciperetur in fora Italia*; Caput XV *de veris causis, quibus permoti Germani Jus Romanum in scholam & forum pro lege introduxerunt*; & tandem Caput XVI, in quo disquiritur, *quousque auctoritas Romani Juris in judiciis Germania hodie extendatur*. Coronidem libro imponit Index, qui res notatu dignas complectitur. Nunc vero, memores promissorum, specimina quaedam, quae legentibus libellum sese obtulerunt, cum Lectoribus communicabimus. Magnam Prolegomenorum partem Autor doctrinae Juris Romani de pactis & contractibus consecravit, utpote quam, obscuram maxime & difficultatibus implicitam, in clariori luce a §. 7 ad 17 collocare, studuit. Memoratis aliorum opinionibus, ex Historia Civilis Jurisprudenz se didicisse proficitur, Praetores eum solum in finem hasce subtilitates forenses civitatis quasi jure donasse, ut via occulta potestatem sibi legislativam acquirerent facillime & retinerent. Vinum, cujus usum *Romulus* interdixerat mulieres, *Ternatum* vocatum fuisse, scribit. Cum vero hoc nullo alio, quam *Temeti*, nomine apud antiquos Auctores occurrat, aut *Clariss. Telgmannus*, aut typographus, quod probabile admodum est, humani quid passi sunt. Recte *Thomasti* sententiam rejicit, parum prudenter fecisse Romanos, quod leges in Rempublicam suam peregrinas attulerint, & rationibus dissentium suum corroborat, subjiciens tamen, larvæ velat loco leges Græcas fuisse magistratui Romano, qua tegerent quodammodo malitiam suam, & in plebem iniquitatem. In repetundarum crimen statuta fuerat *Legibus XII Tabularum* poena capitis, quam duram quidem cum *Favorino* apud *Gellium*, certis vero casibus non injustam, dicit Autor. Majori autem jure legem de jure creditorum in debi-

Pag. 17.

116 seq.

192.

tores,

tores, quæ horum sectionem permiserat, si solvere non possent, ferocis stultæque crudelitatis accusandam esse existunt. Non enim distinguere legem, ait, inter grandem æris summam, & inter parvam; inter debitores ad paupertatem redactos, & inter eos, qui casu fortuito, sine culpa sua, patrimonium perdiderant. Hinc, pergit, nulla plane ratione duram hanc, absurdam, imo plus quam inhumanam, legem esse excusandam, præcipue cum nulla delictum inter & poenam æqualitas reperitur. Non est hujus loci, inultis ad hæc respondere; neque tamen deesse argumenta putamus, quibus hæc Auctoris & aliorum opinio, si non prosterni profus, enervari saltem quam maxime, queat. Illustris *Heinæccii* judicium in Orat.

Pag. 14.

de Jurisprudentiâ Romanorum formularia, quod nempe formulæ non sine prudentia, magnoque publicæ rei bono, inventæ fuerint, improbat Auctor noster. Vix credit, illa ferio scripsisse Virum longe celeberrimum, quin potius, Oratorem egisse tantum, suspicatur. Confirmatum se, addit, in hac conjectura, cum legisset in ejusdem *Historia Juris Rom.*

174.

pag. 39, Patricios hæc formulas in latenti habuisse, ut plebs ab eorum penderet arbitrio, &c. Quod Prætoris potestas non ultra anni spatium duraverit apud Romanos, eandem ob rationem factum putat, quam de Consulibus affect *Eutropius* in *Breviario Historiæ Romanæ*, (non, ut Auctor, *de Scripturibus Historiæ Romanæ*,) ne scilicet per diuturnitatem potestatis insolentiores redderentur, sed civiles semper essent, qui se post annum scirent futuros esse privatos. Conditionem

205.

Triticariam a Præatore *Triticio* derivandam, & ab eo nomen accepisse hanc actionem, persuasum sibi habet doctissimus *Telgmannus*. Quæsiunas argumenta, quæ juvarent hanc conjecturam, sed frustra. Illa profecto, quantum nobis quidem cernere datum, omitti non debebant, in tam dubia & obscura conditionis hujus origine, in qua indaganda eruditissimi Jcti oleum perdidit & operam, saltem nihil certi definire potuerunt. Nuperrime Clar. *a Wachendorff* in *Dissertationum Triade*, Ultrajecti A. 1730 edita, (quæ & in *Actis* his nostris A. 1732 *Mens. Nov. pag. 509 seq.* locum invenit.) *Dissert. II. Cap. 3* conjecit, conditionis

dictionis *Triticaria* originem arcessendam esse a provincialibus, qui singulis annis certos tritici modios, rei publicæ pendere debebant: si autem loca essent minus diffusa, pro tritico pecuniam, tanquam ejus assignationem, solvere solebant. Idque autoritate *Tullii*, & veterum lapidum, confirmavit. Cum Prætor Jus Civile per fictiones interpretari & emendare consueverit, longe probabilius, arbitratur Autor, inofficiosi testamenti querelam ab eo esse inventam, quam *Glicia* lege, quæ *Cujacii* est sententia; vel ex moribus, & consilio *Jctornæ*, quod visum *Hortomanno*. Legem Regiam, sub *Augusto* latam, omnino existisse, multi affirmant, quibus etiam accedit *Cl. a Wacben-dorff l. c. Diss. I pag. 84 seq.* Autor tamen noster, perspicuus, argumenta eorum in probabilitate tantum consistere, numerum auget negantium, & in alto cæcorum Scriptorum silentio præsidium querit. *Suttonii*, *Augusti* lenitatem prædicantis, suspectam fidem habet. Ex legibus enim tanti Imperatoris patere ipsi videtur, eum rigidum fuisse criminum vindicem: cui non obstat, quod parricidii reum a culter supplicio aliquando liberaverit, interrogans eundem: *Certe patrem tuum non occidisti?* quandoquidem *Augustus* aut *Agrippæ* omnes accurate expendere noluit, vel non potuit; aut suadentibus rationibus politicis hoc fecit; aut justitiæ cancellos excessit. Dolet Autor vehementer, *Hadrianum* Imperatorem negotium Edicti perpetui componendi non alii *Jcto*, quam *Salvio Juliano*, dedisse, cui præclaram in Jure Civili doctrinam plane abjudicat. Sed veremur, ne, justo illum inclementius habitum ab Autore fuisse, conquesturi bene multi sint. Sane enim longe alia de *Juliano* docuit *Cel. Jo. Gott. Heinzeius* in *Prog. de Vita & scriptis Salvii Juliani*. Eadem expertus factus est in hac Juris Historia *Tribonianus*, in quem bonum virum tantum in petum faciunt accusatores, ut, si perdnellionis reus ageretur, vix majoribus proscindi posset conviciis. Autor certe parum de eo honorifice sentit, eumque malitiæ plenum, & avaritiæ deditissimum, cum ævi hujus Historicis vocat. Quin ex *Prosopio* tradit, *Justiniano* subjectos, hujus viri causa, turbas excitavisse aliquando, & ut dimitteretur ab Imperatore ad aliquod tempus, effecisse.

Pag. 210.

282.

296.

304.

390.

fecisse. Non destitutus quidem est doctissimus *Telgmannus* auctoritate aliorum, de quibus, præter plures, elegantissime, ut solet, haud ita pridem disseruit *Joseph. Aurel. a Januario* in *Republica JCorum pag. 409 seq.* cui etiam libro politissimo lectu digna inserta est *pag. 241* in *Tribonianum* Oratio, *Servii Sulpicii* nomine ficta; at nihilo tamen minus acuti ingenii *JCi* in hoc *Æthiope* lavando industriam suam exercuerunt, & tam dextre egerunt *Triboniani* causam, ut, si tabellæ, more veterum, in urnam conjicerentur, plures eximerentur forte absolventi, quam condemnandi, litera inscriptæ. Novissime *Tribonianum* defendit, quem modo diximus, *Cel. Heineccius* in *Prefatione ad Corpus Jur. Civil. pag. 22 seq.* Non *Maximilianum I.*, sed parentem ejus, *Fridericum III.*, verum Imperialis in Imperio judicii auctorem esse, contendit Auctor, & Instrumento, quod huc pertinet, ex *Schilteri Jure Publico T. II pag. 179* innititur. Hæc de *Clar. Telgmanni* Historia Juris Romani dicta sunt.

COMMENTATIO NOVA IN PANDECTAS
Justiniani, una cum Parergis ex omni Jure; Autore
JOSEPHO WALGRAM, J. U. D. Pandectarum
& Juris Feudalis Professore in alma & perantiqua
Cæsareo-Austriaca Universitate Friburgensi
Ordinario.

Tubingæ, apud Jo. Georg. Cottam, 1735, 4.
 Alph. 1 plag. 15.

Inter tot myriades Commentariorum, ad Pandectas editorum, involuit etiam *Conf. Walgramus* in publicam prodire, novamque Commentationem ad Pandectas *Justiniani*, uti inscribit, evulgare. Statim sine omni strepitu, sine ullis ambagibus, & sine Dedicacione ac Prefatione, rem ipsam aggreditur, agens *Partis I Lib. I Tit. I* de *Justitia & Jure*; ubi inter tres species *Justitiæ* etiam *legalem* refert, definitque, quod sit *virtus, inclinans membra communitatis ad bonum commune per suas actiones procreandum*; simul asserens, virtutem hanc obligare omnia membra, nam superiora, quam inferiora, tam imperantia, quam parentia; illa

illa principaliter ac architectonice, v. g. per bonas leges & salutaria consilia, hæc autem instrumentaliter, ita, ut per obedientiam utilitatem publicam promoveat. *Titulum II* de Legibus, Senatusconsultis, & longa consuetudine, *quatuor* distinguit *Partibus*, quarum *I* de Jure Naturali, *II* de Jure divino, Gentium, & Canonico, *III* de Jure Civili scripto, *IV* de Jure non-scripto, differit. *Parte I pag. 9 seq.* varias adducit Juris Naturalis definitiones, nempe Imperatoris in *pr. Inst. de Jure Nat. Gent. & Civ.*; 2) Civilistarum & *Hugonis Grotii*, ac 3), ut ait, *Magnif. P. Schmierii Lib. I Tit. I Cap. 2 num. 48*, quam & ipse Autor eligit, approbat, & explicat, quod nempe sit *ordinatio divina sapientia per dictamen Synteresis nature rationali manifestata, præcipiens ea, quæ natura rationali, qua tali, sunt consentanea, & prohibens contraria*. Postmodum communem illam divisionem, qua Jus Naturæ in *primævum & secundarium* dividitur, rejicit, & non ut divisionem, sed ut homonymiam, Juris Naturalis accipit. *Part. II* de Jure Gentium *pag. 15*, post varias allatas definitiones, asserit, frustra fortassis definiri Jus Gentium, dum adhuc definitum non sit, deturne Jus Gentium a Jure Naturali distinctum. Et, dum hoc asserit, simul tam negativam sententiam *Hertii* in *Dissert. de Lytro Ibes. 2* propugnat, quam affirmativæ opinionis, quam communis schola cum autesignano *Hugone Grotio* defendit, argumenta profert. *Part. III §. 37* de Jure Civili scripto monet, Jus Civile ex mente Imperatoris in *§. 6 I. de Jure Nat. Gent. & Civ.* a Civitate appellatum esse, proindeque tot esse Jura Civilia, quot Civitates seu Respublicæ independentes, dicique posse Jus Civile Gallicum, Hispanicum, Anglicum, &c. *Paragr. 39* fusius recenset sex Juris scripti species, ac inter illas Legem dividit in affirmativam & negativam, in favorabilem & odiosam, in prohibentem & irritantem, quæ actum reddit moraliter & juridice nullum, in præceptivam, pœnalem, & mixtam. Qua occasione nonnulla dubia, v. g. de legislatore, an & ipse suis legibus teneatur; & utrum etiam Status Imperii Statuta condere possint, Juri communi derogantia, profert. Tum de personis Ecclesiasticis, ut & Forensibus, agit, disquirens v. g. an te-

Ecc

nean-

neantur legibus loci, in quo tanquam transeantes morantur. Reliquas Juris Civilis species brevissimis enarrat verbis. *Part. IV pag. 29* exhibet Jus Civile non-scriptum, seu Consuetudinem, quam Noster dividit in universalem & particularem, in Cāonicam & Civilem, in Consuetudinem *juxta Legem, præter Legem, ac contra Legem.* Præter consuetam autem *tria* requisita Consuetudinis *quartum* adhuc addit, nempe tacitum summæ potestatis consensum. Et sic præcedit Autor in omnibus *Titulis* subsequētib; uti & in *Parte III* hujus Opusculi. Nobis autem operæ pretium haud videtur, copiosam ex iis depromere enarrationem, cum animo nostro semper inhæreat brevitas ratio, & insuper multa adducta trita sint & vulgaria, atque in quovis Compendio Juris obvia. Hinc pedem figimus, & studiosam juventutem, cui hæc inprimis scripta sunt, ad ipsum Autorem remittimus. Quod autem Parerga, uti in rubro vocantur, attinet, illa in nigro atque sine nil nisi quasdam simplices Theses, ex Jure Canonico, Publico, Civili, Feudali, & Criminali, nec non ex Jure Nat. & Gentium, depromtas, dimidia tantum pagina, complectuntur.

JO. FRIDERICI SAURMANNI TRACTATUS *historico-juridicus de Jure circa sepulchra, & hominum demortuorum cadavera, in quo præcipue materie, circa sepulchra occurrentes, continentur: principaliter vero in eo agitur de sepulture origine; de variarum gentium vario, tam antiquo, quam moderno, sepeliendi ritu; de veterum mausoleis & pyramidibus; de origine cæmeteriorum, & cui jurisdictio in illis competat; de sepulchrorum violatione, diversisque in violatores statutis pœnis; nec non questionēs ad sepulchra, eorumque jura, spectantes intersperguntur. Cum*
Dissertatione proximali JO. WILH. DE GOEBEL,
JCti in Acad. Julia, de eodem argumento.

Brenæ,

Brenz, apud Nathanael Saurmann, 1737, 4.

Alph. 2 plag. 7.

Haud invita Minerva, nec repugnante Themide, Clar. Autor ad illustrandum de Jure sepulchrorum argumentum animum appulit, tamque feliciter hoc suum Opusculum perfecit, ut sine laudibus dimittendum nobis haudquaquam videatur. Quanquam enim non desunt Scriptores, de Sepulchris, & horum jure, præclara multa exponentes, qui tamen Autorem nostrum diligentia superet, vix existare putamus ullum. Accedit, quod ubique, elegantiorum literarum in hoc libello vestigia occurrant, quæ optima quæque sperare de Autore nos jubent, ut ideo non sit invidenda ei commendatio, quæ in ipso libelli limine legitur, Illustris *Gabelii*, incomparabilis in Academia Julia Jureconsulti. Præmisit scilicet ille Dissertationem amplam satis, & lectissimos Antiquitatum artisque criticæ flores redolentem, unde eorum, quæ bona sunt, & eleganter explicata, unum atque alterum specimen jam proferemus. Non delibavit certe, uti modeste loquitur Vir humanissimus, sed multa rerum selectissimarum ubertate in scenam produxit, nonnulla *Saurmanniani* laboris capita, Lectori erudito voluptatem incredibilem allatura. *Pag. 2 seq.* de causis inventæ sepulturæ disserit, & varias immiscet, occasione veterum Inscriptionum quarundam, observationes, simulque luculenter demonstrat, quam versatus sit in antiqua Philosophorum historia. *Pag. 18* probat Cl. *Saurmanni* sententiã, interdictam ex Jure Decemvirali fuisse sepulturam in urbe existimantis, illudque non solum ad metropolin, sed ad municipia etiam & colonias, spectasse addit. Postmodum tamen in reliquiis Cæsareis, & virorum illustrium corporibus, sepeliendis, non observatam esse hanc legem, monet infra *pag. 33*. *Pag. 19* critico contemplatur oculo *l. 8 §. 2 D. de Pen.* ex qua colligi posse putat, *Ulpiani* ætate denegatam fuisse hostibus sepulturam apud Romanos. Inter interpretes, qui legem emendare studuerunt, novam Cel. a *Bynckersbeck* opinionem protulit, per vocem *hostis* in *Ulpiani* loco intelligendos esse perduelles, propterea, quod illi apud veteres hostis vocabulo veniant nonnunquam, & vicicomburium fuerit perduellium

Ecc 2

pena.

poena. Sed displicet hæc conjectura Ill. Autori, qui, subjunctis, quibus opus erat, dissentiendi rationibus, suam ipse de vexato hoc loco mentem cum lectoribus communicat, sibi que persuasum habet, *Ulpianum* loqui de eo, quod ex rigore Juris naturalis in hostem liceat, cui neque expresso, neque tacito, pacto fides data, quod salvam habere debeat vitam suam. Ritum defodiendi Vestales, quæ corpus suum vitiandum præbuerant, virgines, *Antonino Caracalla* imperante usitatum fuisse, ex *Xiphilino* probatur *pag. 21*. De Mausoleis, & generatim de magnificentia sepulchrorum, apud veteres, *pag. 32 seq.* exponit Ampliff. Autor, tum *pag. 44* de titulis, seu epitaphiis, quæ addi sepulchro solebant, disserit, & profert eorum notabiliora quædam, nec solis monumentis, sed ollis & urnis etiam, titulos coloribus sæpe pretiosioribus fuisse inscriptos, *pag. 50* monet. Ibidem quoque discimus, præter epitaphia, alia etiam sepulchris ornamenta accessisse, e. g. arietum capita, genios, armatorum aliorumque hominum imagines, animalia, aurigam, currui insidentem, & equos gubernantem. Commoda hac occasione *pag. 51* mentio injicitur formulæ, *sub astra dedicare*, quam intellectu difficillimam Autoris nostri Collegæ, *Franc. Cav. Conradi*, Vir Celeberrimus, eleganter doctèque in *Parergorum Libro primo* explicavit. *Mazochiana* hac de re opinioni favere Illustri *Gabelius* videtur, etsi nec prorsus ei displiceat Doctiff. *Conradi* conjectura. *Pag. 64*, in more positum fuisse apud veteres, ut amicorum, aut propinquorum, cadaveribus, in signum summæ tristitiæ, comam & barbam adjicerent, imo nonnunquam hæc capillis tegerent, præstantissimus Autor docet. Nec *pag. 69* silentio præterit Libitinarii apud Romanos officium & familiaria. Præscribere nimirum ille solebat modum, qui lavandis & ungendis demortuorum cadaveribus adhibebatur, ejusque imperio subiecti designatores erant, qui pompæ curabant ordinem; piatrix sacerdos, quæ domum funestam expurgare solebat; aruspex, a victimis in ara inspiciendis ita vocatus; pollinctor, qui lavabat cadaver, & ungebat; præfica, quæ mercede conducebatur, ut flebili voce defuncti lugeret obitum, ejusque facta præclara omnibus modis collaudaret. Septem dies Romæ defunctorum corpora

corpora domi asservata fuisse, antequam sepulturæ traderentur, pag. 70 legimus. Destinatum erat illud septiduum lationibus, unctionibus, osculis, complexibus, luctui. Tum octavo die funus procedebat, corpusque incendebatur, & nono demum die includebatur sepulchro, ludique, si qui in honorem defuncti celebrandi essent, institui solebant. Mortuus albo linteo induebatur, componebaturque, cui pretiosa vestis stragula superinjiciebatur. Cumque ejusmodi veste ornati etiam pauperes exponerentur, factum est, ut mortui superbi exinde dicerentur. Sepulto rite mortuo, ejus ori nummum fuisse impositum, qui *Charonti* pro trajectu ad ulteriorem ripam vestigal esset, ex *Apulejo* Illustris Autor pag. 71 commemorat. Exponebatur quoque defunctus in ædium vestibulo, eique adhaerebat *capularis senex*, id est, capulo vicinus, & ob proditam ætatem morti proximus. Pag. 72 adoratio manium, (quæ fiebat alloquendo eos, ipsisque bene precando,) non nisi in Imperatorum, & præclarissimorum virorum, funeribus habuisse locum videtur Auctori. Cupressus, Diti sacra, funebri signo ad domos ponebatur, & quidem nobilium ac divitum, cujus rei assertur ratio pag. 73. De veterum Christianorum ritibus in mortuis sepeliendis complura notatu digna pag. 75 seq. occurrunt. Non pauci eorum, per manus quasi traditi, ad Christianos a gentilibus pervenerunt. Quibus cum laude peractis, *Cel. Gabelius* pag. 79 ad *Quirites* revertitur, hosque vanitatis merito coarguit, quod laudi id cedere defuncto duxerunt, si per multos haberet funeris comites. Hinc sane contingere haud raro solebat, ut morientes integras manumitterent servorum familias, quod accurate, more suo, tradidit *Dionys. Halicarnassens.* Funera non unius fuisse generis, pag. 80 ostenditur. Dividebantur in publica, & privata. Publica erant collativa, imaginaria, censoria, imperatoria; privata vulgaria, ordinaria, simpludicaria, quæ omnia haud exiguis doctrinæ radiis illustrantur. In sequentibus de inferiis, parentalibus, Imperatorum consecratione, & apotheosi, ejusque symbolis, inferis, quæ ex antiquitatibus Christianæ restabant ecclesiæ, fuse disputat Illustris Autor, & quas ob instituti ratio-

nem adijcere non licuit explicationes legum, aliasque Juris doctrinas, eas in posterum se daturum pollicetur, quod ut quamprimum faciat, publice Jctum nostræ ætatis præstantissimum rogamus. Habes igitur, Lector, specimina, & præcipuarum rerum enarrationem, quæ in scripto bonæ frugis reperiuntur. Nunc de Clarissimi *Saurmanni* Opusculo dicendum. *Tribus* illud *Capitibus* absolvitur. *Primum* agit de origine sepulturae. Auctor veteribus duo, humana cadavera e conspectu viventium removendi, genera fuisse præstatit, humationem scilicet & combustionem, illamque hac antiquiorem suspicatur, quod humatio plus redoleat simplicitatis, quam combustio. Quonam vero tempore comburendi mos a Græcis, & forte etiam Pœnis, ad Romanos translatus fuerit, non extra omne dubium positum esse dicit *pag. 3*, *Pliniumque*, Historiæ naturalis scriptorem, erroris sat evidentis, facem præferente *Kirchmanno*, postulat, quod asseruit loco quodam, cremationem apud Romanos non fuisse veteris instituti, sed, postquam longinquis bellis obrutos erui cognoverint, tum demum invaluisse; & nihilo tamen minus alio loco memoriæ prodidit, *Numam Pompiliū* prohibuisse, ne rogius vino adspargeretur. Convicto erroris *Plinio*, *Tullium* a Criticis quibusdam, quasi eundem cum *Plinio* foveat errorem, immerito huc trahi existimat. Judæos olim demortuorum cadavera defodere solum consuevisse, *Taciti* probat testimonio, simulque iis, qui contradicunt, non sine felici successu respondet *pag. 4 seq.* Varias eruditorum, de origine sepulturae, sententias *pag. 9* accurate commemorat, nec, quid ipsi videatur, silentio præterit, tam Jus divinum naturale, quam positivum, sepulturam omnium hominum præcipere, *pag. 16* ostendens. Nonnullos tantum casus *pag. 21* excipit atque secernit ab hac regula, quos inter avtochiriam nominat, scituque necessaria de hoc crimine exponit. An hæretico sepultura sit deneganda, *pag. 41* disquirat, negantem sententiam cum *Thomasio*, magno quondam in arte nostra viro, recte defendens. Appendicis loco ad *Caput* hoc *primum* adhuc *pag. 54 seq.* subjungit quædam de populis illis, qui defunctorum cadavera non terræ mandarunt, sed vel concremarunt, vel alio modo

modo redegerunt in nihilum. Jucunda sunt, quæ hic de locis, in quibus vulgarium hominum corpora igni tradebantur, & de variis variarum gentium ritibus, in crematione & sepultura corporum usitatis, prolata legimus a doctissimo Autore. Progredimur ad *Caput alterum*, quod *de natura & affectionibus sepulture* inscribitur. Initio de vocis, *sepultura*, origine, synonymia, significatu diverso, definitione, variis divisionibus, anti- quis pariter ac novis, Cl. Autor verba facit, & doctrinam de inhonesta sepultura *pag. 84 seq.* paulo clarius illustrat. Merentur talem, qui in duello ceciderunt. Complures hac occasione Principum, & in Germania nostra, & extra illam, Constitutiones in medium profert. Cumque superiori *Capite*, ubi de avtochiris exposuit, idem argumentum se mox continuaturum promiserit, jam *pag. 92* fidem liberat, & tria propricidarum genera statuit. Ad primam refert illos, qui ex furore, atra melancholia, vel mentis imbecillitate, in sua sæviunt viscera. His, doli quippe expertibus, honesta sepultura non denegatur; omnino autem illis, quos in secunda & tertia classe collocat, scilicet qui ex vitæ tædio, æris alieni, quod solvere nequeunt, pudore, jactatione, aliisque ex causis, porro, qui ob commissum delictum, mali facti conscientia commoti, ac poenæ metu perterriti, vitam sibi eripiunt. Nec aliter, quam ignominiose, sepeliuntur, qui ab amico, vel alio quopiam, impetrant, ut se interficiat. Est enim & hoc propricidium, &, quod quis per alium facit, ipse fecisse, vulgata ex regula, dicitur. Unica tantum hic admittenda est exceptio, si quis v. g. in acie lethaliter vulneratus, & vulnere dolore excruciat, commilitonem roget, ut se violenta morte tantis liberet miseriis. Quod licet fecerit alter, ejusmodi tamen casu illum non verum committere homicidium, ideoque vel plane nulla, vel extraordinaria saltem, poena affici debere, existimat Autor noster. Qui amore infelici abrepti, & propterea recta destituti ratione, finiunt dies suos, ignominiosam hand mereri sepulturam, *pag. 95* asseritur. His expositis, Clar. *Saurmannus* de iis agit, qui curam funeris habere debent; de sepultura nec diu nimis differenda, nec maturanda nimis; de vivi hominis sepultura; de re-

bus

bus pretiosis, tumulo defuncti non inferendis; de cerimonia in funere pro qualitate defuncti adhibendis; de luctu; de laudationibus funebribus; de jurisdictione in causis ad sepulturam spectantibus; de more non iniquo, si corpus malefici hominis vel in locum, ubi carnificis servi bestiis pellem detrahunt, projiciatur, vel in patibulo suspensum, aut rotæ impositum, maneat; de corporibus delinquentium, Medicis ad anatomiam concedendis; de Jure parochialis ecclesiæ circa sepulturam; de sepulchrorum magnitudine, forma, religione, ornatu, loco, apud veteres; de sepultura in templis, &c. quæ argumenta singula doctrinam spirant, & de insigni, quam Autor sibi comparavit, scriptorum optimorum notitia abunde testantur. Specimen Juris Criminalis exhibet *Caput tertium*, de sepulchrorum violatione. Hæc apud Romanos variis eveniebat modis; aut enim ad sola monumenta, aut ad ipsa defunctorum corpora, spectabat. Ad monumenta quod attinet, refert huc Autor pag. 219 ex Paulo, Jcto, demolitionem; inhabitationem dololam; alieni sepulchri effractionem, vel aperturam; item, si quis titulos, monumento inscriptos, eraserit; vel everterit statuat; vel ex eadem aliquid traxerit; vel sepulchrum alienaverit. Pag. 222 seq. in illustrando argumento de ipsorum cadaverum violatione, quæ fieri potissimum solebat contrectatione, mutilatione, spoliatione, & translatione, diligenter & præclare versatus est, ac denique de poenis, cum antiquis, tum nostris, temporibus in hoc delictum statutis, a pag. 227 pleniorẽ tradidit notitiam. Nos vero rivos claudimus, harumque primitiarum Autorem, eleganter sane doctum, cohortamur, ut in nobili, quod cum laude suscepit, ad solidam eruditionem itinere longius in dies progrediatur.

JOANNIS SAMUELIS CARL HISTORIA
Medica Pathologico-Therapeutica, in qua morborum
circumstantiæ perpetuæ, essentielles & extræssentials,
apboristice expenduntur, revisa ab JO. JACOBO
SCHLIERBACH, D. & Med. Præv. Hass-
Darmst.

Hafniz,

Hafniae, impensis Jacobi Preussii, sine mentione anni, 8.

Alph. I plag. 9.

**JOANNIS SAMUELIS CARL HISTORIA
medica, & quidem Tomus posterior, continens historiam
morborum individualem, & historiam cognationis
morborum exemplarem ex Foresto.**

Hafniae, impensis Jacobi Preussii, itidem sine mentione anni, 8.

Alph. I plag. 6.

Post alios Clarissimus quoque Autor præclare perspexit, maximum in re medica momentum in eo esse positum, ut veterum simpliciorum observandi methodus velut postliminio restitueretur, ejusdemque beneficio via ad planam apertamque omnium morbi phaenomenorum cognitionem, atque hinc cujuslibet affectus veram historiam, pareretur; ad quam postea rationalis Therapia, non autem præpostero ordine historia morbi ad hypothesein, ingenio atque ex proprio arbitrio excogitatam, componatur. Quo consilio is ipse jam olim specimen ejusmodi morborum historiae breviter simpliciterque enarratae publice edidit, quod nunc denuo recusum, omnibus vero nonnullis, aliisque adjectis, paulisper immutatum, videmus. In eo itaque cumprimis elaboravit, ut, quanta fieri posset perspicuitate, singulos morbos, horumque perfectam historiam, vere & sine omnibus ambagibus cum genuina inveniendi ratione per breviores positiones explanaret, opus pathologicum, maximam partem completum, præcipue ex subsidiis *Scabianis*, atque hinc inde etiam *Forestianis*, collecturus. Cum ex duobus Tomis jam hæc Historia constet, singuli in duas Partes dividuntur, quarum prima de habita, natura, diversitateque varia morborum generatim, secunda de morborum singularium historia, agit. Abit hæc in quatuor Sectiones, quarum prima anomalias pulsus, historiam nimirum febrium, altera anomalias toni, seu historiam hæmorrhagicarum & motuum hæmorrhagicorum, seu morborum congestivorum, hincque congestionum tum in genere, tum ad singulas partes in specie, tertia historiam morborum lymphaticorum,

hanc, quarta historiam morborum intestinalium, complectitur. Qui morbi sub singulis his classibus contineantur, enumerare non attinet, quoniam id quilibet *Stabliana* theoriae gnarus facile videt. *Parte tertia* sistitur historia morborum individualis, sive exempla morborum interiorum 129, atque exteriorum 53, cum phaenomenis essentialibus, ut vocant, atque extressentialibus, breviter concisiveque, sine ulla tamen medicationis commemoratione, enarrantur, ut tironibus in Collegio, quod vulgo dici consuevit, casuali ad faciendum periculum interservire queant. Denique *Parte quarta* historia cognationis morborum exemplaris, 86 specimenibus constans, ex *Foresto* traditur. Scilicet, cum in *Petri Foresti* observationibus amplissimis unius ejusdemque hominis aegrotantis complures saepe & varii morbi variis locis describantur, ejusmodi observationes multo singularique labore eruit, & collegit, *Stablianus*que artis medicae principiis accommodavit, & practicis annotationibus auxit. Exempli causa ipse observationum Autor *Forestus* variis locis suas aegrotationes refert, qui aetate puerili vermibus, juvenili stranguria, ischuria, incubo, cephalalgia, odontalgia, catarrho, febre anginosa, cephalaea, malo hypocondriaco, febre tertiana, cardialgia, febre epidemica, virili & senescente aetate haemorrhoidibus, nephritide, regurgitatione ad superiora, febre ephemera, terta, synocha, colica, rheumatismo, peste, pleuritide, spuria, febre continua, stranguria, dysuria, laboravit. Quomodo hi morbi pro ratione temperamenti, quod sanguineo-cholericum fuisse, ex majori sensibilitate, motibus anomalis, & contagionis facilitate, Noster conjicit, aetatis, causarumque traditarum, evenerint, sibi que successerint, ex Pathologia illustrat. Et, quamvis multa veterum non minus, quam recentiorum, essent observationes practicae, ejusmodi tamen Opus desideratum huc usque fuit, a quo non mediocrem fructum artes medicae tractantibus pollicetur. Ita enim verus & genuinus singularium morborum nexus, cognatio, successus, & alterius ex altero origo, in dies clarius patefcunt, morbi aetatum confirmantur, diverfi pro diversitate sexus temperamentique morbi auctantur, & expenduntur, illorumque consensus essentialis, & extressentialis, seu accidentalis, recensentur.

SYNOPSIS

SYNOPSIS OBSERVATIONUM MEDICARUM & PHYSICARUM, quas Decurie III & Centurie X Ephemeridum Academiæ Cæsareæ Leopoldino-Carolinæ Naturæ Curiosorum ab A. 1670 usque ad A. 1722 publicarum, continent, ordine alphabetico expostas, & ad instar Lexici realis Observationum Medico-Physicarum adornata, a D. WILHELMO ANDREA KELLNER, Sereniss. Ducis Saxo-Isenac. Med. Provinc. & Acad. Imp. Nat. Cur. Colleg.

Pars I.

Narimbergæ, impensis B. Endteri consortium & vidua Engelbrechti, 1739. 4.

Alph. 3 plag. 1.

Vix opus est, multa de hoc libro referre, cujus tota ratio ex inscriptione satis liquet. Haud dubie doctissimum Auctorem commoverunt & insignis usus, & exempla aliorum, qui in Ephemerides suas literarias, aliosque libros, ex permultis Voluminibus, separatim temporisque successu editis, constantes, Indices copiosos, variarum rerum summam, ex vastissimo Opere collectam, exhibentes, instruxerunt, ut similem Indicem communem in omnes generatim Decurias atque Centurias Ephemeridum Naturæ curiosorum adornaret. Quamvis enim jam alii identidem in Lexicis suis, quæ vocant, realibus Observationum in hisce Ephemeridibus obviarum summam breviter indicant; non dubitamus tamen, singularem hunc laborem iis longe adhuc gratiorem esse futurum, qui thesauro isto rectius in posterum, & majori cum commoditate, frui exoptant. Perwentum est in *prima* hac *Parte* usque ad literam *F.* Quamobrem ea, quæ supersunt, eo avidius expectamus.

Nützliche Anweisung zur unentbehrlichen Zimmer-Kunst, u.

h. e.

INSTITUTIO UTILISSIMÆ ARTIS TIGNARIÆ, in qua secretorum precipue, tam antiquiorum, quam

Fff 2

quam

quam hodiernorum, Projectiones ante oculos ponuntur

Autore JO. JACOBO SCHÜBLERO.

Norimbergæ, sumtibus viduæ Jo. Christoph. Weigeli, 1721, fol.
Plag. 19, Tabb. 41.

Mögliche Eröffnung der sichern fundamentalen Holzver-
bindung, &c.

h. e.

SCIAGRAPHIA ARTIS TIGNARIÆ, FUN-
damentalem lignorum combinationem tradens, Au-
tore eodem.

Norimbergæ, sumtibus Jo. Trautneri, 1736, fol.
Plag. 19, Tabb. 44.

Inter scientias Architectonicas cum ars tignaria locum non
infimum occupet, licet nondum forte satis exulta; dignum
est, quod laudetur, Autoris studium, quod in eam illustrandam,
& ad regulas constructionesque redigendam, impiger contulit.
In id enim quam maxime incubuit, ut non architecti solum,
verum opifices quoque, qui omni regularum usu plerumque
destituuntur, ipsius opera uti queant, & compagium, quæ ex li-
gnis fiunt, rationes curatius inspicere discant. Quæ cum ita
sint, non est dubium, quin grata existat & utilis hæc artis ti-
gnariæ institutio, quibuscumque id curæ est, ut praxes Archite-
ctonicæ ad certitudinem aliquam, & geometricam construendi
rationem, revocentur. Nos paucissimis hoc loco indicabimus,
quid præcipue in duobus hæc Tomis præstiterit Autor. In-
cipiendo scilicet a simplicissimis, varios ligna combinandi me-
dos exponit. Deinceps in eo totus est, ut de tectis agat varii
generis, eorumque proportionibus, quales apud Græcos, &
Romanos vigerunt olim, & ad alias deinceps gentes, mutatis
mutandis, transferunt. Varias methodos proponit tecta con-
struendi, qualia apud Gallos præcipue celebrantur. Quomo-
do lignorum compages in tectis Germanorum ab illa, quæ in
Gallicis usu venit, differat, exponit. Inserit varias quoque, ab
architectis secum communicatas, tectorum delineationes, quæ
in quibusdam Germaniæ locis exstructa fuerunt. Artificiofissi-
simam

linera quoque lignorum compagem, quæ constructioni ingentis fornicis in Templo Vaticano inservit, ex *Fontana* exhibet, & geometricam ejus determinationem monstrat. Non pauca quoque affert notatu digna de fornicibus istis insignibus, sphaericis vel sphaeroidicis, qui præcipuum templorum ornamentum fuit, sub nomine *Cupolarum* cogniti. Præter eas, quas ex sua penu protulit, constructiones, exempla celebriora adducit, v. g. Templorum S. Petri Romæ, nec non Assumptionis, Sorbonici, & Vallis Gratix, Parisiis. Quo facto, de machinamentis quibusdam, rei architectonicæ inservientibus, de variis compagium arcuatarum generibus, quæ pontibus extruendis potissimum inserviunt, (nostrates vocant *Heng- und Sprengwerke*,) tandemque de scalarum constructione, agit. In altero autem *Volume*, quod *primis* videtur Supplementum, præcipue id agit, ut fundamentum aliquod universale ope Sectionum Conicarum, & Pyramidum multilaterarum, demonstraret, ex quorum sectionum omnium proportionibus quam tutissime deduci possint. Exemplis id compluribus probat; de machinis architectonicis disserit ulterius, & scalarum quoque, earum præcipue, quæ cochleæ in modum circumvolvuntur, constructionem ulterius perficit.

Wilhelm Friedrich Pistorius AMOENITATES HISTORICO-JURIDICÆ, &c.

h. e.

VARIÆ DISSERTATIONES, OBSERVATIONES, CONSILIA, & OPUSCULA, QUÆ HISTORIAM IMPERII GERMANICI, & JUS CIVILE, PUBLICUM, & FEUDALE GERMANICUM, ANTIQUITATES ITEM AC CONSUETUDINES, ILLUSTRANT, PARTIM AB ALIIS CONCINNATA AC ADHUC INEDITA, PARTIM NUNC PRIMUM ELABORATA A WILHELMO FRIDERICO PISTORIO, Comitum Erbacensium Consiliario Aulico.

Pars IV.

Francofurti & Lipsiæ, apud Adamum Jonathan Felsecker, 1734. 4.

Alph. 2 plag. 4.

Fff 3

Uz

Ut terræ varietatibus mutatisque seminibus, ita ingenia nostra nunc hæc, nunc illa, meditatione recoluntur, docente Plinio Lib. VII Epist. 9. Cujus quidem dicti veritatem doctissimus Autor exemplo suo confirmat. Amœnitates enim in lucem profert, easque suas commendabiles varietate. Ad eas non exiguas contulerunt symbolas Viri Illustres & Consultiissimi, de Meisern atque de Lübe. Parte hac quarta exhibentur eruditorum conspectui Tractationes quinque. In calce accedit recensio novorum typhoteticorum, tribus reliquis Partibus, quas alio tempore laudavimus, propria. Nostra ætate solent homines sæpe parum docti vel ex aliorum plumis, vel ex censuris, inclementius in alios latis, ad gloriam grassari, eumque in finem ea, quæ, Autor ipse emendavit, vel in calce inter sphalmatum seriem correxit, inepte fringunt, fritinnire, ac effutire. Horum est, Præfationes & recensiones sphalmatum in calce designatorum legere, ne videant festucam in culo alterius, trabe in oculis laborantes. Juvat evoluisse paragraphum sextum Præfationis, quæ Parti huic quarta fuit præfixa. Primo loco posita conspicitur Anonymi narratio historica de Judicio Fehmico. Autor adhuc est incognitus, Saxonia tamen ex inferiori ortus. Ipse in eo est, ut verosimile esse pronuntiet, Judicia Fehmica ab Engelberto, Archiepiscopo Coloniensi, esse deducenda, occasionem præbentibus persecutionibus in Waldenses susceptis. Plenam Judicii Fehmici Constitutionem edidit Sim. Frid. Habniius Tomo II Collectionis Monumentorum inæditorum. Diploma, ad Judicium illud pertinens, satis memorabile, edidit Hornius in Vita Friderici Bellicosi pag. 397 & 98. Articulo secundo proferuntur varietatibus de Judicio, quondam Cæsaribus proprio, provinciali per Sueviam. Judicio huic obnoxii erant ipsi Principes Imperii ac Proceres immediati, per Sueviam obvii. Primores Sueviæ, exeunte Seculo XVI, ac ineunte XVII, ratione evocationis & appellationis querelas cumulabant, Judicium illud esse abolendum & exterminandum, contententes. Pace jam facta Monasteriensis, scriptis nonnullis jus hujus Judicii provincialis Cæsarei expensum, & in utramque partem fuit disceptatum, quæ invenire licet in Jo. Christiani Lünigii Grundrissete Europaischer Potentzien, Gerechtsame Part. II Cap. IV n.

IV. 2. 1. 2. 3. De appellationis foro inprimis fuit pugnatum. Proceres provocabant ad iudicia summa, Vindobonense & Wezlarieſe; Austria eos docebat, provocandum eſſe ab iſtis ad iudicium ſupremum Auſtriacarum terrarum, quod Oeniponte florēt. Præclara ſunt Opuscula, quæ Conf. Autor ex MStis chartis de hoc iudicio provinciali Cæſareo Suevicæ in lucem protulit. Tertio Articulo aſſertur *Davidis Mevii Delineatio conſtitutionis Pomeraniarum provincialis ſecundum regionis inſtituta & conſuetudines*. Titulus Germanicus ita habet: *Der Pommeriſchen Landes-Verfaſſung Delineatio, nach des Landes alten Satzungen und Gewohnheiten*. Jus publicum particulare ſi exſtaret cuiusque Principatus ac Domini, Germania haberet, unde ſibi gratularetur. Sed ii, qui ad clavum reipublicæ ſedent, nolunt illa arcana e penetralibus exire. Ill. Eſſor edidit Gieſſæ aliquot perpulcra Specimina Juris publici particularis Haſſiaci. Evulgavit quidem Ill. *Jo. Petr. de Ludewig, Tomo IX Reliquiarum, Jus publicum Pomerania Suevica*; ſed id Latine ſcriptum, & minus copioſe elaboratum, deprehenditur. Ordines provinciales tum in Pomerania multum valuiſſe, Autor ex *Mevio* ipſo offendit. Ad tractationes pacis Weſtphalicæ ordines illi privos Legatos ſuos, *Marcum de Eickſtatt & Fridericum Rungium*, Osnabrugam miſerant. *Mevius Cap. XIX* de reſtitutione bonorum ſcutellæ (*Tafelgüthern*) agit. Ac ſuſpicatur Conf. Autor, id ipſum A. 1690 ante loco fuiſſe Regi Suecorum, qui tum illa bona ſibi ruſus vindicavit. *Mevius* diſſeruit *Capita. 24* de quatuor muneribus hæreditariis in Pomerania, Marſcalci, Dapiferi, Pinzeræ, & Camerarii. Solent plerique Principes Imperii hæc munera in lautiores familias conferre. Sed nota characteriſtica immedietatis in eis hæud eſt collocanda. Documento eſt Coenobium *Stederburgenſe* prope *Wolferbuttalam*, ac *Riddageſhufanum*, quorum utrumque officia illa olim nonnullis contulit viris ſpectatoribus. De priori illud patet ex *Chronica Stederburg. pag. 850 Tom. I Leibn.* De feudis Pomeranicis *Mevius* ita diſſeruit, ut facile intelligatur, de præſumptione feodalitatis vel allodialitatis nullam regulam dari poſſe generalem, ſed ad cuiusque provinciæ antiqua inſtituta eſſe reſpiciendum.

dum. Ita hic feuda pleraque vel universa sunt *collata*, ~~hic~~ ea sunt *oblata* vel ex toto, vel ex parte. In casu priori præsumtio valet pro feudo, in posteriori pro allodio & successione fœminea. Responsum *B. G. Struvii pro allodialitate*, Principi datum, Autor Amplif. posthæc propediem in lucem producet. *Catala* quondam vocabantur bona, moveri solita. *Wreccum* denotat, quicquid ex naufragio ad littus propellitur, dictum ex *brecken, breach*, i. e. frangendo. Pomerani vocant numos, pro recognitione domini & superioritatis pendi solitos, *Obrbar*, id est, *Ubrbecde*. Articulo *quarto* communicantur cum Lectore *Observationes in varias, Jus publicum illustrantes, materias*. Observationes hasce olim collegerat Vir Illustris, *Jo. Gotbofr. de Meyern* Wezlarix & in variis Principum aulis, olim eas sub titulo *Amanitatum Juris publici* editurus. *Quintus* Articulus suppeditat duo Responfa de usuris vel solvendis, vel non solvendis, olim edita, sed dudum ignota & obscurata. Non ubique usuras ex centum thaleris pensitatas esse thaleris quinque, sed sex & ultra, Autor egregie demonstrat. De prohibito Clericorum conjugio in ecclesia Romana profert ea, quæ & jucunda lectu & scitu sunt salubria. Gratulamur Conf. Autori hæc *Amanitates*, tam propitia fortuna profligatas, id observanter ipsim rogantes, ut recognoscat singula, antequam ea formis publicis curet describenda.

Pag.
1064 seq.

D. JO. GOTTLOB PFEIFFERI VARIORUM
Autorum Miscellanea Theologica.

Lipsiæ, impensis Lankilianorum hæredum, 1736, 8.

Alph. 2 pag. 14.

Summe Reverendus *Pfeifferus*, qui in omni vita voce calamoque id egit, ut ἐπιγνωσιν τῆς ἀληθείας, quæ est, *Paulo* docente, κατ' ἐπιστάσαν ἐπ' ἐκπιδι ζωῆς αἰωνίης, amplificaret, hoc quoque sine variorum *Autorum Miscellanea Theologica*, seorsim alias edita, in hoc volumen collegit, ut ad illorum exemplum, qua eruditam pietatem sistunt, qui nostro tempore Theologiæ sacris operam navant, componerentur. Excitavit S. Rev. Virum, ut varia, quæ ad studium Theologicum spe-

spectant, ante nostra tempora a viris doctis piisque seorsim edita, in fasciculum colligeret, tum querela *Lutheri, Arndii*, aliorumque, quæ, nimia recentiorum librorum mole veteres multos, eosque longe melioris notæ, æternis tenebris sepeliri, conquesti sunt, tum exemplum eruditorum, qui paginas hujus generis volantes, in unum volumen conslipatas, ab interitu vindicare annuunt. Dignæ sunt omnino Dissertationes, hæc fasciculo comprehensæ, quæ a singulis, qui sanctæ Theologiz operantur, propter argumentorum, quæ continent, utilitatem, serio expendantur.

Segmentum I exhibet *Commonesactionem Ecclesie Wittebergen-* Pag. 1.
se ad alias, quæ ordinationem Ministrorum Vitæbergæ quærent, ibidem A. 1571 publicatam. Dolent Theologi Vitæbergenses, accedere sæpe homines doctrinæ & pietatis expertes, aliis ex locis missos, ad ordinationem Vitæbergæ petendam, monentque magistratus & ecclesias, ut non, nisi pios, honestos, & doctos viros, muneri sacro admoveant, & ad ordinandum sistant, cum alias rudes, indoctos, temerarios, & impudentes, qui nil, nisi victum & osium, in Ministerio quærent, sine ordinatione remissuri sint.

Segmentum II sistit *Pauli Tarnovii Commonesactionem* de sacrosancto ministerio verbi & sacramentorum, recte suscipiendo, sustinendoque, in qua de vocatione Ministrorum, vocantium affectu, vocandorum requisitis, vocatorum sine & officio, ejusque partibus legitime obeundis, breviter disseritur, Rostochiæ A. 1617 publicatam, quæ & in *Dedekenni, Thesaurq Conf. theol. Vol. I P. III L. I M. I* exhibetur. Docet inter alia Vir Venerandus, legitime vocatum esse debere, qui bonis & salutaris futurus est ecclesie minister vocatione tum externa, tum interna. Externam ex vocantium affectu legitimo, pietate, & studio propagandi gloriam Dei, sepositis aliis, judicandam esse monet. Hac occasione quadruplex vocatorum genus cum *Hieronymo* & *Augustino* adducit, quorum alii immediate a Deo, quod in Prophetis & Apostolis obtinuerit, alii a solis hominibus, sive munere corruptis, sive favore abreptis, sunt vocati; alii per homines dextre judicantes electi sunt: alii denique, qui neque a Deo, neque ab hominibus, missi, sed, nomine mittente, semet ipsos sacro munere inge-

ingerunt. Internam vocationem ex facultate & voluntate in-
strandæ ecclesiæ pendere existimat, & hic quatuor vocationum
genera constituit. Sunt, qui neque volunt, neque possunt: sunt,
qui volunt, & possunt: sunt, qui volunt, sed non possunt: sunt,
qui nolunt, quamvis possint. Inter hæc duo tantum genera cen-
senda sunt idonea, unum, quod potest & vult, alterum, quod
potest quidem, sed non vult, cuius reluctationi conveniens ad-
hiberi remedium necesse est. *Segm. III* exhibet D. Jo. *Qui-*
storpi Epistolam ad sacros Antistes ecclesiarum Ducatus
Mecklenburgici, Rostochii A. 1659, 4, editam. Prodiit iterum
A. 1663, 8. Postea ab incerto Autore A. 1665 Germanico idio-
mate expressa est, hac inscriptione: *Epistola ad Antistes M-*
su pia desideria, darinnen in vielen Punkten erwiesen, wie
hey dem ietzigen falschen Christentum, &c. eine ernste Refor-
mation anzustellen, &c. Exulat ab hac versione Præfatio Au-
toris, nec non Censura Facultatis Theologiæ Rostochiensis de
hoc scripto lectu dignissima. Ipse vero *Quistorpi* libellus multa
exhibet digna, quæ & nostro tempore in praxin deducantur.

136. *Segm. IV* ficit *Ruperi Meldensi Parænesin votivam pro pace*
ecclesiæ ad Theologos Augustanæ Confessionis. Scriptum est omni-
mo rarissimum, cuius nec annus, nec locus impressionis, nec
quis fuerit hic *Meldentis*, falso a quibusdam *Moldentis*, ab aliis
Meldoniis, allegatus, forte sub fictitio nomine latens, adhuc in-
notuit. Dignus omnino libellus, in quo argumentum hoc
pacificum, ad pugnaces Theologorum *Lutheranorum* animos
illo tempore conciliandos, solide pertractavit Autor, S. Rev.
Pfeiffero visus est, qui e tenebris in lucem publicam protra-
heretur. Taxat inter alia scripti Autor zelum quorundam
Theologorum, qui non est secundum scientiam, illisque ty-
pum civium Hierosolymæ commendat, qui tempore *Nebemæ*
e captivitate Babylonica reduces altera manu in extruendis
muris laboraverint, altera armâ & hastas gestaverint, at vero
hostem non tenere lacefferint, sed intra mœnia se continue-
rint, impigre ædificantes, non nisi extrema necessitate pugnatu-
ri. Tunc vero, duas officii ecclesiastici partes præcipuas esse,
docet, ædificare scilicet & pugnare, quorum quidem illud prin-
ceps,

cepta, hoc secundarium, illud semper & ubique necessarium sit, hoc non nisi certis temporibus & casibus.

Pag. 359.

Excipit *Segm. V* *Petri Mosellani de ratione disputandi, præsertim in re theologica*, Oratio, Celsissimi Principis Georgii, Saxonie Ducis, nomine ac jussu, antequam D. Mart. Læberus cum Joanne Eccio & Andrea Carstadio in certamen descenderet disputatorium, in frequentissimo illusterrimo aliquot de doctissimorum hominum conventu, Lipsiæ d. 27 Junii A. 1519, dicta, ibidemque eodem anno excusa. Adjecta est in calce Epistola quædam ejusdem Mosellani ad Bilibaldum Pirckheimerum, mense Augusto A. 1519 Erfurti scripta, in qua totus disputatorius actus, in cujus gratiam Oratio hæc habita, proprie & accurate describitur. Exhibet etiam hanc Orationem, non integram, sed quæ magnam partem;

Illustris Seckendorffius in *Lutheranismi Lib. I Sect. XXVI §. 62 Addit. 2.* *Segm. VI* legitur. Balsaf. Meisneri *Dissertatio de antiqua vitiosa theologicæ disputandi ratione*, a Scholasticis primò imprudenter introducta, a Lutero ex scholis utiliter educta, a Jesuitis infeliciter reducta, in anniversaria festivitate Academiæ admodum Reverendi Collegii Theologici Tubingensis; mense Augusto A. 1611, valedictionis ergo, recitata. Verba hæc facit Autor de antiqua scholastica theologicæ disputandi ratione, primo questionum; de quibus disputarunt, profanam vanitatem, secundo verborum & terminorum incredibilem obscuritatem, tertio modi ipsius multiforrem absurditatem, exposita

289.

Segm. VII sistit Jo. Fechtii *Dissertationem theologicam, de studio Bibliæ cum systematice connexioni, hujusque divina origine*, Rostochii A. 1702 publice ventilatam. Probat ante omnia quatuor argumentis S. Rev. Autor, studium Bibliæ Systematicæ lectioni præferendum esse, tum vero; Scripturæ lectione Compendiorum Theologicorum & Systematicæ lectionem non absorberi, sed quam maxime requiri, nec sine ejusmodi scientiæ Theologicæ subsidiis Bibliæ lectionem feliciter posse institui, ostendit. Sequitur *Segm. VIII* Jo. Ernesti Gerhardt, Doct. & Prof. Theol. Jenson. Schedæ problematum, *de Theologiæ systematicæ methodo ecclesiastica tractanda*, lectu omnino dignissimum. Per methodum ecclesiasticam catechetica &

358.

409.

homileticam tractandi rationem intelligit Autor, & hanc quidem ad Theologiam systematicam rite exponendam non omnino adequatam & sufficientem judicat, tum quod pleraque, estque insigniora, practici generis capita ad locos in Systematibus aut Compendiis Theologicis comprehensos referri, saltem iusto suo nexu, vix queant; tum quod modus tractandi, qui in Systematibus obtinet, modo qui in tractatione populari, sive catechetica illa sit, sive homiletica, non congruat. Qua in re ad exempla veterum ecclesie Doctorum, qui alia methodo usi sint, si cum plebe, alia, si cum eruditis egerint, provocat. Suadet ergo in Academiis Compendium quoddam Academicum-systematicum, in quo erudita tractatione ad Theologiam polemicam prepararentur auditores, exponendum: simul vero Epitomea quaedam dogmatum, quae coram populo tractari oporteat; & cujus expositio in Academiis lectioni scriptorum asceticorum & morali Theologiae inservire possit, pertractandam esse credit, & hujus quidem tractationis usum amplissimum, siquae ecclesiasticorum numerum scopum spectes, adeo insignem, esse arbitrat, ut Academicam quoque Theologiam & utilitate & necessitate superare omnino videatur. Sequitur *Segm. IX Jo. Ga. Dorschai* Dissertatio, de recta studii Theologici conformatione quoad Expositionem & Methodum, cum Professionem Theologicam A. 1627 auspicaretur, ipsius *Synops. Theologiae Zachariae* praemissa. Est omnino haec Dissertatio, ut solet scripta *Dorschai*, multiplex eruditionis plena, & meretur imprimis legi admonitio, qua Studiosos Theologiae cohortatur, ne semidocti cruda adhuc studia, scriniorum alienorum expilatores, in templa propellant, supinamque ignorantiam felici loquacitate tegere satagant. Post haec *Segm. X* legitur ejusdem *Dorschai* Praefatio, ipsius *Admirandorum J. C. Sepsario* praemissa, de unione Collegiorum seu Facultatum Theologicarum in Academiis ad incrementum Ecclesiae Christianae, Academiae Hafniensis inscripta. Commendat hic *Dorschius* hujus generis conjunctionem Collegiorum Theologicorum, qua singulorum Facultatum per Academiis pro re nata iudicia audiantur, scripta communi censurae subjiciantur, ad controversias domesticas sopiendas consilia & monita communita

Pag. 434-

486.

munis constant, & omnia in omnibus ad communem usum conferantur. Exhibet *Segm. XI* Praefationem *Speneri de impedimentis studii Theologici*, *Tabulis Hodosophicis Danbauri* praemissam, quae simul compendiarum, sed tamen sufficientem, cognoscendae Theologiae methodum exponit. Digna omnino vultus est haec Praefatio omnibus bonis, quam quilibet Theologiae studiosus tanquam sibi scriptam commendatissimam habeat. Sequitur *Segm. XII* ejusdem *Speneri* Praefatio, *Jo. Pikeri Aretologiae Christianae* praemissa, *de Philosophia, maxime moralis, circa supplementum Theologiae revelatae imperfectione & insufficiency ad salutem*. Cui alia *Segm. XIII* *Speneri* Praefatio *de perfectione Christiana*, *Balthaf. Kaphii* Dialogo *de tribus sanctorum gradibus* praemissa, jungitur. Id agit haec Praefatione Venerandus Autor, ut, errore duplici evitato, quorum alter eum perfectionis gradum huic vitae tribuit, quem illa nequaquam assequitur, alter in rebus plane aliis, quam in quibus inveniri potest, eum quaerit, perfectionem Christianam sensu Biblico acceptam omnino defendat, nec a phrasi Biblica, qua & Libri nostri Symbolici utantur, propter abusum abstinere velit Theologos. *Segm. XIV* sistitur *D. Jo. Friderici Mayeri* Programma, Orationi inaugurati, cum ipse Theol. Prof. Publ. Vitembergae auspicaretur, praemissum, quo *de difficultate muneris Theologici in Academiis* verba facit, corruptos in Academiis Studioforum motes deplorat, & Theologiam nostram fere in habitum speculativum degenerasse, dum literati in Theologicis malinus esse, quam pii, conqueritur. Porro, cum inter controversias nostratum recentiores quaestio de privatis & domesticis Christianorum conventibus agitata fuerit, *Segm. XV* legitur *D. Mischaelis Everschii* Dissertatio, *de privata fidelium institutione ex officio Ministri ecclesiae*, A. 1691 publicata, quae eoque tandem, variis distinctionibus & limitationibus praemissis, abut, ut, Ministrum ecclesiae cum auditoribus fidei suae demandatis etiam in aedibus privatis, vi muneris ipsius divini, Magistratu civili non prohibentis, scholas catecheticas privatas recte instituere posse, iudicet, & collegia privata pietatis proprie dicta, id est, quae privata sunt, & pietatem promoveant, approbanda esse,

Pag. 520.

614.

628.

662.

682.

- Pag. 725. excellimet: Gemina est huic tractationi D. Jo. Fechtii Dissertatio lectu dignissima, de domestica auditorum institutione ab ecclesia Ministro instituenda, quam omnibus modis commendat S. Rev. Autor, Segm. XVI conspicienda. Subnexum est huic
 855. Dissertationi Segm. XVII ejusdem Fechtii Judicium de prudentia conservanda & propaganda ecclesia, in Epistolis Marbachianis, ab illo editis, apparente, quæ quidem prudentia duobus potissimum fulcris ex mente Autoris innititur, eruditione nimirum & pietatis exemplo. Sequitur Segm. XVIII Pauli Tarnovii, S. Theol. D. & Prof. de novo Evangelio, quod sit causa omnium calamitatum, univ. sum Christianorum orbem inundantium & submergentium, Dissertatio, sæpius postea, Germanico quoque Idiomate, recusa, in Academia Rostochiensis A. 1631. habita. Intelligit per novum Evangelium Venerandus Autor persuasio-
 909. nem inanem plurimorum in ecclesia, a satana in mentibus excitatam, de salute æterna per simulatam poenitentiam, solam fidei, quæ fit ore, professionem, & cultum quandam externum, obtinenda. Claudit agmen Dissertationum Segm. XIX Welfgangi Franzii Προς Οὐνοῦς seria, necessaria, & gravis, ad quosdam partim imperitiores, partim adulatorios, partim ignaviores, verbi ministros, quæ in Disputationibus ejus in August. Conf. Artic. poster. Disp. X de bonis operibus, sub finem, legitur.

M. CAROLI HENR. LANGII INSTITUTIONES Stili Romani, secundum disciplinam veterem præceptis & exemplis adornatæ.

Lubecz, sumtibus Jonæ Schmidt, 1735, 8.

Alph. 1 plag. 12.

Stili Latini facultatem & culturam hodie maxime esse necessariam, profitentur quidem omnes; sed non omnes uno eodemque modo de hac facultate sibi acquirenda tradiderunt præcepta. Quilibet fere hic indulget ingenio, & eam, quam in juventute calcavit, viam optimam censet, aliisque ingrediendam suadet ac præcipit. Duplex plerumque via eum ad Latium præscribitur. Altera est, qua sine dæce iter suscipiendum nonnulli docent; qui sane hoc ipso, sine solidiori institutio-

ney

re; scilicet frigidè, vel lectionis confusæ aut perfunctoriæ, auxiliò, hanc facultatem lectoribus aut auditoribus promittunt. Sed promittunt saltem. Nunquam enim eam obtinebant boni juvenes, fidem si his viris eximis præstent. Altera est, qua duces quidem his, qui stilo excolendo operam navant, concedunt nonnulli, sed optantur haud eligunt. Præscribunt nimirum juvenuti præcepta stilo barbaro conscripta, aut minutis subtilissimis repleta. Et, si etiam præcepta ab his novis libera sunt, desiderantur tamen nonnunquam exempla, quibus præcepta utilissima, eleganterque proposita, illustrari debent. Quid enim juvant optima præcepta, amenissimis annotationibus ex re literaria illustrata, nisi accedant exempla? Cum igitur has defectus in Institutionibus & Fundamentis stili, hæc usque publicatis, probe perspiceret Cl. *Langius*, qui nuper manus Subrectoris in Gymnasio Lubecensi, & Bibliothecæ publicæ præfecti, cum laude administravit, nunc in caelestes domos transiit, ipse manus hæc labori admovit, & ex optimis hujus generis Autoribus nullissima selegit præcepta, iustoque nexu, stilo admodum eleganti, has Institutiones stili Romani, in usum potissimum juvenutis scholasticæ, conscripsit, quibus exempla satis egregia adjecit. Prima horum Institutionum elementa lenè dicit, cum ibidem ante decem, & quod excurrit, annos humanioribus literis privatim docendis operam navaret, quæ vero multum deperitiora, ex lectione *Aristotelis*, *Demetrii Phalerei*, *Thronis*, *Aphobonæ*, *Ciceronis*, *Autoris ad Herennium*, *Quintilianæ*, recentiorumque Autorum, nunc primam luci publicæ exponuntur. Præmissis prolegomenis, quibus de natura stili, deque Autoribus, qui de stilo præceperunt, agitur, Institutiones suas in quatuor dividit Partes Cl. Autor. *Part I* agit de virtutibus stili Latini, & quidem *Cap. 1* de puritate, *Cap. 2* de perspicuitate, *Cap. 3* de suavitate, *Cap. 4* de ornata lingua Latina, a) grammatico, b) rhetorico, qui in tropis & figuris consistit, c) rhetorico, ex periodis oriundo. *Part II* de variis stili Romani generibus, scilicet *Cap. 1* de stilo tenui, *Cap. 2* de stilo mediocri, *Cap. 3* de stilo sublimi, *Cap. 4* de stilo Asiaticis, *Rhodio*, *Attico*, *Lacœnico*, *Cap. 5* de stilo philosophico, historico, & oratorio, utopis. *Part III* de adiuticulis stili Romani, & de

que

que *Cap. 1* de Latinis Grammaticis, illorumque usu; *Cap. 2* de Lexicis Latinis, illorumque usu legitimo, *Cap. 3* de Auctoribus Latinis legendis, *Cap. 4* de modo & ordine legendi Auctores classicos, *Cap. 5* de genuina Auctores Latinos imitandi ratione, praecipit. *Part IV* de exercitiis sibi Romani, & quidem *Cap. 1* de exercitiis generalioribus, nempe de variatione, translatione, perpetuo negotio scribendi, solutione carminis, coarctatione & dilatione sibi, & deinde de transmutatione sibi sublimis in mediocrem aut tenuem, & vice versa, *Cap. 2* de Christi conscribendis, *Cap. 3* de Epistolis exarandis, *Cap. 4* de Orationibus elaborandis, differit. En brevem hanc Institutionum conspectum! Variis forsitan moneri possent, nisi juventutis maxime usus, hic liber destinatus esset. Hinc, crebram rerum notissimarum pertractationem facile in bonam partem Lectores interpretaturos, neque miniam brevitate culpaturus esse, auguramur, cum viva voce ea, quae studio forte omissa sunt, penitus praeceptor supplere debeat. Scribendi vero rationem, quam vulgo Orthographiam vocant, vix Cl. Auctori condonabunt rigidi coeques, affectatum scribendi rationem eam, qua ipse utitur, desuri. Ubique etiam regnant *adgredi, adcurare, adscribitio, adtendo, inhilro*, & his similia. Neque videmus, cur *pag. 29* potius *Tanaquidi*, quam *Tanaquilli Fabri* scribendam censent Auctor; cum ipse *Faber* nomen summo posteriori ratione expresserit, uti ex inscriptione *Epistolae* eius, aliorumque ab ipso editorum scriptorum, patet. Sed levissimae sunt, nec in libro tam bene & elegantiter scripto nisi modicissimae notandae.

NOVA LITERARIA.

Magnae *Scriptorum Italiae Collectionis Memoriarum* tanquam Supplementum quoddam nuper prodit *Tome tertii*; jam ante complures annos editi, *Parti secunda*. Vixit in unquam Pontificum magno numero collectas, diligenterque recognitas exhibens. Ejus pleniorum eruditum notitiam suppeditat. Clarissimus Vir, *Philippus Argelatus*, in publico Praecepto, Mediolani haud ita pridem vulgato, cujus hic copiam facimus Lectori, ita *Scriptores*, quibus continet hic *Tome*, aut *Tome primae Partis*, plura
 2 p
 nisi-

Curiae Romanensis Pontificis in aedem Constantinae
Vita ex Libris N. Bonelli de Episcopio Italiae Romae
aliae Paparum Avenionensium atque Ravennatis: Additamentum ad
Ptolemaeum Lucensem, ex MSto Codice Patavino; Vita ex
MSto Codice Vaticano; Expositio Fr. Michaelis de Casena in
Psalnum Miserere, qua Joannis XXII gesta elucidantur; Tho-
mae de Acerno, Episcopi Lucerensis, de creatione Urbani VI &
creatione Domini Gebennensis in Antipapam, ex Bibliotheca Va-
ticana; Gesta Benedicti XIII Papae, sive Antipapae, dum peragra-
ret A. 1406 & sequentibus littora Genuae & Massiliae, Autore Ano-
nyimo synchrono, ex MSto Bibliothecae Estensis; Vita Nicolai V,
a Jaunotio Manetto scripta, nunc primum edita ex MSto Codice
Equitis Antonii Francisci Marinii, Florentini; Bartholomaei Sa-
chi a vico Platina Vita Calisti Papae III; Vita Pii II, per Jo. Anto-
nium Campanum, Episcopum Aprutinum; Vita Pauli II, per Mi-
chaelem Cannesium de Viterbio, Decretor. Doct. Canonicum S.
Laurentii & Damasi, compilata; Gasparis Veronensis de gestis
tempore Pontificis Maximi Pauli II, ex MSto Codice Vaticano;
Acta Sixti IV, Autore Anonymo, ex Bibliotheca Vaticana
etiam Romana Urbis ab A. 1381 ad 1492, Autore Anonymo syno-
no, Notario de Antiporia, nunc primum editum; Diarium Romae
nae Urbis, scriptum a Stephano Infessura, Scribae S. P. & R. Sa-
Tomum claudit, quod ad Seculum 1500 propius accedat, & his-
toriam Pontificalem absolvit. Sed jam ad calcem, Deo donante
pervenimus, post exantlatos innumeros ferme labores, atque multo
versum Opus Italicarum rerum collectione complerimus: brevis
namque postremum Tomum vulgabimus, quem excipiemus ali-
commodissimi, quod Indicem in singulos Scriptores continerimus
non materiarum tantum, ut vocant, sed & topographicum, et
familiarum omnium Italicarum, qua in libris nostris occurrunt,
extrema diligentia, & improbo ferme labore, concinnatum. Haec
enim sperandum erat, ut in tanto numero Scriptorum, occa-
sione data, necessaria sibi monumenta quae comparare poss-
set, hoc praesidio destitutus, quod, ceteris omnibus libris neces-
sarium, nostris equidem nemo non dixeris necessarium.
Deo, a quo incepimus, atque Augustissima Imperatrici, nostrae

agca-

legenda sunt a nobis tanti muneris gratia; quoque ut in præfationem, quod inter angustias temporum liberatissimis largitionibus, ac bonæ spei gaudiis, ad novos perpetuo labores effectivam faciat, ac ferme stimulet. Sed hæc fusius opportuno ac digniore loco. Te monitum hic loci velim, novam a nobis alterius Operis editionem parari, quod eundem habet Auctorem Clariss. Maracorum, *Gernanda Italiae historia institutum non minorem gratiam apud literatos Viros est habiturum.* Vale, fructisque nostris, si quid commodi ab eis acceperis, fave, ac place. Accipiam, Lector, nomina Romanorum Pontificum, quorum Vitæ continentur hoc Volumine, & Scriptorum, unde diligenter sunt decerptæ. Ex *Amalrico Augeris*: *S. Petrus, Linus, Cletus, Clementis, Anacletus, Evaristus, Alexander, Sixtus, Telephorus, Pius, Anicetus, Soterus, Eleutherius, Victor, Gelasius, Calixtus, Urbanus, Pontianus, Ciriacus, Anterus, Fabianus, Cornelius, Lucius, Stephanus, Sixtus II, Dionysius, Felix, Marcus, Eutychianus, Gajus, Marcellinus, Marcellus, Anicetus, Melchior, Silvester, Marcus, Julius, Liberius, Felix, Damasus, Sixtus, Anastasius, Innocentius, Zosimus, Bonifacius, Celestinus, Sixtus, Leo, Hilarius, Simplicius, Felix, Anastasius, Anastasius II, Symmachus.* Ejusdem Pontificum præter vetustissimo Codice Capituli Canonico Veronen-
 sium. Ex *Amalrico*: *Hormisdas, Joannes I, Felix IV, Bonifacius II, Joannes II, Agapitus, Silverius, Vigilius, Pelagius I, Joannes III, Bonifacius I, Pelagius II, Gregorius, Gelasius, Bonifacius III, Bonifacius IV, Deusdedit, Bonifacius V, Honorius I, Severinus, Joannes IV, Theodorus I, Martinus I, Eugenius I, Vitalianus, Adeodatus, Donus, Agatho, Leo II, Benedectus II, Joannes V, Zeno, Sergius I, Leo III, Joannes VI, Joannes VII, Stefanus, Constantinus I, Gregorius III.* Ex *Procardo*: Ejusdem *Gregorii II* Vita cum nomine *Johannis Mabillonii.* Ex *Amalrico*: *Gregorius III.* Ex *Procardo*: Ejusdem *Gregorii III* Vita. Epistolæ Codicis Carolini ex MSto Cæsareæ Vindobonensis Bibliothecæ cum variantibus sectionibus *Jacobi Grosferi, Societatis Jesu, & Petri Eubœi Epistolæ II Gregorii III.* Ex *Amalrico*: *Zacharias.*

Ex Frodoardo: Eiusdem Pontificis Vita, cum notis Mabillonii. Epistola ejusdem Pontificis. Ex Amalrico: Stephanus II. Ex Frodoardo: Eiusdem Pontificis Vita, cum notis Mabillonii. Epistola IX ejusdem Pontificis. Ex Amalrico: Julius. Ex Frodoardo: Eiusdem Pontificis Vita, cum notis Mabillonii, Epistola XXXIII ejusdem Pontificis. Ex Amalrico: Constantinus I. Epistola II ejusdem Pontificis. Ex Amalrico: Stephanus III. Ex Frodoardo: Eiusdem Pontificis Vita, Epistola V ejusdem Pontificis. Ex Amalrico: Adrianus. Ex Museo Italico Joannis Mabillonii: Vita & notus Epistolarum Adriani I Pontificis. Ex Frodoardo: Eiusdem Pontificis Vita, cum notis Mabillonii, Epistola XLVII ejusdem Pontificis. Ex Amalrico: Leo III. Ex Frodoardo: Eiusdem Pontificis Vita, cum notis Mabillonii. Ex Amalrico: Stephanus IV. Ex Frodoardo: Eiusdem Pontificis Vita, cum notis Mabillonii. Ex Amalrico: Paschalis I. Ex Frodoardo: Eiusdem Pontificis Vita, cum notis Mabillonii. Ex Amalrico: Eugenius II, Valentinus, Gregorius IV, Sergius II. Ex Frodoardo: De S. Eugenio II, Valentino, Gregorio IV, & Sergio Papa, cum notis Mabillonii. Ex Amalrico: Leo III. Joannes, Benedictus III. Ex Frodoardo: De Quarto Joanne Papa, & actibus ejus, Sanctoque Benedicto Papa, cum notis Mabillonii. Ex Amalrico: Nicolaus I. Ex Frodoardo: De S. Nicolao Papa, & Benedicto Papa, & Joanne Ravennate. Ex MSto Codice Vaticano, Autore, ut creditur, Pandulpho Pisano: De Nicolao Papa, & Adriano II. Ex Frodoardo: De S. Adriano Papa, & Adriano, Præfule nostro, Carolo quoque Rege, cum notis Mabillonii. Ex MSto Codice Vaticano, Autore, ut creditur, Pandulpho Pisano: De Adriano II. Ex Amalrico: Joannes VIII, Marinus II. Ex Frodoardo: De Joanne Papa VIII, & Marinus, ejus successore, cum notis Mabillonii. Ex MSto Codice Vaticano, Autore, ut creditur, Pandulpho Pisano: Joannes VIII, Martinus, seu Marinus II, Epistola II. Joannis Papa VIII, & Mariani Miscellaneis. Ex Amalrico: Adrianus III, Stephanus. Ex Frodoardo: De Tertio Adriano Papa, & Fulcone, Præfule, Carolo quoque Augusto, & de Stephano V.

dice Vaticano, ut supra: *Adrianus III, Stephanus V.* Ex *Amalrico: Formosus.* Ex Frodoardo: De *Stephano & Formoso*, Translatione quoque *S. Calisti* ad nostram Urbem. Ex Codice Vaticano, ut supra: *Formosus.* Ex *Amalrico: Bonifacius VI, Stephanus VI, Romanus, Theodorus II.* Ex Frodoardo: De *Bonifacia Papa, & Sexto Stephano, Theodoro* quoque Papa. Ex Codice Vaticano, ut supra: *Bonifacius VI, Stephanus VI, Romanus, Theodorus II.* Ex *Amalrico: Joannes IX, Benedictus IV, Leo V, Christophorus.* Ex Frodoardo: De *Sanctis Joanne, Sergio, Benedicto, Leone*, atque *Christophoro.* Item de iis Pontificibus ex Codice Vaticano, ut supra. Ex *Amalrico: Sergius III, Anastasius III, Lando, Joannes X, Leo V, Stephanus VII, Joannes XI, Leo VII.* Ex Frodoardo: De *Sergio, & ceteris, ad Leonem VII*, cum notis *Mabilonii.* Ex *Amalrico: Benedictus V, Leo VIII, Joannes XIII.* Ex MSto Vaticano, ut supra: De eisdem Pontificibus. Ex Catalogo Paparum, edito in *Tomo I Hist. medii aevi* Jo. Georgii Eccardi: De supra dictis II Pontificibus. Ex *Amalrico: Benedictus VI.* Ex Codice Vaticano, ut supra: De eodem Pontifice. Ex *Amalrico: Damus, Bonifacius VII, Benedictus VII, Joannes XIV, Joannes XV, Joannes XVI.* Ex Codice Vaticano, ut supra: De eisdem Pontificibus. E Catalogo Paparum *Eccardi: De Bonifacio VII, Benedicto VII, Joanne XIV, & Joanne XV.* Ex *Amalrico: Gregorius V, Joannes XVII, Silvester II.* Ex Codice Vaticano, ut supra: *Gregorius V.* E Catalogo Paparum apud *Eccardum: Gregorius V, Silvester II.* Ex *Amalrico: Joannes XVIII, Joannes XIX, Sergius IV, Benedictus VIII, Joannes XX, Benedictus IX.* Ex Codice MSto Vaticano, ut supra: De iisdem Pontificibus. E Catalogo Paparum apud *Eccardum: De supra dictis Pontificibus, Silvester III, Gregorius XI, Clemens II, Damasus II.* Ex Codice Vaticano, ut supra: *Clemens II, Benedictus IX, Damasus II.* E Catalogo Paparum apud *Eccardum: De Clemens & Damaso* Pontificibus. Ex *Amalrico: Leo IX.* Ex MSto Codice Vaticano, ut supra: Eiusdem Pontificis Vita. E Catalogo Paparum apud *Eccardum: De eodem Pontifice, ejusdem Pontificis Vita, & S. Brunone, Signiensi*

Episcopo, conscripta, e *Toma XX Bibliotheca SS. Patrum. Ex Amalrico: Victor II.* Ex MSto Codice Vaticano, ut supra: De eodem Pontifice. Ex *Amalrico: Stephanus IX, Benedictus X, Nicolaus II, Alexander II.* Ex altero Codice Vaticano: *Demetriano IX, Benedicto X, & Alexandro II.* Ex *Amalrico: Gregorius VII, Victor III, Urbanus II, Paschalis II, Gelasius II, Calixtus II, Honorius II, Innocentius II, Celestinus II, Lucius II, Eugenius III, Anastasius IV, Adrianus IV, Alexander III, Lucius III, Urbanus III, Gregorius VIII, Clemens III, Celestinus III, Innocentius III, Honorius III, Gregorius IX, Celestinus IV, Innocentius IV, Alexander IV, Urbanus IV.* Ex *Papirii Massoni Libris V de Episcopis Urbis Romae: De eodem Pontifice Urbano IV.* Ex *Amalrico: Clemens IV, Gregorius IX, Innocentius V, Adrianus V, Joannes XXI, Nicolaus III, Martinus IV, Honorius IV, Nicolaus IV, Gregorius X, Bonifacius VIII, Benedictus XI, Clemens V.* Ex *Vita Paparum apud Baluzium: Eiusdem Pontificis Clementis IV Vita, Autore Joanne, Canonico Sancti Victoris Parisiensis, eisdem Pontificis Vita, Autore Bernardo Guidonis, Episcopi Goudovensi, item alia, Autore quodam Veneto coetaneo.* Ex *Amalrico: Joannes XXII, eiusdem Pontificis Vita ex Joanne, Canonico S. Victoris Parisiensis, item ex Bernardo Guidonis, item ex quodam Veneto coetaneo, item ex Petro de Herentals, Canonico Præmonstratensi, item ex Appendice Paganini Lucensis, Expositio Fr. Michaelis de Casena, Generalis officii Ministri Ordinis Minorum, quam A. 1343 mense Novembri habens cum morte poenitentia perfidiae in Joannem XXII Pontif. Max. subit Monachii in Bavaria sero, sed serio, cuius notis P. Domni Petri Pauli Ginannii, Prioris Benedictini S. Vitalis Ravennae. Ex editione Bosqueti apud Baluzium: Benedictus XII, altera eiusdem Pontificis Vita, tertia eiusdem Pontificis Vita, quarta eiusdem Pontificis Vita, quinta eiusdem Pontificis Vita. Ex additamentis ad Ptolemaeum Lucensem, e MSto Patavino: De eodem Pontifice, alia eiusdem Pontificis Vita, Autore Petro de Herentals, item alia, Autore Anonymo. Ex editione Bosqueti apud Baluzium: Clemens VI, altera Vita eiusdem Pontificis*

cis,

cia, item tertia. Ex additamentis *Ptolemaei* Lucensis, e MSto Codice Patavino: Altera Vita *Clementis VI* Pontificis. Ex *Petro de Herentals*: Eiusdem Pontificis Vita, item ex Anonymo Scriptore. Ex supra dicta editione *Bosqueti*: *Innocentius VI*, altera Vita eiusdem Pontificis, Autore synchrono, Canonico Ecclesie Bennensis, ex Diocesi Coloniensi, altera ex additamentis ad *Ptolemaum* Lucensem, e MSto Codice Patavino, item ex *Petro de Herentals*. Ex supra dicta editione *Bosqueti*: *Urbanus V*, altera Vita eiusdem Pontificis, Autore synchrono, Canonico Bennensi, tertia a *Petro de Herentals*, quarta ex additamentis ad *Ptolemaum* Lucensem, quinta ex Archivo S. Victoris Massiliensis, penes *Massonum*. Ex editione *Bosqueti*: *Gregorius XI*, altera Vita eiusdem Pontificis, Autore Anonymo, tertia ex *Petro de Herentals*, quarta ex additamentis ad *Ptolemaum* Lucensem, quinta ex Codice MSto Vaticano, Itinerarium D. Papæ *Gregorii XI*, inceptum d. 13 Septembris anno Domini 1376, Pontificatus sui anno sexto, a *Petro Amelio*, Alecteni, Augustiniano, exaratum, apud *Massonum*. Ex MSto Codice Vaticano: *Urbanus VI*, de creatione eiusdem Pontificis, & creatione Domini Delvinensis in Antipapam, Autore *Thoma de Acerno*, Episcopo Lucerieni, ex MSto Codice Vaticano. Ex editione *Bosqueti*: *Clemens VII*, altera Vita eiusdem Pontificis, ex *Petro de Herentals*, narratio mortis eiusdem Pontificis, Autore Anonymo, Acta electionis *Benedicti XIII*, Gesta *Benedicti XIII*, Papæ, sive Antipapæ, dum peragravit A. 1406 & sequentibus littora Genuæ & Massiliæ, nunc primum edita ex MSto Codice Bibliothecæ Estensis, Autore Anonymo synchrono. Ex Codice MSto Vaticano: *Bonifacius IX*, altera Vita eiusdem Pontificis, ex additamentis ad *Ptolemaum* Lucensem, e Codice MSto Patavino. Ex MSto Codice Vaticano: *Innocentius VII*, altera Vita eiusdem Pontificis, ex additamentis ad *Ptolemaum* Lucensem. Ex MSto Codice Vaticano: *Gregorius XII*, altera Vita eiusdem Pontificis, ex additamentis ad *Ptolemaum* Lucensem. Ex MSto Codice Vaticano: *Alexander V*, altera Vita eiusdem Pontificis ex additamentis ad *Ptolemaum* Lucensem, Diarium Romanum *Gentilis Delphini*, ab Archivo Columna datum e Codice MSto Codice Vaticano. Ex MSto Codice Vatica-

BO:

no: *Martinus V*, altera Vita ejusdem Pontificis, ex eodem MSto Codice Vaticano, & ex additamentis ad *Ptoleum* Lucensem. Ex additamentis, ut supra, & penes *Baluzium*: *Enca Silveii, Friderici*, Romanorum Regis, Secretarii, & Oratoris, de morte *Eugenii IV*, creationeque, & coronatione *Nicolai V*, Summorum Pontificum, Oratio, coram ipso Rege habita A. 1447; Charta foederis, & conventionis, inter *Eugenium* Papam *IV* & *Philippum Mariam*, Ducem Mediolani, adversus *Franciscum Sfortiam*, e MSto Codice Ticinensi; Epistola de morte *Eugenii IV*, penes *P. Pompejum Alexandrum Bertium*, Congregationis Matris Dei Lucentis; *Nicolai V* Vita, Autore *Jannotio Manetto*, Florentino, nunc primum edita ex MSto Codice Florentino; *Calixti III* Vita, a *Bartholomaeo Sacho* e vico *Platina* conscripta; *Pii II* Vita, e Libro IX Operum *Joannis Antonii Campani*; *Pauli II* Vita, per *Michaelem Canesium de Viserbio*, Decretorum Doctorem, Canonicum SS. Laurentii & Damiani, compilata; altera Vita ejusdem Pontificis, Autore *Gaspere Veronensi*, nunc primum prodit ex MSto Codice Vaticano; *Sixti IV* Vita, Autore Anonymo, ex MSto Codice Vaticano, nunc primum edita; Diarium Romanæ Urbis ab A. 1481 ad 1492, Autore Anonymo synchrono, nunc primum educitur e MSto Codice Bibliothecæ Vaticanæ; Diarium Romanæ Urbis, scriptum a *Stephano Infessura*, ab A. 1294 ad 1494, ex MSto Codice Bibliothecæ Estensis. Hæc de novo hoc *Scripturum Italiae Volumine*, aut potius *Supplemento*, præeunte *Argelato*, breviter dixisse sufficiat. Pleniorẽ enim ejus conspectum in ipsis *Actis* dabimus propediẽm, ut, quid præstiterit in publicandis & recognoscendis Pontificum Romanorum *Vitis Muratoriana* diligentia, quam splendida hinc incrementa capiat sacrarum Pontificiorum historia; luculentis speciminibus cognoscere Lectores possint. Expectamus jam impatienter novum, quem annuntiatum hic videmus, *Antiquitatum Italiae ævi mediæ* thesaurum, ita sine dubio comparatum, ut omnium eruditorum votis satisfaciat, & famæ Autoris sui, in dies lætius efflorescenti, jamque ad supremum suum fastigium propius accedenti, plurimum hinc accedere splendoris possit.

AD

NOVA ACTA
ERUDITORUM,*Que Lipsiæ publicantur,*
SUPPLEMENTA.*Tomii III Sectio X.*

OPERE DEL CARDINALE PIETRO BEMBO, &c.

h. e.

*PETRI BEMBI, S. R. ECCLESIAE PURPURATI, Opera omnia, jam primum conjunctim edita.**Tomii IV.*

Venetiis, apud Franciscum Hertzhausertum, 1729, fol.

Tom. I Alph. 4 plag. 6, Tom. II Alph. 6 plag. 14, Tom. III
Alph. 5 plag. 15, Tom. IV Alph. 4.

Quandoquidem *Petro Bembo* elegantiore nec Historicum, nec Oratorem, nec Scriptorem Epistolarum, five Latinas, five Italicas Veneres requiras, ea tulit ætas, quam redintegratum literarum decus, & instaurata artium bonarum gloria, nobilitavit; magno sane & illius merito, & commodo orbis eruditi, factum omnes intelligunt, ut, quicquid pulchri unquam ac præclari comta illa Musa protulit, in justum quoddam corpus officiosa Italorum manus redegerit. Cujus instituti quisquis demum primus autor fuerit, non habebat is sane, cur dissimularet nomen suum, carissimum quippe iis omnibus futurum, qui oculo non

Iii

invido

invido spectare optimorum virorum nobiles & salutares bonis literis conatus solent. Non enim satis huic fuit, suscipere rem bonam & in usum omnium cessuram, sed, conficere hanc dextre, omnibusque modis exornare, id ipsum in maxima positum laude patavit. Raro tamen ætatis nostræ exemplo, occultam hanc manere posteris virtutem, & uni typographo *Hertzbausero*, cujus etiam in fronte Operis ad Comitem *Petrum Paulum Marcolinum* Dedicatio comparet, præstitæ insignis operæ gratiam haberi, maluit, quam, publicando nomen suum, aliquid committere, quod ambitiosius factum morosas quisque Lector judicare possit. Feras igitur, quam reliquis vitæ bonis præferre videtur, modestiæ minime vulgaris laudem, & conscientia recte laudabiliterque actorum, tanquam laboris jucundissima mercede, delectetur. *Quatuor* justæ molis *Voluminibus*, quicquid unquam sermone sive Latino, sive Italico, prodit scriptorum *Bembi*, continetur. Quæ præmissa est singulari Præfatio Editoris, partim historiam scriptorum commemorat, partim novum edendi institutum explicat. *Primum Volumen*, in cujus fronte vita *Bembi* legitur, scripta, si quid valet *Apostoli Zeni* conjectura, a *Carolo Gualteructo*, amico *Bembi*, complectitur *Historiæ rerum Venetarum Libros XII*, sermone primum Latino compositos a *Bembo*, postea ab eodem in vernaculum conversos. Utrunque laborem ita conjungit Editor, ut altera paginæ parte Latinum, altera Italicum, legas. Neutri horum operum lucem adspicere vivente *Bembo* contigit. Nam, quæ Latine scripta sunt, primum Venetiis A. 1551 apud *Aldi* filios, eodemque anno Lutetiæ ex officina *Michaelis Vascosani*, inde cum aliis Autoris scriptis Latinis Basileæ A. 1556 & 1567, Argentorati A. 1602, 1611, & 1652, tandem vero Venetiis A. 1718 in *Toma II Historiarum rerum Venetarum*, prodierunt. At Italicam interpretationem Venetiis A. 1552 officina sua exire jussit *Gualterus Scotus*, postea ibidem A. 1570 a *Jordano Zileto* editam. Jam, quod opus utrumque emendatissimum hic legatur, curæ ignoti nobis Editoris debemus, ex cujus etiam Præfatione, quo consilio se *Bembo* ad componendam hanc Historiam convertet, & quam scribendi rationem tenuerit, jucunde cognoscat Lector.

Alterum

Alterum Volumen mera exhibet vernacula, iis usui futura, qui elegantię Italici sermonis student. Primum horum inscriptum est *le Prose del Bembo*, opus *Libris tribus* distinctum, quo criticę Autoris in linguam Italarum vulgarem annotationes leguntur. Accessere huic ex editione *Feliciſ Mosca* Neapolitana *Commentarii Castelvetri (Giunte di Castelvetro)*, ex *Torrentini* Florentina Annotationes *Celsi Cittadini (Note di Celso Cittadini Sanese)*, & ex Neapolitana, A. 1569 a *Josepho Caccho* excusa, *M. Ant. Flamini* labor doctus, sic inscriptus: *Le Prose di Monsignor Bembo, ridotte a metodo da M. M. Antonio Flaminio*. Jam locum dedit Editor *tribus de Amore Libris*, ab *Opidulo Veneto Asola gli Asolani* dictis. Primum hi lucem adpexerunt Venetiis A. 1505 in officina *Aldi*, sed longe emendatior est altera editio, A. 1530 a fratribus *de Sabbio* curata, quam ipsam hic sequendam putavit Editor. Accesserunt etiam *Notę breviores (Postille) Thomasi Porcacchi* ex editione anni 1572. Tum leguntur *Carmina Bembi vernacula (Rime)*, ad editionem, quę prodiit Venetiis A. 1548 apud *Gabrielem Justium de Ferrari*, expressa, cum *Jo. Bapt. Basilis* Observationibus in *Bembi* Carmina (*Osservazioni intorno alle Rime del Bembo*), quibus novę nonnullę Editoris accessere, portio ejusdem *Basilis & Thomasi Porcacchi* *Tabula Rhythmorum in Carminibus Bembi (Tavola di tutte le desinenze delle Rime di Bembo)*, *Varietate lectionum in iisdem Carminibus (Varietà de Testi delle Rime del Bembo)*, & *Antonii Friderici Seghezzi* Annotationibus in ista Carmina (*Annotazioni alle Rime di Bembo*). Ad calcem hujus *Voluminis*, cui recognoscendo & condigne exornando multum studii impendit nobilissimum par fratrum, *Petrus Catherinus & Apostolus Zeni*, editiones prolarum æque *Orationum, ac Carminum, Bembi* nominantur, & satis diligenter recensentur.

In *tertio Volumine* insunt *Epistolę Bembi*, vernaculo sermone scriptę, & quidem primo loco *Epistolarum ad summos Pontifices, Purpuratos, & Viros alios, in sacro munere constitutos, Volumina quatuor*, excusa olim & recula variis temporibus, quibus, viri cujusdam docti studio, Indices accessere tres, primus viro- rum, ad

quos scriptæ sunt Epistolæ, alter vocum rariorum, quas in *Lexico Academicæ della Crusca* frustra quæras, tertius rerum notabiliorum, deinde *Epistola familiares ad Jo. Matthæum Bembum, nepotem Petri*, quæ Venetiis olim A. 1564 sigillatim prodierant, denique *Epistola* aliquot adhuc inedite, quarum, præter ultimam, a *D. Antonio Sforza* in communes usus collatam, copia facta est Editori ab *Ugolino Barifone*, Marchione doctissimo.

Volumen quartum, quod est ultimum, *Opera Bembi* Latina exhibet, Latina etiam Præfatione, cum ceteris præsertim sit Italica, ornatum. In hujus limine comparent *Epistolarum, nominè Leonis X scriptarum, Libri XVI*, quos sequuntur *Familiarium Epistolarum Libri sex*, aucti a Cl. Editore una *Pauli III ad Bembum*, collatam ipsi sacram purpuram significante. Leguntur inde *Dialogi tres*, unus ad *Nicolaum Tempolm, de Guido Ubaldo Feretrio, deque Elisabetha Ganzagia, Urbini Ducibus*, alter ad *Herculem Scrotium, de Virgiliis Calice & Terentii Fabulis*, tertius ad *Angelum Chabrisolem, de Etna*. Subjicitur his *Jo. Franc. Pici ad Bembum de Imitatione Libellus, & Bembi eodem de argumeto ad Picum Epistola*. Claudunt hoc *Volumen*, simulque *Opus univèrsum, Carmina Bembi*, ab Editore diligenter collecta, hujusque annotationibus, passim insperfis, ita illustrata, ut simul aliorum de his judicis cognoscat Lector. Sunt & aliis *Bembi* scriptis annotationes hujus generis adjectæ, quibus historia illorum traditur, & variz editiones nominantur.

AN ESSAY IN FAVOUR OF THE ANCIENT
practice of giving the Eucharist to children, &c.

h. e.

SCHEDIASMA, QUO CONFIRMATUR AN-
tiqua consuetudo, ad Eucharistiam admittendi infantes,
Autore **JACOBO PEIRCIO, M. A.**

Londoni, typis Jo. Noon. & S. Chandleri, 1728, 8.

Plag. 13.

Mabile

Nobile est in antiquitate Ecclesiastica de admittendis ad S. Coenam infantibus argumentum, quod libello hoc sub iudicium vocavit Reverendus *Peircius*, qui se convictum de veritate & usu insigni praxeos hujus in Ecclesiam revocandæ ita quidem fatetur, ut tamen meliora edoctus ad retractandam animi sententiam paratus sit. Absolvitur opella *quatuor Partibus*. *Prima* historiam narrationem exhibet, quo tempore vel certe fide, vel probabili testimonio, mos dandi infantibus eucharistiam coeperit, quæ occasione hoc institutum abrogatum fuerit. Ipse in allegandis ad confirmandam praxeos hujus antiquitatem testimoniis retrogreditur a temporibus propioribus ad antiquiora, ut deinde proxima via ad Scripturæ sacræ fundamenta expendenda pateat. Provocat ad praxin Ecclesiarum Græcarum, a communione Ecclesiæ Romanæ separatarum, quæ hodierno die & ante mille fere annos consuetudinem hanc servant. Eundem obtinuisse morem in Occidente tempore Concilii Basileensis apud Ecclesias Bohemicas, a superstitione Romanæ Ecclesiæ puras, imo ante Seculum XI & XII in aliis quoque Occidentis Ecclesiis observatum fuisse, ostendit. Consuetudinem vero hanc, dandi infantibus eucharistiam, ex iisdem causis, ex quibus calicis usus apud Laicos cessavit, & post illa demum tempora, abolitam fuisse, credit. Notat Concilium Tridentinum, quod anathema dixerit illis, qui parvulis necessariam S. Coenæ communionem judicent; interim vinum quandoque non consecratum, post transubstantiationis dogma stabilitum, infantibus adhuc permillum, ostendit. Tempore certe *Augustini & Innocentii* Papæ praxis hæc admittendi ad S. Coenam infantes obtinuit; in Græca etiam Ecclesia, immo *Cypriani* temporibus, non tantum in Carthagenensi, sed Ecclesia omnino universa, usu recepta. Unde, ab Apostolorum temporibus praxin hanc usitatam fuisse, credit. Quamvis enim expressa hujus rei testimonia ante *Cypriani* ætatem non inveniuntur, hoc tamen ex Patrum primitivæ Ecclesiæ, *Ignatii & Irenæi*, hypothesebus de S. Coena, e. g. inesse his elementis vinum, a qua corporum nostrorum incorruptibilitas & gloriosa resurrectio dependeat, colligi posse existimat; imo, *Joannis* Apostoli temporibus in usu fuisse hanc

Præf.
pag. 7.

5

9-12.

16.

18.

19.

29.

35.

44.

53.

59.

praxin, ex eo, quod *Cyprianus* alique Ecclesie Patres locum *Jo. VI, 53*, de Cœna sacramentali, ad salutem necessaria, exponant, sibi perfuadet.

- Parte secunda* Reverendus Autor omnem in eo operam collocat, ut decem argumentis, ex Scriptura petitis, hæc veterum praxin confirmet. *Primo* quidem, Baptismum & Evcharistiam infantum eodem niti fundamento, supponit, unde, qui prius admittant, alterum quoque admittere debere, argumentis probare satagit. *Secundo*, in ipsa institutione S. Cœnæ multa occurrere, observat, quæ in infantum communione æque locum habeant, ac in communione adultorum. Est enim infantum, ut capiant, edant, & bibant. Pertinent etiam ad illos Christi verba: Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditum est. *Tertio* ex *1 Cor. X, 16*, colligit, quia calix benedictus sit communio sanguinis Christi, & panis, quem frangimus, sit communio corporis Christi, concludi posse, quod, cum negari non possit, ad infantes baptizatos fructum corporis & sanguinis Christi, & beneficiorum, his quidem partorum, pertinere, illi quoque admittendi sint ad communionem calicis & panis benedicti in S. Evcharistia. *Quarto* necessitatem admittendi infantes ad S. Cœnam ex eo deducit, quia alias unitas totius corporis mystici secundum *1 Cor. X, 17*, communione unius ejusdemque panis evcharistici non sufficienter significari possit, si quidem baptizati infantes, qui tamen sine dubio ad corpus Christi mysticum pertinent, de hoc pane non participant. *Quintum* argumentum secundum *1 Cor. XII, 12, 13*, ex eo Rever. Autor petit, quod omnes illi, qui in uno spiritu ad unum corpus baptizati dicantur, quod certe ad infantes quoque referendum est, ad unum quoque spiritum dicantur potati: unde, hoc simili ratione ad infantes extendendum esse, vi præcedentium existimat. *Sexto* hoc quoque apud Corinthios in usu fuisse, ut infantes ad S. Cœnam admitterentur, probare studet ex eo, quod, cum cœnam ordinariam S. Cœnæ præmiserint, & illi infantes, qui ad familiam pertinebant, sine dubio interfuerint, eosdem cœnæ convivas existisse, verisimile sit. *Septimo* jus infantum ad S. Cœnam ex natura & scopo hujus instituti derivat, quod quidem eo inprimis quoque pertinuerit, ut populus Dei ab idololatriis distingueretur, qui aras & idolyta

thyta habebant, quibus vescentes, in communionem Deorum suorum se omnino venire, sibi persuadebant: qua occasione, cum & infantes ad sacra gentium & idolothytorum esum potumque admissi fuerint, idem in sacra Cœna apud Christianorum infantes obtinuisse, Autor existimat. *Octavo* jus infantum ad communionem Sacramentorum N. Testamenti, inprimis quoque ad Evcharistiam, ex jure, quod infantes in Vet. Test. ad Sacramenta habebant, copiose probat. Supponit, ab hac Sacramentorum V. Test. indole ad hanc Sacramentorum N. Test. indolem recte concludi posse. Tum vero sub V. Test. infantes ad communionem Sacramentorum admissos probat. Refert huc etiam communionem, qua esus mannae & potus aquae, ex petra profluentis, secundum 1 Cor. X, 3, 4, quæ fuerint typus S. Cœnæ, ad infantes pertinuerint. Inprimis vero infantes in V. Test. ad communionem Paschatis, quod typum S. Cœnæ gesserit, admissos fuisse, tum ex institutione divina, tum ex praxi Judæorum, probat; ex hoc vero concludit, nec a communionem corporis & sanguinis Christi, antitypo agni paschalis, infantes esse excludendos. Denique, & infantes de illis sacrificiorum partibus, quibus vesci in sacrificiis evcharisticis licebat, participasse, pluribus ostendit. *Novo* a jure infantum ad communionem precum in Ecclesia ad communionem sacrae Cœnæ concludit. *Ducimo* denique asserit, infantes, quamvis quidem non omnes fines, in S. Evcharistia intentos, eo modo, quo adulti, explere possint, nihilo minus tamen ad quosdam fines, e. g. ut possint edere & bibere panem & vinum in S. Evcharistia, & hæc quidem recipere tanquam symbola Christianismi, atque adeo ad usum S. Cœnæ, quantum sufficit, idoneos esse.

Parte tertia objectiones, quæ contra hanc praxin moveri possunt, solvuntur. Ad objectionem I & IV, institutam esse S. Cœnam, ut convivæ ejus hoc faciant in memoriam Christi, & Christi mortem annuntient, neque vero hoc cadere in infantes, respondet, idem dubium premere Pædobaptismum, cum & hic fides & poenitentia supponendæ esse videantur: idem quoque obijci posse communioni paschatis in V. Test. infantibus usitatz. Observat præterea, fieri hoc quoque posse ab infantibus in memoriam Christi, dum Sacramento illo utantur, cujus administratione

Christi

Pag. 94.

99.

114.

118.

119.

122.

129.

133.

142.

147.

164.

- Christi pro nobis mortui memoriam Ecclesia profiteatur. Supponit denique, locis quibusdam Biblicis, hanc in rem adductis, verba Christi: *τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν*, in prius hujus generis ἀνάμνησιν significare, qua memoriam sacrificii Christi apud Deum faciamus, mortem filii ejus Sacramento celebrato, quod & ab infantibus fieri possit, quasi in memoriam ipsi revocantes. Ad objectionem II & III, infantem non esse idoneum ad S. Synaxin, quia ad explorationem sui ipsius secundum *1 Cor. XI, 28*, non sit idoneus, respondet, idem contra Pædobaptismum & communionem precum publicarum, ad quam tamen admittantur infantes, valere, si quid valeat. Tum vero *ἕως* Apostoli non illo sensu interpretatur, ut sit idem ac *τὸτε*, tunc homo probet semet ipsum, & tunc, si scilicet semet ipsum recte exploraverit, edat, sed vertit *hoc modo*, qui scilicet institutioni antea recensitæ conveniat. Ipsam vero explorationem cum *Loctio* refert potissimum ad examen præceos, ab Apostolo in præcedentibus reprehensæ, qua adhuc soliti fuerint S. Cœna uti, quæque magis ad institutionem Christi & finem S. Cœnæ ab ipsis conformanda sit. Ab hoc vero examine infantes, cum nullius quidem culpæ hac parte rei sint, immunes esse posse, existimat.
165. Contra objectionem V, quasi veneratio S. Cœnæ debita minuatur, si infantes ad illius communionem admittantur, negat, debitam huic Sacramento reverentiam hac ratione laxari. Ad objectionem VI, ac si doctrina Pontificiorum, quod Sacramenta ex opere operato operentur, hac praxi stabiliatur, respondetur, infantes, qui metu hujus erroris a Baptismo non excluderentur, cum sint federati Dei, nec praxi quadam perversa fructum sacræ Cœnæ impediunt, neque a S. Cœna propterea removendos esse.
169. Pari ratione objectionem VII & VIII, quod Sacramentum Eucharistiæ pertineat ad confirmationem gratiæ, & quod infideles quoque, si infantes Christianorum admittantur, cum effectu salutari admitti possint, diluit.
171. *Parte* denique *quarta* Rever. Autor emolumenta, quæ a praxi hac restituenda expectari possint, recenset. Existimat scilicet, tum quidem faciliorem ad demonstrationem pædobaptismi viam nos habituros esse: scrupulos eorum eo facilius cessaturos, qui, non nisi excellentiori gradu sancti-

sanctitatis constitutos dignos sacre Cœnz convivæ esse, credunt. Numerum S. Cœna utentium tum quidem majorem, & usum ejus frequentiore, secundum praxin veteris Ecclesiæ, sibi pollicentur. Denique, variâ ad educationem juventutis feliciter promovendam curamenta, nec non disciplinz melioris & unionis in Ecclesia instaurandæ, hac praxi subsidia obtineri posse, existimant.

B. PAULI ANTONII, S. S. THEOL. PROF. PUBL.
Ord. in Acad. Hal. Harmonische Erklärung der heiligen
vier Evangelisten, 2c.

h. s.

HARMONICA EXPOSITIO IV SANCTO-
rum Evangelistarum, multis Annotationibus illustrata,
ac una cum sufficientibus Indicibus edita à JO. AUG.
MAIERO, Diac. Ulr. & Past. Diemiz.

Pars I & II.

Halz, sumibus Orphanotropei Halensis, 1737, 8.
Alph. 3 plag. 15.

Collegium Theologicum, seu Prælectiones Theologicas publicas, B. Pauli Antonii discipulus ejus ita descripsit, ut ne verbum quidem omiserit, habitas inde ab A. 1721 d. 30 Sept. usque ad exitum anni 1724. In præsens vero Opus illud, & doctrina solida, & meditationibus maturis, & pietate sincera, refertissimum, feliciter in lucem exire cœpit. Stilus, preces, repetitiones, admonitiones de Scepticismo passim invalescenti, ac corruptelis vitæ Academicæ, ita exhibentur, quemadmodum illa ex ore prælegentis profecta, ac celeri diligentique calamo excepta fuerunt. *Pars secunda* complectitur *Capita tria Joannis* priora. In *Parte prima* pertractantur ea, quæ Joannis ministerium publicum antecesserunt. Appendicis loco *Parti II* suffixa est B. Autoris Oratio sacra, qua secunda Pentecostali die exposuit illud Evangelium, *Jo. III, 16 seq.* perscriptum, & quam Plur. Rev. Editor jam A. 1736 seorsim evulgandam curaverat.

P. II
pag. 543
seq.

Kkk

MStum

MStum integrum adseruauerat *Christophorus Theodosius Walisberus*, ad emendandos æternitæque beatæ tradendos Malabararum missus, qui illud ex oppido Tranguabariz ad Editorem transmittendum curauit. Editor hoc contulit cum *III Tomis* MSti, quod possidet *Gebofredus Antonius Schenckius*, Consiliarius Ecclesiasticus Comitum Rœtelheimensis ac Inspector. Ad Chronologiam ubique obseruandam non præcipue respexit *B. Antonius*, intentus potius coherenti recto ordini. Ea, quæ sunt luculenta, non exposuit critice, sed paraphrasticè. Editor *Plur. Rev.* varias hinc inde addidit expositiones, illustrationes, allegationes, ac in *Parte secunda Chemnitii* ex Harmonia selectissimas obseruationes. Creberrimæ transitiones per particulam *nunc*, formulæ loquendi domesticæ, e. g. *post festum, hinc-her, &c.* repetitiones frequentiores, fastidio lectoribus esse haud possunt, cum rei ipsius tractatio illud satis abstergeat. Locus ille *Esaiæ XXXIV, 16*, exponitur ita, ut spiritus Dei existimetur ea, quæ passim successu temporis a uiris diuinitus afflatis consignata sunt, in unum corpus collegisse atque compaginasse. Laudantur scriptores Harmoniarum, *Tatianus, Iustinus Martyris* discipulus, *Ammonius Alexandrinus, Eusebius Casariensis, Augustinus, Chemnitius, Lyserus, Gerhardus, Sandhagenius*. Prodiit *Hariz A. 1699* cum Præfatione *B. Hermanni Augusti Franckii Harmonia Evangeliorum Jacobi Usserii*, cuius nomine usus fuerat Autor Baro *Christianus Knorr de Rosenroth*, Palatini Comitum Sulzbacensis Consiliarius intimus & Cancellarius, qui Ebraicum V. Test. Codicem fere memoriter recitare ualebat, ac multa edidit *ἀναγνώμης*, præcipue Cantica sacra. Rebus ipse cabbalisticis nimium erat immeritus; quare factum est, ut *Jo. Ludov. Fabricius*, Theol. D. & P. P. Heidelbergensis, Autoris ex consensu, earum maximam partem ex MStâ Harmonia amoverit. Edidit eam primum *Franc. Mercur. Helmontius* Francofurti A. 1672, 8. In ea Christo tribui corpus cœleste quoddam ante illud, quod e *Maria* assumptis, neminem fugit. Legenda hæc est Harmonia haud citra circumspectionem. *Ambrosii Wirthii* Harmonia in usum simpliciorum ac iuuentutis scripta fuit. *Ægidius Hunnius* in libro de Majestate S. Scripturæ ex harmonia deduxit insignem

P. I
pag. 16.

25 seq.

27.

insignem libri sui partem. *Michaelis Waltheri Harmonia Biblica* multas inter præces ac molestias fuit elaborata. B. Autor illud *κατά* per normam exponit in formulis *κατά Ματθαῖον, Μάρκον, &c.* quasi diceret, *ad ductum Matthæi, ad ductum Marci.* Librum *Antib* Bibliis insertum credidit, eo quod inde genealogia *Davidis* ac Christi patet. Vaticinia, de Messia ex *Davidica* stirpe exituro, meditate exposuit. *Josephi* fabri curam & tutelam putavit pertinuisse ad œconomiam, dispensationem, & obumbrationem, quæ honestati personæ *Mariæ* fuerit consulendum. Editor annotat, Judæos de genealogia Christi, ex *Davide* prognati, nullas fovisse vel protulisse dubitationes, sed quod ipsa fuerit testatissima. *Josephi* filius omnino fuit *Jesus*, sed adoptivus ex jure dispositionis & connubii. *Elisabetta* fuit *Mariæ* *Sardonus* cognata, siquidem *Levite* ad peculiarem tributum servandam haud erant adstricti, sed uxores ex reliquis tribubus deligere solebant. Obiit *Arctæ* antiquior translatio *Pf. LXXI/17, 11*, Græcæ *Alexandrinæ*, quæ a *Lutheri* metaphrasi admodum distat. Sed & *Arctæ Montanus* in versione *Ebraicarum* vocum hic cum *Alexandrinis* interpretibus confessa. *Ebraica* ita habent: *עַל מַרְיָם אִשְׁרָאֵל עֲשׂוּ מַלְאָכִים וְיָרְדוּ אֵלֶיהָ וְיַעֲרֹבְרוּ אֶת הַיָּלֶדֶת בְּבֶטֶן אִמָּהּ*. *Alexandria*: *Ἐπὶ Μαρίας Ἰσραήλ ἐπέστειλαν ἄγγελοι καὶ ἐπαρτάλαμπος ἐβύβη εἰς τὸ σπλάγχθον αὐτῆς.* Sed ipsi videtur voces *מַלְאָכִים* & *עֲשׂוּ* & *יָרְדוּ* in exemplari suo haud tenuisse. Suspiciari enim licet, ipsos loco *יָרְדוּ* legisse aut *אֵלֶיהָ*, aut *אֶת*, atque loco *מַלְאָכִים* vocem *עֲשׂוּ*. Nobis *Ebraica* licet ita convertere in Latinum: *Arctæ* *hominis* *violentiæ*, *Ecclesius* *devastandæ* *proprius*, *tandem* *se* *laudibus* *afficit.* *Et*, *licet* *reliquia* *existens* *ejus* *ardoris*, *tu* *tamen* *astuantes* *illas* *adversus* *Ecclesiam* *machinationes* *clugis* *ac* *implicat*, *ne* *erumpere*, *sed* *damna* *efficere*, *valeant.* B. *Antonius* per *λόγον Luc. I, 2*, intellexit Christum, verbum illud substantiale, in subsidium vocans locum *Athor. XX, 32*. *Obumbratio* illa, cujus *Luc. I, 35*, *Gabriel* mentionem facit, videtur ei defunta ab obumbratione alarum Cherubim ac operculi, arcæ fœderis incumbentis, *Ebr. IX, 5*. Editor addit, allusioni de *Chippa* *Ebraeorum* locum hinc non esse, ritu quippe, qui

Pag. 32.
79.
102 seq.
109.
114.
117.
119.
153.
179.
215.
Lucæ

- Pag. *Luce* usque ad ætatem haud perfingat. *Ἀνάστασις* Christi refe-
 219 seq. renda est vel ad incarnationem ejus ex substantia hominis, 2
Sam. VII, 12, Jer. XXIII, 5, XXXIII, 14, 15, XXIX, 10, XXX,
9, Actor. XIII, 23, 33, vel ad resurgendum ex sepulcro. Prio-
 ri sensu ipse sibi templum vel corpus pro domicilio condidit,
 226. *Zach. III, 8, VI, 12, 13, Jo. II, 19,* tanquam τὸ ἄγιον. Perlo-
 231. nam illam, ex utraque natura compositam, a Deo patre pro filio
 habitam, constat ex *Ebr. I, 4, 5, 6, Rom. I, 2, 3, 4* Πόλις Ἰσραήλ
 ad quam *Maria* venit, pro *Hebrone* cum reliquis Commenta-
 toribus reputavit B. Autor. Liceat vero urbem Leviticam
 260. Πόλις *Jusa*, seu *Juda*, intelligere, in *Sephela sitam*. Canticum
 Quæ decantatio, utpote parum probabilis, ab Editore refellitur
 322. pag. 251. Virum *Beatum Cyrenæ* censum per *Judæam* secundam
 confudisse cum primo, Editor permodeste indicat. Primi cen-
 sus descriptio tranquilla erat, secundi autem cum rebellionis pe-
 riculo conjuncta. Verbum Dei mortuum esse dicendum, R.
 387. *Autorius* negat; homines vero, qui vitam verbi divini haud ad-
 mittunt in animum, esse spiritualiter mortuos, affirmat. Egre-
 404 seq. gia & copiosa est illa *Hosea XI, 1,* vaticinati de Christo ex *Egy-*
 ptii terris revocato, expositio, quam legere operæ pretium est.
 414. Verba *Matth. II, 18,* ita sunt vertenda: *In Rama, urbe tribus*
Benjamin, planctus, lamentatio, et ejulatus, suis exaudi-
tus. It enim, qui circa locum sunt, ubi prope Beiblehemum sepulta
est Rabel, infantes suos constructos deplorant. Gravissima
 sane & late patens præ dolore exelamptio! At quomodo ex
Propheciis, Jesum vocandum esse Nazarenum *vaxf. 23,* osten-
 ditur? *Beatus* Autor digitam, ut hoc ostendat, intendit ad loca,
 424. ubi ipse vocatur *Ἰσραήλ,* surculus, germen, *Ef. XI, 1-10, IX, 1-6,*
LIII, 2, IV, 2, Zach. VI, 12, III, 8, IV, 19. Si quid videmus,
 non ad vocem, sed ad affectum, voci affixum, respicere oportet.
 424. *Galilæam & Nazarenum* Judæi ac assessores Synediorum
 non aliter tractabant, ac vilissimum & contentissimum quem-
 que. Crediderimus itaque, *Matthæum* indicasse vilipendium, quo
 Christus, *Galilææ ac Nazareti* factus incolæ, fuerit affectus.
 Contentissimum quemque, & vilissimum, stupidissimumque, Ju-
 dzos

dicitur velle Nazarenum, ex *Joanni I* facile intelligitur. In *Parte secunda* Editor Latina, quæ B. Autor immiscuit, verba omisit intacta, in *Parte prima* id sibi datum negotii ratus, ut Germanicam eis adderet, parentesi inclusam, translationem. Ut vero dicamus, quod res est, id candore nobis exigere videtur. Veneramus B. *Antonii* memoriam, sumque veræ pietatis fuisse statorem, minime negamus. Inest ejus scriptis satis de soliditatis, & studii, ad alios ex pernicio animarum protrahendos. Verum id inficiari prohibet candor noster, multa inest Praelectionibus harmonicis extemporè dicta, multa non satis subacta, alia abruptum minusque coherens, dicendi genus referenda, alia nitidiori stilo digna. Hæc indubie admasset, & ad majorem debitamque perfectionem addidisset Beatus Autor, si constitutum ei fuisset, Praelectiones hæc suas emitte in lucem. Precibus itaque contendimus a Plar. Rev. Editore, ut sequentes *Tomos* ipse perficiat, & suo stilo adornet, quod idem, in ipso habet inesse facultatem, ac *Antoniani* spiritum felitem soliditatem, annotationes ejus, maximam partem selecte, nec trahitiz, satis declarant & ostendunt. Constat ipse hoc pacto de honori B. Autoris, & sumibus ususque eorum, qui librum posthæc sibi sunt comparaturi ac lecturi. Facile tamen patitur, ut, si rationes graviores, quæ nimis ita faciat, obstant, suum arbitrium sequatur, transitoque, quo incedere cepit, persequatur. Scopus enim ejus in eo consistit, ut salutem animarum potissime respiciat, & pro virili promovere dignetur.

TRATTATO DEL SUBLIME, &c.

h. e.

**LIBER DE SUBLIMI, SEU ΠΕΡΙ ΎΨΟΥΣ,
DIONYSII LONGINI, translatus ex Græco in Italianum,
opera & labore ANTONII FRANCISCI GORII,
Lectoris Publici Historiarum in Gymnasio**

Florentino.

Florentiæ, ex typographico Cajetani Albizzini, 1737. 8 maj.

Plag. 7½.

Kkk 3

Cele-

- Celeberrimo doctore, *Jacobo Farafalati*, Professore Logices in Academia Patavina, de bonis literis meritisimo, præstantissimus Autor hanc translationem voluit sacram ac dicatam. In Præfatione id, quod pulchrum & utile est in *Dionysii Longini* libello, commemoravit docte non minus, quam comite & eleganter. *Longinus* quondam viva & spirans Bibliotheca, nec non miserum obambulans, fuit dictus. Quo ipso intelligitur, quanta approbatione liber ipsius sit exceptus. Linguam Græcam Cel. Editor suis, elegantia hujus eloquentiæ magistri commotus, admodum commendat, quos ad notitiam de *Longino* suscipiendam deducit. Quo sine potiora vitæ ejus capita, passim annotata, & hinc inde decerpta, exprimit. Recenset deinde varias hujus libelli Græcæ, Latinæ, & Italicæ, editiones. Italicam adornarunt *Johannes de Falgano*, & *Nicolaus Pinelli*, Florentinus, A. 1690 Patavii, quæ est longe rarissima. Non est nostrum, de *Longino* scripto huc judicare, quod in omnibus dudum manibus versatur. Translationem novam cum fonte Græco addidimus in contentione, ac re ipsa sumus edocti, nil intentatum reliquisse Editorem Clarissimum, ut sensum *Longini* & curate assequeretur, & nitide cogitaret, & solide daret expressum. Si quid vero in lectione *Longini* nobis visum fuit notandum & peregrinum, illud in eo consistit, quod de sublimitate dictionis nullam attulerit notionem, aut definitionis significationem, nullas ejus percensuerit species, nec inquisiverit in id, quod est vel sublime, vel humile, haurire repam. Et, cum ipse doceat, quid sit oratori, magnifice dicturo, agendum, & quanto opere sublime in eloquentiâ sit sectandum, atque eapropter finem quendam actionibus oratorum præstituerit, laudabilis fuisse is labor, quo adjuvamenta & ornamenta, quibus finis ille obtineri potest, distincte eruisse, apteque edisseruisse. Naturæ plurimum ipse tribuit, ut magnifice valeamus dicere. Sed, in quonam naturæ recessu, & in quibusnam animæ corporisque dotibus, sublimitas illa resideat, id vero tacet ac exponere omittit. Ea scilicet Rhetorum est consuetudo, ut ea, quæ arti recte cogitandi, ac ordine vivideque cogitata evolvendi atque exprimendi, adscribenda sunt, præceptiunculis suis studeant dimetiri

ac docere, notandi omnino, quoties eisdem modulos quibuscunque ingenii rebusque aptare non verentur. Ingenio servi loquentis haud congruit magna dictio. Res exigui momenti vilesque magnificum dicendi genus respiciunt. Et, quo saepius ars luxuriatur in oratione, sensumque perimit dicentis aculeum, eo fastidiosior redditur Rhetorum moleste sedulus labor, qui tumorem ingratum & magnificentiae indecorum colorem efficit. Quare, si quis seculi nostri Scriptor de dictionis sublimitate solidam scribendi iuturas esset viam, eum *Longini* gloriam admodum esse obscuraturum, nulli dubitamus.

PRUSSIA CHRISTIANA, SIVE DE INTRODUCTIONE religionis Christianae in Prussiam, per Martyres tentata, quorum vitas veritati historica restituit, atque nonnulla, ad illustrationem X & XI Seculi scientia, inseruit ANDREAS SCHOTTUS,

Ag. Dantisc.

Gedani, apud Georgium Marcum Knochium, 1738. 4.

Plag. 13.

Quemadmodum Pontanus *Bohemiā piā*, Carafa & Haqfitius *Germaniā sacra*, Ughellus *Italiā sacra*, Vavlovius Vites *Aquitaniam* seu *Succiam sanctam*, scripsere; ita Autor Cl. operam dedit, ut *Prussiam Christianam* emitteret in lucem. Vitae Martyrum, quas exhibet, conjunctae sunt eam notitia de pristino idololatriæ statu, de religionis Christianae initio, de situ terrarum Prussiae, de incolarum veterum atrocitate, ac de eo, quo incolæ Christianam doctrinam conspiciant, contemptu. *Prima* hic speciminis loco exit in dias luminis auras *Sectio*, quam, si Lector eam humaniter exceperit, complures alias secuturas esse, Autor in calce Praefationis pollicetur. Difficilis sane est labor ille, cui profligando ipse se accinxit. Secula pristina carere scriptoribus, qui ad exactam temporis supputationem, ac ad res gestas pragmaticè scribendas, soleant esse idonei. Amplificare incredibile, imitari portentis, in concinnandis miraculorum meteoris esse longum, ea veterum fuit indoles

- les & consuetudo, qui vitas Martyrum Prussicorum literis consignarunt. Videbimus itaque, quomodo recentissimus hic scriptor ea dignoverit, quæ sunt ficta, ab eis, quæ talo recto insistant. Scandinaviam a Thule veterum distinguit, nec fines Prussiz, nec ipsos incolas, scrupulose determinat vetustos. Suffecit enim ipsi, eam Pomerania, Oceano, Malovia, Russia, &
- 7 seq. Polonia, circumscriptisse. Religionis Christianæ semina in Prussiam sparsa fuisse deponit. Seculi decimi sub exitum, cum *Harty* *Andree* tradit. Quæ de *Andree* in Russiam itinere circumferuntur, ea ad Prussiam non sunt trahenda, ac per sese admodum incerta. *Suibertum* exeunte Seculo septimo nuntiasse
12. Evangelium Borussis, fabulosa est commemoratio. *Cyriillus* quidem *omnium pater Slavorum* dicitur *Apostolus*; *Metbodius* vero in Moravia, non terris adjacentibus doctrinam Christi manifestasse fertur. Sed, Prussiam eos attingisse, merito inficiandum est. *Adalbertus* est, qui Prussis ad saniores præceptiones Christianique consulta adducendis primam, eamque irritam & infelicem, operam navavit. Vitam ejus scripsit Divus *Bruno*, ejus in instituto ac martyrio successor, a *Surto* editam ad d. 23 Aprilis. Alteram ejus vitam, a *Caniso* *Tomò V Lctionum antiquarum P. II pag. 329 - 354* publici juris factam, plerique cum *Basvio* *Papæ Gerberto*, cui in cathedra *Silvestri* nomen, tribuunt. Utramque usibus suis adhibuit *Cl. Schottus*, vitamque critice adornatam, aliis in medium adscitis voluminibus, inde dedit *Adalberti* novam. Progreditur deinde ad alterum Borussorum Apostolum, *Brunonem*, e *Bramone*, Comite *Querfurtano*, ac *Ida* natum, accuratius representandum. *Adalbertus* A. 997 ad d. 23 Aprilis, *Bruno* autem A. 1008, lauream Martyrii in Borussia consecutus, obiit diem supremum. Prior utique videtur studio quodam imbutus fuisse, quod singularitatis affectationem barbari appellant. Id vero saluberrimum esset cognitu, si quis enumeraret ac judicaret modum, quo uterque Martyrum cum suis in proponenda doctrina Christiana fuerit usus. Quæ momenta haud secus ac historiam sæcæ ætatis ut *Cl. Autor*, eo, quo cœpit, tramite incedens, proxime expendat, non possumus, quin cum publice observetur.

ΨΥΧΑΙ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ, EX LIBRO I DE
Dieta, in Academia Georgia Augusta ἐξ ἁδῆς ἐς τὸ Φῶς
περὶ συζητηθείσας, ac disputatæ, a JO. MATTHIA GESNE-
RO, Eloqu. & Poes. P. P. O. & Bibl. & CAROLO PHI-
LIPPO J. M. F. GESNERO, Medic. C.

Gottingæ, apud A. Vandenhœck, 1737. 4.

Plag. 5.

Etsi vix alias instituti nostri ratio patitur, Exercitationum Aca-
 demicarum, etiam si a summis Viris doctissime conscriptæ
 fuerint, argumentum persequi; ita tamen nunc præter mo-
 rem fieri, parum mirabitur Lector, cum intellexerit, præter
 morem hanc ipsam, quam nunc tractamus, Dissertationem non
 contemnendum ex veteris Autoris libro segmentum, curis illius
Gesneri, qui tot aliis doctrinæ suæ monumentis, & præcipue
 illustribus in præcos Scriptores meritis, immortalem nominis
 gloriam sibi dudum peperit, variis locis emendatum, accurate
 que explicatum, complecti, ut adeo non secus hæc, ac ceteræ
 antiquorum Autorum editiones, locum sibi in Annalibus nostris
 postulet. Proxima vero recognoscendi Opusculi occasio data
 Celeberrimo Autori fuit amicissima per literas disputatione, quæ
 ipsi cum magno illo literatorum Medicorum decore, *Werlbofsi*,
de Hippocrate, magisne is Mechanicorum, an Hylarchicorum,
 partibus addictus videatur, intercessit. Provocatum erat ad
 hunc *Hippocratis de Dieta* librum. Quem proinde cum legeret
 Noster, ita vidit obscurum difficilemque, ita ad intelligendum
 parum præsidii, multum vero impedimenti, in vulgata inter-
 pretatione, ut ea ipsa re adductus, tanto majorem intelligendo
 huic Autori operam navandam duxerit. Bonum factum judica-
 vit *Werlbofsius*, adeo quidem, ut ipsemet animum induxerit cum
 pluribus communicare, quæ obscurissimo libro claram lucem al-
 latura essent. Et nos quidem facile consentimus cum *Gesnero*,
 a tanto Viro, quantus hic collaudatur, quantumque eum res-
 publica literaria pridem habuit cognitum, non nisi summa
 omnia & politissima fuisse expectanda, dummodo non per ne-
 gotiorum cumulos a disanda re literaria fuerit avocatus. Merito

tamen nunc *Hippocratis* manibus & civitati eruditæ gratulamur, quod, quæ *Werlbofo* perficere non licuit, *Gesnerus* ipse in se suscepit, nec doctissimas suas lucubrationes nobis invidit. *Hippocratis* itaque *Librum I de Dieta*, a *Cap. 4* usque ad *12*, & deinde a *Cap. 18* ad *22*, hinc inde a vitiis suis liberatum, Dissertatione hac exhibet, perspicua & luculenta ac *Commentarij* officium fere præstitura interpretatione explanat, & annotationes quasdam subnectit, quibus loci corrupti ex ingenio emendantur, in varietate lectionis causæ, cur sua sibi lectio magis, quam alia, placeat, commemorantur, versionis suæ ratio redditur, multa ad mentem *Hippocratis* rectius capiendam exponuntur, atque alii etiam veterum Autorum loci subinde illustrantur. Nos quidem emendationes Autoris paucis repetimus. *Cap. IV* pro *διαφόροις & συμφόροις* legendum docet *διαφύρον & συμφύρον*. *Cap. V* in verbis *ἀλλαιμύτων ἔπειτα καὶ ἔπειτα*, non post *ἀλλαιμύτων*, sed post *ἔπειτα*, incidit, quoniam ita sententiam clariorem fieri putat. Verba, *καὶ γὰρ ἀποθανῶται*, ita interpretatur, ac si legatur *καὶ*. Vox Ionica, pro *καὶ* usurpata *Herodoto* etiam, facile in *καὶ* abiit, quo nihil ipsi videtur certius. *Cap. VII* pro *μετὰν ἔχοντα*, quod *Sinnes* habent, *ἔχοντες* collocat. Pro *χώραν δὲ ἕκαστα χώραν* legit. Ad *Capitis IX* verba, *ἢ πρώτην συμφωνίαν (διαφθείρεται)* ita *Noster*: *Locus sane vel corruptus, vel mihi certe obscurissimus, quem emendare conati sum viri docti, inserto, præter Historum, quantum constat, auctoritatem, verbo διαφθείρεται, quod ita transferunt: primus concertus perit, quod quidem parum huc convenire nobis videbatur. Quid enim? Si non contingat duabus ψυχαῖς concertus, perit concertus? Hoc non concoquo. Si licet in re tantis involuta tenebris hærere, ita nobis videbatur. Cum statim memoretur δυνάτην γένεσις, etiam πρώτην intelligenda ex proximo γένεσις. Συμφωνίαν autem corruptum ex ἀσύμφωνος ἢ, ea sententia, quam paraphrasi expressimus. Ἀσύμφωνος mox II, 22, sunt, quæ cum maris natura conciliari, atque adeo in mari vivere vel durare, non possunt. Fuertis igitur ἀσύμφωνος γένεσις conatus generationis inutilis, quia conciliari & consistere non possunt illa, quorum conjunctione ea perfici debet.*

bat. *Cap. XI* πλείον γὰρ τὸ ὑγρὸν ἐνταῦθα ἐστίν, quæ ante verba καὶ τροφῆς ἐπαγωγὴν existant, intempestive ex superioribus hic repetita putat, quoniam haud dubie verbum ἐποίησεν, ante ista verba recurrens, librarium ad præcedentia reduxit, qui deinde, ne librum litura deformaret, vel plane reliquit verbum præter rem repetita, nullo erroris sui facto indicio, vel tenuissimis punctis subnotavit, quæ deinde vel evanuerunt, vel certe descriptores novos fecerunt. Post verba ψυχρῶ καὶ θερμῶ omissum esse aliquid apparet. Ad verba: τὰ δὲ αὐτῶν, monet: etiam hæc oratio non habet subjectum, & videtur proinde lacera. Verba hæc: περὶ τῆ ἀφαντοῦ καὶ φανεροῦ, ex margine & lemmate ad initium *Capitis XII* appolita olim a studioso, & ita concepta: περὶ τῆ ἀφαντοῦ καὶ φανεροῦ, culpa librarii in hunc locum irrepsisse putat. Ibidem pro ἐποίησεντο πῦρ scriptissimè putat Autorem ἐποίησεντο πῦρ οἱ, fabricavit ignis sibi. *Cap. XIX* pro μὲν τελείως videtur legendum τελείως; pro τὰ δὲ θάλασσα vero τὰ μὲν θάλασσα. *Cap. XX* κατὰ τὴντο legit & interpretatur τ'αὐτὸ, vel ταυτὸ, quod sensus nimis aperte postulat. Verbis, τῇ χώρῃ περιμένεται, importune & contra fidem optimorum librorum inseritur τὸ πῦρ. *Cap. XXI*, pro πρὸς τὴν ἰσχυροτέραν ἢ ἀσθενετέραν, haud dubie legendum ἢ ἀσθενετέραν ipsi videtur. In illis: Οὐ γὰρ ἔχει πρὸς τι ὁμότροπον ἀποχωρήσει, mollius fluere orationem existimat, si levissima mutatione legas: ἢ γὰρ ἔχει πρὸς τι ὁμότροπον ἀποχωρήσει, vel πρὸς ὅ, τι - ἀποχωρήσει, aut, ut est ex MSto Regio in *Chartariana* annotatum, ἀποχωρήσει. Neque tamen intolerabile aut inauditum fuerit sic, ἢ γὰρ ἔχει πρὸς τι ὁμότροπον ἀποχωρήσει, vel ἀποχωρήσει, ut illud interrogativum τι infinita interrogatione vel relative positum dicatur. Omittimus nunc brevitas causa observationes alias, æque doctas & elegantes, atque ad systema animarum ex hoc libro *Hippocratico*, in calce Dissertationis a perspicacissimo Autore constructum, ex *Heraclicis* sententiis suppletum, & *Pythagoreis* placitis subserviens, convertitur. Id vero his positionibus constat: Ex nihilo nil fit, neque in nihilum redigitur quidquam. Sed oriri & esse incipere putant homines ea, quæ, sensui antea nulli obvia, nunc videri, tangi, &c. posse incipiunt. Status ille, quo percipi nullo sensu res possunt,

ἀόριστος; status, quo percipi posse incipiunt, Φάος, seu Φῶς, item Ζεὺς. Tota vis naturæ & causâ proxima omnium phænomenorum inest in pugna quadam rerum, quæ sibi adversæ videntur, quarum tamen unaquæque illa ipsa pugna & statum suum conservat, (peritura, si sola fuerit, licet omnino superaverit,) & ad effectus producendos cum adversaria sua concurrat, quod *Cap. 12* proponitur, & similitudine artium humanarum illustratur *Cap. 13-17*. Ignis & aqua sunt principia & elementa omnium rerum, quæ suis qualitatibus, hinc siccitate & calore, hinc humiditate & frigore, earumque pugna perpetua, producendis omnibus & explicandis *Φαινομένοις* sufficiunt. Ignis movet omnia, aqua nutrit. Animarum omnia plena dixit *Heraclitus* apud *Laertium*, item *Pythagoras*. Anima humana ignis & aquæ commixtione & ipsa temperata oberrat, membra futuri hominis omnia, magna parva, jam habens, evolvenda deinde & augenda. Hæ animæ, quæ *Ζῷα* etiam sunt, in animalia omnia intrant, illis non sentientibus, & quasi irrepunt cum spiritu. Neque impedit quidquam, quo minus cum cibo & potu. Sed illæ *λόξα μοῖραν* humanam, ut appellatur variis locis, nascuntur, & corpus sibi faciunt, animantque, quæ in locum idoneum deferuntur, ubi augescere & deinde coalescere possunt. Crescere animas ait etiam *Hippocrates Epidem. 6*. Nimirum viros pariter & fœminas intrant, in eorumque vasis generationi dicatis augescunt, ita quidem, ut corpus jam nasci & habere dicantur, & membra diversa, sexum discernentia, quæ, quantum ad prima stamina & conformationem generalem, eadem, a diverso nutritionis & victus genere diverso modo evolvuntur, & explicantur. Quo quis plures id genus animas alit in suo corpore, eo est robustior. In ipsa *ὄντοσσι* ex utriusque *τῶν ἀνεπαίσθητων* vasis fecernuntur animæ jam auctæ, & sexu discretæ, seu animalia plura. Hic, si ipso motu violentiori irruant forte in se animalia duo, harmoniam quatuor qualitatum, quæ *pag. 20* in amplissima observatione egregie explicatur, (*τετρακτύω* *Pythagoræ*.) habentia, uniantur ipsæ animæ, ut in posterum una sit e duabus, corpusculum vero alterutrum perit, & aliam *μοῖραν* expectat. Opus autem est, ut incidant in locum uteri siccum, in quo igniculus

culus ille animarum a fluctibus non opprimatur. Cum nihil pereat, separatæ per eam, quam mortem & corruptionem vocamus, a mole corporea animæ in statum priorem rediguntur, novam *μετέω* expectant, & fato subeunt, quæ est ipsa *Pythagora μετεμψύχως*, a qua nec alienum fuisse *Heraclitum*, vel illa ejus vox de animabus declarat apud *Porphyrum* de antro nymph. circa med. *ἢν ἡμῶν ἐκείων δάματα, καὶ ἢν ἐκείων τῶν ἡμετέων δάματα*. Sane, prout hæc *Hippocratis* systema a Celeberrimo *Gesnero* adornatum proposituraque fuit, magnam omnino partem convenit cum iis, quæ *Læwenbæckius* posthæc, *Hartfæckerus*, & reliquj, oculis & observationibus suis confisi, certatim tradiderunt, hisque adeo inventæ rei gloriam reddere valet dubiam, ut fere, si quid *Pythagoræ* illi & *Heraclitæ* Philosophiæ dandum esset, eadem *ψυχή*, quæ *Hippocratem* animavit, post *μετέω* illam expletam, & multorum *Seculorum* decursum, illorum virorum aliquem insedisse, & opus suum vetus diuque intermissum continuasse, videatur.

DE AQUIS BRIXIANIS, CUM DISQUISITIONE Theorematum, spectantium ad acidularum potum & transitum in corpore animali, Examen chymico-medicalium, Autore FRANCISCO RONCALLO.

Brixie, ex typographia Joannis Mariz Ricciardi, 1724, 4 maj.

Alph. 1 plag. 2.

Non postremum inter res, non naturales, Medicis dictas, ad salutem hominum conservandam aut labefactandam, locum obtinet aqua, ut Medicus, de civium suorum valetudine sollicitus, aquarum regionis suæ salubritatem inprimis indagare jure tenetur. Quo nomine labor Cl. Autoris in examinanda aquarum patriæ suæ indole, quarum multæ etiam medicatæ sunt, laudem meretur, neque penitus a nobis omittenda fuit ejus commemoratio, etsi serius ad nos perlatus liber novitæ gratiam exuisse videatur. Primum inter Brixienfis agri aquarum cum fonti Elari prope Hirnam concedit, dudum ab accolis inter salubres relato, & aquæ fœnis nomine, ob desiderium ciborum, mox ab ejus usu excitatum, insignito, in cujus examine physico-chymico præ ce-

teris diligentissime versatur. Sua statim pelluciditate se commendat Esari fons, a montis, ex quo strictissimis emissariis erumpit, visceribus ita depuratam accipiens lympham. Dum in originem hujus fontis inquirat, propositis variorum de origine fontium sententiis, & difficultatibus, cur a mari derivari non possint, illis accedit, qui a pluviis & nivium aliquationibus eos accessunt. Dum vero per montium angustias percolatur lympham, obviis minerarum halitibus immutatur, & tenuissimorum salium principii in utilissimum laticem latente artificio reducit. Uti vero omnis vicinia ferri fodinis abundat, & soli fertilitas, nitroso illud sale abundare, testatur, ita his potissimum abundare elementis fontem hunc, conjicit. Instituto examine, aquas citius calescere, & iterum refrigerari, advertit, quam putealem, quod ab innatantibus particulis summe mobilibus, aeris, & spirituosissimis, deducit; ad bilancem revocata levior reperta est, quam communis aqua, quod eidem partium spirituosarum commubio tribuit. Aqua, leni ignis gradu evaporata, sedimentum reliquit, quod, microscopio examinatum, salina spicula exhibuit, a subrubra ochra, & alcalica terra, obruta, ut figura illorum exacte judicari non potuerit, etsi in quibusdam rhomboidea, vitrioli propria, occurreret, quam vitrioli praesentiam etiam gallarum infusio confirmavit. Aliarum vero partium, ut sulphurearum, aluminosarum, arsenicalium, nulla deprehendit vestigia: unde, aquam Hirnensein, inter acidulas referendam, vitriolo martis suas vires debere, concludit: hinc, ad attenuandos humores viscidos, & ex corpore propellendos, solidorumque robur instaurandum, egregie prodesse, arguit. Speciatim usum harum aquarum in affectione hypochondriaca, in obstructionibus viscerum naturalium, atque renum & vesicae morbis, fusius deducit, & quibus sub cautionibus eadem in usum vocandae sint, inculcat. Emulas his censet aquas collis dictas, non longe inde distantes, martiali item principio impraegnatas, & potissimum in viscerum naturalium obstructionibus laudatas. In aquis Darfensibus, copiosa muriatica & vitriolica salia continentibus, insignem vim obstructiones referandi, & lenta fluida ad motum impellendi, agnoscit. Ita in temperaturis picrocholis & scorbuticis illarum usum

usum noxium fore monet. Aquas Milzanelli sulphure & bitumine, inter se unitis, imprægnatas esse didicit, illasque, utpote præcedentibus mitiores, & balsamicas, in pulmonum præcipue morbis, item in passione nephritica, urinæ ardoribus, capsularum seminalium & urethræ ulceribus, commendat. De Mela etiam flumine, in valle Triumplina oriundo, agit, & inprimis causas, cur toties vicinæ terræ ab illo inundentur, exponit, denique & multas continere ferri particulas monet, unde æstivo tempore in littore aut paludoso diverticulo cœnosa aggestio congeratur, quæ, nitrosis ac ferreis particulis sceta, radiis solariibus subacta, in exsiccandis & roborandis partibus externis conducatur, non tamen sine prævia corporis præparatione, aliisque, quas exhibet, cautionibus, in usum vocanda. De aqua S. S. *Cosmi & Damiani* nihil addimus. Cum enim illas miraculo ortas, nec quia medicatrices includantur partes, sed quia cœlestis tinctura inibi infusa delitescat, omnibus morbis prodesse, censet Autor, hinc chymica super ipsis facere pericula religioni duxerit, illas suo loco jure relinquimus. Tandem de aquis communibus in usualem potum Brixie usurpatis agit, quæ vel puteales sunt, vel fluminis Moimpiani, per civitatem decurrentis, & ad fontanarum usus hinc inde derivati, vel S. *Petri* in oliveto, omnes saluberrimæ, &, examine spagyrico instituto, parum sedimenti exhibentes, inter quas præ ceteris illa S. *Petri* eminent, ex altissimi cacumine montis originem suam repetens, & per durissima saxa sedulo cribrata, ut eo purior, ac in usus mortalium aptior, inde prorumpat.

JO. GEORGII HENRICI KRAMERI, PHIL.
Med. D. Proto-Medici Cæsarei Castrensis, Dissertatio
Epistolica de Scorbuto, ad Virum Nobil. Exper. atque
Excell. Dominum, CHRISTOPH. JAC. TREW, Med.
D. Consil. Aul. & Archiatr. Onold. &c.

Norimbergæ, apud Petr. Conr. Monath, 1737, 4 maj.

Plag. 5½.

Scorbuti vox etsi aliquamdiu adeo in Medicorum scholis perinde atque conclavibus ægrotantium inerebuit, ut maxima
 fere

Fere morborum pars ab eo deduceretur; re tamen diligentius expensa, satis nunc constat, scorbutum veri nominis plerisque non adeo adhuc exploratum, nec tam frequentem aut plane communem, sed prorsus singularem, esse. Certè, ut alios taceamus, Cel. Autor publice queritur, morbum hunc Medicis tam incognitum, quam venam Mœdinensem, atque hanc ipsam causam fuisse, cur eundem, cujus quippe vera cognitio sibi multo labore & sudore præ aliis constitisset, nova luce illustrare, & longe aliter, quam antecessores Medici, Autoresque classici, exponere, elegantissimo hoc libello aggrediatur. In eodem itaque cum relationem suam medicam, de morbo hoc, in exercitu Cæsareo, cujus tum valetudo curis Cel. *Krameri* demandata fuerat, A. 1720 in Dacia Ripensi, vel, ut alias vocant, Barnatu, grassato, ad ordinem Medicorum Viennensium datam, huiusque amicissimam responsionem, olim jam typis excusas, repetit, tum novas simul experientias de scorbuto, tam Viennæ, quam in aliis regionibus, a se observato, subnectit. Nos ex singulis, prout instituti fert ratio, cum totus libellus præstantissimis doctissimisque observationibus abundet, selectiora tantum momenta paucis attingemus. In relatione itaque primo notat diversitatem hujus scorbuti a stragibus illis, quarum apud *Plinium*, *Lucretium*, *Poupartium*, atque *Eugalenum*, exstat mentio. Symptomatum deinde tres gradus constituit atque enarrat, quos, cum morbi genius exinde inprimis intelligatur, ipsius Autoris verbis hic commemorare non dubitamus. Ita vero ille: *Symptomata autem, quæ stragem hujatē comitantur, sunt in primo gradu gingivarum pruritus, tumor, ex tactu hæmorrhagia levis, gingivæ magis minusve sugillatæ, quæ sugillationes mox putrescunt & suppurantur, ex quo gingivarum, imo maxillarum, erosiones luxuriantes, dentium vacillationes & casus, oris cadaverosus factor. Præterea adest major vel minor debilitas, sicut in secundo gradu præterea plerumque crurum, rarissime autem brachiorum, rigidissima contractio, ut ægri tibias extendere nequeant, quam in partibus contractis, imo sæpissime etiam in reliquis articulis adhuc sanis similes, venereis comitantur atrocissimi dolores lancinantes. His contracturis semper adest ingens articuli*

articuli contracti tumor scirrhusus, incredibilisque ejusdem tendinum rigor, & dolor, cutisque exterioris undique cærulea sugillatio, cum interspersis certis exanthematis, granorum milii similibus. Sugillantur per sepe una nocte agrorum oculorum alba cum vel sine palpebris suis sponte sua, adeo, ac si in pugnos incurrissent, quod idem etiam in aliis partibus sæpius evenit, ideo tamen dolore nullo affectis. Accedunt variorum integrorum musculorum, præcipue crurum, tibiarum, & buccarum, durissimi & maximi tumores, imo totales indurationes, quæ tamen una cum supra dictis sugillationibus nunquam suppurantur, sed vel ad mortem usque perdurant, imo augentur, aut in convalescentibus infra dicendis iterum exacte resolvuntur. Pulsus semper etiam in levi morbi hujus principio est frequens, celer, parvus, & durus, verbo febrilis; hic vero eo frequentior, celerior, minor, & durior, quo majora & diriora adsunt symptomata. Urina etiam est febrilis, id est, rubra cum crasso & inaquali sedimento. Si denique per malam dietam, quæ apud milites gregarios ex defectu hospitalium ordinatorum ordinatu impossibilis in tota Hungaria est, invaleat morbus ad tertium usque gradum, gingivæ putridæ cum buccis incredibiliter in omnem superficiem intumescunt, atque etiam in gangranam & Maxillarem cariem abeunt, a qua nullus redimi potest. Accedunt morbum hunc invalescentem dyspnœa tanta, ut non tantum ex levissimo motu in deliquia incidant, verum etiam sæpius inter eundem subito suffocentur agri: de quo symptomato omnes moribundi aliquot dies ante mortem inter se conqueruntur, licet non tussant, minus quid excreant. Et, quamvis prognosin in symptomatibus tertii gradus quadantenus datam jam esse, moneat, eidem tamen hæc addenda putavit: Omnes dicti agri in descriptio morbo invalescente, id est, gradu tertio, patiuntur omnes species hydropis, tumorumque œdematosorum, adeo, ut ex decubitu decliviori facies intra mediam horam adeo intumescat, ut oculos aperire amplius nequeant, qui tamen iterum sæpius evanescent brevi, atque redit. Sic hydropici sive cachectici etiam non raro in immanes narium hæmorrhagias incidunt. Quibus omnibus in desperatis plerumque diarrhœa & dysenteria superveniunt,

Mmm

nunquam

nunquam non lethales. In principio morbi fitis & appetitus naturaliter se habent, si agrorum questus magis, quam supra dictis circumstantiis, credero fas sit; in fine autem morbi, id est, in tertio hujus gradu, omnis appetitus est mortuus, fitis tamen eo insensor. E ceteris symptomatibus, ab aliis Autoribus descriptis, præterea omnino nulla adsunt, sed hæc sola & pauca nostras misellos conficiunt, hocque ad summum intra 2 vel 3 menses, plerumque autem intra 2 vel 3 septimanas, quod tempus sæpe lapsum fit, ita, ut æstas redierit, ægri raro amplius moriuntur, sed incurabiliter contracti manent. Causa morbi hujus proxima formalis ex Nostri sententia in putredinosa & impedito sanguinis circuitu præternaturali, id est, suspensis, aut potius imminutis, ob lentorem suum, naturalibus secretionibus; causa autem proxima materialis in sanguine lento, viscido, crasso, & ob id ad circulationem, id est, secretiones naturales, inepto, ideoque hinc inde in subtilissimis, imò etiam apud moribundos in majoribus, vasis stagnante, putrescente, aut plane in his, utpote tubulis glandulisque nervorum, tendinum, aliisque excretoriis, colatoriiis, & lymphaticis vasis, inseparabili, consistit. Causam remotam formalem constituunt tot febrium variarum incredibiles recidivæ, aut diurnitates, eademque ortæ ex causa remota materiali, cibus scilicet crudis, præcipue in paroxysmo febrium, in tota Hungaria semper & ubique ob aerem paludosum & humidum semperque inæqualem, epidemiarum & endemiarum ingestis. Aeris vero hæc conditio & temperamenta casarum tantum adjuvantium vel disponentium loco numero habentur. In curatione eo respexit, ut, eliminatis primarum viarum saburris, sanguis crassus & viscidus incidatur, attenuetur, sicque liber a stasibus procedat, & per solitas secretiones repurgetur, atque sic ab ulteriori putredine vindicari, statuique naturali omni restitui, queat. Hinc omnes medicamentorum loculos excussit, nec medicationis genus, quod in Autoribus classicis invenire licuit, intentatum reliquit, præter succos antiscorbuticarum herbarum recentium, quarum sibi in Hungaria non fuit copia, earumque præparatas quintas essentias. Sed omnia in cassum; ut proinde vix e re videatur, ejus medicationibus & formulis hic lon-

longiori recensu inhzrere. Movit ipsum tam infelix curationum suarum successus, ut Medicorum Viennensium Collegium simul in consilium advocaret. Quod in responsione sua cautiones in usu sex rerum non naturalium observandas inculcat, & præter alia medicamenta, massam farinaceam ex pulv. rad. Chin. Sarsapar. Sacchar. & Farin. Hord. atque item Hippenteron *Zwingeri*, cum aliis ad prudentem curationem monitis, suggerit. Ex subjunctis denique observationibus novis, quæ dimidiam libelli partem conficiunt, & priora partim illustant, partim emendant, partim novis accessionibus augment, potiora itidem argumenta excerpemus. Scorbutus eos tantum invadit, qui ex victu crudo febribus diuturnis, earumque recidivis, afflicti fuerunt, qua in re & *Berhaavius* tacite consentit; rarius vero præfectos & equites gregarios, qui hiberniis melioribus & salario ampliori utuntur. Oritur autem malum hoc in Germaniâ, Hungaria, atque Italia, non alio tempore, quam sub veris initium, præcipueque advenas gregarios infestat, atque sporadice etiam in locis saluberrimis invadit, si præter causam supra dictam leguminibus tantum coctis, non vero herbis & fructibus horzis, velci consueverunt. Ex inopia etiam viridium ciborum, nautæ, & qui in Grœnlandia diu agunt, post febres prægressas in scorbutum incidunt, juniores vero eundem usu herbæ cochleariæ in regionibus septentrionalibus, vel pomorum aureorum succo in Lusitania, itemque brassica muria condita & crebris comesta, averruncant. Sanguis, scorbuticorum e vena educitus, omni sero destitutus, & in superficie sua crusta alba lardi-formi obductus fuit. Scorbutus incipiens nunquam aliter, quam signis primi gradus, stipatus incedit, & deinde pedetentim sensimque ad gradum secundum & tertium increfcit, semperque in dormientibus, nunquam in vigilantibus, primum oritur. Ex iymptomatibus primi gradus primarium perpetuumque est gingivarum sugillatio cum pullu & urina febrili, febrique lenta. Plerumque simul sugillationes unius vel utriusque oculi succedunt, & intra aliquot dies contractio unius vel utriusque genuum, eaque iis in locis tantum, succedit. Dolores artuum lancinantes rheumatici, qui in secundo scorbuti gradu contin-

gnant, æqualiter interdiu noctuque per intervalla inæqualia deleviunt, nec a calore exacerbantur. Genuum tumor ad duritiem scirrholam accedit, hincque scirrholus dicitur. Qui obriescunt tendinæ, sunt illi, qui tibiam inflectunt, atque præcipue muscoli seminervi, & semimembranosi. Sugillationes musculorumque indurationes nusquam fuerunt observatæ, nisi circa genua convulsa & oculos. Adoritur scorbutus populos non solum, qui plagas boreales, sed etiam qui temperatas, incolunt, ut variis exemplis probatur. Torminibus non vexat, nisi quando diarrhoea, ut dysenteria, ex perverso victu accedit. Neque unquam ipsi conjuncta vidit Autor pleuritidem, nephritidem, stranguriam, varices venarum raninarum, hæmorrhagias in cute externa spontaneas & sinceras, ulcera, exceptis iis, quæ gingivas & buccas infestant, scabiei species, tabem, motus epilepticos, tremorem, atque paralyfiam. Plagæ & urbes paludosæ, præcipue calidiorum regionum, aut post æstatem fervidiorem, si febrium etiam nidos constituent, præ reliquis scorbuto patent. Probabile est, hepar, lienem, pancreas, mesenterium, putrida & consumpta in scorbuticorum corporibus fuisse inventa. Scorbutus verus ex Cl. Autoris definitione est totius massæ sanguineæ putredinosa, gelatinescens, & inde ad varias stases pronissima, ad secretiones ineptissima, cacochymia, cum atonia variarum partium & viscerum, horumque tandem infarctu & corruptione, a multis, aut chronicis, febribus, præcipue intermittentibus, male curatis, orta, & ideo symptomatibus in casu & supra dictis, ante omnia autem gingivis sugillatis, stipata. Ad causas remotas pertinet ætas juvenilis, temperamentum sanguineo-phlegmaticum, & melancholico-sanguineum, uno & mere sanguineum, habitudo ferendis aeris injuriis, victui duriori, morbisque superandis, impar. Ex nationibus Bohemi præcipue in hunc morbum inclinarunt. Ad causas occasionales præcipue in Hungarica lue, quam Autor maxime respexit, refertur aer variis ex causis, hic enarratis, fervidior, indeque orta fitis & continuus potus, qui digestionem ventriculique intestinorum & vasorum lacteorum statum naturalem turbat, febresque, diarrhoeas, ac dysenterias, excitat. Accedit aeris malignitas, ex stagnorum, paludum, cloacarum,

rum, cadaverum, &c. effluviis putridis, aquarum putridarum potus, cibus continuo carneus, corporis motus, magna, longa, & multa itinera, laboresque exercituum, tandemque excretorum & retentorum animique affectuum minus conveniens regimen, inprimis etiam transpiratio & sudores, in fine paroxysmi febrilis non satis apud plebem observati. Scorbutus vero hinc ita enascitur. Sanguine ipsisque visceribus secretorius & excretorius ob causas jam commemoratas contaminatis atque labefactatis, natura, pristinae sanitatis restituendae causa, motus febriles, eosque vel continuos, vel intermittentes, excitat. Ubi vero in per dictum regimen vel incongruas medicationes turbantur, necesse habet natura motus vitales secretorios & excretorios intensius & frequentius diutiusque conservare, indeque viscerum tonus debilitatur & relaxatur. Probant id oedemata pedum, & viscerum internorum inflammationes, atque hinc factae extensiones, conspectus cachecticus, lienis infarctus, vulgo *Fieber-Zehen*, post omnem febrem chronicam, praecipue quartanam, in Hungaria constanter obvia, qui hepatis etiam mesenterique infarctum efficit. Placenta ea, ut Autor tum in se, tum in aliis, observavit, saepe & ex improvise dolores obscuros & pungentes plurium horarum sat molestos parit, tumque ex insperantia, & carnis praecipue bubulae, usu mox febris intermittens revertit, post abstinentiam vero non solum nulla febris rediit, sed placenta etiam sensim diminui coepit, claro admodum naturae perpetim contra febris reliquias laborantis indicio. Ut autem ratio, qua scorbutus generatur, eo clarius pateat, Cl. Autor ad ipsas febrium epidemiarum causas modumque fieri digreditur. Observavit scilicet ille, tam in febre castrensi epidemia ad Rhenum, quam Hungarica tertiana, aliquot dies ante invasionem febris quosdam esse aegrotantes de dolore dorsi interno, magno dolore cardialgico & premente, conspectum fuisse flavum, atque albugineam oculorum, non secus atque in icteri initio, tinctam, in cruribus autem magnos frequentesque dolores trahentes & lancinantes, aetate vero fuisse fervidissimam & siccissimam, quibus sanguis in serum excrementitium semiputridum colliquatus, & tam ex se, quam per ipsum hoc serum

excrementitium, inspissatus fuerit. Multo autem facilius spissus is evasit in toto tractu venæ portæ, liene, mæsenterio, & hepate, imò etiam in ipsis vasis cruralibus. Quare vasorum viscerumque dictorum repletio a stasi humorum, & circuitu sanguinis nimis spisso impedito, hincque secretiones præcipue bilis difficiles fuerunt. Unde jam commemorata symptomata habuerunt originem, donec natura plane febrem instituit, ejusque paroxysmos pro vario sanguinis spissioris & gelatinosioris statu, vel tardius vel crebrius repetiit, vel diutius etiam protraxit. Ceterum remedia ab ordine Medicorum Viennensium nil quidquam effecerunt. Ex sua aliorumque experientia millena asseverat, morbum huac certè perfanari succo nasturtii & cochleariæ, ob sal volatile macrum, quod halitus & vaporis instar totum corpus penetret, vim carminativam habeat, fibras præterea motrices subtilissime stimulet, & tam diuresin, quam transpirationem, juvet. Succi ii vel inter se mixti, vel singulatim, ad uncias tres quotidie bis vel ter in juscule non fervido propinentur. Quoniam vero non ubivis crescunt herbæ illæ, eadem cum sacchari sufficienti quantitate in mortario lapideo contundi, inque conservam non coctam redigi, hacque ratione in distitas regiones transferri, queunt. Neque minus & illorum defectum supplere observatur succus Citri vel Pom. aurant. ad uncias tres vel quatuor cum sufficienti sacchari quantitate, & libra una vel aquæ fontanæ, vel, quod satius est, feri lactis, bis quotidie datus. Ceterum vero a carnibus abstineant ægroti, & vegetabilibus tantum vescantur, excretionisque sollicitè conservent. In curatione prophylactica ante omnia convenit, febrem avertere, ex quibus tandem scorbutus oritur. Præter alia etiam qualemcunque opem laturas esse credit arbores proceras inter paludes civitatesque plantandas, imprimis in Hungaria salices, quippe ibi admodum frequentes. Essentia Cortic. Peruv. vel pura, vel cum speciebus aliis amaris, præparata, quotidie ante somnum, vel matutino etiam tempore, ad drachmas duas vel unciam dimidiam sumta, egregie convenit, cujus quotidiano usu *Bonevalis* ille multos annos in Hungariæ insalubribus locis ab omni febre, quæ alios tantum non omnes invasit, cum universa sua

aula

sula immunis permanfit. Cortex iste etiam dysentericæ eximie medetur.

CARMINA SELECTA EX ILLUSTRIORIBUS
Poetis Seculi decimi sexti & quinti decimi.
Pars I & II.

Veronæ, sumptibus Petri Antonii Berni, 1732, 8.

Alph. 1 plag. 21.

Non mediocrem a Lectoribus gratiam se initurum sperat Bibliopola *Bernus*, quod Poetarum, qui quinto & sexto decimo Seculo floruerunt, Carmina, satis quidem copiosa, sed discerpta & selecta undique, typis excudenda curavit. Applausuros hos sibi vel ideo inprimis auguratur, quod eos Poetarum præstantissimorum fetus ex magna Poematum strue selegerit, qui non tantum veteribus nitore, castitate sermonis, & spiritu, haudquaquam cedereat, verum etiam sine ulla morum labe a juventute legi relegique possent. Sed, nisi jam pleraque hujus *Voluminis* Carmina pulcherrimo habitu induta, observationibusque virorum doctorum illustrata, haberemus, sique in eo cum typographo Veronensi consentiremus, quod omne, vel ex amore, vel ira, vel alia qua demum cunque animi commotione, profectum, carmen spongia delendum, aut falce recidendum sit, nihil prætermitteremus ad commendandam horum Poematum collectionem. At, sicut ea est nonnunquam cauponum ratio, ut vinum fugiens vendant, ita librarii cupiditate lucri faciendi in publicum protrudunt libros, de quorum utilitate facile harum rerum peritus ambigat. Poetas quidem nostri ævi legere cultores tersioris stili debent, ut discant, quomodo veteres hi fuerint zmulati, quaque adeo ratione, quæ apud antiquos leguntur, in usum nostrum debeant conferri. Verum, tam multos juvenibus tradere Poetas, docereque, ut secundum uniuscujusque fistulam aut inodulentur avena sylvestri, aut elegos componant, heroumve facta Pierio quodam cestro canant, sane exigui profus usus est. Finge enim tibi scriptores, mira dulcedine & castitate sermonis se commendantes, non tamen
ad

ad illam dictionis simplicitatem nativumque splendorem veterum adspirabunt. Hinc, si excipias ex Italis, priscorum elegantissimis æmulatoribus, *Petrum Bembum, Fracastorium, Politianum, Sannazarium, Vidam, Sadoletum, Campanum*, Poetas nulli veterum secundos, purius hauriri ex fontibus, quam ex rivulis, sæpe turbidis & effoetis, cognosces. Quare duplex inde efficitur cautio, ut, si receptiores Poetas in manus sumere valis, principes & succi plenissimos deligas, nec adeo sparsim & discerptim editos evolvas. Quale enim fuit olim *Trogi Pompeji* fatum, ut fuscæ illius historię coarctatione, a *Justiniano* facta, amplum vastumque opus interiret, talem etiam mortalitatem præsentimus Poetis nostris eventuram, nisi integri ex-eudantur. Quid enim bonos & æs triplex circa pectus habentes adolescentes isti de amoribus lusus movebunt? Malos autem ne movebant quidem, venenum illud jam aliunde assumentes. Et, si quis vitiorum studio tenetur, eo impensius quæret vetitos libros, & celabit nefas sub cinere doloso. Ut nihil proferamus de quamplurimis *Horatii* Odis, *Ovidii* Libris Amorum, & de Arte amatoria, quæ Carmina, etsi tanta iis suavitas insit, ut non nisi Phæbo dictante videantur excepta, exterminanda tamen & juvenum manibus extorquenda essent. Ne vero Lectorem fugiat, quas consuerit Bibliopola Veronenfis scissas undique Poetarum lacinias, indicabimus saltem, quid quæque horum Poematum *Partes* complectatur. Antesignanus omnium est *Petrus Bembus*, cujus Hymnum ad *D. Stephanum, Virgiliana* dictione repletum, & roscidis abundantem mellibus, in *prima*

Pag. 12. *Parte* reperimus. Succedunt lusus *Andrea Nangerii*, de quo notum est, ipsum *Martialis* Poemata ob lascivitatem quotannis certo die combussisse. Postea exhibentur *Baltosaris Castilioni* Alcon, Cleopatra, Profopocœ *Jo. Pici Mirandulani*, aliaque minuta Carmina, amicorum sepulcris inscripta. *Jo. Cozza* in Epigrammatibus concinnandis elegantiam prædicarunt Itali, laudarunt Germani, in deliciis habuerunt Galli; at paucissima hic inveniet Lector, quibus ad idem carminis decus & majestatem possit excitari. *M. Antonii Flamini* Carminum Libri VIII A. 1727 Patavii, *Francisci Maria Mancurti* opera, nitide

tide prodierunt; quare non opus fuisset, ex isto penu tam exigui numeri carmina depromere. *Hieronymi Fracastorii* musas, a *Sannazario* olim, postea a *Friderico Ottono Monchenis*, Collega nostro, in singulari Commentatione de vita, moribus, scriptis, meritisque *Fracastorii*, laudatas, hic saltem delibandas dedit Editor; sed, plenioribus haustibus qui nectar bibere cupit, ipsa Poetz excellentis Carmina, & ingenium ejus in omnia Poeseos genera versatile, admiretur. Pag. 103 comparent *Aetii Sincerii Sannazarii* Poemata, vel sola nostro judicio digna, que junctim legantur. Natus enim erat, si quis alius, ad literas elegantiores, carminaque inprimis pangenda, quorum editionem viri egregii, *Petrus Vlamingius* Amstelzdamii A. 1728, & *Jo. Anton. Vulpus* Patavii A. 1731, magno cum applausu orbis eruditi publicarunt. Pag. 121 legantur aliqua *Marci Hieronymi Vide* Carmina bucolica & lyrica; bombycis vero & ludi Isachochici laudes desunt, que, ob artificium difficillimas etiam res metro includendi, a quovis lautitiarum poetiarum amatore lectitari merentur. Adeat autem, quisquis Apollinez artis studio tonetur, queinque nondum penituit calamo triville labellam, ipsam Oxoniensem editionem, *Thome Trifanti* studio A. 1722 nitidissimis typis expressam. Pag. 169 *Herculis Srozza* doctos sacrique argumenti versus, in salutationem glorioz Virginis *Mariae*, in nativitatem Servatoris, in Epiphaniam, in resurrectionem & ascensionem, exaratos, neque minus Gigantomachiam, quam prævencus morte Poeta inchoatam minusque absolutam reliquit, Lector inveniet. Non angustior tenuiorque est *Titi Vespasiani Srozza* vena, que molli sua sermone antiqui simplicitate, & sententiarum gemmis, ubivis micantibus, vetera haud ignobilem prodit, quanquam nomen ejus & Carmina quamplurima ignorent. Hac re videlicet una librarius Veronensis gratiam a nobis aliisque inuit, quod Poetarum extra Italorum sine minus cognitorum Carmina hic publicavit. At, dudum commissa typis poemata, & in *Deliciis Poetarum Italicorum* obvia, quorum hic multa exstant, in fasciculos colligere, non est bonis literis prospicere, sed actum agere. *Jo. Joviani Pontani* flantes Carminum delicias nemo non veneratus est, dignasque

Pag. 60.

Pag. 222.

consuit, ut ex officina Venetorum A. 1533 prodirent. Sed, cum elegantia typorum careant, neque, ob raritatem summam, ab omnibus legi possint, satius fuit, ea sincera & intacta recudere, quam ita dilacerata exhibere. Reliqua vero hujus fasciculi Poemata, ab *Hippolito Capilupio*, *Jacobo Sadoletto*, *Angelo Politiano*, *Jacobo Bonfadio*, *Paulo Manutio*, *Paulo Pansa*, *Jo. Baptista Amaltheo*, *Lazaro Bonamico*, *Jo. Carga*, *Jano Estrusco Micabrata*, composita, insigni nobis delectamento fuerunt, quod pleraque non omnium manibus ferantur, quamvis nullum dubium sit, quin violata etiam & imminuta librarii Veronenſis lima fuerint. Quod deinceps attinet ad *Francisci Marii Molsa*, *Hieronymi Amalthei*, *Georgii Anselmi*, fabulas, meminimus, nos eas in *Deliciis Poetarum Italiae* legisse. *Jo. Casa* autem hujus partim Operibus, a *Cassio* editis, partim *Crescimbenii* Historiae Italicae Poeseos, insertos reperimus; quare iis tam parce extendendis superſedere potuisset Editor.

Progredimur ad *alteram* hujus Collectionis *Partem*, consideraturi, quoniam Poeseos comitae exempla juventuti Editor tradiderit. Si fateri licet, quod res est, *Parti* haec *posterior* rarioribus ingenii fortibus se commendabilem reddit, quam *prior*. Quis enim novit in tantis Poematum plaustris *Jo. Antonii Vulpa*, *Jo. Matthaei Toscani*, *Marcelli Vestrii*, *Bernardini Parthenii*, *Jo. Mucii Aurelii Mantuani*, *Belisarii Gadaldini*, *Caroli Malatesta*, *Jo. Thoma Musconi*, *Baptista Guarini*, filii, *Pbiippi Berealdi*, *Ludovici Bigi*, *Jo. Touſi*, *Pompeji Ugonii*, *Jo. Antonii Taygeti*, *Michaelis Sylvii*, *Julii Ascanii Tacii*, *Achillis Bochi*, *Anton. Marii*, *Bernardi Naugerii*, *Guil. Modicii*, *Partheni Paravicini*, *Fabii Vigilii*, *Aurelii Orſi*, *Jo. Darcii*, *Jac. Rufini*, Carmina, selamo, quod ajunt, & papavere sparsa, quae si junctim & intemerate ederentur, Parnassi totius acclamatione & plausibus exciperentur, non quod juvenus, castae dictionis studiosae, tantis Carminum agminibus oneranda sit, sed quod iis hinc commoda exspectari possint, qui robur jam Poeseos eloquentiaeque adepti, non tam verborum, quam rerum morumque, scriptoris perspicendorum cupiditate flagrant. Ex *Homerati Fascicelli* Carminibus, quae *Deliciis Poetarum Italiae* at-

texta

texta sunt, nulla hic leguntur, nisi quæ ad *Scipionem Capycium*, ad Deos, in *Aspasum*, malum Poetam, ad *Paulum Jovium*, ad *Antonium Peremotium*, Cardinalem, ad *Nic. Ardingbellum*, ad *F. Cornelium*, in *Gibertum*, summa ingenii indole puerum, & de *Annia villa*, quondam exaraverat. *Picrium Valerianum* sive ætatis doctissimum fuisse Criticum, & antiquitatis scrutatorem diligentissimum, nemo ignorat, nisi qui in scriptis ejus, cedro dignis, prorsus hospes est. Sed favente etiam Apolline versus ab eo conditos facile credat, qui Carmina ejus de *Divo Joanne Evangelista*, Poema heroicum in cœnis Cœrtianis decantatum, laudes *Leonis X.*, & in *Divi Petri* martyrium Odas, perlustravit. Tam egregia *Octaviani Manini Utinensis*, tam excellens *Jul. Casaris Scaligeri*, *M. Antonii Mureti*, Demosthenis illius Itatorum, *Petri Criniti*, *Laurentii Gambaræ*, *Jo. Baptistæ Gyraldi*, *Basilii Zanchini*, *Celii Calcagnini*, *M. Antonii Casanova*, Epigrammatographi nitidissimi, *Annibalæ Cruceji*, *Hieronymi Aleandri*, *Petri Gherardii*, *Petri Gravina*, *Hieronymi Falesi*, personati *Anton. Francisci Rainerii*, sub quo nomine *Paschalis II* Pontifex M. latet, *Antonii Thylesii*, *Baptistæ Spagnoli*, & *Jul. Roscii*, multa est, ut, plume decoris & ornamentum amittat nostris veterum lenociniis, an accipiat, ambiguum videatur. Nota saltem ubique Carmina ista sunt, eorumque dignitas & splendor nulla temporis injuria, nulla oblivione, exolefceret. Hos tamen omnes, si quid judicamus, ingenio gravi, liberali, comto, non tamen calamistris intorto, dicendi genere, lepore, & facetiis suis, superavit *Jo. Antonius Campanus*, cujus Poemata Celeberrimi quondam *Jo. Burckhardi Meßkenii* diligentia Lipsiensibus typis A. 1707 renovata non sine summo voluptatis sensu vidimus. Adjecit etiam Bibliopola ex vetustis lapidibus Carmina, sepulcris incisa Romæ, in oppido Fabrica & Hispania, ut rumor est, inventa, quorum si quis elegantiam æmulari studet, ingenium suum magis ad istas simplicis antiquitatis venteres, quam ineptas *Weiffianarum* argutiarum formulas & inscriptiones, componat, idque efficiat sedulo, ne, multa legendo, genus scribendi inæquale & enervatum sequatur, sed ut, multum imitando veteres, aut detergeat, si quid

seruginis hæserit ex recentiorum lectione, aut inflatam frigidamque dictionem vitare summo nisu contendat. De industria *Laurentii Gambera, Pauli Jovii, Jo. Aurelii Augustelli, Gabrielis Faerni, Hieronymi Balbi*, quorum monumenta attulit librarius, ne verbum quidem addemus, cum *Delicia Poetarum Italianis* sit luculenter de Carminum eorum venustate & pulchritudine testentur.

BERNH. EIBEN, BREMA-SAXONIS, PASTOR.
Eccles. Reform. Blombergensis in Comitatu Lippiaco, Elias fugiens, nec non apparitio & oraculum Jehovæ ad Eliam in monte Horeb, 1 Reg. XIX, 1-18, ex Antiquitate sacra & profana, nec non Historia Ecclesiastica, illustrata.

Bremæ, impensis viduæ Herm. Jægeri, 1736, 4.

Plag. 10.

Symbola illa, quæ sapientissimus Deus sanctorum vatum mentibus haud raro objecit, accommodata esse rebus, quas manifestaturi erat, fatentur omnes, quæ divinorum virorum oracula tractant. Istiusmodi symbolorum varietas mira plane ac singularis apparet in illustri visione, qua Deus in monte Horeb apparuit *Eliæ, 1 Reg. XIX, 1-18*, quam suæ meditationi subjecit Rever. *Eibenus*. Tres sunt cumprimis doctorum virorum sententiæ de significatione visionis hujus, quorum nonnulli existimant, Deum signa præcæ legislationis Sinaiticæ hic renovare voluisse; quam sententiam ex Pontificiis tuentur *Sanctius & a Lapide*, ex Theologia Evangelico-Lutheranis *Scharbovius*. Alii per *עֲרֵב עָרָב*, Deum *transiuntem*, intelligunt Jehovam ambulantem inter suos, carne indutum, os ad loquendum habentem, *Jes. XL, 5*, qui tamen singularem mansuetudinem præ se tulerit, *Jes. XLII, 2*. Ventus & ignis sunt emblemata judiciorum divinatorum, exercitorum in Judæos pariter atque gentes, tum ante, tum post ipsius manifestationem. Cujus sententiæ vestigia uti jam apud *Irenæum Lib. IV adv. hæres. Cap. XXXVII pag. 243 edit. Basil.* appa-

apparent; ita eam clarius exposuit *Guil. Monna* in *Orcon. semp. Lib. II Cap. 16 §. 133 pag. 315. Walsberus*, Hirsfeldensis Theologus, sibi hic tres Ecclesie economias, ordine se excipientes, vidisse visus est. In transitu tangit Auctor sententiam *Seb. Schmidii*, judicantis, calumnias *Elia*, brevi finiendas, depingi, itemque *Tillii*, manifestari naturam viarum Dei, qui non vi, nec multis motibus externis, sed clanculum, veritatem promoveri, adeoque suae spiritu lenitatis afflare, solet. Posteaquam igitur ostenderit, quibus singulae sententiae difficultatibus prementur, quid sibi de hoc viso videatur, exponit. Censet igitur, tria *ira* divinae instrumenta effigiari, *Hasaelem* scilicet per *ventum* magnum, *Jehu* per *terra motum*, *Eliam* per *ignem*. Rationes sunt, 1) quia sententia haec scopum feriat tum generalem, tum specialem; 2) quia facilis, nec coacta, quam ipse Deus innuat *v. 15-17*; 3) quia eandem flagitet ipse ordo oraculi divinai. Vates erat questus, deesse poenam idololatrarum, & pios defecisse; tria igitur horribilia signa respondere putat priori querelae parti, quartum posteriori, nec insolens esse in prophetis, ut interpretatio symbolo subjiatur, *Apoc. XVII, 7 seq.* Haec *magnum* vult instar praemisera. Inde *Cap. I* exponit occasiones hujus visionis, unde ea, quae potiora videntur, enotabimus. Per arborem, sub qua *Elia* fessus confedit, *Or* dictam, cum *Mercero, Castulo, Guffio, Ursino*, intelligit *genissam*, cujus in solitudine Arabiae magna fuerit copia, quaeque magnitudine praestiterit ceteris: saltem intelligendam esse arborem, ignem facile concipientem, & cum crepitu late fundentem, quo sic emblemata hominis *maledicti & calumniantis* esse possit, *Pf. CXX, 2, 3*. Hanc arborem elegisse *Eliam*, quo *Jesabelis* furores sibi ob animum poneret, precesque ad Deum funderet, ut se eriperet. Sub hac arbore ob lassitudinem non solum confedisit, verum etiam in indictum luctus se totum prostravisse. Vid. *Geierus de luctu Ebr. Cap. 18*. Horeb appellari *montem Dei v. 8*, quia in illo Deus *Mos* apparuerit, *Exod. III, 1-8*, & inde Israelitae leges acceperint, *Deut. IX, 8, 9*. Illum adisse *Eliam*, ut benigna apparitione divina roget animus reficretur, & ut se strenuum legis divinae propugnatorum Deo sisset. Ex *Beerseba* Horebum usque intra triduum itet

Pag. 1-6.

8 seq.

9 seq.

10 seq.

Nun 3

conficere

conficere potuisse, sed animi metorem gressus retardasse, ut ei conficiendo 40 dies impenderit. Jejunium huic servasse fini, ut aptior ad colloquium cum Deo instituendum redderetur, illudque miraculosum fuisse. Ante cibo ab angelo refectum esse. Cum enim lex data sit *his διαταγῆς ἀγγέλων, Act. VII, 53*, angelum etiam aliquem refectionem *Elia*, vindicis legis acerrimi, curare debuisse. Speluncam, quam *R. Isacides* eandem esse autumat, in qua delituerit *Moser*, ob metum & tristitiam subisse, in qua quoniam pernoctaverit, visionem hanc ipsi noctu contigisse colligit. *Jehovam*, compellantem *Eliam*, esse Deum patrem, distinctum a עַבְדֵי יְהוָה, v. 11, quod ipsum firmat ex *Exod. XXXIII, 12, 22*. Loqui igitur *Jehovam* patrem, legis vindicem, qui omne iudicium filio traditurus erat. *Paulum*, excitantem verba *Elia Rom. XI, 3*, non omnia repetivisse, sed ea tantum, quæ ad scopum faciebant. Ubi dicit, *everterunt altaria tua, Eliam* accusasse Israelitas, quod unicum mediatorem, per altare effigiatum, qui *animam* suam aliquando *EVN. positurus* erat, *Jes. LIII, 10*, repudiaverint. De apparitione *Jehovæ* agit *Cap. II*. *Jehovam transcuntem* distinctum esse docet a *Jehova* compellente, coll. *Exod. XXXIII, 22*. Ipsum hoc vidit *Jonathan Uzielides*, qui nominat יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, *inhabitationem Jehovæ*. Visionem quidem noctu contigisse *Elia*, sed non dormienti, contendit. Ventum excitatum non ad classem ventorum *regularium*, sed *irregularium*, referendum esse, quia talia sint illius attributa, quæ vias regulares omnino aspernentur, nec *Jehu* symbolum esse potuisset, si a certo cæli cardine spirasset. Cum autem symbola, *Elia* exhibita, adeo eximia sint, existisse utique signa illustrium eventuum, cum non facile Deus objecerit emblemata Prophetis, quæ non singularium rerum significationem præ se tulerint. *Ventus* validus est ipsi *rex* manu fortis, magnis conatibus inclutus, viribus exercitus acerrimi cinctus, horribilem vastitatem inferens, *Jer. IV, 11-13, XIII, 13*, ubi *ventus* de *rege* ac *exercitu* valde explicat *Jonathan*. *Mons* pariter est emblemata regis ob excellentiam suam *Dan. II, 35, 44, Apoc. XVII, 9, 10*, qui ibi celsitate sua dejicitur, in eumque statum redigitur, ut dignitatem suam tueri non possit, imo ferro interimitur. Dicit potest symbolice *convellit*

a vento

in vento emblematico. *Rupes* repræsentat homines impios, duros, ac intractabiles, *Jer. V, 3*, qui dici possunt *frangi*, ubi iudiciis divinis, per potentem regem infligendis, contunduntur, imo morte afficiuntur, 2 *Cbron. XIV, 12.* *Venti* attributum *positivum* est, quod *præverit Jehovah.* *Anteire* est ministrorum, 2 *Sam. XV, 18, Ps. LXVIII, 26.* *Romulus*, regno parto, voluit, ut lictores se præcederent cum fascibus & securibus. Symbolice depingit regem potentem, quo Deus ministro utitur. Hinc *via Dei in procella & turbine* esse *Nab. I, 3*, & *ventus procellosus* *verbum ejus efficere*, dicitur. *Negativum*, quod in illo *non fuerit Jehova.* Deus, qui ubique est, dicitur speciali ratione alicubi esse, ubi se singulari præsentia sua revelat, *Ps. XIV, 5, Hab. II, 20.* Igitur in hoc vento non fuit, quia ex illo ad *Eliam* non est locutus. Ratio est, quia ventus, ingenti impetu ruens, est signum Numinis ira conciti, & pœnis adversarios obruentis, *Job. I, 17-19*, coll. *IX, 17, Ps. XVIII, 18.* *Elias* autem erat antesignanus illorum, qui verum Deum sincero amore colebant. Equidem ex turbine ad *Jebum* locutus est Deus *Cap. XXXVIII, 1.* Sed is majori majestatis divinæ cognitione imbuendus, magisque ad humilitatem perducendus, *Elia* autem animus, ægritudine languens, allevandus erat. *Secundum* symbolum , a , *con-* 23-25.
cussit, consiluit in horribili terræ concussione, quæ hominibus trepidationem injicit, *Matth. XXVII, 54*, & immanem vastitatem importat; quem in finem insignem ex *Pausania* locum adducit. Illum tum a ventis, tum ignibus subterraneis, oriri, ex veteribus pariter atque recentioribus Philosophis demonstrat, & vehementiorem esse, ubi noctu contingit, ex *Aristotele* observat. Symbolice spectatus est effigies vastationis bellicæ, a victore exercitu infligendæ, & cum magno timore & exterminatione hominum conjunctæ, *Jos. II, 10.* Antecessit ventus Dominum, quatenus per copias bellicas Deus impœnitentibus justas pœnas infligit, uti belli duces voluntatem ipsius facere dicuntur *Jes. XLIV, 28, XLV, 1.* In illo autem non erat. Quæ naturæ rector Deus etiam terram concutit, sed noluit ex hoc terrifico signo alloqui Prophetam, qui erat acerrimus gloriæ divinæ propugnator. *Tertium* est *ignis*, per quem intelligit *ignem sub-* 25-29.
gurit,

guris, tum quia ex emblematum nexu per illum representa-
 tur vir igneis Spiritus S. donis instructus, igni consumenti simi-
 lis, tum ex parallelia loci *Pf. XVIII, 9*, tum quia alibi voces,
 tonitrua, fulgura, terræ motus, inter se conjunguntur. Inde
 de natura fulguris & fulminis, diversis illorum speciebus, hor-
 rendis effectis, ex mente priscorum & recentium Philosopho-
 rum differit. Sensu sublimiori ignis est symbolum verbi Dei,
Jer. XXIII, 29. Jacobo & Joanni imposuit Christus nomina
Βουρβυγής, Marc. III, 17. Ministros suos Deus facit ignem flam-
 mantem *Pf. CIV, 4.* Sagittæ Messie sunt verbum ejus, quæ cur-
 suræ dicuntur instar fulguris, *Zach. IX, 4.* *Pericles* per eloquen-
 tiam suam *Plutarcho* dicitur coruscationes effundere, ciere to-
 nitrua, fulmen in lingua gerere. Rationes, quare verbi divini
 efficacia cum igne & fulgure comparari possit, in sequentibus ad-
 ducit. In igne non erat dominus; quia ex illo Prophetam non
 affabatur. Igne ex cælo Deus tangit hostes suos, *Pf. XVIII, 19,*
 Pag. 29-33. *CXLIV, 6, 8.* *Elias* Deo amoris vinculis conjunctus erat. *Quar-*
 tum tandem signum est *vox aura tenuis*; hendiadyn enim his
 33 seq. agnoscendam esse existimat. אור נמוך notare auram tenuem,
 eandemque sonantem, probat ex *Job. IV, 16, Pf. CVII, 29*, cu-
 jus significationis rationem allegat ex Arabico *موسم*, *mus-*
sando, vagiando, os movit. Voci רקה ex רקק non solum tenui-
 tatis, verum etiam *jucunditatis*, significationem inesse probat ex
 Arabica voce *رقيق*, quæ *sal comminutum & aromata* denotat.
 Tali voce decebat Deum compellare vatem, qui se adhuc Dei fi-
 34 seq. lium gesserat, & pro ipsius causa strenue decertaverat. *Cap. III*
Soth. I exponit oraculum Dei ad *Eliam*. אור נמוך notare pallium
 docet, quod magnificentiam præ se ferat; Prophetæ quippe gra-
 viter muneris ipso etiam habitu ostendebant. Græcis a mate-
 ria redditur *μαλωρι*, cum constaret ex pellibus, inque lanatis;
 36 seq. unde *אור נמוך* additur *Zach. XIII, 4,* & *Elias* dicitur *איש בעל שער*,
vir hirsuta veste utens, 2 Reg. I, 8. Hoc pallio, suam Deo te-
 staturus reverentiam, vultum velasse. Per רקק intelligit vocem
filii Dei, distinctam a רבך ידך, verbo *patris*, v. 9, quæ ipsa
 vox etiam aliquando perambulaverit hortum paradisiacum.
 Esse igitur intelligendum angelum interpretem *Job. XXXIII, 23,*
 qui

qui præceperit ipsi, ut reverteret in viam suam versus Damascum, & licet non alibi solitudinis Damasci mentio fiat, dubium tamen non esse, quin fuerit in australi Damasci regione, prout *Hieronymus* ad *Ezech. XLVII, 16*, testetur, Auran esse oppidum in *solitudine* Damasci. Scopus itineris erat, peragere triplicem unctiorem; *Hasaelis*, hominis gentilis, qui non inungendus oleo, sed rex declarandus, uti *Cyrus* dicitur unctus *Jehovæ Jof. XLV, 1*. Regnum Damascenum ortum suum habuisse Autor docet imperante *Salomone, 1 Reg. XV, 18*, anulum regni Israelitici, cujus viribus Deus fuerit usus, quoties populi Israelitici perverfos mores compescere voluerit, quorsum refert verba *Mosis Deut. XXVIII, 48*. Deinde *Jehu*, filii *Nimsi*, qui erat præfectus copiarum Israelitarum, *2 Reg. IX, 5*, qui fuit vir temperamentum cholericum, & ad truculenta facinora exequenda prompti, unde etiam *פועז* furor. aliquis atque vehementia ipsi tribuitur *v. 29*. Hic, quoniam ex nova erat familia, proprie ungendus erat, *Maimon. Kel. I, 26*, quam unctiorem balsamo tantum factam fuisse, quæ magistri *Cerith. fol. 77*, *Maimon. c. 1*. quod Hierichuntina fuisse putat *Buxtorfius*. Unctiorem factam fuisse per modum coronæ, *Maimon. Kel. I, 14*, quia circulus Mathematicis perfectionem referat, qui circulus digito oleo fuerit ductus. Vulgo quidem unctiorem apud Judæos peractam a Pontifice Max. *1 Reg. I, 39*, sed hic extra ordinem a Propheta. Denique *Elisei*, filii *Saphat*, cujus nomini nomen patris additum est, quo ab aliis distingueretur, & per filium pater illustrior redderetur. Ostendit Autor, vocem *אליהו* esse ex Arab. *أليان*, *eminuit, excelluit*, item *annuntiavit, prophetavit*, quia Prophetarum fuerit, annuntiare verbum Dei, ejusdemque arcam voluntatem renuntiare, qua in re sita fuerit iugens excellentia, maxime tibi miraculorum splendor accesserit. Non tamen *Eliam* proprie unctum, sed divinitus Prophetam declaratum ac constitutum esse, uti *Abrahamus unctus* dicatur *Pf. CV, 15*, qui tamen proprie unctus non fuerit. Nec ullum exemplum Prophetæ uncti extare. *Elisæum* pallii injectione Prophetam inauguratum esse, & id quidem propterea, ne, *Eli* in cælum subvecto, religionis vindex deesset. Per hos quid Deus effecturus esset, ordine exponitur *v. 17*. *Hasaelis* tribuitur gladius

- gladius tanquam summo magistratui, *Rom. XIII, 4*, qui milites, gladio utentes, sibi obsequentes habiturus erat, cum Damascus fortibus militibus abundaret. Idem conceditur *Jebu*, quia *Hazael* quidem gladio tentaturus erat domum *Aobabi*, sed non delaturus. Ex Codice Sanhedrin observat, gladio interficiendos fuisse cives urbis idololatricæ; *Jebu* igitur in domum *Achabi* idololatricam armari. Gladium *Elisai* fuisse verbum Dei, quod gladius dicatur *Eph. VI, 17*, cujus utriusque convenientiam indicat. In verbis illis elegantem esse climacæ, quæ cum gravitate conjuncta sit, docet, & quæ ratione parachronismus ac ordo turbatus ab illis absit, sed series judiciorum divinatorum exhibeatur, ostendit. *לַחֶבֶד v. 18* esse solera, idolum Phœnicium, *Βεελσαμυν* dictum *Sanchuniathonis* apud *Eusebium in Præpar. Evang. Lib. I Cap. X*, cujus cultum impia *Jesabel* in regionem Israeliticam importaverit *1 Reg. XVI, 31*. In *Baale Chamem, Tridonis* avum, cultum esse, contra *Juriam* negat, pariterque contra *Idololatrum* adstruit, per *Baalem* vitulos, *Dane* & *Bethel* positos, intelligendos non esse. Docet porro, genuflexionem fuisse cultum, ab omni ævo soli Deo exhibitum, vel a profanis hominibus ad fictitia Numina translatum. Oscula in facris non fixisse Judæos, quia ab imaginum cultu alienos. Ritus enim hunc profanis hominibus familiarem fuisse, *Job. XXXI, 27*, *Hof. XIII, 2*. Contigisse hunc vel ore imagini admoto, vel osculo infixio dextræ, quam versus imaginem, amorem ac obsequium suum Diis testaturi, projecerint, a quo flagitio abhorruerint omnes, qui vero Dei amore inflammati fuerint. Licet autem corruptio in *Israele* fuerit ingens, Deum tamen sibi sinceros cultores, septem millia numero, servasse. LXX vertentes *καταλειψας*, minus recte retulisse ad vatem, cum in textu Ebraico, itemque *Rom. XI, 4*, tribuatur Deo. Hoc ipso querelæ *Elia*, se solum relictum esse, satis fuisse factum. Exposito sensu literali, pergat Noster ad implementum, quod duplex statuit, *literale & mysticum*. *Literale* indicat *Cap. III Sect. II*. *Eliam* non illico unctionem *Hazaelis* & *Jebu* peregrisse, nec per se, sed per alium docet. Inter vaticinium hoc & unctionem *Hazaelis* ad minimum 10 intercessisse annos, inde ad unctionem *Jebu* fluxisse annos 18, quo ipso Deus longanimitatem suam

suam in dœnum *Achabi* sit testatus. *Elisam* confestim Prophetam constituisse, qui locum ipsius suppleturus esset, quanquam tamen sex adhuc annos ab illo tempore *Elias* vivis interfuerit. *Elisam* mandatum unguendi *Hafaelem* & *Jehu* videri dedisse *Eliseo*, ut illud constituto tempore executioni daret, qui tamen & ipse hoc non fecerit, 2 *Reg. IX*, 1. *Hafaelem* per *ventum* validum repræsentari potuisse, qui, melancholico præditus temperamento, spiritu heroico incaluerit, quem propterea Deus ad consilium suum extequendum adhibuerit. Hunc montes regni Israelitici perripisse, urbes munitas igne combussisse, ac plurima mala intulisse, 2 *Reg. VIII*, 12, quod ipsum per partes Noster exequitur. *Terra motuum* emblemata fuisse *Jehu*, qui violento fuerit animo, 2 *Reg. IX*, 20, *יָרֵיחַ* propterea appellatus; cujus sui furoris ac temeritatis varia ediderit specimina. *Joramum* ab eo interfectum, 2 *Reg. IX*, 24. *Jesabelam* foeda morte affectam, v. 33, septuaginta filios regios interemptos, 2 *Reg. X*, 7, cultores Baalis ipsius jussu peremptos, v. 25. *Ignem* effigiare *Elisam*, ignei spiritus Prophetam, qui ignis instar absorberit 42 pueros Bethelenses, 2 *Reg. II*, 24, ex cujus prædictione tribunus ille pedibus populi sit proculcatus, 2 *Reg. VII*, 17, cui fames Samaritana imputata, 2 *Reg. VI*, 25-31, & quo mortuo Moabitæ ac Syri impressionem in terram Israeliticam fecerint, 2 *Reg. XIII*, 20. Deum sibi septem millia reservasse, ipso actu comprobatum fuisse. Furente *Jesabele*, *Obadiam* centum Prophetas Dei vivos servasse, 1 *Reg. XVIII*, 4, unde de plebis multitudine conjectura capienda; nec defuisse in regno Israelitico, qui in prisca patrum fide persistenterint, 2 *Chron. XV*, 9, XXX, 11, XXXV, 27. *Cap. III Sect. III* exhibet implementum *mysticum*, quod conjicit in *quartam periodum* N. T. a *Carolo M.* ad tempora usque *Waldensium*, fundamentum. querens in *Apoc. II*, 18-29, ubi *Jesabel* tanquam effigies regni antichristiani proponitur. Hujus prævaricationem ac sævitiam repressam fuisse docet per principes, qui *Hafaelis* imaginem gesserint, *Omarum*, *Balpherum*, *Vlit*, maxime *Bajazethem*, qui plurimas strages Christianis infixit, cuique ob vehementiam, qua in actionibus utebatur, nomen *καίλατος* fuerit inpositum. *Terra motuum* instar concussisse sedem Ro-

Pag. 52-55.

57 seq.

58 seq.

59-63.

Pag. 63 - 68. *manam Henricum IV, Henricum V, itemque Fridericum Barbarossam*, qui dignitatem suam adversus vim Pontificis Rom. defenderint. *Spiritus ignei* vim animadversam esse in illis, qui pio quodam fervore acti in corruptos mores cleri ac Ecclesie Romanæ libero ore sint invecti, quales nominat *Hincmarum Rbemensem, Petrum Damianum, Arnulphum Lugdunensem, Honorium Augustodunensem, & Bernbardum Claravallensem*. Qui genua Baali non flexerint, esse omnes illos, qui se a societate Ecclesie antichristianæ sejunxerint; quos inter nominat *Bertram, Berengarium, Petrum & Henricum de Bruis*, unde *Petrobrusiani*, qui iidem cum *Albigensibus*, quibus sese tandem junxerunt *Waldenses*. Negandum non est, Rever. Autorem in hoc viso interpretando omnia adminicula sacre *egregias* adhibuisse, eademque illa prudenter applicuisse, sententiam suam justo ordine ac stilo satis polito proposuisse, singulaque momenta validis rationum ponderibus confirmasse, ut, si eadem via *Zachariam* Prophetam, cujus interpretationem pollicetur, explanare suscipiat, gratiam haud levem ab *ἐγγύσιος* sacre studiosis sit initurus.

LETTRES SUR DIVERS SUIETS IMPORTANS DE
la Religion, par J. G. DE CHAUFEPIE', &c.

h. e.

EPISTOLÆ DE VARIIS MAJORIS MOMENTI
rebus, ad religionem Christianam referendis, Autore
J. G. CHAUFEPIÆO, Pastore Ecclesie Wallonensis Delfensis.

Amstelodami, apud Franciscum Changuionum, 1736, 8.
Plag. 12.

Instituti saluberrimi rationes, quæ Plur. Rev. Autorem ad Epistolas hæc sacras exegeticas adornandas impulerunt, nobis & graves & idoneæ videntur, quarum imitatio ad alios propagatur. *Epistola prima* versatur in fide *Jobi* delineanda, quæ ille, resurrectionem hujus corporis dari, sanctissime persuasus fuit, *Cap. XIX, 25 - 27*. Ex scopo, complexu orationis, singulis partibus

tibus ejus, imo verbis, pulchre ostendit Autor, *Jobum* de resurrectione sua ibi differere. In *Epistola secunda* ipse conciliatum it loca Novi Testamenti, quibus agitur de promulgatione legis per angelos effectui data, cum narratione *Mosis Exod.* Pag. 35 seq. *XX.* Inprimis ob oculos sibi positum habet locum *Ebr. II, 2*, in quo catalogus vocatur *verbum pronuntiatum per angelos*. *Stephanus* unius meminit angeli *Actor. VII, 38*; *Paulus* vero mentionem facit complurium *Gal. III, 19*. *Grotius* & *Joannes Clericus* existimant, *Stephanum* angeli creati meminisse. *Jacobus Cappellus* per angelum illum intelligit *Mosen*. Nobis semper ita fuit visum, angelum illum Deumque fuisse filium Dei, angelis stipatum. Quae ipsa compositio confirmatur *Deut. XXXIII, 2, Ps. LXVIII, 18*. Noster per angelum & angelos intelligi putat *Mosen* & alios Prophetas, qui succedente tempore voluntatem Dei patefecerint Judæis, *Paulum*, ratus, 42. ratiocinatum esse a minori ad majus. Apostolus *Gal. III, 19*, plane distinguit angelos a Prophetis. Qua ratione impulsus, 49. tandem nostram sententiam adoptat. *Epistola tertia* contra Deismum fuit composita, in qua ostenditur genuinus modus, quo Christus a mortuis fuit resuscitatus. Inprimis hic monstrat Autor rationem, cur Christus redivivus sese non reddiderit societati publicæ Judæorum. Profecto, si liceret veritatem facti inficiari vel in dubium revocare eo, quod hoc vel illud e momentis circumstantibus haud usu venit, facta plurima veritate sua exuerentur. Cur debuit Christus redivivus prodire in publicum? 54. Compensatio fidei exigit examen, quod labaret, si ipse Christus quibuscunque sese monstrasset redivivus. Theologia naturalis suos 59. quoque habet scopulos, si ad quodvis saxum & ad quamvis difficultatem seu suspicionem adhærescere lubet. Supremus evidentiæ gradus ipsi quoque religioni deest naturali. 61. Judæi erant indigni majori manifestatione, repudiatis evidentissimis aliis argumentis. *Lazarum* redivivum neci erant daturi. Quid non in Christum redivivum fuissent tentaturi? Sin vero hoc facere omisissent, omnesque Christum agnovissent pro Messia, nonne temp simulacrorum cultores suspicati fuissent, Judæos, conspiratione facta, ita sentire, ut, seditione facta, sese Romanorum a ju- 63.

- go afferent in libertatem? Si Jesus sese ostendisset redivivum Hierosolymis, superessent fortasse, qui contenderent, eum oportuisse sese ostendere & exhibere omni Palæstinæ, omni orbi Romano, gentibus tandem quibuscunque. *Epistola quarta* examiniatur nova sententia *Matysi* de dogmate Trinitatis. Autor ipse interfuit conventui Theologorum Hagam coacto, in quo systema *Matyanum* fuit sub judicium vocatum. Ipse itaque, ut conscientiæ suæ faceret satis, denuo id expendit & refellit.
85. Systema vero illud tribus potissimum superstructum est maximi momenti propositionibus: 1) distinctionem inter Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, esse distinctionem inter substantias diversas; 2) Filium & Spiritum Sanctum esse Patri subordinatos, pendentes ab illo, Spiritumque Sanctum modo quodam subordinatum esse Filio; 3) Filium & Spiritum Sanctum esse compositum quid ex ente finito & limitato, quocum divina natura, penitus ante pura, sese conjunxerit. *Primum Caput* permiscet dogma orthodoxorum cum errore Tritheitarum, qui unitatem Dei, rectè ratione stabilitam, tollit. *Unitatem spectei* inter personas largitur Noster, tres substantias plane distinctas existere negat. Ac ubinam unio illa, quæ divinitus sese duabus substantiis finitis junxit, clare & perspicue fuit perscripta? Illa
94. indubie inter hypothesas, quibus non inest convictio, est collocanda. *Matysus* credit, systema orthodoxum, cum Sabellianismo in contentionem adductum, præferendum huic haud esse.
96. Sed nonne idem *Trin. Ecl. P. II pag. 112* confessus est, systema orthodoxorum sibi semper ipsum esse & videri præferendum reliquis quibuscunque? Autor *Expositionis doctrina orthodoxa*
98. ex professo examinavit systema *Matyanum*. Noster vero curate ostendit, systema orthodoxum toto cælo differre a systemate Sabelliano. Deinde demonstrat, in sacris literis haud dici Filium & Spiritum sanctum a Patre dependere. In eis enim hæc duabus personis eadem attribuuntur propria, quæ Patri conveniunt ac tribuuntur. *Matysus* credit, id inde demonstrari posse, quod personæ illæ dux a Patre respectu originis dependant. Sed id veritati minus congruit, ac evertitur loco *Jo. V, 16. Generatio & processio* non possunt eo trahi: Utraque enim est

est æterna & infinita. Indicantur per utramque nonnullæ relationes, quarum indoles nobis est incomperta. Utraque persona gaudet æterna existentia & a seitate. *Missio* certe nondum est dependentia. Relationes mutuz illam dependentiam haud includunt. Reliquas *Mazii* fictiones egregie porro Plur. Rev. Autor enodat, & quidem ita, ut Adversario laudem probitatis ac pietatis tribuat, ea moderatione usus, qua inter sese agere solent fratres. Eidem argumento destinata fuit *Epistola quinta*, in qua disquiritur, an novum *Mazii* systema sit expositio mysterii ac dogmatis de Trinitate, an vero sit doctrina, cui fere nihil est commune cum doctrina, quæ huc usque Ecclesiam persequitur. Prius negatur, posterius affirmatur, rationibus haud unis in medium allatis. In *Epistola quinta* examinatur verus sensus precum, quas *Naeman* Syrus direxit ad Prophetam *Eliseum*, ac responsi, quod ei Propheta impertivit, ad 2 Reg. V, 17-19. *Bocharto* in difficultate hac extricanda usus est duce. *Aben-Esra* opinionem Autor spernit & refellit, disconvenientem quippe integritati *Naemanis* ac honori Prophetæ. Alii putarunt, in actibus externis idololatricis potuisse integra cum conscientia *Naemanem* ex sua opinione versari, eisque interesse, animo tamen casto & indelibato. Sed & hanc opinionem jugulat & profligat. Plerique de *adoratione civili* locum exponunt difficilem. Ita & fecerunt Protestantes in Comitii Augustanis A. 1530. At Noster adorationem illam juxta idola pro inere civili reputare recusat. Abstinentium quoque est a mali specie, ac licita ob viciniam illicitorum sunt fugienda, *Exod. XXIII, 13, Pf. XVI, 2*. Nodus disparet, simul ac loco *futuri* in versionibus ponatur *præteritum*. Ita *Bochartus*, *Dyk*, *Theodoretus* olim, *Quenstedius*, *Calovius*, & *Calmetus*, jam id ipsum monuerunt. *Epistola septima* delineantur *Nicodemista*, seu ii, qui in rebus theologicis forò uti solent, temporibusque morem gerere. Respondetur simul rationibus ficulneis, quibus mollietiam & prudentiam, vel potius timiditatem, hi boni viri tegere ac defendere consueverunt. Genus hujus vitæ Autor ostendit 1) esse inimicum certissimis capitibus religionis generatim sumptæ, 2) obstare doctrinis Evangelii fundamentalibus, 3) stul-

Pag. 104.

124 seq.

134 seq.

138.

142.

144.

146.

157 seq.

165 seq.

Pag. 183.

3) stultitiæ esse plenum, 4) in providentiam, quæ Evangelii doctrinam amplificat, injuriam, & 5) irreconciliabilem esse cum promissis, quibus in Evangelio omnes illi, qui perseverant in externa veritatis cœlestis professione, condecorantur. Nos vero adjicimus illud unicum: *Plaudite*.

VITA DI BENVENUTO CELLINI, OREFICE E SCULTORE Fiorentino, da lui medesimo scritta, &c.

h. e.

VITA BENEVENUTI CELLINI, AURIFABRI ac Sculptoris Florentini, ab ipso scripta, in qua multa scitu singularia attinguntur, quibus illustrantur artes & historia sui temporis, ex optimo MS to desumpta, & dedicata Illustrissimo RICHARDO BOYLE, Comiti Burlingtoni, &c.

Coloniz, apud Petrum Martellum, sine iudicio anni, 4

Alph. 1 plag. 20.

Coloniam mentitur rubrum libri, in Italia, quod certo nobis constat, excusi. *Cellinus*, annis ætatis suæ 58 exactis, rebusque adversis admodum multis perfunctus, vitam suam conscripsit ipse, natus patre *Joanne Andrea de Christophano Cellini*, matre autem *Maria Elisabetha de Stephano Granacoi*, civibus Florentinis.

Pag. 2.

Florentiam instar Romæ fuisse exstructam, perhibet, genusque suum deducit ad centurionem quendam primum ac fortitudine excellentem, *Florinum de Cellino*, conditorem nominis urbisque Florentiæ.

3.

Posteros hujus habitasse in valle Ambra, refert, e quibus *Christofanus* virtutibus ac intrepida bellicosaque animi magnitudine præter ceteros eminuisse existimetur. Pater ipseus, vivente *Julio II Pontifice*, floruit.

229.

Ordo chronologicus in hac biographia ubique prope modum exulat, nisi quod, A. 1544 d. 7 Jun. filiam sibi procreatam esse, memoriz prodidit. Uxor ei fuit *Petra*, e qua suscepit *Andream Simonem, Reparatum, & Magdalenam*. Ars ipsius multis onerata fuit invidiorum obtestationibus, quas copiose exposuit, eis haud omisissis, quæ ad gloriam suam aliquantulum interesse censebat. Obiit tandem A. 1570 d. 13 Febr. Florentiæ, in æde, quam *Nunciatum* vocant, sepultus. Reliqua historiæ hujus capita tam sunt singularia,

Autorigue propria, ut pauci videantur existuri, quibus exinde emolumenta vel profectus sperari possint.

AD
NOVA ACTA
ERUDITORUM,

Quae Lipsiae publicantur,
SUPPLEMENTA.

Tomi III Sectio XI.

COMMENTARIUS IN JUS CANONICUM UNIVERSUM, sive in quinque Libros ac Titulos Decretalium Gregorii IX, Pontificis Maximi, & concordantes alios, tam ejusdem Juris Canonici, quam Civilis, in tres Tomos distributus. Una cum triplici repertorio, in quorum primo ab initio cujuslibet Tomi Elenchus Titulorum & Paragraphorum, in secundo, priori annexo, Elenchus notabilium positionum, in tertio, ad calcem cujuslibet itidem Tomi, Index rerum & verborum, exhibentur. Autore P. PLACIDO BOECKHN, Ordinis S. Benedicti, ex antiquissimo Monasterio S. Petri Salisburgi S. S. Theologiae & J. U. D. Reverendiss. & Celsissim. S. R. I. Principum, Archi-Episcopi Salisburgensis & Abbatis Fuldensis Consiliar. Ecclesiast. in alma & Archi-Episcopali Benedictina Universitate Salisburgensi Pro-Cancellario, S. Scripturae Professore actuali, & S. S. Canonum emerito, nec non sacrae Facult. Theolog. in alma Universit. Adolphiana Fuldensi Af-

PPP

sessore

*ſeſſore aſſuali. Tomus primus, complectens Librum I
& II Decretalium.*Salisburgi, typis hæredum Jo. Joſ. Mayr, Aulico-Academici
Typographi & Bibliopolæ, 1735, fol.

Alph. 8 plag. 8½.

Cum Commentarius hic in Jus Canonicum univerſum a Vi-
ro Pontificiis ſacris addicto conſcriptus ſit; non pauci Le-
ctorum plurima in eo ineſſe conſpicient, quæ non doctrinas ſo-
lum complectantur, a præſtantiffimis Proteſtantium Jctis jam
dudum ſolide rejectas, ſed paſſim quoque antiquum illud, ac
velut hæreditate ad Autorem tranſmiſſum, erga nos odium
oſtendant. Et proſecto rem acu tangunt omnes, qui ita ſentiunt.
Utrumque enim de Autore hujus Operis merito dicendum eſt,
utpote qui anilibus licet fabulis, quarum plenos eſſe ſcimus com-
plures majorum ejus libros, nuſquam fere locum hic dederit,
ſanioris tamen Philoſophiæ lumine deſtitutus, ſæpius in tenebris
errat, atque ſanctiſſimi Pontificis ſui autoritatem ac jura ſpuria
pertinaciter defendit, eos, qui in aliam diſceſſerunt ſententiam,
convictis magis, quam idoneis rationibus, conſutans. Qui nihil
cupide legunt, niſi quod Antiquitatum, & elegantiorum litera-
rum, conſperſus floribus, ac puro concinnoque dicendi gene-
re ornatum eſt, illi parum ex hoc Opere voluptatis percipient,
nec, quod ad ſtilum pertinet, album adjicient calculum Theo-
logorum & Jctorum Salisburgenſum judicio, quod in appro-
batione, ipſi Operi præmiſſa, legendum nobis datur. Neque ta-
men omni ex parte contemnendus nobis videtur Clariffimi Viri
labor. Multa diſſeruit, quæ in Civili Jure uſum afferunt: non-
nulla & ipſam illam Canonum Collectionem illuſtrant. Et id
quidem monuiſſe ſufficiat de *primo hoc Tomo* generatim, quem
nullo ſane partium ſtudio abrepti inſpeximus. Nunc paullo præ-
cipius hunc contemplantur, viſuri, quid in eo

*κακῶν τ' ἀγαθῶν τε τίτροται.*Pag. 3
n. 6, 7.

In Præmio oſtendere ſtudit contra *ſebiterum* noſtrum; ni-
hil prorsus imperii in Eccleſiam ſecularibus competere Princi-
pibus. Provocat ad Servatoris divini verba: *in hac petra ædi-
ficabo eccleſiam meam; tibi dabo claves regni cælorum, paſce
oves*

oves meas, & ad Paubm, Actor. XX, 28: Spiritus vns sanctus
Episcopus constituit, qui rogant ecclesiam Dei, quæ omnia neu-
tiquam permittere credit, ut adjiciatur temere particula: in-
terim. Ideo hoc dixit, quoniam *Schilterus* asseruit, ecclesiam *in-*
terim regimine peculiari, & suis legibus, suis canonibus, usam
 esse, donec per *Constantinum M.* novam induerit formam, &
 summx potestati civili, tanquam pars, fuerit subjecta. Longe
 aliter Auctor noster, qui hoc opponit argumentum: Ecclesia ne-
 que ex natura rei, quod in suo primordio per se exstitit, & per
 priora Secula ita duravit, neque ex institutione Christi, pars est
 reipublicæ, cum ex dictis pateat, Christum non Principibus, sed
 Apostolis, potestatem sacram tribuisse, hancque ab illis in suos
 porro derivatam esse successores. Quam falsum vero sit, Im-
 peratorem illum pristinum Ecclesie statum immutasse, in eam-
 que sibi vindicasse imperium, ex scriptoribus, qui res ab eo
 gestas commemorant, tam luculenter cognosci posse, ait, ut ipse
A catholicus Bekkerus in Intrad. in Jus public. univers. Lib. II
Cap. 5 contra eundem Imperatorem, propterea, quod Ecclesia-
 sticis se immiscere negotiis noluerit; *imprudenter* lamentetur.
 Ita Pontificius de Viro, qui acerrimo suo judicio, & doctrina
 incomparabili, nomen consecutus est amplissimum. Recte con-
 tendit Noster, Canones Apostolicos, uti in Corpore Juris exstant,
 non esse veros ac genuinos. Jam olim id agnoverunt conda-
 tiores Pontificii, *Melch. Canus, Jo. Cabassius, Natal. Ale-*
xander, quos laudabiliter sequitur Auctor, quamvis mentionem
 eorum iniecerit nullam. Rationes, quibus ad stabiliendam
 suam sententiam utitur, sunt sequentes. Primo scilicet maxi-
 mus de numero eorum dissensus est, cum alii sexaginta, vel se-
 ptuaginta, alii quinquaginta, alii octoginta duo, nominent.
 Deinde multi hodie docent, in collectione illa Canonum dogma-
 ta inesse hæretica. Postremo autem nemo probare poterit, us-
 quam esse confirmatos publica auctoritate. Obijciant quidam:
 in Corpore tamen Juris Canonici reperiantur; ad quod Auctor
 respondet, nihil exinde roboris nancisci eos, qui opinionem am-
 plectantur contrariam, quod *Gratiani Decretum, Canones pen-*
sionales, Liber VII. Decretalium, & Lancelotti Institutiones Juris

Canonici, sedem quoque in hoc Canonum Volumine occupant, nullus vero istorum librorum lege publica fuerit approbatus. Ceterum eosdem Canones Apostolicos temere rejiciendos non putat, cum, ut ipse loquitur, utique praesumptiones, quas Auctores contrarii allegant, haecenus illis saltem suffragentur, ut probabilius sint habendi pro veris; praesertim dum eos etiam, quos nonnulli spurios, & falsa doctrina imbutos, existimant, congrua interpretatione salvavit Magnif. D. P. Franc. Schmier in *Jurispr. Canonico-Civ. Tract. praamb. Cap. 1 n. 118 seq. Qui Gratiiani opus, tanquam confutum & censuratum, vituperant, hos cavillatores vocat Auctor, ejusque utilitatem, dignitatem, ac ordinem satis concinnum, praedicat. Quod Imperator Romani Imperii esse non possit nisi Catholicus, summa evincere industria conatur, rationes proferens, quae ad speciem, ut lapide ait, Acatolicis faveat. Nos operae facturos pretium arbitramur, si unam alteratve ex illis floribus partem decerpamus, adjunctis simul Auctoris decisionibus. *Prima ratio est, quod in Rec. Imp. d. A. 1555 §. Damit auch. & Instr. Pac. Westphal. Art. 5 §. 1* conventum fuerit & decretum, ut in Imperio Rom. Germ. omnimoda paritas Catholicos inter & Acatolicos (ita enim nos semper vocat) servetur, & quod uni parti justum est, alteri quoque sit justum. Ex quo sequitur, ut, quemadmodum Imperator Catholicus, ita & Acatolicus, eligi possit. Respondet ad ea, inter utriusque religionis Electores & Principes aequalitatem in eo solum esse servandam, ne unus ab alio in sua possessione atque religionis exercitio turbetur. *Alterum est argumentum, Electores quoscunque, ante mutata religionem, vocis passivae fuisse capaces: ergo habiles adhuc esse; quia non tantum nisi de praerogativis veteribus sua sponte cesserint, sed omnes sibi voluerint salvas, eoque sine pacto modo memorata Protestantes & Catholicis evicerint. Quod ut infringat Auctor noster, non modo spectanda est, inquit, voluntas Principum Protestantium, qui sua tunc potentia tam duris extorserunt conventiones, sed aequae & magis voluntas Principum Catholicorum, qui, dum illas, fatali necessitate adacti, miserunt, nequaquam censentur per generalem locutionem sibi praeju-**

Pag. 8.
n. 32.

pag. 15 seq.

19.

præjudicare voluisse in iis, quæ specificè exprimi oportebat. *Tertium* ita sese habet: Vicarii Imperii, mortuo Imperatore, possunt esse A catholici, ergo supponuntur posse officio Imperatoris defungi; quid igitur prohibet, quo minus & ipsa Imperatoris dignitas accedat? Noster reponit, cum Vicarii potestas sit longe restrictior Imperatoria, & in modicum tempus duret, tantopere non referre, Catholicus ille sit, an non. *Quarto argumento*, quod ille, qui eligendi jus habet, & ipse possit eligi, præsertim si illius Collegii membrum sit, ex cujus gremio eligi quis solet, sequentibus occurrit Autor. De plerisque electionibus constare; dicit, non omnes, qui eligendi jure gaudent, etiam eligi posse: alias & Electores ecclesiasticos posse fieri Imperatores, præsertim si, ut adversarii contendunt, inter utriusque religionis Electores omnimoda esse debeat paritas. *Quinta*, quæ Autoris sententiæ obstat, ratio hæc est: Quanquam secundum *Bellarminum de Translat. Imper. Rom. Lib. III* Electores etiam Pontificis auctoritate fuerint constituti; non tamen fuit exinde, A catholicos haud esse posse Electores: ergo, etsi Pontifex in Catholicum Principem imperium translulerit, non ideo tamen excludendi sunt A catholici. Autor respondet & asserit, nisi pacta pro vitandis gravioribus malis admissa resisterent, neque Electores, neque alios Status Imperii, esse posse A catholicos, quod ex rationibus suis facile demonstrandum judicat. Verum tamen, exorbitantia, quæ causa necessitatis permissa sunt, suos egredi limites non debere, subjicit. Quod si verò, quæ *sexti argumenti* summa est, omnes vel plerique Electores, uti aliqui, Romana sacra deseruissent, vel talis casus deinceps eveniret, sine dubio etiam fuisset, aut foret, eligendus Imperator A catholicus: igitur A catholicus eligi potest, & de facto id non fit ea sola ratione, quod defunt sufficientia vota. Hoc quam præclare, quam acute, removeat Jctus noster dubium, audi, quæso, Lector benevole. Tunc, ait, electum A catholicum nemo ungeret, consecraret, aut coronaret, neque alii orthodoxi Reges, Galliarum, Hispaniarum, Hungariarum, Lusitaniarum, eum pro Imperatore haberent, vel primatum ei cederent, ideoque occasio foret imperii rursus

alio transferendi. Atque hæc de quaestione illa. Reliqua, quæ
 huc pertinent, brevitatis studio prætermittenda censemus.
 Pag. 69 Illustris *Leyseri* sententiam in *Medit. ad Pandect. Spec. III §. 7.*
 n. 123. quod iudex, ex evidenti æquitate, mitigare queat legem, incon-
 sulto etiam Principe, non sine periculo esse, pronuntiat. Et,
 pag. 71 seq. interjectis nonnullis, aliam ejusdem Viri Celeberrimi excussit,
 leges scilicet, quæ certas præscribunt solennitates, ob harum
 impossibilitatem, benigna interpretatione, exceptionem pati.
 Rationibus ejus addidit novas, quæ, ex mente Autoris, illi
 conducere videntur. Nihilo tamen minus dissentit ab eo, bre-
 pag. 76 vibusque ad argumenta contraria respondet. An delinquens
 n. 143. subiciendus sit pœnz, a legibus statutæ, qui prohibitionem actum
 scivit quidem, adjectam vero pœnam invincibiliter ignoravit,
 disquiritur. Negantem amplectitur sententiam Autor, si 1)
 pœna sit medicinalis, id est, non ad puniendum, sed ad emen-
 dandum, constituta. Nam, in *Cap. ult. de Constitut. in Sexta*
 discrete sermone esse, perhibet, de ignorantibus censuram
 ab ordinariis latam, & ad incurrendam censuram prærequiri
 specialem contumaciam, atque obstinationem in peccato, ita,
 ut comminatio vel particularis, vel saltem generalis, præcedens
 contenta fuerit. Ignorantem vero (nisi fuerit ignorantia
 crassa,) non contemnere, probat ex *l. Si Ignorans 50 D. Loc.*
Conducti. 2) Si pœna præter ordinem exasperata sit ex singu-
 lari fine, absterrendi eo modo homines a certo genere delicti,
 partim quod hic cesset ratio, cum lex ac comminatio ignorata
 non potuerit absterre: partim quod multo levior sit hujus
 culpa, quam alterius, qui legis severitatem, quam sciebat, con-
 temsit. Aliter vero pronuntiandum putat, si pœna sit quidem
 spiritualis, non medicinalis tamen, sed vindicativa, v. g. si irregu-
 laritas, aliæve inhabilitates, in pœnam delicti constituantur,
 pag. 118 *Caspar Zieglerus*, qui recte judicavit, postulationem & electio-
 n. 3. nem vane separari apud Pontificios, satis acerbe confutatur ab
 Autore nostro. Temperare enim sibi non potuit, quin hanc boni
 Viri sententiam *ineptam*, uti & omnium eorum opinionem, qui,
 postulationem in fraudem sacerorum Canonum fuisse excogita-
 tam, judicant, *absurdam, ac temerariam*, appellet. Si sacra virgo
 eligi

eligi debeat Abbatissa, requiritur, ut physice sit virgo, *Cap. Juvenelas 12 Caus. 20 Qu. 1.* Sed persuasum sibi habet Autor, eam, quæ occulte vitata est, & communi existimatione virgo reputatur, acceptare posse electionem, quia id non legatur interdictum. Paulo duriores dicit eos, qui contrarium affirmant, præcipue, cum puella honesta potuerit lubricitatem fuisse passa importunis sollicitationibus atque infidiis. Pallium, quod tanto hodie pretio redimendum est, ita describitur: Est vestis candida, ex lana alba agriculorum contexta, in coronæ, seu circuli, modum, pectus & humeros circumdans, ac quatuor nigris, vel purpureis, crucibus distincta, anteriori parte nonnihil dependens. Usus hujus pallii, ad mentem *Pelusiote Lib. I Epist. 136*, investus Autori videtur occasione parabolæ de Pastore Evangelico, qui deperditam ovem & exultans suis imposuit humeris, & ad ovile reduxit; ac propterea etiam, ex omnium lana fieri illud, suspicatur. Quodsi Archi-Episcopus, ad alium Episcopatum translatus, moriatur, duo relinquit pallia, cum, ut notissimum unicuique, ad novam dignitatem evecto nova quoque ejusmodi veste opus sit. Altero igitur pallio defunctum esse induendum, præterea autem capiti ejus subsciendum, aut in corpore collocandum, & simul sepeliendum, docet. Supremam in sacris potestatem residere in solo Romano Pontifice, Divi Petri successore, & Christi Vicario, fortiter Autor contendit, magnique hoc caput momenti esse scribit, cum ut occurrere queat A catholicis, qui Papam *petulantissimo convicio* Antichristum vocant, omnique exutum volunt imperio, tum ut confutentur recentiores quidam Galliarum scriptores, qui multum de autoritate illius detrabere studuerunt. Probatio hujus argumenti ita est comparata, ut dixisse sufficiat, eam ex Pontificii hominis ingenio provenisse. Quanquam Autor, ut supra monuimus, elegantioribus Mafis in hoc suo Opere aqua prope modum & igne interdixerit; legisse tamen videtur scripta Istorum quorundam, qui studia, quæ ad humanitatem spectant, quam maxime habent in deliciis. Ita, dum de transactione, testamenti tabulis nondum inspectis, disserit, *Heineccium*, Virum illustrem, nominat, qui in *Pandectarum Compendio*

Pag. 155
n. 145.pag. 161
n. 1.pag. 164
n. 12.pag. 214
n. 2.pag. 274
n. 9.

diō, l. 6 D. de Transact. neququam esse prohibitivam, sed merum, ne quis testamento nondum viso improvide transfigat, consilium, docet. At enim tantum abest, ut hæc Autori placeant, ut ipsi contraria animo sedeat sententia. Dux sunt dissensus causæ, partim quod aliud ostendant ipsa legis verba, cum ibi non dicatur tantum, veritatem haud posse exquiri, nondum visis testamenti tabulis, sed etiam non posse transigi, aliudque sit, non posse transigi, aliud non *suaderi* transactionem; partim quod favor ultimarum voluntatum tam singularis sit in Jure, ut non permittat, eas fieri per ejusmodi transactionem irritas. Quibus breviter confectis, *l. 12 D. de Transact. l. ult. C. de reb. cred. & l. 2 D. de Jurejur.* nihil plane auxilii afferre *Heineccio*, commonstrare annitur. Clienti libertatem plane denegat Autor, ab Advocato, durante causa, ad alium transfundi, intamque cum Advocato conventionem locationi conductioni similem quodammodo judicat, ac bilaterale esse negotium, mutuis constans præstationibus, imo, e re esse utriusque, ne unus alterum deserat, monet, & qua ratione *l. Properandum 13 §. Illo 9 C. de Judiciis* sit intelligenda, declarat. Clericorum dignitati mirifice studet, eosque Jure divino pariter ac naturali, in thesi, a jurisdictione & foro Laicorum liberos esse cepit. Ita docere perhibet complures Commentatores ad Jus Canonicum & Concilia cum Lateranense, sub *Leone X*, tum Tridentinum, atque ex ipso Canonum Corpore id esse perspicuum subjicit. Quod doctrina isthæc ex ipsis sacra literis probari nequeat, nihil officit ex ejus mente, quia etiam ex traditione atque authentica Ecclesiæ declaratione jus divinum sit hauriendam. Deficiente igitur probatione solida, nudo prodit argumento: Quicquid sacrum est, jure divino subjacet jurisdictioni ac Pontificiæ potestati, non Regiæ, atqui &c. ergo &c. maleque huc trahit Servatoris verba, *Matth. XVI, 19, & XVIII, 18.* Age, videamus nunc, quomodo sententiam suam ex Naturali Jurisprudencia corroboraverit. *De Jure Naturali id conspicuum est, inquit, quoniam possessas secularis intra ordinem tantum naturalem concluditur. Cum vero Clerici, ex Christi institutione, speciali que deputazione & consecratione,*
ad

Pag. 282
n. 13, 14, 15.

pag. 242
n. 64 seq.

ad statum & ordinem, naturam superiorem, sui evocati, non possunt subiacere laicis. Quod ex privilegio Principum a jurisdictione seculari immunes sint Clerici, ut jam olim sincere confessi sunt ipsi Pontificii, *Petrus de Marca de Conc. sacerdot. & Imp. Lib. II Cap. 7, & Ludov. Thomassinus de Discipl. Eccl. P. II. Lib. III Cap. 101 seq.* negat & pernegat, causaque pro more suo perorata, opposita sibi fingit, ad quæ, velle dubitamus, an ita responderit, ut splendidum a civibus suis palmarium promeretur. De foro competente cum commentatur Autor noster, nobilis quoque quaestionis mentionem injicit, an jurisdictio criminalis Academicis competat? Negant id plerique Jurium Doctores, nisi ex speciali Principis privilegio, quo v. g. nostra Lipsiensis gaudet, res aliter sese habeat. Ab eorum autem opinione plane recedit, & unicuique Academicæ tam insignis jus vindicat. Duobus utitur argumentis, quæ in compendium, quantum fieri potest, redigimus. Primum ad *Authenticam Habita C. Ne filius pro patre*, ejusque inprimis verba, *delictum, sive debitum*, provocat; delictoquoque hic generatim nominato quodvis, ait, censeri comprehensum: *Quano*, dum delictum a debito discrete separavit Imperator, eum non potuisse non tale intellexisse, de quo lis criminalis est, cum alias, respectu actionis civilis, delictum æque, ac contractus, jam contentum fuisset sub nomine debiti, eo, quod debitum sit nomen generale, & vel ex contractu, vel ex maleficio, oriatur, *§. ult. I. de Obligat.* Neutiquam probat aliorum interpretationem, quod dux sint Constitutiones, & in prima quidem, ubi tam delicti, quam debiti, mentio facta, Imperator non loquitur de delicto aut debito ipsorum Studiosorum, sed provinciarum potius, ex quibus orti sunt, ita, ut in hos, ob talem causam, executionem fieri prohibeat: posterior autem Constitutio pertineat solum ad Studiosorum negotia. Illa sane verba: *nec ob alterius cujuscunque provincia delictum vel debitum*, generaliora esse, opinatur, quam ut explicari tantum possint de debitis Provinciæ, e quibus Studiosi adventant: & delicta ab integris provinciis commissa ne facile quidem posse supponi credit. Magis proinde congruum vocat suum sensum, quod ob delictum ubicunque perpetratum,

Pag. 348
n. 76 seq.

aut debitum in quacunque provincia contractum, nequeant extra suum forum proprium trahi bonarum artium cultores. Altera Autoris ratio verbis ejusdem *Authentica*, *super aliquo negotio*, innitur. Criminalem enim causam venire nomine *negotii*, ex *l. in criminali s. pr. C. de Jurisd.* significat. Cumque dicta *Authenticæ* verba, tanquam favorabilia, ampliari potius, quam restringi & coarctari, debeant, causas criminales nequaquam excipiendas esse docet, & in videndis eorum, quæ obijciuntur, nervis est occupatus. Quodsi tamen, nostro quidem judicio qualicunque, Autor consuluisset JCTos nonnullos, qui ad *Authenticam* illam data opera commentati sunt, & præcipue legisset, quæ fuse tradidit *Helfric. Ulric. Hunnius* in libello *de Privilegiis Studioforum Cap. 2*, cognoscere etiam potuisset alia plura, quæ ad illustrandum hocce caput non plane nihil videntur conducere. Potestati seculari licere, ut sacras indicat ferias, negat cum suis contra Heterodoxos, qui, ut ipse loquitur, quadrata rotundis, sacra profanis, miscere nunquam non solent. Belle profecto, & quasi ex tripode dictum Probationis loco ita differit: *Potestas & autoritas publica indicendi ac præcipiendi sacras ferias, est proprie, suoque ex fine, spiritualis, & ad religionem pertinens; quæ proinde supponit Jurisdictionem spirituales, cum hujusmodi feria statuuntur per modum legis: at qui Laicis Principibus, vel Magistratibus, non competit talis Jurisdictio, sed in spiritualibus eos obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi.* Præter hæc in partes vocat *Innocentium X.* Pontificem, quem, cum Senatus Mediolanensis sua autoritate, invito Archi-Episcopo, diem S. Dominici festivum haberi edixisset, irritum declarasse illud in Brevi quodam A. 1657, refert. Quantopere sacro Clericorum ordini faveat Autor, novo, eoque luculento, comprobat exemplo. Quod enim in judicio criminali, contra Clericum insituto, non admittendi sint testes laici, concedi sibi postulat, & ne sine lege, quod turpe est JCTo, loqui videatur, *Cap. de cetero s. 4 X. de Testib. & attestat.* producit. Sed subluvit ei haud dubie, facili hæc oppugnari posse negotio; hinc addit, ejusmodi testes non esse a judicio repellendos, si crimen Clerici sit publicum, vel si alii testes.

pag. 396
n. 6.

pag. 476
n. 13.

testes, scilicet ipsi quoque Clerici, deficient. Atque hæc hætenus. Claudinus rivos: sat enim, pro instituti nostri ratione, prata biberunt.

LETTERE POLEMICHE CONTRO IL SIG. GIACOMO PICENINO, Ministro in Soglio, &c.

h. e.

EPISTOLÆ POLEMICÆ ADVERSUS JACOBUM PICENINUM, Ecclesiasten Sogliensem. Opus posthumum Venerandi Patris BENEDICTI BACCHINI, Abbatis Casinensis, unâ cum Censuris in idem, ac Observationibus ejusdem. Adjunguntur hujus Vita, ac Indices duo copiosissimi.

Altorfii (in pago Urensi), suntibus noyæ Societatis, 1738. 4.
Alph. 4. plag. 7.

Adversus Celeb. *Piceninum* Epistolæ hæ fuerunt scriptæ. *Prima* exponit methodum & œconomiam, qua Ven. *Bacchinus* putavit hæreticos tractare fidei catholicæ religionisque Christianæ momenta. In *secunda ac tertia* disseritur de vero judice in controversiis fidei. Fidem inædificat Autor sacris literis ac doctrinâ per manus traditis; Ecclesiam vero Christi, id est, Pontificem Romanum, pro supremo disceptationum de religione exortarum judice habet. Cum hasce tres Epistolâs composuisset *Bacchinus*, diem suum obiit *Jacobus Piceninus*. Eam ob causam *Epistolam quartam* opposuit hujus in ministerio sacro successor, qua doctrinam de primatu *Petri* expendit suo more, ac, juris divini eum esse, contendit. *Fontanini*, Archiepiscopi Ancyrani, & Anonymi Dominicani, Censura paulo post successit; quæ hic fuit adjecta. Constat vero, *Fontaninum* ac *Bacchinum* asseruisse Pontifici Romano dominium temporale Comachii, *Muratorum* verò contrarium tenuisse utriusque. Censura tamen *Fontanini*, qui in eruditissimos quosque ultra modum inveli solebat, non obstitit, quo minus Epistolæ *Bacchini* cum publica approbatione

edi potuerint. Anonymi autem Censura modestiam quamcum-
 que spirat, Christianoq; dignam. Animadversionibus *Bacchini*,
 in utramque scriptis, inest multum eruditæ moderationis. In
 fronte Operis apparet Vita Abbatis D. *Benedicti Bacchini*, ty-
 pis expressâ antehac in Bibliotheca Benedictino-Casinenſi Ab-
 batis *Armallini*. Dignabimur hanc vitam singulari attentione,
 potiora ex ea decerpuri, ac cum Europa literata communica-
 turi: *Benedictus Bacchinus*, Parmensis, ad S. *Joannem* Evan-
 gelistam in patria professione monasticæ nomen dedit A. 1668
 d. 10 Dec. sed postea ad Matinensis D. *Petri* Cœnobii sodalita-
 tem transiit circa annum 1692, vir literarum, morum, Con-
 gregationis suæ, omnisque Italiæ, decus atque perenne orna-
 mentum. Vix ipse in Parmensi Cœnobio scholasticis Philo-
 sophiæ ac Theologiæ doctrinis sese mancipaverat, cum,
 pro ingenii vastissimi excellentia, his limitibus sese mini-
 me contineri passus, sacrarum literarum, sanctorum Patrum,
 Historiæ sacræ & profanæ, veteris novæque ecclesiasticæ di-
 sciplinæ, solidioris Philosophiæ ac Matheseos, rei chronologi-
 cæ & numericæ, ac demum omnigenæ eruditionis, sibi fa-
 mam compararet. Egregiam viri doctrinam, dum Floren-
 tiæ sacrum oratorem ageret, statim agnoverunt celebratissimi
 viri, *Norisus* atque *Magliabecchius*, suafloresque ei exstite-
 runt, ut munus concionarium, cui ætate florente sese de-
 derat, dimitteret, tum quod vires corporis ei ministerio
 obeundo inæpares sentirent in eo, tum maxime, ut ad solidio-
 rem literaturam ob aliorum etiam profectus toto pectore
 incumberet. Quare literariæ rei promovendæ augendæque
 strenuus invigilavit. Nam *Ephemerides* *litteratorum* annis
 compluribus magno doctiorum plausu composuit, insigni qui-
 dem cum eruditorum omnium emolumento. Præterea pro-
 tulit in lucem egregia monumenta, ac literarum commercia
 cum Viris celeberrimis coluit, *Bignonio*, *Pagio*, *Leibnitio*, *Pa-
 pebrochio*, *Cupero*, *Maillonio*, *Montfauconio*; aliisque. Re-
 ligionem, pietatem, justitiam, veritatis amorem, singularem mo-
 destiam, patientiam Christianam, aliasque virtutes, veluti in-
 dividuas cômities, amplexus fuit, quarum fructum expertus est,
 cum

cum duriori fortuna jactaretur. Mutinæ in monasterio *S. Petri* scholam Philologiæ ecclesiasticæ aperuit, in qua egregii aliquot juvenes selectioribus studiis instruerentur, *Felix Romanus*, Abbas *S. Pauli*, litteratorum & *Bacchini* amantissimus, cum in Romana curia ageret Procuratorem, illum ad Prioris gradum evezit. Cancellarius deinde & in majoribus Comitibus Patavii celebratis A. 1708 Abbas fuit renuntiatus. Eam dignitatem per 13 annos sustinuit, quibus plura Monasteria, Lacro-menise in Dalmatia, Mutinense, Regiense in Æmilia, & Bobiense in Alpibus Cotiis, administranda suscepit. A Bononiensi Academia A. 1691 ad S. Scripturæ cathedram moderandam jam electus fuerat, quanquam manus ceptum, aliis dissentus, minime profequi potuerit. Parmæ præterea & Mutinæ, quibus in urbibus maximam vitæ partem transegit, honorificis titulis ac numeribus decoratus fuit. Egit enim hic Examinatorem synodalem, sancti officii consultorem, ac Serenissimi Ducis *Rainutii II* Parmensis Theologum, atque *Francisci II* Historiographum & Bibliothecæ Præfectum. Bononiæ tandem, quo ad sacrum Codicem publice exponendum iterum accitus fuerat, gravi morbo ex diuturnis laboribus correptus, A. 1721 Cal. Sept. 70 annos natu, debitum solvit naturæ. Nunc ad scripta ejus percensenda progredimur. Primas tenet 16. Oratio funebris, seu *Orazione epicedica per Madama Serenissima Margherita Medici Farnese composta*, Piacenza, 1679. Successit liber: *Le cagioni e gli effetti dell' unione di S. Nicola di Tolentino con Dio*, in Pavia, 1682, 4. Ephemerides quoque edidit, quibus titulus: *Giornale de Letterati*, - T. I in Parma, 1686, T. II 1687, T. III, 1688, T. IV 1689 - T. IX 1696. *Gaudemur Robertus*, Carmelita, præ se tulit 17. nomen sodalis, sed qui nihil composuit ipse, sed libros tantum a *Bacchino* recensendos comparavit. *Bacchinus* passim præclaras Dissertationes suas eis inseruit, inter quas celebris illa est *de Puella noctu vidente*, quæ iterum formis publicis descripta fuit a literatis Batavis. Edidit idem præterea feor-tam *Helena Lucretia* (quæ & *Scholastica*) *Cornelia Piscopia*, *Virginis pietate & eruditione admirabilis*, Ordini *D. Benedicti* 18. *privatis*

- privatis votis adscripta, Opera, Parma, 1688, 8, nec non*
 Pag. 19. *Saggi di Anatomia, ne' quali chiaramente si spiega la struttura*
degli organi del corpo animato, e le loro operazioni mecca-
niche secondo l' Hipotesi nuove di N. Dottore di Medicina, tra-
dotto dal Francese nella lingua Italiana dagli Autori del Giorn-
nale de' Letterati di Parma, in Parma, 1688. Venetiis & Pa-
tavii hic liber iterum iterumque postea fuit recusus. Memo-
ratu digna est Dissertatio ejus in Numisma Scipionis Africa-
ni, in Epistolæ forma Magliabecchio nuncupata, impressa in
Ephemerid. T. III A. 1688. Successit paulo post ejus Dissertatio de Sistrorum figuris ac differentia ad Illustrissimum D. D.
 20. *Leonem Strozza, ob sistri Romani effigiem communicatam, Bono-*
nia, 1691, fol. min. Nec omittimus Anonymi Dialogos tres:
1) de constantia in adversis, 2) de dignitate tuenda, 3) de
amore erga Rempublicam. Mutina, 1692, 12, & Parma, 1721,
12. Laudati fuerunt illi in hisce Actis A. 1692 Mens. Sept.
 21. *pag. 409 seq. Scripsit idem Libros V dell' Istoria del Monastero*
di S. Benedetto di Padolirone nello Stato di Mantova, ad Emi-
nentissimum Cardinalem Coelestinum Sfondratum, Mutinae
evulgatos A. 1696, 4, ac recensitos in horum Actorum Supplem.
Tom. III Sect. III pag. 131. Ejusdem de Ecclesiastica Hier-
rarchia originibus Dissertatio Mutinae A. 1703, 4, prodiit, lau-
 22. *data in Actis hisce A. 1705 Mens. Jul. pag. 330, ac destinata*
Tomo V Antiquitatum Ecclesiasticarum Joannis Alberti Fabri-
cii. Ipse porro Isidori Clarii, ex Monacho Episcopi Fulgina-
tis, Epistolas ad Amicos, hæcenus incditas, ex autographo de-
scriptas, imprimendas curavit sub nomine D. Mauri Piazzii,
Parvensis Abbatis, qui A. 1710 obiit, una cum aliis duobus ejus-
dem Isidori Opusculis, alias seorsum editis: de modo divitiis
adhibendo, & ad eos, qui a communiori Ecclesia sententia dif-
cessere, adhortatio ad concordiam, Mutinae, 1705, 4. Publici
præterea juris fecit Agnelli, qui & Andreas, Abbatis S. Ma-
riae ad Blanchernas & S. Bartholomæi Ravennatis, Librum
Pontificalem, sive Vitas Pontificum Ravennatum, ex Bibliotheca
 23. *Estensi, Dissertationibus & Observationibus, nec non Appendi-*
ce monumentorum, illustratas & auctas, Mutinae, 1708, 4,
Tomis

Tomis II, denuo editas Mediolani A. 1723, fol. Opus hoc jussu S. Universalis Romanæ Inquisitionis diligenter revifum & discussum fuit, ipso Bacchino ad hunc finem Romam accito, ubi magnum doctrinæ suæ specimen dedit. Recensitum hoc fuit Opus in hisce *Actis A. 1710. Mens. Aug. pag. 350 seq.* Idem imprimendum curavit *Dialogum elegantissimum* Benedicti Accolti Aretini de *præstantia Virorum sui ævi*, Parmæ, 1689, 12, quem ab Antonio Magliabecchio acceperat. Venetiis A. 1730 prodit ejusdem libellus: *Raccolta d' Opuscoli scientifici e filologici*, in 12, nec non *Dissertatio in Chartam Donationis Opilionis, que æsservatur Patavii in Archivo Monasterii D. Justinae*. Manuscripta ejus hæc sunt: *Manuductio ad Philologiam ecclesiasticam Tomis II in folio*; *Dissertatio de motionibus Mercurii in Barometro*; *Ad nodum prædestinationis Cardinalis Sfondrati Dissertatio Barachia Sautensis, id est, Benedicti Parmensis*; *Hypercritis ad Crisim P. Magistri Gherardi Capassii & Anticrisim Patroni Laderchiani super Acta Sanctorum Crescii & Sociorum M. M.*; *Epistola ad D. Virginium Valschium de Historia Crescii & Sociorum, Italice scripta a Marco Antonio Mozzi, Canonico Florentino*; *Opusculum de Viis antiquorum Romanorum per Italiam, non absolutum*; *Lettere cinque in risposta di alcuni libri di Giacomo Picinino, Eretico Calvinista, Ministro della Chiesa in Soglio. Quod ipsum Opus jam in lucem emissum fuit Altorfii. Animus Autori fuerat, integrum Dogmaticæ & Polemicæ Theologiæ Cursum eadem methodo absolvere.* Cetera sunt. *Epistola sub nomine Eleutherii Illicini a S. Irene ad Illustrissimum D. N. contra librum Patris Germonit de Hæreticis, veterum MSiorum corruptioribus, pro D. Petro Coustant, Monacho Ordinis S. Benedicti Congregationis S. Mauri*; *Observationes in Regulam S. P. Benedicti, & in Constitutiones Congregationis Casinensis; ad Censuras, ob quas Romæ non fuerunt approbatae litteræ quinque, contra Picininum, Calvinistam, scriptæ, Observationes, quas Epistolarum illarum quinque editioni jam subjunctas esse apparet*; *de Propositionum & Doctrinarum dogmaticarum qualificationibus, & recta qualificandi ratione, Partes tres*; *Scrittura sopra la Genealogia della Serenissima Casa*

Pag. 24.

25.

26.

27.

Fav-

- Farnese descritta dall' Abbate Teodoro di Amaydino; Vittorii, Presbyteri Antiocheni, Interpretatio in Evangelium Marci, e Græco in Latinum sermonem translata; Diario del Viaggio a Monte Casino, di queste tre Opere dal Signor Muratori ce n' è stata comunicata la notizia; Scritture due in risposta ad altre del P. Wolff Gesuita sopra affari politici allor verienti, a richiesta del Serenissimo di Modena; altra dotta e lunga Scrittura a difesa di un Principe d' Italia, a cui era conteso il possesso di Feudo nobilissimo; Tomo II dell' Istoria del Monastero di S. Benedetto di Padoltrio; Annotazioni sopra l' Italia sacra dell' Ughello: Osservazioni in proposito della Giurisprudenza de' Secoli bassi, cavate dall' attenta lezione degli antichi Documenti; Trattato della sincerità e falsità de' Diplomi, quæ tractatio, Latine scripta, ab Illustrissimo Marchione Scipione Maffeo asservatur; Opus Historico-Dogmaticum contra Historiam Ecclesiasticam Sam. Basnagii; Opus diplomaticum contra nonnullos sui temporis novatores; Questiones politice morales; Notæ in Epistolas D. Hieronymi; Scriptum triplex, Italica lingua, quæ demonstratur, Italiae Principes non potuisse salva conscientia contributionibus multoque minus debuisse tot tantisque ab Imperatore neve a Principum Germaniæ Conventu A. 1692 gravari ad Cæsareum exercitum in hibernis alendum; Series Consulum, Pontificum, & Imperatorum, ad veram ecclesiasticam Chronologiam, cum nonnullis notis historicis usque ad annum 1198, quæ Baronius Annales perducit. Literarum commercium, quod Bacchinus cum eruditissimis sui ævi viris coluit, dignum est*
1. omnino aliquo editore. Ut literas hasce ad Piceninum scriberet Bacchinus, adductus fuit illius libris, Italice scriptis, ac per Italiam diffusis, nominatim *Apologia & Trionfo della vera Religione*, quibus homines de plebe a vetustiori opinione etiam poterant dimoveri. Inprimis objicit Protestantibus veluti erroris sui signum dissensiones mutuas, inconstantiam, coherente defectum, cupiditatem novarum opinionum, earumque singularium ac perniciosarum, modos judicandi fallaces, quibus dogmata videantur tractare. Modestiam rationibus conjunctam a vera religione separari non posse, præcipue monet.

Con-

Confutationem singulorum Capitum exegerat *Picininus* a Patre *Semery*, suo antagonista. Noster vero synthetice differere constituit, ut argumenta adversarii eo magis vi sua exuantur, siquidem *Picininus* in *Apologia* non singillatim ad singulâ capita responderit *Panigarola* & *P. Segneri*, nec in *Triumpho verae religionis* Patri *Semery* sic satisfecerit. Inprimis urget, a Protestantibus auctoritatem articuli fundamentalis aestimari cujusque examine proprio & ratiocinatione; Pontificios e contrario judicium suum submittere auctoritati suae Ecclesiae. Quare colligit, Protestantibus tot doctrinae esse systemata, quot sint rationis in usum traductae compages. Addit & hæc ex Historia literaria, Autorem libri: *Commentaire philosophique sur ces paroles de Jesus Christ, contrain les entrer*, Cantelburgi A. 1686 Tomis II, 12, editi, aperte negare, Theologiam esse reginam, cujus serva sit Philosophia. Memorat, *Duckerum* ad obtinendam Doctoralem Philosophiae lauream publice defendisse Franequeræ hanc propositionem: *divinitas sacri Codicis seu revelationis est ex principiis rationis demonstranda*. Addit, *Ulricum Huberum* repugnasse, docentem, divinitatem sacrae Scripturae constare ex testimonio Spiritus sancti. Si quid nobis licet adjicere, tum judicamus, hanc controversiam esse meram logomachiam. Aliud enim est, veritatem promissionum divinarum sentire, seu ex effectu demonstrare; aliud est, eam argumentis externis & a priori ostendere; aliud est, usum rationis instrumentalem in exponenda sacra Scriptura adhibere; aliud est, principia rationis ei opponere. Novimus, illam controversiam *Duckerianam* jussu Ordinum Belgii foederati fuisse sublatam, tantum abest, ut illa fuerit approbata. Quis ignorat, alibi quoque controversias vigere, in infinitum progressas, inprimis de momento pronuntiati infallibilis, seu decisionis falli nescire, & ex cathedra promulgatae. Nolumus tamen inficiari, literas *Bacchini* eleganter, nervose, doctaque, esse scriptas. Ipse de loco *Matth. II, 23*, quo Christus appellatur *Nazarenus*, ita sentit, ut illum sospitorem ita putet dictum *גזר*, *germine*, quia ipse fuerit germen civitatis germen, seu Nazaret. Illa Christi verba *Jo. I, 43*: *Εὐ κληθῆσθαι*

Pag. 5.

6.

7.

8.

345 seq.

346.

Rrr

Κηϑῶς.

- Κηφῶς, ita exponit: *Tu, Petre, eris petra, tu eris ille, qui fundabit & reget Ecclesiam meam.* Voces, super hanc petram, exponit (ad *Matth. XVI, 18.*) quasi scriptum esset: *super te, Petrum, ecclesiam meam edificabo,* credens, Christum, Syriace locutum, repotuisse vocem נֶפֶץ hunc in modum: נֶפֶץ לְיָי נֶפֶץ בְּיָי. Miramur sane, cur Evangelista hunc sensum haud potuerit assequi, nec posuerit hæc verba: *καὶ ἐπὶ τῆτῳ τῷ πέτρῳ ἰποκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν μου.* Et quis negat, Petrum *ratione doctrinae* fundamentum esse Ecclesiae Christianae, haud secus ac ceteros Apostolos, *Apoc. XXI, 14*? Ipse porro *Bacchianus, pet clavum,* cui subjungitur mandatum de *ligando* atque *solvendo,* intelligi potestatem excommunicandi & absolvendi, existimat, quæ non sit res meri ordinis, sed negotium jurisdictionis.
353. Arrident ipsi hæc *Dodwelli*: *Cum autem unam duntaxat familiam constituerent Apostoli, reliqui, excepto dispensatore, pro privatis habendi erant.* *Cameronis* expositionem super illis verbis: *tu es Petrus,* opponit sententiam *Picinini,* licet, *Augustinum* sæpius cum *Augustino,* Patrem unum cum altero, in expositionibus dictorum Scripturæ S. haud consentire, optime omnium nosset. Examinat præterea systemata gubernationis Ecclesiae Protestantum, idque imprimis contendit, eos, qui systema Episcopale amplectuntur, non posse non primatui favere universali. Nostrum est, jam gradum promovere. Sequuntur *Censura ad quinque literas contra Picininum cum observationibus.* Ex eis, quæ A. 1705 & 1706 ob *Agnelli Raven-natis* librum, primo Romæ suppressum, inde postmodum edi permissum, a Revisoribus ejusdem passus fuerat Autor, fatis didicerat, quæ ipsum manerent incommoda, si rursus de scripto edendo cogitasset. Illustrissimo itaque ac Reverendissimo Novocomensi Episcopo, jubenti, ut contra *Picinini,* Calvinistæ, libros aliquid scriberet, morem se gesturum promisit, ea tamen lege adjecta, ne id typis ederetur, sed ut MStræ lucubrationes suæ illius Diocesis Parochorum manibus transcriberentur, usui deinde ita futuræ. Cum tamen priores ex quinque, quas intra annum exaraverat ad *Picininum,* literas misisset, pro ejus in ipsam humanitate idem Episcopus scriptas adeo pro-

probaverat, ut Romam transmissas voluerit Censoribus exponendas, ægre id Autor tulit, præviditque, quod inde evenit. At quid ageret? Reliquæ Epistolæ ejus Romam erant, missæ, duobus Romanis censoribus examinandæ. Expectabatur ea censura per biennium & ultra. Advenerunt tandem Roma A. 1717 mense Aprili illæ censuræ. Perlegit eas confestim attente Autor, eisque observationes suas adjunxit, ne quis putaret, ipsam in literis illis peccasse, vel a norma fidei pietatisque discessisse. Primus Censor adscripserat: *Ego N. N. censo, hunc librum non esse approbandum - - in quibus mihi nonnulla occurrunt ad-vertenda* 1) *circa rationem scribendi lingua vernacula*, 2) *circa dogma*, 3) *circa textus allegatos*. Revisoribus pro S. S. Inquisitionis *Officio librorum edendorum*, quod munus Autor non semel exercuit, eadem fere est cura injuncta ac correctoribus editorum. Demandatum vero eis modo, ut ea corrigant, quæ ad fidem & dogma, & quæ ad mores, ac sanam disciplinam, pertinent. Præscriptum præterea, *ut in libris Catholicorum recentiorum, qui post annum 1515 conscripti sunt, si id, quod corrigendum occurrit, paucis demtis aut additis, emendari posse videatur, id Correctores faciendum curent; sin minus, omnino auferant*. Revisor libri edendi nihil debet dare gratiæ, nihil odio, sed, omnino humano affectu posthabito, Dei duntaxat gloriam spectare, & fidelis populi utilitatem. Credit itaque Autor, Censorem fines officii sui excessisse. Censor ægre tulit in Autore 1) linguæ vernaculæ usum, 2) doctrinam, qua Autor contenderit, non esse Articulum fidei in quibusdam natura sua adiaphoris, ut sunt Communio sub una. specie laicorum, cultus imaginum, usus reliquiarum, cultus Sanctorum, vita monastica cum votis, præsentis Indulgentias concedendi ritus, & Articulum fidei ultimo resolyi in his in Articulum, quo Ecclesiam credimus, & ejus supremam autoritatem, concedendi, prohibendi, præcipiendi prædicta, cui omnes obedire tenentur; 3) quod Autor scripserit, notionem Ecclesiæ restringi ad illam Ecclesiam, quæ cœpit immediate post Pentecosten; 4) quod Autor scripserit, in notionem Ecclesiæ non venire Ecclesiam triumphantem; 5) nec in eam venire Prædestinatorum

Pag. 496.

498.

499.

500.

- collectionem, quia collectionis ejus primordia sint ab æternitate repetenda, non a Pentecoste; 6) nec collectioni prædestinatorum competere nomen Ecclesie, nisi per quandam analogiam, quia in proprio significato proprietatem Catholicæ habeat. Sed, quantum attinet ad momentum primum, Autor putat, Inquisitoris permissionem sufficere, ostenditque, *Panigarolam* lingua Italica olim scripsisse, nullo adversario ea lingua præserte, nec non *Paulum Segneri*, ac *P. Semery*, *Picinini* antagonistam, ac *P. Tomi*, Augustinianum, publicumque Patavii Professore, qui *Picinini* scriptum, usus lingua Italica, refutaverit. Addit, sibi suffecisse Episcopi jussu, gregi suo remedia allaturi. Et cur imperiti linguæ Latinæ uterentur præceptore Latino in evellendo miasmate hæretico? Nonne libri catechetici in linguis vernaculis eduntur? Monet Autor porro, aliud in Theologicis esse id, quod vocatur *indifferens* in genere morum, aliud esse adiaphoron in linea religionis. Prius ex sua natura est nec bonum, nec malum; posterius est id, quod ex sui natura ad religionis substantiam non pertinet, atque absolute (præscindendo ab Ecclesie tacito, vel expresso, consensu, vel præcepto,) sine fatalis dispendio omitti potest vel observari. Hoc putat, licet non possit esse malum morale, posse tamen esse bonum item morale. Largitur tamen, præses quasdam non esse ex Dei verbo malas moraliter, sed potius bonas, & Ecclesiam, dum ita definit, articulum fidei definire. Censor confuderat scilicet *indifferentia* in linea morum cum *adiaphoris* in linea religionis. De cultu & usu imaginum, de invocatione cultuque Sanctorum, & de Reliquiarum veneratione, Autor verba Fratrum Walenburchiorum ex *Tr. IV de Unitate Ecclesia Cap. 40 n. 4* facit sua. En illa: *Catholicus salvari potest, qui nunquam Sanctos invocat, qui nunquam Reliquias aut Sanctorum imagines veneratur, imo qui in animum induxit, nunquam ad Sanctos, sed ad solum Christum & Deum, confugere.* Articulum tamen de autoritate Ecclesie circa adiaphora censet esse de fide. Walenburchii *n. 9* eadem docent, quæ Autor de rebus *natura sua indifferentibus* docuerat. Laudat præterea consentientem Suarezium *de Defensione fidei catholica Lib. II Cap. 9 de Invoc. Sanct.* Petavium in *Theol. Dogm. Tract.*

Tract. de Incarn. Lib. XV Cap. 13, Tomafinum Theolog. Dogm. Pag. 514.
de Incarnatione Verbi Cap. 12, Bellarminum de Imaginibus San-
ctorum Lib. II Cap. 9, ac Nicolaum Sanderum de Cultu Imaginum
Lib. II Cap. 4, nec non Natalem Alexandrum in Hist. Eccl. Sec.
VIII Diss. VI §. 3. Communionem sub una specie, laicis dari so-
litam, non esse ex se articulum fidei, comprobatur testimonio Peta-
vii ex Lib. II Dissert. Ecclesiast. Cap. 2. In Sacramenti cerimo-
niis distinguit essentialia ab accidentalibus, ac, posteriora natura
sua esse adiaphora, confirmat testimonio Bellarmini de Cultu
Sanctorum Lib. III Cap. 10. Ipse inter adiaphora posuerat vitam
monasticam cum votis, eo quod ipsa non sit de substantia reli-
gionis. Credit præterea, vitam monasticam, qualis est Monacho-
rum & Ordipam ab Ecclesia probatorum, a Censore minus ac-
curate erui ex Scriptura S. & præsertim ex Evangelio. Potesta-
tem & exercitium concedendi Indulgentias esse de fide largitur,
id vero de modo esse verum pernegat. Ecclesiam ab Hierusalem
cepisse die Pentecostes, evincit autoritate Augustini ex Epistola
de Unis. Eccl. n. 25 & de Doctrina Christiana Lib. III Cap. 1 n. 10,
nec non Coni de Loc. Theolog. Lib. IV Cap. 4. Prædestinatos non
esse intra Ecclesiam, exinde probat, quod convertendi omnes,
nondum conversi, atque finem firmi a Deo prævisi, sunt quidem
prædestinati, nec tamen adhuc Ecclesiz, membra, tuitus sese sen-
tentia Coni Cap. 3. Censor affirmaverat, prædestinatos ingredi
notionem Ecclesiz deinde vero ostendit, sese intellexisse unio-
nem prædestinatorum. Hanc. Autor dixerat non nisi per quan-
dam analogiam dici posse Ecclesiam, eo quod in proprio signifi-
catu eidem prærogativa Catholicæ non aptetur. Ipse enim duo
momenta putat esse Ecclesiz propria, catholicitatem & unitatem
dogmatis, distinguens inter catholicitatem singulorum, ac inter
Ecclesiz catholicitatem. Collationem prædestinatorum nec
apertam omnibus & singulis esse, nec habuisse vel habere uni-
tatem Dogmatis, ipse addit. Unde probat, eam carere notis
catholicitatis Ecclesiz. Censor præterea notaverat literarum
quinque longitudinem, eas potius tractationis quinque capita
fuisse appellandas, monens. Notaverat eum porro de exposi-
tione Capituli II Epistola Pauli ad Galatas, quæ inserta est

519.

520.

525.

535.

538.

539.

540.

541.

542.

Pag. 543.

Epistole quarta n. 6. Autor *versum 14* ita transtulerat: *Dixi Petro coram omnibus - - sed, cum vidissem, quod non recto pede ambularent (κατανοήσι) ad veritatem Evangelii - - Cum autem venisset Petrus Antiochiam, coram omnibus restiti ei, quia male audiebat.* Putavit, vocem *κατανοήσι* non indicare commertam a *Petro* reprehensionem, sed iudicii hominum levioribus ei impectam. Censor autem ostensum it, hoc esse falsum. Afferit primo Autores, qui, reprehensibilem fuisse *Petrum*, defendunt. Producere dein laborat hujus sententiae rationes. Tandem eam ex textu Græco communit, ab Autore temere detorto. Autores illi sunt *Tertullianus*, *Paulinus* commentator, vulgo pro *Ambrosio* habitus, *Gregorius* Papa *Lib. XXVIII Moralium Cap. 12*, *Agapetus I* Papa in *Epistola ad Justinianum Imperatorem*, *Augustinus*, *D. Thomas Aquinas*, & *Guilielmus Estius* in *Commentario ad Gal. II.* *Augustinus* nominatim existimat, *Petrum* peccasse, sed venialiter propter indiscretionem.

553. Autor contra ita sentit, ut *Petrus* errorem non venialem, sed gravem, & in materia doctrinae perniciosum, ertasse dicendus sit, si sequamur sententiam *Augustini*. Adducit etiam *Baronii* aliorumque de loco *Paulino* expositiones. Addit autem hoc dilemma pag. 565: *Dudum est, duo simul vera esse, Petrum videlicet gravi peccato se non obstrinxisse, idque Paulo perspectum: & Paulum ob peccatum leviusculum, imo nullum, acriter reprehensione, de qua ad Galatas scribens gloriatur, Petrum objurasse, sine temeritatis vitio.* Bacchimum Græcæ linguæ haud admodum fuisse peritum, vel illud indicio est, quod vocem

670. *Paulinam κατανοήσι* pro participio aoristi passivi non semel, sed bis, habeat, ubi vel maxime attentus erat ad Censori respondendum. Censor tamen & ipse passim impiegit, affectibusque fastidiosus indulgit. *Stephani* enim *Thesaurum linguæ Græcæ* vocat *Thesaurum linguæ sanctæ*, & *Henricum Hammondum*, ob ejus in *N. T.* Paraphrasin & Commentarium, Criticis Londinensibus annumerat. *Κατανοήσι* erat *Petrus* ex sententia *Erasmi*, *Isidori Claris*, atque aliorum, non quod a *Paulo* reprehensione dignus existimatus, sed eo, quod ab aliis varieta-
tiani

tiam *Bacchini* plus facere ad compagem doctrinæ Pontificiorum, quam opinionem ipsius Romani censoris. Nec nostri, *Petrum* in doctrina fidei tum admodum atque intra animi abdita errasse, credunt, quotquot largiantur, Apostolos, divinitus afflatos, extra errandi in doctrina periculum fuisse constitutos, ipsorumque doctrinas & scripta esse Ecclesiæ fundamenta, credunt. Juvat legere observationes *Bacchini*, doctrina, judicio, scientia tractandi controversias, ac, quod ante omnia haud dissimulandum, eleganti dictione, ita conditas, ut doleamus, nobis hic finem imponi, nec licitum esse, ad patientiam Lectoris retinendam, ex observationibus Autoris, ad alterius Censoris objectiones expromtis, quidquam communicare.

A VIEW OF THE REAL POWER OF THE POPE &c.

h. e.

CONSPECTUS VERÆ POTESTATIS PAPÆ ET
Sacerdotii in Laicos; una cum enarratione, quomodo
hoc utantur. Autore T. H. Armigero.

Londini, 1733, 8 maj.

Alph 1 plæg. 8.

Autor, qui nomen suum non diserte declarare, sed literis tantum significare, voluit, in præmissa ad Lectorem Epistola istud silentio præterire non consultum existimavit, se in Gallia educatum esse, primumque ibidem accepisse, quid de Romanæ sedis Præsulis & Sacerdotii in laicos potestate, non invita & repugnante veritate, statuendum videatur. In animum inducit, ex Scriptura S., Conciliis, & Patrum scriptis, ostendere, Pontifices nulla valere potestate, quæ cogere & coercere queat, neque sacerdotes laicis quidquam, nisi ipsi haud invito consentiant, imperare posse. Non formidat injuriosum *Heretici* nomen, quod se prævidet infamatum iri ab iis, qui Curiam Romanam nimia prosequantur veneratione. Orat denique lectorem etiam atque etiam, ut alieno a studio partium animo hæc, quæ in medium attulit, omnia legat ac meditetur. Totus liber *binas* in se continet *Partes*, quæ rursus in separata dividuntur *Capita*.

Sic

- Pag. 1. Sic igitur *Partis I Cap. I* agit de *Sacerdotibus Vet. Testamenti*;
 4. *Cap. II de Potestate Apostolorum, horumque successorum*, hancque
 7. nihil minus, quam temporariam aliquam Jurisdictionem, fuisse,
 7. haud parum luculenter ostendit; *Cap. III de Pontificum Pri-*
matu ac Jurisdictione, qualis primis tribus Seculis fuerit.
 II. *Cap. IV* exponit, qualis *Romano Episcopo potestas in generalibus*
Councilis, & a Patribus, usque ad sexti Seculi exitum, con-
 23. *cessa sit.* *Cap. V* declarat, quid in *septimo & octavo Seculo hae*
 31. *de re occurrat*; *Cap. VI*, quid ab *octavo ad decimum quartum*
 38. *illuc pertineat.* In *Cap. VII* explorat, quidnam *Henrici VIII*
 & *Reginae Elisabethae* temporibus gestum sit, & quod sequitur,
 52. *Caput VIII Observationes* in bina proxime praecedentia *Capita*
 59. *quasdam continet.* In *Cap. IX differentia, quae inter spiritua-*
 71. *le atque ecclesiasticum intercedit*, enucleatur. In *Parte II*
de Potestate Sacerdotii in Laicos, ac de mutatione disciplinae,
 separatim differitur, & *Cap. I* ostenditur *praxis primorum trium*
 83. 107. *Seculorum, Cap. II quarti, quinti, & sexti Saeculi*; *Cap. III*
 126. *sexti usque ad decimum quintum.* Sed *Cap. IV* agit de *Jeju-*
 133. 137. *nio*; *Cap. V de Festis diebus*; *Cap. VI de Auriculari Confessione*;
 146. 150. *Cap. VII de Precibus pro mortuis.* In *Cap. VIII* probatur,
eundem in nostris Sacerdotibus inesse spiritum, qui in Romanis
Hieronymi aetate fuit. Atque his in rebus ignotus Autor ita
 haecenus versatus est, ut planum fecerit, Episcopum Romanum
 in reliquos Episcopos nullam habere potestatem aut jurisdictionem,
 sed ipsorum aequale esse ministerium; quin etiam Sacerdotes
 nullo in laicos jure, nisi ab ipsis suapte sponte concessio,
 valere. Illuc pertinet obsequium poenitendi, & Sacramenta ab
 eis recipiendi, eosdemque S. Scripturas explicantes audiendi,
 eamque observandi disciplinam, quae in Sacris literis mandata
 legitur. Has res, ut olim in sacra Domini civitate gestae sunt,
 excerpfit Autor ex *Abbatis Fleurii Historia Ecclesiastica*, quam,
 sibi usus est, ad marginem excitavit. Tum vero haud ab
 re fore judicavit, si ipsas Illustris *Abbatis cogitationes* cum lector
 171. re communicaret. Hoc quidem consilio *Dissertationes Abba-*
tis Fleurii in Historiam Ecclesiasticam, Parisiis A. 1724 evul-
 gatas, & indice, *Discours sur l' Histoire Ecclesiastique par*
 Mr.

Mr. P. Abbé Fleury, insignitas, in Britannicam linguam transtulit, quæ majorem omnino libri partem constituunt: Ex quo perspicuum est, hæc *Fleurii* Historiam magno ipsis Anglis in pretio haberi, utpote quam nunc totam Anglicè versam exstare, librorum nos Indices vetant dubitare.

VOCABULA LATINI ITALIQUE SERMONIS,
ad usum studiosæ humaniorum literarum juventutis in
Taurinensi Archigymnasio. Post Taurinensem edi-
tionem prima Veneta.

Venetis, apud Jo. Mariam Lazzaronum, 1735, 4.

Alph. 4 plag. 11.

Mirabuntur plerique, cur, post tot præstabiles virorum eruditionis gloria insignium, *Roberti Sephani, Ambrosii Calepini, Marii Nizolii, Passeratii, Fabri, Doleti, Calderini*, labores, Taurinenses eruditi novum dictionis Latinæ proutarium ediderint. Sed mirari desinent hi ipsi, cum, hac re juvenum, in Italia cultioribus literis operam navantium, utilitati ipsos consultum ivisse, intellexerint. Doctissimi enim Viri, a pestifera majorum consuetudine, juvenibus Latinum sermonem eodem idiomate tradendi, longe alieni, Romanas dictiones interpretati sunt vernaculo sermone, & scaturigini omnis ignorationis ac tædii, quo studiosa cohors a Latinarum elegantiarum cultura prorsus olim deterrebat, pessulum obdiderunt. Nihil enim est peregrinius, nihil a sensu omni remotius, quam incognitam hominis linguam minus cognitæ & salebrosæ locutionibus familiarem reddere. Certe puero sugenti panem comedendum dare, aut infanti cothurnos Herculis aptare, adeo vitiosum non videtur, quam linguæ Latinæ prorsus expertem præceptis adhuc difficilioribus detinere, quod nec ii inficias ire audent, qui vel in formandis juvenum ingenii quotidie desudant, vel causas communis ignorantæ & lenti studiorum progressus perscrutantur. Propterea, quid doctissimi Taurinensis Gymnasia Viri præclarior, quid magis ex re alumnorum suorum, facipere potuerint, quam quod vernaculo sermone ad augustam Latini sermonis viam &

adyta tramitem ostenderint, non videntur. Nihil quidem copiosius, nihil expositius, nihil accuratius, *Calepini, Nizolii, Fabri*, observationibus. Verum nec omnes expertes navorum, nec Italorum juventuti accommodatae sunt, popularibus tantum, aut in ea doctrinarum parte versatissimis, hominibus scriptae. *Robertus Stephanus*, Latinas voces ex optimis quibusque Romanae gentis Scriptoribus colligens, opus sane incomparabile & monumentum auro carius exegit; at eorum duntaxat id manibus contrectandum videtur, qui aetatem in iis literarum studiis consumunt. *Calepinus* septem linguarum confecit Lexicon, multaque aperuit, quae ad reconditae antiquitatis & elegantiae eruditionem viam sternunt. At plura hic etiam inveniuntur ultra juventutis captum, ideoque nec his praesidiis utilitati scholasticae prospectum satis esse videbatur. Alii primarium vocis notionem enuclearunt, sed translatae significationes, magis fortassis necessariae, nescimus quo casu, aut neglexerunt, aut a pravo usu & consuetudine populi, in quo vivebant, explicarunt. Præterea vitium in quamplurimis Lexicographis animadvertenter doctissimi Editores, eo minus condonandum, quo difficilius est, pessimam dictionis formam, animis tenerioribus insinuatam, firmata jam aetate deponere. Nonnulli enim dictionibus barbaris, & aliunde invehitis, quae jam olim Romani Latine amandarunt, libros suos conspurcarunt. Hinc in eo omne collocarunt studium Taurinenses, ut non tantum per Italiam linguam ad Latinas literas progressionem adolescentum adjuverent, sed etiam fordes & quisquilias, quantum fieri posset, circumspecte vitarent, ne adolescentes vel cum *Evandri* matre loqui discerent, vel posterioris aevi maculis deturpatum scribendi genus sectarentur. Vocabula idcirco non ex omni Latinorum Scriptorum turba depromserunt, sed eos solum tersae probatissimaeque dictionis Auctores, quos aurea argenteaque protulit aetas, in consilium adhibuerunt, nonnulla etiam ex *Ulpiano, Modestino, Cajo, Callistrato, Papiniano, Paulo, Pomponio*, Jureconsultis sapientissimis, *Justiniano, Palladio, Apulejo, Vegetio*, paucissima vero, ubi liquidas gustare undas, & puriores recludere fontes, ob Scriptorum penuriam, affluentemque vocum abundantiam, non licuit.

ex Codicibus *Theodosiano & Justiniano, Festo Pompejo, & Nonio Marcello*, antiquissimorum fragmentorum interpretibus, sumserunt. Tantum autem abest, ut unam alteramque vocis significationem attulerint, ut, quæcunque assidua lectione inveniri potuerunt, conquiverint, nihilque prætermiserint eorum, quæ vel a *Nizolio* in *Thesaurò Ciceroniano*, vel *Horatii Turfellino* in *Particulis Latinae orationis*, vel *Hadriano Cardinali* in *Elegantissimæ Linguae Latinae*, notata fuerunt. Quæ dubiæ adhuc & incertæ significationis erant, quæve lutulenti aliquid secum trahere videbantur, signo V notarunt, ut juvenes ipsas Criticorum elucubrationes evolvere discerent, & disceptationes de re ambigua ortas sollicitè contemplarentur. Neque libros sigillatim citatos invenies, sed nomina tantum Scriptorum indicata, quo morbo *Daneti* etiam Lexicon Latinum & Gallicum laborare scimus. Sed supervacaneam librorum allegationem ideo existimarunt, quod Scriptores Latini, a Gallorum eruditissimis illustrati, locupletissimos verborum Indices suppeditent, quorum ductu & ope significatio facillime inveniri possit. Geographica & historica in Taurinensi editione exulant. Statuerant enim doctissimi Editores linguæ solummodo Latinæ & Italæ elegantias adolescentes edocere; sed, cum quæsi essent nonnulli, desiderari hic urbium regionumque nomina, juventutem non omnino inutilia futura, morem iis gesserunt, & historias, fabulas, oppidorum, montium, fluminum situs, regionumque, descriptiones, in nostra Veneta exhibuerunt. Sub initium hujus Lexici satis egregie de Scriptoribus Latinis disputantes, neque, ut vulgo fieri solet, monumenta Latina in ætatem auream, argenteam, æneam, ferream, luteam, distribuerunt, neque fata eloquentiæ Romanæ pro ratione quatuor temporum, antiquissimi, antiqui, perfecti, & imperfecti, quod *Hadrianus* fecit, contemplati sunt, neque ad exemplar Dictionarii Latino-Gallici, *Schreveliana* methodo digesti, per Secula numerarunt, sed alphabeti ordine antiquorum Romanorum foetus disposuerunt, quo magis quærentibus præsto essent, appposito anno, quò singuli floruerint, &, quo dicendi genere præ reliquis excelluerint, indicio facto. Verum, ne Lectores nostros fugiat ope-

re a Doctiff. Editoribus infumta, & induftriaz pertinacis, amplitudo, fchema aliquod exempli loco apponemus, Italiq; fermonis amatoribus fuafores autoresq; erimus, ut, deguftatis Romanæ linguæ deliciis, cui rotundo ore Mufa dedit loqui, Lexicon hoc diligenter perluftrant. Non tantum enim, arctiffimum effe utriusque linguæ vinculum, inuenient, fed utriusque etiam linguæ fignificationes animo feliciffime infinuabunt. Sumamus vocem *gemma*, quæ proprie eff vitis oculus, ut *gemma* in arboribus, monftrante Cicerone: *Gemma eff, a qua oriens vva fe offendit.* Dein *gemma* nomen generale eff lapidum pretioforum, Cic. *Pocula ex auro gemmisque diftineta clariffimis.* Tertio *Martialis* pofuit pro ornamento quodam eminenti orationis aut carminis; quarto poetice pro poculo gemmæ ufurpatur apud *Virgilium*. Hæc, quæ diximus, ftilo exprefserunt Tauſinenſes Viri fequentem in modum: *Gemma Cic. Ochio della vite: gemma, pietra prezioſa. Mart. qualunque prezioſo ornamento. Dat digitis gemmam Ouid. Si mette gli anelli. Gemma bibere Virg. bere in una tazza fatta di una gemma.* De particula *protenus*, quæ *ſtatim, retro, poſtea*, ſignificat, illa habent ſatis egregia: *Protinus, Protenus, Cic. continuamente, di lungo, ſubito, incontanente, ſubitamente, immediate, immediatamente dapo Quint. percio. Aliqua febres protinus a calore incipiunt Celf. hauui delle febbri, che cominciano di ſubito dal caldo. Nec protinus non eff materia Rbetorices Quint. non ſegne per queſto, che non ſia materia de Rettorica. Cum protinus utraque tellus una foret Virg. Toccano, chè la Sicilia antiſſimamente era all Italia congiunta. Præcipiffeque, ut pergeret protinus, quid retrò, atque a tergo fixet, non laboraret, Cic. e avergli comandato, che tiraffe di lungo, che continuaffe il ſuo viaggio ſenza metterſi in pena di cio, che dietro di lui, e alla ſchiema ſi faceſſe. Gaudentes igitur ſpectamus doctiffimorum Editorum*

Harentem capiti multa cum laude coronam.

Publica eos voce obteſtamur, ut depreſſas fere jam literas porro ſolentur & erigant, & contra hoſtes ſapientiz ac propudia generis humani ſtrenue pugnent, ficque, ut ceperunt, ad
vete-

veterum exemplum, elegantiori doctrina juvenes instituendi prudentiam componant.

DIÆTETICA SACRA, HOC EST, DISCIPLINA corporis ad sanctimoniam accommodata, ex indubii Dei & nature legum fundamentis ad quotidianum exercitium & progressum in virtutibus faciendum proposita in Paranesi medico-morali ab JOANNE SAMUELE CARL.

Hafniæ, impensis Jacobi Preussli, 1737, 8.

Plag. 4.

Præstantia Medicinæ, ut ex aliis, ita ex eo etiam, elucet, quod non tantum ad conservandum fragile corpus valeat, sed menti etiam immortalis egregia officia præstet. Quoniam igitur cujusvis hominis, nedum Christiani, officium postulat, ut ita corporis habeatur cura, ne quid detrahenti inde capiat mens, sed ut ejus facultates potius erigantur, instaurenturque; bene omnino egisse videtur doctrina non minus medica, quam singulari pietate, clarissimus *Carlus*, quod in hoc libello disciplinam corporis ad sanctimoniam animæ accommodare studuit. Habebit is haud dubie pro genio atque ingenio lectorum sua fata, eruntque fortassis non modo homines ex Christianorum grege ad omnem libidinem luxuriamque projecti, qui admonitiones has risu fannisque insectentur, & Anachoretis relinquendas esse contendant, sed ex iis etiam, qui veros se pietatis virtutisque Christianæ cultores esse credunt, non pauci, qui non omnia probent, & non ubique, quod rectum, sed sæpius quod nimium est, in cura corporis ad mentis sanctitatem exigenda requiri arbitrentur. Quæ quomodo-cunque se habeant, nos hic Cl. Autoris vestigia persequemur, qui toto hoc libello inculcat, quomodo, cum a corporis conditione sanctitati animæ tantum impediementi obijciatur, multas effugere tentationes, animæque sanctimoniam juvare, queamus. Monet vero initio, disciplinam hanc necessariam, possibilem, utilemque esse ad corporis vitam, sanitatem, habilitatemque

tatemque conservandam, intellectum acuendum, & quasi illustrandum, voluntatemque perverſam ita inflectendam, ut interni animi affectus coerceantur, externorum impetus avertatur, tranquillum vitæ genus obtineatur, corpus ad tolerantiam & perfeſſionem incommodorum præparetur, vivumque tolerantia exemplum ante oculos conſtituatur. Ratio autem hujus diſciplinæ variat, atque alia ſanis, alia ægrotantibus, convenit. Et ſani quidem meminerint, generatim conſervationem corporis ex neceſſitate animæ, in ejusque gratiam, quærendam, & quod fieri ea cauſa oportet, non quidem ex ſubtilioribus ratiociniis, ſed proprio ſenſu atque experientia, perdiſcendum, atque ſine affectatione ſingularis juſtiæ faciendum eſſe. Animus itaque magis magisque a corporeis & perituris rebus, earumque ſuavitate & illecebris, avocetur, & in dies magis ſimplicitati & pariſoniam affuefactus, jejunia & vigilia, hoc fundamento nixus, ſubinde non negligat; nulla vero res creata aggravetur, ſive, ſilio Scripturæ, ad gemitum provocetur, ſed elevatione potius mentis per preces ad ſpiritualem uſum extollatur, imprimis vero liberali cum pauperibus communicatione ad uſum corporis tanto magis idonea evadat. Poſthæc ſpecialiter præcipit Autor, quid a ſanis, ratione cibi, panis præcipue & ſimilium frugum, obſoniorum & carniū, modique veſcendi, pro temperantia animi & ſimplicitate, item ratione potuum, inter quos aqua tanquam optima, cereviſia & vinum tanquam medicamenta, commendantur, ordinis que bibendi pro ſtatu animi, ratione aeris, motus, quietis, ſomni, vigiliarum, animique affectuum, obſervari debeat. Ægroti vero cogitent, omnem corporis ægrotudinem propter animum accidere, ſinemque morbi in animo quærendum, atque omnem ſenſum in animi interiora, non item in corpus, eſſe transferendum. Ægrotantis itaque eſſe, ſumma mentis ſubmiſſione ſe caſtigandum tradere, minime autem peccata fovere, eorumque augere cumulam. Neque minus vero & eorum, qui miniſtrant ægrotantibus, eſſe, ut hunc ſinem diligenter inculcent. Talis itaque animi ad frugentem redeuntis emendatio ex morbo referatur, atque in eadem
etiam

etiam recuperata valetudine, constanter perseveretur, ante omnia vero Spiritus divini actiones nusquam supprimantur. Atque hoc fuit integri libelli argumentum.

JO. SAMUELIS CARL THERAPIA DOGMATICO-clinica, ichnographice delineata. Accessit Epitome formularum. Editio altera, revisa, & accessionibus hinc inde necessariis, tam quoad partem generalem & Specialem, quam præcipue specialissimam, aucta, cura JO. JACOBI SCHLIERBACHII, Med. Prov. Hasso - Darmstad.

Budingæ, impensis Jo. Christoph. Stœhr, 1737, 8.

Alph. 1 plag. 1½.

Cum Clarissimus Autor artem medicam exercere inciperet, ex tam vasta & maximam partem inutili remediumum farragine, vera tantum, certa, & longo usu experientiaque comprobata, seligere, & in suos usus trahere, decernebat. Quæ ut eo feliciter memoria retineret, Therapiam *Stablianam*, quanta fieri potuit brevitate, neque nimis medendi rationem *Eitmüllerianam*, in epitomen redigere conitebatur. Postea vero accidit, ut hæc cum aliis quoque communicata in plurimum manus veniret, & denique ab ipso Autore in publicam lucem emitteretur. Libellum hunc, cum denuo edendus esset, Cl. Editor, Autoris jussu, diligenter recognovit, variisque locis alia omisit, quæ superflua videbantur, alia vero adjecit, quæ addenda erant. Ut adeo integræ quædam partes hic adsint, in priori editione frustra querendæ, aliæ autem absint, quæ ibidem appendicis loco accesserant. Primum itaque locum tenet *Therapia Dogmatico-clinica de Medici interni œconomia hodegetica pro Medico externo*. Sequitur hanc *Therapia generalis*, quam perinde ut illam Editor in nova hac editione præmittendam putavit. Tertio loco existat, maximamque libri partem absolvit, *Therapia specialis*, eademque cum *Stabliana*, ubi indicationes & remedia, iis respondentia, strictim & con-

& concife cum ordine medendi ad mentem Illustris *Stablii* memorantur, tum *Etmülleriana*, ex præxi celeberrimi hujus post mortem etiam viri collecta. Quoniam vero multi heroica, ut vocant, remedia, fortioremque methodum, amant, in illorum quoque gratiam, ex *Sydenhamii* scriptis remedia contra quemvis morbum excerptit. Therapia specialiffima cujusvis morborum cautelas clinicas complectitur. Atque hæc etiam a priori abest editione. E contrario, rejecta nunc, quæ in illa ad calcem accesserat, Anatomix & Chymix Ichnographia, solam formularum epitomen esse servatam videmus. Quod tamen non impedit, quo minus juniores Medici eundem ex illo fructum capiant, quem Autor initio statim intendit, ut istum libri memorialis instar ante oculos semper, atque ad manus, habeant in quotidiana morborum curatione.

NOTIZIA DE' LIBRI RARI NELLA LINGUA

Italiana, &c.

h. e.

NOTITIA LIBRORUM IN LINGUA ITALICA rariorum.

Londini, apud Jacobum Tonson & Jo. Watts, 1726, 8.

Alph. I plag. 2 $\frac{1}{2}$.

Quod non minima pars eruditionis in cognitione bonorum Autorum consistat, illud & olim & hodie multi viri docti, qui Historiam literariam amant, tradiderunt ac approbarunt. Et eo etiam tendit scopus libri hujus, Italico sermone scripti, quippe in quo magna seges librorum, Italica lingua scriptorum, reperitur. Visum est Autori diligentissimo, eidem *Haymio*, qui Londini olim *Theaurum Numorum Britannicorum* sermone Italico vulgavit, totum Opusculum in quatuor dividere Partes; nempe 1) in *Historiam*, a pag. 1 usque ad pag. 109, ubi insignem numerum Ecclesiasticorum pariter ac profanorum Historicorum, qui Historiam Europæ, Gallix, Hungariæ, Poloniæ, Britannix, Indiæ Orientalis & Occidentalis, lingua Italica consignarunt, commemorat; 2) in *Poesim*, a pag. 110 usque ad pag. 168, ubi de variis

variis Poematum generibus, & de Carminibus jocosis, satyricis, pastoralibus, Comœdiis, Tragœdiis, ut & de Poetis Lyricis, Græcis & Latinis, multa differit; 3) in *Prosa*, a pag. 171 usque ad pag. 222, ubi non tantum in genere de prosa, sed etiam in in specie de prosa morali, loquitur, & simul varios Oratores, Apologetas, Epistolographos, & Criticos, recenset; 4) in *Artes & scientias*, a pag. 229 usque ad finem, ubi de arte Grammatica, & inprimis lingua Italica, de arte Oratoria, arte Poetica, Philosophia, Musica, Pictura, Architectura militari & civili, agit, & simul multos Autores, qui de hisce scientiis varios lingua Italica libros ediderunt, adducit. In hoc igitur Opusculo, tanquam in compendio, Lector magnum thesaurum & catalogum Scriptorum Italicorum rarissimorum, una cum optimis editionibus, inueniet.

**REGIÆ ACADEMIÆ HAFNIENSIS INFANTIA
& pueritia sub tenebris Pontificiis, breviter delineata
ab ALBERTO THURA, LAUR. Fil. Pastore
Leirskoviensi in Cimbria.**

Flensburgi & Altenaviz, apud Korte, fratres, 1734, 8.

Plag. 5.

Commendabilis est hujusmodi opera historica, non lux illa quidem, sed umbra, vetustatis, & umbratica magistra vitæ nostræ. Cum enim mira sit eorum paucitas, qui originem Hafniensis Academiæ & molitionem quaesiverunt; rarum studium carum est, si testimoniorum, de perturbatis patriæ temporibus timide modiceque dictorum, summa fides præstatur. Atque unus est, neque indiligens, autor *Erasmus Vindingius*, qui ex fastis Academiæ & Programmatibus conservatores Reges, Rectores, & Professores, memoriæ prodidit Hafniæ A. 1665, 4. Incidit tamen Reverendus *Thura* in schedas *D. Jo. Jac. Bircherodii*, Hafn. Professoris, post Alburgenfis dioceseos Episcopi, quas ad *Vindingii* lacunas adhibuit. Dignissima repetitio nostra videtur hæc: A. 1418 *Ericus*, Pomeranus, a *Martino V*, Pont. Rom. Academiam, sed sine Theologis, erigendi potestatem impetravit.

Ttt

Sed

- Pag. 9. Sed anno demum 1478 eam *Christianus I* fundavit Diplomate, quod Latinis verbis recitatur, cum Danice scriptum lateat in occulto. Rex ille domum antiquam Consulatui Universitatis usui concessit, *Olaum Martini*, Episcopum Roskildensem, primum Academix Cancellarium nominavit, & A. 1479 M. *Petrum Alberti*, Licentiatum Medicinæ, Coloniam Agrippinam misit, cives Academicos adscitum. Cujus *Alberti* opera tantæ fuit, ut primus Academicæ Viæ-Cancellarius, deinde Juris Pontificii Doctor, tandem A. 1491 Rector, eligeretur, atque A. 1492 a *Joanne*, Rege Danorum, ad Regem Romanorum, Suedorum, Britannorum, mitteretur. Idem A. 1482 Bibliothecam suam Universitati legavit, quæ A. 1728, mense Octobri, flammis ablata est. Neque vero *Joannes* laude munificentix *Christiano* cessit. A. 1491 bona Ecclesiæ Szby Professore Theologiæ, A. 1492 bona Ecclesiæ Faxoe in Szdlandia Professore Juris Canonici adjecit, A. 1498 edicto cavuit, ne Dani, nisi post transactum in Academia Hafniensi triennium, studiorum causa in externas Academias, excepta Upsaliensi, abirent. A. 1512 novis retribus, numeroque Professorum, Academiam auxit, & ædem splendidissimam auditoriis destinavit, quæ postea facta est habitatio Episcoporum Szdlandiæ. *Christianus* demique II maximam dedit operam, ut Academia Papatui nutanti subveniret. A. 1522 condidit has leges: *Nemini licitum est, filium suum in publicam schoolam mittere, nisi habeat, unde filius in schola vivere & institui possit.* Porro: *Nulli studiorum causa peregre abire permittimus, nisi hic promotus fuerit in Baccalaureatu.* Addidit A. 1527 hoc interdictum: *Ne quis ad Prælectiones Theologicas audiendas admittatur, præter Baccalaureos, sacerdotes, & alios, qui recto judicio præditi sunt, ceteris omnibus exclusis.* Idem A. 1524 M. *Jo. Cusanum*, Trevirensem, huc admisit ad communicandam mensuram quatuor arborum consanguinitatis, affinitatis, cognationis, spiritualis & legalis, una cum mensura memoria artificialis. Ejusdem indulgentiæ freti Episcopi A. 1528 D. *Cochleum* & *Eccium*, Ingolstadienses, promisso honesto stipendio, per literas invitabant, se ut huc conferrent, Lutheranosque scriptis oppugnarent. Sed alia *Fridericus I* sententia

tentia fuit. Diplomate munivit A. 1529 scholam publicam Evangelicam Malmogiz. Quo facto, cœnobio vastata, & Hafnienfis Academia per octo fere annos dissipata est. A. 1530 accidit, ut, cum Frater *Paulus Elie*, primum Carmelita, tum A. 1521 & 1522 Lutheranus lector, iterum Pontificius, vulgo *Paulus Vendekambe* ob inconstantiam doctrinæ dictus, libellum contra Lutheranos Senatui Randrusiano dedicasset, libellum istum cives Randrusiani patibulo affigerent. Eodem anno fit ex instituto *Friderici I* Synodus Papistarum & Lutheratorum, in qua *Jo. Taufanus*, Concionator Hafnienfis, Confessionem fidei Lutheranz Regi tradidit, ea felicitate, ut die *Joannis Evangelistæ* Lutheranis in æde B. Virginis publice docendi potestas daretur. Quod templum A. 1531 Episcopi & Nobiles Pontificii receperunt. Tum A. 1534 *Christianus III* festo die Visitationis Mariæ iussit, Lutheranos pace religionis frui, atque per *Eberardum Widenfium*, Theol. Doctorem, Magdeburgo evocatum, emendationem abusu Pontificiorum suscepit, A. 1536 Episcopis Pontificiis, uno & eodem die omnibus, custodiæ traditis. Hæcæus ea, quæ summam excerpenda duximus, ut horum utilitas aliqua Chronicorum appareret. Edidit præterea Dissertationes duas de *gradu Baccalaureatur, Philosophici*, Hafniz, 1720, promissitque *Chronicon Episcoporum Alburgensium, & Hafnionfis Academia post Reformationem per duo Secula adolescentiam & virilem ætatem*, ad officia reipublicæ literariæ præstanda paratissimus *Thorn*, ejus industriz parem fortunam amice precamur.

Pag. 37.
42.

SELECTÆ ANIMADVERSIONES AD JO. CLERICI scripta, Partes tres. Præmittitur de regulis bonæ interpretationis libellus, & in scripta CLERICI Dissertatio præliminaris, A. 1728 edita, nunc aucta, accurante JO. JUSTO VON EINEM, V. D. M. in Ducatu Magdeburgico.

Magdeburgi, literis Siegelerianis, 1735, 8.

Alph. 2 plag. 14.

Ttt 2

Prudens

Prudens ille, modestus, & ἐρδοξόφιλος literator, Jo. Chri-
 stoph. Wichmannsbauten, machinationes Jo. Clerici, bene
 meritū viris iniqui & temerarii polygraphi, sæpe doluit. Igitur
 A. 1725 Reverendo Autori, tredecim dies Vitembergæ commo-
 ranti, ad hoc Opusculum concinnandum suasor. exstitit, quod
 gratum fore Theologis, & salutare juventuti, credidit. Atque
 omnino confidimus, pleraque hic disputata facilibus ingenio-
 rum existimatoribus probatum iri. In Introductione statuit,
 sacræ exegeteos optimum & tutissimum esse adminiculum gra-
 tiam convertentem & renovantem, quod irrogeniti non nu-
 cleum, sed corticem, habeant. Eo consilio laudat præter alios
Rambachium, impertitque lectorem piis regulis generalibus,
 specialibus, & specialissimis. Specialissimarum hæc princeps est:
 53. Credenda sunt mysteria, ut intelligantur; non intelligenda, ut
 credantur. Clericus autem, *Grotii* & *Spencers* opinionibus im-
 butus, similis *Hermani von der Harde*, miracula evertit, exi-
 guum pretium statuit linguæ Hebraicæ, ejusque punctis & ac-
 centibus, studio item Rabbiniæ & Patristicæ detrahit, Viros
ῥεοκνήτες ταυτολογίας, & Christi genealogiam gravis mendæ,
 accusat, nullosque typos admittit. Ergo secundum ordinem
 librorum Bibliæ capitulatim notantur *Parte prima* hujus
 libri, quæ in Commentariis V. Testamenti; *altera*, quæ in
 Commentariis N. Testamenti; *tertia*, quæ in cæteris scri-
 ptis, varius in omni genere doctrinæ Criticus celeberrimis no-
 stratis Ecclesiæ Theologis peccasse videtur. Cl. Refutator cir-
 cumspecte nititur, ut pruritus novandi radicitus extirpetur.
 Nihil temere omittit, quod a summis viris responsum est; in-
 terferit etiam Dissertatiunculas, in quibus formas doctrinarum,
 a majocibus acceptas, modeste retinuit. Cujus modestiæ non
 371 seq. contemnenda significatio fit in Prefatione N. Testamenti, quæ
 de sobrio profanorum Autorum in S. literis interpretandis ex-
 ponit usum, auxillari nimirum propterea, quod disciplinæ omnes
 e Scriptura S. denuum sint perficiendæ. Πολυμοδίεως
 408 seq. igitur interpretem divini Codicis requirit, neque a Philoso-
 phia, dummodo vera, omnino abhorrentem. Clericum ve-
 ro negat Harmoniam Evangelistarum scripturum fuisse, si
 Calvisi

Calviti & Sandbagenii labores! ponderasset. Nazvumque *Cle-* Pag. 524.
rici putat esse, scribentis, Evangelistas & Apostolos verba Pro-
 phetarum aptasse ad Christum, etsi vaticinia de Christo proprie 525.
 non agant. Novam tamen Cel. *Heumannii* interpretationem
 1 *Cor. IX, 10*, admittit, nefas fuisse, ratus, ut mulieres apertis 580.
 capitibus prodirent in publicum, ne adversariis exploratoribus
 (*ἀγγέλους*) dissolutionis vitæ speciem præberent. Ipse etiam
 de beatitate mitissimorum Christianorum, *Matth. V, 5*, magnifi- 538.
 centius solito sentit, qui terrarum orbem teneant, ita, ut Reges &
 civitates ubique sua nomina apud cultores Christi profiteantur.
 Et *Phil. II, 6 seq. μεσφὴν* cum *Theodonio* essentiam & pro- 401.
 prietates naturæ denotare perhibet, reclamante licet post *Feu-*
erbornium Jo. Ge. Neumannus in *Theol. Aphor. pag. 406*. Ver- 587.
 sionem τῆς *κατασκευασθῆναι* desperat allatum iri, quam appro-
 bare teneantur, qui aliter existimant. Sed istæ subtilitates sunt
 hujusmodi, ut Christiana respublica inde nihil detrimenti ca-
 piat. Quæ *Clericus*, adscito nomine *Liberii de S. Amore*, per
 Epistolas expromsit audacius, ea dudum cohibuit *Cyprianus*,
 nec minus *Jo. Andr. Schmidius*, quem audivit Reverendus Autor,
 Historiæ literariæ amantissimus. Hujus studii multa indicia
 ostendit *tertia Pars Animadversionum*, cui adjicitur lucubra-
 tionnula, quæ *Suida* Lexico inservit. Nam possidet Autor edi- 645.
 tionem Venetam, rubris lineis ornatam, quæ in ædibus *Aldi*
Mantuisi & Andreae Soceri cum Græca prioris Præfatione, A.
 1514 forma majori excusa est. Hinc varios locos excerpit, a
 viris eruditissimis tractatos, eamque farraginem allegationum
 appellat *Annotationes Philologico-criticas in Suidam*. Tum
 origines artis criticæ pervestigat, *Mauffaci* Dissertatione, *Har-*
pocrations Lexico adjuncta, multum adjutus. Dolet, Biblia 672.
 cum Lectionibus variantibus edi, quia non, nisi unica, est le-
 ctio *δεόπνευσος*. Nec tacet Critices abusus, quorum duo ge- 679.
 nera constituit. Aterum, cum propter rationes topicas, id est,
 quia narratio non verosimilis videtur, res antiqua negatur. Ita,
Ephremum precibus *Basilii M.*, quem viderat esse igneam co- 684.
 lumniam, impetrasse facultatem Græce loquendi, commemorat
Sozomenus. Cujus historiæ fidem hodie rejici, Autor indigna-
 tur.

- Pag. 686. tur. Alterum genus est, cum docent, vaticinia casu vera esse. Id autem docuerat Programma, A. 1718 in Gymnasio quodam propositum, cui dum repugnat, Sibyllas divino instinctu esse agitatas, & *Lothibium* Magdeburgi futurum excidium divinitus cecinisse, fuisse probat. Sequitur vita *Clerici*, cujus ingenium præcox, *Cartesianis* placitis imbutum, odio erga *Vitembergam*, maxime *Calovium*, inflammatum, raro leviter, sæpius, ut fit, acerbe, fuit accusatum. *Theodor. Dassevius, Seb. Edzardus, Jo. Andr. Schmidius, Tremblaus*, alii, varia *Clerici* errata notarunt; Socinifini *Faydtius, Phil. Menardus*, & *Jesuitæ*
748. *Trevoltjenses*, nominatim postularunt. Quod artificium accusatorium his fere nititur rationibus, quia *Clericus* statuit, quicquid non conveniat cum recta ratione, non posse esse verum.
746. Idem ait, Deum esse unicum, id est, unicam naturam, quæ alio modo cogitans Pater, alio Filius, alio Spiritus sanctus, dicatur, & nunc Judicis, nunc Mediatoris, nunc Consolatoris, officio perfrangatur. Deinde negat, Deum posse aliter uniri cum spirita creato, quam consensu; negat, unionem Filii Dei cum homine Christo inspiam in Scripturis dici *αὐτὴν ἑσθῆν*; negat, doctrinam de peccato originis esse caput fidei; negat, gratiam ab *Augustino* commode explicari. Præterea putat, magos *Ægyptios* etiam miracula fecisse, & in libro de *Incredulitate* passim Indifferentiam agit. Ex *Historia Ecclesiastica* repetit, veritati
782. *Mosaica* hystoriz multa objicere potuisse ethnicos; Christianos primos magno numero laude indignos fuisse; *Irenæum*, non satis callidum rerum & dogmatum æstimatorum, multa vehementer & iracunde fecisse. Idem ille *Clericus* in quæstionibus *Hieronymianis* Arminianismo & Capelianismo favere creditur. Quæ sub nomine *Jo. Pheroponi* in *Augustinum* scripserat, *Cantabrigiz* animadversa sunt A. 1708, 8. *Matthia Martinii* Lexico Philologico Dissertationem etymologicam, & vitam *Martini*, præmisit, mendas autem priorum editionum non sustulit. In
814. *Arte Critica* regulas non ubique dextre applicuit, iudice *Hennanno*, cujus desiderata repetuntur, & linguarum præcipuarum cognitionem esse partem eruditionis, asseritur. In *Pærxbanis* oblitus promissi, se necessaria reipublicæ literariæ, nec ante
- 816-833.
835.

ante pertractata, allaturum, injurius est in Poetas, quos mendacissimos, ambitiosos, adulatores, criminatur. Igitur hic *Virgilius* & *Horatius* ab assentationis, *Pindarus* ab avaritiae, suspitione liberatur, & lex *Codicis Tit. III. Lib. X*, qua rudis *Philippus* Poetas sui seculi, id est, versificatores, ut *Arium*, proscripsit, accurate explicatur. Commentationes *Clerici* in *Hesiodum* non omnino placent. Mavult Autor de Chimææ & Pegasi confictione *Bochartum* audire. Ac ne in Philosophicis quidem *Clericus* singularem laudem obtinuit. Nec enim methodus, nec regulæ, commendabiles sunt, nisi aliis Logicis, in his *Eustachio a S. Paulo*, communes. Exempla, quæ assert, ethica, historica, theologica, ferenda essent, dummodo ne quod vitium ex erratis *Clerici* contraherent. Quod, judicium non ad intellectum, sed ad voluntatem, pertinere, *Clericus* statuit, hic refellitur perinde, ac supra confutatum est istud *Cartesianum*, mentis humanæ essentiam in cogitatione sitam esse. Tandem inseruntur, quæ Cl. *Dan. Guil. Trillerus Clerico* de Atheismo *Hippocratis* respondit. Confecto ita vario labore, secum habitat Autor, & exponit de sua vita, cujus summam hanc habebis: Natus est Gottingæ A. 1685, patre *Justo Henrico von Einem*, Professore Philol. & Correctore Gymnasii Gottingensis. Usus est magistris in schola patria *J. J. a Dransfeld*, Rectore, eo-que susceptore suo; in Academia Helmstadiensi *J. A. Schmidio*, *H. von der Hardt*, *Ritmiero*, & *Hackemanno*, nec minus *J. C. Babnero*; in Halensi *Michaele*, *Breishauptio*, *Antonio*, *Franckio*. Nec fortuna conatis defuit, cum A. 1712 Pædagogii Bergensis Rector, A. 1720 Pastor, fieret, A. 1728 vero Pastor Osterveddingensis vocaretur. Scripsit, ut tempus tulit, aliqua, e quibus eminet Collectio Poematum *Lutheri*, cum Præfatione de dono *Lutheri* poetico, Magdeburgi, 1729, 4, & Sciagraphia Germanica vitæ *Lutheri*, cum Præfatione de piis desideriis in ejusdem vita, Magdeburgi, 1730, 8. Nec dubitamus, quin porro sit pro viribus publice profuturus.

Pag. 840.

852.

863.

876.

755.

888.

NON-CHRISTIANORUM DE CHRISTO TESTIMONIA, ex antiquis monumentis proposita, & dijudicata a TOBIA ECKHARDO, Editio recognita & auctior.

Qued-

Quedlinburgi, apud Theodor. Schwan, 1736, 4.

Alph. 1 plag. 2.

- N**on cogitata sapientum, sed divinitus patefacta sunt, quæ de Jesu, Servatore hominum, vere sciuntur. Cujus veritatis conscios & satis idoneos testes esse solos Judæos Deus voluit, *Rom. III, 2*, coll. *Pf. CXLVII, 19, 20*. Ex quo efficitur, ut hoc mysterium Philosophi aut ab Judæis accepisse, aut omnino ignorasse, existimentur. Non itaque patitur, a sciolis sibi verba dari, tam pius, quam eruditus & doctus, Autor, qui repudiat testimonia de Christo, quæ ante C. N.; rejicienda negat, quæ post C. N. *ἰσχυρῶ* perhibuerunt. Præmittit de nomine Christi & Christianorum non tralatitia. Christum, putat, a *Sactonio* appellari Chrestum, vocabulo Græcis & Latinis notiori. Christianorum denominationem a *Paulo & Barnaba Θεοκρίστου* inventam esse, copiose docet, & constantissime defendit, *Goodwin* licet & *Heumann* nonnihil dissentientibus. Inde venit ad explorandam autoritatem Græcorum Romanorumque hominum, qui Christum futurum prævidisse animo & præfessisse dicuntur. Aperte statuit, Sibyllina oracula, quæ hodie leguntur, mistum esse corpus tum ex iis, quæ Erythris fuere collecta, tum ex iis, quæ inter gentes dispersi Judæi in versus redegerunt, tum ex iis, quæ Christiani ex Evangelii historia attexerunt. Postremam conjecturæ verisimillimæ partem, inter alia, quæ disputat accurate, probat *Augustini* regula, quæcunque, iniquentis, prophetiæ de Dei per Christum Jesum gratia proferuntur, possunt putari a Christianis esse confictæ. Quem *Augustini* locum si ruminasset *Jo. Christian. Nebringius*, A. 1719 Sibyllinis acrostichis. vilis fortasse pretium statuisset. Præterea judicat Cel. Autor, *Virgilium* Eclogam quartam non a Sibylla Cumana, sed a *Cunæo Hesodo*, auream ætatem prædicante, mutuatum, & ad laudem *M. Marcelli*, quem *Augustus* ex *Octavia* sorore filium adoptavit, applicuisse. Neque *Socrates*, qui Pana mortuum audivit; neque *Zeno*, qui λόγων opificem universitatis dixit; neque *Suidas*, qui pueri Hebræi jussu oracula scripsit obmutuisse, nos de Jesu Christo certiores facit. Quo loco interposuit diligentissimus Autor Dissertationem suam de
- Justo

Justo Platonico, quem *Clemens Alexandrinus*, sæpe lapsus, rhetoricatur ad Christi cruciatus adumbrandos pertinere; sed Autor rectius ostendit, *Platonem* in genere justos homines, malevolorum injuria oppressos, doluisse. *Platonis* dolori conveniens est locus *Sap. II, 12*, ex LXXvirali depravatione *Jes. III, 10*, depromptus, atque ab *Augustino*, *Ambrosio*, *Lactantio*, pluribus, de perpeffione Christi, sed frustra, intellectus. Venitur ad Christianæ præstantiæ testes oculatos, inter quos *Pilatus* excellit. Titulus crucis ab ipsa demum *Helena*, matre *Constantini M.*, agnitus esse videtur *Jo. Andr. Schmidto*, cui cautissimus Autor, ob unius *Eusebii* silentium, non audet assentiri. Sequitur judicium de Epistola, ad *Tiberium* data, item de actis *Pilati*. Nec plane negatur, *Tiberium* voluisse, ut Christus in numerum Deorum referretur. Centurio *Matth. XXVII, 54*, filium Dei fortasse heroicum laudavit. Testimonium *Josephi Ant. Jud. Lib. XVIII Cap. 4*, etsi ab Historico male erga Christum animato, vere tamen, perhibitum, nec pia, ut ajunt, fraude subornatum esse, cum præstantissimis Criticis, propter consensum veterum Codicum, & *σὺχος* numeratorum fidem, censet. *Plinii* relationem, Christianos carmen Christo quasi Deo dicere, sic interpretatur, ut particula *quasi* non imminuendi, sed declarandi, vim habeat, utpote Deo, sive qui Deus esse dicitur. Omittimus plura; quæ de *Hædriani* templo, de *Alexandri Severi* larario, de falsariorum Judæorum Mahummedanorumque bilinguium pietate erga Christum, disputat. Unum illud reticere non debemus. *Philopatrides* Autorem esse existimat *Lucianum Samosatensem*, qui sub *M. Antonino Philosopho*, eoque defuncto, vixit, cujus longissimum vitæ spatium a nonnullis exceptionibus vindicat, tandem *Gesnero* & *Heumanno* considerandum reliquit.

Pag. 100.

111.

114.

119.

129.

Cap. Vv

151.

154.

183 seq.

158.

RHETORICÆ ARTIS COMPENDIUM, EX CICERONE, Quintiliano, aliisque Scriptoribus, depromptum; Autore D. FRANCISCO DE NICOLAI, ex Marchionibus Canneti.

. Uuu

Vene.

Venetiis, apud Petrum Bassaleam, 1732, 8.

Plag. 64.

Ut aureorum pretia numerorum, sic dicendi facultatem, ad imaginem ætatis aureæ effictam, vetustatis gloria mirifice commendat. Dolendam igitur est cum *Jano Vincentio Gravina*, in ipsa Italia, antiqua illa sede & officina eloquentiæ, non scriptoribus, sed monstris, quæ vocat ille tumidos ingeniorum abortus, animos studiosorum obsideri. Quæ impetum barbariæ, quicunque sunt optimarum partium, exemplo & consilio repellunt. Alii, ac ne isti quidem malæ notæ scriptores, veterum præstantiam intuentur, & quæ novos delectant homines, adjiciunt. Apud hos nomen proficitur suum Rhetor Venetus, cujus fortuna neque generis nobilitati, neque culturæ mentis, respondet. Dedicat Opusculum fratri, *Josepbo de Nicolai*, Comis Archiepiscopo, oppidorum S. Andreæ & S. Mennæ Baroni, ac Feudi Palæotundi Domino, a quo temporibus afflictissimis præsidium, & hujusce libelli commendationem, in collegio Comfano valitæram, petit. Utitur genere scribendi facili & plano, bona fide repetitis animadversionibus, quæ solent a Rhetoribus fieri. Inventionem ex Topicis derivat. Testimonium divinum illud esse scribit, cujus Deus autor est, sive per se ipsum, sive per alium, ut summorum Pontificum decreta etiam pro testimoniis divinis haberi posse videntur. Laudat etiam anagrammata, quo quippe eruditionis genere maxime hæc ætas gloriatur. Censet, exordium, cum sit caput, convenire debere corpori orationis, ita, ut duodecimam, vel, ut alii volunt, nonam & octavam, totius orationis partem non excedat. Exempla non pauca repetit ex Patribus ecclesiasticis; præterea *Tullii* monitis *Fabii*que paruit, prout stilius cessit.

Pag. 7 seq.

14.

17.

24.

ELOGIUM JOANNIS JACOBI HOTTINGERI,
S. Theologiæ apud Tigurinos quondam Professoris.

Celebrius nomen est *Joannis Jacobi Hottingeri*, quam quod ab hominibus eruditis ignoretur, & gloriosior multo rerum

rum ab ipso in civitate literaria gestarum memoria, quam quæ nostros effugiat annales, quibus antiquus omnino mos est, virtis de re literaria bene promeritis etiam post fata justum statueri monumentum. Licet enimvero serius iusto fungi hoc nostro officio videri queamus, facilem tamen Lectorum veterum consecutores nos esse, eo magis confidimus, quod vehementius optamus, ut & de hoc nostro labore tritum illud valeat: *fat cito, si fat bene.* Natus est *Hostingerus* Cal. Decembr. anni a Christo nato 1652, parentibus *Joanna Henrico Hostingero, & Anna Huldrica, J. H. Huldrici;* Eccles. in Templo ad Spir. S. Ministri, filia unica, *Jacobi vero Huldrici, S. Theol. Prof. & Collegii Carolini Præpositi,* nepte. Erat pater, cujus inclutum toto orbe nomen est, cum hic filius, paternam famam præ ceteris aucturus, ei nasceretur, *Historiæ Ecclesiasticæ, ut & Theologiæ Catechetiæ, Linguarumque Orientalium,* in utroque Collegio Tigurino Professor; at paulo post Heidelbergam concessit, filiumque tritum amorum puerum secum ducens, primis illum literarum rudimentis in alma illa Musarum sede imbui curavit, ubi mox Noster ea bonæ indolis indicia ex se edidit, ut vel Principibus viris, puerulus licet ac infans, placeret. Contigit enim aliquando, cum parens cura tota domo sua ad prandium in aulam Sereniss. Principis vocaretur, ut in ludo inter Principes pueros instituto Interpretis personam ageret, eaque re adeo sese probaret, ut eleganti veste ornaretur; cujus rei memoria pictura etiam nunquam asservatur. Nonno ætatis suæ anno, cum in patriam doctissimus ipsius parens revocaretur, in tertie classis discipulos relatus ipse est. At, cum annam decimum quintum agens Musis in Collegio Humanitatis operam daret, gravissimum vulnus passus est optimi fidelissimique parentis morte. Ne autem hic minor fieret, quam vivo parente futurus fuisset, Dei optimi providentia cavit, quæ, quod in *Hostingero* patre ablatum erat, in filio reddere decrevit. Hoc fato, post obitum parentis, literarum in eo amor magnopere crevit, atque tam solerter sui rationem ille habuit, ut nihil posset esse melius. Ita enim v. g. memoriæ, quam debilio-

rem sibi contigisse moleste ferebat, acueudæ & confirmandæ causa *Psalmm CXIX, Pauli ad Romanos, Ephesiosque*, scriptas Epistolas, memoriter addidit, raro utique exemplo, ac adolescentibus serio commendando. Cucurrit etiam deinceps in stadio Musarum, quod ingressus erat, gnauiter ac tanta cum laude, ut publicum profectum suorum specimen edere poterit, Dissertationem scilicet *de Spiritu predicantis spiritibus in carcere, ad 1 Petr. III, 19, 20*, quam A. 1672 conscripsit, ac publice defendit. Qua quidem habita, cum iam ad metam adspirare posset, adeo tamen hic non quiescendum, aut S. Ministerii honorem suscipiendum esse, putauit, ut potius, id quod sapienter factum, de augenda magis in diuinis humanisque literis scientia serio cogitaret. Eo igitur consilio, monitis impulsus Cel. *Heideggeri*, ac affinis sui, *Jo. Casp. Wolfi*, quorum illi posthac a Numine successor, huic collega, datus est, Basileam petiit, Theologorum eruditissimorum ibi scholas frequentaturus. Fuit ibidem in magnis deliciis *Luca Gerulero*, Theologo & Antistiti Ecclesiæ Basiliensis, qui quanti Nostrum faceret, tum privatis literis, tum publica compellatione, testatus est; ab *Hottingero* autem maximi nunquam non vicissim habitus, ita, ut, hunc diuino sibi munere alterum parentem datum fuisse, gratus saepenumero prædicaret. Basileam cum reliquisset A. 1674, exteris oras cogitabat, Marburgum Cattorum petiturus, nisi infesta sæuo Marte itinera fuissent; at, temporum injuria coactus, veteres repetiit lares, non multo tamen ita post, *Gerulero* exstincto, Geneuam commigravit A. 1675, ubi tunc *Franc. Turretinum*, ceterosque Academix hujus viros celeberrimos, frequenter audivit, tum & suæ ætatis optimos quosque sibi conciliauit, e quibus *Bened. Pictetum* nominamus, Theologum posthac Geneuensem clarissimum, cum quo amicitiam, illo tempore institutam, sanctissime deinceps conseruauit. Geneva tandem Tiguram reuersus, Deo Ecclesiæque se consecrans, S. Ministerii gradum conscendit, habita concione in monitum *Pauli 2 Tim. III, 14: Tu uero in his, que didicisti, & de quibus persuasum tibi est, mane, cum scias, a quo didiceris: quo monito nihil ipsi prius, antiquius nihil, unquam fuit, sicque*

mensc

mense Martio A. 1676 sacro ordini adscriptus est. Ab hoc jam tempore cum docendo juvenibus operam suam præstaret, atque, ubicunque daretur occasio, concionando utilis esset, factum divina providentia est, ut A. 1680 cura coetus sacri Stallikonensis fidei ipsius concrederetur; quod sacrum munus mense Julio concione inaugurali in *Es. Lk, 16*, auspiciatus est. Princeps ei cura fuit, ut gregem sibi commissum fideliter pasceret, & toti etiam Ecclesie Reformatæ pro viribus prodesset. Quapropter ægre ferens insulos Monachi cujusdam conatus, *Mariani Schotti*, qui Catechismum Tigurinum laceraverat, defunctoque parenti, *J. H. Hottingero*, temere insultaverat, repressit hominis audaciam, famamque patris contra obtrectatorem egregie vindicavit. Ad majora igitur adhiberi cœpit, cum fidem suam ita probaret, atque A. 1686 a Conventu Carolino dignus judicatus est, qui in Ecclesia Cathedrali officio Diaconi fungeretur; cui is etiam administrando 4 Non. Sextil. sacro sermone in verba Pauli *Rom. X, 13-15*, initium fecit. Eodem autem animo huic officio, quo priori, præfuit, atque Reformationis sacre historiam, quæ Supplementi vice esset ad Historiam Ecclesiasticam, a magno parente *IX Tomis* editam, condere incepit, cujus rei testis liber est: *Sfortia Palavicinus infelix Concilii Tridentini vindex*, ab ipso A. 1692 in lucem publicam emissus. Verum ab eo labore mox deductus alia Ecclesie necessitate, monachorum duorum, *Caspari Langii & Geraldii Wielandi*, infelices libellos, fallendi simplicis popelli gratia, invita Minerva conscriptos, refutavit solide, hominumque istorum studium reddidit irritum. Hac ratione impulsus quoque fuit ad scribendum nobilissimum Opus *Historiæ Ecclesiarum Helveticarum*, in quo genuinam rerum sacrarum faciem, prout in Helvetia gestæ fuerunt, luculenter admodum ac dextre descripsit, illudque in VII Libros distributum, *tribus Tomis* edidit A. 1698 & 1707, cui etiam, ne quid deesse videretur, anno hujus Seculi 29, *quartum Volumen* addidit, quo tum hujus Seculi res gestas persecutus est, tum Supplementa nonnulla, ad priores Operis partes spectantia, adjecit. Novum decus *Hottingero* Tigurum addidit A. 1698, quo *primus* Operis modo dicti *Tomus* in lucem

prodibat, cum, satis sancto Viro celeberrimo; *Joanne Henrico Heideggero*, dignissimus reperiretur, qui succederet. Itaque Professor Theologiz legitime constitutus, novum munus, habita Oratione inangurali, *de prerogativis Theologiae Reformatae praepontificia*, feliciter suscepit, in eoque exornando & bene administrando cum omne studium collocaret, id quoque felicitatis ei obtigit, ut per duodequadraginta annos. Collegas haberet *Joannem Casparum Wolfium*, *Joannem Jacobum Lavaterum*, patrem, utrumque jam defunctum, &, qui adhuc superstes est, *Joannem Rudolphum Cramerum*, Vicos egregios, sibi que naturae affinitatisque jure conjunctissimos. Multiplici autem ratione de sparta sua promeritus Noster est, & ita quidem, ut tum in praelectionibus publicis accuratissimam adhiberet diligentiam, tum Scholae regimen, cui bis, non modo ferente ita ordine, sed etiam extra ordinem, per tres annos utraque vice, praefuit, singulari cum cura, summaque autoritate, gesserit, scriptis etiam quamplurimis famam sibi nominis haud vulgarem conciliaverit. Possunt haec in tres potissimum classes non incommode distribui. Quae ad Historiam Ecclesiasticam, inprimis Helvetiae, illustrandam faciunt, primam horum classem constituunt; at, quae supra jam indicavimus, ad has classes referre volumus. Erant, qui, speciem pietatis mentiti, doctrinam male sanam ac pietati germanae noxiam spargebant, ac infirmioribus palpum obtudere conabantur; qua re inductus ille, in lucem edidit libros vernaculo sermone scriptos, *de anima post mortem statu*, A. 1715, *de Gratia Dei regenerante yoldax adodov, lac sincerum*, A. 1716, atque inprimis ampliorem librum, quem *Horam tentationis* inscripsit, A. 1717, quo in Opere non eas modo, quae multum jactabantur, *Inspiraciones* sub judicium vocavit, sed etiam alias gravissimas quæstiones, de verbo Dei, de statu Ecclesiae, de ministerio verbi, de regno Christi, &c. solide discussit. Proximum ab his locum occupant, quae inter ac propter sacra civitatis Tigurinae secularia A. 1719 prodierunt. Proposuit namque ad conspectum publicum *Dissertationem solennem de necessaria majorum ab Ecclesia Romana secessione, & impossibili nostro tum in eandem Ecclesiam reditu, tum pace cum ea*, eandemque egregie

gie defendit; quam cum post elapsum demum biennium invaderet Monachus Italus, *Ludovicus Rusca*, scripto, ut vocavit, *Ecclesiastico Judicio Seculari, Dissertationi opposito*, nihil Noster veritati cedendum ratus, in tuto eandem collocavit scriptis vindiciis, hominisque iniquissimam vanitatem ostendit, neque regessit quidquam, cum alterum in ipsum Monachus impetum faceret, atque *Judicii Ecclesiastici confirmationem A. 1725 quatuor Tomis*. in 8 publicaret, ne scilicet, inutiliter litigando, melioribus rebus destinatum tempus sibi eriperetur. Tandem etiam industria illius cum maxime solers fuit, cum de ineunda pace Augustanæ inter Confessionis socios & *Calvini* sequaces serio cogitaretur. In hoc enim negotio, cum ille acriter suæ Ecclesiæ dogmata defenderet, deque iis nihil vellet concedere, sed laxiorem solum dissentientium tolerationem suaderet, caruit res omnis eventu, prout notum est, & dissipata protinus consilia, minus tuto istiusmodi pacem iniri, nec salva veritate posse, satis superque docuerunt. Neque potuerunt illius scripta, ceteroquin haud indocta, eo res convertere, ut, nostræ fundamentum fidei non labefactari hac unione, cordatiores intelligerent, quo tamen ille omnem intendit nervum scripta A. 1723 *Historia Formula Consensus Helvetica, ejusque vindiciis*, tum in dem *Anhang an den nabern Entwurf von der Vereinigung der Protestanten*, variisque Dissertationibus hanc in rem exaratis, v. g. *de veritatis & caritatis amicissimo in Ecclesia Protestantium connubio, de Synodo Dordracena, de gratia Dei salutifera & connexis capitibus*. Cum igitur hac re eo induceretur, ut nunquam e manibus dimitteret dulcissimum sibi de gratia Dei argumentum, ne quid contentatum relinqueret, jam senex ad gravissimum laborem animum appulit, ac *Fata doctrina de Prædestinatione & Gratia Dei salutari secunda & adversa inde a beato SS. Apostolorum excessu, ad hæc usque tempora, in Annales digesta*, recensuit, quod Opus, non unius noctis labore natum, A. 1727, 4, prodit. Reliqua viri docti scripta minora hic non enarrabimus, chartæ rationem habentes, cum singularem illorum catalogum ediderit dignissimus *Hottingeri* successor, *Jo. Jac. Lavaterus*, Vir Clarissimus, ad calcem *Orationis Inauguralis, qua, præmissa brevi icone Theologi, describitur vita Viri*
Clarif.

*Clarissimi, τῆς vñv μακαρίτη J. J. Hottingeri, recitata d. 7 Cal. Jun. A. 1736, eodemque anno Tiguri in forma quadripartita typis excusæ, ex qua nostra hausimus. Duo igitur adhuc restant commemoranda, ad quæ jam convertimur, matrimonium scilicet illius ac obitus. Uxorem duxit Noster, Pastor Stallikonensis constitutus, *Elisabetham*, *Joannis Lavateri*, Philosophiæ in Schola Carolina Professoris, mascula probitate viri, filiam natu majorem, fœminam piam, modestam, frugalem, & beneficam, quacum in casto & fortunato matrimonio per integros 40 annos, & quod excurrit, vivere ipsi contigit, atque ex eadem liberos magno suo solatio suscepit. Horum duos, filium, filiamque, non obscuro loco positos, & honoribus auctos, superflites reliquit, majorem vero natu filium *Joannem Jacobum*, V. D. M. & in æde Carolina quondam Diaconum, virum integerrimum, quinto ante anno, quam ipse fatis erat functus, repentina improviseque mors, magno & parentis, & totius domus *Hottingeriana*, dolore, abripuit. Reliqui minori ætate obierunt. Ceterum vœletudine usus est Vir præstantissimus fatis prospera, atque corporis animique sensibus integris ad annum usque ætatis 77 pervenit. Illum vero agens hemiplexia correptus est, ex quo casu sinister oculus cum illa faciei parte nonnihil diducebatur, quod ipsi post tot exhaustos labores, multarumque nocturnarum vigiliis, accidisse, nemo mirabitur. At brevi tempore, divino singulari beneficio, in gratiam cum sanitate ita rediit, ut deinceps per quinque fere annos universis suis laboribus præesse sine ulla virium jactura potuerit. Tandem vero, annum ætatis suæ agens tertium atque octogesimum, senectutis incommoda sentire cœpit, iisque debilitari; & quamvis per intervalla illud fœset, penitus prostratis & attritis viribus, die 18 Dec. A. 1735 pie sese componens, ex fragili hac & caduca vita migravit. Nos interim, qui insignia defuncti merita, ut par est, etiam post illius fata veneramur, ita singulares ejusdem virtutes, industriam, prudentiam, mansuetudinem, modestiam, facilitatem, pietatem in prius in Deum, & qua præ aliis eminebat, animi in omni fortuna tranquillitatem, nostro Lectori quam commendatissimas cupimus, probe gnari, his demum ornari eximie, ac juste perfici, hominem Christianum, maxime vero Theologum.*

AD

NOVA ACTA
ERUDITORUM,*Quae Lipsiae publicantur,*

SUPPLEMENTA.

Tomi III Sectio XII.

SALVIANI, MASSILIENSIS EPISCOPI, CON-
cordantiae, Operibus ejus annexa, Alphabeticè dis-
positæ studio P. DEMETRII BARBU-
LII, S. J.

Pisaure, e typographia Gavellia, 1729, 4 maj.

Alph. 2 plag. 16.

Merebatur utique seculi sui Jeremias, *Salvianus*, judiciorum
& providentiæ Dei præco ac vindex, ut exulceratis hisce
temporibus excuderetur nitide, ut ordini sacro diligentius tra-
deretur versandus, & ut eidem sisteretur imitandus. Id sibi met
negotii credit dari Cl. Editor, sua laude non defraudan-
dus, qui Operibus *Salviani*, dudum editis, nunc *Concor-*
dantias verbales copiosissimas, inveniendis facile omnibus
Salviani phrasibus interserentes, adjecit. Utilis profecto opera,
quam auspiciis Eminentissimi Cardinalis *Oliverii*, cui Opus de-
dicatum est, Editor navavit. Nam, si Philologorum quo-
rundam laborem grati agnoscimus, quod Indices *Virgilia-*
nos, &c. contexuerint, per hos videlicet multum lucrati tem-
poris, & abs tædiosa librorum integrorum perlectione in evol-
vendis Classicorum Autorum locis liberati, eccur non pariter
Xxx gratias

gratias publico nomine ageremus viro, qui venerandæ Ecclesiæ Patris Opera sic multo magis reddidit utilia? Excitabit ipse exemplum sodales ejusdem, ut pari diligentia pergant in aliis Patrum Indicibus conficiendis, quo Respublica literaria in hoc etiam campo pluribus augmentis & ornamentis ditior evadat. Quod Rev. *Barbulfium* attinet, is sub initium statim Dedicacionis suæ promisit, se plurima ejusmodi *Concordantiarum* in sanctos Patres emissurum volumina. Et, quamvis ipse, vires suas adornandis in omnes Patres *Concordantiis* impares nimium fore, proferri necesse habeat, audacia certe laus erit, cum in magnis & voluisse satis sit. Elogium *Salviani*, quod *Larinus Amatius* edidit, post Præfationem comparet. Ipsa recensio *Salvianorum* Operum continet octo de vero judicio & providentia Dei Libros, Epistolarum libellum, & adversus avaritiam Libros quatuor. De textu *Salviani* dicere nil habemus. Editori nempe visum non fuit Criticum agere, MStas, varias editiones, aut lectiones, conquirere, judicare, aut alio modo medicas textui adhibere manus. Id quod & ipsum genus scripturæ *Salvianæ* seu stilus non videtur pati, qui Africanus est, *Tertullianeo* & asperior. Bono tamen consilio singulis *Salviani* & Libris & Epistolis argumentum præmittitur, in margine vero memorabiles res lemmatibus indicantur, ac loca Biblica citantur. De *Concordantiarum* in *Salvianum* facie hæc monere attinet, quod omisse sint concordantiæ quarundam particularum aliorumque verborum nimis frequentium, ne volumen ultra mensuram excreset, item concordantiæ quarundam formularum nimis obviarum in *Salviano*, v. c. salutationum, quibus Epistolas suas incipit ac finit. Præter hæc concordantias verbales duplicem adhuc Indicem concinnavit Rev. Editor, alterum locorum Biblicorum, a *Salviano* adductorum, alterum vero rerum notabilium, ibi occurrentium. Sicque adeo rubrum hujus Operis hæc vane asserit, quod sit opus omnibus sacrarum disciplinarum studiosis, sed potissimum asceticis magistris, atque concionatoribus verbi divini, utile & salutare.

VITA

VITA DEL VENERABILE SERVO DI DIO IL PADRE
Fr. Francesco de Posadas, &c.

h. e.

VITA VENERABILIS SERVI DEI PATRIS FR.
*Francisci de Posadas, Ordinis Prædicatorum, in com-
pendium redacta, & ex Hispanico in Italicum
conversa.*

Romæ & Bononiæ, ex typographæo S. Thomæ Aquinatis, 1737, 8.
Plag. II½.

Vitam, cujus compendium suppeditaturi sumus oppido exiguam, lingua Castellana conscripserat Rev. P. *Petrus Alcalensis*, seu *Complutensis*, ipsius *Francisci* a Confessionibus, ac amplo volumine comprehensam, summo Pontifici *Benedicto XIII* dedicatam inscripserat. Contraxerat eam in epitomes cancellos R. P. *Joannes del Pozo*, æque Dominicanus, ex Vandalicia ortus. Acta, quibus ritus & rationes, quibus in Beatorum Sanctorumque ordinem *Franciscus de Posadas* fuit adscriptus, cum vita ejus continentur, A. 1735 Romæ Italico sermone in lucem publicam fuere emissa, sed numero admodum exiguo. Sanctitas itaque, *Francisco* attributa, & libelli raritas, typographo fuerunt invitamento, ut editionem hanc novam adornaret. Hæc ad historiam libri externam. Jam ad vitæ potiora capita progredimur. Libri tres sunt *Sectiones*. *Prima* recensentur natales, edificatio, ordo, exercitatio, munia. *Secunda* complectitur virtutes ipsius, quæ magnificis exornatæ elogiis reperiuntur. *Tertia* mortem, miracula, & libros, offert. Natus est *Franciscus* A. 1644. Stella, natalitæ domui imminens, singulari jubare eximia, dicitur sanctitatis, in ipso elucens, prænuntia exstitisse. Mater ipsum infantem portavit ad cœnobiium S. *Pauli*, ibique Beatissimæ *Deiparæ* eum consecravit. Infantulus addidit consensum vocibus *si, si*, ac brachia decussatim complicavit. Plura adduntur ab eo edita mirabilia, nec ullus fuit ejus vel motus, vel sonus, cui non attribuat quidpiam singulare & divinum. Monacho

Pag. 2.

Xxx 2

regalis

- Pag. 14. regalis cœnobii S. *Pauli*, ibidem in Hispania, ut Grammaticam addiscere, fuit traditus. Dominicano Ordini sese aggregavit
19. A. 1663, ex cœnobio S. *Pauli* mox translatus in cœnobium S. *Lotaris de Berrameda*. Sacerdos creatus abiit Cordubam. Deinde ad cœnobium a *Scala Celi* rediit, cui obedientia ejus fuerat olim affixa. Cum Patribus S. *Pauli* operam dedit missionibus & præconiis sacris. Vidit nonnunquam prodigia, & visionibus inclaruit. Cacodæmonis, ipsum insectantis, vastrosiem inira tulit patientia. Cum Confessionarium egit, ministerio ejus adspiravit Deus varias dotes & gratiæ effectus. Ad sacrum altare beneficiis Dei eximiis fuit ornatus, Missarum intra prælectiones. Veneratio ejus in Deiparam exstitit plane extraordinaria. Fides ei fuit heroica, spes non fracta, caritas innotata, prudentia maxima, justitia haud vulgaris, fortitudo eximia, temperantiæ laus perpetua, singularium donum complexus amabilis, & donum vaticinandi, quo mortem instantem prædixit, qua A. 1713 exeunte fuit defunctus. Post mortem ejus miracula ad sepulcrum apparuerunt. Scripserat
165. *Triumphum castitatis contra luxuriam diabolicam Malinosi*,
171. *Vitam Ven. Matris Sororis Eleonora di Crislo, religiose Dominicanæ in civitate Saen, Vitam P. Christophori di S. Catharina, fundatoris xenodochii Jesu Nazareni in civitate Corduba, Latratum canem ad nobilissimam civitatem Corduba, Vitam S. Dominici di Gusman, & alia scripta, typis haud impressa. Nobis liceat addere Curtii illud: Equidem plura transcribo, quam*
172. *credo. Joannes del Pozo ipse in exitu ac calce libri monet, biographiam hanc cancellis fidei humanæ esse dimetiendam & æstimandam.*

STEPHANI DE BRAIS OPUSCULA. ANALYSIS paraphrastica Epistolæ Pauli ad Romanos, cum ejus Notis. Dissertationes. Exercitationes inaugurales, & Epistolæ. Curante H. VENEMA, S. S. Theol. D. & Prof. & Conc. Acad. qui insignem Observationum singularium copiam ad Epistolam ad Romanos adjecit.

Leovar-

Leopardiz, typis Tobiaz van Dessel, 1735, 4.

Alph. 3 plag. 9.

Analyfin paraphrasticam Plur. Rev. *Stephanus de Brats*, de Theologia exægetica olim optime meritus, Præfationis exornavit, in qua, *Paulinis* Epistolis inesse ordinem ac seriem argumentorum & rerum, ostendit. Ipse ita solet sacras expendere literas, ut primo generatim totam rem contempletur, & eam in sua membra partiatur; deinde singulas scorsim partes propius distinctiusque consideret; ac tandem brevè anacephalozosi, quæ particulatim considerata fuerunt, in pauca contrahat, quo ea memoriæ facilius insigantur, firmitusque & distinctius ei inhæreant. Argumentum Epistolæ *Pauli*, ad Romanos conscriptæ, constituit ipse in doctrina de hominis coram Deo justificatione, & ad salutem vocatione, vocationisque per pietatem confirmatione: Tractatio est bipertita. Dissicitur primo de ipsa justificatione, ac deinceps de justificandis. *Paulus* imprimis, veram justificationis nostræ rationem ostensurus, probat, nos & justificationem ipsam, & salutem, quæ justificationem sequitur, per solam in Christum fidem consequi posse, ut frustra sint, qui suorum operum merito vel in solidum, vel etiam ex parte, servari se putant. Justificationem ipsam per opera neminem obtinere posse, probat, quia nec gentiles quidquam præter iram & maledictionem factis suis meriti, & adeo consecuti sunt; nec ipsi Judæi justii habentur secundum legem, quam multis modis violasse convincuntur; eoque nomine Dei, qui legem dedit, veritas non accusanda, sed hominum, qui Dei beneficiis in suam perniciem abusi sunt, malitia damnanda est; ipsius etiam legis verbis in Judæis severissime damnatur. At, per fidem in Christum absque legis operibus hominem apud Deum haberi justum, docetur argumentis, tum a re ipsa, tum ab exemplo *Abrahamæ*, petitis. Dabimus jam e Paraphrasi Plur. Rev. Autoris nonnulla specimina: Ipse *enclitum tertium Cap. IX* ita *παράφρασις*: *Quisquid contra me Judæi fecerint, & vero quotidie machinantur, eos pro fratribus & consanguineis meis agnosco, tantaque caritate prosequor, ut non secus, ac Moyses olim, ita nunc ego civium fratrumque salutem*

Pag. 2 seq.

4.

vita famaque mea dispendio redimere postulem. Jam diu est, cum, qui Jesum confitebatur esse Christum, ἀποκρίτως judicati sunt. Et per excommunicationem Judaica civitatis jure privati, Et veluti capite minuti sunt. Ego imprimis ac caput sacrum Et devotum a plerisque Judaeis petor omni contumeliarum genera. At praeter vulgarem hanc excommunicationem libens feram maximam illam, qua anathema dicitur, quaque homines ad internecionem damnabantur. Nec illud tantum anathema, quo Judaeorum senatus reum a vita simul Et Israelitae sacra foedera rescindere confusit, divinam etiam Et tremendam excommunicationem, qua nunquam Apostoli verbo suo quosdam Et a vitentium Et ab externa Christi communiione separaverunt, in me immerentem torqueri cuperem, si corporis supplicio, fame jactura, Et externa cum Ecclesia Christi communiione, vita famaque carioris, privatione, patrie perniciem avertere possem, Et civis ad sanam mentem Christique fidem adducere. Ea, quae ab inciso septimo procedunt, existimat illo collineare, ut Paulus iverit ostensum, vocationem internam, quippe plane supernaturalem, nec esse omnium communem, nec a Deo ulli homini debitam, sed eorum propriam, quibus gratiam suam Deus pro voluntatis beneplacito dare decrevit, praeter quotidianam Judaeorum experientiam, qui cum omnes ab Israele per generationem corporis ducant originem, pauci tamen per animi regenerationem Israelis similes fiant. Quod ipsum hic putat indicari 1) subobscuris typis illustriissimis, 2) aperte verbis splendidissimis, ac 3) apertissime exemplo celeberrimo. Nobis autem videtur, in normam contextus hac ratione peccati. Paulus in eo est, ut demonstret, Judaeis copiosissimam affulsisse ac abundantissimam Dei gratiam, ipsos vero maximam partem non esse genuinos Israelitas, Deum servare promissa, nec ejus promissa concidisse, Judaeos vero promissis Dei non inhassisse, nec ex eis, sed ex lege Moisaica, ejusque custodia, salutem eternam expectasse, ipsos quoque ad extremum in Messiam fuisse injurios, v. 32, 33. De vocatione interna si ibi sermonem esse fateremur, non possemus non in alia loca sacrae Scripturae impingere, quae, Deum omnium ho-

minuere

Pag. III.

minum misereri, optimumque esse & benignissimum infinite, satis superque docent. Abundantis gratiæ neglectus poenas promeruit graviores, quarum ea existit præcipua, quod lux Evangelii, candelabro ex Judæis ablato, copiosior cum ethnicis fuerit communicata, ac cultus Leviticus intercederit. Sententiæ de gratiæ Dei irresistibili Autor passim patrocinator. Verba *Malachia: Esavum odio habui*, exponit de statu externo *Esavi*, ejusque regno, quod olim exitio miserabili delendum erat. Subdit vero statim, *Deum non teneri, omnes & singulos Judæos spiritus sui gratiâ domare, qua convertantur ad cælestem hereditatem obtinendam.* Addit: *Quodnam jus illis esse potest majus ad cæli regnum obtinendum, quam duobus Isaaci filiis ad terræ sanctæ dominium? Pharaonem a Deo induratum fuisse, ita edisserit: Deus, cum posset cor Pharaonis emollire, emollire tamen noluit.* Locum *Exod. IX, 16, Rom. IX, 17*, ita reddit: *Ego te suscitavi, & quasi adversarium mihi constitui potentissimum, audacissimum, & invicta contumacia munitum, quem reluctansem frangerem, debellarem, & internecione dederem, dum gentem mihi sacram libero, ad hoc ipsum, eoque fine & consilio, ut in te, magnis & plurimis exemplis percusso, ostendam potentiam meam.* De gratiæ universalitate ita sentit: *Deus omnes, etiam ethnicos, vult servari, modo credant.* Ac, nonnullis interjectis, ita addit: *Quod multi non credunt, fit hominum vitio & perversiâ, non vero verbi penuria vel obscuritate.* Poterant itaque credere, & sapropter in Deo, ejusque verbo, cur multi non credant Evangelio, causa non est quaerenda. Idem pag. 137 ita disserit: *Causa, cur Judæorum plerique omnes, nec non multi gentilitum, increduli mansere, non est penuria institutionis, sed animi malitia, qua Dei consilium aspernati sunt, & verba contradixere.* Qui vero resistit salubri adminiculorum usui, is & auctori, qui per illa adminicula operatur, & operari studet, resistere est existimandus. Quid naque superest, nisi ut Autoris sodales largiantur, gratiæ Dei & Spiritui sancto ab improbis hominibus resisti posse. Pergit posthæc idem: *Docet Esaias, neminem per se fidem habiturum Dei verbo, quamvis clare prædicato, nisi externæ revelationi Deus addat internam, arcana*
gratia

Pag. 113.

115.

116.

117.

118.

134.

135.

- gratie sue vi humana mentis oculos aperiens; quam gratiam paucis, iisque indignissimis, largitur, dum verbi predicacionem omnibus concedit, etiam non credituris. Ut autem ipse discernat revelationem externam ab interna, ita etiam pariter geminam constituit vocationem. Instare tempus, quo Judæorum magna pars ad ovile Christi sit traducenda, docet inprimis ad locum Rom. XI, 25 seq. Incisum u Rom. XII legit: τῶν κριῶν δεδωότες. Coherrentiam hac ratione eleganter tuetur.
- 157 seq. Præceptum Pauli v. 19 ita exponit: *Vestrum est, injurias patienter ferendo, Deo, qui juste judicat, causam atque innocentiam vestram vindicandam commendare.* Incisum 20 ita vertit, quantum ad prunas super caput ininici coacervandas attinet: *Beneficiis inimicos devinciendo fortius superabimus, quam qui hostem a vallo & manibus flammis superjectis arcens & repellunt.* In notis subjectis existimat, Paulum ab incunabulis dictum fuisse & Saulum & Paulum, Saulum qua Judæum, Paulum qua Romanum civem natum, Actor. XXII, 28. Per πνεῦμα αἰγιασόνης intelligit Rom. I, 4, divinam Christi naturam, filiumque Dei justificatum spiritu, id est, non amplius sub carnis infirmitate latentem. In notis passionum egregia dilucet diligentia, ac lectio scriptorum Græcorum assidua. Ven. Venna suas eis inferuit, plerumque emicantes, ac Autorem suum ornantes. Notas sequuntur Exercitationes nonnullæ inaugurales, de necessitate Baptismi, de auxiliis gratiæ, ad 1 Cor. II, 14, & de pœna peccati, ad Gen. II, 17. Ex notis delibabimus rario-
 301. ra. Geinebundam creaturam Autor de creaturis ac mundo universo exponit. Acervationem prunarum in caput inimici edisserit: *Metaphoram illam carbonum in caput hostis congestorum translata putaverimus a re militari, arcisque vel urbis obfesse propugnatorum consuetudine, subeuntem manibus hostem vel telis vel lapidibus e superiori loco submovendi, ut Jud. IX, 53, vel ignibus etiam superjectis, quod solenne fuisse, testatur Hirtius de Belle Hispanico.* Cum vero id perpendifimus, quod hæc loquendi formula ex Salomonis xvo & proverbii fuerit deprompta, non possumus huic interpretationi accedere. Quis enim docebit congruenter veritati, ritum illum Ju-
 332. dzis

dicitur etate *Sabmonis* fuisse Tolenaem? Et, si vel maxime hoc ipsum luce sua radiaret, nihilo secius nexui verborum & scopo non fieret satis. Qui enim ignibus injectis hostem profligabant, illi, par pari relaturi, noxamque noxæ oppositari, damna molebantur, & ea parabant, quæ *Pauli* scopo prorsus erant contraria. Succedit *Dissertatio de Sabbato* *δευτερονόμου* Luc. VI, & de *Baptismo pro mortuis* 1 Cor. XV, 29, ad *Verum Clarissimum*, Jacobum Guiraldum, V. D. M. in *Ecclesia Juliodunensi*. Creditur Auctor, innui per Sabbatum *δευτερονόμου* illud tempus, quo novis spicis erat interdictum Lev. XXIII, 14, nimirum antequam Sacerdoti, & per Sacerdotem Deo, fuisset oblatus primitiarum manipulus, quem offerre oportebat postridie Sabbati Paschatis. Deinde subjungit: *Et hoc Paschatis Sabbatum, de quo Moses Lev. XXIII, 11, 15, quod scilicet interdum in ipsum diem festi Paschatis, sapius vero intra septem azy-morum dies, incidebat, ac postridie, cujus primitiarum manipulum Lex offerre jubebat; illud ipsum arbitror, quod Lucas δευτερονόμου appellat.* Dicitur vero ita, quod postridie ejus diei primitiæ messis consecrari debebant. Quantum ad locum alterum attinet, per *baptizatos pro mortuis* intelligit eos, qui *Christi fidem aperte, accepto Baptismo, profitebantur, permoti fidelium mirabili constantia, quos videbant vel in Christo diem suum obire placide, vel præcipue pro Christo mortem subire fortiter.* Nostrum est, Viro Plur. Rever. ac Ven. Editori publico nomine gratias agere, quod suarum esse duxerit partium, pietatem erga Theologi olim Salmurien-sis præstantissimi Opuicula demonstrare.

Pag. 337
Ieq.

340.

341.

344.

B. JO. ANDR. SCHMIDII, MAGNI NOMINIS
 Theologi, Prof. Theol. & Hist. Eccl. Helmstæd. Abbat-
 tis Mariævallisensis, Compendium Theologiæ Moralis.
 Iterum, recensuit, præfatus est, novis annotationibus,
 addita demum de trina sacre doctrinæ moralis metho-
 do *Dissertatione*, auxit ROMANUS TELLERUS,
 A. M. S. Theol. Baccal. & in Æde Thomana

Lips. Diaconus.
Yyy

Lipsiæ,

Lipfiz, sumtu hæred. Jo. Frid. Braunii, 1738, 8.

Alph. 1 plag. 2.

Falso accusantur nostri, quod bona opera & vitæ sanctimoniam negligant vel damnent. Nominatim *Odoardus Westonus*, Duacensium Doctor, superiori ætate haud incelebris, eam nobis inurere notam fuit conatus. Exprobravit nobis neglectum vitæ solitariæ. Vocavit nos castitatis hostes, & olores virginitatis, jejunium negantes justum, præceptorum virtutis impatientes. — Certe nunquam improbarunt doctores nostri, sed maximis contra ornaverunt laudibus, sancta, quibus a vanitate voluptatum mens avocatur, exercitia. Id unum deprecamur, ne pars cultus divini æstimentur, quæ humani tantum ingenii existunt commenta, ita nos admonente Christo, *Matth. XV, 6, 9*. Respondet Pl. Rev. Editor in Præfatione ad reliquas *Westoni* objectiones, imprimis illud dicitur, quo nos fati Stoici patronos vocat. Ostendit deinde Doctiss. Editor, in Romana Ecclesia errari 1) in describenda vitæ sanctæ causa efficiente, 2) in definienda virtutum causa proxima, quæ est fides, 3) in cultura normæ morum, seu legis, nunc aliquid addendo, nunc detrahendo, 4) in exponenda conscientie vi & norma secundaria, 5) in descriptione subjecti, commiscendo justificationem cum sanctificatione, 6) in commendatione adminiculorum obtinendæ salutis sempiternæ, 7) in sanctimonie forma & objectis, 8) in designando sine bonarum actionum legitimo, 9) in adjunctis vitæ sanctæ. Hæc ille. Prædicat deinde Academiam Helmstadiensem, in hoc studiorum genere præ aliis inclarescentem. *Georgius* enim *Calixtus*, si a *Durrio* discesseris, primus fuit ac præcipuus, cujus studio hæc morum Theologia in disciplinæ formam redacta est, ac methodo systematica tractari cepit. *Jo. Andr. Schmidius*, in eadem Academia meritorum amplitudine olim insignis, nihil intemtatum reliquit, quod singulis Theologiæ partibus explicandis inserviret, ita tamen, ut in *Compendio Theologiæ moralis* presserit vestigia *B. Joannis Guilelmi Baieri*. Infra paginam notatos asteriscis Pl. Rev. Editor passim adjecit commentarios, eo consilio, ut verbis *Schmidiani*, si qua forte obscuri-

scuritate laborarent, aliquid lucis accederet. In *Godofredi* Pag. 27.
Arnoldi Descriptione Theologiae mysticae summa inis, quadrata
 rotundis; bona malis, impurius puriora, mirum in mo-
 dum commixta esse, tradit. Pietatem naturalem nec veram
 esse vitæ sanctimoniam, nec Deo placituram, ex *Rom. VIII, 7, 9,* 35 seq.
 cum maxime comprobatur. Id vero ob stare videtur eidem, quod
Paulus homines ex lumine naturæ institutos, qui rationem
 ac conscientie stimulos sequuntur, perhibeat facere τὰ τῆ νό-
 μῳ *Rom. II, 14,* imo, quod majus est, τὸν νόμον τελῆσαι
 v. 27. Respondet tamen. Et quis negabit, dari gradus cu-
 stodiæ ac observationis legum divinarum? Renatus scopum
 genuinum in actionibus suis respicit, legitimo agit modo, Dei
 quæ potius, quam propriæ utilitatis, habet rationem. Displi- 39.
 cet Deo irreginitus, quippe Dei nondum amicus, necdum fide
 salutari imbutus. De discrimine, naturam inter & gratiam in-
 tercedente, idem solide & compendiose disserit. Deum esse
 legislatorem, proprie dictum, demonstrat. Dari multa, quæ
 ex se & sua natura sunt aut honesta aut turpia, non solum B.
Jo. Andr. Schmidius docuit, sed Pl. Rev. Editor quoque in no-
 ta subjecta egregie solideque demonstravit. Vapulant ei me- 117.
 rito, qui notionem honestatis ac turpitudinis a sola Dei volun-
 tate repetunt, non intelligentes, ens intelligentissimum agere
 ob certas rationes, & ea approbare, quæ cum ipsa hominû
 humanæque societatis natura atque essentia conveniunt, cujus 118.
 conservationem & salutem Deus non potuit non intendere.
 Idem B. *Schmidius* approbavit moralitatem & obligationem in- 120.
 ternam, quam tantopere recentissima ætate insectati sunt ho-
 mines minus philosophi. Tolerantiam ab indulgentia ac per- 122.
 missionem Doctiss. Editor solide distinguit, nec tamen patitur, il-
 lud dici tolerantiam, quando Deus hominibus renatis, contra
 jus naturæ, nec tamen ex prozere, agentibus, peccatum ipsum,
 licet pœna ex se dignum, actu non imputat ad pœnam. Tole- 127.
 rantia enim est pœnæ dilatio ad tempus. Remissionem Deus
 impertitur renatis ejusmodi, non tolerantiam. Illa enim est
 sententia absolutoria, qua fit, ut factum quasi infectum æstimer-
 tur, omnisque reatus plane auferatur, idque intuitu Mediatoris,

- ris, qui, quicquid est peenae, in sese suscepit *Ep. LIII, §, Rom. VIII, 1*. Tolerat Deus non tam peccatum, quam peccatorem. Sed quid pluribus opus est diligentiae specimenibus in re tam laudabili, tanque diligenter confecta? Qui de Theologorum profectibus judicare valent, Cl. Editoris laborem & approbatione & suffragiis suis haud dedignabuntur prosequi ac commendare. Accedit Annotationibus limatissimis, tractationique ad finem perductae, Pl. Rev. *Telleri* Dissertatio de tribus sacrae morum doctrinae methodis, redolens lucernam. Methodus illa tripartita abit in *Paraneticam, Paradigmaticam, & Dogmaticam*. De singulis historice disseruit pererudite B. *Jo. Franc. Buddeus* in *Isagoga ad universam Theologiam Lib. poster. Cap. 4 §. 2, 7*. Noster adiungit dogmaticam pertractationem, ejusque tum indolem, tum dignitatem, exponit. *Platonem & Pythagoram* magnam in dicendo sublimitatem affectasse, ac filium paraneticum, qui solet esse parentum ac praceptorum, in fingenda juventute occupatorum, contemtu habuisse, indicat. *Aristotelici*, speculationi demonstrativae intenti, operam suam huc non transtulere. Stoici paraneticam sibi reddere familiarem. *Seneca* eam methodum a dogmatica discernit *Ep. 94, 95*. Judaei, qui in *Pirke aboth* memorantur, *Ben Sira*, liber Sapientiae, Proverbia *Salomonis* magna ex parte, eandem paraneticam methodum sectantur. Ecclesiasten *Salomonis* omni connexionione destitutum, vel ex miscellaneis contextum esse, merito negat. Fines methodi hujus adeo dilatatos amplexusque esse judicat, ut & ipsam Asceticam complectatur, haud ignorans,
7. B. *Jo. Franc. Buddeum* Asceticos scriptores in classe Dogmaticorum collocasse. Differentiam, si qua inter paraneticam-asceticamque methodum statuenda, omnem in eo consistere putat, quod
8. 1) ascetica institutio unum aut alterum pronuntiatum morale magno pietatis affectu recipiendum, atque in fuscum sanguinemque convertendum, repraesentet; cum paranetica, stricte sic dicta, plurimum breviumque sententiarum copiam simul exhibeat conspiciendam; quod 2) illa praeter adhortationes quoque argumentorum agmen producat, non demonstrantium quidem, non convincentium, sed fortiter tamen excitantium & com-

moventium animos; hæc autem vel in solis admonitionibus, atque imperandis vitæ emendandæ regulis, occupetur; quod 3) exempla sæpius in ascetica adhibeantur, atque tunc ascetica quodammodo cum paradigmatica conspiret. At quorsum referenda est methodus parænetialis? Ven. *Buddus* retulit eam ad paræneticam. Pl. Rev. Autor distinguendo respondet. Parænetia enim notat *acute & nervose dictum*, proverbium, sapienti admonitioni inserviens. Eatenus ergo in paræneticis suum locum tuetur. Sed id quoque veritati consonat, proverbiali locutioni sæpenumero esse a rebus in via obviis originem, ac inesse tum similitudinem nonnullam. Ob hunc significatum parænetia sæpius designat parabolam metaphoricumque sermonem, uti *Jo. X, 6, 2 Petr. II, 22, Jo. XVI, 25, 29*, ac ea propter ad methodum paradigmaticam est referenda. Preterea porro methodo paræneticæ statuit, ratus, eam autoritate sacrarum literarum præmunitam, Deoque dignam, atque utilitate sua ac quodammodo necessitate commendabilem esse, sed officio Doctoris Theologi minus sufficere, quod sæpius in distincta solidaque doctrinæ expositione debeat esse positum. Ipse *Paulus* methodum dogmaticam cum parænetica videtur conjunxisse: *Tim. VI, 2, Tit. I, 9*. De Collegiis parænetico-asceticis, in cathedra Academica prælegi frequentatque solitis, ita sentit, ut ea laudet, sed, a dogmaticis ut sejungantur, dissuadet. De methodo paradigmatica egregie deinceps differit. In usum suum illa transfert exempla, res gestas, familia, dramata, satyras, fabulas, & apologos. Ipsa methodus est pervertita, sacris literis trita, *Jud. XIV, 12, 1 Reg. X, 1, 2 Sam. XII, 1 seq. Rom. XV, 3, 4, Ebr. XII, 1, 1 Petr. II, 21, 1 Cor. X, 6, 11, Jac. V, 11*. *Henckelii & Jo. Chr. Gerberi* exempla regentorum nostræ seu recentioris ætatis, suis quia laborant nævis, applausum haud tulerunt. Qui enim mortuos haud satis laudat, is in controversias cum defunctorum gente prolebitur. Momenta imprimis quatuor Doctiss. Autor diligentissime expendit, comprobans, paradigmaticam methodum existere utilissimam, minus sufficere, periculis evitandis patere, ac certis sub legibus necessariam esse. Utilitatem

Pag. 14.

15.

18.

19.

21.

22.

27.

28.

- tem collocat in preparatione animorum, simulque in felici recordatione promovenda, in illustratione dogmatum, de turpitudine ac detrimentis vitæ sceleratæ, de virtutum præstantia atque emolumento, ad demonstrationem rerum facti, causarumque, quæ sensuum & experientiz momenti insistant, ad invitationem culturæ virtutum subjungendam. Nec tamen
39. sufficit methodus illa demonstrationi dogmaticæ plenius instituendæ. Exempla enim (si illud ipsius Christi excipias,) fundunt plerumque valde imperfectam dubianque & incertam rei imaginem, imo sæpius virtutis specie fallunt incautos, destituta
41. integritate animi, fideque minus fucata vacua. Exempla haud ostendunt, actionis moralitatem recte sese habere. Exempla non sunt universalia, nec perpetua. Dantur quoque actiones bonæ, quæ non sunt imitabiles unicuique pro ratione officii sui. Dantur exempla extraordinaria & heroica. Nec exemplum Christi per omnes sui partes est imitandum. Ex professio hoc ostendit in Dissertatione inaugurali Pl. Rev. *Georgius Henricus Ribovius*. Accedit, quod exemplorum virtute atque
46. efficacia non omnes peræque afficiuntur. Enigmata enim, similia, fabulæ, fictiones, & quicquid in pictura exhibetur, trahunt plurimum ambigui atque obscuri. Si quis sola utatur methodo paradigmatica, parænetica & dogmatica neglecta, in
52. non potest, quin auditorem vel lectorem auferat ad præjudicium autoritatis, ad errores quamplurimos ex ignorantia nuclei fabularum mythorumque enatos, ad externam virtutis culturam ab interna animi pietate divellendam, nonnunquam ad irritandos affectus, qui erant supprimendi.
60. Dramaticum dicendi genus non prorsus inutile Cl. Autor existimat, ab usum tamen reprehendit in eo graviolem. Regulam tritissimam, quæ jubet, ne propter rei ab usum ejus tollatur usus, ita determinat Autor, 1) si res fuerit necessaria, 2) si periculum metuendi ab usum vitari possit, 3) si usus rei præstantior sit & major ab usu ipso, 4) si fructus, ex eo negotio, quod tam frequenti ab usum est-obnoxium, expectandus, non alia nec magis opportuna magisque certa ratione impetrari possit. Largitur tandem, methodo paradigmaticæ locum esse debere
- ad

ad veritatem cum prudentia dicendam, & ad peccatorem ita, ut fiat *avromaraxeros*, convincendum. *Capite tertio* de methodo exponit dogmatica, eamque cum B. *Buddæo* in liberiore & adstrictiore bipartitur. Hanc triplicem rursus esse declarat. Alii enim in Theologia morali tractanda a fine incipiunt, pergunt deinde ad subjectum, denique circumspiciunt adminicula & adjuncta. Hæc docendi ratio vocatur *analytica*. Alii utuntur methodo decalogica, cui præcognita admodum multa sunt præmittenda. Alii filum inchoant ab ipsis actionibus moralibus, easque postea triplici respectu contemplantur, nempe subjecti agentis, normæ, & adminiculorum.

Cl. Autor Fanaticos horret, qui omnem systematicam disciplinam aduocato suspendunt, largiens, doctoris esse, doctrinam captui auditorum accommodare. Tum ostendit, methodum liberio-rem dogmaticam in concione Christi montana ac Epistolis Apostolicis eminere. Methódi porro decalogicæ ac syntheticæ, qua B. *Buddæus* fuit usus, incommoda perceret. Methodum præfert ceteris docendi modis analyticam, indicans, inesse *Compendio Theologia moralis*, quod dedit Cel. quondam *Jo. Andr. Schmidius*, supervacanea quædam, quæ nimis sapiant artis *Aristotelicæ* subtilitatem. Ad extremum inquit, quænam sit prima omnium veritatum moralium. *Melodius* ille personatus ponit hanc regulam: *Bonum est cognoscendum, ac re vera tale ab apparente sollicitè distinguendum*. Refellit eam Ven. *Jo. Georg. Walchius*, licet Autor rationem refellendi, quam Cel. *Walchius* adhibuit, non satis idoneam deprehendat, ratus, theoriam & praxin esse duo connexa, illam tamen esse duce[m], hanc vero pedissequam, distinguendum esse inter *moralem praxin & doctrinam moralem*. Addit deinde, in *Melodiana* regula poni obligationem, non doceri, non præmitti. *Obligari hominem ad sibi bona*, prima est doctrinæ moralis regula, quæ tamen rursus innititur propositioni huic: *Homo valet exercere liberas actiones*. Notat ac damnat tandem Naturalisimum moralem, Indifferentissimum moralem, Fatalissimum commentum exitiosum, Præcisissimum, seu temerariam perfectionis absolutæ opinionem, & Pharisaissimum. *Dolemus, ipsum*

74.

83.

84.

ipsum dicere omisisse de Systemate *Eusbbiano*. Sed otium ei fecerat Vir Magnificus, *Deylingius*, celeberrimus Academiae nostrae Doctor,

JUS PUBLICUM ROMANORUM, ID EST,
Fasciculus quatuor arcanorum status Reipublicae Romanae, recensens varios, tum paganorum, Judaeorum, tum etiam Christianorum, religionem describentes, praecellosos, & quidem raros, Autores, ut
 I) *JULIANI AURELII, Scriptoris rarissimi, Libros tres de Cognominibus Deorum gentilium; II) LIVII Historiam de origine & turpitudine Bacchanaliorum; III) NEANDRI Historiam Bacchanaliorum; IV) POGGII, Florentini, Descriptionem fortunae & ruinae Urbis Romae; V) DRESSERI de Festis diebus librum; VI) M. FRITSCHII Discursum de Judaeorum post montes Caspios latente Messia; VII) Dn. DE GOEBELN ex Diplommatibus, de Cancellariis Imperii, erutam eruditissimam Dissertationem. Adornante JO. GOESCHALCO CLAUSINGIO, Consil. Lippiaco, & J. U. D.*

Lemgoviz, ex officina Meyeriana, 1737. 8.

Alph. 2

Reipublicae Romanae satis extendere fines oportet, ut ad ejus arcana fictitius Messias, post montes Caspios latens, & Cancellarii imperii Germanici, referri queant. In Praefatione Autor Amplissimus de familiaritate Philologiae erga Theologiam differit, imprimis illud laudans, rationem esse captivandam sub obedientia fidei. Res ipsa, dextre exposita, est salva. Si vero locus ipse 2 *Cor. X, 5*, recte inspicatur, ibi nihil de rationis lumine, vel rationis usu recto, sub obedientia fidei in captivitatem detrudendo, habetur. Πᾶς νόμος non est πᾶς λόγος. Et ἡπακοή τῷ Χριστῷ non est statim obedientia fidei. Olim *Stephanus*

phanus Vitus, pridem mortuus, ad eum locum scripsit Dissertationem, qua divinæ rationis autoritas vindicatur Contra *ſu-
dæquitas* hujus loci. Tractatio illa exstat in *Biblioth. Brem.
Class. II pag. 432.* Cui autem merito satisfecit Magnificus no-
ſter *Chriſtianus Fridericus Bornerus* in *Diff. de Impedimentis
doctrina Evangelica*, cum primis in *Appendice elenctica pag.
59 ſeq.* Sed de hiſce non licet hic copioſe præfari. *Juliani
Aurelii* liber *Mechliniæ A. 1541* prodiit in lucem, *Libriſque tri-
bus* conſtat. *Primo* exponuntur veterum de Deo opiniones, & Pag. 1.
unde homines pro Diis coli, ſimulacrisque effingi, cœperint,
oſtenditur; Deorum inter ſe differentiz explicantur, & Diis
utrumque ſexum olim fuiſſe tributum, docetur; *Jovis* cogno- 6.
mina, nec non *Apollinis, Mercurii, Martis, Vulcani, ac Neptuni,*
nomina, reſque ab eiſdem geſtiz, exponuntur. *Libro ſecundo* 58 ſeq.
memorantur reſ *Junonis, Dianæ, Minervæ, Veneris, Veſtæ, Cere-
ris.* *Tertiò* diſſeritur de *Jano, Saturno, Genio, Plutone, Baccho,
Sole, Luna, Tellure.* Accedit huic *Catonis* Commentarius ejus-
dem Autoris in primam & ſecundam *Satyram Horatii*, lectu
utilis ac jucunda. Optandum, ut Autor telum noniorum fontes 124.
addidiſſet! *Aurelius* enim Autores laudat, non eorum libros, li-
brorumve partes. Id in primis expoſituris fabulas multum nego-
tium faceſſit, quod mythologiæ ſcriptores in unum commiſceant
corpus Deos variarum gentium. Quam conſuetudinem du-
clum Græci ac Romani inſuſerant, Et hac ratione, quicquid
inerat fabulis hiſtorici, dudum evaſit inextricabile. Veſtem
ſubſutam, cujus meminit *Horatius Sat. I Lib. 1, Aurelius* ex- 145.
ponit per veſtem matronarum, inſtitæ ſubſui ſolitam. Grata
eſt obſervatio, qua exponitur, liquiſſe ſemper Jure civili, atque
etiam nunc marito licere, deprehenſam uxorem ſuam in adul-
terio impune interficere. *Aurelius* patri etiam ex Jure Roma- 146 ſeq.
no vindicat poteſtatem interimendi filiam ſuam adulteram,
quam ipſe in actu venereo deprehenderit. Addidit idem pe-
deſtrem in eandem *Horatii* *Satyram* paraphraſin. Excipit 159 ſeq.
eam pag. 175 ſeq. hiſtoria de origine & turpitudine *Baccha-
maliorum*, ſeorſim deſcripta ex *T. Livio Patavino* a *M. Ste-
phano Prætorio*, *Soltwedelenſi.* Adduntur ea, quæ *Polydorus* 191.
Vergilius

- Vergilius* de eis habet *Lib. III Cap. 17.* Succedunt *Christophori Neandri*, Philosophi, Jcti, & Professoris Academici, *Baccbanalia*, edita ab ejusdem nepote, *Jo. Christophoro Neandro*, Cam. Elect. Brandenburg. Advocato. De *Bacchi* nominibus ac cognominibus inibi differuntur multa. Mirum sane, de *Herimaphroditis* ibi copiose commentari *Neandrum*, de causa item generationis eorum, de speciebus eorum, de æstimatione sexus in eisdem, de eorum baptizazione ac nuptiis, successione in feudum, sexus mutatione, ac connexis momentis. Deinde reliquæ *Bacchi* res evolvuntur ac pertractantur. De modis diluendi vinum, ac de aliis rebus diversissimis, passim ea intextuntur, quæ a Commentatione hac videbantur disjungenda. *Matthæi Dresseri* libello de *Festis diebus Christianorum, Judæorum, & Ethnicorum*, præferri debent libri *Jo. Andr. Schmidtii*, *Joachimi Hildebrandi*, *Hadriani Relandi*, ac *Jo. Gotbofr. Läkemacheri*, nec non *Rosini* atque *Dempsteri*.
- 443 seq. Ad diem *Erasmo* factum *Dresserus* differit de *Desiderio Erasmo Roterodamo*, nec alibi aliena immiscere intermittit, v. c. de *Erasmo Sarcerio*, *Annæbergensi*, adeo, ut etiam de æstate, vere, autumno, & hieme, exponat. Fabulam de decem milibus Martyrum ad d. 22 Junii retinuit, eamque ita perorat: *Tanta fuit crudelitas Adriani Cesaris adversus Christianos, ut hoc die decies mille martyras in Armenia monte Araratib, propter fidem in Christum, trucidati esse dicantur.* Huic fabulæ possemus adjungere alias ex *Dressero*, si operæ facturi videremur pretium. Non est, quod plura adjungamus, eo sine inonenda. Quis enim crederet, aîsi fide oculata munitus, *Joachimi Camerarii*, *Bambergenfis*, hic vitam suppeditari? Mirabilior ad hunc Fasciculum est translatio exigui scripti, quo *M. Petrus Frûschbius*, *Variscus*, Rector *Gymnasiû Lemgovienfis*, A. 1684 Programmatris loco differuit de *Judæorum post Montes Caspios latente Messia*. Non est nostrum, inquirere, quo jure hæc Diatribæ ad Jus publicum Romanorum possit referri. Inprimis id obelisco dignum, quod in universa Diatriba vix duæ legantur propositiones, quibus de Messia illo tractatur. Sed autore suo & beneficio novæ editionis digna uti-
- que

que erat, quæ succedit, Cel. *Jeanis Wilhelmi de Gabel* Dissertatio Pag. 553 seq. de Capellanis Imperatorum & Cancellariis. Capella dicitur a capra, ac denotat & locum sacris peragendis destinatum, & ipsam suppellectilem, seu ea vestibus, seu jocalibus, constat, & ipsam Clericorum, qui in sacello vel parent, vel imperant, familiam. In loco ejusmodi tabulæ publicæ fuerunt asservatæ. Cancellariorum enumeratio chronologica, in medium allata, diplomaticæ rei custodibus & lectoribus non potest non esse multo utilissima, & egregie hac ipsa opus *Mallinkrotii* suppletur. Additus, Cancellarium *Balthasarem Merckelium* fuisse Ordinis Joannici Magistrum, & Episcopum Hildesiensem. De Notariis Imperatorum adjunctam conspiciere collectionem, qua illi secantur temporis seriem recentur, operæ est pretium. Dissertationi huic, quæ agmen claudit, suffixus est Index qualiscunque, quo ea, quæ in *revis Antonibus*, huic Tomo insertis, plenius sunt explicata, in nuce exhibentur. Si quid preces nostræ valent, si quid judicium nostrum efficere potest, Consultiss. Autorem primum observaater, ut scripta ad scopum accommodatiora, ac selectiora, in posterum Collectionis suæ ornamenta esse jubeat, bonarumque literarum incrementa ita amplificare dignetur, ut nec sibi, nec aliis, ulla ratione videatur defuisse. Jus enim Romanorum publicum nec ad *Horatii* Satyræ, nec ad fictos Judæorum Messias, nec ad hermaphroditos, spectat, quantum quidem nos notitiæ nostræ decempeða assequi valemus.

574.

578 seq.

NOODIG DENCKBEELD, &c.

h. e.

NECESSARIA ANIMADVERSIÒ DE NONDUM
descripto malo, sub nomine Spinæ bifidæ noto, forma
Epistolarum scripta, & cum Nobili Experioque Viro,
ABRAHAMO TITSINGHO, Chirurgo Diaconatus &
Orphanotrophii Amstelædamensium, communicata, ab
HENRICO ULHOORN, Chirurgiæ Lectore
ejusdem urbis.

Amstelædami, apud Salomonem Schouten, 1732, 8.

Plag. 2, cum Fig.

Lzz 2

HEEL.

HEELKUNDIGE VERHANDELING, &c.

h. c.

**DISQUISITIO CHIRURGICA PRÆTERNATURALIS fissuræ Spine, ad Chirur-
gum HENRICUM ULHOORN, Autore ABRAHAMO TITSINGH.**

Amstelædani, apud Gerrit Bouman, 8.

Plag. 12.

TWEETE VERTOOG VAN HENDRICK ULHOORN, &c.

h. c.

**ALTERA COMMENTATIO HENRICI ULHOORN de morbo Spine bifide, cum Commentario de nobilitate, utilitate, & methode Chirurgiæ. Responsa ad ABRAHAMI TITSINGHII inconsideratam & ingr-
tam de præternaturali Spine fissura Epistolam.**

Amstelædani, apud Salomonem Schouten, 1733, 8.

Alph. I plag. 8, cum Fig.

Controversia agitur, aut rixa potius & altercatio, inter duos Chirugos Amstelædameses, de origine & causa Spine bifidæ; qua occasione res a scopo prorsus alienæ vilissimis verborum contumeliis disputantur. Circa morbum conveniunt uterque. Spina bifida est status morbosus quinque vertebra-
rum lumbarium in embryonibus & recens natis, quo illæ circa commissuram duorum corporum lateraliu[m] illo in loco, ubi succrescente ætate processus spinosus futurus est, secedunt, nudam vel male tectam relinquunt Medullam spiralem, cum infigni misellorum cruciatu, & affectu paralytico inferiorum artuum, subsequente plerumque ipsa morte. Pars affecta est Vertebra Lumbaris, aliquando etiam Vertebrae dorsæ. Notum est, singulam Vertebra[m] embryonis in tria corpora distincta dividi posse, & processus transversales obliquos & spinosos cartilagineos esse, vel nullos. Id prudenti naturæ consilio factum est. Flexilis enim est, & ad faciles motus apta, Spina dorsalis istius ætatis hominum, quo in partu facile flecti possint. Hinc & recens na-

ti

ti hanc aliquo tempore flexilitatem & ad habitum corporis erectam ineptitudinem servant. Hinc, quia male cohaerent vertebrae apophyses, potissimum in apice facile dehiscunt, ad latus avertuntur, & nudam medullam sistunt, nullis nisi integumentis corporis externis superinductis, quae illo tempore in tumorem elevantur, aliquando fat insignem, cui inest ichor & aqua, similis illi, quae colligi solet in hydrocephalo. Est etiam quaedam inter utrumque morbum analogia. Fonticulus capitis respondet locus triquetrus, membrana conelusus, qui est inter duas semper vertebrae spinæ. Ad latus detorquentur ossa utrinque, & ab tenore hinc cerebrum, illinc medulla spinalis, opprimitur. Similis etiam utrinque effectus est. An caries ossa vertebrarum lumborum eo tempore invaserit, disertis verbis haud innuitur; est, qui Rachitidis puerilis speciem esse reputant, illis curiosa isthuc ossa deprehensa fuerunt. Resistit medulla spinalis rodenti humori, quantum patet, & immunis servatur ligamento valido & periosteio interno, quod intra thecam ossicam habetur, glandulis etiam mucaginosis, *Flavers*, ibi reperitis, humorem laudabilem effundentibus. At longo admodum tempore, nisi medicina paretur, durare non potest, quin colliquescat, & stuporem, paralysem, mortem, inferat. Causa non eodem modo explicatur. *Tissingbii* situm pravum embryonis in utero materno accusat, quo, cruribus insinul decussatim jacentibus, facile possint distorqueri & crepare vertebrae leviter cohaerentes apophyses. Negat, id fieri posse, in Responsione *Ulboornii*, quia ad omnes directiones facilis sit, sine violentiae motu, spina, cum embryo sua sponte genas versus inclinaret, in humoribus suis hæreat, & non multum longam in ejusmodi situ moram neccat, qui primis mensibus in aquis fluctuaverat. Hinc impressio idealis matris aliquid contrahisse putatur. Omnium fere ejusmodi puerulorum crura setibic male insinul conformatae fuerunt. Varias earum icones exhibet *Ulboornius*, & spinam ejusmodi male affectam depingit, & amicis verbis quaestionem defert ad *Tissingbium*; hic ruditer respondet, & amico bilem movet, qui deinde nova, eodemque crudita, Epistola acrius castigat contradicentem. Sed videant illi,

quomodo lites inter se componere possiat. Utrique de communicatis nobiscum rarioris morbi exemplis gratias habemus.

NUMOPHYLACIUM GLOCKIANUM, SIVE
Collectio 3296 Numorum, tam Græcorum, quam Romanorum, ANT. PHIL. GLOCKII.

Frankofurti ad Moenam, typis Jo. Benj. Andreae, 1735, 8.

Plag. 17.

Duo sunt monumenta, quæ præcorum res laudabiliter gestas perpetuè commendant memoriæ, scripta & spirantes numorum gemmarumque imagines, tam simplici inscriptionum dignitate illustratæ, ut, quicquid demum nostra ætas integram urbium, præliorum, exercituum, in numis nitidissime expressorum, ad æmulandam veterum pulchritudinem, ad posteros transmittat, illarum tamen veteris ævi reliquiarum, non de privata & domestica quadam re, sed de magnis eventibus & universo Romani imperii orbi salutaribus, gloriantium, gravitatem æquare neutiquam possit. Qualis ergo lapsus debetur iis, qui Scriptorum decora & florem tuentur, asserendisque literarum ornamentis, & profligandis e re publica literaria corruptelis, quædam fati indulgentia destinati sunt, tali etiam, imo majori, prævarietate emolumentis & cumulatis doctrinæ opibus, quas præstant numi, ad memoriam copiosissimæ apparatusque scientiæ, elogio nominanda sunt illorum ingenia, quæ numos in numero habent, viva antiquitatis Musea suis sumptibus instruunt, expromuntque facile, quod doctoribus investigatu difficile, indoctis autem nullo perquirendum studio, videtur. Non est, quod hic memoremus immortalia nostri ævi ornamenta, *Patinum, Hotomannum, Golzium, Beyerum, Spanhemium, Ursinum, Vaillantium, Tristanum, Harduinum*, Viros tantis adornatos doctrinis, quantas perfecta & natura, & industriæ mortalis conditio, recipit. Sed novum dederat eruditionis decus, *Glockium* quippe, civitas Frankofurtana, qui nisi præmatura morte sublatus ex oculis nostris haud ita pridem fuisset, vitam suam quam gloriosissime ducere potuisset. Ille Vir neque doctissimus, deliciis antiquariæ scientiæ electus, itinere per Galliam & Belgium espropter instituto, tantam

tam numerorum Græcorum Romanorumve supellectilem sibi comparavit, ut privatorum fumtus ea collectio superaret, & rarissima pretiosissimaque antiquitatis cimelia exhiberet. At in fatis erat, ut statione sua mortali discederet Vir bonus; unde moriens uxorem suam, quam ex asse hæredem scripserat, rogavit, ut collectos non solum numos in ordinem redigi, sed eorum etiam, in gratiam amatorum & eruditorum, indicem confici, curaret. Voluntati huic satisfactum, & fides adimpleta fuit a novo viduæ marito, *Henrico de Barckhaus*, Liberæ Imperii civitatis Francofurtensis Senatore, qui secundum metalli præstantiam & temporum seriem ita collocavit numos, ut primo numismata aurea numero LV recenseret, dein numismata Græca Regum, urbium, & populorum, ex argento & quovis ære gravi, quorum XVIII dantur, memoraret, postea stupos argenteos Familiarum Romanarum CCXXIX, æreos maximi modali, quos *Medaglioni* dicunt, ut & contorniates, XVIII, numismata Imperatorum Romanorum ærea primæ magnitudinis CCCVII, eorundem mediæ & minimæ formæ DCC, Græca Imperatorum Romanorum, a populis Romanæ ditionis Græcæ loquentibus ex omni modulo percussa, cum æreis tertix & minimæ formæ, MCCCCF, numos Arabicos & Moseoviticos XVIII, bracteatos & solidos CLXXVII, describeret, & demum antiquitates varias æneas, vix fictitia, lucernas sepulchrales, & gemmas, paucis tantum verbis indicaret. Cum vero Generosiss. Editor nullas plane numerorum interpretationes adjecerit, nostro saltem officio recte defuncti videbimur, si rarissimos tantum, elegantissimosque, explicatos dederimus. Nam plerosque jam in *Patinianis*, *Golzianis*, *Morellianis*, *Eleblanis*, thesauris illustratos esse gaudemus. Inter numos Regum exterorum, & inprimis *Cleopatræ*, *Selene* dictæ, deprehendimus aliquem, hujus adversa pars capite Jovis, versa vero aquila, solita epigraphæ M. D. notatur, alius etiam occurrit, nondum, ut scimus, vulgatus, ubi in parte altera videre licet caput *Alexandri Molossi*, Epitri Regis, pelle leonina tectum, cum inscriptione ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, in altera navem regiam cum remigantibus & gubernatore. Alius ejusdem raritatis est *M. Aurelius Antoninus* Augustus, in quo conspicitur caput *Aurelii* senile, barbatum, & laureatum

Pag. 13.

45.

47.

Im-

Pag. 49.

Imper. VIII Conf. III P. P. infra Clementia Augusti. *Mulier* ibi genibus flexis clypeum offert Imperatori paludato & stanti, dextra in tergum rejecta; sinistra hastam tenet; adjacet globus pone pedes mulieris. Hunc excipiat contorniatu numus, circulo ex ære circumdatus, eximie elegantiz: *Imp. Gordianus. Pius. Felix. Aug.* Caput *Gordiani* juvenis laureatum, ad pectus sinistrorsum spectans, dextra hastam, sinistra clypeum, in quo Imperator eques, præeunte Victoria, conspicitur, tenet. Altera numi facies Allocutionem Augusti refert, qua Imperator, in suggestu cum Prætorii Præfecto stans, milites excitare solet. Et quis nescit, infrequentes esse numos, qui imagines *Neronis, Drusique, Cæsarum*, adversas præferunt, quos ex ære Corinthiaco conflatos tempus, edax rerum, nobis reliquit, quive apram spiculo transfixum addita voce ΕΦΕΣΙΩΝ ostendunt. Nihil tamen adeo obseptum difficultatibus, tam impervestigabile, tam exesum & ærugine oblitteratum fuit, quo solers *Glockii* pervestigatio non enisa sit. Nec prius deseruit ardor ejus, quam nobiles illas, & in ipsis rerum argumentis utilissimas, antiquitatis reliquias collegerit, inque sinuum suum e sordibus squalidis, & tenebris, quibus sepultæ jacebant, protractas, in certissimam monumentorum veterum tutelam receperit. Hinc non mireris, tot urnulas cinerales, tot pateras sacrificatorias, lucernas sepulchrales, statuas Mercurii, Apollinis, Deique Priapi, ex ære confectas, annulos, capita Deorum exscalpta, sigilla, & fibulas, ab ipso fuisse magno studio, nec minore sumtu, conquistâs. At desiderandum fuisset, ut aliquis harum rerum peritus illa antiquorum signa inspiceret, doctrinaque sua probabili numos, antea minus obvios, variaque præfici zvi spicilegia, collustraret. Fortassis Generosiss. hujus Numophylacii Editor quadam ingenii propensione in literas politiores fertur, prolixæque eas fovet; quapropter, ob præsentissimum, quem in omni re literaria numi spondent, usum, exorandus a nobis honorifica voce videtur, ut rarissima veterum numismata castitate sermonis Latini, qua solet, describat, descripta uberi quodam eruditionis succo animet, & nostram amplissimæ de ipso spei mensuram scientiæ suæ apparatus & alacritate animi, nullo labore fatigandi, impleat.

INDEX AUTORUM,

quorum Libri, aut Inventa, in hoc
Volumine recensentur.

I. Libri Theologici, & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A nonymi Catalogus Hagiologicus Etruscus, seu de Sanctis ac Beatis Hieronymi.	28
Inquisitio sincera in sensum & usum diversorum dictorum Scripturae, manifestatorum hominibus, & ad creationem attinentium. Volumen I.	79
de Indulgentiis, & dispositionibus ad eas consequendas, Liber.	125
Responsio ad Epistolam Patris Pauli Segneri de eo, quod est probabile.	126
Res divinae & supernaturales, representatae ope analogiae cum rebus naturalibus & humanis.	179
Commentarius dogmatico-historicus de Judicibus fidei.	279
Antonii (Pauli) Harmonica Expositio IV. Sanctorum Evangelistarum. Pars I & II.	443
Bacchini (Bened.) Epistola polemica adversus Jacobum Piceninum, Ecclesiastem Sogliensem.	491
Baraterii (Jo. Phil.) Anti-Artemontus, seu Initium Evangelii S. Joannis Apostoli adversus iniquissimam L. M. Artemontis Criticam vindicatum.	135
Diff. de Dialogis tribus, vulgo Theodoritis tribuitis.	ibid.
de Brais (Steph.) Opuscula, edita a H. Venema.	532
Bretze (Franc.) Comitis, Principia Philosophiae Christianae de Statu nuptiarum.	206
Brocchi (Josephi Maria) de Occasione proxima peccati, & recidivis.	361
Callenbergii (Jo. Henr.) Juris circa Christianos Muhammedani particula.	94
Aa aa	Carl

I N D E X

Carl (Jo. Sam.) <i>Diastetica sacra.</i>	509
Chaufepreii (J. G.) <i>Epistolæ de variis majoris momenti rebus, ad religionem Christianam referendis.</i>	476
Christelli (Fr. Martini) <i>Relationes de Templo Nudipedum & S. Jacobi Augusta Vindellicorum.</i>	92
Eckhardi (Tobia) <i>Non-Christianorum de Christo testimonia.</i>	519
Eiben (Bernh.) <i>Elias fugiens, nec non apparitio & oraculum Jehova ad Eliam in monte Horeb.</i>	468
Elfneri (Jac.) <i>Descriptio status novissimi Græcorum inter Turcas.</i>	8
Fleurii <i>Historia Ecclesiastica continuata. Tomus XXI — XXXIV.</i>	53
Georgii (Christian. Sigism.) <i>Novum Testamentum Græcum, ad probatissimorum Codicum exempla summa diligentia recognitum.</i>	59
Giberti (Jo. Matthæi) <i>Episcopi Veronensis, Opera.</i>	1
Gyfi (Jac.) <i>Historia & moralis demonstratio Christianæ religionis.</i>	353
H. (T.) <i>Conspectus vere potestatis Papa & Sacerdotii in Laicos.</i>	503
Harebergii (Jo. Christoph.) <i>Annotatio ad Fabulam Judæorum de Mago Parvo, conditore conclavis Parva.</i>	331
Hartii <i>Confessus XXVI, Rakda seu Variogatus dictus; cum Scholiis editus & versus a Jo. Jac. Reiske.</i>	308
Hkonii (Comr.) <i>Tractatus Talmudicus Tamid, seu de cultu quotidiano templi, Hebraice editus, Latine versus, & illustratus.</i>	46
Krantzii (Gottlob) <i>Historia Ecclesiastica, a Christo nato ad nostra usque tempora, edita a D. Jo. Casp. Gempelshardt.</i>	100
Laderchio (Jacobi) <i>Annales Ecclesiastici. Tomus XXII.</i>	193
Lesseri (Frid. Christiani) <i>Lithotheologia, seu Historia naturalis & sacra contemplatio lapidum.</i>	15
<i>Insectivtheologia.</i>	301
Loddi (Seraphini) <i>Expositiones generis locique natalis S. Antonini, Archiepiscopi Favianini.</i>	288
<i>Miscellanea Duisburgensia. Tomi II Fasciculus III & IV.</i>	32
Neubaueri (Ern. Frid.) <i>de Columnis Ecclesie, Theologorum, cum primis summorum, elogio, Liber singularis.</i>	181
Ottonis (Mart. Henr.) <i>Juris divini, veterarumque eruditionis practicæ disciplinarum, Præognita.</i>	359
Peircii (Jac.) <i>Schediasma, quo confirmatur antiqua consuetudo, ad Extraneam admittendi infantes.</i>	436
Pfeifferi	

A U T O R U M.

Pfeifferi (Jo. Gottlob) <i>Variorum Autorum Miscellanea Theologica.</i>	416
Rümelini (Ge. Burckhardi) <i>Arcula sacra, dicta Vatum divinatorum 3321 in se continens.</i>	371
Salviani, <i>Massiliensis Episcopi, Concordantia, Alphabetice disposita studio Demetrii Barbulii.</i>	529
Schmidii (Jo. Andr.) <i>Compendium Theologiae moralis, denuo editum a Romano Telleri.</i>	537
Schotti (Andr.) <i>Prussia Christiana, sive de Introductione religionis Christianae in Prussia.</i>	447
Schræderi (Jo. Joach.) <i>Hypomnemata Historiae Ecclesiasticae.</i>	281
Schuberti (Jo. Ern.) <i>Veritas religionis Christianae, metodo demonstrativa proposita.</i>	364
Serry (Hyacinthi) <i>ab Aloys. Maria Lucino aperta fronte provocati, iterata defensio, seu Infallibilitatis Pontificiae, justis terminis circumscriptae, fustor explicatio.</i>	216
Tackonii (Frid. Petri) <i>Peccata hominum post eorum mortem effectuosae.</i>	190
Telleri (Romani) <i>Diss. de Trina sacrae doctrinae moralis metodo.</i>	537
<i>Tempus Helveticae, Dissertationes Theologicae, Philologicae, Criticae, Historicae, exhibens. Tomi I Sectio I & II.</i>	170
Venzkii (Georg.) <i>Biblicarum Disquisitionum scripta. Tentamen I.</i>	212
Wesseling (Petri) <i>Probabilium Liber singularis, in quo, praeter alia, insunt vindiciae verborum Joannis: Et Deus erat verbum.</i>	146

II. Libri Juridici.

Röckhii (Placidi) <i>Commentarius in Jus Canonicum universum. Tomus I.</i>	481
Brensmanni (Henr.) <i>Epistola ad V. Cl. Franc. Hesselium, qua examinantur praecipua capita Epistolae V. Cl. D. Guidonis Grandis de Pandectis, nec non Dissertationis similis argumenti, Autore V. Cl. Christiano Gottlieb Schwartzio.</i>	165
Cläusingii (Jo. Godeschalci) <i>Jus publicum Romanorum. Fasciculus IV.</i>	544
De Comitibus (Jac.) <i>Decisiones Florentinae diversorum de Fideicommissis, Primogenituris, Majoratibus. Tomus I.</i>	97
Cragii (Thoma) <i>Jus Feudale. Editio tertia, studio Jac. Baillie.</i>	337
de Gœbel (Jo. Wilb.) <i>Diss. de Jure circa sepulchra, & hominum demortuorum cadavera.</i>	402

I N D E X

Lampe (Henr.) <i>Diss. de Honore, privilegiis, & juribus singularibus Medicorum.</i>	272
Pistorii (Wilb. Frid.) <i>Amanitates historico-juridicae. Pars IV.</i>	413
Saurimanni (Jo. Frid.) <i>Tract. de Jure circa sepulchra, & hominum demortuorum cadavera.</i>	402
Telgmanni (Rud. Frid.) <i>Introductio in Historiam Jurisprudentiae Romanae.</i>	395
Walgrami (Josephi) <i>Commentatio nova in Pandectas Justiniani.</i>	450

III. Libri Medici, ac Physici.

Barthii (Jo. Matthaei) <i>de Culice Diss.</i>	22
Behrii (Ge. Henr.) <i>Physiologia medica.</i>	157
Bruckmanni (Franc. Ern.) <i>Epistola itineraria XLIX — LX.</i>	198
Carl (Jo. Sam.) <i>Historia medica Pathologico-therapeutica, revisa a Jo. Jac. Schliebach. Tomi II.</i>	406
<i>Diatetica sacra.</i>	509
<i>Therapia dogmatico-clinica.</i>	511
Civini (Jo. Dominici) <i>de Historia citrorum, fructu acido, Lectio Academica.</i>	96
<i>Commercium literarium, ad rei medicae & scientiae naturalis incrementum institutum. Annis 1733, 1734, 1735.</i>	148
Friderici (Gottlieb) <i>Descriptio monstrum humanum rarissimum, recens in lucem editi.</i>	293
Gericke (Petri) <i>Commentatio de Medicina.</i>	298
Gesneri (Jo. Matthaei) <i>Ψυχῆς Hippocratis, ex Libro I de Diata, illustrata.</i>	449
Glaz (Christian. Phil.) <i>de Admiranda sanguinis circuitu, omnis solida ac rationalis medicinae vero fundamento, Exercitatio.</i>	268
Haller (Alberti) <i>de Methodico studio Botanices absque praecceptore Diss.</i>	72
Hippocratis <i>Ψυχῆς ex Libro I de Diata, illustrata a Jo. Matth. Gesnero.</i>	449
<i>Historia Academiae regiae Scientiarum Anni 1730.</i>	75
Junckeri (Jo.) <i>Conspectus Physiologiae medicae & Hygienicae.</i>	69
<i>Conspectus Pathologicae, ad dogmata Stahlinae praecipue adornatae.</i>	107
Kellneri	

A U T O R U M

Kellneri (Wilb. Andr.) <i>Synopsis Observationum medicarum & physicarum, quas Decuria III & Centuria X Ephemeridum Academiae Cas. Leop. Carol. Nat. Cur. ab A. 1670 usque ad 1722 publicarum, continent.</i>	
<i>Pars I.</i>	411
Krämeri (Jo. Ge. Henr.) <i>Diff. de Scorbuto.</i>	455
Lesseri (Frid. Christian.) <i>Litbotheologia, seu sacra contemplatio lapidum.</i>	15
<i>Insectotheologia.</i>	301
Ludwig (Christian. Gottlieb) <i>Aphorismi Botanici.</i>	349
Mitteмайери (Jo.) <i>Meditationes de existentia & indole genuina polyptorum.</i>	109
Neumannii (Casp.) <i>Lectiones publicae de quatuor subjectis Pharmaceutico-Chymicis, Sale communi, Tartaro, Sale ammoniaco, & Formica.</i>	354
Queitschii (A. P.) <i>Историческое Сводное Synopsis, sive totius Corporis Medicinae Archetypus.</i>	200
Redeketi (Franc. Alb.) <i>de Causa gravitatis Meditatio.</i>	232
<i>Meditationes philosophicae de natura motus, cohaesione, & elasticitatis corporum.</i>	ibid.
Rogis (Carol. Gottl.) <i>Specimen de aqua salutaris in forum medicum influxu.</i>	198
Roncalli (Franc.) <i>de Aquis Brixianis. Examen chymico-medicum.</i>	453
Tafinghii (Abrah.) <i>Obscura Amsteladamenstum Chirurgia.</i>	154
<i>Disquisitio Chirurgica praeternaturalis fissurae Spinae.</i>	348
Turneri (Dan.) <i>Senis Medici legatum sine partium studio dijudicatum.</i>	20
Ulhoorn (Henr.) <i>Necessaria Animadvertentia de nondum descripto malo, sub nomine Spinae bifidae noto.</i>	547
<i>Altera Commentatio de morbo Spinae bifidae.</i>	548
Wagneri (Jo. Gerb.) <i>Observationes clinicae.</i>	346

IV. Libri Mathematici.

<i>Historia Academiae regiae Scientiarum Anni 1730.</i>	75
Leadbetteri (Caroli) <i>Astronomia Satellinum Terra, Jovis, & Saturni.</i>	304
Pledgeri (Elia) <i>Brevis descriptio Quadrantis Astronomici, recens inventi.</i>	278

I N D E X

Schübleri (Jo. Jac.) <i>Institutio utilissima artis tignaria.</i>	412
<i>Sciagraphia artis tignaria.</i>	413

V. Libri Historici, Chronologici, Genealogici, &c.

Anonymi <i>Descriptio omnium publicarum picturarum urbis Venetiarum ac Insularum circumjacentium.</i>	24
<i>Vita Virorum fama & doctrina illustrium, mortesque eorumdem nuper defunctorum. Pars V & VI.</i>	26
<i>Diff. de Eugubina cathedra, Metropolitana sedis Urbinatis suffraganea.</i>	209
<i>Elogium Jo. Jac. Baieri, Medici celeberrimi.</i>	233
<i>Vita Philippi, Aurelie Ducis. Tomi II.</i>	248
<i>Elogium Jo. Reinhardi Rusii, Doctoris Theologiae Jenensis.</i>	377
<i>Vita Benevenuti Cellini, aurifabri & sculptoris Florentini.</i>	480
<i>Elogium Jo. Jac. Hottingeri, S. Theologiae apud Tigurinos Professoris.</i>	522
<i>Vita Venerabilis Servi Dei Patriae Fr. Francisci de Posadas, Ordinis Praedicatorum.</i>	531
<i>Bergetonii (Petri) Historia Saracenorum & Tatarorum.</i>	292
<i>Collectio Itinerum, maxime in Asiam Sec. XII & sequentibus faëtorum.</i>	ibid.
<i>Beveregii (Guil.) Institutionum Chronologicarum Libri duo.</i>	251
<i>Carl (Jo. Sam.) Historia medica Pathologico-Therapeutica, revisa a Jo. Jac. Schlierbach. Tomi II.</i>	408
<i>Compagni (Dini) Historia Florentina, ab A. 1280 usque ad A. 1312 deducta.</i>	145
<i>Crusii (L.) Vita Poetarum Romanorum. Tomi II.</i>	341
<i>Dithmari (Justi Christoph.) Historia Nobilium Marchiae Electoralis. Pars I.</i>	335
<i>Erath (Ant. Ulr.) Historica Expositio de divisionibus haerediorum in veteri & media domo Sereniss. Brunsv. Lunenburgens.</i>	104
<i>de Falckenstein (Jo. Henr.) Chronicon Thuringicum. Liber I.</i>	242
<i>Libri II Pars I.</i>	386
Kusteri	

A U T O R U M.

Kußleri (Ge. Gotbofr.) <i>Memorabilia Coloniensia, XIX Speciminibus absoluta</i>	144
Langueti (Huberti) <i>Historica Descriptio suscepta a Casarea Majestate executionis contra S. R. Imperii rebelles, eorumque receptatorem, & capta urbis Gothæ, edita ab Ehrenreich Gerh. Coldewey.</i>	29
Llwyd (Hunfredi) <i>Britannica Descriptionis Commentariolum, editum a Mose Guilielmio.</i>	385
Medici (Pauli) <i>Ritus & consuetudines Ebræorum.</i>	376
Pistorii (Wilb. Frid.) <i>Amanitates historico-juridicæ. Pars IV.</i>	413
de-Rohr (Jul. Bernh.) <i>Geographica & historica memorabilia Herciniæ cæterioris.</i>	116
Schultz (Ge. Petri) <i>Historia Interregni novissimi, & Comitiorum in Prussia Polonica A. 1733 celebratorum.</i>	392
Telgmanni (Rud. Frid.) <i>Introductio in Historiam Jurisprudentiæ Romanæ.</i>	395
<i>Tempe Helveticæ, Dissertationes atque Observationes Theologicas, Philologicas, Criticas, Historicas, exhibens. Tomi I Sectio I & II.</i>	173
Thura (Alb.) <i>Regia Academia Hafniensis infantia & pueritia sub tenebris Pontificiis.</i>	513

VI. Libri Miscellanei.

<i>Anonymi Methodus scribendi literas, desumpta ex Cicerone, Plinio, &c.</i>	30
<i>Litera ad G. J. S' Gravesandium, de ejus Introductione ad Philosophiam, & speciatim de natura libertatis, commentantes.</i>	121
<i>Responsio ad Epistolam P. Pauli Segneri, de eo, quod est probabile.</i>	126
<i>Elementa Oratoria, ex antiquis atque recentioribus.</i>	134
<i>Diss. de Harmonia.</i>	375
<i>Carmina selecta ex illustrioribus Poëtis Sec. XV & XVI.</i>	463
<i>Vocabula Latini, Italique sermonis, ad usum Taurinensis Archigymnastii collecta.</i>	505
<i>Numophylacium Gloctiamm.</i>	550
<i>Barbæ (Joh.) de Arte & methodo linguarum Libri tres.</i>	189
<i>Barkovich (Franc. Wencesl.) de Existentiâ, providentiâ, & aliis attributis divinæ.</i>	85
	Bau-

I N D E X

Banneisteri (<i>Friß. Christiani</i>) <i>Institutiones Metaphysicae.</i>	369
Baxteri (<i>Guil.</i>) <i>Glossarium Antiquitatum Romanarum.</i>	3
Bembi (<i>Petri</i>) <i>Opera omnia. Tomi IV.</i>	433
Bottazzoni (<i>Petri Franc.</i>) <i>Litera, quibus rationes expromuntur de nonnullis abusibus poeticis, dignitati religionis Christianae & doctrinae Christiano- rum morali pericula creatibus.</i>	88
Breitingeri (<i>Jo. Jac.</i>) <i>Artis cogitandi principia, ad mentem recentiorum Philosophorum compendio exhibita.</i>	90
Bruckmanni (<i>Franc. Ern.</i>) <i>Epistola itineraria XLIX — LX.</i>	198
Calepinus <i>septem linguarum, hoc est, Lexicon Latinum, variarum lingua- rum interpretatione adjecta, ex ed. Jac. Facciolati. Tomi II.</i>	241
Capelli (<i>Petri Pauli</i>) <i>Aphorismi de puritate, elegantia, copia, Latini sermo- nis.</i>	326
Cellini (<i>Beneventi</i>) <i>Tractatus duo, de Arte Auraria, & de Sculptura.</i>	197
Ciceronis (<i>M. Tull.</i>) <i>Selecta Orationes, ex ed. Arn. Henr. Westerhovii.</i>	340
Clausingii (<i>Jo. Christophalci</i>) <i>Jus publicum Romanorum, Fasciculus IV.</i>	544
de S. Concordia (<i>Bartholom.</i>) <i>Documenta antiquorum, Latine & Italice col- lecta.</i>	208
Dresigii (<i>Sigism. Frid.</i>) <i>in Justiniani loca nonnulla Annotationes criticae.</i>	221
Eckhardi (<i>Pauli Jac.</i>) <i>duo per antiqua Monumenta, A. 1728 & 1732 ex agro Jutrebocensi eruta; acc. Scriptores rerum Jutrebocensium.</i>	176
Eggeri (<i>Jo.</i>) <i>de Viribus mentis humanae Disquisitio philosophica Antihue- tiana.</i>	35
von Einem (<i>Jo. Justi</i>) <i>Selecta Animadversiones ad Jo. Clerici scripta.</i>	515
Facciolati (<i>Jac.</i>) <i>de Electra Acroasis.</i>	220
Haltausii (<i>Christian. Gottlob</i>) <i>Specimen Glossarii fori Germanici, ex Diplo- matibus editum.</i>	309
Haymii <i>Notitia librorum in lingua Italica rariorum.</i>	512
Lampe (<i>Henr.</i>) <i>de Honore, privilegiis, & juribus singularibus Medico- rum.</i>	272
Langii (<i>Carol. Henr.</i>) <i>Institutiones stili Romani.</i>	422
Longini (<i>Dionys.</i>) <i>Tract. de Sublimi, ex Graeco in Latinum translatus ab Ant. Franc. Gorio.</i>	445
Lucilii (<i>Caji</i>) <i>Satyrarum, quae supersunt, reliquiae, cum notis Franc. Donse.</i>	63
	Miscel-

A U T O R U M.

<i>Miscellanea Duisburgensia. Tomi II Fasciculus III & IV.</i>	32
de Nicolai (Franc.) <i>Rhetorica Artis Compendium, ex Cicerone, Quintilianæ, aliisque Scriptoribus, de promptum.</i>	52
Nizolii (Marri) <i>Lexicon Ciceronianum, ex ad. Jac. Faesolati.</i>	289
Ottonis (Mart. Henr.) <i>Juris divini, ceterarumque eruditionis præctica disciplinarum, Præcognita.</i>	359
Philoponi (Theii) <i>ad Philaretum Sermones, editus & annotationibus illustratus, cura Franc. Brunemontii.</i>	188
Reckenbergeri (Jo. Leomb.) <i>Doctrina de Accentibus Hebraeorum Compendium.</i>	384
a Rheden. (Caspr.) <i>Introductio in Esbicam, seu Philosophiam moralem.</i>	30
Riccoboni (Lud.) <i>Observationes in Comedias scribendique generis Molierii.</i>	III
Rothii (Gothofr. Christ.) <i>de Nominibus vocabulisque, quibus Medicos, eorundemque artem, appellarunt veteres Germani, Disquisitio philologico-antiquaria.</i>	44
Schurtzleischii (Comr. Sam.) <i>Notitia Scriptorum variarum artium atque scientiarum. Pars I & II.</i>	129
Silvanii <i>Tractatus de eo, quod sublime est.</i>	305
<i>Tempore Helvetica, Dissertationes atque Observationes Theologicas, Philologicas, Criticas, Historicas, exhibens. Tomi I Sectio I & II.</i>	170
de Tillet (Tisoni) <i>Parnassus Gallicus.</i>	49
Verwey (Jo.) <i>nova via docendi Græca.</i>	151
Voltaireii <i>Epistola philosophica.</i>	82
Wesseling (Petri) <i>Probabilium Liber singularis.</i>	146

I N D E X
RERUM NOTABILIORUM.

A	A.	Abellio an fuerit Bolonus?	ibid.
Abacos, vox, unde?	4	Ex Abilleith, Jcti Samarkondensis, Thesauro Jurisprudentia MSO	
Abbatissa an eligi possit virgo, civiliter, non physice, talis?	487	Specimen editum.	95
Abdicare, vox, unde?	4	Aborigines unde dicti?	4
		Bb bb	Aca

I N D E X

<i>Academia, vox, unde?</i>	4	<i>Alberoni (Julii) Cardinalis, vita.</i>	251
<i>Academix Hafniensis infantia & pu- eritia descripta.</i>	513	<i>Altitudini Solis & Astrorum cogno- scende instrumenta inventa.</i>	278 seq.
<i>Academix an jurisdictio criminalis computat?</i>	489	<i>Altmanni (Jo. Ge.) Or. de Helvetia græciffante edita.</i>	170
<i>De Accentibus Hebraorum doctrina illustrata.</i>	284 seq.	<i>Diff. ad locum</i>	
<i>quid senti- entium?</i>	372	<i>Efaia edita.</i>	172
<i>Accentus Græcorum a temporibus di- stincti.</i>	4	<i>Ambacti, qui sint?</i>	5
<i>Hebraorum originis divi- no.</i>	285	<i>Ambrosia, vox, unde?</i>	ibid.
<i>an sint ipsi lin- gua æquavi?</i>	285 seq.	<i>Anademata mitra quid sint?</i>	6
<i>quem usum præsent?</i>	287	<i>Analogia rerum divinarum cum hu- manis demonstrata.</i>	179 seq.
<i>Accusationum veterum qua ratio?</i>	5	<i>Anchialus, vox, quid denotet?</i>	6
<i>Acetabulum quale mensura genus?</i>	ib.	<i>Anevrysmata quomodo curanda?</i>	156
<i>Archivi unde dicti?</i>	ibid.	<i>Angli unde dicti?</i>	386
<i>Actes quatuorplex olim in exercitiu?</i>	ib.	<i>Anglia cur viris doctis abundet?</i>	84
<i>Actuæ quid sint?</i>	ibid.	<i>De Animæ & corporis commercio Diff. promissa.</i>	355
<i>Actuæ certuna quid sit?</i>	ibid.	<i>Animarum systema ex libro Hippo- cratis de Diæta propositum.</i>	451 seq.
<i>Actus, vox juridica, quid denotet?</i>	ibid.	<i>Anni antiquitates descriptæ.</i>	6
<i>Alberti, Prussorum Apostoli, vita.</i>	448	<i>Antimonii crudi usus internus com- mendatus.</i>	163
<i>Adamum cur fructuum comestione interdixerit Deus?</i>	79	<i>S. Antoninus, Archiepiscopus Floren- tinus, ubi & quo genere sit natus?</i>	288
<i>Adamus Medicorum primus.</i>	71	<i>Antonii (Pauli) Harmonia Evange- listarum laudata.</i>	445
<i>ejus cognatio brutorum un- de?</i>	79	<i>notata.</i>	ibid.
<i>lappus historiæ quomodo intelligende?</i>	80	<i>Apparitiõ Dei in monte Horeb illu- strata.</i>	468
<i>Advocato an, durante causa, ad alium transire liceat?</i>	488	<i>Aquæ singulis in morbis usus saluta- ris.</i>	199
<i>Ægypto unde nomen sit?</i>	5	<i>Brixiana chymicæ considerata.</i>	453 seq.
		Ara-	

RERUM NOTABILIORUM.

Arabica lingua commendata. 328
 Arboribus inserendi surculos ars ad
 meliorem methodum redacta. 77
 Archiatrorum olim illustris dignitas.
 " 276
 Arsali qui fuerint? 6
 Arse varse, quid denotet? ibid.
 Artinium quid sit? ibid.
 Artemonii (Luca Mellieri) de initio
 Evangelii S. Joannis sententia re-
 futata. 135. 147 feq.
 Artes liberales vel illiberales que?
 129 feq.
 Artzt, vox Germanica, unde? 45. 273
 Ascania, nomen antiquum Asia mino-
 ris. 6
 Sub Ascia dedicare, formula, quid de-
 notet? 6. 404
 Ascolia, vox, unde dicta? 6
 Asarcha, de ibid.
 Asinorum usus antiquus. ibid.
 Atrox, vocis, duplex significatio. 7
 Attacotti qui fuerint? ibid.
 Augurum antiquitates illustrata. ibid.
 Augustanz urbis templum Nudipe-
 dum descriptum. 99 feq.
 In Augusti II, Pol. R. obitum Oratio
 edita. 395
 Augustus, vox, unde derivanda? 7
 Imp. an mitioris fuerit in-
 geni? 399
 Aurelii (Juliani) de cognominibus
 Decorum gentilium Libri recusi.
 545
 Aurichalcum descriptum. 7
 Aurum pro merce olim habitum. ibid.

Aufones unde dicti? 8
 Axitiofz mulieres qua olim fuerint?
 ibid.
B
 Bacchini (Bened.) vita & scripta.
 492 feq.
 cum Picenino
 controversia. 497 feq.
 Baieri (Jo. Jac.) vita & scripta. 273
 feq.
 Baillie (Jac.) in Craigii Jus Feudale
 merita. 328
 Baraterii (Jo. Phil.) vindicta loci Jo-
 annei adversus Arctemonium. 133
 feq.
 Baxteri (Wilb.) vita, ab ipso descri-
 pta. 3
 Beati Hetruria recensui. 29
 Bembi (Petri) vita descripta. 28. 434
 Opera conjunctim edita.
 433 feq.
 Bernouilli (Jo.) Diss. de Nutritione
 edita. 178
 Beveregii (Guil.) vita & scripta.
 252 feq.
 Bezz (Theod.) vita descripta. 27
 Bibliothecz maxime illustres, recen-
 sita. 133
 Bœdikeri, (Jac.) vita. 144
 Boehmerus (Just. Henn.) a Backbnio
 indigne habitus. 483
 Boehmii (Ant. Wilb.) vita descripta.
 27
 Bocter, Medicorum veterum nomen,
 unde? 46
 Bb bb 2 Bota

I N D E X

<i>Botanica ars sine praeceptore addi- scenda.</i>	73	Camerarii (Joach.) <i>vita.</i>	546
<i>in compendio tradita.</i>	349 seq.	Caminatus olim quid fuerint?	105
Bourgeti (Lud.) <i>Diss. de Fatis Philo- sophia edita.</i>	174	Campii (C.) <i>vita & scripta.</i>	144
Brandenburgicæ Marchiæ Nobiles de- scripti.	336	Canones Apostolici, Corpora Juris con- tenti, an sine veri ac genuini?	482
Brenemanni (Henr.) <i>Historia Pan- dectarum impugnata & defensa.</i>	166 seq.	De Capellano (Jo.) <i>poeta Gallo, ju- dicium.</i>	51
Britannia olim quomodo dicta?	386	Capitonis (Welfg. Fabr.) <i>vita descri- pta.</i>	26
Brixianæ aqua chymice considerata.	453 seq.	Capitonis (Jo.) <i>vita descripta.</i>	27
Bruckmanni (Franc. Ern.) <i>Epistola itineraria laudata.</i>	198	Cappellus (Petr. Paul.) <i>non satis pu- ra scriptis suis vocabula admisit.</i>	327
Brunemannii (Hier.) <i>vita & scripta.</i>	144	Carlostadii (Andr. Rud.) <i>vita de- scripta.</i>	26
Brunonis, Prussorum Apostoli, <i>vita.</i>	448	Carolus M. <i>ubi natus?</i>	387
Braunhuico-Lunenburgensis domus di- visiones hereditiarum <i>descripta.</i>	105 seq.	Carpini (Jo.) & Ascolini itinera de- scripta.	292
Buntebartii <i>vita & scripta.</i>	144	Cartesii (Ren.) <i>non insignis poe- tria.</i>	52
Busbequii (Auger. Gislen.) <i>vita de- scripta.</i>	28	<i>inter eum & New- tonum comparatio instituta.</i>	84
C.		Catulli <i>vita descripta.</i>	343 seq.
De Calendario Gregoriano contro- versia <i>initia.</i>	94	<i>Carmina laudata.</i>	345
Calepini <i>Lexicon Latinarum idem ed- itum.</i>	242	Cellini (Benvenuto) <i>sculptoris Flo- rentini, vita & scripta.</i>	197. 480.
Callenbergii (Jo. Henr.) <i>avidus con- vertendi Judæos laudatus.</i>	95	Caritudo <i>veritatum demonstrata.</i>	37 seq.
<i>typographia</i>		Christianæ religionis <i>veritas demon- strata.</i>	353 seq. 366 seq.
<i>Arabica.</i>	ibid.	Christianorum <i>denominatio a quo in- venta?</i>	520
Calvini (Jo.) <i>vita descripta.</i>	27	De Christo <i>Nonchristianorum testi- monia.</i>	ibid.
		Chri-	

RERUM NOTABILIORUM.

Christus an' In Scriptura Deus vocetur?	142. 148 seq.	Comœdiæ virtutes descriptæ.	712
<i>vsq. referretio demonstrata.</i>	375. 477	Molierti laudata.	ibid.
De Chronologia quæ sine hecno meriti?	131	veterum descripta.	115
Chrysalinus humor explicatur.	76	De Comœdiæ & Tragediis Anglorum iudicium.	84
Ciceronis (M. T.) Orationes flectendæ denuo editæ.	340 seq.	Compagni (Dini) in historiam Florentinam merita.	145 seq.
Citrorum historia naturalis illustrata.	96	De S. Concordio (Bertolomei) vita.	208 seq.
Clerici an a iurisdictione Laicorum exempti sint?	488 seq.	Contareni (Ambros.) iter in Persiam descriptum.	293
(Jo.) varia doctrina sub iudicium vocata.	516 seq.	Convivalia arma veterum Hebræorum illustrata.	32
vita.	518	Cordis anatomie.	269 seq.
Contra Clericum an admittere testes laicos liceat?	490 seq.	motus explicatus.	271
Coclestini (Ge.) vita & scripta.	144	Corporis disciplina ad sanctimoniam anima accommodata.	509
Ad S. Cosnam an infantes sint admittendi?	437	Cragii (Th.) Jus Feudale denuo editum.	337
Colignia (Henrica) insignis Gallorum poetria.	51	vita descripta.	338
Coloniensis ad Spream Gymnasti historia literaria.	144	Cranmeri (Th.) vita descripta.	27
Columba, signum castrense.	7	Credulus; vox, duplicem habet significatum.	224
Columbi (Christoph.) vita descripta.	27	Crellii (Sam.) de initio Evangelii S. Joannis sententia refutata.	135. 147 seq.
Columnæ philologicæ consideratæ.	183	Crucis supplicium an apud Judæos fuerit usitatum?	32
Columnarum Ecclesiæ nomen Theologis summis datum.	182 seq.	Crusius (L.) laudatus.	342
Cometa, d. 31 Julii A. 1729 visus, descriptus.	78	Calicis natura descripta.	23
Comicæ artis præcepta tradita.	111 seq.	ortus unde?	ibid.
Comitia Prussia Polonica descripta.	393	anatomie instituta.	24
		Cutæ quarti ordinis descripta.	77
		accessus ad horizontem inveniendæ ratio.	78
		Bb bb 3	D. Da.

D	D.	
Dacieriz (Anne Fabre) vita.	52	
Dei attributa demonstrata.	87	
in monte Horeb apparitio illu- strata.	468 seq.	
Deorum gentilium cognomina illu- strata.	545	
Diluvii universalis ratio explicata.	280	
Discalceatorum templum Augusta- num descriptum.	92 seq.	
Disciplinæ liberales & illiberales quæ?	129	
Disputandi de rebus theologicis visio- su ratio.	419	
Dogmatica Theologia moralis me- thodus descripta.	542	
Doletus (Steph.) notatus.	291	
Doroſtami (Athanaſii) vita & facta descripta.	9	
Dorſchii (Chriſtoph.) vita descripta.	27	
Douſe (Franc.) in Satyras Lucilli merita.	64	
Dreſſeri (Matth.) de Feſtis diebus Chriſtianorum liber recuſus.	546	
E	E.	
Eccleſiæ Sec. XVI ſtatus descriptus.	2 seq.	
Sec. XVIII ſtatus descri- ptus.	102 seq.	
In Eccleſiam an jus competat Secula- ribus Principibus?	482 seq.	
Echtword quid denotet?	106	
Effendi, vox Turcarum, unde?	8	
Eggerus (Jo.) laudatus.	36	
Eiben (Bernb.) laudatus.	476	

Von Einem (Jo. Job.) vita.	519
Ab Eizen (Pauli) vita & ſcripta.	144
Electra Logiceſum in qua conſiſtat?	220 seq.
Eloquentia præcepta in compendia tradita.	522
Elsnerus (Jac.) notatus.	10
Epiphaniſ locuſ emendatuſ.	140
Epilcopi Anglici cum Gallicis com- parati.	82
Epilcopiſ ſolis de fide judicandi po- teſtas aſſerta.	280 seq.
Epilſtolas ſcribendi ratio ex Antari- bus antiquis explicata.	30
Eraſini (Deſid.) vita deſcripta.	27
Eva quomodo a ſerpente ſeduci po- tuerit?	79
Eugubina cathedra Metropolitanæ ſedis Urbinaſis ſuffraganea.	211 seq.
Evangelilſtarum in narrationibus ſuis harmonia.	442 seq.
De Evremont (Carol. de S. Dionyſio) inſignis Poeta Galluſ.	51
Expiatio Sacerdotiſ Judaorum ſacra deſcripta.	332 seq.
F	F.
Faciolati (Jac.) in Calepini Lexi- con Latinum merita.	242
in Nizoliſ The- ſaurum Ciceronianum merita.	290 seq.
In Falckenſteinii (Jo. Henr.) Hiſtoria Thuringorum quadam notata.	390 seq.
Febriſ	

RERUM NOTABILIORUM.

Febria Lubeca frequentioris descri- ptio. 346 seq.	Freundenbergenti (Verielis) Obs. de origine cultus serpentum edita. 172
Fehmici Judicii antiquitates illustra- tae. 414 seq.	Friderici Augusti, Regis Pol. vita de- scripta. 28
Feneknii vita. 52	Fritschii (Petr.) Progr. de Judaeorum post montes Caspios latente Messia recusum. 546
Foris sacras indicendi jus an compe- tat potestati seculari? 490	From, nomen Medicis olim datum, unde? 46
Feuda Pomeraniae cujus sint generis? 419	Fgommii (Andr.) vita & scripta. 144
Fendum famali equestris in quo con- sistat? 320	Funerum quot olim genera? 405
De Fide jurandi quibus competat po- testas? 280 seq.	G allorum Poetae & Musici descri- pti. 50
Fideicommissorum argumentum per Docitiones illustratum. 68 seq.	Georgi (Christian. Sigism.) notatus. 62
Flecher (Esprii) poeta Gallus. 52	ejus in N. T. Graecum merita. 60
Fleurii Abbatis Dissertationes in Hi- storiam Ecclesiasticam Anglice ver- sa. 504	Germanicae linguae olim paupertar- um 310
Foetus extra uterum in tuba Fallo- piana per II annos retentus. 162	Germanorum Jurisprudentiae media fontes. 311
Fohetz (Uberti) vita descripta. 27	medii aevi vocabula ju- ridica collecta. 311 seq.
Fontainii (Jo.) enthusiastae fanaticus. 51	Gesneri (Jo. Matthiae) in Hippocratis Librum I de Dieta merita. 450 seq.
Formularia Romanorum Jurispru- dentia an laudem mereatur? 398	Giberti (Jo. Matthaei) Opera conjun- ctim edita. 1
Formicarum varia genera descri- pta. 266 seq.	vita. 2
oleum commendatum. 268	Gladius praegrans Jurebocci effo- sus. 176 seq.
proprietas & mores descripti. ibid.	Gabelii (Jo. Wilb.) de Capellanis Imperatorum & Cancellariis Diff. recusa. 547
Formicis duo imprimis considera- da. 267	Gollin-
Franckensteinii (Jac. Aug.) vita de- scripta. 28	

Gollingii (Jo. Willb.) <i>vita descripta.</i>	28	Harmonia musica explicata	376
Gorii (Ant. Franc.) <i>versio Longini laudata.</i>	446	Harmoniz <i>præstabilita systema emendatum.</i>	370
de Goslinga (Sicoonis) <i>vita descripta.</i>	27	Heiler, <i>Medicorum nomen, unde?</i>	46
Grabovii (Ge.) <i>vita & scripta.</i>	144	Helvetia <i>ortu Græcæ.</i>	179 seq.
Græca lingua <i>parum hodie elegantia veteris ostendit.</i>	10	Helwigii (Jac.) <i>vita & scripta.</i>	144
<i>eam decendi nova methodus.</i>	152	Hercinia <i>unde dicta?</i>	117
Græcæ Ecclesiæ <i>inter Turcas status hodiernus.</i>	8 seq.	<i>quem ambitum habeat?</i>	118
Grandus (Guido) <i>refutatus.</i>	166 seq.	Hercinæ <i>citerioris memorabilia collecta.</i>	ibid.
S' Gravesandus (G. J.) <i>refutatus.</i>	121 seq.	Hippocratis <i>Liber I de Dieta emendatus.</i>	450 seq.
<i>defensus.</i>	122 seq.	S. Hippolytus <i>an fuerit Episcopus?</i>	283
Gravitatis <i>causa demonstrata.</i>	252	Historia <i>Ecclesiastica in compendio tradita.</i>	282 seq.
De Guarini <i>Pastore fido iudicium.</i>	113	Historici <i>omnium gentium recensiti.</i>	131 seq.
Gyfi (Jac.) <i>laudatus.</i>	353	Hoheiselii (Car. Lud.) <i>vita descripta.</i>	38
H H.		Holtzhausenii (Jo. Christoph.) <i>vita & scripta.</i>	144
Hafniensis <i>Academia infantia & pueritia descripta.</i>	513 seq.	Honestum <i>ac turpe an a voluntate dependeat?</i>	539
Haithonia <i>Historia orientalis Gallicè versa.</i>	293	Homini <i>quot fuerint?</i>	8
Halleri (Alb.) <i>præcepta artem Botanicam sine magistro addiscendi.</i>	73 seq.	Hottingeri (Jo. Jac.) <i>vita & scripta.</i>	522 seq.
<i>de nupero partu bicipiti Epistola edita.</i>	172	Huetius (Petr. Dan.) <i>refutatus.</i>	96 seq.
Haririus, <i>scriptor Arabicus, commendatus.</i>	328	<i>ejus vita.</i>	52
<i>ejus particula edita.</i>	ibid.	Huldrici (Jo. Jac.) <i>vita descripta.</i>	27
<i>vita.</i>	330	Hurneri (Gabr.) <i>Diff. ad Hebr. XII, 15, edita.</i>	175
		Hydrargyrus <i>ab Anglo quodam commendatus.</i>	20
		Hydrat-	

R E R U M N O T A B I L I O R U M .

Hydrargyrus crudus largius per Angliam epotus.	21	Itinera quaedam in Asiam descripta.	292 seq.
Hygini locus emendatus.	6 seq.	Judz (Leonis) vita descripta.	27
J aniffonii (Franc. Miscb.) mors & scripta.	I. 26	Judzorum ritus & consuetudines descripta.	376
Idez an semper ex sensibus oriantur?	124	Judicii Febmici antiquitates illustrata.	414 seq.
Idola vetera Jutrebocensia explicata.	178	Judicium provinciale per Sueviam descriptum.	414
Ignis symbolum verbi divini.	472	De Juliani (Salvis) peritia Juris quid sentiendum?	399
Ikenii (Conr.) in Tract. Talmudicum Tamid merita.	47 seq.	Junii (Franc.) vita descripta.	28
Imperator Romanus an possit esse alius, quam catholicus?	484 seq.	Juramentum Turcarum quale?	14
Indifferens morum an distinctum sit ab adiaphoro religionis?	500	Juridica Germanorum medii aevi vocabula collecta.	311 seq.
Indulgentiarum doctrina explicata.	125	Juris Romani usus quomodo primum in foris Pisanis invaluerit?	166
Infallibilitas Pontificis impugnata.	217 seq.	historia in compendio tradita.	396 seq.
Infantes an ad S. Cenam sint admit- tendi?	437	Nature definitio.	401
De Insectis qui scripserint?	302	Jurisprudentiae Germanorum mediae fontes.	311
Ex Insectis divina sapientia demonstra- ta.	301 seq.	Justificationis doctrina explicata.	535
Insectorum generis.	302	Justini Historici loca nonnulla illustrata & emendata.	222 seq.
genera quot?	ibid.	Jutreboci effossa varia singularia.	176 seq.
Intellectus humani vires, cognoscendi veritates, demonstrata.	37 seq.	idola vetera explicata.	178
Jochii (Jo. Ge.) vita descripta.	27	K eri, marginales Hebraeorum na- ta, an sint originis humanae?	287
Josephi de Christo testimonium an sit genuinum?	521	descripta.	372 seq.
Irminfula quorsum pervenerit?	118	Kohlreiffi (Bernb.) vita & scripta.	144
Italicæ linguae cum Latina cognatio.	508		

Cc cc

Koitschii

I N D E X

Koitschii (<i>Christian. Jac.</i>) <i>Oratio in obitum Augusti II, Pol. R. edita.</i>	395	Lesserus (<i>Frid. Christian.</i>) <i>laudatus.</i>	16
L	L.	Lex regia an sub Augusto fuerit con-	399
Lach, <i>vocabulum Medicis olim datum, unde?</i>	45	Lexicon medicum recens editum.	157
Langii (<i>Godofr.</i>) <i>vita & scripta.</i>	144	Libertas animi, <i>humani demonstrata.</i>	87
(<i>Joach.</i>) <i>Antibarbarus refutatus.</i>	365	<i>in quo constat?</i>	124
De Langueto (<i>Huberto</i>) <i>singularia.</i>	30	<i>an coactione morali tollatur?</i>	ibid.
Lapidum <i>usus varius.</i>	16	Libitinarii apud Romanos officia.	404
<i>genesis.</i>	ibid.	Libri in Italica lingua rariores recensiti.	512
<i>varia genera descripta.</i>	17	Libros malos tollendi consilium.	172
<i>in Tabula representata.</i>	19	Lichtscheidii (<i>Ferd. Helfr.</i>) <i>vita & scripta.</i>	144
Latinæ lingue novum Lexicon Taurini editum.	505	Linguarum studium commendatum.	189
<i>cum Italica cognatio.</i>	508	Lipfii (<i>Justi</i>) <i>vita descripta.</i>	27
Latini sermonis puritas & elegantia commendata.	326	Litteræ juveni inprimis commendanda.	175
Latitudo loci quomodo ex observatis altitudinibus quibuscunque inveniat?	305	Literarum Sec. XIV instauratio cui debeat?	54
Laufferi (<i>Jac.</i>) <i>Diss. contra malorum librorum abundantiam edita.</i>	171	de Lith (<i>Jo. Wilb.</i>) <i>vita descripta.</i>	28
<i>Diss. an & quibus literis juvenis imbuendus sit, edita.</i>	175	Llwydus (<i>Humfr.</i>) <i>rei antiquaria peritissimus.</i>	385
Law (<i>Jo.</i>) <i>artes ditandi Principis sui erarium descripta.</i>	251	Lockii (<i>Jo.</i>) <i>laudes.</i>	83
Leadbetteri (<i>Caroli</i>) <i>scripta recensita.</i>	304	Læffel, <i>vox Germanica, unde?</i>	14
		Logicæ prima præcepta tradita.	90
		<i>seq.</i>	
		Longini de Sublimi doctrina emendata & suppleta.	306
		<i>sub-judicium vocata.</i>	446
		<i>vita.</i>	ibid.
		Lotio	

R E R U M N O T A B I L I O R U M .

Lotio Sacerdotis Judaeorum deseri- pta. 332 seq.	tia sub judicium vocata. 478
Luciani Dialogus Philopatris quo tempore & a quo sit scriptus? 138.	Maximilianus II Imper. Lusberano sectæ amicus. 195
Lucilius (C.) Satyrographorum prin- ceps. 63	Medicæ disciplina in tabulam reda- ta. 201
ejus vita descripta. 65	artis præstantia demonstra- ta. 209
loca quedam emen- data. 66 seq.	usus varius. ibid.
Lucini (Aloysius M.) refutatus. 216	Medici Germanorum veterum descri- pti. 44 seq.
seq.	olim an fuerint servi? 274
Ludovici (Christiani) vita descripta. 27	Medicis quæ nomina ab antiquis data? 45 seq.
Lunæ theoria Newtoniana accuratius expofita. 304	Medicorum primus Adamus. 71
Lutetia Parisorum an sit major Londino? 78	jura & privilegia de- scripta. 272 seq.
Lutheri (Martini) vita descripta. 26	olim quot fuerint gene- ra? 273
Lützens (Julii) vita & scripta. 144	quæ olim nomina? ibid.
M.	delicta penis coercita. 275
Magnetis doctrina illustrata. 75	Meieri (Joach.) vita descripta. 27
Maji (Jo. Henr.) vita descripta. 27	Melanchthonis (Pbil.) vita descri- pta. 26
de Mandeville (Jo.) Istoria in com- pendio descripta. 293	De Menagio (Guil.) Poeta Gallo, ju- dicium. 51
Marshalliorum Nobilium historia descripta. 336	Menckenii (Jo. Burch.) vita descri- pta. 27
Martyris (Petri) vita descripta. 27	Mercatoris (Gerh.) vita descripta. 28
In Martyrologiis varii ridiculi er- rores emendati. 150	Metaphysica ad ductum Wolfii expo- sita. 369
Mathematica methodus perperam in orationibus sacris adhiberi cepta. 81	Mevii (Dav.) Delineatio Constitutio- nis Pomeranarum provincialis edita. 415
Matrimonii natura & finis. 207	Ministorum sacrorum requisita. 417
recte insundæ ratio. ibid.	Miraculorum quot sint genera? 359
Matyi de dogmate Trinitatis senten- tia	Cc ce a Mira-

I N D E X

Miraculum in quo consistat?	367	Nicodemista notati.	479
Molierii Comœdia ad imitandum proposita.	122 seq.	Nizolii Thesaurus Ciceronianus de- nuo editus.	289 seq.
Monchii (Jo. Sig.) vita descripta.	28	Nobilium Marchiae Brandenburgica historia descripta.	336
Monstra quomodo generentur?	297	Nudipedum templum Augustanum descriptum.	93
Monstri hicipitis descriptio.	172	De Numis Brunsvico-Luneburgen- sibus medii ævi liber promissus.	106
Monstrum humanum rarissimum descriptum.	294 seq.	O.	
Moralium veritatum quæ sũt prima?	543	Oecolampadii (Jo.) vita descri- pta.	27
Morbi acuti & chronici descripti.	199	Oleo sacro in Baptismo quantas vi- res inesse Græci existimant?	14
Morborum ratio explicata.	108 seq.	Oratoriarum elementa tradita.	134 seq.
signa prognostica quæ?	109	Orphei Georgica an perierint?	149
historia accurate tradi- ta.	409 seq.	Ortelii (Abrah.) vita descripta.	28
Motus in quo consistat?	252	Orthographia affectata fugienda.	424
Mous, vocabulum Saxonicum, quid denotet?	105	De Ottonis (Mart. Henr.) Præcogni- tis Juris divini judicium.	366
Mahamedani juris sacri specimen editum.	95	P.	
an fatalitatem omni- um rerum statuant?	125	De Pactis & contractibus doctrina Juris Rom. illustrata.	397
Mumia unde dicta?	5	Pæcii III, Patriarchæ Constantinopo- litani, ingenium descriptum.	10
Mundus hic an omnium sit optimus?	87	Palearii (Aonis) vita descripta.	27
Musicæ præstantia commendata.	376	judicium capitale de- scriptum.	194. 196
N.		Pallium Ecclesiasticum descriptum.	487
Neandri (Christoph.) Historia Bac- chanaliorum denuo edita.	546	Palowskii (Andr.) vita & scripta.	144
Newtonus (Is.) Antitrinitariis addi- ctus.	82	Pandectarum Pisanae unde Pisas vene- rint?	167
inter eum & Carte- sium comparatio instituta.	84	an pro Codice archetypo habenda?	168 seq.
ejus merita laudata.	ibid.		Part.

RERUM NOTABILIORUM.

Pandectæ nova Commentario illustrata.	400	Philosophia Theologia præstat familiarium.	544
Papii (Pet. Sig.) vita & scripta.	144	Philosophiæ Wolfiana in Theologia usus.	365
Paradigmatica methodus descripta.	541	Phosphorescentium rerum multitudo.	77
Inter Paræneticam & Asceticam methodum quid differat?	540	Phosphori novum genus detectum.	165
Parliamentum Anglicanum descriptum.	83	Physici nomen Medicis olim datum.	46
De Parva Mago, conclavis Judæorum Parva conditore, fabula explosa.	331 seq.	Piceniæ (Jac.) & Bacchinio refutatus.	497 seq.
Pascalius refutatur.	86	Pictores Veneti recensiti.	25
Pax ecclesiastica commendata.	418	Picturæ, quæ Venetiis videntur, descriptæ.	ibid.
Peccata post mortem actiosa quæ?	192	Piquefii (Lud.) Epistolarum editio promissa.	330
Peccati occasio proxima moraliter considerata.	361 seq.	Pirckheymeri (Bélib.) vita descripta.	27
recidiva in quo consistant?	363	Plantarum methodus quæ ceteris præferenda?	73
Peccatum quid sit?	367	Roviniana commendata.	352
Pelli quæ remedia opponenda?	21	Platonis Justus an sit Christus?	521
Petrarchæ (Franc.) laudes decantata.	189	Plethora in quo consistat?	108
Petre factorum varia genera descripta.	17	Podagræ natura explicata.	21
Philibertus, Sabaudia Dux, Romana Ecclesia parum amicus.	195	Pœna an sit afficiendus, qui ignoravit pœnam?	486
Philippi, Aurelia Ducis, vita descripta.	248 seq.	Pœtæ Gallici descripti.	50
Philosophia moralis illustrata.	31	cur olim non fuerint immunes?	519
ejus definitio.	37	Pœtarum Romanorum vita descripta.	343
historia illustrata.	130	Sec. XV & XVI Carmina collecta.	463 seq.
fata descripta.	174	Poeticæ	
seq.			

I N D E X

- Poeticæ nonnullæ formulæ, dignitati
religiõnis Christianæ contrariæ. 88
- De Polyidæ (Theocleti) Tuba sacræ
fidei iudicium. 14
- Polypi duo singulares observati. 110
- Pomarit (Sam.) vita & scripta. 144
- Pomeraniæ constitutio civilis descri-
pta. 415 seq.
- Pontifex Rom. an sit infallibilis?
217 seq.
ei soli sacrorum pote-
stas asserta. 487
omnis in ceteros
Episcopos potestas negata. 503 seq.
- Pontificum vita edita. 425
- de Posadas (Franc.) vita descripta.
531 seq.
- Poterii Antibiocticum commendatum.
163
- Prætoris potestas cur annum saltem
duraverit? 398
- Presbyteriani descripti. 82
- Presbyteris an iudicium de fide cum
Episcopis commune competat?
280 seq.
- Pritii (Jo. Ge.) vita descripta. 28
- Privilegium in quo consistat? 273
- Probabilissimus moralis impugnatus.
127
- Protestantibus quæ inprimis a Ponti-
ficiis objiciantur? 497
- Prunarum acervatio in caput inimi-
ci quid denotet? 536
- Prussicæ Polonicæ Comitia descripta.
393
- In Prussiam quando primum sacra
Christianorum introducta? 448
- Pulveris Gasconii usus medicus. 21
- Q**uackerilini historia delineata.
82
- Quadrans Astronomicus inventus.
278 seq.
- In Queitfchii (Ant. Phil.) Tabulis me-
dicis varia notata. 203 seq.
- R**abeneri (Justi Godofr.) vita de-
scripta. 27
- Rambachius (Jo. Jac.) columna ecclē-
siæ dictus. 188
- Reckenbergerus (Jo. Leonb.) lauda-
tus. 284
- Reinstein, vox, unde? 119
- De Relandi de Religione Mubamedis
libro iudicium. 15
- Religio naturalis philosophice confi-
derata. 366
- Resurrectio quomodo sit futura?
Christi demonstrata. 355-
477
- Reuchlini (Jo.) vita descripta. 27
- De a Rheden (Casp.) Philosophia mo-
rali iudicium. 31
- Riviniana methodus plantarum com-
mendata. 350
- Rocheſtrix Comes Poeta insignis. 84
- de Röhr (Jul. Bernb.) laudatus. 117
notatus. 120
- de Rubrocio (Guil.) iter in Chinam,
&c. descriptum. 292
- Ruffi (Jo. Reinhardi) vita & scri-
pta. 377 seq.
S. Sab-

RERUM NOTABILIORUM.

Sabbatum devieroprium quale fuerit?	S.	537	Schefferi (Henr.) vita descripta.	28
Sacrificiorum origo.		80	Schmidii (Jo. And.) Compendium Theologiae moralis denuo editum.	538
Sacrorum potestas an soli Pontifici competat?		487	Schnaderbacchii (G. F.) vita & scripta.	144
Sal unde dictum?		255	Scholasticam Theologiam an primi invenerint Galli?	56
quoimplex?		ibid.	ejus praecipuus usus.	57
quale optimum?		256	Schroeteri (Jo. Christian.) vita descripta.	27
multas habet particulas terreas.		257	Schultzii (Ge. Petri) scripta recensita.	392 seq.
ejus Spiritus descriptus.		ibid.	Schwartzii (Christian. Gottlieb) a Brenemanno refutatus.	169
ammoniacum quotuplex?		262	Scillae in variis morbis usus.	348
quomodo paretur?		263	De Scorbuto observationes variae.	456 seq.
officinale quotuplex?		ibid.	Scorbutus unde maxime oriatur?	458 seq.
magnum in medicina usum praestat.		264	quid fit?	460
ejus spiritus varia genera.		265	quibus remediis tollatur?	462
in sacris Judaeorum quem usum praestiterit?		331 seq.	Scripturae S. versio Germanica nova tentata.	212
Ex Salviani Operibus Concordantiae confecta.		529	dicta magnifica collecta.	308 seq.
Sancti Hebrurae recensiti.		29	lectio in studio Theologico maxime necessaria.	419
Sanguinis comestione an adhuc bodie abstinere teneamur?		82	dicta nonnulla explicata aut illustrata:	
circumtus demonstratus.		269 seq.	Gen. I, 6, 7.	213
Sannazarii (Jac.) vita descripta.		27	14.	ibid.
Satellitum Jovis & Saturni motus explicatus.		305	17.	ibid.
Saurmannus (Jo. Frid.) laudatus.		403	20 - 22.	ibid.
Scaligeri (Jul. Caf.) vita descripta.		28		Gen.

I N D E X

<i>Gen. I</i> , 21.	214	<i>Exod. XXXIII</i> , 12.	470
24.	ibid.	22.	ibid.
<i>II</i> , 2.	213	<i>Levit. XXIII</i> , 11.	537
5 - 7.	ibid.	14, 15.	ibid.
9.	ibid.	<i>Num. XI</i> , 31.	372
12.	ibid.	XIX, 19.	34
14.	ibid.	XXIV, 15 - 19.	382
16, 17.	79-536	<i>Deut. IX</i> , 8, 9.	469
<i>III</i> , 1.	214	XXVIII, 48.	473
3.	ibid.	XXXIII, 2.	477
4.	373	<i>Jos. IV</i> , 6.	184
8.	214	<i>Judic. IX</i> , 53.	536
13.	215	XIV, 2.	541
15.	215-357	<i>1 Sam. VII</i> , 12.	184
20.	214	XXIX, 4.	358
<i>IV</i> , 23.	374	<i>2 Sam. VII</i> , 12.	444
<i>VI</i> , 3.	215-374	14.	382
<i>XV</i> , 2.	374	XII, <i>1 seq.</i>	541
<i>XXIV</i> , 29.	ibid.	XV, 18.	471
<i>XXXI</i> , 45.	184	XIX, 22.	358
<i>XXXII</i> , 22 <i>seq.</i>	34	XXIII, 1 - 8.	382
26.	374	<i>1 Reg. I</i> , 39.	473
<i>XXXIV</i> , 15.	ibid.	VII, 47.	183
<i>XXXV</i> .	184	X, 1.	541
<i>XLVIII</i> , 7.	374	XI, 14.	358
<i>XLIX</i> .	382	XV, 18.	473
6.	ibid.	XVI, 31.	474
10.	357-382	XVIII, 4.	475
12.	374	XIX, 1 - 18.	468
18.	382	8.	469
<i>Exod. III</i> , 1 - 8.	469	<i>2 Reg. I</i> , 8.	472
<i>IX</i> , 16.	535	II, 24.	475
<i>XV</i> , 26.	274	V, 17 - 19.	479
<i>XX</i> .	476	VI, 26 - 31.	475
<i>XXIII</i> , 13.	479	VII, 17.	ibid.
<i>XXIV</i> , 4.	183	VIII, 12.	ibid.
		<i>2 Reg.</i>	

RERUM NOTABILIORUM

<p><i>2 Reg. IX, 1.</i> 475 <i>5.</i> 473 <i>20.</i> 475 <i>24.</i> <i>ibid.</i> <i>29.</i> 473 <i>33.</i> 475 <i>X, 7.</i> <i>ibid.</i> <i>25.</i> <i>ibid.</i> <i>XI, 14.</i> 183 <i>XIII, 20.</i> 475 <i>XVIII, 4.</i> 173 <i>XXIII, 3.</i> 183 <i>1 Chron. XVII.</i> 382 <i>XVIII, 13.</i> <i>ibid.</i> <i>XXIX, 19.</i> 47 <i>2 Chron. XIV, 12.</i> 471 <i>XV, 9.</i> 475 <i>XXIII, 13.</i> 183 <i>XXX, 11.</i> 475 <i>XXXV, 17.</i> <i>ibid.</i> <i>Job. I.</i> 358 <i>17 - 19.</i> 471 <i>III, 3 - 14.</i> 285 <i>IV, 16.</i> 472 <i>IX, 17.</i> 471 <i>XIX, 25 - 27.</i> 174 476 <i>XXXI, 27.</i> 474 <i>XXXIII, 22.</i> 472 <i>XXXVIII, 1.</i> 471 <i>Pf. II.</i> 357 <i>IX, 6.</i> 358 <i>XIV, 5.</i> 471 <i>XVI, 2.</i> 479 <i>XVIII, 5.</i> 472 <i>15.</i> <i>ibid.</i> <i>18.</i> 471</p>	<p><i>Pf.</i></p>	<p><i>XXII, 29.</i> 375 <i>XXXVIII, 11.</i> 372 <i>25</i> 358 <i>XLII, 4.</i> 372 <i>XLV, 8, 9.</i> 142 <i>LXII, 12.</i> 34 <i>LXVIII, 18.</i> 477 <i>26</i> 471 <i>LXXV, 4.</i> 181, 187 <i>LXXVI, 12.</i> 443 <i>XCI, 5, 6.</i> 34 <i>CII.</i> 143 <i>16.</i> 356 <i>CIV, 4.</i> 472 <i>CV, 15.</i> 473 <i>CXVII, 29.</i> 472 <i>CXX, 2, 3.</i> 469 <i>CXXI, 1, 2.</i> 34 <i>CXXX, 4.</i> 356 <i>CXLIV, 6, 8.</i> 472 <i>CXLVII, 19, 20.</i> 520 <i>Prov. IX, 1.</i> 181, 187 <i>XXVII.</i> 172 <i>Cantic. III, 10.</i> 181, 187 <i>Ef. III, 10.</i> 521 <i>IV, 2.</i> 444 <i>VII, 4.</i> 357 <i>15.</i> 172 <i>IX, 1 - 6.</i> 444 <i>5.</i> 142 <i>XI, 1 - 10.</i> 444 <i>XXXII, 3.</i> 34 <i>XXXIII, 10.</i> 470 <i>XXXIV, 15.</i> 374 <i>18.</i> 442 <i>XXXV, 3, 4.</i> 356 <i>Dd dd</i> <i>Ef.</i></p>
---	-------------------	--

I N D E X

W. XXXVII, 14.	374	<i>Mich. IV, 14.</i>	357
XL, 3.	356	<i>V, 1.</i>	ibid.
5.	356. 468	<i>2 seq.</i>	143
9.	356	<i>Nab. I, 3.</i>	471
XLII, 2.	468	<i>Hab. II, 14.</i>	356
XLIV, 28.	471	<i>26.</i>	471
XLV, 1.	471. 473	<i>Hagg. II, 9.</i>	382
LIII, 2.	444	<i>Zachar. III, 1.</i>	358
5.	540	<i>8.</i>	444
LXVI, 18.	356	<i>IV, 19.</i>	ibid.
23.	ibid.	<i>VI, 12, 13.</i>	ibid.
Jer. I, 18.	181. 187	<i>VII, 12.</i>	357
IV, 12 - 13.	470	<i>15.</i>	ibid.
V, 3.	471	<i>IX, 4.</i>	472
XIII, 13.	470	<i>XI, 10.</i>	356
XXIII, 5.	357. 444	<i>XII, 17.</i>	142
29.	472	<i>XIII, 4.</i>	472
XXIX, 10.	444	<i>Malach. I, 13.</i>	356
XXX, 9.	ibid.	<i>III, 1.</i>	ibid.
XXXIII, 14, 15.	ibid.	<i>IV, 25.</i>	ibid.
LII, 17.	183	<i>VI, 13.</i>	ibid.
20.	ibid.	<i>Sap. III, 12.</i>	521
Ezech. F, 4.	375	<i>1 Macc. XIII, 27.</i>	184
XIII, 18, 19.	191	<i>Matth. II.</i>	382
XVI.	172	<i>18.</i>	444
XLVII, 16.	473	<i>23.</i>	444. 497
Dan. I, 1 - 11.	285	<i>V, 5.</i>	517
II, 35.	470	<i>13.</i>	332
44.	ibid.	<i>XI, 2.</i>	354
VII, 13.	357	<i>14.</i>	354. 356
IX, 24.	ibid.	<i>XII, 24 seq.</i>	33
XI, 44, 45.	ibid.	<i>XV, 6.</i>	538
XII, 13.	215	<i>9.</i>	ibid.
Hof. XI, 1.	444	<i>XVI, 18.</i>	498
XIII, 2.	474	<i>19.</i>	488
Joel II, 10.	471	<i>24.</i>	382
		<i>Matth.</i>	

. R E R U M N O T A B I L I O R U M .

<i>Matth.</i> XVII, 2.	35	<i>Jo.</i> XVI, 2.	197
XVIII, 18.	488	25.	541
XXIII, 24.	24	29.	ibid.
XXIV, 15.	61	XX, 18.	31
XXVII, 54.	471. 521	31.	142
<i>Marc.</i> III, 17.	472	<i>Act.</i> V, 26.	357
VII, 2.	141	31.	ibid.
IX, 13.	354. 356	VII, 16.	141
49.	334	38.	477
XVI, 15.	33	53.	470
<i>Luc.</i> I, 2.	448	XIII, 23.	444
17.	356	33.	ibid.
31.	443	XVI, 12.	141
VI.	537	XX, 28.	483
IX, 54, 55.	197	32.	443
XI, 24 <i>seq.</i>	33	XXII, 28.	536
35.	35	<i>Rom.</i> I, 2 - 4.	141. 444. 536
XII, 33.	62	II, 14.	579
49, 50.	332	27.	ibid.
XVI, 1 <i>seq.</i>	62	III, 2.	520
28.	33	VI, 7.	190
<i>Jo.</i> I, 1 <i>seq.</i>	62. 136. 147	VIII, 1.	540
12.	357	7.	539
13.	140	9.	ibid.
18.	ibid.	19 <i>seq.</i>	33
19.	356	IX, 5.	141. 142. 150
43.	497	X, 3.	533
48.	357	7 <i>seq.</i>	534
II, 19.	444	13 - 15.	525
III, 16 <i>seq.</i>	441	17.	535
V, 16.	478	32, 33.	534
VIII, 58.	142. 357	XI, 3.	470
X, 6.	541	4.	474
33.	142	25 <i>seq.</i>	536
XI, 40.	357	XII, 1.	334
XII, 41.	141	11.	536
		<i>Dd dd</i> 2	<i>Rom.</i>

I N D E X

<p>Rom. XII, 19, 20. XIII, 4 XV, 3, 4 1 Cor. II, 11. 14. 16. IX, 10. X, 3, 4. 6. 9. 11. 16, 17. XI, 28. XII, 12, 13. XV, 29. 47. XVI, 24. 2 Cor. X, 3 - 5. Gal. II. 9. III, 19. Eph. VI, 10 seq. 17. Phil. II, 6 seq. Coloss. I, 23. 1 Tim. III, 15. 16. VI, 2. 2 Tim. III, 14. Tit. I, 9. II, 13. 1 Petr. II, 21. III, 18. 19, 20. 2 Petr. II, 22. III, 6.</p>	<p>536 474 541 441 536 253 517 439 541 140 541 438 440 438 537 140 141 197-544 501 181-187 477 197 474 517 33 181-187 142 541 524 541 142 541 62 524 541 33</p>	<p>1 Jo. V, 20. 142 Ebr. I, 1. 141 4 - 6. 444 10 - 12. 142 II, 2. 477 IV, 12. 48 IX, 5. 443 XI, 16. 33 XII, 1. 541 15. 141-175 Jac. V, 11. 541 Apoc. II, 18 - 29. 475 III, 12. 181-187 15, 16. 33 IV. 141 XVII, 7 seq. 469 9, 10. 470 XIX, 13. 142 XXI, 14. 498 XXII, 13. 141 <i>Sectio debitorum apud Romanos in- justissima.</i> 398 Segneri (Pauli) doctrina de Proba- bilismo morali refutata. 127 33 Sepulcris varia olim supellex in me- moriâ sempiternam inclusa. 176 181-187 142 541 524 541 142 541 62 524 541 33</p>	<p>142 141 444 142 477 48 443 33 541 141-175 541 475 181-187 33 141 469 470 142 498 141 398 127 176 403 seq. 408 406 407 173 De</p>
--	--	--	---

RERUM NOTABILIORUM.

- De Sibyllinis oraculis, qua hodie circumferuntur, quid sentiendum?* 520
Silii Italici locus quidam explicatus. 147
Societas Scientiarum Anglica descripta. 85
Francica descripta. ibid.
Spinæ bifide origo & causa. 548 seq.
Stercoræ Dii in Scriptura S. qui? 35
Stili Latini præcepta in compendio tradita. 422 seq.
Sublime in quo consistat? 306 seq.
Longini sub iudicium vocatum. 446
In Suidam quadam annotata. 517
Swiftius laudatus. 85
Symbolum Apostolicum an Sec. II sc, ut nostra ætate fuerit lectum? 283
- T.**
Tackenius (Frid. Petr.) laudatus. 192
Tartarus quomodo generetur? 259
quotuplex? ibid.
ejus oleum descriptum. 260
ejus in medicina usus? ib.
ejus Sal descriptum. 261
Tatarorum & Saraccenorum historia in compendio descripta. 292 seq.
Tecta construendi ratio explicata. 412 seq.
Telleri (Romani) in Schmidii Compendium Theologia moralis merita. 538 seq.
- De Templi cultu quotidiano. Tract. Talmudicus Latine versus.* 47
Terra in quo ab arena differat? 75 seq.
ad perpendicularum secta paulatim tantum decidit. 76
Testamentum N. Græcum denuo editum. 60 seq.
Theologiæ moralis tres methodi descriptæ. 540
In Theologicis rebus an foro uti liceat? 479
Theologis summi nomen columnarum Ecclesiæ datum. 182 seq.
Therapia in compendium redacta. 511
Thermometra graduum comparabilium quomodo construenda? 75
Thurz (Alb.) scripta. 519
Thuringorum Historia partim edita, partim promissa. 243 seq.
Scriptores recensiti. 245 seq.
ortus & antiquitates illustrata. 247 seq.
res sub Regibus Merovingicis & Carolingicis descriptæ. 387 seq.
ad Christiana. sacra conversio. 389
Tignariæ artis præcepta tradita. 412 seq.
Timurlen quid significet? 58
Titlinghii (Abrah.) cum Ulboornio controversia. 548 seq.
Tolerantia a remissione peccatorum quomodo differat? 539
Ee ee Tre-

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

<p>Tremellii (<i>Iman.</i>) <i>vita descripta.</i> 28</p> <p>Tremulorum in Anglia <i>secta descripta.</i> 83</p> <p>De Triboniani <i>peritia Juris quid sentiendum?</i> 399</p> <p>De Trinitate <i>sententia Matyi sub judicium vocata.</i> 478</p> <p>Triticiana <i>actio unde dicta?</i> 398</p> <p>Tubus opticus an veteribus fuerit <i>congnitus?</i> 149</p> <p>Tudelensis (<i>Benj.</i>) <i>Itinerarium Gallice versum.</i> 292</p> <p>Tyndalii <i>refutatio promissa.</i> 353</p> <p>Typographiz <i>origines illustrata.</i> 129</p>	<p>Verulamii (<i>Baconis</i>) <i>laudes.</i> 83</p> <p>Verweyi (<i>Jo.</i>) <i>novae Gracam linguam docendi methodus.</i> 152</p> <p>Viciorum in Ecclesia olim <i>munus quale?</i> 106</p> <p>Vita in homine <i>triplex.</i> 71 seq.</p> <p>Vitruvii <i>locus emendatus.</i> 8</p> <p>Ulhoornii (<i>Henr.</i>) <i>cum Titusgangio controversia.</i> 548 seq.</p> <p>Vocandorum ad Ministerium <i>sacrum requisita.</i> 417 seq.</p> <p>De Urbano VI, P. M. <i>judicium.</i> 57</p> <p>Usuræ olim <i>qualis modus fuerit?</i> 416</p> <p>Vulnerum <i>genera sunt varia.</i> 155 <i>cura prescripta.</i> <i>ibid.</i></p> <p>Ursari, <i>herbarii olim nomen, unde?</i> 46</p>
<p>V.</p>	
<p>Valesia (<i>Margaretha</i>) <i>Regina Navarra, egregia Poetria.</i> 50</p> <p>Variolas <i>inoculandi mos unde ortus?</i> 83</p> <p>Vateii (<i>Christian.</i>) <i>vita descripta.</i> 28</p> <p>Venzsectio an in pulmonum <i>vomica salutaris sit?</i> 21 <i>an pesti medeatur?</i> <i>ibid.</i></p> <p>Veneti (<i>M. Pauli</i>) <i>iter in Asiam descriptum.</i> 293</p> <p>Venetorum <i>pictura descripta.</i> 25 <i>pictorum historia illustrata.</i> <i>ibid.</i></p> <p>Venustianorum <i>haeticorum nomen unde?</i> 148</p> <p>Veritas <i>quotuplex sit?</i> 221</p> <p>Veritatum <i>certitudo demonstrata.</i> 37 seq.</p>	<p>W.</p> <p>Wallerus, <i>Poeta Anglorum insignis.</i> 84</p> <p>Weidlingii (<i>Christian.</i>) <i>vita descripta.</i> 28</p> <p>Westerhovius (<i>Arn. Henr.</i>) <i>novus Orationum Ciceronis selectarum editor.</i> 340</p> <p>Westonus (<i>Odoardus</i>) <i>refutatus.</i> 538</p> <p>Wittenbachii (<i>Thom.</i>) <i>vita descripta.</i> 26</p> <p>Wolfianæ <i>Philosophia in Theologia usus.</i> 365</p>
<p>Z.</p>	
	<p>Zuichemi (<i>Viglii ab Aya</i>) <i>vita descripta.</i> 27</p>

Erro.

Errores operarum.

Pag. 15 lin. 9 pro Polcokios lege Pockokios; pag. 135 lin. 20 pro atque leg. atque; pag. 327 lin. 7 pro Doringgii leg. Dorniggii; pag. 393 lin. 7 pro Polonia leg. Polonica; pag. 484 lin. 7 pro existmans leg. existmans; pag. 544 lin. 5 pro quatuor leg. quartus.

